

INDEX.

Indexes.

- I. Index of proper names.
- a. Names of sāmāns.
 - b. Names of peoples and localities.
 - c. Ritualistic authorities.
 - d. Proper names of mythical, legendary and historical persons outside the pravara-praśna.
 - e. Proper names in the pravara-praśna.
- II. Index of words.
- Additions and corrections.

PREFACE.

The MSS. which have been consulted for this third volume of the Baudhāyana Śrauta sūtra are the following :

a. Dvaidhasūtra.

1. H, from the Haug collection at Munich, containing only the first two praśnas and the first kaṇḍikā of praśna 3.

2. Bu, a MS. from the collection Burnell belonging to the India Office, containing the complete text, without the sarvatomukhadvaidhas.

3. Be (see Preface to vol. i, p. viii).

4. B, the Bombay MS. (see Preface to vol. i, p. vii), giving only the last two praśnas.

5. Ben, copy from a Benares MS., containing the first praśna only.

6. D, a MS from Dhar, containing on 37 foll. the first two praśnas and the first kaṇḍikā of praśna 3. Nearly related with H.

7. U, from Ujjain, in Nāgarī, on 59 foll., complete; the sarvatomukhadvaidhas on a separate leaf. This MS. belongs to the same collection and is written by the same hand, and on the same kind of paper, as all the other Baudhāyana MSS. from Ujjain (see Preface to vol. ii, p. v).

8. G, this MS. has been found at Gwalior; for the use of this MS., like No. 6 and 7, I have to thank Prof. Bhandarkar. These three MSS. were found in private libraries. The Gwalior MS. is written very neatly in Nāgarī and although far from faultless originally, it has been corrected with good judgment after a better text. The sarvatomukha is given apart.

9. C, No. 2188 of the Gov. Skt. MSS. Collection, Asiatic Society of Bengal containing on foll. 1-70 the first two praśnas and the beginning of praśna 3; much related to H. and D.

10. C', No. 1571 of the same collection, Nāgarī, paper; the text begins with xxi, 14 and runs to the end, without the sarvatomukha; nearly related to Be.

11. W, the MS. of the collection Whish, cp. Winternitz, a Catalogue of South Indian MSS. No. 94. Only partly collated.

The vivaraṇa of the Dvaidha is extant and known to me from several MSS., which, however, are far from exact. Of use were also the Prayogasāra by Keśavasvāmin, the bhāṣya composed by Sāyaṇa, who in his treatment of the darśapūrṇa-

māsa mentions and comments upon all the Dvaidha and Karmānta passages, which bear upon the text proper of Baudhāyana. By Ms. I indicate in the critical notes the Mahāgnisarvasva (see Preface to vol. ii, p. v), which treats equally of those Dvaidha and Karmānta sūtras that concern the agnicayana of the text proper.

b. Karmāntasūtra.

1. H, the Haug MS., complete.
2. Be, see Preface to vol. i, p. vii.
3. D, the Dhar MS., containing on 35 foll. the first two praśnas.
4. U, the Ujjain MS., 56 foll., śake 1761.
5. G, the Gwalior MS., on 46 foll.; corrected. The last three MSS belong to the same collections as those of the Dvaidha text.
6. M, the Mackenzie MS.; cp. Preface to vol ii, p. iv.
7. Ben, a copy of the Gov. Skt. Coll. at Benares; rather good and independent MS.
8. C, No 2188 of the Gov. Skt. MSS. Collection at the Asiatic Society of Bengal, Nāgarī, on paper, well written, 133 foll., containing on foll. 71-133 the first two Karmānta praśnas

Besides the vivarana of Bharasvāmin and the remarks of Śiṣya and Keśarasvāmin, we possess a valuable bhāṣya on Karmānta I. 1-21 (No. 776a of the collection in the India Office, see Eggeling, Catalogue of the Sanskrit MSS. in the Library of the I. O., vol. i, p. 57) by Venkateśvara; the var. lect. of the text according to this work is indicated by me in the critical notes as Vt., that of the commentary given by Venkateśvara as Vc.

c. Prāyaścittasūtra.

1. H, the MS. Haug.
2. U, from Ujjain, on 25 foll., part of the same collection as mentioned above.
3. B, the Bombay MS.; see Preface to vol. i, p. vii, copy from an original, dated śake 1743.
4. Tr, the MS. from Trichinopoly, mentioned in the Preface to vol. ii, p. v.
5. C¹, a part of the text is found in the MS., mentioned under the MSS. for the Dvaidhasūtra (No. 10).

More or less help was got from Gopāla's Vivarana (Viv.) known to me from the MS. belonging to the India Office (No. 2595; see Eggeling, Catalogue, vol. i, p. 91). The text proper is here indicated only by the beginning words of each

sentence. I consulted also, without, however, getting much help from them, the *Prāyaścitta-pradīpa* (I.O. 1467A) and the *Prāyaścitta-candrikā* (I.O. 1572).

d. *Sūlbasūtra*.

1. H, the MS. Haug.

2. U, from Ujjain, on 12 foll., part of the same collection as mentioned above

3. B, the Benares MS.; see Preface to vol. i, p. viii.

4. M, the Mackenzie MS.; see Preface to vol. ii, p. v.

I need not say, that the excellent edition with Skt commentary and English translation by Thibaut (in the Journal "Pāṇini" (vols. ix, x and vol i of the new series) has been consulted with good results. The readings accepted by Thibaut are indicated by me by T.

e. *Pravarasūtra*.

1. T, a copy from the Tanjore MS. No. 359; see Preface to vol. i, p. x.

2. M, being a complete copy of the *Smārtasūtra* in Grantha, copied for me somewhere in Madras through the kind mediation of Prof Hultzsch. It is, on the whole, a good MS.; at the end of it the *pravara* is found.

3. G, the Grantha edition of the *Baudhāyana smārtasūtra*, Madras, 1905, by Muddudikēta. This edition narrowly agrees with the MS. M.

4. Bu, the Burnell MS. xxi (No. cxvii of the Catalogue of a collection of Sanskrit MSS., p. 35) in Grantha. It contains also the *pravarakhaṇḍa* of the *Vaikhāṇasa* school. Independent, although rather bad MS.

5. Be, copied by me from the Benares MS. 115, see Preface to vol. i, p. vii.

6. U, from Ujjain (see above), very narrowly related to the last-mentioned MS. from Benares; on 10 foll.

Other texts which have been used in constituting the *pravara* are:

The *Gotrapravaramaṇjari* by Puruṣottama, a Colebrooke MS. belonging to the India Office (No. 2316A, Egg No. 1777). In the critical notes indicated by me as Pm. It contains shattered all over the work the whole *pravara* text of the *Baudhāyana*, on which it comments broadly. It treats at length also of the *pravara* sections of *Āpastamba* and *Āśvalāyana* and of the *pravarādhyāyas* of *Kātyāyana-Laṅkāśi*. The comparison of this text is of use for the verification of several *nomina propria*. It is curious to perceive, that, although according to Puruṣottama the *pravarakhaṇḍas* of *Kātyāyana* and *Laṅkāśi* are the

same, the Kātyāyana text known to us from the *Parīśiṣṭas* of the White Yajurveda (see Weber in the 'Verzeichniss der Skt. HSS der Kgl. Bibl. zu Berlin,' vol. i, p. 54-60) is different from that given by Puruṣottama. The one contributed to Laugākṣi is probably the pravarādhyāya of the Kathas; the text attributed by tradition to Kātyāyana (as given by Weber) agrees, with many various readings, however, on the whole with the pravarādhyāya of the Mānavas. I was kindly allowed by Prof. Knauer to use this text, which also is handed down to us in a very corrupted state.

A lengthy treatment of the pravara is given also by Gopināthadikṣita in his *Satyāsādhahiranyakeśismārtasamskāra-ratnamālā* (published in the *Ānandāśrama* series 1897) on pp. 415-453; by Anantadeva in his *Samskāra-kaustubha*, pp. 179-196 of the lithographic edition, and by Raghunātha in his *Gotrapravarānirṇaya* (MS. I O. No 1781). These three texts are indicated by me in the critical notes successively as Rm., Sk, Pn. The three texts give a great many more names than are contained in the pravarapraśna of Baudhāyana, as they join, without any discrimination, to the names of the Baudhāyana text also those of other pravarakhandas. Moreover, they constantly put in the plural all the names found in the singular in our text.

Of some importance is a certain gotra list as handed down among the Deśasth brāhmaṇas in *Census of India, 1901, vol. i, India, Ethnographic Appendices*, by H. H. Risley, Calcutta, 1903, on pp. 120-122.

The text of this praśna is one of the most difficult to reconstruct. Rarely we find the proper names without variants. The MSS. can be divided into two groups: M (with G) T and Bu on one side, Be (with U) and Pm on the other. The other nibandhas seem to draw on Pm.

The pravarapraśna in the kalpasūtra of the Baudhāyanīyas was probably placed originally immediately behind the pitṛmedhasūtra and before the dharmaśāstra. It is inserted there in M and in the Grantha edition; cp. the words of Puruṣottama in his *gotrapravarānirṇaya* *saumikapā-*
 pūrnāmāsū-
 the Ujjain
 indication

or for the number is found. Even the number xxx of the Sulbasūtra is conjectural; on the cover of the MS. Ben. 115 is written *इति ३०० श्रवः*. Although, then, the number of the praśnas cannot be given with certainty, their sequence, in the main, is firmly established.

It was originally my intention to include in this edition of

the Baudhāyana texts also the whole smārtasūtra. But I now prefer to give only the śrautasūtra; perhaps I may undertake later on a critical edition of this text, which indeed is now accessible, be it not in critical editions. One is the Grantha edition mentioned under the MSS. used for the pravaraprasna, the other has appeared at Mysore (1904) under the title: बोधायनग्रन्थसूत्रम्. The Bodhāyana-gṛhya-sūtra edited by L. Srinivāsāchārya. On the other hand, I thought fit to edit the Sulbasūtra anew, even after the excellent work of Prof. Thibaut, because it had to be given to make the śrautasūtra complete, and also because my MSS. enabled me to give in some places a better reading than Thibaut's text presents. I have taken much pains to obtain a copy of a part of the Baudhāyana kalpasūtra, which must have existed, but seems to be lost now, viz. the hautrasūtra. Bhavasvāmin and Sāyana quote often from this text, as also does the commentary on the third book of the Taittiriya brāhmaṇa.

My design of publishing the vivaraṇa of Bhavasvāmin I also regret very much that I am compelled to abandon. The manuscript material is utterly insufficient. Perhaps I may in later times fulfill also this promise. For the time being I will try to fill up at least partially this gap, by adding to this third volume an index of words, giving, wherever it is possible, the explication of the commentators.

At the end of my task I have to express my sincerest thanks to all who kindly helped to procure me the material for my work especially to Dr. Thomas, Chief Librarian to the India Office, and to Prof. Bhandarkar. If this volume can now appear, it is chiefly due to their kind assistance.

W. CALAND.

UTRECHT, January, 1912.

द्वैधसूत्रम् ॥

उपवसथ इति^१ ॥ कथमु खलूपवसथं जानीयात्संध्यः
 स्विदेवोपपाद्यो ऽथ ऽपूरि^२ नादर्शीति^३ साधु खलु संध्यः^४
 साधु^५ संध्युपपादनं^६ ननु^७ खलु संध्यः सूपपादय^८ इव^९
 सर्वेषां त्वे^{१०} संध्य इवेति^{११} स^{१२} ह^{१३} स्माह बौधायन

१ The constitution of the text of this first dvaidha being very difficult, I am not sure to have given everywhere the right reading and interpretation.

२ Thus corrected according to the Vivarāṇa; पूरिषादर्शीति U Bu G D C; पूरिषदर्शीति Ben, कटिषादर्शीति H, पूरिषदर्शीति Bo

३ Thus (संध्यः) C U Bu G D, संध्य Be W, संख्या H Ben.

४ खलु ins. G (sec. m.) and C.

५ After उपपादनं U Bu D G (pr. m.) C H Ben ins. यत्पौरोमासी यजवे सद्य चेदुपवसतो (यो) कृत्तिषादित्ये, this passage is not found in W and has been effaced in G. The vivarāṇa has nothing corresponding to it.

६ ननु W C; ननु Bu G D, न Be, missing in Ben H U; नच the vivarāṇa (one copy), च (another copy).

७ सूपपादय इव W, सूपपादय इवः Bu; सूपपाय इव Bo, सूपपाय (omitting इव) H U Ben D C G (pr. m.), सूपपादयः G (sec. m.). The vivarāṇa runs न च (var स) खलु संध्यः सूपपादयः सूपपादः खलु भवेद्यलु संध्युपपादनं (another copy भवित्यस्य समप्रसिद्धित्वं चान्तर्भावे संध्युपपादनं) सूपपादः सूपपादं जानीति सूत्रविभ्रजादित्यात् (cp the Vārtt. on Pāp. III. 2 5.?).

८ त्वे HU Be Ben W G (pr. m.) D C; त्वे Bu; त्वे G (sec. m.); त्वे the vivarāṇa (one copy), त्वे (another copy).

९ Thus (इवेति सद्य) U and C only; इवेति सद्य D, स is not found in H Ben G (pr. m.), इवेति is not found in Bu G (sec. m.); इवद Bo, संख्याधु च W. The vivarāṇa runs: एवं स्थिते ऽग्नौ ऽव्यधि पय इति ; स च स्माह बौधायनः ।

यत्रैतदुपवमतो ऽस्मिन् आदित्ये पुरस्ताच्चन्द्रमा लोहितौ-
 भवन्निवोदियात्तमण्युपवसथं जानीयादित्य^१चो ह स्माह
 ग्रासौकिरतिपन्नः^१ खल्वेष भवति^१ स^१ मंध्यं^१ वैवोप-
 पादयिषेत्यूर्ण^१ वाभियजेत^१ तस्य चेदुपवमतो ऽस्मिन्
 आदित्ये पुरस्ताच्चन्द्रमा लोहितौभवन्निवोदियादारमताग्नि-
 होत्रेणेत्युक्त्वा पार्वणेन प्रकामेत्स^१स्थिते पार्वणे ऽग्निहोत्रं
 जुहुयादिति^१ नु^१ खलु पौर्णमास्याम^१थामावास्यायामिति^१
 स ह स्माह बौधायनो ऽदृग्गमान एवोपवसेच्च दृग्गमान
 इत्येवं चैव खलु कुर्यादिति ग्रासौकिरस्ति^१ तपि^१ दृग्ग-

१ Thus (अतिपन्नः) D G G (sec. m.) and the vivarāṇa; ग्रासौकि-
 रतिपन्नः or अतिपन्नः the other MSS.

१ संसंध्यं Be, संसंध्यं D (pr. m.); संसंध्ये C; संसंधि Bu U; संसंधि H.
 (reading संसंध्यैवोप.), संसंधि Ben (reading संसंध्यैवोप.). Are we to read
 संसंध्यं? The vivarāṇa has. सह संसंधेन ।

१ Thus G and B (the last MS reading अंधि instead of अयि.);
 वैवोपपादयिषेत D C, वैवोपपादयिष्यन् Be, वैवोपपादयिषेत्यूर्ण U; अपाद-
 यिष्यन् H Ben

१ पूर्णं Be Ben D C; पूर्वा Bu U G, पूर्वं H; पूर्वं the viv. (one
 copy), पूर्वा (another).

१ Thus Bu G (sec. m.) D C U; अथात्तमण्यु H Be G (pr. m.)
 अथात्तो Ben

१ Thus Ben G; अथोमावा D C; H U Be om. अथ ।

१ Thus C U Be; अथिवापि GD; अथोत्पि H, अथपि Ben; ग्रासौ-
 किलपि Bu

मान उपवसथो^१ यच्चैतद्राचीभिरुपपन्नो^१ ऽणुश्रुत्माः^१
परिनक्षत्रमुपव्युषं भवति न स यो भूते दृश्यते तमप्युपवसथं
जानीयादिति^१ ॥

5. अग्नीनामन्वाधान^२ इति ॥ सूत्रमौपमन्यवीपुत्रस्य^३चो ह

- ५ स्माह बौधाधनो विहव्याभिरग्नीनन्वादध्यात्तिष्ठभिस्तिष्ठभिरे-
कैकं ये नव समामनेयुर^४य ये ऽष्टौ प्रथमां वोक्तमां वा द्विर-
भ्यावर्तयेयुर^४य ये दश तिष्ठभिस्तिष्ठभिरेकैकमन्वाधायोत्तरे-
णाहवनीयं तिष्ठन्निगदेदित्य^५चो ह स्माह शालोकिर्यो
नु खलु गार्हपत्यः सहदन्वाहित एष भवति^६ यामयोनिर-
१० न्वाहार्यपचन^७ आहवनीयमेवैकं विहव्ययान्वादध्यादधातिशिष्टा
उत्तरेणाहवनीयं तिष्ठन्निगदेदित्य^५चो ह स्माहौपमन्यवो
विहव्याभिरेवाग्नीनन्वादध्यादेकैकमेकैकयाधातिशिष्टा उत्त-
रेणाहवनीयं तिष्ठन्निगदेदित्य^५चो ह स्माह मौद्गल्य आहव-
नीयमेवैकमन्वादध्यादग्निं गृह्णामि सुरथ यो मथोभूर्य
१५ उद्यन्तमारोहति सूर्यमङ्गे । आदित्यं ज्योतिषां ज्योतिस्तमः
यो यज्ञाय रमतां देवताभ्यः ॥ वसुन्नुद्रानादित्यानिन्द्रेण सह
देवताः । ताः पूर्वः परिगृह्णामि स आयतने मनीषया ॥
दमामूर्जे पञ्चदशीं ये प्रविष्टास्तान्देवान्परिगृह्णामि पूर्वः ।

१ 'द्राचीभिः' C U Ben Ba G, 'द्राविभिः' H D, 'द्रावाभिः' Bo

२ Thus G D C and the vivarana, नृथंवमाः U; नृथंवमाः H Ben Bo; चंद्रमाः Ba.

३ चण्डान्वाधान C H.

अग्निर्हव्यवाडिह तानावच्छत्^१ पौर्णमासः हविरिदमेषां
मयीति पौर्णमास्यामावास्थः हविरिदमेषां मयीत्यमा-
वास्थायामित्य^२चो ह स्माह भैवेय आहवनौयमेवैकं विहव्य-
यान्वादध्यान्तूष्णीमितरावयातिशिष्टा^३ उत्तरेणाहवनौयं तिष्ठ-
न्निगदेदिति^४ आहतीभिरेवाग्नीनम्वादध्यादिति राशीतरः^५ ॥

1. 3. आतश्चनेष्विति ॥ स ह स्माह बौधायनो हविरातश्चनान्ये-
तानि भवन्तीत्य^६चो ह स्माह गालौकिर्दधि खज्वातश्चनार्थे^७
दृष्टं भवति^८ तस्मिन्विद्यमान एतेषामेकेनातश्चादिति^९ ॥

1. 7. व्रतोपायन इति ॥ स ह स्माह बौधायनः संगवकाले वा^{१०}
व्रतमुपेयाद्धेतुषु वा दोह्यमानासु प्रणीतासु वा प्रणेष्यत्सु^{११}
हविःषु वासन्नेष्वित्य^{१२}चो ह स्माह गालौकिः पूर्वेषुःकालं खलु
व्रतोपायनं भवतीति ब्राह्मणं वर्हिषा पूर्णमासे व्रतमुपैति
वत्सैरमावास्थायामिति^{१३} स^{१४} संगवकाल एव व्रतमुपेयादित्य^{१५}-
न्वाधानमभूतीत्यौपमन्यवः^{१६} ॥

१ After अवच्छत् Bu G ins. आपन्तु देवाः सुमनस्यमाना (TS. I. 10. 3).

२ After उहरी U H D C Be Ben and G (pr. m.) ins. आदधाति Be om. अय, Bu has आदधाति शिष्टा; in his citation of this passage Sâyana has, rightly, no आदधाति ।

३ Thus U G Be Bu; •छ Ben; •छे C; H om. •छे ।

४ प्रतीयमावास्तित्यर्थः । शब्दस्य अन्त्यः Sâyana.

५ Om Bu D C and Sâyana.

अभ्युदितेष्वामिति ॥ स ह स्माह बौधायनः मिद्वैरेवा-
मावास्मैहंविभिंरिद्धा^१ पुनरुपोय्य श्रो भूते काश्यामनभ्युदिता-
मव्यापन्नां यजेतेत्य^२चो ह स्माह शालीकिर्येषां ब्राह्मणजेष्टि-
स्तया यज्येद्वा पुनरुपोय्य श्रो भूते काश्यामनभ्युदितामव्यापन्नां
यजेतेति नु खलु मंनयतो^३ ॥ इयामंनयतः^४ ममानः कन्यो
बौधायनस्या^५चो ह स्माह शालीकिरखेवैतानि^६ हवींश्चपि
अपचित्वा पुनरुपोय्य श्रो भूते काश्यामनभ्युदितामव्यापन्नां
यजेतापि वोपवस्य एवातिप्रवर्धतेति^७ ॥

आच्छादन इति ॥ स ह स्माह बौधायनो वाचंयम एव
१० शाखामाच्छेदादाचंयम एवाहरदेवं एवाहरित्येवं चैव खलु
कुर्यादिति शालीकिनाङ्गणेन च यथार्थमन्तर्हमन्नेव संभाषेत
नाब्राह्मणेनेति^८ ॥

10. शाखाया आच्छेदन इति ॥ स ह स्माह बौधायन इपे
त्वेति शाखामाच्छिन्द्यादूर्जे त्वेत्थनुमृज्यादाश्चीचेत वेत्य^९श्चीचेतै-
१५ वेति शालीकिः^{१०} ॥

१ यव is found only in Ba G (sec. m.) and U (acc m.); cp. Rudradatta on Ap. ix. 4 3.

२ Thus G (sec. m.); अप्सुतानि Ben, अप्सुदेतानि Ba; अघेतानि H G (pr. m.); अक्षेतानि C D; इहैवाक्षेतानि Be, but cp. the vivaraṇa : अक्षेवेत्यादि ।

३ Thus corrected according to Rudradatta on Ap. I. c.; *तिप्रवर्ध-
तेति B U G (pr. m.), *तिप्रवर्धन इति G (sec. m.); *भिप्रवर्धतेति H
Ben; तिप्रवर्धतेति Be; *भिप्रवर्धते C.

10 वत्सापाकरण इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो वायं स्येति
पुंम एवापाकुर्यादुपायव स्येति स्त्रियो^१ ऽथ यद्यन्यतरे
स्युर्नैव मन्त्रं परिजह्यात्^२ ऽसृष्टेनैवेति शालीकिः^३ ॥ १ ॥

१. 1 शाखायै मंचर इति । अयेणाहवनीयं मंचारयेदिति
बौधायनो^४ जघनेन गार्हपत्यमिति शालीकिरेप सर्वकल्पे
शाखायै मंचरः पयसां चान्यत्र प्रावर्गिकादित्यु^५ भयोरेवापरेण
प्रावर्गिकं मंचारयेदित्यौपमन्यवः^६ ॥

प्रवसतो याजमान इति ॥ स ह स्नाह बौधायनः
महयाजमानः खल्वयं यजमानः प्रवसति^१ स यत्र स्यात्तदेनं^२
मनसा^३ ध्यायेत्^४ यदि विसृष्टित आगच्छेत्ततमनुमग्न्य १०
कर्मान्तेन प्रक्रामेदित्यु^५ चो ह स्नाह शालीकिर्यद्यस्य पुत्रो
वान्तेवासी कालंकर्मिणः^६ स्यात्तं तत्र प्रेक्षेत्^७ यदि विसृष्टित
आगच्छेत्ततान्तादा प्रक्रामेत्सा^८ वा^९ द्वियेतेभौ^{१०} त्वेव
यजमानभागं प्राश्रीयतामिति^{११} ॥

१ Thus Ba Be G (sec m.); तदेनं Ben U O G (pr. m.); तदेनं Sāyana.

२ Om. Be G (sec m.), Sāyana

३ *कर्मिणि U Ba G (pr. m.), *कर्मिणे Ben C D; *कर्मिणो H, *कर्मिणो Be, *कर्मिणि G (sec m.); *कर्मिणि Sāyana, (cp. *infra* xx. 20 and *Pitṛmedhasūtra* I. 1 (where the text is to be restored accordingly), II. 5 (ed Raabe, Leiden 1911, pag 9. 1).

४ Thus U only (sec. m.); प्रेक्षयेत् all the other MSS.; cp. the *vivarana*: तस्मान्मुखापयेद्यजमानं कुर्विति ।

५ Thus hesitatingly emended (tmesis^१); मवादि० Be C G (pr. m.); मैवादि० MS. Tub. (MS. A. I. 317) and D; मैवादि० Ben; मादि० Ba H; *Vivarana* न वादियेत ।

2. 5. दध्नावर्हिषोरुपकल्पन इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^१परास्ते
पितृभ्यो दत्तेभ्नावर्हिः संनह्येदित्याञ्जीगविः^२ श्वो भूते
चविष्कृदन्त इत्यौपमन्यवः^३ ॥
2. 7. असिदस्य प्रतितपन इति ॥ स ह साह बौधायनः
५ प्रतितपेदेवासिदमेवमश्वपशुं रक्षोऽपहननायेत्य^४चो ह साह
शालीकिर्न तेजसि तेजः प्रतितपेदश्वपश्यां खल्वेते मन्त्रा दृष्टा
भवन्ति^५ सो ऽश्वपशुमेव प्रतितपेसासिर्द कूरापहननायेति^६ ॥
2. 11. प्रक्रमेय्विति ॥ स ह साह बौधायन आहवनीयादेवाग्ने
चीन्वा चतुरो वा प्राचः प्रक्रमान्प्रक्रम्याय तां दिग्गमभिप्रज्जेद्यच
१० बर्हिर्वैत्यन्मन्येतेत्याहवनीयादेव यचार्थं गच्छेत्तु दक्षिण्या
द्वारेति शालीकिः^७ ॥
2. 13. परियवण इति ॥ स ह साह बौधायनस्त्रिरेव मन्त्रं
ब्रूयात्त्रिः कर्मावर्तयेदेवं यूपावटस्य^८परिलेखन एव^९ सोम-
क्रयणै पद एवमौदुम्बर्या अवट एवमुपरवेय्विति^{१०} मरुदेव
१५ मन्त्रं ब्रूयात्त्रिः कर्मावर्तयेदिति^{११} शालीकिः^{१२} ॥
2. 16. आप्येदनेय्विति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१३} प्रत्यगाग्नीः खल्वेष
मन्त्रो दृष्टो भवति^{१४} मन्त्रप्रत्यभिमर्गनमेवैतत्स्यादिति
शालीकिः^{१५} ॥
2. 18. प्रस्तरस्य संनहन इति ॥ स ह साह बौधायनो ऽभ्यर्धा-
१० चैनं संनह्येदन्वच चैतस्मादयुग्मायुग्मं निधनानि कुर्यादित्य^{१६}चो

ह स्माह शालीकिः प्रश्नरस्य खलु मन्त्रप्रतिज्ञाभात्सर्वं
वर्हिमन्त्रं लभते न चैनमभ्यधात्संनद्धेदेतच्चैवायुग्मतम
स्यादिति । ॥

2. शुश्वस्य करण इति ॥ अधिकरणं चतुर्थं स्यादिति
बौधायनो " अधिकरणमेव द्वितीयमिति शालीकिः । ॥

3. 4. वर्हिषः संभरण इति ॥ न ह स्माह बौधायनो यान्यन्यानि
याजुषान्निधनानि तानि पूर्वाणि मन्त्रेण संभृत्यापोपरिष्ठाद्या-
जुषं मन्त्रेणैव संभरेदित्युचो ह स्माह शालीकिर्यान्यन्यानि
याजुषान्निधनानि तानि पूर्वाणि तूष्णीं संभृत्यापोपरिष्ठाद्या-
जुषं मन्त्रेणैव संभरेदित्युचो ह स्माहौपमन्यवो य एवा- १०
दिर्हवने संभरणे मयाजुषमेवापे मन्त्रेण संभृत्य तूष्णी-
मितराणि संभृत्य विपरिहृत्य यन्त्रिं कुर्यादिति । ॥ २ ॥

3. 5. यन्त्रिकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " समायच्छन्नेवेतं
मन्त्रं जपेदिति शालीकिः । ॥

3. 6. पद्यात्माहमुपगूहतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " पुरस्तात्- १५
प्रत्यक्षमिति शालीकिः । ॥

3. 8. वर्हिषो निधाम इति ॥ न ह स्माह बौधायनः स्फ्यं वा
शकलं वान्तर्वेदि निधाय तस्मिन्नन्त्रेण प्रतिष्ठाप्य ततो यथा-

१ संवेष्टेय Be Ba G (sec. m) U (sec. m.), संवेष्ट the other MSS.

२ Thus Ben G C U (pr. m) Sāyana, संभरणे H Be; संभरणेन
Bu U (sec. m.). After this word U Bu ins. संभरेत् ।

३ Thus Be, संवेष्टेय H D C Ben G (pr. m.) U (pr. m.); संवेष्टेय
Bu G (sec. m) U (sec. m) Sāyana

सुष्ठु निदध्यादिति " यत्रैव निधास्यन्त्यान्तन्मन्त्रेणैव^१ निदधा-
दिति शालीकिः^१ ॥

3. 12 परिधीनां करण इति ॥ स ह आह बौधायन उरः-
संमितो मध्यमः स्यादयेतरौ बाहुमात्रौ स्यातामिति " सर्व
• ५ एव बाहुमात्राः स्युरिति शालीकिः^१ ॥

3. 12 इधम्य करण इति ॥ अनुसामिधेनीषां कुर्यादिति
बौधायनो " उपरिमितमिति शालीकिः^१ ॥

3. 14. वेदम्य करण इति ॥ वसुशुं कुर्यादिति बौधायनो " ^{१०}
मृतकार्यमिति शालीकिस्त्रिंशत्तमित्यौपमन्यव^{१०} ऊर्ध्वाय-
१० मित्यौपमन्यवीपुत्रः^१ ॥

3 10 पिद्वयज्ञवर्हिषीति ॥ समूखमेतद्वर्हिर्भवतीति बौधायनः
पिद्वयज्ञमामान्यादिति " महापिद्वयज्ञ एवैतद्वृष्टं भवत्यमूख-
मेवैतद्वर्हिः स्यादिति शालीकिः^१ ॥

दष्टिसंनिपात इति ॥ स ह आह बौधायनो याः^१
१५ काक्षेष्टयः^१ समाने ऽहनि संनिपतेयुस्तन्नाथ तन्नाथ^१ चासां^१
वर्षिर्नावो गच्छेन्ममं वासादयेत्तन्नेतन्ने^१ चासां^१ व्रतमुपेत्य

१ Thus Be Bu G (sec. m) Sāyaṇa, तत्र instead of तत् H Ben D C G (pr. m) U.

१ Thus Bu U G (sec. m.), यासाक्षेष्टयः Ben D G (pr. m.); याक्षेष्टयः Be; नासाक्षेष्टयः O.

१ Thus G; तत्रायतं चापतासां Bu; तत्रायतं चापतासां U C D; तत्रायतं-
चापतासां Be; तत्रायतासां Ben H.

१ वासाक्षेष्टयः Bu G (pr. m) U (sec. m.).

१ Thus Bu Ben G U, नासां H, तत्रेतासां C D; तत्रेतासां Be

तन्त्रापवर्गे व्रतं विस्मृजेतेत्य^१चो^२ ह स्माह ग्राहीकियाः^३
 काशेष्टयः^४ समाने ऽहनि संनिपतेयुः 'मह्यदेवासा^५ सर्वासां
 बर्हिर्लावो गच्छेत्सूनं वासादयेदादित्यासां^६ व्रतमुपेत्य सर्वासां
 पारे^७ व्रतं विस्मृजेतेति^१ ॥

17. पर्णत्वरूपां^८ निवपम इति ॥ सूच^९ ग्राहीकेर^{१०}चो ह
 स्माह बौधायनस्तृतीयमन्यगार उदपेत्तृतीयमन्तर्वेदि निवपे-
 तृतीयेन वत्सानां धूमनं^{११} कुर्यादेवमिव हि यशूनां नेदी-
 यान्भवतीति^१ ॥

18. पौर्णमास्यामुपवेपकरण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^{१२}
 न कुर्यादिति ग्राहीकिः^१ ॥

19. दोहनपवित्रस्य करण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो
 मूले मूलानि बद्धा द्विगुणां^{१३} रज्जुं^{१४} संप्रसायाये^{१५} निपथ्वीया-
 देवमस्यायमगैरभिसंपन्नं भवतीत्य^१चो ह स्माह ग्राहीकिर्मूले

१ Thus C D H Ben G (pr m) U (pr. m.); विस्मृजेदिति the other MSS

२ Thus Bu U G (sec. m.) वासाशेष्टयः Ben D G (pr m.) वाशेष्टयः Do; वासाशेष्टयः C

३ See p 9, n. 4

४ परि H D C Ben

५ Thus Bu D; *यशूनासां or *यशूनासां the other MSS and Sāyana

६ Thus G (sec. m) U (sec. m.) and the prayoga of Venkatesvara; धूमं all the other MSS.

७ ग्राहि Ben G (sec. m.), instead of *गृहे U reads the first time ग्राहि ।

मूलानि बद्धा^१ दिगुणाः रज्जुः संप्रसार्य मूले परिहृत्य^२
त्रिगुणाः रज्जुः संप्रसार्याग्निं^३ नियथीत्यादेवमग्न्याग्रमपेरभिमपन्नं
भवतीति^४ ॥ ३ ॥

अग्निहोत्रोच्छेषणस्य करण इति ॥ य इ स्माह बौधायनो

५ यद्यस्याज्येन^५ बौधयेन वा प्रक्रान्तः स्यात्पथसैव ताः रात्रिं
जुहुयात्पथम एवाग्निहोत्रोच्छेषणं कुर्यादित्य^६त्रो ह स्माह
शास्त्रीकिनांसमाप्ते काम आवर्तयेद्यस्याज्येन^७ बौधयेन वा
प्रक्रान्तः स्यात्पथं कृत्वा तस्यैवाग्निहोत्रोच्छेषणं कुर्यादिति^८ ॥

४ ५ सांन्यायपात्राणां प्रोचण इति ॥ तृष्णीः सः स्रज्जताभिरङ्गिः

१० प्रोचेदिति बौधायनः^९ कमण्डलुगताभिरिति शास्त्रीकिः^{१०} ॥

४ ६ अथ जघनेन गार्हपत्यमुपविष्मोपवेयेणोदीचो ऽङ्गारा-
न्निहृदतीति ॥ सूत्रः शास्त्रीकेर^{११}त्रो ह स्माह बौधायन-
सूष्णीमङ्गारान्निहृदेष्व^{१२} एवैषो ऽधिग्रथणमन्त्रः स्यादिति^{१३} ॥

१० दोहनपवित्रस्थाधान इति ॥ मन्त्रेण कृत्वा मन्त्रेण

१५ स्यास्यामादध्यादिति बौधायनसू^{१४}ष्णीं कृत्वा मन्त्रेण स्यास्या-
मादध्यादिति शास्त्रीकिर^{१५}धेन कृतार्धेन स्यास्यामादध्या-
दित्यौपमन्यवः^{१६} ॥

१ कना U C.

२ Thus Bu G; परिपथ्य Be. In the other MSS. this passage is omitted, also by Sāyana.

३ पाणि ins. G (see m.)

४ Thus Bu G U Sāyana, यदा (instead of यदि) H Be C Ben.

५ नस्याज्येन H Be, instead of यद्यस्या.

1. धेनूनामनुमन्त्रण इति ॥ स ह स्माह बौधायनं एकैका-
मेवासामनुमन्त्रयेताथासामेकैकां दोहयेदित्यत्रो ह स्माह
शास्त्रीकिः सहदेवैनाः सर्वा अनुमन्त्रयेताथासामेकैकां दोहये-
दित्यत्रो ह स्माहोपमन्यवः सहदेवैनाः सर्वा अनुमन्त्रयेत
सहदेवा^१ दोहयेदत्र चैव श्लोकान्परिनिक्षिपेदित्येकैकामेवामा^२ । १.
सर्वेणसर्वेण^३ कर्मणा परिनिक्षिपेदित्यौपमन्यवौपुचः^४ ॥

15. श्लोकानामनुमन्त्रण इति ॥ सूच^५ शास्त्रीकेरा^६ख्यातमौप-
मन्यवस्त्वात्रो ह स्माह बौधायन आतचैव श्लोकाननुमन्त्रये-
तात्रैव हि श्लोकानामन्तो^७ भवतीति^८ ॥

१६ उत्तरामां दोहन इति ॥ विष्टुष्टवागमन्वारभ्योत्तरा १०
दोहयेदिति बौधायन^९ आनीयमान^{१०} एवानु चारभेत वाचं
च यष्टेदिति कात्यः^{११} ॥

16. दुग्धं लभमानस्येति ॥ वत्सापाकरणप्रभृतीन्मन्त्रान्साधये-
दिति बौधायन^{१२} आसेचनप्रभृतीमिति शास्त्रीकिः^{१३} ॥

१५. ८ आतक्ष्ण इति ॥ चतुर्थे सुव आनयेद्यावता मूर्च्छयिष्यन्- १५
न्येतेति बौधायन^{१४}स्तृतीये सुव आनयेद्यावता मूर्च्छयिष्यन्मन्ये-
तेति शास्त्रीकिः^{१५} ॥

१ Thus Be G Sāyaṇa; सहदेवैना H Ben D U, सहदेवैना U.

२ Thus Be; सर्वेणसर्वेण Bu; सर्वेण (once) D G H Ben G U and Sāyaṇa.

३ Thus C H D G (sec. m.) Ben Be; श्लोकानामनुमन्त्रो Bu G (pr. m.); श्लोकानांशो U; श्लोकानामनुमन्त्रो Sāyaṇa.

४ Thus H Ben Be D G Sāyaṇa (viz. आदिचक्षुषां Sāy.); आताना Bu D (sec. m.) U (sec. m.).

5. 10. अग्निहोत्रोच्छेषमभ्यातनक्रीति ॥ सूत्रः शालीमेर^१चो
 ह स्माह बौधायनो ऽग्निहोत्रोच्छेषमानीय हविरातञ्चन-
 मानयेदेवमस्योभयमभ्यातकं^२ भवतीति^३ ॥
5. 11. उदन्वतापिदधातीति ॥ उदन्वतापिधाय सर्वाः रात्रिं
 ५ परिग्राहयेदिति^४ बौधायन^५ उदन्वतापिधाय मिक्लिता अपो
 ऽपिदध्यादिति शालीकिः^६ ॥
5. 18. अग्नीनां परित्स्तरण इति ॥ सूत्रमाचार्यधोर^७चो ह
 स्माहौपमन्यव उपवसथ एवाग्नीन्ययोत्पन्नं परित्स्फुलीयादेव^८ हि
 ब्राह्मणं भवत्युपास्मिन्कू^९ यक्ष्यमाणे देवता वसन्ति स एवं
 १० विद्वानग्निमुपस्तृणातीति^{१०} ॥
- अश्वानाश्वान इति ॥ आरण्यं चापस्याश्रीयादिति बौधा-
 यनो^{११} ऽप एवेति शालीकिर्न^{१२}रिण्यं नापस्वनेत्यौपमन्यवः^{१३}
 ॥ ४ ॥ प्रथमः ॥
- 6 17. पाणिसंमर्शन इति ॥ उत्तरेणाहवनीयं तिष्ठन्पाणी संमृगे-
 १५ दिति बौधायन^{१४} उत्तरेण गार्हपत्यमिति शालीकिः^{१५} ॥

१ Corrected, •भ्यातनकं all the MSS. (also Sāyana) exc. Bo which has •भ्यानहं ।

२ •भापयेदिति Ben H.

३ MSS. (exc. B and Sāyana) insert भूवे, which is effaced in B, cp TS. I. 6. 7. 3.

४ Thus Ben G D C, आपस्वनेत्य• HU; नापस्वनेत्य• Bo; नाया-
 पस्वनेत्य• Bn.

19. अग्नीनां परिस्तरण इति ॥ सूत्रः शास्त्रीकेरा^१ख्यांतमौप-
मन्यवस्था^२त्रो ह स्नाह बौधायनो गार्हपत्यमेवाये पुरस्तात्परि-
स्तृणीयादथ दक्षिणतो ऽथ पश्चादथोत्तरत^३ एवमेवान्वाहार्य-
पचनं परिस्तृणीयादेवमाहवनीयमिति^४ ॥

20. पात्राणां सादन इति ॥ सूत्रः शास्त्रीकेरा^१त्रो ह स्नाह ५.
बौधायन उत्तरेण गार्हपत्यं दृणानि स्रस्तीर्य^२ तेषु पात्राणि
सादयेदित्युत्तरतो ऽग्न्यगारस्य पात्राणि सादयेत्तेषां यथार्थ-
साददौतेति राशीतरः^३ ॥

21. ब्रह्मण उपवेशन इति ॥ व्यवेत्य दक्षिणेनाहवनीयमुप-
विशेदिति बौधायनो^४ ऽव्यवेत्यैव दक्षिणेनाहवनीयमिति १०.
शास्त्रीकिः^५ ॥

यत्रमानस्योपवेशन इति ॥ व्यवेत्य दक्षिणत उपविशेदिति
बौधायनो^६ ऽव्यवेत्यैव दक्षिणत उपविशेदिति शास्त्रीकिः^७ ॥

22. पृथ्वायै स्तरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^८ सोम एव
पृथ्वाः स्तृणीयादिति शास्त्रीकिः^९ ॥ १५

23. पवित्रयोः करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१०} पृथ्वायास्तृणा-
नामित्यौपमन्यत्रो^{११} ये^{१२} ऽन्ये^{१३} ऽनुपयुक्ताः कुशाः सुस्तेषामिति
शास्त्रीकिः^{१४} ॥

१ Thus Be; पृथ्वायास्तृणानामि- G (pr. m) Ba H; पृथ्वायास्तृणानामि- U
 २ (sec. m); Ben is defective, C corrupt; पृथ्वायास्तृणानामि- Sāyana.
 ३ Thus G (sec. m.) and Sāyana, येषाम्ने the other MSS.

१. १०. ३. म वाचंयमो भवति प्रणीतासु प्रणीयमानास्वा हविष्कृत
इति ॥ अन्तर्हमन्नेतेषु संपातेषु संभाषेतेति बौधायनो^१
विष्टृष्टवागिति शालीकिः^१ ॥

१. ७. ११. होष्टृणां व्याख्यान इति ॥ सगृहानृतेस्वाहाकारानित्येक-
१ मृतेगृहानन्तःस्वाहाकारानित्येकः^१ सर्वानित्येकं^१ पूर्वः कस्यो
बौधायनस्योत्तराबुधौ शालीकेरिति^१ ॥

१. ७. ११. दृशहोतुव्याख्यान इति ॥ प्रणीताः प्रणीय प्रत्यङ् द्रवन्-
प्रहोतारं व्याचक्षीतेत्याचार्ययोर्मुष्टिमेव यक्षीयन्नित्यौपमन्यवः^१ ॥

१. ७. १२. निर्वपण इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१चो ह स्माह बौधायनः
१० प्रकटादेव निर्वपेद्भुरौ व्यभिन्द्याद्यपासिं क्रामेद्विष्णुत्वा
क्रमतामिति^१ पुरोडाशीयान्प्रेक्ष्याभिन्द्रेद्यच्छन्तां पचेति^१
त्रिर्यजुषा मक्षत्तूष्णीं चतुरवत्तिनां^१ त्रिर्यजुषा द्विस्त्रूष्णीं
पञ्चावत्तिनां^१ सर्वानिव यजुषेति कात्यः^१ ॥ ५ ॥

पञ्चावत्तस्य प्रक्रमण इति ॥ निर्वपणात्यश्चावत्तं प्रक्रामेदिति
१५ बौधायनो^१ ऽवदानत इति शालीकिः^१ प्रदानत इत्यौप-
मन्यवश्चातुष्प्राश्नादित्यौपमन्यवीपुचः^१ ॥

१. ६. ७. अतिशिष्टानामावपन इति ॥ ताङ्कोष्ठे^१ वा पल्ले वावपे-
दिति बौधायनो^१ ऽवैवैनानावपेयुरिति शालीकिः^१ ॥

१. ३. ३. आव्यस्य निर्वपण इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१चो ह स्माह

१ कोष्ठे or कोष्ठे all (also the Vivarāṇa and Sāyana); only Bu
कोष्ठे (the Gṛhyasūtra II. 15 has कोष्ठे वा पल्ले वा) ।

बौधायन श्रौषधस्थानं गत्वाच्यं निर्वपेदेवमस्य महं हविर्भिः
प्रोक्षणं लभत इति^१ ॥

12. परिदान इति ॥ यथानिरूपं परिददौतेति बौधायनो^१
ऽवो ह स्याह शालीकिरग्रे हव्यः रचसेत्येव ब्रूयाद्विष्णो
हव्यः रचसेति पयो^१ विष्णुर्हि पयसां गोप्ता भवत्यग्नि- १०
श्रौषधस्येति^१ ॥

13 प्रोक्षणीनामुत्पवन इति ॥ सूचं बौधायनस्य^१ निगदन्नेवै-
तामृचं चिहम्पुन्यादिति^१ शालीकिः^१ ॥

14. पुरोडाशीयानां प्रोक्षण इति ॥ अवपाहग्रः प्रोचेदिति
बौधायनो^१ देवताः समनुद्रुत्य चिरेवेति शालीकिः^१ ॥ १०

9 2 पावाणां प्रोक्षण इति ॥ सूचः शालीकेर^१वो ह स्याह
बौधायनः शुभ्रध्वं दैव्याय कर्मणे पावाणि^१ देवसन्वाया इति^१ ॥

9. 4 अतिशिष्टानां परिश्रायन इति ॥ एता एव परिशयो-
रन्निति^१ बौधायनः^१ चिक्रेता अप उपरिष्टादस्याः सःस्कुर्वी-
तेति शालीकिः^१ ॥ १५

ib. कृष्णाजिनस्यावधवन^१ इति ॥ उपनिष्कस्याग्न्यगारादुत्तरे

१ Thus, as often in the *Dravidha*, H Be and Sāyana; पुनीया the other MSS.

१ Om. Be

१ Thus Bn Sāyana; •शायीरन्निति U; •शायीरन्निति C H Be Ben G; •शायीरन्निति D.

१ Thus (and cp *infra* XXIII. 4 and 6) G (sec. m.) Be, and the *vivarana*; •धूम्र Ben H II (pr. m.) U D C and Sāyana.

ऽपरे ऽवान्तरदेशे कृष्णाजिनमवधुनुयादिति^१ बौधायनो[॥]
 ऽन्तरेवैतां दिग्गमिति शास्त्रीकिः^१ ॥

३. ६.

कृष्णाजिनस्थास्तरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽवि-
 सृजयेतत्कर्म कुर्यात्कृष्णाजिनावधवनादास्तरणादेवमुखला-
 १ धूवनादा^१ पुरोडाशीयानामावपनादेवं मुसलस्यावधानादा
 शूर्पस्योपोहनादेवमधिवपनादा प्रस्कन्दनादेवं कपास्योपधानादा
 योगाभ्यूहाभ्यामेवं^२ प्रस्तर आ चुचाः सादनादेवमभ्रादानादा
 खननादेवमौदुम्बर्याभिहोमादेवं दूष आ परिव्ययणादिति^३ ॥
 यथोपपादसेवैतानि कर्माणि कुर्यादिति शास्त्रीकिः^१ ॥ ६ ॥

४. १०.

पुरोडाशीयानामावपन इति ॥ सूचं बौधायनस्य[॥] पञ्च
 सुष्टीन्यद्वावत्तिनामावपेदिति शास्त्रीकिः^१ ॥

१२.

दृपदुपले दृपारवेणोच्चैः समाहन्तीति ॥ सूचं बौधाय-
 नस्य[॥] ग्रम्यवैवेति शास्त्रीकिः^१ ॥

१४.

शूर्पस्योपोहन इति ॥ सूचः शास्त्रीकेर^१चो ह स्माह

११ बौधायनसूक्ष्णोऽशूर्पमुपोहैत्समस्तेनैवास्मिन्मन्त्रेण पुरोडाशी-
 यानुदपेदपदद्वयमसि प्रति ला वर्षद्वहं वेत्ति । ॥

१. धूनुया. Bu and Sāyana.

२. Thus (•धवनाद•) Be G (sec. m.); •ध्वननाद• Ben; •धवनाद• Bu; •धूननाद• the other MSS and Sāyana.

३. Thus C G (sec. m.), योगाभ्यूहाभ्या. Bu; योगाभ्यूहाभ्या. Sāyana; योगाभ्यूहाभ्या. all the other MSS., but cp. *infra*, p. 19, l. 16.

४. Thus G D C Be; परिव्ययनादि. Bu, परिव्ययनादि. Sāyana; परि-
 यायादि. U H Ben.

1. 15. अथोदहः पर्यावृत्य परापुनातीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ॥
 यां कां चिद्दिग्गममि पर्यावृत्य परापुनातीति ग्राहीकिः १ ॥
9. 17. तुषाणां निरसन इति ॥ सूत्रं ग्राहीकेर^१चो ह स्माह बौधायनो ऽत एव यावन्मात्रानुपहत्य कृष्णाजिनस्य शीवात
 उपवपेद्रक्षसां भागो ऽसीत्यथोदकमुपसृजेदिति १ ॥
10. 8. कृष्णाजिनस्य पुनरास्तरण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोः ॥
 प्राचीनशीवमुत्तरर्चमित्यौपमन्यवः १ ॥
- 10 17. पेषण इति ॥ सूत्रं ग्राहीकेर^१चो ह स्माह बौधायनः
 प्राणाय त्वेति प्राचीं प्रोहेदपानाय त्वेति प्रतीचीं ध्यानाय त्वेति
 तिरश्चीं कर्षेदथ प्राचीं प्रोहेद्दीर्घामनु प्रसितिमायुषे धामिति १ ॥
 कृष्णाजिने पिष्टानि प्रस्कन्दयेद्देवो वः श्वित्वा हिरण्यपाणिः
 प्रतिगृह्णात्विति १ ॥ ७ ॥ द्वितीयः ॥
1. 11. 7. नैकचरौ धृष्टेरादानं विद्यते न बद्धत्विति ग्राहीकेर^१-
 चोह स्माह बौधायन^१ आदित एव धृष्टिमाददीत धृष्टिरसि
 ब्रह्म यच्छेति १ गार्हपत्यमभिमन्त्रयेतापाग्ने ऽग्निमामादं १
 नहीति १ निष्क्रव्यादः सेधेति दक्षिणाङ्गारं निरस्येदथान्या-
 ष्कल्पयेदा^१ देवयजं वहेति १ तेषु चक्षुष्यालोमधिश्रयेद्भुवांसि
 पृथिवीं दृष्ट्वायुर्दृष्ट्वा प्रजां दृष्ट्वा सजातानस्यै यजमानाय

१ Thus Bn C G (sec. m) U (sec m.) and Sāyana; all the other MSS औपमन्यवः ;

१ *यान्यं कल्पयेदा G (sec. m.) D C; all the other MSS. have the plural.

पर्युहेत्येनां प्रदक्षिणमङ्गारैः परिचिनुयान्निर्दग्धः रक्षो
गिर्दग्धा अरातय इति^१ स एवमेव सर्वांस्रुक्षालीरधि-
श्रयेदिति^१ ॥

चरुमुखेऽस्त्विति ॥ स ह स्नाह बौधायन आदित एव
१ छष्टिमाददीत^१ मुख्यादेव भक्षान्माधयेदित्य^१चो ह स्नाह
शालीकिः कपालसंयोजने खलु छष्टेरादानं भवति^१ स
कपालान्येवोपधास्यन्छष्टिमाददीत^१ पुरोडाशादेव भक्षान्मा-
धयेदिति^१ ॥

10. कपालानामुपधान इति ॥ सूत्रमाचार्यथोर^१चो ह स्नाहौ-
१ पमन्यवो ययाम्नायं खल्वस्तेवं कपालान्युपहितानि भवन्ति^१
य एवैषो ऽङ्गाराधिवर्तते^१ मन्त्रसं प्रथमं कपालोपधानानां^१
कुर्यादय तूष्णीमङ्गारमधिवर्तयेदिति^१ ।

एककपाले^१ दिक्पाल इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो
यदि चैककपालो यदि च दिक्पालः सर्वैरेवं कपालमन्त्रै-
१ उपदध्यादित्य^१चो ह स्नाह शालीकिर्यथाधिकरणमेव कपाला-
नुपदध्यासं तु योगाभूषौ गमयेत्तपनमन्त्रं चात्र ब्रूयाद्गूणा-
मङ्गिरसां तपसा तपस्य तप्येयां तप्यध्वमिति^१ ॥

१ Thus C D Ben G (sec. m.) and Sāyana; •वर्तने U; वर्तने Bo
II □ (pr. m.).

१ Thus C D H Ben Bo G (pr. m.); •धर्म Bu U G (sec. m.)
and Sāyana.

१ Thus the vivaraṇa only; •कपालो the MSS.

- 2.3. कपालानां योग इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१चो हं स्माहौप-
मन्यव एतैरेवास्त्रैतानि मन्त्रैर्युक्तानि यैरुपहितानि भवन्त्यथे-
तरो विमोचनमन्त्र एव स्यादिति ^१ ॥
- 12.6. मदन्तीनामधिश्रयण इति ॥ तिरः पविषमप आनीया-
धिश्रयेदिति बौधायनो ^२ यथोपपादमिति शालीकिः ^३ ॥
- 2.11. संघवन^४ इति ॥ सूत्रं शालीकेर^५चो ह स्माह बौधायनः
प्रणीताभ्यः सुवेणोपहत्याप आनयेदेवं^६ मदन्तीभ्यस्ता उभ-
योरानीयमानाः प्रतिमन्त्रयेत समापो अङ्गिरग्मतेति ^७ ॥
- 12.17. व्यभिमर्श इति ॥ स ह स्माह बौधायनो व्यभिमृशेदेवै-
कहविरवं^८ नानाबीजानीत्य^९चो ह स्माह शालीकिः स॒स- १०
गांस्वसु व्यभिमर्शा जायते ^१ नामसृज्यमानानि हवींषि
व्यभिमृशेच्चैकहविः^२ ^३ को^४ हि नानाबीजानां व्यभिमर्श इति ^५ ॥
- 13.3. आव्यस्य निर्वपण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^६ख्यात^७

१ Thus only G (sec. m.), all the other MSS. (and the vira-
man and Sāyana) संघवन, but cp Sāyana's remark: संघवनमुदकपितृयोः
प्रधीजमं; तथा च सूत्रं (cp. I. 12. 16) प्रणीताभिः संघोति ।

२ Thus Bu Be G D G (sec. m.); आनयत्य एवं Ben; आनयत्य एवं
H G (pr. m.) U and Sāyana.

३ Thus H Be Ben and Sāyana; •देवैकं हविः Bu D D U G (एक-
हविः एकद्रव्यकं हविः Sāyana).

४ Thus Bu; नैकहविः को H Ben G U; नैकहविष्को Bo; नैकहविष्को
C, नैकहविष्को D, नैकहविष्को Sāyana

५ cp. xx. 6: 15 19.

बौधायनश्रौतो ह साहोपमन्यवः सर्वाण्येव हवीःपि परि-
निष्ठाप्याजं निर्वपेदिति ^१ ॥

13. 15. आयनिनयन^१ इति ॥ जघनेन गार्हपत्यमाषेभ्यो निनये-
दिति बौधायनो ^२ श्रेणातिहायेति^३ गालीकिर^४येण वा
जघनेन वेत्यौपमन्यवः ^५ ॥ ८ ॥

14 6. स्फुल्ल सङ्ग्रान^६ इति ॥ सूच^७ गालीकिर^८वो ह साह
बौधायनो य एय^९ स्फुल्लोदसनो^{१०} मन्त्रज्ञं प्रथम^{११} सङ्ग्र-
नानां^{१२} कुर्यादथ तृष्णी^{१३} स्फुल्लमुदस्येदिति ^१ ॥

15. 4. वेद्यैः परिग्रहण इति ॥ सूच^{१४} गालीकिर^{१५}वो ह साह
बौधायनः श्रोत्रि^{१६} प्रथमां परिग्रहीथादथ दक्षिणम^{१७}समथो-
त्तरमिति ^{१८} पुरस्तादेवेनां प्रदक्षिणं परिग्रहीथादित्यौपमन्यवः ^१ ॥

^१ Thus (and cp. xxi. 4) Be and the vivaraṇa, चाषेभ्यो नि. Ben U H G, आयननि. D C and Sāyana.

^२ Thus Be (and cp. xx. 20, xxi. 4), श्रेणातिहायेति H Ben C D G (pr. m.) and Sāyana, श्रेणातिहाय निनयेदिति G (sec. m.) U (sec. m.); श्रेणातिहायेति निनयेदिति Bu.

^३ Thus (nomen actionis to संश्रयि) Bu only; संश्रयि C D G (sec. m.) Ben Be and Sāyana; संश्रयि U (sec. m.) and the vivaraṇa; संश्रयि G (pr. m.); स्वर्गे H.

^४ एय Ben Be C D G (sec. m.) U (pr. m.), एय H Bu G (pr. m.) U (sec. m.) and Sāyana.

^५ Thus Be Ben C D; उदसने G Bu and Sāyana; उदस H.

^६ Thus Sāyana; संश्रयाना Bu; संश्रयार्थ G (sec. m.), U (sec. m.); संश्रयाना Ben; संश्रयार्थ C D; संश्रयार्थ H U (pr. m.) G (pr. m.)
The reading of Be is uncertain. Read सङ्ग्रानानां ?

^७ वोषो some of the MSS.

15. योयुपन इति ॥ सूचं बौधायनस्य ॥ चतुर्थेन योयुपित्वा
पञ्चमेनोद्गृहीयादिति शालीकिः १ ॥
1. प्रोक्षणीनामासादन इति ॥ स्फ्यस्य वर्तमानुपनिनीयासादये-
दिति १ बौधायनो ॥ अनुपनिनीयेवेति शालीकिः १ ॥
5. इथावर्हिषोत्पसादन इति ॥ सूचं बौधायनस्योत्तरमिध-
मिति शालीकिः १ ॥ ६ ॥ तृतीयः ॥
7. वेदपरिवासनेष्विति ॥ पञ्चधा विभज्य सुचः संभृजेदिति १
बौधायनः ॥ समस्तैरेवाङ्गिरभ्याकारमिति शालीकिः १ ॥
19. प्राग्निषहरणस्य संमार्जन इति ॥ सूचं बौधायनस्य ॥
द्विषीः संभृजेदिति १ शालीकिः १ ॥ संभृजेदित्यौपमन्यवः १ ॥ १०
1. 1. सुकंसंमार्जनानामनुप्रहरण इति ॥ सूचः ५ शालीकेर १ ॥
ह स्माह बौधायनो ऽङ्गिरभ्युज्यासंचर उदस्येदुत्करे वै १ वमिध-
संनहनानौति १ ॥
7. 5. पञ्चोनाः संनहन इति ॥ स ह स्माह बौधायन एकैका-
मासाः १ संनष्टेदेकैकां गार्हपत्यमीचयेदेकैकामाव्यमवेचये- ११
दित्य १ ॥ स ह स्माह शालीकिः सकृदेवैनाः सर्वाः संनष्टेदेकैकां
गार्हपत्यमीचयेदेकैकामाव्यमवेचयेदित्य १ ॥ स ह स्माहौपमन्यवः

१ Thus Bu G (sec. m.) and Sāyana; चतुर्थेन- H C Ben U D G (pr. m.).

१ संभृजेदिति H Ben (thrice) U, D C (the first time), G (pr. m.); the other MSS. संभृजेदिति ।

१ एकैकामेवासा Bu G (sec. m.) U (sec. m.).

सकृदेवैनाः सर्वाः संनह्येत्सकृद्गार्हपत्यमीचयेदेकैकामाज्यमवे-
क्षयेदित्येकैकानेवासाः सर्वेणसर्वेण कर्मणा परिनिस्तिष्ठेदि-
त्यौपमन्यवौपुत्रः । ॥

ib. यन्यिकरण इति ॥ अवाचीनपात्रमूर्ध्वनिर्माणमित्या-
५ चार्धयोर्ध्वपात्रमवाचीननिर्माणमिति दीर्घवाक्य । एवमिव
सि प्रजाः प्रजायन्त इति । ॥

पथ्यामविद्यमानायामिति ॥ स ह स्माह बौधायनो यज-
मानायतन आसीनो यजमान एवेतामन्त्राभिगदेदित्येवो ह
स्माह शास्त्रीकिः पत्नीसंयोजकाः खल्वेते मग्ना दृष्टा भवन्ति ।

१० तस्यामविद्यमानायां नैवेद्यानाद्रियेतेति । ॥

18. 4 अथैनामाज्यमवेक्षयतीति ॥ सूत्रं शास्त्रीनेर^१वो ह स्माह
बौधायनः पथ्या तदवेक्षितमुपयच्छीत^२ तेजो ऽसीत्यपेन-
श्चकलेनापयत्य हरेन्तेजो ऽनु प्रेहीत्यपेनदाहवनीये ऽधि-
अपेदग्निस्ते तेजो मा विनेदित्यपेनद्रुत्वोत्तरेण प्रोक्षणीः

११ सादयित्वावेक्षितोत्पुनुर्यादाज्यवतीभ्यां^३ प्रोक्षणीरिति । ॥

18. 10. आज्यस्यावेक्षण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४ सर्वैरेवावे-
क्षितमाज्यमुत्पुनुर्यादिति^५ शास्त्रीकिः । ॥

१ Thus all the MSS. exc. Bc 115 and U sec. m., which read
•यच्छेत् (•यच्छेत् Sāyana), but *infra* xxiv. 32 •यच्छेत् ।

२ •वेक्षिता• only Sāyana. MSS.: •वेक्षितो•, •वेक्षेनो• or •वेक्षतो• ।
All the MSS. and Sāyana and the *viv.* here and l. 17 पुनुर्यादा, U
only both times (sec. m.) and G once •पुनुर्यादा• ।

३ Thus Bc Bc G (pr. m.) U ■ D; •आज्यमवेक्षितमु• Bc H G
(sec. m.) and Sāyana.

1. आज्यपहाणां^१ ग्रहण इति ॥ स ह साह बौधायनो ऽध्वर्युरे-
 वोभयैर्मन्त्रैर्गृहीयात्पौरोडाशिकैश्च याजमानैश्च^२ याजमानैर्यज-
 मानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य^३चो^४ ह साह ग्राहीकिरध्वर्युरेवोभयै-
 र्मन्त्रैर्गृहीयात्पौरोडाशिकैश्च याजमानैश्च^२ न याजमानैर्यज-
 मानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य^३चो ह साहोपमन्यवो यथापि^५ पौरो-
 डाशिका मन्त्रा नाभिनिवर्तन्त^६ एवमेवापि याजमाना मन्त्रा
 नाभिनिवर्तैरक्षिति^७ ॥

13 दध्वावर्हिषः प्रोक्षण इति ॥ चिस्त्रिरेकैकं प्रोक्षेदिति
 बौधायनः^८ सप्तसप्तदिति ग्राहीकिः^९ ॥ १० ॥

16. वर्हिषः प्रोक्षण इति ॥ सूचः^{१०} ग्राहीकिर^{११}चो ह साह १०
 बौधायनक्षिष्टन्दिवे त्वेत्थपाणि प्रोक्षेत्प्रहो ऽन्तरिक्षाय त्वेति
 मथान्युपविश्य श्रुचिबै त्वेति मूलानि^{१२} सह सुचा पुरस्ता-
 त्प्रत्यक्षं घन्तिं प्रत्युक्ष्यातिशिष्टाः प्रोक्षणीर्निनयेद्दक्षिणायै
 ओणोत्तरायै ओणेः स्वधा पितृभ्य ऊर्गमव वर्हिषद्व्य ऊर्जा
 श्रुचिबौ गच्छतेति^{१३} ॥

१५

१ Thus Be only; आज्यपहाणां Bu; आज्याणां the other MSS, but cp. xx. 23.

२ Most of the MSS. *मन्त्रयैते* ।

३ यथापि Be G (sec. m.); यथापिभिः Sāyana; यथा the other MSS.

४ *भिनिवर्तते U Bu G (sec. m.) Sāyana; the other MSS. without चि ;

५ Thus C D G (pr. m.) U (pr. m.) Be Ben H; *यथापि इति Bu G (sec. m.) U (sec. m.) and Sāyana.

0. 20. सुच उदूहन इति ॥ अघोशात्मानमुदीचीमुदूहेदिति
बौधायनो ^१ जघनेनात्मानमुदीचीमुदूहेदिति शालीकिः ^१ ॥
20. 1. प्रक्षरे पवित्रे अपिसृजति यजमाने प्राणापानौ दधामीति
वा हृष्णीं वेति ॥ पूर्वः कस्यो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ^१ ॥
- 0 2. तं यजमानाय वा ब्रह्मणे वा प्रयच्छतीति ॥ पूर्वः कस्यः
शालीकेः उत्तरः बौधायनस्य ^१ ॥
20. 3. शुश्वस्यायातन^१ इति ॥ सूचं बौधायनस्य ^१ शुश्वं विसृज्य
दक्षिणे वेद्यन्ते सृणीयादिति शालीकिः ^१ ^१ ॥
20. 7. वेद्यै स्तरण इति ॥ सूचं बौधायनस्य^१ एवैर्ना प्राचीं
^१ धातुम् सृणीयादिति शालीकिः ^१ ॥
20. 8. परिधीनां परिधान इति ॥ अ द स्वाह बौधायनो
ऽध्यत्येदक्षिणमुपोहेदुत्तरमित्य^१ नीकम् सृष्टानेवैमान्परिदद्या-
दिति शालीकिः ^१ ॥
0. 12. अथ सूर्येण पुरस्तात्परिदधातीति ॥ सूचं बौधायनस्य^१-
^१ इवनीयमेवैतेन यजुषोपतिष्ठेतेति शालीकिः ^१ ॥
20. 14. ऊर्ध्वं ममिधावादधातीति । सूचं बौधायनस्य^१ ऊर्ध्वं एवैने
अभ्याधायानतिपातयेदिति ^१ शालीकिः ^१ ॥

१ यतन Bn Be C

१ शालीकेः Be Ben H G (sec. m.).

१ Thus H Ben C D G (pr. m.) and Sāyana; •यानुनिपातये• Bn U G (sec. m.); •यानुपातये• Be; the verb seems to be a denomina-
live to अनतिपात, cf. Sāyana: अनतिपात आध्वनीयादतिक्रम्य पातः । अ न
कापेः । अनतिपातयेत् अनतिक्रम्य पातयेत् ।

16. विधृत्योः करण इति ॥ सूत्रमाचार्यधोर^१चो ह स्माह दक्षि-
णाकारो राथीतर^२ उभे एवैते वेदि^३ व्यतिषज्येयातामिति ॥
मध्यमाद्धातोरनन्तर्गभे^४ स्थातामित्यौपमन्यवः ^५ ॥ ११ ॥

दोषनपवित्रस्थामादन इति ॥ विस्त्रस्य प्रस्तर आमादये-
दिति बौधायनो ^६ ऽविस्त्रस्येवेति शालीकिः ^७ ॥

18. सुचाऽ मादन इति ॥ स ह स्माह बौधायन ईषत्प्रत्यव-
दतामिवोपभृतः^८ मादयेद्विधृतीभ्यां चैनामवटक्षीयादित्य^९चो
ह स्माह शालीकिरनुपूर्वा एवैनाः^{१०} मादयेत्^{११} चोपभृतं
विधृतीभ्यामवटक्षीयादिति ^{१२} ॥

14. इविषामुदासन इति ॥ अग्नेणानुदामितानि जघनेनोद्वा-
मितानीति बौधायनो ^{१३} जघनेनानुदामितान्यग्नेणोदामिता-
नीति शालीकिर^{१४}पच्छेदमित्यौपमन्यवः^{१५} ॥

20. प्रत्यञ्जन इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभयानि प्रत्य-

१ दथीतर Sāyana.

२ Effaced in G.

३ Thus Ben H C D G and Sāyana, *रथीतरंभे Ben.

४ प्रत्यवदता • H Ben C D G (pr. m) U and Sāyana; प्रत्यवदत्ता G (sec. m.), प्रत्यवदिताना • Bu, cp. xii. 7.

५ Thus Bu G (sec m) U and Sāyana; इवैना चावा • Ben H C G (pr. m.); इवैतालू वा • Be.

६ Thus Bu G (sec. m.) U (sec. m.); *पपच्छेदित्य • Be. *इववे H Ben G (pr. m) U (pr m) and Sāyana, D and C defectis cp. xx. 30 & f., xii. 15 & f

आचक्षणां चाशयान्कापाक्षानि चेति ॥ कपालान्येवेति
शालीकिः १ ॥

कपालानामाध्वर्यवे १ विभोक्त इति ॥ उदास्य हवीरूपी-
त्यत्राचार्यो १ विमुञ्चतो १ ॥ भक्षयन्नेव १ भक्षणां पारे कपा-
५ लानि विमुञ्चेदित्यौपमन्यवः १ ॥

७ आधाराविति ॥ सूषं बौधायनस्योभीषू १ इव १ व्यतिपन्नौ १
स्यातामिति शालीकिः १ ॥

८ मग्नैष इति ॥ अग्नीदमौमिति बौधायनो १ अग्निमग्नौदिति
शालीकिर १ ग्रीत्परिधीरुद्याग्निं चेत्यौपमन्यवः १ ॥

० १० अत्याक्रमण इति ॥ मध्येन प्रदास्यन्त्याक्रामेदुत्वाभुतो
दक्षिणेनेति बौधायनो १ दक्षिणेन प्रदास्यन्त्याक्रामेदुत्वा-
भुतः मध्येनेति शालीकिः १ ॥

१ Thus only G (sec m.) Be and the *vivarāṇa*, •ध्वर्यवो all the other MSS.

१ Thus Bu G (sec m.) and, as it seems, the *vivarāṇa*; •चार्ययो-
र्विमुञ्चतो Be G (pr m.); •चार्ययोर्विमुञ्चेदभक्षय• the other MSS. and
Sāyana. About the interpunction and the meaning of this *dravi-*
dham I am uncertain.

१ Thus Bu (which, however, omits इव) and the *vivarāṇa* only,
which runs: अभिमुञ्च्येन सुवावे प्रवर्तयेते अभीषू रण्यौ; •भिषूवति G
(sec. m.), U (sec m.); •भिषूव्यभिषक्तौ C, •भिष्वभिषक्तौ Ben H;
•भिष्वभिषक्तौ D; Be corrupt. Sāyana reads अभिषक्तौ and com-
ments. अभिषक्तः कृतो सर्वादिर्गुणभिन्ने (sic). Read •भीषू ?

३. १. आश्रावण इति ॥ श्री आश्रयेति बौधायन " आश्राव-
येति शालीकिः " आश्रयेत्यौपमन्यवः ^१ ॥
३. १०. प्रवर इति ॥ सूत्रः शालीकेर^२ श्री ह साह बौधायन
उत्कर ऊर्ध्वाग्रं स्पर्शं निहत्य प्रवरं प्रवृणीयादचैव^३ च^४
स्पर्शमुदस्येदुपरिष्ठाच्चोपसृजेदिति^५ ॥
२४. ४ होतुर्वरण इति ॥ अ ह साह बौधायनो यद्यस्य पिता
वाचर्यो वा व्यायान्वा होता स्यादुपाश्रयेतेषां गृह्णानां
नामानि गृहीयादित्युच्चैरेव होतुर्नाम गृहीयादिति
शालीकिः ^१ ॥ १२ ॥ चतुर्थः ॥
२४. १३. अभिक्रामं जुहोतीति ॥ अ ह साह बौधायनः^२ सर्वे- १०
णाभिक्रामेत्यज्ञामाहुतीभिः^३ स्वरेणोत्तरामुत्तरामाहुतिं व्याय-
सौव्यायसौ जुहुयादिति^४ पश्चामेवाभिक्रामः समानमाहुती-
जुहुयादिति शालीकिः ^५ समानत्र तिष्ठमाहुतीभिरेवाभि-
क्रामेदित्यौपमन्यवः^६ " समानत्रेव तिष्ठन्मदधिणमनुदिशः
ऊत्वा मध्ये साहाकारं जुहुयादित्याजौगविः ^७ ॥

१ Thus H Ben C D G (pr. m.) U (pr. m.) Kei, "एव चैव Be I (sec. m.) Sāyana, "एव च Bu G (sec. m.)

२ "रिष्टावाप उपसृज" Bu G (sec. m.).

३ The text is given acc. to U (sec. m.) and Sāyana. In H I Ben D C the words of Baudhāyana are attributed to Śālikī and vice versa, but cp the vivaraṇa of I. 16 init., where सर्वेवाभिक्रामे is cited as first vikalpa.

४ The MSS. present sometimes आहुतिभिः sometimes आहुतीति cp. xxiv. 3, ssf

५ एव before अभिक्रामेत् om. Ba Be D G (sec. m.).

- ॥ १६. आज्यभागयोर्दाम इति ॥ पूर्वार्धं प्रतिमुखं प्रवाङ्गमुज्ज-
यादिति बौधायनः " पूर्वार्ध एव प्रवाङ्गगिति शालीकिः " ॥
- ॥ १७. हविषामवदान इति ॥ स ह स्माह बौधायनः पूर्वार्धा-
देवाये प्रथमं मुख्यस्य हविषो ऽवचेदचापरार्धादेवमस्य प्रद-
१५ क्षिणः हविषामवत्तं भवतीत्य^१चो ह स्माह शालीकिरपरा-
र्धादेवाये प्रथमं मुख्यस्य हविषो ऽवचेदथ पूर्वार्धादेवमस्य
प्राक्षःस्थानि हवीःषि भवन्तीति " मध्यात्पूर्वार्धात्पश्चात्पश्चा-
त्पश्चावत्तिनामित्यौपमन्यवः^१ " ॥
- आहुतौनामायतन इति ॥ स ह स्माह बौधायनस्त्रीण्ये-
१० वैतान्यादिष्टस्थानानि भवन्त्याज्यभागौ स्त्रिष्टुक्तद्वयेतरा यथाव-
काशं जुज्यादिति " मष्टौरेवाहुतौर्जुक्तपूर्वार्धं स्त्रिष्टुक्तं जुज्ज-
यादिति शालीकिः " मुख्यमाचारपथमभिजुज्यादित्यौप-
मन्यवो " मध्ये प्रदक्षिणं मण्डलाकारमिति राशीतरः^१ " ॥
- ॥ २५ ५. उपाङ्गश्रुयाजस्य करण इति ॥ सूत्रं मौद्गल्याचो ह
१५ स्माह बौधायन औषधस्योपाङ्गश्रुयाजं कुर्यादग्नौषोमीयं पौर्ण-
मास्यां वैष्णवममावास्यायामित्य^१चो ह स्माह शालीकिरान्य-
स्योपाङ्गश्रुयाजं कुर्यात्सौम्यं पौर्णमास्यां वैष्णवममावास्याया-
मित्य^१चो ह स्माहौपमन्यव औषधस्यैवोपाङ्गश्रुयाजं कुर्यात्सर-
स्वतः पौर्णमास्याः सरस्वत्या अमावास्यायामित्यु^१भयवेदाव्यस्य

१ Instead of यथावत् G (sec. m.) and Sāyaṇa अपरार्धात् ।

२ Thus G (sec. m.) D C and Sāyaṇa; रथोत्तरः the other MSS.

वेष्णव^१ इति राथीतरो^२ ॥ ऽत्रो ह स्माह कौणपतन्त्रियस्य^३
स्याद्वेष्णवश्च स्यात्स्वयं चैव^४ यजमानः प्राञ्चीयादिति^५ ॥

पञ्चमस्यावदानस्याभिवृद्धा^६ इति ॥ औषधस्याभिवर्धये-
दिति बौधायन^७ ॥ आन्यस्यैवेति^८ शालीकिः^९ ॥

मेघणस्यानुप्रहरण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^{१०}त्रो ह स्माह^{११}
बौधायनो न मेघणन्यायेन वपाश्रपणौ अनुप्रहरेदिति^{१२} ॥

5. प्राग्निवस्यावदान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१३} परिहरित्य-
ज्ञेव^{१४} प्राग्निवमवद्येदिति शालीकिः^{१५} ॥

आन्यहविष्यन्वाहार्यस्य^{१६} करण इति ॥ कुर्यादिति बौधा-
यनो^{१७} न कुर्यादिति शालीकिः^{१८} ॥ १०

10. अन्वाहार्यस्यामादन^{१९} इति ॥ अयेण यजमानं च ब्रह्माणं च
पर्याहृत्य दक्षिणस्याः ओष्णामामादयेदिति बौधायनो^{२०} ऽत
एव दक्षिणस्याः ओष्णामिति शालीकिः^{२१} ॥ १३ ॥

१ Thus all, r. विष्णव ?

२ Thus (कौणपतन्त्रि०) H D C G Be U (pr. m) and Sāyana; कौण-
पतन्त्रि० Ben, कौणपतन्त्रि० Ba, कौणपत० U (sec. m.).

३ चैव Bu U (sec. m) G (sec m.); चैव all the other MSS. and
Sāyana

४ *हृद्या all.

५ Thus Ba Be G (sec. m); आन्यस्यैवाभिवर्धयेदिति all the other
MSS. and Sāyana

६ *वृद्धि G (sec. m)

७ आन्यस्य instead of आन्य० H G U C.

८ Thus the vitarāṇa; *वृद्धि वादन the MSS.

- 1b. अन्वाहार्यस्योदासन इति ॥ अग्रेण सुच उदक्षमुदामये-
दिति बौधायनो ^१ जघनेन सुच उदक्षमिति शालीकिः ^१ ॥
27. 16. इविषिष्ष्टिष्टानामुदासन इति ॥ अग्रेण सुच उदक्षु-
दामयेदिति ^१ बौधायनो ^१ जघनेन सुच उदक्षीति ^१
शालीकिः ^१ ॥
28. 9. अनूयाजानाः होम इति ॥ सूचं बौधायनस्य ^१ प्रतीची-
रेवेता आहुतौः मः स्यापयेदिति शालीकिः ^१ ॥
28. 10. वाजकयोर्धूहम इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽष्टाया
प्रतीचीमुपभतं ^१ प्रत्यूहेदङ्घ्रिचैनाः ^१ मः सृष्टेदित्यत्रो ह स्माह
^{१०} शालीकिः प्राचीनमुष्करे एवेने विकर्षेत् ^१ चोपभतमङ्घ्रिः
मः सृष्टेदिति ^१ ॥
28. 17. प्रस्तरस्य ममञ्जन इति ॥ चिस्तिरेकैकस्याः ममञ्जा-
दिति बौधायनः ^१ मः सृष्टेदिति शालीकिः ^१ ॥
- [29. 3. प्रस्तरस्यानुप्रहरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽध्वर्यु-
१५ रेवोभयैर्मन्त्रैरनुप्रहरेत्यौरोडागिकैश्च याजमानैश्च ^१ याज-
मानैर्यजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्यत्रो ह स्माह शालीकि-
रध्वर्युरेवोभयैर्मन्त्रैरनुप्रहरेत्यौरोडागिकैश्च याजमानैश्च ^१ न
याजमानैर्यजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्यत्रो ह स्माहोपमन्यवो

^१ उदक्षि Sāyana only; उदक्षम् U Bu Be G (Ben H D C om. this dvaidham altogether).

^{१०} प्राचीमु- Sāyana.

^{११} विकर्षेत् Bu, कर्षेत् H. ■

यथापि^१ पौरोडाशिका मन्त्रा नाभिवर्तन्त^२ एवमेवापि याज-
माना मन्त्रा नाभिवर्तन्त्विति^३ ॥

12. परिधीनामभ्याधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४ प्रस्थान^५
एवैनानभ्यादध्यादिति^६ शालीकिः^७ ॥

15. अथैनान्स्रसावेणाभिजुहोतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^८ ४
प्रस्तरं चैव परिधीः स्रसाभिजुह्यादिति शालीकिः^९ ॥

18. सुषोर्विमोक इति ॥ पूर्वः कश्यो बौधायनस्योत्तरः
शालीकिः^{१०} ॥

0. 2. पत्नीसंयाजेष्वन्विजा परिक्रमण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{११}
मर्ष एवोत्तरेण गार्हपत्यं परिक्रामेयुरिति शालीकिः^{१२} ॥ १४ ॥ १०

30 9 पत्नीनां संयाजन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१३} भ्रौवाज्येन
ध्यानेनैव^{१४} पत्नीः संयाजयेदिति शालीकिः^{१५} ॥

अन्तर्धाय देवानां पत्नीः संयाजयेदिति बौधायनो^{१६}
ऽनन्तर्धायित्वेति शालीकिः^{१७} ॥

पत्नीसंयाजेषु शम्भुवाकस्य करण इति ॥ कुर्यादिति १५
बौधायनो^{१८} ॥ कुर्यादिति शालीकिः^{१९} ॥

. 32. 5. भुवाया आयायन इति ॥ स ह साह बौधायन उभावेव

१ यथा Bn G (sec. m.); यथापि the other MSS.

२ Without जि (cp. xx. 10-24. G) all.

३ प्रस्थाने वैशा- Bn U (sec. m.) G (sec. m.); *ने वैशा- Be; समाप्ता-
वेदिना- O D (Sāyana: प्रस्थावे कर्मावसाने समिष्टयजुर्होमानन्तरमित्यर्थः)

४ स om. Bn G (sec. m.) and Sāyana.

ध्रुवामाषाययेतामध्वर्युश्च^१ यजमानयेत्य^२ध्वर्युरेव ध्रुवामाषाय्य
ममिष्टयजुर्जुडयादिति शालीकिः^३ ॥

33. 9.

ममिष्टयजुषो होम इति ॥ सूचमाचार्यघोर^४चो ह साह
गौतमः स्वाहा वाचीति ऊत्वा गर्हिषो धातूनाः मंप्रलुप्य
१ ध्रुवायाः समज्यानुप्रदत्ताभिर्जुडयात्स्वाहा वाते धाः
स्वाहेति^१ ॥ १५ ॥ पञ्चमः ॥

अयातो ऽग्न्याधेयं व्याख्यास्यामः ॥

53. 6.

संभारेष्विति ॥ सूचः राचीतराणाम^५चो ह साह
बौधायनो नाग्ननिहतं कुर्वीत घोररूपमिति^६ कुर्वीतेवाग्न-
१० निहतं^१ न तु सुम्नकुलायं^२ न ह्येतस्यानुष्या विज्ञायते^३
इति शालीकिः^४ ॥

3. 10.

पात्राणां करण इति ॥ स ह साह बौधायनस्त्वक्-
आसेचनानि कारयेदयतः पुष्कराण्येवमस्य प्राचीनपुष्कराः
सुचः सच्चा भवन्तीत्य^७चो ह साह शालीकिस्त्वक्आसेचनानि
१५ कारयेन्मूनतः पुष्कराण्येवमस्य प्राचीनपुष्कराः^८ सुचः सच्चा
भवन्तीति^९ विज्ञायते तस्मादवाचीनाया वनस्पतयः पृथिवी
चिद्यन्तीति^{१०} ॥

१ Thus G (sec. m.) and Sāyana; •धायेताम• C G (pr. m.) Ben;
•धायेताम• H; •धायेताम• D; •धायेत• U Be.

२ रचीत• Bn

३ चिद्यन् U (sec. m.)

४ Thus G U D C Be; प्राचीनीन• Ben Ba H.

५ Thus (चिद्यन्तीति) Bn U C D G Ben; चिद्यन्तीति Be H.

मुत्तां प्रमाण इति ॥ वाङ्मात्राः स्मुरिति बौधायनो ॥
 अरक्षिमात्रा इति शास्त्रीकिः ॥ प्रादेशमात्रा इत्यौपमन्यवः ॥
 सुचामाकृतिविकार इति ॥ हस्योष्ठः १ स्मुरिति बौधा-
 यनो ॥ वायसपुच्छा इति शास्त्रीकिः २ इषमुखप्रसेचना ३ इत्यौ-
 पमन्यवः १ ॥

I. 54. 18; अमरीषस्य करण इति ॥ उत्तरतो अन्यगारस्यामरीषं
 कुर्यादिति बौधायनो ॥ यवैवामरीषः स्यात्तद्वच्चेदिति
 शास्त्रीकिः १ ॥

I. 55. 12. अन्यगारस्य परिक्रमः १ इति ॥ दक्षिणेनेति बौधायन ॥
 उत्तरेणेति शास्त्रीकिः १ ॥

I. 55. 14. रोहिते चर्मणीति ॥ सूत्रं बौधायनस्त्रीयरोहितः
 स्यादिति १ शास्त्रीकिः १ ॥

I. 55. 15. ब्रह्मौदनस्य १ मन्त्रमन्त्र इति ॥ मन्त्रवाग्यादिति बौधा-
 यनस्त्रीयः १ इति १ शास्त्रीकिः १ ॥

ib. ब्रह्मौदनस्य निर्वपण इति ॥ पवित्रता पात्रेण मन्त्रवन्त- १
 मिति बौधायनो ॥ अपवित्रेण दृष्टीकमिति शास्त्रीकिः १ ॥

१ हस्योष्ठ Ben H C D Bu G; २ हस्योष्ठ Be U.

१ Thus Be Bu G (sec. m.) U (sec. m.); २ यवैवा H Ben C D G (pr. m.) U (pr. m.).

१ मन्त्रम G and U (sec. m.).

१ कुर्यादिति C D H Ben U.

१ Here and *infra* the MSS sometimes ब्रह्मो sometimes ब्रह्मो ।

१ Thus Be only; २ दृष्टीकमिति G (sec. m.) Bu; दृष्टीमिति H Ben U C D G (pr. m.).

5. 4. ब्रह्मौदनस्य अपण दति ॥ पयमि अपयेदिति बौधायनो "
 ऽस्थितिं ग्राहीकिः ' ॥

नैवास्मिन्नामिन्नेच निःषिञ्चेदिति बौधायनः " काम-
 मस्मिन्नामिन्नेच निःषिञ्चेदिति ग्राहीकिर्विस्वाय^१ तः^२
 ५ सूपवन्तमित्यौपमन्यवः ' ॥

6. 8. ब्रह्मौदनस्योपस्तरण दति ॥ सूचं बौधायनस्य " नोप-
 स्तृणीतेति ग्राहीकिः ' ॥

10 ब्रह्मौदनस्योदाधन दति ॥ सूचं बौधायनस्यैव पयुप-
 विग्रेयुरिति^३ ग्राहीकिः ' ॥

12, १० ब्रह्मौदनस्योपोहन दति ॥ यज्ञो मोपनमत्विति वा दृष्यो^४
 वेति ' पूर्वः कन्यो बौधायनस्योत्तरः ग्राहीकेः ' ॥

ib. ब्रह्मौदनस्य प्राग्रज दति ॥ आर्पेया एव ब्रह्मौदनं प्राश्री-
 युरिति बौधायनो " य एव श्रेष्ठं नियतपाना^५ इति कात्यो "
 ऽचो ह साश्वौपमन्यवो महर्लिज एव ब्रह्मौदनं प्राश्रीयुर^६
 १५ श्वैते^७ घतानुनमिणो भवन्तीति ' ॥

१ Uncertain; विस्वायत्तं U H Ben G D G (pr. m.), विस्वाय G (sec. m.); विस्वायत्तं Ba; विस्वाय सु सुत्तं Be.

२ Thus Da G and U (sec m.); *षविग्रेरिति the other MSS.

३ Uncertain; निपाना H Ben G (sec. m.) G D; निपक Be; निपा-
 वना Ba; नियतपाना G (pr. m.) U; this seems to be the reading also
 of the vivarna, according to which the meaning is: यज्ञभोजना ।

४ *चो Ben H G G and U (pr. m.).

५ After *श्वैते Be ins. प्रचर्ज, thus also Kes. in a citation of this
 passage.

- I. 57. 1. ममिधामभ्याधान इति ॥ सूत्रं ग्राहीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनः मरुत्प्राग्निरेऽप्रत्यवष्टे ममिधोऽभ्यज्यादध्यादि-
त्य^१चो ह स्माहैपमन्यवोऽवैवेनाः पार्थनः समज्य मादयेत्ते
यदा सर्वं प्राश्रीयुरथैतां पार्थो निर्णिज्योपमोर्धं यस्याभ्या-
माज्यमवशिष्टं स्यात्तत्सदभ्युन्नीय तेन ममिधोऽभ्यज्या-
दध्यादिति ^१ ॥
- I. 57. 13. गोः करण इति ॥ कुयांदिति बौधायनो ^१ न कुयो-
दिति ग्राहीकेर^१पि बह्वीरपि कुर्वीतानु चैतन्म भवेत्पुण्या
प्रशंसेति कात्यः ^१ ॥
- I. 57. 15. अरण्योः प्रदान इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरे^१चो ह स्माहैप- १०
मन्यवोऽपररात्र एवास्मा अरण्यौ प्रयच्छेदं ददामीत्येव
वाचं वितृजेदिति ^१ ॥
- I. 59. 1. अग्न्यायतनानां परिलेपन इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरे^१चो ह
स्माहैपमन्यवो गार्हपत्यायतनमेवैकं परिलिप्तेत्तद्वि विदग्धं
भवतीति ^१ ॥ १५
- I. 59. 2. मंभाराणां निवपन इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरे^१चो ह स्माहै-
पमन्यवो गार्हपत्यायतन एवैनाचसर्वैर्मन्त्रैः परिलिप्ताय वेधा
निनमेदिति ^१ ॥ १६ ॥
- I. 62. 9. दध्नस्य हरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ज्ञातुदग्ने
प्रथमं हरेदथ नाभिदग्नेऽथ घीवदग्ने ^१ प्राणाःस्तु नातिहरे- २०
दित्यादिदान एवैता मात्रा अभिमंपादयेत्प्राणाःस्त्वैव नाति-
हरेदिति ग्राहीकिः ^१ ॥

18. संभाराणामाक्रमण इति ॥ सूत्रं आनीकेर^१चो ह आह
बौधायन एवमेवैतेन पुरस्तात्पत्यगावृत्तेन^२ दक्षिणेन पूर्वपदे-
नोत्तरतः पार्श्वतः^३ संभाराणामाक्रमयेद्यथाहितस्थानेरेङ्गारा
अभ्यवर्तेरन्निति^४ ॥
20. ॥ अथस्य दाग इति ॥ अध्वर्यव एतमग्निपदमथं^५ दद्यादन्धं
ब्रह्मण इति बौधायन[॥] एतं^६ ब्रह्मणे^७ अन्यमध्वर्यव^८ इति
शालीकिः^१ ॥
3. 1. इधस्य निधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य[॥] तूष्णीमेवेधं[॥]
निध्यादिति शालीकिः^१ ॥
18. १०. सम्भावसथ्ययोः करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो[॥] न
कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥
७. सम्भावमथ्ययोर्विहरण इति ॥ आहवनीयादेवैनौ विहरे-
दिति बौधायनो[॥] यामाग्नेरिति शालीकि^१निर्मग्न्यां स्याता-
मित्यौपमन्यवो[॥] ऽत्रो ह आहौपमन्यवौपुचः सभायामेव
११. सभं व्यपदिशेदावमथ आवश्यकीयं पर्वणि^१ चैनयो स्यात्तौ-
पाकौ अपचिता ब्रह्मणे जुहुयादित्येतदपि न कुर्यादित्या-
श्रीगविः^१ ॥

१ Thus G (sec. 13) D G, *हवेन the other MSS.

२ Found only in Be and U (sec. 13).

३ अर्थ given only by Bn and G (sec. 13).

४ एवं instead of एतं Bn; the other MSS. are defective, leaving out एतं प्रत्यये ।

५ पर्वदिपर्वणि U (sec. 13).

63. 14. रथचक्रस्य करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ^१ न कुर्यादिति शास्त्रीकिर^२चो ह साहोपमन्यवो रथमेवेत^३ संयुक्तं^४ प्राञ्चं श्रवतयेत्त^५मृत्विग्भ्यो दद्यादित्ये^६तदपि न कुर्यादित्याञ्जीगविः ^१ ॥
- I. 64. 9. तनूनामनुदे^१ इति ॥ अत्यथीत्यानुदिगेदिति^२ बौधायनो ^३ घालो अग्ने घोरास्तनुवस्ताभिरमुं^४ गच्छेत्येव ब्रूयादिति शास्त्रीकिः ^५ ॥
- I. 64 11. विराजक्रमेभ्यिति ॥ सूचं बौधायनस्य ^१ नर्यं प्रजां मे गोपायेत्येव ब्रूयादिति शास्त्रीकिः ^२ ॥
1. 65. 2. पूर्णाङ्गित्वे हवन इति ॥ सूचं बौधायनस्य ^१ परिश्रित एव ^२ पूर्णाङ्गिति जुहुयादिति शास्त्रीकिः ^३ ॥ १७ ॥
1. 65. 3. पूर्णाङ्गतौ तृष्णीमग्निहोच इति ॥ सूच^४ राथीतराणाम^५चो ह साह बौधायनः पूर्णाङ्गतिसेव जुहुयात् तृष्णीमग्निहोचमिति ^६ तृष्णीमग्निहोचमेव जुहुयात् पूर्णाङ्गतिमिति शास्त्रीकिः ^७ ॥ १८
- I. 66. 3. दग्धहोतुस्यांश्चान इति ॥ स ह साह बौधायनो यच्च कच हविर्निर्वण्य^१स्यात्सामिधेनीर्वानुवक्ष्य^२स्याचचीतेव तच्च दग्ध-

१ Thus Bu Be G (sec. m.) and Keś, संप्रयुक्तं U H Ben C D G (pr. m.).

२ १ Thus Bu Ben H G C D; *देवने the virarana; *देवेन Be.

३ Thus Bu U (pr. m.); अत्यथी० H Ben Be U D U (sec. m.).

४ Thus Be Bu U (sec. m.); पापानं instead of चहुं Ben G C D U (pr. m.) H.

होतारमित्येवेतदाम्नाधेयिकेयु^१ तन्नेषु दृष्टं भवतीति
 शास्त्रीकिर^२सावेतदग्नेये ऽष्टाकपाले दृष्टं भवतीत्यौप-
 मन्ववः^३ ॥

6. 4. तन्त्रकरण इति ॥ स ह साह बौधायनः यत्तदग्रमामि-
 ५ धेनीकाः सुवार्चनावाज्यभागानुचैर्देवता इत्य^४चो ह साह
 शास्त्रीकिः सप्तदग्रमामिधेनीकाः सुवृधन्वन्तावाज्यभागा-
 नुपाशुदेवता इत्य^५चो ह साहोपमन्वव आग्नेये ऽष्टाकपाले
 वार्चनावाज्यभागौ स्नातां दृधन्वन्तावैन्द्राशदित्यथो^६ रधि-
 मन्तो^७ पुष्टिमन्तो पवमानहविःपु वीतवन्तावभारमेत्या-
 १० मिति^८ ॥

याजमानस्य करण इति ॥ अभीनामं याजमानं कुर्या-
 दिति बौधायनः ॥ कुर्याद्यथावकाशं याजमानमिति
 शास्त्रीकिः^९ ॥

१ Thus Ba G U (sec. m.); एवेतद० H; एवेतद० Ben U (pr. m.);
 एवेतद० Be, एवेतद० D O.— आग्रमामे० H Ben Be U D G (sec.
 m.); आग्रमामे० Ba G (pr. m.).

२ चोरधिमन्तो CD U (pr. m.) Ben; चोरधिमन्तो H; चोरधिमन्तो Be;
 चोरधिमन्तो Ba U (sec. m.). I am uncertain whether रधिमन्तो or
 चधिमन्तो is the right reading.

३ Thus Be Ben H CD G and U (pr. m.); औपमन्वव० Ba; दृध-
 मन्वव० G and U (sec. m.).

४ अभीनामं Be. The word seems to be absol. to अभिनमति ('to
 change accordingly'). Vivaraṇa: अभिनाममोहिना, correct per-
 haps ममूहिना ।

- I. 66. 6 दक्षिणानां दान इति ॥ सूत्रं ग्राहीकेर^१त्रो ह स्नाह
बौधायनः सर्वा एवेता इष्टीर्दक्षिणावतीः कुर्यान्ति^१सृष्टिह
एकैकस्यां दद्यान्मिथुनावुत्तमायामिति ^१ ॥
- I. 66. 9. तन्त्रसमाप्त इति ॥ नास्ति तन्त्रसमाप्त आचार्यधोर^१त्रो ह
स्नाहौपमन्यव आग्नेयो ऽष्टाकपालो ऽग्नये पवमानाय तन्त्रमं ५
तन्त्रं स्नादथाग्नये पावकायाग्नये शुचये तद्वितीयमघैन्द्राग्न-
यादित्यथ^१ चरन्तं^१ परीयातामिति ^१ ॥
- I. 67 15. दक्षिणानां दान इति ॥ सूत्रं ग्राहीकेर^१ख्यातं बौधा-
यनश्रौत्रो ह स्नाहौपमन्यवः सर्वा एवेता इष्टीर्दक्षिणावतीः
कुर्यान्तसृष्टतस एकैकस्यां दद्यान्मिथुनावुत्तमायामिति ^१ ॥ १५
अनन्वारभदर्शपूर्णमासस्य प्रायश्चित्तकरण इति ॥ कुर्या-
दिति बौधायनो ^१ न कुर्यादिति ग्राहीकिः ^१ ॥
- I. 67 18 अनन्वारभेष्यामिति ॥ चतुर्हंतारं सारस्वतौ होमावन्वार-
भेषिभित्येतदुपवस्ये कुर्यादथेतरदिष्वहनि कुर्यादिति बौधा-
यन्य^१तुर्हंतारं सारस्वतौ होमावित्येतदुपवस्ये कुर्यादथे- १५
तरदिष्वहनि कुर्यादिति ग्राहीकिय^१तुर्हंतारभेषोपवस्ये
कुर्यादथेतरदिष्वहनि कुर्यादित्यौपमन्यवः ^१ सर्वमेवैतदिष्व-
हनि कुर्यादित्यौपमन्यवीपुत्रः ^१ ॥ १८ ॥ यष्टः ॥

१ Emended, 'यादित्यथचरन्तं परीयातामिति U (see m.), 'यादित्यथ-
चरन्तसपरिषादिनि G (see m.): 'यादित्यथचतुर्हंतं परीयादिति Ba;
'यादित्यथह (or क) हंत (or च) परीयातामिति (or परिषादिनि) the other
MSs

69. 1. अथातः पुनराधेय^१ आख्यास्यामः ॥
69. 16. सर्पराज्ञीष्विति ॥ सूत्र^२ आलीकेर^३चो ह स्माह बौधा-
यनः सर्पराज्ञिया अग्निगार्हपत्यमादधातीति त^४ षड्विरा-
धाय सप्तम्बोपतिष्ठेतेति^५ ॥
70. 1. ५ पूर्णाहुत्यै करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^६ न
कुर्यादिति आलीकिः^७ ॥
70. 8. तन्त्रकरण इति ॥ सूत्र^८ आलीकेर^९चो ह स्माह बौधा-
यन उभयानि तन्त्राणि कारयेत्पौनराधेयिकानि साम्या-
धेयिकानि चाग्नेयमष्टाकपाशं निर्वपेत्तस्यासमुदिते अग्न्याधेय-
१० दक्षिण^{१०} दद्याद^{११}थाग्नेयं पञ्चकपाशं^{१२} तस्यासमुदिते पुनरा-
धेयदक्षिण^{१३} दद्याद^{१४}थैन्द्राग्रं चादित्यं^{१५} च^{१६} चरमंथाम्निवाहणं^{१७}
पारे^{१८} द्वादशाहस्य तन्त्र^{१९} इति^{२०} ॥
0. 17 विभक्तीनां धाम इति ॥ सूत्र^{२१} आलीकेर^{२२}चो ह स्माह
बौधायनः सर्वाऽसर्वान्त्रयमुक्ता^{२३} यजेतेत्याग्नेयीर्द्वा^{२४}चरा^{२५} विभ-
१४ कौर्द्धादित्यौपमन्यवः^{२६} ॥

१ पुनराधानं Ba

२ अक्षिणी Ba D C.

३ अक्षिणी Ba U Ben D C.

४ Emended; च is missing both times in B G (sec. m.), the
second च is missing in Ba D C Ben H U G (pr. m.).

५ परे H Ba Ben D C U G (pr. m.); पारे Be G (sec. m.).

६ इति is missing in all the MSS, which read तन्त्रो; the vivaraṇa
runs: द्वादशाहे यजे तन्त्रयवौष्टोति ।

७ Thus Ba G (sec. m.); सर्वास्त्रयमु. the other MSS.

८ Thus Be only, अग्नेयीर्द्वाच. the other MSS.

- I. 70. 12. पुरोडाशस्य परिहोम इति ॥ दैवतं परिजुहुयादिति
बौधायनः ^१ 'सस्त्रिष्टकमिति शास्त्रीकिः' ॥
- I. 70. 14. स्त्रिष्टुतो निर्वचन इति ॥ स्त्रे स्थाने निर्भूयादिति
बौधायनः ^२ 'स्त्रे स्थाने निरुच्य कामं तत ऊर्ध्वं निर्भूयादिति
शास्त्रीकिर' ^३ 'चो इ साहोयमन्वः पश्येतांस्त्रिष्टुत्स्थानानि ^४
भवन्तीति' ^५ 'तेषु सर्वेषु निर्भूयादिति' ॥
- I. 71. 17. अथापाहताग्नेर्नष्टारणीकस्य चेति ॥ सूचः शास्त्रीकेर' ^६ 'चो
इ साह बौधायनः कामं गृहेषु वापद्यतेषु वाग्निषु नाद्रिये-
ताग्न्याधेयमाधानप्रभृति यजमान एवाग्नयो भवन्ति ^७ तस्य
प्राणी गार्हपत्यो ऽपानो ऽवाहायंपचनो व्याम आहवनीयः ^८ १
काममुपावरोक्ष जुहुयादिति' ॥
- I. 72. 3. अग्नीनां विहरण इति ॥ सूचं बौधायनस्योधानप्रभृत्येवैते
ऽजलाः स्मरिति शास्त्रीकिः ^९ ॥
- I. 72. 17. पाषाणाः सादन इति ॥ सूचः शास्त्रीकेर' ^{१०} 'चो इ साह
बौधायनः कूर्चं वा तृणेषु वा पाषाणि सादयेद्द' ^{११} 'पसव्यं' ^{१२} दारुणा ^{१३} १४
दारु ^{१५} संलीयमानं ^{१६} भवतीति' ॥

१ G. om इति ।

२ स्त्रेष्ठ (meaning?) in Bu.

३ Uncertain reading. Bu reads as given in the text; 'सर्वं
दादया दाद सधोय' G (see m.); 'सर्वं दादया दाद (see. m. दादया)
संधोय' U; 'सर्वां दादया दादराधोय' Ben H; 'सर्वं दादया दादरा
धोय' Bo; 'पसव्यं दादया दादराधोय' D G; 'पसव्यं दादया दाद सधोय'
G (pr m.).

दयोर्दमि इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यदि पूर्वा^१
 भेषं नीयादुत्तरवा^२ प्रायश्चित्तं कुर्वीताथ यद्युत्तरा^३ भेषं
 नीयादुभयं^४ भेषद्वयतः^५ स्यादन्यथा प्रायश्चित्तं कुर्वीतेत्य^६चो ह
 स्माह शास्त्रीकिर्यंतरा कतरा चिद् भेषं नीयादुभयं^७ भेषद्वयतः^८
 १ स्यादन्यथैव ततः प्रायश्चित्तं कुर्वीतेति^९ ॥ १६ ॥

10. अभिज्वलन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१०} गार्हपत्यादङ्गारे-
 णाभिज्वान्न चिः पर्यग्निं कुर्यादिति शास्त्रीकिः^{११} ॥

13. वर्तुं कुर्वन्नुदगुद्गामयतीति ॥ सूत्रः शास्त्रीकेर^{१२}चो ह
 स्माह बौधायनस्तत्रैव^{१३} चिः प्रतिष्ठापयन्निबोदासयेत्तथ इमे
 १० श्लोका^{१४} एष्वेव लोकेषु प्रतिनिष्ठतीति^{१५} ॥

18. उत्तरयन इति ॥ पूर्णान्वानूचो वेति^{१६} पूर्वः कस्यो बौधा-
 यनस्योत्तरः शास्त्रीकेः^{१७} ॥

१ पूर्वा G (sec. m.), पूर्वा Be, पूर्वया H Ben U C D, पूर्वया Bu

१ Emended; नीयादुः H Ben U D C, नीयादुः Be G (sec. m.)

१ नरा Be G (sec. m.), नरवा H Ben U C D G (pr. m.);

नरवा Bu.

१ नीयादुः H Ben Bu U C D G (pr. m.), नीयादुः Be G (sec. m.).

— Thus B (sec. m.), नुभय Bu; नुभय Be; नुभये the other MSS.

१ घोर (घोर, घेरि) छर्त Ben H U G (pr. m.) C D.

१ नीयादुः Bu U C D G (pr. m.); नीयादुः Ben H; नीयादुः G (sec. m.) Be. — नुभय (instead of नुभय) H Ben U D C.

१ Thus Bu Be; तत्रतत्र Ben G B D C, तत्रतत्र H.

१ Thus (and cp. XX. 22) Bu B and U (sec. m.); न्यासीति H Ben G Be, G and U (pr. m.), न्यासीति D.

- . 73. 20. संमर्श^१ इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभय^२ संमृष्टेद्यच्च
म्यास्या^३ सुगतं चेति [॥] सुगतमेवेति शालीकिः ^१ ॥
- I. 74. 4. अथ जघनेन गार्हपत्यमुपसादयतीति ॥ सूत्रं बौधायन-
स्थीयेणातिहायेति^४ शालीकिः ^१ ॥
- I. 74. 20. हवन इति ॥ स्वयं व्यवेत्य जुहुयादिति बौधायनो ^१ ॥
यद्यस्य पुत्रो वाक्नेवामी वासंकर्मिणः^२ स्यात्स दक्षिणत
आसीनो जुहुयादिति शालीकिः ^१ ॥
- ib. आऊत्योर्होम इति ॥ पूर्वापरं जुहुयादिति बौधायनः ^१
प्रष्टौ^३ इति शालीकिः ^१ ॥
- I. 75. 8. दिरुपमृष्य दिर्निमृजेदिति बौधायनः ^१ सकृदुपमृष्य ^{१०}
दिर्निमृजेदिति शालीकिः ^१ ॥
- I. 76. 2. दिरङ्गुल्या प्राग्गोदङ् पर्यावृत्य प्राचीनदण्डया सुचा
भक्षयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्थौदीचीनदण्डया भक्षयेदिति
शालीकिः ^१ ॥

१ Thus Bu Be and the vivarans; संमर्श H Ben G U D C.

२ Thus (and cp XX 8. 21. 4) Ba G and U (sec m.)

३ तिहायेति Be, *तिहायेति Ben G (pr. m); *तिहायेति H U (pr m D C corrupt)

४ Thus G U (sec m.); वासंकर्मिणः Ben; वासंकर्मिणः H, वासंकर्मिणः Ba, वासंकर्मिणः Be; cp XX. 2: 6. 12.

५ Thus G (sec m) and the vivarans; प्राची H Ben Be U D C; प्राचीही Ba; cp. XX. 13. 29. 11. .

9-18.

निर्णिज्य सुचं निष्टयाद्भिः पूरयित्वा दशदिग्भतीति^१
जघनेन गार्हपत्यमपो निनयतीदमहमग्नौ वैश्वानरे ऽमृतं
जुहोमि स्वाहेत्यचित्वा मचिता ऊतिमिति वेति ॥ पूर्वः कस्यो
बौधायनस्योत्तरः शालीकेः^१ ॥

3. 18.

१ अग्निपावमानीभिर्हपस्यान इति ॥ स ह स्नाह बौधायनः
संवत्सरं यथोपस्थितमाहवनीयमुपस्थाप्य तत अग्निपावमानी-
भिर्गार्हपत्यमुपतिष्ठेताथ गायत्रीभिरथ द्विपदाभिरथ श्वो
भूते यथायथमित्ये^१ चो ह स्नाह शालीकिर्यथाक् चोर्ध्वं अग्नि-
पावमानीभ्यस्तेन संवत्सरं यथोपस्थितमाहवनीयमुपस्थाप्य तत
१० अग्निपावमानीभिर्गार्हपत्यमुपतिष्ठेताथ गायत्रीभिरथ द्विप-
दाभिरथ श्वो भूते यथायथमित्ये^१ चमौपमन्यवो^१ न चास्यात
ऊर्ध्वमाग्निपावमान्य आहवनीयमागच्छेयुर्न गार्हपत्यः^१
स्वाध्यायार्था एवास्यात ऊर्ध्वः^१ स्युरिति^१ आहवनीभिर्हप-
स्याय भर्तुं वः^१ प्रकेचः^१ अद्वा मे मा विगादित्येव ब्रूया-
११ दित्याञ्जीगविः^१ ॥

10. 4.

अग्निःष्विति^१ ॥ स ह स्नाह बौधायन आत्मने प्रथम-

१ उरुमुदिगभतीति found only in Bn and G (see m) Bo and U (see m.) have instead बहिर्. About the constitution of the text of this draidhram and its meaning I am uncertain.

१ All the MSS. exc. G (see. m.) om. एवम् ।

१ All the MSS. ins. शालीकिर, which in G is effaced.

१ Effaced in G.

१ चागौष्विति MSS.

माशमीताथ जातेभ्यो ऽथ तन्तव इत्य^१चो ह आह शाली-
किज्रांतेभ्यः प्रथममाशमीताथात्मने ऽथ तन्तव इत्य^१चो ह
आहोपमन्यवो ऽजातेखेवात्मने^२ च तन्तवे चेति^३ काममपि
सायंप्रातराशमीतेत्योपमन्यवीपुचः^४ ॥ २० ॥

I 79. 10. पितृपितृयज्ञस्य करण इति ॥ स ह आह बौधायन^१
आदित एव प्राचीनावीतं कुर्वीत^२ स प्राचीनावीत्येव
स्यादाऊतीनाः होमादाऊतीर्होथ्यन्यजोपवीतं कुर्वीत^३ स
यजोपवीत्येव स्यादा मरुदाष्टिन्नस्य स्तरणात्स्रुदाष्टिन्नः
स्तरिथ्यप्राचीनावीतं^४ कुर्वीत^५ स प्राचीनावीत्येव स्यादा
प्राजापत्यायै^६ यजोपवीत्येव प्राजापत्ययज्ञं गार्हपत्यमुप-^७
तिष्ठेतेत्य^१चो ह आह शालीकिरादित एव प्राचीनावीतं
कुर्वीत^२ स प्राचीनावीत्येव स्यादा प्राजापत्यायै^३ यजोपवीत्येव
प्राजापत्ययज्ञं ददेयादिति^४ ॥

तृणैः^५ स्रुदत्पूय स्रुदप्रोक्ष्य स्रुद्विष्कृद्रूपं कुर्या-
दिति बौधायनः^६ स्रुदेवैमान्सुफलीकृतान्कृत्वा पवित्रवत्याः^७
स्यात्प्रामोथ स्यात्प्रोपकः^८ अपयित्वाभिघातोऽद्विमुदामये-
दिति शालीकिः^९ ॥

१ The avagatya given only by G (sec. m.); to the reading
जातेषु the vivarada also seems to point.

२ स्रुदेषु. H Be

३ Thus G (sec. m.); •र्होदेयादिति Ben H G D G and U (sec.
m.); •र्होददेयादिति Bn; •वादेयादिति Be U (pr. m.).

४ Effaced in G.

5. आहुतीनां होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ॥ नात्र मध्यमामाहुतिं जुहुयान्मेघशमेव तृतीयं आदिति शालीकिः ^१ ॥
9. सप्तदाक्षिण्यस्य स्तरण इति ॥ उपनिष्कस्यान्यगाराद्विणे पूर्वं स्वाकारदेशे सप्तदाक्षिण्यं सृणीयाद्विणितशोक्तुमुपनिदध्यादिति बौधायनो ॥ उत्तरेवैतां दिशमिति शालीकिर्न पात्रोक्तुमुपनिदध्यादिति ^१ ॥
11. पिण्डानां दान इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह बौधायनः परस्तादेवामुतो स्वाचो उपसक्तैः पिण्डान्दद्यादिति ^१ ॥
20. आप्ननाभ्यञ्जने मनसो निष्कव^१ इति ॥ पूर्वः कस्यो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ^१ ॥
18. पिण्डानामनुप्रहरण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह बौधायनो ऽवैवैते पिण्डाः परिशयीरमुष्किष्टा ह्येते भवन्ति पिष्टभिर्भक्ष्यता इति ^१ ॥
- अतिशिष्टस्य प्राशन इति ॥ स्वयं यजमानः प्रात्रीयादिति बौधायनः ॥ पुत्राय वान्तिवाचिने वा दद्यादिति

१ विषं दद्या- MSS. exc. G (sec. m.).

१ निष्कवन् G.

१ No rikalpa is found in the text proper of Baudh.

१ Thus if Ben G D G (pr. m.); सर्वं दद्या इति Bc, भक्ष्यं दद्या इति G (sec. m.), भक्ष्यं दद्या इति Bu.

शालीकिः " पर्वो प्राशयेत्प्रजास्येषा^१ भवतीत्यौपमन्यवो^२
 ऽहुत्या यावन्मात्रमवप्रायायेतरंदशावनुप्रहरेदित्यौपमन्यवो-
 पुत्रो^३ " ममोत्कर उदास्य संप्रच्छादयेदित्याश्रौगविर^४पो^५
 ऽभ्यवहरेदिति मौद्वल्यः^६ ॥ २१ ॥

I. 82 4. आपयणस्य तन्त्रसमाप्त इति ॥ नास्ति तन्त्रसमाप्त^१
 आचार्ययोरो^२चो ह साहौपमन्यवः सौम्यं^३ निरुप्यायेतराणि
 हवींश्चि निर्वपेदेवमस्य चरुमुखानि^४ हवींश्चि भवन्तीत्य^५चो ह
 साहौपमन्यवोपुत्रो^६ इतिपातादावापिक एव सौम्यः स्यादन्तरेण
 वैश्वदेवं चैककपालं च निर्वपेदित्य^७चो^८ ह साहाश्रौगविस्त्रो-
 षेतानि^९ हवींश्चि भवन्ति^{१०} चय इमे लोका^{११} एष्वेव लोकेषु^{१२}
 प्रतितिष्ठति^{१३} श्यामाकेनैवास्य प्रस्तरेषैतदाप्तं भवतीति^{१४} ॥

I. 82 6. अज्यानीमाह होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ पुरस्ता-
 त्स्त्रिष्टुतो ऽज्यानीरुपजुड्यादिति शालीकिः^२ ॥

ib. आपयणहविषाह अपण इति ॥ पयसि अपयेदिति
 बौधायनो^३ ऽस्त्विति शालीकिः^४ ॥

१ Thus Ben Be G U D C, प्राजास्येषा Ba; प्रजास्येष H

२ च (before प्रच्छाद-) om. H Ben D C U G (pr. m)

३ इति ins. G and U (sec. m), hnt ep. XX. 18. 40. 4.

४ चय ins. H Ben T C D G (pr. m).

५ मुख्यानि Ba D G (sec. m.)

६ T us (निर्वपेद्) Ben H Be U D C, आपयेद् Ba; effaced in G.

७ Thus without एष, U C D Ben D G (pr. m.) and Ke^६; चोपेव-

तानि Be Bu G (sec. m.).

आययण एककपालस्य^१ करण^१ इति ॥ कुर्यादिति
बौधायनो^१ न कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥

तन्त्रकरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनः पञ्चदश-
शामिधेनीकाः स्युर्वर्चिमावाज्यभागानुच्चैर्देवताः^१ कुर्याद्याज-

५ मानमित्य^१चो^१ ह स्माह शालीकिः सप्तदशशामिधेनीकाः
स्युर्ध्वन्नावाज्यभागानुपांशुदेवताः^१ कुर्याद्याजमानमिति^१
॥ २२ ॥ सप्तमः ॥

२०. विपरिधान^१ इति ॥ स ह स्माह बौधायन आहवनीये-
नैकेन विपरिधाय^१ प्रवजेत्प्रोष्य पुनरागम्य^१ सर्वैर्मन्त्रैराहव-
१० नीयं प्रत्युपतिष्ठेतेत्य^१चो^१ ह स्माह शालीकिर्यथोपपन्नमेवाग्नि-
भिर्विपरिधाय^१ प्रवजेत्प्रोष्य पुनरागम्य^१ सर्वैर्मन्त्रैरेकैकं
प्रत्युपतिष्ठेतेति^१ ॥

अनुपस्थाय प्रव्रजितयेति ॥ यत्र सरेत्परोक्षं तत एनं
नित्येनोपतिष्ठेतेति बौधायनो^१ न^१ चेत्सरेत्प्रोष्य^१ पुनरागम्य^१
१५ नित्येनैवेति शालीकिः^१ ॥

१ कपालकरण H Ben U D C G (pr. m.).

१ Thus U Be G (sec. m.), the other MSS. वा (or य)शमान इति ।

१ परिदान and परिदाय D C

१ गत्य Bu Ben H U G D C; चस्य Be.

१ गत्य Bu and the vivarana; चस्य Be; गत्य Ben H G U C; D defective.

१ स चेत्सप्तमः Be Bu G and U (sec m.), न चेत्सप्तमः D C.

१ गत्य U H Ben G D C, १ १ १

॥ ११. प्रवसद्याहुताविनि^१ ॥ स ह आह बौधायनो यदि कृतं
 प्रायश्चित्तं स्यान्नाद्रियेत तत्र होतुमेष यद्यहतः स्यात्तद्वैनां^२
 जुहुयादित्य^३चो ह आह शालीकिर्ये प्रत्याग्यातप्रायश्चित्ता
 भेषाः^४ शुक्रान्तेव तत्र प्रायश्चित्तानि स्मुर्य ये प्रत्याग्यात-
 प्रायश्चित्ता भेषाः^५ सुनैवेनामाद्रियेतेत्य^६चो^७ ह आहोपमन्द्यो ५
 यदि चैव कृतं प्रायश्चित्तं स्याद्यदि चारुतं जुहुयादेव तत्र
 प्रवसद्याहुतिमिति^१ ॥

84 15. विराजक्रमेभिमिति ॥ पूर्वः कस्यो बौधायनस्योत्तरः
 शालीकेः^१ ॥

I. 85. 6 अपामाचमन इति ॥ दिमन्वेष्टाय आचामेत्सकृत्तूष्णी- १.
 मिति बौधायनः^२ मलमन्वेष्टाय आचामेद्विस्त्रुणौमिति
 शालीकिः^३ ॥

I. 85. 8. शालीकरण इति^१ ॥ स ह आह बौधायनः सर्वा एवैता
 देवताः साविणीः कुर्वन्ताग्ने प्रतपन्ते व्रतं चरिष्यामीत्य^२ग्निर्यै
 देवानां व्रतपतिरित्येतदेव^३ नातिमन्येतेति^४ शालीकिः^५ ॥ १५

१ Thus emended; प्रवसद्याहुति (ती)मिति D O Ben H U (pr. m.);
 प्रवसद्याहुताविनि U (sec. m.); प्रवसद्याहुताविनि G (sec. m.); प्रवसतो-
 हुताविनि Ba

२ चैता MSS.

३ श्रेष्ठ MSS.

४ Thus CH Ben G U (pr. m.) D (sec. m.), वैदेवानां Be; वैदेवाना
 Ba D (pr. m.); वैदेवानायां U (sec. m.).

५ साविनी Ba H and the vivaruna (one copy); सावि Ben Be C
 D G U and the vivaruna (another copy).

६ Thus Ba Ben U G D G; देवानावीमन्येतेति H; देवानाधि Be.

३. १७;
३०. ५. कपाले नष्टे भिक्षे वेति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१चो ह
स्माहौपमन्यवो मनो ज्योतिर्जुषतां त्रयस्त्रिंशत्तन्त्रव इत्येते
सुवाङ्मती ऊवाथान्यदपिसृजेद्दर्मो देवाः^२ अथेत्विति ^१ स एष
मन्त्रो भवति सं त्वा मिध्यामि यजुषेति ^१ पयो वाज्यं
५. वासिकसेतेनैव मन्त्रेण स^२मिधेदिति ^१ ॥
७. ८. आज्यघृहाणां ग्रहण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो
ऽध्वर्युरेवोभयैर्मन्त्रैर्गृहीयात्पौरोडाग्निकैश्च याजमानैश्च ^१ याज-
मानैर्धजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य^२चो ह स्माह शास्त्रीकिरध्वर्यु-
रेवोभयैर्मन्त्रैर्गृहीयात्पौरोडाग्निकैश्च याजमानैश्च ^१ न याज-
१०. मानैर्धजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य^२चो ह स्माहौपमन्यवो यथापि
पौरोडाग्निका मन्त्रा नाभिवर्तन्त^३ एवमेवापि याजमाना
मन्त्रा नाभिवर्तेरन्निति ^१ ॥
११. १४. परिधीनां परिधान इति ॥ स ह स्माह बौधायनो
ऽध्वर्युरेवोभयैर्मन्त्रैः परिदध्यात्पौरोडाग्निकैश्च याजमानैश्च ^१
१५. याजमानैर्धजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य^२चो ह स्माह शास्त्रीकिरध्वर्यु-
रेवोभयैर्मन्त्रैः परिदध्यात्पौरोडाग्निकैश्च याजमानैश्च न याज-
मानैर्धजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य^२चो ह स्माहौपमन्यवो यथापि
पौरोडाग्निका मन्त्रा नाभिवर्तन्त^३ एवमेवापि याजमाना
मन्त्रा नाभिवर्तेरन्निति ^१ ॥
३. २. १०. समिधोरग्याधौयमानयोर्जपतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
सर्व एवैषो ऽग्नियोजनो मन्त्रः स्यादिति शास्त्रीकिः ^१ ॥ २३ ॥

I. ४४. ५. अथ भृशुवः सुवरित्यग्निहोत्रमेताभिर्यादन्तीभिरुपसादये-
दिति ॥ स एवमेव संवत्सरेसंवत्सर इति सूत्रं गालीके-
र^१चो ह स्माह वौधायनो यस्याः राज्यामादित उपसादयेत्संवत्सरे
पर्यवेते तस्यामुपसाद्य न तत ऊर्ध्वमाद्रियेतेत्य^२चो ह स्माहौ-
पमन्यवो ऽग्राहकः खल्वस्यैव^३ संवत्सरो भवति । यस्याः
राज्यामादित उपसादयेत्संवत्सरे पर्यवेते या ततः पूर्वा रात्रिः
स्यान्तस्यामुपसाद्य न तत ऊर्ध्वमाद्रियेतेति^४ ॥

I. ४४. ११. दर्शपूर्णमासायास्तभमान एताभिर्यादन्तीभिर्हवीष्यमादये-
दिति ॥ स एवमेव संवत्सरेसंवत्सर इति सूत्रं गालीके-
र^१चो ह स्माह वौधायनो यस्यां पौर्णमास्यामादित आसा- १०
दयेत्संवत्सरे पर्यवेते तस्यामासाद्य न तत ऊर्ध्वमाद्रियेतेत्य^२चो
ह स्माहौपमन्यवो ऽग्राहकः खल्वस्यैव^३ संवत्सरो भवति ।
यस्यां पौर्णमास्यामादित आसादयेत्संवत्सरे पर्यवेते या
ततः पूर्वा पौर्णमासी स्यान्तस्यामासाद्य न तत ऊर्ध्व-
माद्रियेतेति^४ ॥

I. ४४. १५. चातुर्मास्यान्यास्तभमान एताभिर्यादन्तीभिर्हवीष्यमादये-
दिति ॥ स एवमेव संवत्सरेसंवत्सर इति सूत्रं गालीके-
र^१चो ह स्माह वौधायनो यस्यां पौर्णमास्यां वैश्वदेवहवीष्यमादये-

१ एवं (एवम्) instead of एव Be G U C D Bu; the passage is missing in H Ben.

२ एव Be H Ben U; एवं Bu D G C.

संवत्सरे^१ पर्यवेते तस्यां^१ वैश्वदेवहवीऽप्यासाद्य^१ न तत
ऊर्ध्वमाद्रियेतेत्य^१चो ह स्नाहौपमन्यवो ऽभ्यारूढः खल्वस्यैव^२
संवत्सरो भवति^१ यस्यां पौर्णमास्यां वैश्वदेवहवीऽप्यासादये-
संवत्सरे पर्यवेते या ततः पूर्वा पौर्णमासी स्यात्तस्याऽऽशुना-
ः^१ सीरीयहवीऽप्यासाद्य न तत ऊर्ध्वमाद्रियेतेति^१ ।

21. व्याहृतीनां धान इति ॥ पूर्वः कक्षो बौधायनस्योत्तरः
शालीकेः^१ ॥

15. प्राश्नीचे ऽवदीयमाने जपतीति ॥ सूत्रं मैवेयं स्त्रीया-
चार्ययोः^१ प्राश्नीचे ऽवदीयमाने जपत्यग्निर्मा दुरिष्टात्पात
१० सविताद्यग्रादिदिति^१ ॥

17. यजमानभागे यो मे ऽन्ति दूरे ऽरातीयति तमेतेन
जपमिति ॥ सर्व एवैष स्त्रियुक्तदनुमन्त्रणो मन्त्रः स्यादि-
त्यौपमन्यवः^१ ॥

12. 6. वेदे यजमानं वाचयतीति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह
११ स्नाह. बौधायनो वेदे यजमानं वाचयति वेदो ऽसि वित्ति-

१ In G this passage has been changed in the following way.
•सादयेदिति स संवत्सरे पर्यवेते तस्यां शुनासीरीयहवीऽप्यासाद्य, in U it runs.
•सादयेत्संवत्सरे पर्यवेते तस्यां पौर्णमास्यां शुनासीरीयहवीऽप्यासाद्य; possibly G
and U are right in reading (L 1) शुनासीरीय• instead of वैश्वदेव• ।

१ एवं Bon G.

२ Thus Bu G (sec. m.); सूत्रमात्रेण स्यात् the other MSS.

रन्नि विदेयेति^१ यद्यद्वाद्यव्यवस्थाभिषायेत्तस्य^२ नाम गृहीया-
त्तदेवास्य सर्वं ब्रह्म इति^३ ॥

अथ यदि यजमानः सुरापो वा भवति प्रवसति वेति ॥
स ह स्नाह बौधायनः प्रवसतः प्रक्षरेष्वेवास्य सह यजमान-
भागमनुग्रहरेहुवायै वाज्येन पर्युपस्तीर्य जुहामवधाय जुहु-
यात्प्रक्षरभूय^४ यजमानभागो गच्छतीत्य^५चो^६ ह स्नाह
शास्त्रीकिरादित एव न सुरापेण मःसृज्येत^७ चेत्सःसृज्येत
मन्त्रान्ते^८ हैमं वाषयेत्किमु भवान्^९ भवयेदिति^{१०} भवयेच्चैव
भवानित्यौपमन्यवः^{११} ॥

I. 93. 7. आदित्यस्योपस्थान इति ॥ उपनिष्क्रम्यान्धगारादादित्य-^{१२}
मुपतिष्ठेतेति बौधायनो^{१३} ऽचैव तिष्ठन्निति शास्त्रीकिः^{१४} ॥

पौर्णमास्यामुपवेपथ्य करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^{१५}
न कुर्यादिति शास्त्रीकिः^{१६} ॥

I. 94. 9. व्रतविघर्गे इति ॥ मन्त्रेणाप आचम्य मन्त्रेण व्रतं विसृजे-
तेति^{१७} बौधायनस्य^{१८} णीमप आचम्य मन्त्रेण व्रतं विसृजेतेति^{१९}
शास्त्रीकिर^{२०} उपवेपेण चरित्वा व्रतं विसृजेतेत्यौपमन्यवः^{२१} ॥

^१ एदु twice in Ba G (sec. m.), once in the other MSS.

^२ चो^२ U Ba G (sec m.); भागं Ben H C D G (pr. m.); Be uncertain.

^३ गच्छती G (sec m.).

^४ भवान्भय^४ Ba, भवान्भय^४ Be

^५ Here and *infra* only Be has the medium, the other MSS. have the active.

2. यजस्य पुनरास्तमां जपतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्यैवनीय-
मेवेतेन यजुषोपतिष्ठेति शास्त्रीकिः ¹ ॥ २४ ॥ अष्टमः ॥

1. अथातः पशुबन्धं व्याख्यास्यामः ॥

स ह स्नाह बौधायनः सोपवसथा इष्टिपशुबन्धा इति ¹¹

५ सोपवसथा^१ वा^१ सद्योयजा^१ वेति^१ शास्त्रीकिः ^१ ॥

इष्टिकरण इति ॥ पशौपशावेवाग्नेयेनाष्टाकपालेन यजे-
तेति बौधायनो ¹¹ बभ्रुकर्णां चैतदजवशायां^१ च दृष्टं
भवतीति शास्त्रीकिः ^१ ॥

स्फ्यो घूपो भवतीति ॥ स्फप्रकार^१ एवायं चपासवान्यूपो

१० भवतीति बौधायनो ¹¹ स्फ्य^१ एवायमग्न्यगारिको ऽचपालो
घूपः स्यादिति शास्त्रीकिः ^१ ॥

विशाखो घूपो भवतीति ॥ ऊर्ध्वं^१ रजनाकासाद्दे^१ शाखे
चतुरश्रे चतुरश्रचपाखे^१ स्यातामचेतरो ऽष्टाश्रिर्घूपः स्यादिति

† Thus G (sec. m.) and Bu (the last MS. reading, however, *यज्ञो); सोपवसथासद्योयजावेति Ben U D C, सोपवसथासद्योयजावेति H; सोपवसथो सद्योयजावेति Be, ep. Rudradatta on Ap. VII. 6. 3.

१ *दजवशां Bu G (1st. m.), *दजावशां Ben U C D G (sec. m.), *दधवशां Be, *दहावशां H.

१ स्फप्रकार G D, स्फप्रकार C.

१ Thus Be (without, however, the avyagraha); *चावन (or नः) the other MSS.

१ *कासाद्दे MSS.

† Thus Be; चतुरश्रचपाखे H; चतुरश्रे (वे)चपाखे the other MSS.

बौधायनः " ग्राखेवेयमचयात्वा स्यादपेतरो ऽष्टात्रिंशुपः
स्यादिति ग्राखीकिः ' ॥

I. 107. 6. सकुकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " ग्रीहीणामपि
'कुर्यादिति ग्राखीकिः ' ॥

I. 107. 8. षड्भुतर्हाम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यौपवसथ एव षड्भुतारं
जुहुयादिति ग्राखीकिः ' ॥

I. 107 10. यूपोऽतु हवन इति ॥ सूत्रं ग्राखीकेर'चो ह स्याह
बौधायन आख्यं चारणी चादाय यूपस्थान्तिके ऽग्निं मथित्वा
यूपोऽतुं जुहुयादिति ' ॥

I. 108. 4. आग्नयनस्याभिघोम इति ॥ सूत्रं ग्राखीकेर'चो ह स्याह १०
बौधायन एवमेव जुहामन्तर्धाय धिरण्यमभिजुहुयादनस्यते
गतवश्यो विरोह स्वाहेति ' सहस्रवसथा वि वयं रुहे-
मेत्यात्मानं प्रत्यभिमृश्रीतायोदकं स्पृशेदिति ' ॥

I. 108. 12. यूपस्यावाहन इति ॥ यः प्राङ् बोदङ् वा पथेत तमावा-
हयेदिति बौधायनो " यां कां चिद्दिग्गमभि पथेताव्यापन्न- १५
येत्यादावाहयेदेवेति ग्राखीकिः ' ॥

I. 108 13. वेद्यै करण इति । सूत्रमौपमन्यवीपुत्रस्याचो ह स्याह
बौधायनो रथसंमिता स्याद्रथाक्षेण पश्चात्तिरस्यो रथेयया

1 Thus (and cp Vol. I, p. 103, 7, medium *) Bu G (sec. m) ;
•समगो• Be; •समेदि• the other MSS

१ यांकां चिदिगम • G (sec m).

प्राची रथयुगेन^१ पुरस्तात्तिरस्युत्तरयुगेनोत्तरनाभिरिति^२ ॥
चक्षुर्निमिता वा स्वात्सर्गतो वा दशपदा विराट्मंपन्नेति^३
शालीकिः^४ ॥ २५ ॥

10. 3: चत्वालस्य परिलेखन इति ॥ सूचः शालीकेर^१चो ह
५ स्नाह बौधायन एवमेव परिलिखन्नाद्यतः^२ पुरस्ताच्चोत्तरत-
थालिखेदिति । ॥

लोकाग्नीनाः हरण इति ॥ सूचः शालीकेर^१चो ह
स्नाह बौधायन उत्तरवेद्यामाग्नीध्रमुपवेश^२ ततो लोकाग्नी-
हरेदित्युद्देशादेव लोकाग्नीहरेदित्यौपमन्यवः^३ ॥

0 1. १. उत्तरवेद्ये परिमाण इति ॥ सूचः शालीकेर^१चो ह स्नाह
बौधायनो रथसंमितायामेव धौरेयग्रन्थया परिमिमौत^२
नाम मध्यमा वेदिर्भवतीति^३ ॥

1. 4;
10. आख्यातं यूपान्नस्य परिलेखनम् ॥

१. युगेन Ba.

२. उत्तरयुगेन all the MSS. (exc. II sec. m.) and the virarapa.

३. Thus G; विराट्मंपन्नेति U (sec. m.); विराट्मंपन्नेति H Ben D Bo
CU (pr. m.); विराट्मंपन्नेति Ba.

४. Thus Be DC; *लिखन्नाद्यतः H; *लिखन्नाद्यतः Ben; *लिखन्नाद्यतः
Ba; *लिखन्नाद्यतः G (sec. m.) U.

५. Thus Be and = bhāyana in the Bombay MS. class I B 5; *मनु-
परिमा Be; *मनुपरिमा Ben HUDC, *मनुपरिमा G.

६. Thus Ba G (pr. m.); *मिमौते the other MSS.

- I. 110. 1. उत्तरवेद्या अलंकरण^१ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^२ पूर्व-
धुरेवोत्तरनाभिं परिनिस्त्रिष्टेदिति शालीकिः^३ ।
- I 110. 13 रथेनाशौघो निघ्नन्वेति होतुः पदानीति ॥ सूत्रं
शालीकेर^४चो ह स्माह बौधायनः पदात्पदं पाशसूनुपसहस्य^५
तानुत्तरेणोत्तरनाभिमतिकिरेदिति^६ ।
- I. 110 16 उत्तरवेद्ये प्रोक्षण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^७चो ह स्माह
बौधायनो मन्त्रानुदिष्टं चैनां प्रोक्षेन्मन्त्रानुसोकं चेति । ॥
- I. 110. 20. अतिशिष्टाणां निनयन इति ॥ वेद्ये दक्षिणेऽश्वे निनये-
दिति बौधायन^८ उत्तरवेद्या इति शालीकी^९ रथमं-
तायामेव दक्षिणमश्वमुपनिनयेदित्यौपमन्यवः^{१०} ।
- I 111. 1. उत्तरवेद्ये व्याधारण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{११} प्रत्य-
नीकेवेना^{१२} व्याधारयेदिति शालीकिर^{१३}क्षुण्णैव व्याधारयन्मध्ये
ऊवोत्तरमश्वमभिजुहुयादित्यौपमन्यवः^{१४} ।
- I. 111. 11. इधस्य निधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ॥ तूष्णीमेवेधं
निदधादिति शालीकिः^{१५} ।
- I. 111. 14. अधराहुतीनां होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१६} चत्वारि
चतुर्गृहीतानि जुहुयादिति शालीकिः^{१७} ।
- I. 112. 11. वृषदाव्ययद्वये संमार्जनसादन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१८}

१ *कार Bu Be

२ *मन्त्रपदं ह्य Be; *वृषद्वय GU (sec. m.); *चतुर्गृहीत Bu H Ben U (pr. m.) DC.

३ श्वनीके. Bu Ben HC; श्वनीके. Be; पश्वनीके. D; प्रत्यनीके. GU, the vivaraṇa and the bhāṣya.

लभेतौपसृते^१ संमार्जनसादने इति शालीकि^२र्न संमृजेदि-
त्यौपमन्यवः^३ ॥

13. वृषदाज्यस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४ इदयान्तेन
गृहीयादिति शालीकिः^५ " सप्तसृज्याज्यं च दधि चैतैः पञ्च-
५ भिर्गृहीयादित्यौपमन्यवो^६ " ऽचो ह स्माहौपमन्यवीपुत्रसूत्रणी^७
दिरूपस्तौथ सर्वैर्मन्त्रैर्दधानीय तूष्णीं द्विरभिचारयेदिति^८ ॥

वृषदाज्यस्य प्रायश्चित्तकरण इति ॥ ग्रहणादप्रा^९चरणा-
दवैवास्य^{१०} प्रायश्चित्तं कुर्वीतेति बौधायनः^{११} सादनादप्रा^{१२}
चरणादवैवेति^{१३} शालीकि^{१४}र्न तु इषितमात्र^{१५} इत्यौपमन्यवः^{१६} ॥

13 7 १० धूपस्य प्रक्षालन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१७} तूष्णीमेव
धूपं प्रक्षालयेदिति शालीकिः^{१८} ॥

3. 10. धूपस्य प्रोक्षण इति ॥ स ह स्माह बौधायनः स्वरुग्गनं
नैवावरुणदण्डं धूपशकलः^{१९} हिरण्यमुदपाचमित्येतत्संनिधाय
धूपं प्रोचेदित्येवं धूपेन धूपसंयोजनानि प्रोचेत्पशुना पशु-
१५ संयोजनानीति शालीकिः^{२०} ॥

१ Thus the vivaraṇa; *तौपसृते Bu; तौपसृतः the other MSS.;
cp. Kāty. V. 4 28.

२ Or are we to write -दप्राचरणा? The meaning of this passage
is not clear to me.

३ अच effaced in G.

४ Meaning and reading uncertain; इदयतिमात्र इ० G (see m.) and
the bhāṣya; इषितमात्रे the vivaraṇa; इषितपात्र इ० Bu; इषितमात्र इ०
Bo; परिदण्डमात्र- Bou HODG (pr. m.); पतिवमात्र० U.

113. 18. यूपस्य परिक्रमण^१ इति ॥ दक्षिणेनेति बौधायन^२

उत्तरेणेति शास्त्रीकिः^३ ॥

I 114. 2. यूपस्याञ्जन इति ॥ सूचं बौधायनस्य^४ग्निष्ठामेवेति
शास्त्रीकिः^५ ॥

उदपाञ्चस्योपनिनयन इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति^६
बौधायनो^७ यथोपपादमिति शास्त्रीकिः^८ ॥

I 114. 16. यूपस्य परिच्ययण इति ॥ विरेव मन्त्रं ब्रूयात्तिः कर्मा-
वर्तयेदिति बौधायनः^९ स्रुदेव मन्त्रं ब्रूयात्सहस्रकर्म^{१०}ति^{११}
शास्त्रीकिः^{१२} ॥

16. नाभिदग्ने परिच्ययतीति ॥ सूचं बौधायनस्य^{१३} मध्यदेश^{१४}
इति शास्त्रीकिः^{१५} ॥ २६ ॥

I. 114 21. स्ररोरवगूहन इति ॥ सूचं बौधायनस्य^{१६}ग्निष्ठां प्रतीति
शास्त्रीकिः^{१७} ॥

I. 115. 2. पशोर्हपाकरण इति ॥ सूत्रमौपमन्यवोपुत्रस्य^{१८}चो ह स्माह
बौधायन एवमेवोपाकुर्यान्न तु ओषवेदिति^{१९} ओषवेचैव जुञ्ज-
याओपाकरणावेति शास्त्रीकिर^{२०}चो ह स्माहौपमन्यव एवमेवेनं
पुरस्तात्तयगावृत्तं^{२१} बर्हिर्भ्यां च मन्त्राख्याया अभिषेधेदेतस्यां^{२२}
च अत्रगाव्यायाः हृदयं निधायावचेदिति^{२३} ॥

१ Thus Ben HDCCG (pr m.) and the vivarapa; *जाम G (sec m.); *जाम Ba Be

२ ब्रूयात्तिः कर्मणि G (sec. m.)

३ Thus DGU; *वर्त Ba; *वर्त the other MSS.

४ Thus H Ben DCB G (pr m.) and the vivarapa; *भिषेधेदे G (sec. m.); *भिषेधेदे U; H has a lacuna.

5. 9. अरण्योः समञ्जन इति ॥ सूत्रं ग्राहीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनो ऽग्नेर्जनिचमसीति शकस्तमाददीत^२ वृषणौ स्य
इति दूर्वे^३ वा प्रकले वा^४ निदध्यादुर्वग्नभीत्यधरारणिमा-
ददीत^५ पुच्छरवा इत्युत्तरारणिमथेने आष्यस्यान्त्रां समञ्ज्य^६
१ वृतेनाक्ते वृषणं दधातामिति समवदध्यादिति^१ ॥
15. पशुदग्नाया आदान इति ॥ मन्त्रेणाददीतेति बौधा-
यनस्य^७प्यौमिति ग्राहीकिः^८ ॥
18. पशोरभिधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^९ धीवापानेवा-
भिदध्यादिति^{१०} ग्राहीकिः^{११} ॥
5. 10. १० पशोर्नियोजन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१२} यूप एव पशुं
नियुज्यादिति ग्राहीकिः^{१३} ॥
26. पशोः मोक्षण इति ॥ दृण्योऽ स्रस्रताभिरङ्घ्रिः मोक्षे-
दिति बौधायनः^{१४} कमण्डलुभिरिति^{१५} ग्राहीकिः^{१६} ॥
10. 7. पशोः समञ्जन इति ॥ सूत्रं ग्राहीकेर^{१७}चो ह स्माह
१४ बौधायनो सलाटे सुचं प्रतिष्ठाप्यामुष्किन्दकपेदा दक्षिणायै
श्रोणेरिति^{१८} ॥

१ पूर्व Be Ben U (pr. m.).

२ नानुनिदध्या Be U (sec. m.).

३ Thus BD; समञ्ज्य U Ben; सयज्य C; समञ्ज्याद् Be; समनक्ति Bu
M (sec. m.).

४ Thus G and U (sec. m.) and the vivarapa; धीवापानेनमभि the
other MSS.

५ Thus D Bu; कमण्डलभि GUC (sec. m.); कामण्डलभि the other
MSS.

स्वरश्नस्योत्पादन इति ॥ यूयः स्वरश्नमुत्पादयेदिति
बौधायनः " यशुरिति शालीकिस्तन्मिथौपमन्यवो " देवते-
त्यौपमन्यवौपुत्रः ॥ २७ ॥ नवमः ॥

I. 116. 18. अथाश्रावण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " सोम एवात्या-
श्रावयेदिति शालीकिः ' ॥

I. 117. 2. पशोः समञ्जन इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यथा^१
समञ्जसा^२ तथा^३ विशस्या^४ स्तेया^५ श्रुतस्यावयेदिति "
यथोपपादमिति शालीकिः ' ॥

I. 117. 4. पशोः पर्यग्निकरण इति ॥ सहशामिचं पर्यग्निं कुर्या-
दिति बौधायनो " यदन्यच्छामिवादिति शालीकिः " पशुं १०
वाज्यानि चेति राघीतरः " पशुमेवेत्यौपमन्यवः ' ॥

I. 117. 6. अपास्यानां होम इति ॥ स ह स्माह बौधायन एकं
प्रथमे पर्याये जुहुयाद्दे मध्यमे द्वे उत्तमे इति " यथोप-
पादमिति शालीकिः ' ॥

I. 117. 12. उपप्रैशाश्रावण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " नाश्रावये- १५
दिति शालीकिः ' ॥

I. 117. 17. पशोर्निहवन इति ॥ प्रतीचीनग्निरसमुदौचीनपादमिति

१ यथा and तथा (instead of यथा and तथा) some of the MSS.

२ समञ्जसायथा Bu.

३ विशस्या= all; विशसने व कुर्यान् the svaranā; cp. Āp. VII. 14.
13 and Bhāṣadrāja VI. 11: या अस्या धारा तथा पशू समन्ति तथैव
चविशः श्रुतस्यावयेदित्येव विवक्षितं यथाकामो नियमन इत्यपरम् ।

बौधायन " उदीचीनग्निरसं प्रतीचीनपादमिति शालीकिः "
 प्राचीनग्निरसमुदीचीनपादमित्यौपमन्यवः ^१ ॥

18. 8. पशुरग्ननाया उदसन इति ॥ चात्वासे रग्ननामुदसेदिति

18. 9. ' बौधायनो " ऽङ्गिरभ्युत्थासंचर^१ इति शालीकिः ^१ ॥

५ पत्न्या उदानयन इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१ वो ह स्माह
 बौधायनो ऽनर्वा प्रेक्षीत्येनां प्रणयेदयेनामादित्यमुदीच्यानवां
 प्रेक्षीत्येव प्रणयेदिति ^१ ॥

9. 10. अपामवेक्षण इति ॥ उपरिष्ठाच्चात्वालस्यावेक्षयेदिति
 बौधायनः ^१ पार्श्वतः पशोरिति शालीकिः ^१ ॥

19. 6 १० बर्हिषः समञ्चन इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१ वो ह स्माह
 बौधायनस्तथाक्तमेवेतरस्यादिनरत एवेनदत्ता निरखेद्रचसां
 भागो ऽसीत्यथोदकं सृजेदिति ^१ ॥ २८ ॥

वपायाः प्रदान इति ॥ आण्यसुवा वा सुर्धिरणं वा^१
 द्वितीये चतुर्थे चेति " पूर्वः कस्यो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ^१ ॥

21. 4, ११ पशुपुरोडागस्य निर्वपण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य "
 पशुमालभ्य पुरोडाशं निर्वपेदिति शालीकिः ^१ ॥

21. 5. यग्नोः प्रच्यावन इति ॥ हृदयजिह्वे^१ प्रच्यावयेदिति
 बौधायनो " हृदयमेवेति शालीकिः ^१ ॥

^१ द्विरभ्युत्था H Ben DCG (pr. m.).

^२ Found only in G and H (sec. m.) and the vivarapa; cp. also Rudradatta on Ap. VII. 20 9.

^३ हृदयं जिह्वं Bu G and U (sec. m.) Kef.; हृदयं जिह्वे U (pr. m.);
 हृदयजिह्व D.

- . 121. 10. हृदयस्य अपण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनः शूलपाकमेवेनच्छपयेद^२चैव हृदयशूलं परिनिस्त्रिष्टे-
दुपरिष्टाच्च मन्त्रेणोपसृजेदिति^३ ॥
- [. 121. 13. पशुपुरोडागस्येडाया अवदान इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो
ह स्माह बौधायनो निरवदायैवास्त्रिष्टकतमिडामवघेदेव^२
सवनौयानामिति^३ ॥
- I. 122. 2 इडसूनस्य करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ वर्धियेव
ब्रह्मगाखायाश्च हृदयं निधायावघेदिति शालीकिः^२ ॥
- I 122. 3. पशोः संवदन इति ॥ सूत्रं^१ शालीकेर^२चो ह स्माह
बौधायनः^३ पृष्ठाभिकामेत्यूषा^४ मा पशुपाः पालिति^५ द्वितीयं^६
पृष्ठाभिकामेत्यूषा^७ मा प्रपचे पालिति^८ तृतीयं पृष्ठाभिकामे-
त्यूषा^९ माधिपतिः पालिति^{१०} ॥
- I. 122. ७ पशोरभिधारण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ पृषदाज्येन
हृदयमभिधारयन्नेतराश्वभिधारयेदिति शालीकिः^२ ॥
पशोरासादन इति ॥ पश्वहोत्रासादयेदिति बौधायन-^३
सूणीमिति शालीकिः^४ ॥
- I. 122 17. पशोरवदान इति ॥ स ह स्माह बौधायनो हृदयस्य

१ संवेदीया सू. G (sec. m.) U Bu; संवेद्याप (प.) सू. Do G (pr. m.)
DO Ben H (मन्त्रेणोपसृज्यमानम् the vivarana).

२ प्रपचे ins DC.

३ Thus Bu G (sec. m.); निधामे. U Do Ben H; निष्क्रामे. DC,
but cp Ap. VII. 23. 6 अभिधायति with Radradatta's remark.

जिज्ञासा वक्ष्य इत्येतेषामेवानुपूर्वमवद्येत्तृतीयं^१ चात्रावदानं
पञ्चावत्तिनां कुर्यादित्य^२चो ह स्माह शालीकिः सर्वेषामे-
वानुपूर्वमवद्येत् चात्र द्वितीयमवदानं पञ्चावत्तिनां कुर्या-
दिति^३ ॥ २६ ॥

123 9. ५ पशोः संग्रहं इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभ-
यानि^४ संग्रहेभ्यश्चावद्येत्सुगमनि चेति^५ सुगमन्येवेति
शालीकिः^६ ॥

23 10. कुम्भतः त्रीणातीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^७ समस्तैवाय
पार्थेन वसाहोमश्च त्रीणीयादिति^८ शालीकिः^९ ॥

23 16. १० पशोः प्रतिपरिहरण इति ॥ प्रतिपरिहरेदिति^{१०} बौधा-
यनो^{११} न प्रतिपरिहरेदिति शालीकिः^{१२} ॥

23 17. अत्याक्रमण इति^{१३} ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१४} जघनेनोत्तर-
वेदिं परिक्रम्याश्चावद्येदिति शालीकिः^{१५} ॥

24 4. दिगां प्रतीज्याया इति ॥ सूत्रं शालीकेर^{१६}चो ह स्माह
११ बौधायनः पुरस्तादनख्यतेः समान्यो दिगः प्रतियजेद्दिगे
स्वाहेति^{१७} ऊत्तोपतिष्ठेत्^{१८} स्वाहा दिग्भ्यो नमो दिग्भ्य इति^{१९} ॥

१ २वेदाम् Bu G (sec. m.) ; एषाम् the other MSS.

२ Thus Bu G (sec. m.) ; सर्वेषां the other MSS.

३ त्रिचीयादिति Bu, चौचासीति the other MSS.

४ — ५ The words प्रतिपरि... क्रमश्च इति left out by all the MSS.
exc. Bu and G and U (sec. m.).

६ त्रिचने MSS.

- I. 121. 7. वनस्पतेत्यर्थाया इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ पृषदाज्या-
चतुर्गृहीतेन चरेदिति शालीकिः ^१ ॥
- I. 124. 13. वनिष्ठोराधान इति ॥ षड्वत्तः संपादयेदिति बौधा-
यनः ^२ सकलमेवेति शालीकिः ^१ ॥
- I. 124. 18. औपयजेदिति ॥ सूत्रं शालीके^३चो ह स्माह बौधायन ^४
आहवनीयादेवोदीचो ऽङ्गाराभिर्वर्त्य तेषूपयष्टोपयजेदिति ^१ ॥
- I. 125. 2. शुद्धतीथ इति ॥ एकादशधा ह्युपयष्टोपयजेदिति
बौधायनो ^५ ऽपच्छेदमिति ^६ शालीकिः ^१ समस्तमेवैनमनु-
प्रवृत्त्य^७ सर्वैर्मन्त्रैरनुमन्त्रयेत्तथौपमन्यवः ^१ ॥
- I. 125. 4. अथ बर्हिषि हस्तौ निमार्ष्टीति ॥ सूत्रं बौधायनश्रौतो ^८
ऽयस्मा^९ अवातयेयुरिति ^१ शालीकिः ^१ ॥ ३० ॥
- I. 125. 6. स्त्रोर्होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^{१०} चतुर्गृहीते ऽवधा-
यज्यादिति शालीकिः ^१ ॥
- I. 125. 10. पत्नीनां संयाजन इति ॥ सूत्रं बौधायनश्रौतेनैव^{११}
पत्नीः संयाजयेदिति शालीकिः ^१ ॥

१५

^१ •अपच्छेदमिति Ben, with ५ the other MSS. and the Vivaraṇa op. XX. 12: 26. 12, XXII. 15 s. f.

^२ •मेवैतन्न Bu G (sec. m); •मेवैतन्न H Ben Be CDUG (pr. m)

^३ आका अवातये G (sec. m.) Ben; आका अवातये CD; अयस्मा अवातये Bu; अका अवातये H; अवातये Be; अका अवातये U.

^४ आचार्यो instead of बौधायनस्य and औपयज्य instead of शालीकिः G (sec. m)

25. 11. उत्तानायै जाघन्यै देवानां पत्नीर्यजति नौच्या अग्निं
गृहपतिमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सर्वमेवैतदुत्तानायै
जाघन्यै कुर्यादिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
25. 12. उत्तानायै जाघन्यै होत्र इडामवद्यति^१ नौच्या^१ अग्नीधे^१
५ पञ्चवत्तमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सर्वमेवैतदुत्तानायै
जाघन्यै कुर्यादिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
25. 13. फलीकरणहोमस्य करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ^१
न कुर्यादिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
25. 16. ध्रुवाया आप्यायन इति ॥ न ह स्नाह बौधायन उभावेव
१० ध्रुवमाप्याययेतामध्वर्युश्च यजमानयेत्य^१ध्वर्युरेव ध्रुवमाप्याय्य
ममिष्टयजू^१पि जुहुयादिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- sb. ममिष्टयजुपा^१ होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ चीणि
चतुर्गृहीतानि जुहुयादिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
126. G. हृदयशूलस्योदासन इति ॥ कुर्वीता^१च समिचा^१य दुर्मिचा-
१५ येति बौधायनो ^१ न कुर्वीतेति शास्त्रीकिः ^१ ॥
126. 10. ममिधां करण इति ॥ सर्व एवाद्राः सपत्नागाः कुर्वीर-
सिति बौधायनो ^१ यजमानस्यैव पत्नी चेति शास्त्रीकिः ^१ ॥
126. 14. बहिषः पर्युपोषण इति ॥ वेद्ये दक्षिणे ऽ^१से पर्युपोषे-
दिति बौधायन ^१ चत्तरवेद्या इति शास्त्रीकिः ^१ ॥

१ Thus G (sec. m.); इडां समवद्यति the other MSS.

१ नौच्याग्नीधे Bn GDC; नौच्याग्ने H Ben U.

126. 16. सकृद्दोमस्य करण इति ॥ चीम्सकृद्दोमान्कुर्यादिति
बौधायन " एकमेवेति शास्त्रीकिः " प्रदाय एव सकृद्दोमेन
घरेदित्यौपमन्यवः ' ॥
- I. 127. 6. आख्यातं देवतानामुपस्थानम् ॥
II. 54. 10.
- I 127. 8. यूपस्योपस्थान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यैव नौयमेवेतेन *
यजुषोपतिष्ठेतेति शास्त्रीकिः ' ॥
- I 127. 10. समन्वानयन^१ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " नाद्रियेतेति
शास्त्रीकिः ' ॥
- I. 127. 13. पूर्णाङ्गायै करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो " न
कुर्यादिति शास्त्रीकिः ' ॥
- I. 127. 14. दक्षिणायै दान इति ॥ धेनुं वानद्वाहं वा दद्यादिति
बौधायनो " अन्यद्वैकधनमिति शास्त्रीकिरन्यद्वैकधनमिति
शास्त्रीकिः ' ॥ ३१ ॥ दशमः ॥

॥ इति विश्वः प्रश्नः ॥

* Thus D a HGUC and the *vivaraṇa*; समन्वानयन B; समन्वा-
नयन Bo; समन्वान D.

१ On the praśna-number cp. Preface to Vol. II, p. ii.

1. 1.

अथातश्चातुर्मास्यानि व्याख्यास्यामः ॥

स ह स्माह बौधायनो यावज्जीवप्रयुक्तान्येव चातुर्मास्यानि
स्युरन्तर्भिद्युनानि^१ प्रथमे त्वेव संवत्सरे व्रतं चरेदित्य^२ चो ह
स्माह शालीकिः सांवत्सरिकाण्येव खलु^३ चातुर्मास्यानि व्रद्ध-
१ चर्यवन्ति भवन्तीति^४ यथाप्रयोगमित्यौपमन्यवः^५ ॥

3. 5.

पथमां मन्त्रामन्त्र इति ॥ उभये सायंप्रातर्दीहा मन्त्रवन्तः
स्युरिति बौधायनदूष्णीका इति शालीकिर^६ चो ह स्माहौप-
मन्यवो यन्माक्शोमेज्यायै चातुर्मासिकानि पयाऽमि तूष्णी-
कानि स्युरथोर्ध्वं^७ सोमेज्यायै मन्त्राग्लभेरन्नित्य^८ चो ह
१० स्माहज्जीगविः पञ्चैवैतानि पयाऽमि मन्त्रवन्ति भवन्ति^९
दर्शपूर्णमासयोर्मेवावरुणामित्रायां दाक्षायण्यञ्चै कौण्डपा-
यिन्ये सौचामण्यामिति^१ ॥

8. 8.

वैश्वानरपार्जन्यघोः^२ करण इति ॥ कुर्यादिति बौधा-
यनो^३ न कुर्यादिति शालीकिः^४ ॥

3. 9. १५

फाश्टम्यां वा चैश्यां वा पौर्णमास्यां विद्येभ्यो देवेभ्यो
वक्त्रा अपाकृता भवन्तीति ॥ सूत्रं बौधायनस्योदनयन आपू-
र्यमाणपक्षस्य पुण्याह इति शालीकिः^५ ॥

१ Om. II Bc.

२ Thus H Ben Be G (pr. m.) U DC Keś, स्युरन्तर्भिद्युनानि Bu; चय effaced in G.

३ Thus Bu; संज्ञा G; संज्ञा the other MSS.

४ भवन्तीति Bu Be G (sec. m.).

५ Thus U (sec. m.); *पार्जन्यायाः the other MSS.

I. 128. 7. प्रसूमय^१ प्रसूरमिति^१ ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ सर्वमेवैतद्वर्हिः
प्रसूमय^२ स्यादिति श्रालौकिः^१ ॥

I. 129. 12. पञ्चहोतृहोम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपवसथ एव पञ्च-
होतारं जुहुयादिति श्रालौकिः^१ ॥

I. 131. 5. प्रयाजानामनुमन्त्रण इति ॥ चतुरस्यतुर्भिरनुमन्त्र्य^१ पञ्चमे- ५
नेतराननुममियादिति^१ बौधायनस्य^१ चतुरस्यतुर्भिरनुमन्त्र्य सर्वेषां
पारे पञ्चमेनानुमन्त्रयेतेति^१ श्रालौकिः^१ ॥

एककपालानां मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवन्तः स्युरिति
बौधायनस्य^१ श्रौका इति श्रालौकिः^१ ॥

एककपालानामवदान इति ॥ स ह स्माह बौधायन- १०
स्यात्तुर्मांसिकानामेव नावद्येदयेतरेषामवद्येदित्य^१ चो ह स्माह
श्रालौकिस्तन्महाराणामेवावद्येदयेतरेषां^१ नावद्येदित्य^१ चो ह
स्माहौपमन्यवो य एव वैश्वदेवपरुषि तस्य नावद्येदयेतरेषा-
मवद्येदिति^१ ॥

१ •स्यः प्रसूर इति MSS. exc. Bu U (pr. m.) and the Vivarana; the accusative as XXIII. 18: वाचैः पूर्वं कनपञ्चनिति ।

१ Thus Be; चतुर्भिरचतुरो G (sec. m.); चतुरस्यतुर्भिरचतुरो G (pr. m.)
चतुर्भिरचतुर्भिरचतुर्भिर्न D; चतुर्भिरचतुर्भिर्न Ben C.

१ •मन्त्रमौषादिति Bu G (sec. m.); मन्त्रमौषादिति (without मन्त्र) Ben
HDC; मन्त्रमौषादिति Be.

१ •सर्वमेवेदिति MSS

१ •हराचमेवा Be U (sec. m.); •हराचमेवा Ben; •हराचामेव G
(sec. m.); •हराचमेवा Bu; •हराचमेवा HU (pr. m.); •हराचमेवा C
(pr. m.); •हराचमेवा Q (sec. m.).

एककपालानामभिहीम इति ॥ यः सुचि म॥सावः
 शान्तेनाभिजुहुयादिति बौधायनश्च^१तुर्मिसतुर्मिर्चतुनामभि-
 रेकैकमिति शालीकिः^१ ॥ १ ॥

एककपालानामाशयस्थानुस॥हरण इति ॥ अनुस॥हरे-
 ५ दिति बौधायनो^१ नानुस॥हरेदिति शालीकिः^१ ॥

132, 4. वाजिनस्य चर्याया इति ॥ उपा॥शु चरेदिति बौधा-
 यन^१ उच्चैरिति शालीकिः^१ ॥

132, 6. वाजिनस्य भक्षण इति ॥ सूच॥ शालीकिर^१नो ह स्माह
 बौधायनो ज्वग्रभक्षणेनैवेतरे^१ भक्षयेयुर्द्यजमान एव प्रत्यक्षं
 १० भक्षयेदिति^१ ॥

32, 17. निवर्तन इति । निवर्तनेनोपवाप्योभयं^१ केशश्रु वाप-
 यीतेति बौधायनो^१ निवर्तनेनोपवाप्य^१ श्रुण्वेव वापयीत
 न केशानिति शालीकिः^१निवर्तनेनोपवाप्य^१ नैव श्रुण्वेव वाप-
 यीत न केशानित्यौपमन्यवः^१ ॥

133, 6, ११ वरुणप्रघासेषु दक्षिणस्य विहारस्य पात्राणां करण इति ॥
 सूचं बौधायनस्य^१ भौवर्णानि वा राजतानि वा सुरिति
 शालीकिः^१ शमीमयानैत्यौपमन्यवः ॥

१ *भक्षयेनै* Bn G and U (sec m.); *भक्षये* DHO Ben Be G and U (pr. m.).

१ Uncertain reading; *नोपवाप्य* each time H Ben Be UDG (pr. m.) G; *नोवाप्य* G (sec. m.), thus also (besides *नोपवाप्य*) Ba, the *vivarana* seems to have read also *नो वाप्य*; it means: निवर्त(ने)नो वाप्यः चेष्टा मलत्वा विभक्त्युत्पत्तिः इ (read च ?) मलत्वायेति ।

स्तम्बयजुषोर्हरण इति ॥ अतिचारः स्तम्बयजुषौ हरया-
तामिति^१ बौधायनः " महेति शालीकिः ' ॥

आज्यस्यावेक्षण इति ॥ दार्शपौर्णमासिकायै दक्षिणत
उपविश्य दक्षिणमवेक्ष्योत्तरमवेक्षेतेति बौधायनो " वेदिसंधा-
वुपविश्य दक्षिणमवेक्ष्योत्तरमवेक्षेतेति शालीकि^२मैथन^३ इत्यौ-
पमन्यवः^४ ॥

I. 133. 8. ऐषीकः प्रपेमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " दभमयं वा
कुप्रमयं वेति शालीकिः " प्रत्यक्षमित्यौपमन्यवः^५ ॥

I. 137. 12. शूर्पस्नानप्रहरण इति " अनुप्रहरेदिति बौधायनो "
नानुप्रहरेदिति शालीकिर^६द्भिरभ्युक्ष्य भुञ्जीतेत्यौपमन्यवः^७ ॥ १०

I. 138. 8. आमिषयोरवदान इति ॥ सूत्रं शालीकिर^८बो ह स्नाह
बौधायन आमिषयोरवदाय सेषीमवदध्यान्^९ शमीपर्णकरी-
रसतूनामवधेद् वासोक्ता श्वेते भवन्तीत्युत्तमेनावदानेन सर्वं
वियलोपः^{१०} समवदध्यादित्यौपमन्यवः^{११} ॥ २ ॥

. 138. 4 (P) माहृत्यै चर्याया इति ॥ सूत्रं बौधायनश्चोत्तर एवाग्नौ १५
माहृत्या चरेदिति शालीकिः^{१२} ॥

^१ Thus (and ep. XXV. 1 & f) Bu Ben HGU; इत्यामिति DC; इरामिति Be.

^२ मथ Bu G (sec. m.).

^३ Thus H Ben DC; मेचुपद. Bu; मेचयुपद. Be G and U (sec. m.).

^४ Thus Bu Be U (sec. m.); •लोपमवदध्या• H Ben. G; •लोप-
मवद्या• D; •लोपमवद्या• C.

139. 4. मास्ये मेचणस्थानुप्रहरण इति ॥ अनुप्रहरेदिति बौधा-
यनो नानुप्रहरेदिति शालीकिः^१ ॥
40. 10. अवस्य इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरे^२वो ह साहोपमन्य-
वस्येय मिष्कामेन चावस्यमवेयादिति^३ ॥
५. आख्यातमुदकान्तस्य प्रत्यसनम्^४ ॥
आख्यातमाप्तवनम्^५ ॥
40. 14.
67. 16. आख्यातः समिधा^६ करणम् ॥
41. 15. आनोकगतस्य निर्वपण इति ॥ पाणिमंसर्गनेनादित्य-
स्योदयमाकाङ्क्षेतेत्याचार्ययो^७मुष्टिमेव ग्रहोश्चक्षित्यौपमन्यवः^८ ॥
१०. साकः रग्निभिः प्रचरेदित्यौपमन्यवौपुचः ॥ एष एवापि
सातपनस्य प्रदेश एष केडिनस्य ॥
41. 18. गृहमेधीयस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवाग्वादि^९ति^{१०}
बौधायनसू^{११}ष्णीक इति शालीकिः^{१२} ॥
गृहमेधीयस्य निर्वपण इति ॥ पवित्रवता पात्रेण मन्त्रवन्त-
१५ मिति^{१३} बौधायनो^{१४} ऽपवित्रेण तृतीयकमिति शालीकिः^{१५} ॥

१ Of these two dualisms the first seems to refer to Vol. I. 261. 17; the second, according to the svarāsa, to III. 67. 16: आप्तवनं स्थानम् । अमयं (२० द्वैतः) समिधा^६ करणेन आख्यातं सर्वे वा एकीयजमानो वेति नान्यदिहाप्याप्तमस्ति यस्य विलया चर्तमेवाह्वानं तत्रावष्टेयवचनमन्यक स्यात् ।

२ मन्त्रादिभिः DC; मन्त्राद्यादिभिः H.

३ मन्त्रादिभिः U (sec. m.).

- I. 141. 20. गृहमेधीयस्य अपण इति ॥ पयसि अपयेदिति बौधा-
यनो " ऽस्थिति शालीकिः ' ॥
शाकलानां करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो " न
कुर्यादिति शालीकिः ' ॥
- I. 141. 22 गृहमेधीयस्यामादन इति ॥ दात^१ एव बर्हिष्यामादये-
दिति बौधादनो " ये ऽन्ये ऽनुपयुक्ताः कुम्भाः सुफेय्विति
शालीकिः ' ॥
- I. 142. 1. गृहमेधीयस्य चर्वाया इति ॥ उपाङ्गश्च चरेदिति बौधा-
यन " उच्चैरिति शालीकिः ' ॥
शाकलानामनुमहरण इति ॥ अनुमहरेदिति बौधायनो " १.
नानुमहरेदिति शालीकिः ' ॥
- I. 142. 5. प्रतिवेगस्य अपण इति ॥ अन्वाहार्यपचने अपयेदिति
बौधायनो " यामाग्राविति शालीकिः ' ॥
- I. 142. 10. पूर्णदर्व्यो^२ होम इति ॥ सूचमाचार्ययो^३ हौतवक्त्रा
ब्रह्मणो हिकारे^४ जुहुयादिति गौतमः ॥ ३ ॥ प्रथमः ॥ १५
- I. 143. 19. महापितृयज्ञस्य बर्हिषोति ॥ समूलमेतद्वर्हिर्भवतीति
बौधायनस्तत्र नास्ति प्रत्यभिमर्धेन इति " सातिग्रेयं^५ भव-

१ दात Ben H (as patie from दति); दत्त Bo; C D om. दात दत्त;
विश्व (G and U (sec. m.), thus (var विश्व) the vivaruna

२ दर्व्य Bu, the vivaruna; दर्व्य H Ben Bo G U D C.

३ चर्वा H G D C U (pr. m.); चर्वाभिः U (sec. m.).

४ Thus H Ben G U D C; Bo defect.; चर्वा Bu.

तौति शालीकिस्तत्र सिद्धः प्रत्यभिमर्शन इति ^१ निर्मूल-
लूनमेवेतल्लुगुयादित्यौपमन्यवः ^१ ॥

14. 16. अथेतदभिवान्याये दुग्धमर्धपात्रमिति ॥ सूत्रं बौधायन-
स्थाय यदि कनीयः स्यादङ्गिरभ्युन्नोयेति^१ शालीकिः ^१ ॥

14. 17. १ तेषां प्रौहिज्वेव हविष्कृतसुहादपत्यपोहच्छन्ते यवा-
निति ॥ सूत्रं शालीकिरे^१चो ह स्याद बौधायन आवपन-
प्रवृत्ति यत्रेषु मन्त्रकर्माभ्यावर्तत तन्तं तु हविष्कृत^१
स्यादिति ^१ ॥

14. 18. १ आयनिनयन इति ॥ जघनेन गार्हपत्यमायेभ्यो निनये-
१० दिति बौधायनो ^१ ऽप्रेषातिहायेति शालीकिरे^१पेण वा जघ-
नेन वेत्यौपमन्यवः ^१ ॥

14. 19. २ वेद्ये करण इति ॥ उपनिष्कम्याम्यगाराहचिणे^१ पूर्वे
ऽवान्तरदेगे कुर्यादिति बौधायनो ^१ ऽन्तरेवेतां दिगमिति
शालीकिरे^१प्याहार्यपचनमेवाभित इत्यौपमन्यवः ^१ ॥

14. 20. १ अन्वाहार्यपचनस्योपसमिन्वन इति ॥ स्वे स्थान उपसमि-
न्वीरन्निति बौधायन ^१ इधमेवातिप्रणयेयुरिति शालीकिः ^१ ॥

१ लुगुया• De G and U (sec. m); लुनीया• Ben H Bu C D G and U (pr. m.).

१ Thus G U D H C; without चमि Be; •भृष्टावेवेति Ben Bu.

१ •च्युत् स्यादिति G U C D H Ben; च्युत् स्यादिति Be; •च्युत् स्यादिति Bu; cp XXI, 16, XXII, 11.

१ इचिणे Bu G; इचिच Ben Be U D C.

- I. 145. 12. आज्यग्रहणं ग्रहण इति ॥ पञ्चगृहीतानि वा षड्गृही-
तानि वा सूरिति बौधायनः^१ षड्गृहीतान्येवेति शालीकिः^१ ॥
प्रकारस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ ग्रहणं चैवास्य न्यसनं च
दृष्ट्वाकः स्यादप्येतरमन्त्रवत्स्यादिति बौधायनः^२ संभरणं
चैवास्य न्यसनं च दृष्ट्वाकः स्यादप्येतरमन्त्रवत्स्यादिति
शालीकिः^३ धावत्यसनमेव^४ दृष्ट्वाकः स्यादप्येतरमन्त्रवत्स्यादि-
त्योपमन्त्रः^५ ॥
- I. 145. 13. विरपसलैः परिमृष्यन्त्येतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१
यथोपपत्तेनैव षड्गृहीतयादिति शालीकिः^१ ॥
वेद्यै स्तरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यैवावदसं त्वा सृष्टा-^२
मौत्येव ब्रूयादिति शालीकिः^३ ॥ ४ ॥
- I. 145. 17. परिधीनां परिधान इति ॥ सूत्रं शालीकिर^१ बो ह स्माह
बौधायनः सर्वान्परिधीन्परिदध्यात्पिष्टकर्मणि क्रियमाणे
दक्षिणतश्चोत्तरमुपनिदध्यादिति^२ ॥
- I. 146. 2. हविषामुदासन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ यथाश्रुतमेव^२
हवींश्चुदासयेदिति शालीकिः^३ ॥
हविषां संचरो^४ ऽध्वर्यवेति ॥ दक्षिणेनेति बौधायन^५
उत्तरेणेति शालीकिः^६ ॥

^१ संहरतं Bn

^२ Thus G (see. m.); यावत्स्यमन्त्रः the other MSS.

^३ Thus all exc. Bn (दक्षिणतश्चोत्तरमुपनिदध्यात्).

^४ Thus G and U (see. m.), B; यथाश्रुतः the other MSS.

^५ सचरो all the MSS. exc. Bn (संचरे), the *vivarapa* has also the nominative.

विपरिक्रामन्त्येते ष्वल्लिजो विपरिहरन्ति हवींषीति ॥
 सूत्रं बौधायनस्य ॥ नात्र हवींषि विपरिहरेयातामिति^१
 शालीकि^२भात्र हवींषि विपरिहरेयातामध्वर्युश्चेवाग्नौधत्^३
 विपरिक्रामेतामित्यौपमन्यवः^१ ॥

१ आश्रावण इति ॥ ओं स्वधेति बौधायन ॥ आ स्वधेति
 शालीकिः^१ स्वधेत्यौपमन्यवः^१ ॥

प्रवर इति ॥ सूत्रमाश्रावणोर्दिद्वा^२स्यकित्वन्नित्यौप-
 मन्यवः^१ ॥

आख्यातं पिष्टानां दानम् ॥

१० आख्यातमाञ्जनाभ्यञ्जनयोः ॥

आख्यातं पिष्टानामनुपहरणम् ॥

त्रैयम्पाणां मन्त्रमन्त्र इति ॥ मन्त्रान्तः स्युरिति
 बौधायन^१सूत्र्योका इति शालीकिर^२येनानेककपाल एव अप-
 येदित्यौपमन्यवः ॥

११ एकोल्लुकस्य हरण इति ॥ अन्वाहार्यपचनाद्वरेदिति
 बौधायनो^१ यामाग्रेरिति शालीकिः^१ ॥

एतत्समादाय गार्हपत्यमुपतिष्ठन्त इति ॥ म ह स्नाह
 बौधायन उभय^२ एष^३ सन्तो भवत्याध्वर्यवस्य याजमानयेति^४
 याजमान एवेति शालीकिः^१ ॥

१ Thus all; read probably विपरिहरेतामिति ।

२ Thus Be; *कात्रेयान वि* the other MSS.

३ Thus G D C H Be; U (pr. m.); उभयस्य एव U (sec. m.); उभ-
 यस्य एव Be; उभयेव Ba.

1. 152 5. दैत्यमृकाणामुन्वेदन^१ इति ॥ सूत्रं शालीके^२र^३चो ह
स्माह बौधायनस्त्रिरेवायतिषत्रन्यरोत्य^४ चिह्नितदेहगाय त्वा
भगा^५ इति^६ ॥ ५ ॥
1. 152 10. अथैनान्यत्रमानस्याञ्जनावापतीति ॥ सूत्रं शालीके-
र^७चो ह स्माह बौधायनो यत्रमानस्यैवैकस्य मन्त्रेणावपेनूयौ^८
पत्ये च^९ भग्नक्रामायै चेति^{१०} ॥
1. 153. 1. अथेनामून ओष . नीललोहिताभ्यां सूत्राभ्यां विद्यथ
शुक्ले वा स्यादौ विग्राहायां^{११} वा बध्नातीति ॥ पूर्वः कन्यो
बौधायनस्योत्तरः शालीकेः^{१२} ॥
1. 153. 5. उदपाचस्योपनिनयन इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति १०
बौधायनो^{१३} यथोपपादमिति शालीकिः^{१४} ॥
1. 153. 20. शुभान्नीरीयपत्रं^{१५} इत्यापा^{१६} इति ॥ सूत्रं शालीके^{१७}र^{१८}चो
ह स्माह बौधायनो य एवात कर्ध्वमापूर्यमाणयव आगच्छे-

१ •मुन्विदन् G (sec. m.) Do and the vivarana; •मुन्विदन् Bn.

२ Thus G and U (sec m) and the vivarana (अयतिषत्रमूनविदन्); •विरेयवतिष• the other MSS.

३ Thus Bo G and U (sec. m.), मन्त्रे Ben H D C G and U (pr. m.).

४ चे (sic) Be, all the other MSS. om the word.

५ Thus Ben H U D C; विग्राहायां Be Bn G (sec. m.).

६ •यव इत्यापा Ben B; यव इत्यापा U D; शुभान् इत्यापा H;
यव इत्यापा Bo G (sec. m.) and the vivarana.

‘तस्मिञ्कुनामीरीयपरुषा यजेत’ चयोदग्रस्तेवैतन्नामस्यापी-
ष्यार्थं दृष्टं भवतीति ।

वेद्ये करण इति ॥ दार्ष्ट्यौर्ध्वमामिकी स्यादिति बौधा-
यनः । पाशुवन्धिकीति शास्त्रीकिः ।

१ दक्षिणानां दान इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^१चो ह साह
बौधायनो हिरण्यं वैश्वानरे दद्यादेतुं पार्जन्ये दादग्र वैश्वदेवे
दादग्र वह्णप्रधामहविःषु तिस्र आनीकवते तिस्रः सानपने
चतस्रो गृहमेधीय ऋषभं पूर्णदर्व्यं तिस्रः क्रोडिने दादग्र
महाहविःषु तिस्र आदित्ये दादग्र शुनामीरीयहविःष्वि-

१० त्व^२चो ह साक्षौषमन्यवश्चतःषष्टिद्यातुर्मासदक्षिणाः समान्नाता
भवन्ति । तायेसाधिगच्छेदामास्तेतावन्ति मन्यान्वोदनान्वेता-
वतो^३ दद्यात्तेनो ह्येतेन काममवाप्नोतीति^४ ।

चातुर्मास्यानामन्त इति ॥ सोमान्तानि स्युरिति बौधा-
यनः । पयन्तानोति शास्त्रीकिः । सवनेषा धनेत्यौष-
१५ मन्यवः । ॥ ६ ॥ द्वितीयः ॥

१ चयोदग्रस्तेवैतन्ना • Be H G U (pr. m.); चयोदग्रस्य स्तेवैतन्ना • U
(see m. 1); चयोदग्रास्ते -- स्तेतान्ना • Bu, चयोदग्रस्य वैतन्ना • Ben C U, —
• पौष्यार्थं Ben G U D C; • भौष्याये Be; • भौष्यायं Bu, • पौष्यार्थं H.

१ Thus G; • दर्व्यं the other MSS.

२ Thus G U D C and Kei; संचान्वोदनान्वेतावतो Ben; सच, सचोदना-
न्वेतावतो Bu; संचान्वोदनान्वेतावतो H; सच, संचान्वतो Be (cp. Vol. I.
43. 15).

३ इति is not found in my copies.

1. 157. 7. अथाथ प्राङ्मुखस्य दक्षिणं गोदानमङ्गिरसस्तौति ॥ सूत्रं
बौधायनश्रौतसूत्रस्य मन्त्रेण कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥
1. 158 1. अभिञ्जन इति ॥ सूत्रं शालीकेर^२चो ह आह बौधा-
यनो महीनां पयोऽनीत्यादाय वचोधा^३ अमि वचो भयि
धेहीत्यभ्यञ्जीतेति^४ ॥
1. 158 4. अभिञ्जन इति ॥ सूत्रं शालीकेर^२चो ह आह बौधायनो
वृक्षस्य कनीनिकासीत्यादाय चक्षुष्या अमि चक्षुर्मे पाही-
त्याञ्जीतेति^५ ॥
1. 158 5. चिरनिधाव दिक्षतरभण्यु पञ्च कृत आह इति ब्राह्मणं
पञ्च कृत एव दक्षिणं पञ्च कृत उत्तरमिति ॥ पूर्वः कन्यो १०
बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ॥
1. 158 7. पवन इति ॥ स ह आह बौधायनस्त्रीमृतवर्गान्हावा
तेषामेकेन प्राणदेशे पवयेदधेतरेण नाभिदेशे^६ येतरेण
गुह्यदेशे^७ येनान्यद्विरभ्युक्ष्योदक्षुत्विदेदित्य^८चो ह आह
शालीकिर्दाभ्यां पवयति त्रिभिः पवयतीत्येतरेनमेकविंश-^९
त्यावगाहः^{१०} पवयित्वायेनान्यद्विरभ्युक्ष्योदक्षुत्विदेदित्य^{११}चो ह

^१ Thus Ke^१ only; पाहीत्येव इति G U, •न्यात्र इति D C; the other MSS. corrupt. An optative is required.

^२ Instead of अङ्गिरसस्तौति, the reading of Be (and once अङ्गिरसे • Bu). here and infra, the MSS. have अङ्गिरसे ॥

^३ Uncertain; G (sec. m) as given in the text, पवयतीत्येवमेकं विंशत्या • Bu; पवयतीत्युत्तरैरेवमेकविंशत्या • U; पवयतीत्युत्तरैरेवमेकविंशत्या • H; पवयतीत्युत्तरैरेवमेकविंशत्या • G D; Be wholly corrupt.

स्नाहौपमन्यवः समस्तैरेवैतं 'ग्राणदेशे पवयेच्चित्पतिस्त्वा पुनात
वाक्पतिस्त्वा पुनात देवस्त्वा सविता पुनातच्छिद्रेण पवित्रेण
वमोः सूर्यस्य रश्मिभिरिति ' देवतायां देवतायामतिवाच्या-
ङ्गिरभ्युक्ष्योदक्ष्युत्विदेदिति^१ ॥

५ अथैनं सव्ये पाणावभिपात्येति ॥ दक्षिणं इति प्रोक्तं^२ ॥
पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शास्त्रीकेः^३ ॥

अथैनमघेणाहवनीयं पर्चाणीयेति ॥ अघनेनेति प्रोक्तं^४ ॥
पूर्वः कल्पः शास्त्रीकेऽन्तरो बौधायनस्य ॥

पत्न्या उदानघन इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^५चो ह स्नाह

१० बौधायनः शुचिमेवैतां पत्रयित्वा सर्वयर्चादानीय अघनेन
गार्हपत्यमुपवेशयेदिति^६ ॥

पत्न्या दीक्षणे इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^७चो ह स्नाहौप-
मन्यवः प्रायणीये हविष्कृदन्ते पत्नीं दीक्षयेदिति^८ ॥

न यजमानं व्रतमुपनयतीति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^९चो ह

१५ स्नाह बौधायनः सौमिके तन्त्रे पौरोडाशिकं याजमानमभ्या-
वर्तेताम्यथ यज्ञस्य पुनरात्मनादिति^{१०} ॥

न पत्नीं संनहतीति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^{११}चो ह स्नाह
बौधायनो दीक्षणीयायामेनां संनह सप्तस्त्रितायां विमु-

^१ Thus Be; एष not found in G (pr. m) Ba H U D C; एनं not in G (see m)

^२ देवतायां once in Ba D H O.

^३ *क्षिप्त Ba and one copy of the vivatapa.

आध्वरिकेण सह याजमानेन^१ तन्नेतन्वे वात^२ ऊर्ध्वं पौरो-
डाश्रिकेन कर्मणाभिमतश्चेदिति^३ ॥

159 15 भुवाया आप्यार्येन इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभा-
देव भुवामायाचयेतामध्वर्युश्च यजमानयेत्य^४ध्वर्युरेव भुवामा-
याय दोचाङ्गतौजुङ्ग्यादिति ग्रासौकिः^५ ॥

I 159 16 दौचाङ्गतौनाऽ होम इति ॥ सूचं बौधायनस्य^६ चतुर्थ्या^७
पञ्चमोमनुद्रुत्य जुङ्ग्यादिति ग्रासौकिर^८चो ह स्माहौपमन्यव
आकूत्यै प्रयुज^९ इति तिस्रो जन्मरा इत्वा मरस्वत्यै पृथ्णे अग्नय
इत्युपातौत्यापो देवोऽहन्तीविंशश्चभुव इत्येता जुङ्ग्यादयौ-
हृणमिति^{१०} ॥ ८ ॥ तृतीयः ॥

I 160 10 कृष्णाजिमचारिति ॥ दाग्नाऽ समुज्जिताभ्या^{११} वीक्षये-
दिति बौधायनो^{१२} इय^{१३} यद्यन्यतरत्साहचिणसीर्म प्रतिषीये-
दित्येकमेव^{१४} कृष्णाजिमऽ यादिति ग्रासौकि^{१५} ॥

. 160 11 शक्तकृष्णयो समर्पण इति ॥ शक्ने ऽङ्गुष्ठो भवति
कृष्णे ऽङ्गुक्षिरित्येवऽ शक्तकृष्णे ममृशेदिति बौधायन^{१६} ॥

१ याजमा० G and U (see m) and the variant यजमा० the other MSS

२ वात G (see m) U Be the variant

३ चतुर्थ्या G (see m) D

४ Thus G (see m only) समुज्जिताभ्या the other MSS

५ U faced m G

६ इति before यद्यनेव found in G only (see m) *

पृथेनैवेतं^१ संधिः संमृगेदिति शालीकिर^२ येननेकाहुल्यैव संमृ-
गेदित्यौपमन्यवः^३ ॥

13 छप्पाजिनस्याभिसर्पण इति ॥ सूचं^४ शालीकेर^५ चो ह
स्नाह बौधायनः पूर्व बोत्तरं वार्धचं विगृहीयान्तृतीयेन मध्य-
५ देशं गच्छेदिति^६ ॥

17,
3 5 आख्यातं ग्रन्थिकरणम्^७ ॥

22 अथास्य प्रदक्षिणमुष्णीषेण शिरो वेष्टयतीति ॥ सूचं
बौधायनस्य^८ वाससैव संपच्छन्नः स्यादिति शालीकिः^९ ॥

1. 4 छप्पाविपाणायाः प्रदान इति ॥ सूचं^{१०} शालीकेर^{११} चो ह
स्नाह बौधायनः समस्तेनैवास्मै मन्त्रेण छप्पाविपाणां प्रपच्छे-
नू^{१२} णीं वेद्यन्तमुद्धन्यान्^{१३} णीं केशान्तमुपसृगेदिति^{१४} ॥

1. 9 दण्डस्य प्रदान इति ॥ सूचमाचार्ययोर्^{१५} चो ह स्नाहौप-
मन्यवः समस्तेनैवास्मै मन्त्रेण दण्डं प्रपच्छेत्सूपस्त्रा देवः वन-
स्यतिरुर्ध्वो^{१६} मा पाद्योदृच इति^{१७} ॥

1. 11, 14 अथैनं यज्ञस्यान्वारभं वाचयतीति ॥ सूचं^{१८} शालीकेर^{१९} चो
ह स्नाह बौधायनो मष्टिकरणाः खल्वेते मन्त्रा दृष्टा भवन्ति

१ Thus corrected in accordance with the *vivaraṇa*, which 1899
प्रथमेन (*sic*) दक्षतजिन, प्रथमेनैवेतं G (see m.); पृथेनैवेतं Du, पृथमेन
U H D C.

२ Thus Be; before सधौ H 189 इति; D U G C abbreviate the
mantra, giving only the first and the last words

३ Thus Be, G D U G H Bu add यज्ञमानः प्रविष्टस्तानि, apparently
a reminiscence of the text proper (Vol. I., 161, 12).

स्वाहा यज्ञं मनसा स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याः स्वाहोरोरन्त-
रिवात्स्वाहा यज्ञं वातादारभ इति ^१ ॥

I 161 13 सुष्टिकरण इति ॥ वाचोयमसंयुक्तं^१ सुष्टिकरणं^२ स्वादिति
बौधायन^३ आवान्तरदीक्षायै विसर्गादिति शालीकिः ^४ ॥

I 161 14 आवेदन इति ॥ यथावर्णमावेदयेदिति बौधायनो^५ ॥
ऽदीक्षिष्टाय प्राक्ष्ण इत्येव ब्रूयादिति शालीकिः ^६ ॥

I. 162 14 व्रतदोषन इति ॥ सूचं^७ बौधायनस्य^८परदारिकमेव^९
यजमानव्रतं^{१०} स्वादिति शालीकिः ^{११} ॥ २ ॥

I 163 8. यजुषोरनुषङ्ग इति ॥ आ क्षण्याजिनप्राप्तनादनुषङ्गेता-
मिति^{१२} बौधायन^{१३} आवान्तरदीक्षायै विसर्गादिति शाली-
किर^{१४} दक्षिणायनादित्यौषमन्यवः^{१५} ^{१६} ॥

I. 163 11. संवेदनयजुषीति^{१७} ॥ सूचं^{१८} शालीकिर^{१९}चो ह आह बौधा-
यनो ऽग्रे त्वं सु जागृहीत्येव संविभेद्व्रतयिष्यन्तप आचामेद्देवी
धियं मनामह इति ^{२०} ॥

I 164 12. अथ सनीहाराप्रक्षिप्तोतीति^{२१} ॥ अन्यचोषश्रूयोरिति ^{२२}

^१ Thus G (sec. m.) and the vivarana, वाचोयमसं. Br H U G (pr. m.); वाचंयमसं. H C, वाचोयमसं. Bu.

^२ *प्राहा U D H Be O; cp. XXI. 19 init.

^३ *वजेतामिति H Bu G U D C; *वजेदिति Be.

^४ Thus Be, the vivarana and KeS; दक्षिणादानादि. H Bu G (sec m.) U D C, दक्षिणादानादि. G (pr. m.).

^५ यजुषीरिति H, यजुषी इति U D C.

^६ सनी. Be; सनि. Bu G; संनि. D U C; सन्न. H.

बौधायनो^{११} ऽन्वनोभैरिति^{१२} शास्त्रीकिः^{१३} ' सर्वान्यज्ञमिद्वय
इत्यौपमन्यवः^{१४} ॥

11. सर्वेग्रनयजुःप्रबुद्धयजुःप्रवाणयजुःपर्याणयजुरिति^{१५} ॥ अनु-
पङ्गीष्तेतानि^{१६} भवन्तीति बौधायनः^{१७} ' स्रक्तस्तान्येवैतान्यङ्गे^{१८}

१ वा रात्रिये वा स्रुरिति शास्त्रीकिः^{१९} ॥

16 दक्षिणानां प्रतिघट्ट^{२०} इति ॥ स ह स्याद् बौधायनो यस्य
कस्य च जातस्य मन्त्रेण प्रतिगृहीयात्पुनरप्यागतं^{२१} मन्त्रेणैव
प्रतिगृहीयादित्य^{२२} चो ह स्याद् शास्त्रीकिर्यस्य कस्य च जातस्य
मन्त्रेण प्रतिगृहीयात्प्रतिगृहीतमेव तस्य स्यादात्मन्येवास्यात्^{२३}

१० कर्ध्वं मन्त्रेणैव प्रतिगृहीयादिति^{२४} ॥

21. अविज्ञातायै दानं^{२५} इति ॥ पूर्वः कस्यो बौधायनस्योत्तरः
शास्त्रीकिः ॥

१ व्यचानप्रेरिति U D C H, on the instrumental of Spayer
Sanskrit Syntax § 107.

१ *पर्याण* instead of *परिषाण* all

१ Thus Bu U G (sec. m.) and the vivaraga, अनुपङ्गीष्तेतानि
H G (pr. m.); अनुपङ्गास्तेतानि Bo, D C corrupt

१ स्रक्तं twice U Bo

१ प्रतिघट्ट G and U (sec. m.) and the vivaraga, *पट्टण G (pr.
m.) U (sec. m.) and the other MSS

१ Thus H G (pr. m.) U D C; *द्यातं G (sec. m.), *द्यातं Bu;
*द्यातं Bo

० Reading, meaning and interpunction doubtful, स्यादात्मन्ये-
स्यात् G (sec. m.); स्यादात्मन्येवास्यात् G (pr. m.); स्यादात्मन्येवास्यात् Bo,
स्यादात्मन्येवास्यात् U; *दात्मन्येवास्यात् D; स्यादात्मने C.

८ विदाम U D Bo C, the passage is missing in H.

- I. 165. 10. प्रयाण इति ॥ पूर्वः कल्पः शालीकेरुत्तरो बौधायनस्य ॥
- I. 165 12 अथ यद्येनं यान्तं व्रतनवेष्टोपाधिगच्छतीति ॥ मयित्वाग्नी-
न्विद्यत्य व्रतयेदिति बौधायन^१ उत्तरतो ऽरणी निधाय^२
दक्षिणतः परिश्रित्य व्रतयेदिति शालीकिः^३ ॥
- I. 165 14. अथ यद्यपर्याणा अप उपाधिगच्छतीति ॥ सूत्रं शाली-
केर^४चो ह स्माह बौधायनो यच्चैवापर्याणा अप उपाधिगच्छे-
त्तज्जपेद्देवीरापो अपां नपाद्य ऊर्मिर्हविष्य इन्द्रियावान्मदि-
नामनान्पो^५ गृह्णामीति^६ चोन्कोशानाददीत^७ तेषामेक-
मुदकान्ते निदध्यान्तं वो मावक्रमिषमित्यथान्यं ध्वंसयन्ननुद्र-
वेदच्छिन्नं तन्मुमित्यथान्यमुदकान्ते निदध्यात्पृथिव्या अतु^८
गेपमिति^९ सं वा गृह्यते सं वा तरति^{१०} सेतुमेव कृत्वात्ये-
तीति ब्राह्मणम्^{११} ॥ १० ॥ चतुर्थः ॥
- I. 166. 11 रोहिते चर्मणीति ॥ सूत्रं बौधायनस्या^{१२}रहितं स्नादिति
शालीकिः^३ ॥
- I. 166 12. अथ शुश्रूषणे हिरण्य इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^{१३} न ११
कुर्यादिति शालीकिः^३ ॥
- I. 167. 2. देवयजनस्याध्ववसान इति ॥ सूत्रमाचार्यघोर^{१४}चो ह
स्माहोपमन्यवः पुरस्तादेवैतन्नैविध्यगतेषु देवयजनमध्ववसे-
दिज्ञायते वा वा इयं सर्वैव वेदिरिति^{१५} ॥
- I. 167. 4.
III 20. 9. आख्यातं प्रायणीयस्य निर्वपणम्^{१६} ॥

१ After निधाय U Be ins. तस्या, G D तस्या ।

२ मान्यो G D C Be. the vyanapya; संवो H U; Bu defective

67. 12. प्रायणीयस्य अपण दति ॥ पयमि अपयेदिति बौधायनो "
 ऽस्थिति शालीकिः ' ॥
67. 13. प्रायणीयस्याभादन इति ॥ पड्भोत्राभादयेदिति बौधायन-
 स्त्रणीमिति शालीकिः ' ॥
67. 14. प्रायणीयस्य चर्याया इति ॥ उपाशु चरेदिति बौधा-
 यन " उच्चैरिति शालीकिः ' ॥
- 69 11 आदित्यस्योदीचण इति ॥ हिरण्मन्तर्धायादित्यमुदीचये-
 दिति बौधायनो " ऽन्तर्धायैवेति शालीकिः ' ॥
- 69 13 सोमक्रयस्या अतिविस्मन इति ॥ मदमः काले ऽतिविस्मये-
 १० दिति बौधायन " उपरवकास इति शालीकिः ' ॥
- 70 15 सोमक्रयस्यै पदस्यानुनिक्रमण^१ इति ॥ अतिक्रान्तायै श्रष्टा-
 कालं दक्षिणस्य पूर्वपदस्यानुनिक्रमेदिति^१ बौधायनो " महा-
 वेदिमेवातिक्रान्तायै यस्यैव^१ कस्य^१ चेति^१ शालीकिः ' ॥
- 70 21 सोमक्रयस्यै पदस्य परिलेखन इति ॥ सूच^१ शालीके-
 ११ र^१चो ह आह बौधायन स्फेन च कृष्णविषाण्या च पदं
 परिलिखेदन्तरतः कृष्णविषाणा स्यादिति ' ॥ ११ ॥
- ७ 10. उद्पात्रस्थोपनिनयन इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति
 बौधायनो " यथोपपादमिति शालीकिः ' ॥

१ 'नुनिक्त' all (C D only 'नुनिष्क'); this reading (given by Tr)
 is also to be restored VL 12: 169 16, see TS VI 1 8 1.

१ यस्यैव कस्य चेति Bn G. (acc. m.), यस्यै कस्य चेति Be; यस्य चेति
 C H D G (pr m)

- I. 171. 1. राज्ञ उषस्थान इति ॥ म ह स्माह बौधायन उपमा^१
 नमेयमोषधिर्भवति^१ तां दूतीं कुर्वीतैष ते गायत्रो भाग
 इति मे सोमाय ब्रूतादेष्ट ते वैष्टुभो भाग इति मे सोमाय
 ब्रूतादेष्ट ते जागतो भाग इति मे सोमाय ब्रूताच्छन्दोमानाः
 साधायं गच्छेति मे सोमाय ब्रूतादित्यत्रो^१ ह स्माह
 शास्त्रीकिः प्रत्ययः खल्वयः राजा भवति प्रत्ययवदेवोपतिष्ठे-
 तैष ते गायत्रो भाग एष ते वैष्टुभो भाग एष ते जागतो
 भागच्छन्दोमानाः साधायं गच्छेति^१ ॥
- I 171 ० राज्ञो मान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ निगदध्वेतामृषं
 पञ्च कृत्वो मिमीतेति^१ शास्त्रीकिः^१ ॥
- I 172. 5. राज्ञः पणन^१ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ गवा ते
 प्रौणानीत्येव ब्रूयादिति शास्त्रीकिः^१ ॥
- I. 172 8 अजाया उपनिग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपनि-
 गृहमेवाजां मन्त्रं जपेदिति शास्त्रीकिः^१ ॥
- I. 107. 1. मैत्रावरुणस्य दण्डप्रदान इति ॥ सूत्रमाचार्यधोर^१वो ह ॥

१ Instead of उषसा नमेयः H C D U read उपस्थाना नयः (—
 नोषधिर्भे G (sec m.), नोषधीर्भे H Bu G D U (pr m.); नोषधीर्भे.
 Be U (sec m.)

२ The mantras are given partially abbreviated in the MSS

३ मिमीते इति or मिमीते इति MSS.

४ Thus Bu G (sec m.) and the vivarapa, पण Be H C D U G
 (pr. m.)

आहोपमन्यवः सोमविक्रयिणमुदकुम्भेनोपसृत्वा चैव^१ मैत्रावद-
णाय दण्डं प्रयच्छेदिति^१ ॥

73 11, राज्ञः प्रत्यानहन इति ॥ अन्तर्लोम्बा चर्मणा प्रत्यानहे-
दिति बौधायन^१ ऊर्ध्वप्रीवेण वह्निलोम्बेति ग्रासीकिः^१ ॥

73. 21 ॥ ईषाया अन्वारमा इति ॥ सूत्रं बौधायनश्रौतान्वारभ्यैषां
प्रत्यङ् द्रव्यमन्त्रं जपेदिति ग्रासीकिः^१ ॥

74. २, राज्ञः परिवहण इति ॥ प्रदक्षिणं परिवहेदिति बौधा-
यनो^१ यथोपपादमिति ग्रासीकिः^१ ॥

75 7 राज्ञः प्रत्युपस्थान इति ॥ स इ स्माह बौधायनो व्रीहि-
१० भियारणीभ्यां च राजामन्या च राजानं प्रत्युपतिष्ठेतेत्य^१ च
स्माह ग्रासीकिरजेन च कर्णमृच्छेतेनोन्मुक्तेन^१ च^१ राजामन्या
च राजानं प्रत्युपतिष्ठेते^१ सोऽग्रीवोमीयः १३३ः स्वाप्नोहः^१
स्यान्नुपरः स्वात्साण्डः स्वाच्छाश्रुमाभ्यात्पीवाग्न्यादिति^१ विशा-
यते^१ ॥ १२ ॥

१ सोमकपयम् instead of सोमविक्रयिणम् G (sec. m.), सोमकपयिणम्
U D H C — *मेमीपदत्या* Ba G (sec. m.), *मेमीपप्रदत्या* C D H
(sec. m.), *मेमीपदत्या* H (pr. m.).

१ *व्रीहेन सोमकेन* I D H C; *व्रीहेन सोमकेन* G.

१ जोहः Ba G and the visarans, जोमजः H D C C.

१ ग्रास्यमान् G Ba, var., fails in H C; D Be are defective. — पीवाग्
Ba U' (pr. m.), var.; पीवगान् Be U' (sec. m.); पीवगवा H; D C
defective; fails in G (sec. m., first hand invisible). N. B. nomin.
पीवान् as M stable, not पीवा ।

आतिथ्यस्य बर्हिषः सूक्तर इति ॥ अग्निदादामप्रमृती-
 स्तन्नान्माधयेदिति बौधायनः " प्रमृत्वप्रमृतीनिति शास्त्रीकिः "
 संभरणप्रमृतीनित्यौपमन्यवः ^१ ॥

1. 174 12. आतिथ्यस्य निर्वपण इति ॥ सूक्तर शास्त्रीकेर^१चो ह स्माह
 बौधायन उभौ विमुच्य राजानं प्रपाद्यातिथ्यं निर्वपेदिति ^१ ॥
- 175 14 राज्ञः परिचर्याया इति ॥ सूक्तर शास्त्रीकेर^१चो ह स्माह
 बौधायन अथैव राजानं परिचरेदृषार्थमुपनिगृह्णीषादिति ^१ ॥
- 176 17 अर्हण इति ॥ यथागतमर्हयेदिति बौधायनो " राजान-
 मर्हपितृभिर्जो^१ ऽर्हयेदिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
1. 175 19. आतिथ्यस्य करण इति ॥ पुरोडाशस्य गौक्ष स्थातामिति ^१
 बौधायनः " पुरोडाश एवेति शास्त्रीकिः ^१ ॥
1. 176 10. अज्यग्रहाणां ग्रहण इति ॥ चतुर्गृहीतानि वा पञ्च-
 गृहीतानि वा स्युरिति बौधायनः " पञ्चगृहीतान्येवेति
 शास्त्रीकिः ^१ ॥
1. 176 18. आतिथ्यस्यासादक इति ॥ चतुर्होचामादयेदिति बौधा-
 यनस्त्र^१ष्टीमिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
1. 176 19. आतिथ्यस्य चर्याया इति ॥ उपान^१स्य चरेदिति बौधा-
 यन " उच्चैरिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
1. 177 10. तामुनग्रस्य भक्षण इति ॥ सूक्तर शास्त्रीकेर^१चो ह स्माह

बौधायनो निगुप्तमेवैनं^१ निधापयित्वा व्रतकाले मतेन मह
भक्षयेदिति^१ ॥

78 19.

श्रौपंसदस्य वर्हिषः सःस्कार इति ॥ अमिदादानप्रभृती-
न्मन्त्रान्माधयेदिति बौधायनः^१ शुश्रूषप्रभृतीनिति शालीकिः^१

५ संभरणप्रभृतीनित्यौपमन्यवः^१ ॥

6

उपसदां मन्त्रागन्त इति ॥ मन्त्रवत्यः स्युरिति बौधायन-
सू^१षीका इति शालीकि^१यंपर्याव्यं^१ तत्तूष्णीक^१ स्यादथे-
तरमन्त्रवत्स्यादित्यौपमन्यवः^१ ॥ सर्वमेवैतत्कर्माहिता क्षुर्यादि-
त्यौपमन्यवीपुचः^१ ॥

26. १.

आहुतीनां होम इति ॥ सूचं बौधायनस्य^१ प्राचीरे-
वेता आहुतीः सःस्त्रापयेदिति शालीकिः^१ ॥

18

उपसदां^१ होम इति ॥ सूचं बौधायनस्य^१ नित्याकन्यैवोप-
सदो^१ जुहुयादिति शालीकिः^१ ॥

मृचां परिग्राह्य इति ॥ अहीराचं परिग्राह्येति

१५ बौधायनो^१ ऽहरेवेति शालीकिः^१ कर्मणःकर्मणः प्रयुज्जीते-
त्यौपमन्यवः^१ ॥ १५ ॥ यज्वमः ॥

१ निगुप्तं Ba G and U (see m.), the viv., निगुप्तं Bo U (pr. m.),
G (pr. m.) H D C.

१ Thus G (see m.) only, the vivarana of the text proper, and
Ke⁴ (पर्याव्यम् = प्रधानम् Viv.). All the other MSS are more or less
corrupt.

१ Thus Ba H G D C.; *सदो Bo U.

१ Thus Ba H U G (pr. m.) D C.; *सदां G (see. m.), *सदं Bo

I. 182. 13. स्तव्यजुषो हरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपरवकाना-
दग्रीधो हरेदिति आसीकिः ^१ ॥

I. 183. 1; III 57. 4. आख्यातं चात्वालस्य परिलेखनम् ॥

III. 57. 7. आख्यातं लोकाग्रीनाः हरणम् ॥

I. 215. 5 (2) स्फविघनानामुपस्थान इति ॥ सूत्रं आसीकेर^१त्रो ह

स्माद् बौधायनो ऽग्निवत्युत्तरं परिषाधं परिगृह्य योयुयिता
तिर्धञ्च^२ स्फ^३ स्तन्वा यजमानमुत्करे स्फविघनानुपस्था-
पयेदिति ^१ ॥

अग्रीषोमीयस्य बर्हिषः सःस्कार इति ॥ असिदादान-
प्रभृतीन्मन्त्रान्साधयेदिति बौधायनः ^२ शुक्वप्रभृतीनिति ^३
आसीकिः ^४ संभरणप्रभृतीनिह्यौपमन्यवः ^५ ॥

अग्रीषोमीयस्य पशोरनुमद्व्याया इति ॥ अनुसंप्रजेदिति
बौधायनो ^६ नानुसंप्रजेदिति आसीकिः ^७ ॥

83. 18 दद्यावर्हिषोरुपसादन^१ इति ॥ सूत्रमाचार्यधोर^२त्रो ह
स्माद्वौपमन्यवो ऽवैवास्मा आसीनायेभाबर्हिराहरेत्सदादाय ^३
प्राडित्यात्कुशहस्त^४ पृष्ठयाकालं प्राङ् क्षृण्वगच्छेदिति ^५ ॥

१ *सपवस्यन tho'vivaran.

२ Thus G (sec. m.) Be; प्रादित्यात्कुश. Bn. प्रादित्यात्कुश. C'.
प्रादित्यात्कुश. U G (pr. m.); प्रादित्यात्कुश. H; प्रादित्यात्कुश. D C.

३ Thus G C U C'; औपमन्यवः. Bn; औपमन्यवः. H; औपमन्यवः. Be
औपमन्यवः. D.

4. 3. हविर्धानयोरभ्यावर्तन^१ इति ॥ काष्ठानि^२ वा द्वेणानि
वान्तर्धायाभ्यावर्तयेदिति^३ बौधायनो^४ ऽनन्तर्धायेवेति^५
शालीकिः^६ ॥
34. 4. हविर्धानयोः प्रोक्षणे इति ॥ त्वण्णोऽ सः स्रज्जताभिरङ्घ्रिः
प्रोक्षेदिति बौधायनः^७ कमण्डलुभिरिति^८ शालीकिः^९ ॥
1. 13. वर्तनोरभिहोम इति ॥ सूचमोपमन्यवौपचर्यो^{१०} च
आह बौधायनो दक्षिणस्य हविर्धानस्य वर्तनमभिजुहुया-
त्सर्वा^{११} अक्षधुर उपाङ्ग्यात्सर्वतश्च परिसृजेदित्य^{१२} चो ह आह
शालीकिः सर्वा एव वर्तनोरभिजुहुयात्सर्वा अक्षधुर उपाङ्ग्या-
त्सर्वतश्च परिसृजेदिति^{१३} ॥
35. 10. मेथ्योर्निहनन इति ॥ स ह आह बौधायनो दक्षिणस्य
हविर्धानस्य दक्षिणतो मेथीं निहन्यादुत्तरस्य दक्षिणत इति^{१४}
दक्षिणतश्चोत्तरतयेति शालीकि^{१५} मेथ्य इत्यौपमन्यवः^{१६} ॥
86. 10. दारार्वाङ्गनां परिपीवण^{१७} इति ॥ सर्वान्दारार्वाङ्गमन्त्रेण परि-
पीयेदिति बौधायनः^{१८} पूर्वापूर्वाविति शालीकि^{१९} दक्षिणौ-
दक्षिणावित्यौपमन्यवः^{२०} ॥ १४ ॥

१. *भ्यवर्तये* G (sec. m.) and the *virarāna*, this might, after all, be the correct reading also VI. 24: 184. 3. (अभ्यवर्तयन्ति)

२. Thus G (sec. m.) C', मातर्धा• the other MSS.

३. कमण्डलुभिः G (sec. m.), cp. Pān. IV. 1. 71.

४. Emended; वर्तन्यासभिः H Be G U H C', वर्तन्या सभि Bu.

५. Thus C D H G (pr. m.), •विन्यास Be C'; •व्यवय Bu G (sec. m.) and the *virarāna*.

- I. 189. 1. श्रौदुमर्या अभिहोम इति ॥ सूत्रमौपमन्यवौपुत्रस्यावो ह
 स्माह बौधायन एवमेव जुह्वन्तर्धांय^१ हिरण्यमभिजुहुया-
 दित्युभयोरेव विशाखयोर्हिरण्यो^२ निधायाभिजुहुयादिति
 ग्रासौकिः^३ ॥
- I. 197 8. वसतीवरौणां यक्ष्ण इति ॥ सूत्रं ग्रासौकेर^४चो ह स्माह
 बौधायन उभयतःशुक्रा आदित्यवतीर्वसतीवरौर्गृहीयात्ताः
 शुक्रास्ताभिराष्याथवेत्ताभिरभिपुण्यदिति^५ ॥ धिष्ण्याशुष्य
 वसतीवरौर्गृहीयादित्यौपमन्यवः^६ ॥
- I. 190. 18. उपरवाणां परिलेखन इति ॥ विश्विरेकैकं परिलिखे-
 दिति बौधायनः^७ स्रक्तस्रक्तदिति ग्रासौकिः^८ ॥ १०
- I. 191. 7. उपरवपाशूनां चरण इति ॥ सूत्रं ग्रासौकेर^४चो ह
 स्माह बौधायनो यजमानस्याधसदसुपोषोत्करं इतोप-
 सूगोदिति^९ ॥
- I. 192. 1. उपरवाणां प्रोक्षण इति ॥ विश्विरेकैकं प्रोचेदिति
 बौधायनः^७ स्रक्तस्रक्तदिति ग्रासौकिस्तस्मिन्नपो ज्वनयेत्तस्मि- ११
 न्यवान्प्रस्कन्दयेदित्येवमेवैतन्निविधं कर्म कुर्यादित्यौपमन्यवः^{१०}
 सर्वमेवैतत्कर्मावृता कुर्यादित्यौपमन्यवौपुत्रः^{११} ॥

१ •दन्तर्धांय G (sec m.), rightly?

२ Thus Bu G, the riv. and Kes, •शं Be H U D C C'.

३ •ग्रासौकिः G (sec m.).

४ Thus Bu C' U G D G (sec. m.), इतो • H; इतो • Be

- l. 14. धिष्ण्यानां निवपन इति ॥ य इ स्माह बौधायनो
 वेशन्त आग्नीध्रीयं निवपेदेद्यन्ते मार्जालीयं^१ धिष्ण्यान्-
 योदीचीनमश्नतां^२ कुर्यादित्य^३चो^४ इ स्माह शालीकिरन्तर्व-
 द्याग्नीध्रीयं निवपेदन्तर्वदि मार्जालीयं^१ धिष्ण्यान्पुन^५न^६
 चोदीचीनमश्नतां^२ कुर्यादिति^३ ॥
- l. 10. वेद्यै स्तरण इति ॥ सूचश्च शालीकेर^७चो इ स्माह
 बौधायनस्तथो दक्षिणतस्तथ उत्तरतो मध्ये सप्तमः प्रध्या-
 कास्तं^८ प्राञ्च स्तृणन्तो गच्छेयुरिति^९ पुरस्तादेवैनां प्रत्यञ्च
 स्तृणन्तो ऽभ्यवक्रामेयुरित्यौषमन्यवः^{१०} ॥
- l. 11. १. अग्नीषोमीयस्याज्यानां यक्षणे सादन इति ॥ सूचं
 बौधायनस्य^{११} पक्षीगाल एवाग्नीषोमीयस्याज्यानि गृहीया-
 त्तानि खरे सादयेदिति शालिकिः^{१२} ॥
- l. 13. समन्वानयन इति ॥ सूचं बौधायनस्य^{१३} नाद्रियेतेति
 शालीकिः^{१४} ॥

१ Thus here and l. 5 G (sec. m.), *चक्षां Be C', *चक्षितां Bu
 *चक्षिताङ्कुर्यां. U H D C G (pr. m.) —Instead of धिष्ण्यान् II U D
 here and l. 4 धिष्ण्यं.

२ Thus C D C' G (sec. m.) Bu, न्युद्यानयोचीनमं. Do, न्युयोदी-
 चीनमं. H.

३ Between इह्या and कास्तं Bu G and U (sec. m.) in. *स्तरण*,
 Be C D C' Keś. omit the word; in H this dvandham is missing.—
 *कास्तं U G D Keś. and cp XXI. 14. 94. 16, *कान्ते Bu C', कास्ते Be.

1. 104. 4. अर्धक्षत्रव्रतप्रदान इति ॥ ममत्वानीय^१ वाममन्वानीय^१
वा^१ पुराणगार्हपत्यमर्धक्षत्रव्रतं प्रयच्छेदिति बौधायनो^१
नार्धक्षत्रव्रतं प्रयच्छेदिति शालीकिः^१ ॥
- I. 195. 1. वैमर्जनानां होम^१ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ चत्वारि
चतुर्गृहीतानि जुहुयादिति शालीकिः^१ ॥
- I. 195. 7. वसतीवरौणामनुस्रहरण इति ॥ अनुस्रहरेदिति
बौधायनो^१ नानुस्रहरेदिति शालीकिः^१ ॥
वपामां परिहोम इति ॥ तातां परिजुहुयादिति
बौधायन^१ आदित्यान्ततयेति शालीकिः^१ ॥
हृदयशूलानामुदासन इति ॥ एकैक्य उदासयेदिति^१
बौधायनः^१ सर्वान्मुहेति शालीकिः^१ ॥
1. 198. 3. वसतीवरौणां परिहरण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१ चो
ह स्नात बौधायन एवमेवैनाः परिहरस्त्रयेण यूपं सादयित्वा
जघनेन गार्हपत्यमुपमाद्याग्नीध्रे सत्वा अभिमुख्येद्यज्ञे
जागृतेति^१ ॥ १५ ॥ यसुः ॥
- I. 200. 5. सवनीयस्याज्यानां यज्ञे सादन इति ॥ सूत्रं बौधाय-
नस्याग्नीध्रे^१ एव सवनीयस्याज्यानि गृहीयात्तानि खरे साद-
येदिति शालीकिः^१ ॥

१ In some of the MSS. वसन्त्यानीयव is found once only, but in the vivarana - वसन्त्यामयमायामूर्ध्व वा ।

१ परिहोम H Ba D C U G (pr. m.), without परि Be G (sec III and the vivarana, C' वेदमर्धमर्जनानां होम ।

१ अग्नीध्रे U, अग्नीध्रे D C (omitting एव)

००. 17. औदुम्बराणां महापरिधीनां परिधान इति ॥ सूत्र-
माचार्ययोर्^१त्रो ह आहौपमन्यवः सुम्नन्ता एवैते स्युरिति ^१ ॥
- २०१ ४. राज उपावहरण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१त्रो ह आहौ-
पमन्यवः प्रातःभवन एव सर्वेभ्यः सवनेभ्यो राजानमुपावह-
^१ रेदिति ^१ ॥
२०१. 7. पञ्चदोतुर्होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ चतुर्होतारः
ज्जला पञ्चदोतारं जुहुयादिति शाल्लौकिः ^१ ॥
११. 10. प्रातरनुवाकम्योपाकरण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१त्रो ह
^१आहोतभागौपुचमूष्णीकेनैककपालेन^१ प्रातरनुवाकमुपाकुर्वा-
^१ दिति ^१ ॥
- ११ 1० सवनीयानां निर्वपण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१त्रो ह
आहौपमन्यवः प्रातःभवन एव सर्वेभ्यः सवनेभ्यः सवनीया-
निर्वपेदिति ^१ ॥
- ११ 17. तेषां त्रीहिव्वेव हविष्कृतमुदादयत्युपोच्यन्ते यवानिति ॥
^१ सूत्रः शाल्लौकि^१त्रो ह आह बौधायन आवपनप्रभृति
ययेषु मन्त्रकर्माभावर्तत तन्त्रं तु हविष्कृत^१ स्यादिति ^१ ॥
आणनिनयन इति ॥ अघनेन गार्हपत्यमाप्येभ्यो निनये-

^१ संभागिपुत्र • G (sec. m.).

^१ Thus Bu G (sec m.) the 'vivarana', •सूष्णीमेकैमे • CHUDG
(pr. m.); •सूष्णीमेकैकषा • Bo C'.

^१ हविष्कृत G U; हविष्कृत D H G; हविष्कृत Bu; हविष्कृत Bo C',
cp. XXI. 4: 75. 7; XXII. 11.

दिति बौधायनो^१ ऽग्नेनातिद्यायेति शालीकिर^२ग्नेण वा
जघनेन वेद्यौपमन्यवः^३ ॥

I. 202. 1 पात्राणां सादन इति ॥ सूत्रं शालीकिर^२बो ह स्माह
बौधायनः खरे पात्राणि सादयेत्तेषां यथार्थमाददौतेति^३ ॥

I. 203. 9 अथैकधनाभ्युद्यातौन्द्राय वो जुष्टान्गृह्यामीति वा द्वर्णी^४
वेति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः^५ ॥ १६ ॥

I. 203. 14 अग्नेः प्रस्कन्दन इति ॥ होतृचमसादचामुं प्रस्कन्दयेदिति
बौधायनो^६ वासतौवरात्कलगादिति^७ शालीकिः^८ ॥

I. 203. 21 क्रतुकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^९ यथाकृत्वेवास्य
क्रतुकरणानि कुर्यादिति शालीकिः^{१०} ॥

I. 204. 8 दधिग्रहणं ग्रहण इति ॥ सूत्रं शालीकिर^{११}बो ह स्माह
बौधायन औदुम्बरेणैवं पात्रेण गृहीयाद्गुला चेतत्पात्रमत्रै-
वासुग्रहरेदिति^{१२} ॥

I. 205. 2 दक्षिणायै दान इति ॥ सूत्रं दैधमेवैतद्भवति ॥

I. 205. 7 तामु निग्रभासु यजमानं वाचयतीति ॥ सूत्रं^{१३}
शालीकिर^{१४}बो ह स्माह बौधायन ऊरौ वोरमि वोपनिगृह्य
तामु निग्रभासु यजमानं वाचयतीति^{१५} ॥

I. 205. 17 राज्ञो निर्वपण इति ॥ सूत्रमाचार्यधोर^{१६}बो ह स्माहौ-
पमन्यवः प्रातःश्वन एव सर्वेभ्यः श्वनेभ्यो राजानं
निर्वपेदिति^{१७} ॥

- 206 11 सो ऽऽशौ स्कन्ने वाचयेतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपाङ्गा-
वेवाङ्शौ स्कन्ने वाचयेदिति शालीकिः ^१ ॥
- 208 16 उपाङ्ग्यन्तर्यामयोर्होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योभावेवो-
दिते जुहुयादिति शालीकिरुभावेवानुदिते जुहुयादित्यौ-
पमन्यवः ॥
- 207 11;
209 8 आचयणस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रं शालीकिरु^१चो ह स्माह
बौधायनो द्वयोर्धारयोः प्रातःसवने ऋत्वीयात्तिष्ठणं माध-
दिने सवने चतुष्टुणं तृतीयसवन इति ^१ ॥
- 211, 18. द्रष्टातुमन्त्रणीयास्त्विति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सुवा-
१० जतीरेवैता^१ जुहुयादिति शालीकिः ^१ ॥ १७ ॥
- 212 4. पवमानग्रहाणां ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
मजुष्टान्तरिमृन्म्य सादयेदिति शालीकिः ^१ ॥
- 212 13. संतनीना^१ होम इति ॥ सूत्रं शालीकिरु^१चो ह स्माह
बौधायनो वसतीवरौरप्येतैर्मन्त्रैरवनयेदिति ^१ ॥
- 212 8 १५ पवमानानामुपाकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सदस
एव बर्हिषी आदायोपाकुर्यादिति शालीकिः ^१ ॥
- 212 14 अद्वाण उपवेशन इति ॥ यथा सदस्येवमुपविशेदिति
बौधायनो ^१ यथा दर्शपूर्णमासयोरेवमिति शालीकिः ^१ ॥

१ Thus, and cp XXV. 16, II D G U G, •रेवैता Ba, •वैता Be C'.

१ Thus (with m) G (sec. m.) U; संतनीना the other MSS., cp

- I. 212. 14. यजमानस्योपवेशन इति ॥ यथा सदस्येवमुपविशेदिति
बौधायनो ^१ यथा दर्शपूर्णमासयोरेवमिति शालीकिः ^१ ॥
- I 212 19 अयोद्गात्रे वा प्रसोत्रे वा बर्हिषी प्रयच्छतीति ॥ पूर्वः
कन्दो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः ^१ ॥
- I. 212 19 ऋक्सामयजुषस्तरणमसि मिथुनस्य प्रजात्या इति वा ^१
तूष्णीं वेति । पूर्वः कल्पः शालीकिेऽन्तरो बौधायनस्य ॥
- I. 213 5 यच्चम्रां प्रस्तुतार्था वाचयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
यस्यामेव कस्यां विद्वान्येदिति शालीकिः ^१ ॥
- I 213 16 सप्तहोतुर्होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१तुमवनमेव सप्त-
होतारं जुहुयादिति शालीकिः ^१ ॥
- I 213 19. धिष्णिषानां विहरण इति ॥ स ह स्माह बौधायन
आग्नीध्रीयादङ्गारानादाय^१ तत आग्नीध्रीये प्रस्कन्दयेदयानु-
पूर्वमितरेषु ^१ धिष्णिषान्विद्वत्योदौचीनसूक्ष्मतां^१ कुर्यादित्य^१वो
ह स्माह शालीकिराग्नीध्रीयादङ्गारानादाय तत आग्नीध्रीये
प्रस्कन्दयेदयानुपूर्वमितरेषु ^१ धिष्णिषान्विद्वत्य न चोदौचीनसू- ^१
क्ष्मतां^१ कुर्यादिति ^१ ॥

१ 'अग्नीध्र' and 'अग्नीध्र' the MSS promiscue; the vicarada and Ket always 'अग्नीध्र' ।

२ Thus G D C U (pr. m.) धिष्णिषान् U (see m.), 'संख्या' H;
'संख्या' Hs; Be C' defective

३ Thus U (see m.) D C C', 'संख्यानं' G (see. m.); 'संख्यानं' Bu,
संख्या H Be U (pr. m.) G (pr. m.).

24. 1. धिष्णिषानां व्याघारण इति ॥ पूर्वः कन्वी बौधायन-
स्योत्तरः शालीकेः ॥

स्वरुग्गनस्योत्पादन इति ॥ यूपः स्वरुग्गनमुत्पादयेदिति
बौधायनः " पशुरिति शालीकिस्तन्मित्रौपमन्ववो " देवते-

५ त्वौपमन्ववौपुचः ^१ ॥ १८ ॥ सप्तमः ॥

5 10 भर्षण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपरदारिक^१ एव यजमानः
स्यादिति शालीकिः ^१ ॥

तार्तीयसवनिकेपूक्यविघहेष्विति । स ह स्याह बौधा-
यनः प्रसर्पदेव तार्तीयसवनिकेभ्य उक्यविघहेभ्यः पोटगिने^१

१० राविपर्यायेभ्यो रायंतराय संधय इत्य^१चो ह स्याह शाली-
किस्तृतीयसवनातिवृद्धिरेवेया^१ भवति ^१ यदेव तृतीयसवने
प्रसर्पेत्तत्प्रसवेव^१ तेषां^१ स्यादिति " श्रातःसवन एव सर्वेभ्यः
सवनेभ्यः संप्रसर्पेदित्यौपमन्ववः ^१ ॥

7 13. आमिषाद्यै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवती च स्यात्सर्वाणि
१५ च सवनान्यनुसमिवादिता^१ बौधायनस्तृष्णीका च स्यात्स-

१ *पराशरि० U D C H Be C'; cp. XXI. 9 86. 7

२ *हिने G Be; *मिनि Bu H U C D C'

३ *नातिवृद्धि० Be G (sec. m.), *मतिवृद्धि० C D U, *नमवृद्धि० H G
(pr. m.); *नातिवृद्धि० Bu C' and the *vivarana*

४ *मेवेदेव G (sec. m.), *मेवां H.

५ *नुसमीवा० MSS

वांषि च सवनान्वनुषमियादिति^१ शास्त्रीकि^२मन्ववती च
स्यात्प्रातःसवने चैवैषा स्यादित्यौपमन्यवः^३ ॥

I. 217. 11. सवनोयानामुदासव इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४ नाना-
पाथीज्वे^५ सवनोयानामुदासवेदिति शास्त्रीकिः^६ ॥

I. 217. 16 प्रातः प्रातःसावस्येति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^७ प्रातःसावस्येत्येव^८
ब्रूयादिति शास्त्रीकिः^९ ॥

सवनोयानामनुषःकरण इति ॥ अनुषःकरेदिति बौधा-
यनो^{१०} मातुसःकरेदिति शास्त्रीकिः^{११} ॥

I. 216. 8 प्रतिनिर्वाण्णाणां^{१२} यद्वय इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१३}
दिदेवत्येभ्य एव प्रतिनिर्वाण्णाणिगृह्येति^{१४} शास्त्रीकिः^{१५} ॥ १०

I. 218. 13 आधार इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१६} यद्वादेवैतमाधार-
माधारयेदिति शास्त्रीकिर्द्वे^{१७} णिकस्यप्रात्परिश्रुता पाचेणेत्यौप-
मन्यवो^{१८} यजुरेवेतस्येवेतमाधारमाधारयेदित्याश्रमविः^{१९} ॥

१. अनुषमीया. MSS

२. Thus Be C' and the vis., *पाचेण Bu G U D C Keś ; *पादेण H

३. निर्वा Be C' H U D C G (pr m.); विद्या. Ba G (sec. m.) and
the visarann

४. निर्वाण्णाणिगृह्येति. [(sec m.) but the = effaced, Be H C D U

*निषात्वाविम्वही. Ba, *नर्वाण्णाणिगृह्येति. G'; *निषाण्णागृह्येति. Keś ; read
probably (with Keś) *निर्वाण्णागृह्येति.

५. Thus G (sec m.), *वैतमाधार. Be H U C D; *वैतमाधारवे. (

*वैतमाधारवे. G (pr. m.) Keś; *वेवदेवैतमाधारस्य. Ba.

220. 9

सः स्यावस्यापिधान इति ॥ सूचं बौधायनस्य ॥ यावानेव^१सः स्यावः स्यात्तमपिदधादिति शालीकिः ^१ ॥

220 14

यमसामामायातन^२ इति ॥ अग्रेण सुचः^३ प्राच^४ आयातये-
दिति बौधायनो ॥ जघनेन सुच उदीच आयातयेदितिशालीकिः ^१ ॥ १६ ॥

221. 4.

ग्रहयोः संधान इति ॥ अरन्तो च ग्रहौ च मंदधाता-
मिति बौधायनो ॥ ग्रहावेवेति शालीकिः ^१ ॥

22 12

शुक्रवतो मन्थिवत इति ॥ सूचं बौधायनस्य ॥ मन्थि-
वत इत्येव ब्रूयादिति शालीकिः ^१ ॥

22 20. १.

मन्थिमः स्यावस्य होम इति ॥ सूचः शालीकेर^२चो ह
स्माह बौधायन आहवनीयादेवोदीचो ऽङ्गरान्निर्वृत्य तेषु
मन्थिनः^३ सः स्यावः^४ जुहुयादिति ^१ ॥

दोषकचमसामा^५ होम इति ॥ न ह स्माह बौधायनः
शुक्रामन्थिभासेनासह सकञ्जुज्याद्विरभ्युक्षीतानित्य^६चो ह
११ स्माह शालीकिर्नैनाञ्जुकामन्थिभा^७ सह सकञ्जुज्याद्विरेवा-
भ्युक्षीतानिति ^१ ॥

१ यावानेव U D C, यावानेव Be; यावानेव H

२ मयमन MSS. and the vivaraṇa.

३ Thus G (see m) Bu; सुच उदीच H U C, सुच only, Be D C'.

४ मन्थिमंसा G (see m.)

५ Thus G (see. m) and C' only; दोषकमसाम the other MSS.
and the vivaraṇa.

J. 223 17 द्विदेवत्यानां भक्षण इति ॥ सूत्रं बौधाटनस्य " प्राजेषूप-
निराहं द्विदेवत्यान्मचयेदिति शास्त्रीकिं दीर्घमचयेवैनामचये-
दित्यौपमन्यवः^१ ॥

I 224 7. अथेतानि द्विदेवत्यपात्राण्यरिक्तानि करोतीति ॥ सूत्रं
बौधायनस्य " नोमेनैवैतान्यरिक्तानि स्युरिति शास्त्रीकिः^१ ॥

J. 224 10 अथैनानि दक्षिणस्य ऋविर्धानस्योत्तरस्यां वर्तन्त्याः सादय-
तीति ॥ सूत्रं बौधायनस्याधस्तादेवैतान्युपहृत्यस्य^२ सादयेदिति^३
शास्त्रीकिः^१ ॥

वाचि वाचं दधामीति^४ वा तृणी वेति ॥ पूर्वः कस्यो
बौधायनस्योत्तरः शास्त्रीकेः^१ ॥

होत्रकचमसानां प्रतिभक्षण इति ॥ प्रतिभचयेदिति
बौधायनो^५ न प्रतिभचयेदिति शास्त्रीकिः^१ ॥

L. 229. 6. प्रात्यभिर्गर्गन इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^६ चो ह स्माह
बौधायनो भचयन्नेव^७ भक्षाणां पारे प्रत्यभिर्गृहीतेति^१ ॥

^१ दीर्घमचयेनैः MSS, only C' मचयेवैनाः, ep XXV. 20

^२ Uncertain, "न्युपहृत्यसादाद" G (sec m), all the other MSS.
"न्युपहृत्य सादाद" The vivarana. अथसादेव दक्षिणस्योपहृत्यस्य द्रोपकस्य-
समीपे; could उपहृत्यस्य be the correct reading?

^३ Thus Bn C D G U C'; ददामीति H Be. In the text proper no
vikalpa of the kind here mentioned, is found; neither is the yajus
to be traced in any text. Perhaps this dvaidham is to be taken
together with the foregoing one

^४ Thus G (sec m) and the vivarana, अथदेव Bn; भचयेवैव H
Be U D G (pr. m) C C'.

- २१३ १. ऐन्द्राग्रस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१चो ह स्माह दीर्घवाक्यो मुखेनैनं पात्रेण गृहीयादिति ^१ ॥
- २२० १ नाराग्रस्यानामनुप्रक्रम्यन इति ॥ अनुप्रक्रम्येरेन्निति बौधायनो ^१ नानुप्रक्रम्येरेन्निति शास्त्रीकि^१र्त्तनानुपोदच्छेरे-
 १५ चनेत्यौपमन्यवः ^१ ॥ २० ॥ अष्टमः ॥
१३. माशंदिनीये ऽभिषव इति ॥ नवहृत्प्लोनवहृत्प्लो ऽभिषुत्य निपाभमुपेयुरिति बौधायनो ^१ ऽपरिमितमिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
३५. ० मरुत्वतीयधोर्गृहण इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^१चो ह स्माह बौधायन उपरिष्ठादेवाग्र्यणाद्रुहीयादिति ^१ याज्ञस्त्रोको ह्येष
 १० भवतीति ^१ ॥
६. १०. अष्टम्यां प्रसुतायां वाचयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ यस्यामेव कक्षां पिदाचयेदिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- ३७ ३ दधिघर्मस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ग्रीध्र एनं गृहीयादिति शास्त्रीकिः ^१ परिश्रित्योभयतः प्राप्तिं लब्धा-
 १५ ग्रीध्र एवेत्यौपमन्यवः ^१ ॥
 दधिघर्मस्य चर्याया इति ॥ उपाग्रं चरेदिति बौधा-
 यन ^१ उचैरिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
१८. दधिघर्मस्य भवण इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^१चो ह स्माह

१ After this deadidham G U D H C in प्रातःपवन स्वेवा आदित्योप-
 मन्यवः सवमीयामुदाचय इति सूत्रं बो० स नानापात्रेभ्यः सवमीयानुदाचयेदिति
 या० किः । ep. XXI. १९: १०४ ३.

बौधायनो ऽवघ्नभक्षणेनैवेतरे भक्षयेयुर्यजमान एव प्रत्यक्षं भव-
येदरण्ये^१ ऽनुवाक्येन^२ मन्त्रेणेति^३ ॥

240 20 दक्षिणानामत्याकरण^४ इति ॥ सूत्रं गालीकेर^५ चो ह
स्माद् बौधायन एकामेव दक्षिणां दक्षिणापथेनात्याकुर्याद^६ ये
तरा^७ यथावकाशं गच्छेयुरिति^८ ॥

संहर^९ इति ॥ नीतासु दक्षिणासु^{१०} यथार्थं मंघरेर-
न्निति बौधायनो^{११} नामस्थिते सोमे ऽध्युः प्रत्यङ् मदी
ऽतीयादिति गालीकिः^{१२} ॥

I 259 7 दृष्टविधाणायाः प्राशन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१३} नीतासु
दक्षिणासु चात्वाले दृष्टविधाणां प्राशेदिति गालीकिः^{१४} ॥ १०

I 241 9 आचयेत्य संवदन^{१५} इति ॥ सूत्रं गालीकेर^{१६} चो ह
स्माद् बौधायनस्त्रिरेवाव्यतिपजन्पृच्छेत्^{१७} आचयेः क आचये
इति^{१८} ॥ २१ ॥

१ Thus G U (pr. m.), ११४, Keś; •छेनामुवा• Be U (sec. m.);
•छेनवा• Bu II D C, •छेवानुवा• C'

२ Thus Be C' Bu and the vivaraga (698 copy) •त्याक्रमण U H G
D C and the vivarana (another copy).

३ •कुर्याद• Be Bu C'; •क्रावयेद• U H G D C.

४ मंघरेण Bu.

५ Between दक्षिणासु and यथार्थं the MSS. exc. Be C' and Keś;
ins. चात्वाले, clearly interpolated from the following dvaidham

६ Thus Bu C' G (sec. m.), the vivaraga; संवादय Be E C U D G
(pr. m.).

७ Thus Bu Be G C'; विविधव्यति• H U D C

- 1 13 दक्षिणानां दान इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो मह-
 लिङ्भ्य एना^१ दद्यान्न होत्रकाननुमंचरेरन्निति [॥] न च होत्र-
 काननुमंचरेरन्न च सदस्याय दद्यान्न ह्येतस्यानुस्या विज्ञायत
 इति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- 12 8.1 मरुत्वतीययोर्होम इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो यमे-
 वाभ्यर्च्युर्जुह्यास्य वषट्कृतानुवषट्कृतः स्यादधेतरो ऽनुवषट्कृतः^१
 स्यादित्युभावेवाननुवषट्कृतौ^२ स्यातामिति शास्त्रीकि^३भावे-
 वानुवषट्कृतौ स्यातामित्यौपमन्यवः ^१ ॥
- 2 13 द्वतीयस्य मरुत्वतीयस्य यद्वह इति ॥ सूत्रमाचार्यधोर^१धो
 १० ह स्नाह दीर्घवाक्यो मुख्येनैवं पात्रेण गृह्णीयादिति [॥]
- 18 5 नाराशंसानामनुप्रकम्पन इति ॥ अनुप्रकम्पधेरन्निति
 बौधायनो [॥] नानुप्रकम्पधेरन्निति शास्त्रीकि^१नैनानुपोऽच्छेर-
 न्यनेत्यौपमन्यवः ^१ ॥
43. 2 सौम्यस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवान्स्यादिति बौधायन-
 १५ स्तू^१ष्णीक इति शास्त्रीकिः [॥] सौम्य एव मन्त्रवान्स्यात्तूष्णीक
 एककपाल इत्यौपमन्यवः ^१ ॥
- 5 11 तार्तीयसवनिके ऽभिषव इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥] यदा-
 ष्याययति तेनाऽऽशुमदित्येव ब्रूयादिति शास्त्रीकिः ^१ ॥

१ एना Bu G; एनां H Be C' U D C; एन the vivarana

१ Emended, नानुव० or नाव० MSS.

३ Thus Be C' U; भावेवानु० H D C; भावेव वषट्कृतानुवषट्कृतौ G
 (see, m.).

- I. 245. 19 आदित्यग्रहस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रं आलीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनः पुरस्तादेनमभिषवाद्दृष्टीयान्पूर्णी^२ मृतातद्भव-
नयेदिति ^३ ॥
- I. 246. 12 आदित्यग्रहस्योदाहणन इति ॥ अर्धर्चश्च उदाहृत्यादिति
बौधायन ^४ " अर्धर्चेति आलीकिः ^५ ॥
- I. 247. 11. सैत्रावरुणस्य अयण^६ आग्निरो^७ऽवनयन^८ इति ॥ सूत्रं
आलीकेर^१चो ह स्माह बौधायनः श्रीणीयादेव सैत्रावरुणं
पयसाग्निरमवनयेदिति ^९ ॥
- I. 248. 5. नवम्यां प्रस्तुतायां वाचयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^{१०}
यस्यामेव कस्यां चिदाचयेदिति आलीकिः ^१ ॥
- I. 249. 17,
250. 6. होत्रकाणां^{११} संतर्पण इति ॥ सूत्रं आलीकेर^१चो ह
स्माह बौधायनोऽनुसवनमेव होत्राः^{१२} संतर्पयेदिति ^{१३} पञ्च
प्रातःसवने षण्मास्यदिने सवने सप्त तृतीयसवन इत्यौप-
मन्यवः ^{१४} ॥
- I. 251. 1 औपासनेष्विति ॥ स ह स्माह बौधायनोऽनुसंभ्रज्यौपा- ^{१५}
सनामनुमन्मयेत चमसेभ्यश्च पुरोडाशप्रकलानुपास्येद् च दैव

१ पुरस्तादेवमभिः G (sec. m.), पुरस्तादेवमभिः D C H

२ Expanded; अयसाग्निरवनयन Bu G and the vivarana; अयसाग्निर-
पोदवनयन H U D C; अयसौशिरवनयन Be C'.

३ होत्रकाणां Be G (sec. m.) C', the vivarana; होत्राणां Bu; होत्राणां
G (pr. m.); होत्राणां H U D C

४ होत्राः Bu G (sec. m.); होत्राणां Be C' H U D C G (pr. m.).

पडुतारं व्याचचीतेत्यत्रो ह स्माह शालीकिरनुसंग्यैवौपा-
सनानुमन्त्रयेत पार्श्वतश्चमयेभ्यः^१ पुरोडाशप्रकलानुपास्येदुप-
रिष्ठाच्च पडुतारं व्याचचीतेति^१ ॥ २२ ॥ नवमः ॥

. 251 6

सावित्रस्य ग्रहणे सादन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ सजुष्टं

परिमृज्य सादयेदिति शालीकिः^१ ॥

. 252. 5.

तदन्यतो-मदं प्रतिगृण्णातीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ मदा
मोद^१ इत्येतेव^१ प्रतिगृणीयादिति शालीकिः^१ ॥

252 11.

नाराश्रमानामनुप्रकम्पन इति ॥ अनुप्रकम्पयेरन्निति
बौधायनो^१ नानुप्रकम्पयेरन्निति शालीकिः^१ नैनानुपोयश्चेर-
१०

सनेत्यौषमन्यवः^१ ॥

सौम्यस्य चर्पाया इति ॥ उपाश्रु चरेदिति बौधायन^१
उच्चैरिति शालीकिः^१ ॥

. 253 5

सौम्यस्य परीज्याया इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यदि
चैव^१ समस्तौ यदि च विहतावशाविष्णू उपाश्रुवेव स्याता-
१५ मिति^१ ममस्तावुपाश्रु विहतावुच्चैरिति शालीकिः^१ ॥

. 248. 12

तार्तीयसवनिकानां धिष्णिथानां विहरण इति ॥ सूत्र-
शालीकेर^१त्रो ह स्माह बौधायनश्चरित्वा वाचरित्वा वा सौम्ये-
नाकारैश्चतुर्धिष्णिथानिहरेदिति^१ ॥

१ पार्श्वतः om. Bo C'.

२ मोदित्वेव G (see m) only

३ इव om. Be Bu D U (pr. m).

- I. 254. 6. पाद्वीवतश्च अथ एव इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ दध्ना वा पयसा वा पाद्वीवतश्च श्रीणीयादिति शालीकि^२धिष्ण्यानां व्याघारणश्रेण्यात्वेन पाद्वीवतश्च श्रीणीयादित्यौपमन्यवः^३ ॥
- I. 254. 14. पयसा उदानयन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४त्रैवामौतापो-
हिष्ठीयाभ्य इति शालीकिः^५ ॥
- I. 255. 14. तदुभयतो-मदं^६ प्रतिगृणतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^७
मोदा मोदं^८ इवेत्येवं^९ प्रतिगृणीयादिति शालीकिः^{१०} ॥
- I. 255. 17. भुवश्च प्रच्यावन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{११} सर्व एवैषो
ऽवनयनमन्त्रः स्यादिति शालीकिः^{१२} ॥ २३ ॥
- I. 256. 14. चमसानामायातनं^{१३} इति ॥ पूर्वः कस्यो बौधायनस्योत्तरः^{१४}
शालीकेः ॥
- I. 256. 15. तेषु चोऽस्त्रीऽश्च दूर्वायन्यौप्रास्यत्येकैकं च दर्भमुञ्जीत-
मिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१५}द्विरेवैते दद्याः^{१६} स्युरिति शालीकिः^{१७} ॥
- I. 256. 21. औपयनेष्विति ॥ सूत्रश्च शालीकेर^{१८}चो ह स्नाह बौधा-
यन आग्नीध्रादग्नीषोमौयस्य^{१९} च सवमौयस्य चाङ्गारानाहरे-^{२०}
च्छामिवाग्नेचावरुथै वशाया इति^{२१} ॥

१ *मदं all, against VIII, 15 255. 14.

२ *मोदेत्येव G D C C'

३ *मायवम all exc C

४ ? दद्या Bu C', दध्या G (sec m.), 'दद्या Be, H U D C omit the word altogether. The vivarapa has: चद्विरेव चापयो दग्मौय इति ।

५ Thus, and comp. vol. I 1 c., H G U (pr m) C D, the vivarapa; *अग्नीध्या Be O' U (sec m) Bu Ke'

258. 8. मिन्दाङ्गत्योर्होम इति ॥ सूत्रमाचार्यधोर^१चो ह स्माहौप-
मन्यवः पुरस्तान्मिन्दाङ्गती जुहुयान्मिन्दाङ्गती ऊत्वा हारि-
योजनं यद्दं मृत्नीयादिति ^१ ॥
59. 10. शाकलैश्चर्याया इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^१चो ह स्माह
५ बौधायनो यावन्त्येनाऽपि हनान्यभिविजानीयात्तेषामवयजन-
मसीत्यभ्यादध्यादिति ^१ ॥
- 59 15. आदित्यस्योपस्थान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१हवनीयमेवै-
तेन यजुषोपतिष्ठेरन्निति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- 259 ४ कृष्णविषाणायाः प्रासन इति ॥ पूर्वः कृष्णो बौधायन-
१० श्लोकारः शास्त्रीकैः ॥
- 59 12. अवभृथ इति ॥ सूत्रमाचार्यधोर^१चो ह स्माहौपमन्यवो
५ वैवैन^१ स्यण्डिले कुम्भमित्रं प्ररोष स्यात्तीभिश्च दादोवाय-
स्येन चावभृथमवेयादिति ^१ ॥
- 61 12. दादोवायव्यस्य प्रसावन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ प्रसा-
५ व्योदाहरेयुरिति शास्त्रीकिः ^१ ॥ प्रत्तास्त्वैता स्यात्तीसदाहरे-
युक्तास्तेतानि देविकाहवौऽपि अपयेयुरिति बौधायनः^१
प्रसावयेयुरेवेति^१ शास्त्रीकिः ^१ ॥ २४ ॥
- कृष्णाजिनस्य प्रसावन इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^१चो ह
स्माह बौधायनः कृष्णाजिनमुष्णप्याद्विरभुक्ष्य पुत्राय वान्ते-

१ वैवैनं Bu G D C, वैवैन H U (pr. m.), वैवैतत् U (sec. m.),
वैतत् Be C'.

१ एव only in G (sec. m.).

वासिने वा दद्यात्सुचोपधानं^१ वैनत्कुर्वीतापि वैनेन पुनर्दीचे-
तापि वैनेन पुनर्यजेतेति^१ ॥

I. 262. 6 उदयनीयस्य बर्हिषः सप्तस्कार इति ॥ असिदादान-
प्रभृतीन्मन्त्राभ्याधयेदिति बौधायनः^२ शुश्रुवप्रभृतीनिति
शालीकिः^३ संमरणप्रभृतीनित्यौपमन्यवः^४ ॥

ib. उदयनीयस्य निर्वपण इति ॥ सुचि वावधाय^५ चाम-
कापः^६ म्यान्त्रां^७ वा सचामकापायां^८ निर्वपेदिति^९ ॥ पूर्वः
कस्यो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः^१ ॥

I. 262. 9 उदयनीयस्य अपण इति ॥ पयसि अपयेदिति बौधा-
यनो^{१०} ऽस्थिति शालीकिः^१ ॥

चरोरनुपरिहरण इति ॥ अनुपरिहरेदिति बौधायनो^{१०}
मानुपरिहरेदिति शालीकिः^१ ॥

उदयनीयस्यासादन इति ॥ षड्वोचामादयेदिति बौधा-
यनस्य^{११} शालीमिति शालीकिः^१ ॥

उदयनीयस्य चर्वाया इति ॥ सूचं बौधायनस्योदयनीय^{१२}
एवोदयनीयेन चरेदिति शालीकिः^१ ॥

I. 263. 2, 5. अनुबन्धस्य^{१३} करण इति ॥ सूचं बौधायनस्य^{१४} मैत्रावरु-

^१ सुचोपधानं all the MSS., सुचोप- Kś; सुचो निधानार्थ इति. the
vivaraṇa

^२ बौधायन H D G U C C'.

^३ शाली G (sec m.) Bo C'.

^४ •आधयेति G (sec m.); •आधयेदिति C'

^५ अनु G (sec. m.) C' and the vivaraṇa, अनु the other MSS

प्लामिचया^१ यजेतेति शालीकिर^२चो ह स्माहौपमन्यवो ऽजं^३
पशुमथचालभेतै^४कादशप्रयाजं त्वेव तन्त्रं मंतिष्ठापयिषे-
दिति ^१ ॥

वपानां परिहोम इति ॥ तांतां परिजुहुयादिति बौधा-
५ यन ^२ आदितश्चान्ततश्चेति शालीकिः ^३ ॥

इदयशूलानामुदासन इति ॥ एकैकश उदासयेदिति
बौधायनः ^४ सर्वान्सहेति^५ शालीकिः ^६ ॥ २५ ॥

उच्छृणु^७ इति ॥ सर्वान्गोपशूनुच्छयेदिति बौधायनो ^८
ऽन्यत्रर्षभाच्च वशाद्यै चेति शालीकिः ^९ ॥

I. 263 5.१ • आमिचाद्यै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवतो म्यादिति बौधा-
यनसू^{१०}णीकेति शालीकिः ^{११} ॥

I 263 6 मैवावरुण्यै परिधिञ्चि^{१२}ति ॥ सूचं शालीकिर^{१३}चो ह स्माह
बौधायनः पूर्वं सूण्ये सदसो वा हविर्धानयोर्वा भित्ता वैदल-
कान्परिधीमैवावरुण्यै^{१४} कुर्यादिति ^{१५} ॥

१ वा ina G

२ ज Bu.

३ सर्वाणि instead of सर्वान् some of the MSS , some omit च ।

४ Thus U (sec. m.) and the vivarana of our manuscript are a copy of the vivarana of the text proper; उच्छृणु Bu, उच्छृणु Be C' U (sec. m.), उच्छृणु C D H U (pr. m.) G (pr. m.) and a copy of the vivarana of the text proper.

५ वै(वै)दलकान् all (and thus also the Karmānta, XXV 26), exc. G (sec. m.), which has वैदलान् ।

- I. 263. 8. एदवमान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " पूर्णाहुत्यैवोदवस्ते-
दिति शालीकिः ^१ ॥
- I. 263. 12. दक्षिणायै दान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " नात्राकाम-
नियतं^२ देयमिति शालीकिः ^१ ॥
- I. 263. 13. देविकाहविषां करण इति ॥ सूत्रमौपमन्यवीपुत्रस्योच्यते ॥
स्नाह बौधायनस्त्रीणूबन्ध्यस्य पशुपुरोडाशमनुवर्तेरः स्त्री-
णूदवसानोयामिति " सर्वाण्येवानूबन्ध्यस्य पशुपुरोडाशमनु-
वर्तेरन्निति शालीकिरः^३ ज्येनैव देविका यजेतेत्याशौगविः ^१ ॥
- I 264 5. अग्निभिः प्रत्यवमान इति ॥ अजस्रैः प्रत्यवस्तेदिति बौधा-
यनो " ऽरण्योः समारोह्येति शालीकिः ^१ ॥ १०
- I 264. 7. अग्निहोत्रयोः प्रतिहोमः इति ॥ प्रतिजुहुयादिति बौधा-
यनो " न प्रतिजुहुयादिति शालीकिर्न प्रतिजुहुयादिति
शालीकिः^१ ॥ २६ ॥ दशमः ॥

॥ इत्येकविंशः^१ प्रश्नः ॥

१ Uncertain reading; वाचकामनिधत्तौ G (sec. m.), नात्राकामनिधत्तौ
Be C' (but ~~अ~~ corrected into न); नात्राकामनिधत्तौ U, नात्राकामनिधत्तौ H;
नात्राकामनिधत्तौ D, नात्राकामनिधत्तौ C', नात्राकामनिधत्तौ Bu The vivarana,
although my copy of it is rather bad, seems at least to point to
वाचकाम as it runs दानरोकामस्यानिधत्तौ निधत्तौ ।

२ The repetition of the finishing words not found in the MSS

३ On the praśna-number cp. Preface to Vol. II, p. II.

1. 1. अथातोऽग्निं कथं व्याख्यास्यामः ॥
11. खरस्य करण इति ॥ उत्तरपूर्वं ऽवान्तरदेशे कुर्यादिति
बौधायन " उत्तर एवेति शालीकिः ' ॥
1. 20. सावित्राणां होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " समृद्धा-
१ यच्च चतुर्गृहीतं जुहुयादिति शालीकिः ' ॥
2. 6. गर्दभरग्रनाया आदान इति ॥ मन्त्रेणाददीतेति बौधा-
यनस्य स्थीमिति शालीकिः ' ॥
9. वल्मीकवपाचै निधाने वैश्वस्योपवेशन इति ॥ सूत्रं
शालीकेर'चो ह साह बौधायनो वल्मीकवपां निदध्याच
१० वैश्वस्योपवेशयेच्च खनिः^१ स्यात्तद्गच्छेद्यस्तत्र पृच्छेत्तं प्रति-
ब्रूयादिति ' ॥
11. 3. 6 खनन इति ॥ अर्धर्चशः खनेदिति बौधायन " अचर्चति
शालीकिः ' ॥
3. 10. पुष्करपर्णेनोत्तरदण्डेन मः स्मृणातीति ॥ सूत्रं बौधाय-
१४ नस्य " यद्योत्पन्नेनैव मः स्मृणीयादिति शालीकिः ' ॥
3. 11. पिण्डानां हरण इति ॥ सूत्रं शालीकेर'चो ह साह
बौधायनः सर्वाभिः सर्वाभियतुर्हरेदिति " गायत्रीभिर्हरेत्ति
ष्टुभिः मादयेदित्यौपमन्यवः ' ॥
1. 4. 8. अथप्यात्यायमन इति ॥ सूत्रं शालीकेर'चो ह साह
१० बौधायनस्य स्थीमन्मत्यायच्छेत्सर्व एवैष गर्दभमन्त्रः स्यादिति ' ॥

१ खनि or खनी the MSS. खनि. भाविना यत् the Mahāgṇisavasa.

- II. 4. 12. द्यावापृथिव्योः समीचण इति ॥ उमे पद्वत्^१ समीचेतेति
बौधायनस्त्रिरेवेति श्रालीकिः " प्राच्यां दिग्नि मंधिमौच-
माण एतं मन्त्रं जपेदित्यौपमन्त्रवः ^१ ॥
- II. 4. 10. अपो रश्मिने अभ्यवहरन्त्यपि वाङ्मिरस्तुष्य भुञ्जत इति ॥
पूर्वः कस्यो बौधायनस्योत्तरः श्रालीकेः ^१ ॥ १ ॥
- II. 5. 11. उखानां करण इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो ऽषाढाम-
प्येतस्ये द्याजुष्ये पादमाचौ^१ कुर्याद्यावन्माचौ चादायेष्टका-
मृत्तिकायामपि सृजेद्देवमस्य^२ सर्वो ऽग्निर्याजुषो भवतीत्ये-
कामेवोखां मन्त्रेण कुर्यान्नूष्णीमितरे इति श्रालीकिः ^१ ॥
सर्वासु मित्रासु प्रत्यय इति ॥ स ह स्नाह बौधायनः १०
समाविधं मन्त्रकर्माभ्यावर्तयेदिति^३ ॥ यदन्यस्माविचेभ्य इति
श्रालीकिः ^१ ॥
- II. 6. 4. अथादत्त एकविंशतिं वृष्णो अश्वस्य शकृत्पिण्डानभि-
मग्निं पचनमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ यस्यैव कस्य चाश्व-
स्याददीतेति श्रालीकिः ^१ ॥
- II. 6. 5. उखानां धूपन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपरिमितैर्मन्त्रैर्धू-
पयेदिति श्रालीकिः ^१ ॥

१ पाद० B U and G (sec. m.) Bu; पद० Be C' U and G (pr. m)

२ *हवाप्यामृति० B G (sec. m.); the vivarana सर्वेष्टकार्याणां (या the Ms.) अदि, the Ms सर्वेष्टकार्याणां (या the Ms.) अतिकायाम् ।

३ Thus G, U (sec m.) and the Ms.; संवाक्यार्त्ता B; संवकर्मस्वावर्त० Bu, कर्माभ्यावर्त० Be C'.

- I. 6. 11. उखानां प्रवृत्तन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ कामेवोखां
मन्वेण प्रवृत्त्यात्तुष्णीमितरे इति शाल्लौकिः^१ ॥
- I. 6. 14. ताः प्राचीर्वेदीचीर्वायतयतीति ॥ पूर्वः कन्यो बौधा-
यनस्योत्तरः शाल्लौकेः^१ ॥
- II. 6. 15. १. पचन इति ॥ स ह स्याद् बौधायन उखा स्वयमान्नख-
लेष्टका गार्हपत्यं महावीरं लोकंष्टुणा इत्येतद्गार्हपत्यात्पचे-
द्वेतेतरद्गामाग्नेरिति^१ यत्किं चेष्टकोक्तं यामाग्निना तत्पचेद्-
विहक्तं गार्हपत्यादिति शाल्लौकिः^१ ॥
- II. 8. 7. पशुग्रीवाणां करण इति ॥ प्रत्यक्षाणि वा भान्तिकानि
१० वा न्युरिति बौधायनः^१ प्रत्यक्षाण्येवेति शाल्लौकिः^१ हिरण्मया-
नीत्यौपमन्यवो^१ वायव्यग्निरसि वैतान्मन्त्राग्निगदेदित्यौप-
मन्यवौपुषः^१ ॥
- II. 9. १. चिरपसलैः पर्णशाखया परिकर्पतीति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्यनुपरिकीर्षेव माषान्यमगाथाभिः परिगायेदिति
१५ शाल्लौकिः^१ ॥
- II. 10. 9. आघार इति ॥ उभाभ्यां मन्त्राभ्यामेतमाघारमाघार-
वेदिति बौधायनो^१ हिरण्यगर्भः समवर्तताय इत्येतथैवैतमा-
घारमाघारवेदिति शाल्लौकिः^१ ॥ २ ॥ प्रथमः ॥
अनिष्टप्रथमसोमस्याध्वरदौघाज्जतीनाः होम इति ॥
१० अध्वरदौघाज्जतीर्जलाग्निका जुहुयादिति बौधायनः^१ आग्निका
एवेति शाल्लौकिः^१ ॥
- I. 11. 12. वैराजीषु दीवास्त्रिति ॥ स ह स्याद् बौधायनो नामं-

वत्सरः भोयचैराजीर्दीचाः कुर्वीत^१ कामः भंवत्सरः
 भोयचैराजीर्दीचाः कुर्वीत^१ भंवत्सरं वा श्वेतैकाहिकं^२
 कुर्वीतैकाहिकस्त्वेवाग्निरिति^३ शालीकिः^४ ॥

II. 13. 7. कामस्यान्वधानं^५ इति ॥ जाते काम्यमन्वदध्यादिति^६
 बौधायनः^७ "पुरस्तादेवेति शालीकिः^८ ॥

II. 13. 18. औदुम्बरैणाः समिधामभ्याधानं^९ इति ॥ सूत्रं शालीके-
 र^{१०}चो ह स्माह बौधायन एकामेव समिधं पञ्चर्चनाभ्याद-
 ध्यात्तदेव वाचोपः स्यादिति^{११} ॥

II. 15. 14. अन्नपत्तीयायै समिधो ऽभ्याधानं इति ॥ सूत्रं शालीके-
 र^{१२}चो ह स्माह बौधायनो ऽन्नपत्तीयां प्रतिममेधनीयां वैष्ण-
 वीमित्येता अभ्यादध्यादिति^{१३} ॥

II. 16. 2. वाक्सप्रविष्णुकमयोः संनिपात इति ॥ अहरहः संनिपातये-
 दिति बौधायन^{१४} आदितश्चान्ततयेति शालीकिः^{१५} ॥

उच्य उदाते प्रायश्चित्तकरणं^{१६} इति ॥ न ह स्माह बौधा-

१ Thus G U O' and the Ms., श्वेतैकाहिकं B Bu; श्वेतैकाहं Be.

२ According to the vivaraṇṇ of this dvaidham, given in Ms., the एति, which is missing in all the MSS., ought to be inserted before ऐकाहिकस्त्वे.

३ Thus U (sec. m.) C'; *स्यान्वधान the other MSS.

४ Thus B Bq C' Bu G (sec. m.) U (sec. m.); *न्यादध्या G (pr. m.) and the Ms.

५ प्रायश्चित्तकरणं G (sec. m.) U

यनः प्रवृज्य परिदायार्काङ्गतिभिरभिजुङ्गयादयेतरत्कर्मवृता
 कुर्यादित्ये^१चो ह स्माह शालीकिः प्रवृज्य परिदायार्काङ्गति-
 भिरभिजुङ्गयान् चेतरेत्कर्मवृता कुर्यादिति ^१ ॥

I. 16. 12. प्रयाण इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभयेन प्रयाया-

५ दाध्वरिकेण चाग्निकेन चेत्याग्निकेनैवेति शालीकिः ^१ ॥

163. 15. अथ यद्यपयाणा^१ अप उपाधिगच्छतीति ॥ सूत्रं शाली-
 केर^१चो ह स्माह बौधायनो यद्येवापयाणा अप उपाधिगच्छे-
 तद्भस्म प्रवेग्येन स विगर्भो तां कुर्यादावभावं वादाय
 प्रत्यवदध्यात्मस्य भस्मना योनिमित्ययेतरत्सालीपु वा षतेषु
 १० वानुनिधापयेदिति ^१ ॥

17. 13. देवयजनस्याध्यवसान इति ॥ स ह स्माह बौधायन
 उभयेनाध्यवस्येदाध्वरिकेण चाग्निकेन चेत्याग्निकेनैवेति
 शालीकिः ^१ ॥ ३ ॥

18 14. संभाराणो निवपन इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह
 १५ बौधायनो भस्म चैवोपास्य मन्त्रेण निवपेत्तूष्णीमितरौ
 संभाराविति ^१ ॥

[. 10 ५. गार्हपत्यचिताविति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह
 बौधायनो ऽग्निगृहणं स्वयंचितिं श्वेतकृष्णयोरभिमर्गमधि-
 द्रवणमवद्रवणमिति^१ सर्वमेवैतत्कर्मवृता कुर्यादिति ^१ ॥

१ Thus here and infra all.

१ Thus Bo C' and cp. XXIII. 15, -भिद्रवणावद्रवण इति B
 -भिद्रवणावद्रवणं इति U (acc m.) Me; -भिद्रवणमिति Ba G U (pr. m.).

साहसं चिन्वीत प्रथमं चिन्वानः पञ्चचितीकं चेति ॥ म
ह स्माह बौधायनः समाप्येताश्चतुर्थं चिन्वानो जानुद्वयं घात
ऊर्ध्वं प्रत्याददौत पञ्चचितीकं चेत्य^१चो ह स्माह शालीकिः
समाप्येताश्चतुर्थं चिन्वानो घीवद्वयं चैवान ऊर्ध्वं प्रत्याददौतक-
चितीकं चेति ^१ ॥

वात्सप्रविष्णुकमयोः संनिपात इति ॥ म ह स्माह बौधा-
यनो यद्यह^१ वात्सप्रमुपवस्ये संपद्येत वात्सप्रेणोपस्थाय संनि-
वपेताय यदि विष्णुकमा उपवस्ये संपद्येरन्विष्णुकर्मैः क्रमित्वा
वात्सप्रेणोपस्थाय संनिवापेन प्रक्रामेदित्य^१चो ह स्माह शाली-
किर्यद्यह^२ वात्सप्रमुपवस्ये संपद्येत वात्सप्रेणोपस्थाय शो भूते १.
संनिवपेताय यदि विष्णुकमा उपवस्ये संपद्येरन्विष्णुकर्मैः
क्रमित्वा वात्सप्रेणोपस्थाय शो भूते संनिवापेनैव प्रक्रामे-
दिति ^१ ॥

II. 20. 3 तस्यामन्यवावेक्षमाणो दधिद्रव्यान्प्राप्त्यत्यमुं ते शुचि दधा-
मीति वा तृष्णौ वेति ॥ पूर्वः कस्यो बौधातनस्योत्तरः १५
शालीकेः ^१ ॥

II 20. 5 अयेनाह सिकताभिः पूरयित्वा दध्नोपरिष्ठात्संप्रक्षालयेति ॥
सूत्रं बौधायनस्य ^१ सिकताभिरेवैनां^२ पूरयित्वोत्तरे शास्त्रा-
खण्डे निदध्यादिति शालीकिः ^१ ॥

१ Thus Bu U G (sec. m.) Be C'; यदिह B G (pr. m.), यदि M.
२ रेवैनां Bu Be C'; रेवैना B G U Ma.

- II. 20. 7. शिक्यस्यादान इति ॥ मन्त्रेणाददीतेति बौधायनसू^१णी-
मिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- I. 20. 15. नैर्घन्तीनामुपस्थान^१ इति ॥ कुर्वीतात्र तथादेवतसूददोदधे^१
इति^१ बौधायनो ^१ न कुर्वीतेति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- I. 20. 17.^१ उदपाचस्योपनिनयन इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति
बौधायनो ^१ यशोपपादमिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- II. 21. 1. गार्हपत्यस्योपस्थान इति । सूचं बौधायनसू^१हवनीय-
मेवैतेन यजुषोपतिष्ठेरन्निति शास्त्रीकिः ^१ ॥ ४ ॥ द्वितीयः ॥
21. 19^१ स्तम्बयजुषो हरण इति ॥ सूच बौधायनसू^१परवकाशा-
१० दयत्राग्नौधो हरेदिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- I. 57. 4. आख्यातं चात्वालस्य परिलेखनम् ॥
- I. 57. 7. आख्यातं लोकाग्नीनां^१ हरणम् ॥
- I. 94. 5. आख्यातः स्फ्यविघनानामुपस्थानम् ॥
21. 17. काष्ठाग्निनीनामुपमोचन इति ॥ पूर्वः कत्पो बौधायन-
१५ स्योत्तरः शास्त्रीकिः ^१ ॥
- I. 22. 6. वज्रिणीनामुपधान इति ॥ सूचः^१ शास्त्रीकेर^१चो ह स्याह
बौधायनो ज्येष्ठं यूपवटीयः^१ गङ्गं तिष्ठन्नुरधिज्यं कृत्वा
प्राञ्चं बाणं प्रविध्येत्तमनुद्रुत्याम्नानमुपदधादेवं दक्षिणत एवं
पश्चादेवमुत्तरत इति ^१ ॥

१. *मुपधान most of the MSS.

१ Thus B G ; *दोदधे इति Ba ; *दोदध इति Be ; *दोदधानिति U
(sec. m.), Ms , C' uncertain

I. 23. 2. ऐन्द्रिया^१ उपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^२ पुच्छ
ऐन्द्रीमुपदधादिति शालीकिः^३ ॥

II. 23. 8. उदपात्रस्योपनिनय इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति
बौधायनो^४ यथोपपादमिति शालीकिः^५ ॥

ib दर्भस्तम्बोपधान इति ॥ वाक्ता समुद्र उपदधात्विति वा^६
तूष्णीं वेति ॥ पूर्वं कन्यो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः^७ ॥

I. 23. 10. दूर्वेष्टकाया उपधान इति ॥ स इ स्माह बौधायनो
दूर्वेष्टा वा महोपदधादूर्वी^८ वैवेति^९ मन्त्रदूर्वेष्टेष्टा^{१०} स्यादिति
शालीकिः^{११} ॥

II. 23. 13. औदुम्बरं युगलाङ्गलमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१२} दार्ढ्य- १.
दृष्टमेवैतत्कुर्यादिति^{१३} शालीकिः ॥ पुनरा एवैतद्युगलाङ्गलं
पुरस्तादाददते ऽध्वर्युः पथादिति बौधायनः^{१४} प्रत्यक्षमेवैत-
त्संयुज्य ह्यपेदिति शालीकिः^{१५} ॥

II. 24 1 कर्षण इति ॥ संप्रत्याहारं^{१६} ह्यपेदिति बौधायन^{१७} आवा-
जग्र^{१८} इति शालीकिः ॥ ५ ॥

१५

१ Thus Be G (pr. m.), ऐन्द्रा Ba B G (sec m.); ऐन्द्रियासु Bu.

२ Thus C'; दूर्वविवेति B Be G; वैवेति U (sec. m.); वेति U (pr. m.).

३ Thus C' the Viv. and Ms. •दृष्ट्य• the other MSS.—•मेवैतत्कुर्यात्• G M, •मेवैतत्कुर्यात्• Be C'.

४ Thus Be C'; संप्रत्याहारं Ba G, संप्रत्याहारं U, प्रत्याहारं B. संप्रत्याहारं the Viv.

५ Thus B G U and the Vir.; आवाजग्र Bu, आवाज Be C'. Mean-
ing uncertain

23. 16 गोयुगानामनुमन्त्रण इति ॥ तत्तदेवानुमन्त्रयेदिति बौधा-
यनः ^१ " सर्वाणि महेति शाल्लौकिः ^१ ॥
24. 10 सर्वोषधस्य वपन इति ॥ अर्धचंगो वपेदिति बौधायन ^१
अचर्चेति शाल्लौकिः ^१ ॥
25. 11 इतरमितरच विपरिहरतौतरमितरचेति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्योददान एवेतां दिग्गमभिसंवाद्येदिति शाल्लौकि ^१ यजुषा
यजुर्विपरिहरेदित्यौपमन्त्रवः ^१ ॥
26. 8 म दर्भपुष्प्रीम्नानि पयःशोले ऽवधाय तैः शोचत्यग्नीन्तो
ऽग्निभ्यो जुष्टाग्नौचामीति वा तूष्णीं वेति । पूर्वः कल्पो
१० बौधायनस्योत्तरः शाल्लौकिः ^१ ॥
27. 5 कुम्भेष्टकानामुपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ पक्षपुच्छे-
खेवेना ^१ उपदधादिति ^१ शाल्लौकिः ^१ ॥
- नामामन्त्रासु दिग्गो भजमानास्त्विति ॥ तथादेवतेनानु-
क्रम्य पारे सूददोहमः कुर्वीतेति बौधायनस्योत्तमेवेष्टका
१४ परिनिस्तिष्ठेदिति शाल्लौकिः ^१ ॥
- इष्टकागणानामुपधान इति ॥ तथादेवतेनानुक्रम्य पारे
सूददोहमः कुर्वीतेति बौधायनस्योत्तमेवेष्टकागणं परिनिस्तिष्ठे-
दिति शाल्लौकिः ^१ ॥
3. 8-10 अभिमर्शं ऽभिहोम इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर ^१ वो ह साहो-

यमन्यवः पुरस्तादभिमर्शाभिहोमाभ्यां तयादेवतसूददोहमः^१
कुर्वीतिति^१ ॥

II 29 15. मर्षशिरम^२ उपधान इति ॥ पूर्वः कन्पो बौधायनस्यो-
त्तरः शालीकेः ॥

II 30 10. औदुम्बरं चोखुखलमुमलमिति ॥ सूचं बौधायनस्य^३ ।
दार्ढ्यवृत्तमेवेनत्कुर्यादिति^४ शालीकिः^१ ॥ ६ ॥

II 30 11. सर्वोपधस्यावहनन इति ॥ मन्त्रेणावहत्यादिति बौधायन-
सूणीमिति शालीकिः^१ ॥

II 30 17. उखाणामुपधान इति ॥ सूचं बौधायनस्यै^३ कामेवोखां
मन्त्रेणोपदध्यान्तूणीमितरे इति शालीकिः^१ ॥ १०

II 31 13. पशुगौर्वाणामुपधान इति ॥ मध्य उपदध्यादिति बौधा-
यनो^३ । क्तेषु तस्य व्यूहोपदध्यादिति शालीकिः^१ ॥

अथर्वशिरम उपधान इति ॥ पुरस्तात्सर्वतोमुखमण्डेण
स्रपमाद्वणामच नवर्चमथर्वशिर उपदध्यादिति बौधायनो^३
नाथर्वशिर इति शालीकिः^१ ॥ १५

II 31 12. सर्वतोमलस्योपधान इति ॥ सूचं बौधायनस्यो^३नुदिशमेव^४
गायत्रीरुपदध्यादिति शालीकिः^१ ॥

१ Thus all the MSS : •दोषो M.

२ •शिर MSS etc. C

३ •हृद्यं MSS etc. U C* and Mv , •देवैत MSS etc U

४ Thus Be C* U (see. in) and the Vic.; the other MSS,
om. एव ।

3 15. अङ्गानामुपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ विज्ञाते-
स्वेवाङ्गेऽङ्गानामुपदधादिति शाल्मीकिः ^१ ॥

31 2 अथमस्योपधान इति ॥ सूत्रं शाल्मीकिरे^१चो ह आह
बौधायन ईषत्प्रत्यवदत्तगिरममेनमुपदधाद्यथर्षभो^१ वागितु-
४ सुपतिष्ठतीति^१ ॥

अतीतानामिष्टकागणानामुपधान इति ॥ आधिसुपदधा-
दिति^१ बौधायनश्चित्यन्त इति शाल्मीकिः ^१ ॥

व्रतप्रदान इति ॥ मध्यंदिने व्रत प्रयच्छेदिति बौधायन-
श्चित्यन्त इति शाल्मीकिः ^१ ॥ ७ ॥ तृतीयः ॥

[35] 1 १ पुरीषचित्तेरुपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ पूर्वस्युरेव
पुरीषचित्तिं परिनिस्तिष्ठेदिति शाल्मीकिः ^१ ॥

अश्वभित्तस्तिष्ठेतां कृण्वन्तः^१ श्वेतो दक्षिण^१ इति ॥
अश्वैराभ्यां तिष्ठद्भ्यां घाममाहारयेदिति बौधायनः ^१ काल-
काल एवेनावुदानयेयुरिति शाल्मीकिः ^१ ॥

30 1 १ वान्मस्तिन्यानामुपधान इति ॥ उपरिष्ठादात्मस्तिन्या उप-
दधादिति बौधायनः ^१ पार्श्वत इति शाल्मीकिः ^१ ॥

१ Thus (प्रत्यवदत्त) U (i. pr. m.) C' and Ms., प्रत्यवदत्त. Bu,
प्रत्यवदत्त. Be G (sec. pr.), प्रत्यवदत्त. ॥

१ Thus G and Ms., वागितुमुप. or वागितानुप. the other MSS

१ Thus B G U (sec. m.), Ms. and the Vv., अपि. Bu अदि.
Be C' U (pr. m.).

१ अत्रत G C and the Vv.

१ दक्षिण B G.

- II 41 1 सृष्टीनामायातन^१ इति ॥ अग्रेण स्वयभादशामुदौचीरेना
आयातयेदोत्तरस्मात्पञ्चमंघेः सर्वतो^२ वेति^३ ॥ पूर्वः कन्यो
बौधायनस्योत्तरः शालीकिः^४ ॥
- II 41 5. शुष्टीनामुपधान इति ॥ सूत्रं शालीकेर^५वो ह स्माह
बौधायनः पुरस्तादेनाः प्रतीचीरुपदध्यात्पुरस्ताद्धि प्रतीची
राचिर्युक्तौति^६ ॥
- II 42 18 तामां पुरीषवर्ती मध्य उपदधातीति ॥ म ह स्माह
बौधायनः पुरीषेण वा सहोपदध्यात्पुरीषं^७ वैवेति^८ मन्त्र-
पुरीषैर्वैषा म्यादिति शालीकिः^९ ॥
- II 42 20 वैराजानामुपधान इति ॥ पूर्वः कन्यो बौधायनस्योत्तरः १०
शालीके^१ ॥
- II 43 9 याज्ञसेनीनामुपधान इति ॥ पूर्वः कन्यः शालीकेरुत्तरो
बौधायनस्य ।
- II 43 21 घृतेष्टकानामुपधान इति ॥ म ह स्माह बौधायनो घृतेन
वा सहोपदध्यादृतेन वाभ्यज्येति^{११} मन्त्रघृता एवैताः स्युरिति १५
शालीकि^{१२} घृतपिष्टानेवाचोपदध्यादित्यौपमन्यवः^{१३} ॥

१ Thus G' (see. 10), Ms., the Vv. (one copy) ; *मायनन the other MSS

२ Thus Ms. and the Vv., सर्वत इति वेति Ba B G U (pr. m.)
मर्वत इवेति U (see m.) Be C'

३ Thus G., *वैवेति B Be Ba., *वैवेतिवेति U., *वैवेतिवेति C'.
*पदववेति the Ms.

दृष्टकानामावापस्थान इति ॥ अन्तरेण व्योतिप्रतीत्य
भूतेष्टकायैतदिष्टकानामावापस्थानं भवतीति ॥ स ह स्माह
बौधायनः संवेगनयजुः प्रबुद्धयजुः प्रधाणयजुरपर्याणयजुः
मामिधेनीराप्तीरतीताः खेष्टकांगणानचोपदध्यादित्ये^१वो^१ ह
१ स्माह शालीकिर्नानिष्टकं मन्त्रमिष्टकावदापादयेदतीतानेवेष्ट-
कांगणानचोपदध्यादिति^१ ॥

15. 1. पौर्णमास्या उपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योत्तर
उवाच^१ पौर्णमासोमुपदध्यादिति शालीकिः^१ ॥

15. 6. मन्त्रेष्टकानामुपधान इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१वो^१ ह
१ स्माह बौधायनः प्रतितारकं चावेष्टका उपदध्यान्तवत्तत्र च
रोषयेदिति^१ ॥

15. 15. सर्वतोमुखस्योपधान इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१वो^१ ह
स्माह बौधायनो व्यवेत^१ खल्विदं कृष्णस्याभिमर्गनेन^१ भवति^१
सर्वतोमुखमुपधास्यञ्छेतमश्मभिमृगेदिति^१ ॥

16. 3. 1. वर्धनेष्विति ॥ सूत्रं शालीकेर^१वो^१ ह स्माह बौधायनो

१ Before चाचोपदध्या. Bu Be G' G (pt. m.) U (sec. m.) ms. शतद्व
or एतद् here and 1 6; B G (sec. m.) and the Ms om. these
words.

१ • पामयेदितिसा. some

१ व्यवेतं Br U (sec. m.) Ms (= व्यवेतं, व्यवेतं B G, व्यवेतं G'
व्यवेतं Bu

१ • मर्गनं the Ms

यावन्ति वर्धमानि समाने ऽहनि मंनिपतेयुः सर्वेषां पारे
तथादेवतसूददोऽहमः कुर्वीतेति ^१ ॥ ८ ॥ चतुर्थः ॥

I. 47. 9 अथ प्रोचणीषु द्विरण्यशल्कान्प्रत्यक्ष्यतूर्ध्वं ^१ त्रिभ्यो ऽपरि-
मितानिति महस्यमिति प्रोक्तं ॥ पूर्वः कन्यो बौधायनस्योत्तरः
शालीकेः ^१ ॥

II. 48. 9 शतरुद्रीयस्य होम इति ॥ सूचमाचार्ययोः ^१ पूर्वमिन्ने-
वानीके जुष्टयादिति गौतमः ^१ ॥

II. 49. ८ नमस्कारैरुपम्यान इति ॥ न ह स्माह बौधायनः मध-
नुष्क एवोपतिष्ठेतोत्तरस्या एव दिश आवृत्यैतेनैव यथेतमेत्य
पद्यात्माह् तिष्ठन्मूर्ध्नामुपतिष्ठेत्य^१चो^२ ह स्माह शालीकिर्द- ^{१०}
त्तैव धनुरुपतिष्ठेतस्यै चैव दिश आवृत्यैतेनैव यथेतमेत्य
पद्यात्माह् तिष्ठन्मूर्ध्नामुपतिष्ठेत्येति ^१ ॥

II. 50. 15 परिविच्यमाने यजमानं वाचयतीति ॥ सूचः शाली-
केर^१चो ह स्माह बौधायनः परिविच्यपरिविच्यौवाग्नि
कुम्भं निदध्यादंशस्ते चुदमुं ते श्मश्रुत्वित्यभिनिर्दिशेद्यं ^{११}
दिव्यादिति ^१ ॥

II. 50. 3 विकर्षण इति ॥ अर्धर्चशो विकर्षेदिति बौधायन ^१
अचर्चेति शालीकिः ^१ ॥

^१ चावपति instead of प्रत्यक्ष्यति Be C.

^२ Thus (चर्चय) Be C and the Vn., चर्चय all the other MSS.
and the Ms

1. 52, 3. स्वयमाह्वयै व्याघारण इति ॥ सूत्रं बौधायनश्रौति-
चतुरश्रमेनां व्याघारयेदिति शाल्मीकिः^१ ॥
1. 53, 1. वैशानरमाहृतानां मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवन्तः स्युरिति
बौधायनसूत्रश्रौतीका इति शाल्मीकिः^२ वैशानर एव मन्त्रवाग्व्या-
५ नूष्णीका माहता इत्यौपमन्यवः^३ ॥
1. 53, 6. आभीकवतस्य होम इति ॥ सूत्रं बौधायनश्रौतिवर्णनैष
एवानौकवतं जुहुयादिति शाल्मीकिः^४ ॥
1. 54, 1. अथैनं^५ मन्त्रितमाज्यप्रोक्षेण प्रोचतीति ॥ सूत्रं शाल्मीके-
र^६त्रो ह स्माह बौधायनो मन्त्रानुद्दिशं चैनं प्रोचन्मन्त्रा-
१० नुलोकं चेति^७ ॥
1. 54, 12. इधमस्य निधान इति ॥ न ह स्माह बौधायन उभये-
नेधं निदध्यादाध्वरिकेण चाग्निकेन चेत्याग्निकेनैवेति
शाल्मीकिः^८ ॥ ६ ॥
1. 55, 1. प्राकलौः परिधान इति ॥ आहवनीयं परिदध्यादिति
१५ बौधायनः^९ पुच्छमेवेति शाल्मीकिः^{१०} ॥
1. 55, 5. मुवाहुतोः करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^{११} न
कुर्यादिति शाल्मीकिः^{१२} ॥
- 55, 7. पूर्णाहुत्यै^{१३} करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^{१४} न
कुर्यादिति शाल्मीकिः^{१५} ॥
- 55, 8, १०. अत्र जुहुवानमा दिशो ध्यायेदिति^{१६} ॥ दिग्भ्यो ऽहमग्नि-

१ Thus Ms. only, पूर्णाहुत्योः the MSs.; पर्णाहुतिकरण the Vii.

२ इति om. all etc. Ms.

मभिः^१भंगणीति वा तृष्णीं वेति ॥ पूर्वः कम्पः बौधायन-
स्योत्तरः शालीकिः^१ ॥

II. 56 8 प्रवेकस्यायातन^१ इति ॥ पूर्वः कम्पः शालीकेहत्तरं
बौधायनस्य ॥

II. 56 10 तस्मिंश्चतुर उपस्तृणान आहेति ॥ सूचं बौधायनस्य^१ ।
नोपस्तृणीतेति शालीकिः^१ ॥

II. 56 12 प्रवेकस्यानुप्रहरण इति ॥ अनुप्रहरेदिति बौधायनो^१ ।
नानुप्रहरेदिति शालीकिः^१ ॥

II. 56 13 ब्रह्मौदनस्य अषण इति ॥ अग्न्याधेयवच्छपयेदिति बौधा-
यन^१ एतस्मिन्नेवेति शालीकिः^१ ॥

II. 56 14 ब्रह्मौदनस्य प्राग्रन इति ॥ उत्तरे ओषण्ते प्राग्नौयुरिति
बौधायनः^१ पुच्छमेवाभित इति शालीकिः^१ ॥

II. 57. 4 वातनामाना^१ होम इति ॥ सूचं बौधायनस्य^१ वात-
मथत्राञ्जलिना जुहुयादिति शालीकिः^१ कृष्णाग्निमपुटेन
जुहुयादित्यौपमन्ववः^१ ॥

II. 57. 9 आकक्षानामनुप्रहरण इति ॥ अनुप्रहरेदिति बौधायनो^१ ।
नानुप्रहरेदिति शालीकिः^१ ॥ १० ॥ पञ्चमः ॥

II. 57 12 अग्निधिष्णिधानामुपधान इति ॥ सूचं बौधायनस्य^१ मवां
एव याजुषीरुपदध्यादिति शालीकिः^१ ॥

१ The two aksharas चम effaced in G

१ ० यत्न MSS exc Be G.

९. २. नानाबीजानां निर्वपण इति ॥ निर्वपणेनानुसमेत्य^१
अभिवृष्टेदिति^२ बौधायनस्त^३त्तदेव हविः परिनिस्तिष्ठेदिति
शाल्लौकिः^४ ॥

तेषां प्रीहिष्वेव हविष्कृतमुदादयत्युपोद्यच्छन्ते यवानिति ॥

५ सूत्र५ शाल्लौकेर^५चो ह स्माह बौधायन आवपनप्रभृति यवेषु
मन्त्रकर्मोभ्यावर्तत तन्मं तु हविष्कृत^६ स्यादिति^७ ॥

आयनिमयन इति ॥ जघनेन गार्हपत्यमाप्येभ्यो निनये-
दिति बौधायनो^८ ऽप्येषातिहायेति शाल्लौकिर^९येण वा जघ-
नेन वेत्यौपमन्यवः^{१०} ॥

१० सचक्षुषश्चपुरोडाशा^{११} एवेतरेषां हविषामिडा अवष्टेद-
भ्यर्धेदिति^{१२} सचक्षुषश्चपुरोडाशानां वेति ॥ पूर्वः कक्षो बौधा-
यनस्योत्तरः शाल्लौकेः^{१३} ॥

८ ७. अत्याकमण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्त^{१४} मह स्त्रियुक्ता-
त्याकमेदिति^{१५} शाल्लौकिः^{१६} ॥

१० ९५ अभिषेक इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरे^{१७}चो ह स्माहौपमन्यवः

१ • समेत्याभिवृष्टेदिति U (sec m.).

२ Thus G (sec. m.) Ba Be C' Ma. • कृत B G (pr m.) U; cp. XXI. 4. 75 7, XXI. 16 99. 16

३ • पद्य. om B G U' (pr. m.) the Vir — • दाश B Bu G U (pr. m.) the Vir.; • दाश Bo C' U (sec. m.).

४ Thus (and cp. II. 71. 5) B G B; • दत्यर्धेदिति Bo C' • दत्यर्धेदिति Rn.

५ Thus U (pr m.) C', the Vir; स्त्रियुक्तमन्त्रा. the other MSS.

पुरस्तात्स्विष्टकृतो यावदाम्नातेनाभिषिञ्चेन्नाच कृष्णाजिनं न
इक्षौ^१ न पार्यानि भवन्ति कुशानेव मःस्त्रीर्यं तेस्त्वेनमभि-
षिञ्चेदिति^१ ॥

II. 58. 18; 59. 8. योगे विमोक्त इति ॥ अहरह्यं जुह्यादहरहर्विमुञ्चेदिति
बौधायनो^१ ॥ अहरह्यं जुह्यादन्ते विमुञ्चेदिति शालीकिः^१ इति ५
एव युज्यादन्ते विमुञ्चेदित्यौपमन्यवः^१ ॥

II. 59. 11. क्रतुकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ यथाकलेशस्य क्रतु-
करणानि कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥

II. 59. 13 ऐकादग्निनानां^१ पशूनामुपाकरण इति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्यै^१ कयूप एवैकादग्निनान्यशूतुपाकुर्यादिति शालीकिः^१ १०
॥ ११ ॥

II. 59. 17. वपानां परिहोम इति ॥ तांतां परिजुह्यादिति बौधा-
यन^१ आदितश्चान्ततसेति शालीकिः^१ ॥

II 60. 3 अश्वश्रावप्रापण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ माध्यंदिन
एव सवने ऽश्वमवप्रापयेदिति शालीकिः^१ ॥ .

पशूनामासादन इति ॥ पशूपशुं पञ्चहोत्रासादयेदिति १५
बौधायनो^१ मुख्यमेवेति शालीकिः^१ ॥

इदयशूलानामुदासन इति ॥ एकैकम् उदासयेदिति
बौधायनः^१ सर्वान्सहेति शालीकिः^१ ॥

१ Thus Bo C' U (sec. m); इक्षौ the other MSS. .

१ C' and the Viv. एकाः ।

62. 1. अमित्रायै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवतौ च स्यादध्यव-
दानौषा चेति बौधायनसू^१ष्णीका च स्यादध्यवदानौषा चेति
शास्त्रीकि^१मन्त्रवतौ च स्यात्तन्त्रहरया चैनया निरूढया यजे-
तेत्यौपमन्यवः ^१ ॥
62. 6. ५ देविकाहविषां करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ^१ न
कुर्यादिति शास्त्रीकिः ^१ ॥ १० ॥ यष्टः ॥
- . 1. अथातो वाजपेयं व्याख्यास्यामः ॥
चिन्वीत वाजपेये ऽग्निमिति बौधायनो ^१ न चिन्वी-
तेति शास्त्रीकिः ^१ ॥
63. 3. १. औदम्बरश्च रथचक्रश्च सप्तदशारमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
दार्यादृचमेवैनत्कुर्यादिति^१ शास्त्रीकिः ^१ ॥
७3. 12. खादिरौ विवृणौ^१ वध्रैर्युतामुपकल्पयत^१ इति ॥ सूत्रं
बौधायनस्य ^१ वस्ताजिनं वैवाचोपकल्पयति शतमानं च
हिरण्यमिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- ७3 13 १५ न यौगस्य अधव्याहः सु पुरस्तादापावौ यौर्णमासौ दीक्षत
इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ अरदि वाजपेयेन यजेतेति
शास्त्रीकिः ^१ ॥

१. १२५. G (sec. m.).— १. १३५. G (pr. m.) U, १. १३५. the other MSS.

१ Thus G and the Viv ; विवृणौ Be, विवृणौ B, विवृण्यौ U, विवृणौ Be, विवृण्यौ C' (pr. m.), विवृण्यौ (sec. m.)

२ Thus G, वध्रैर्युता Be, वध्रैर्युता C', वध्रैर्युता Be, वध्रैर्युता U, वध्रैर्युता B, वध्रैर्युता the Viv. (one copy), वध्रैर्युता (another)

- II. 64. 4; 65. 10. माविचाणाः होम इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनसूत्रोत्तरः
 ग्रासौकेः ॥
- II. 64. 12. वाजपेयिकायै सुरायै मंधान इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१चो
 ह स्नाहौषमन्यवो यत्रैव सुरा प्यासत आहारयेदिति ^१ ॥
- II. 65. 4. सो ऽरक्षिमात्रेऽरक्षिमात्रे वा विपश्चाति धनुर्वैष्टीर्वा प्रवे- ५
 द्यतीति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनसूत्रोत्तरः ग्रासौकेः ॥
- II. 65. 5. गोधूम^२ चषालमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^३ गोधूमपिष्टा-
 नामपि कुर्यादिति ग्रासौकिः ^१ ॥
- II. 66. 2. दुन्दुभीनामासञ्जन इति ॥ सूत्रं देधमेवैतद्भवति ॥
- II. 66. 14. क्रतुकरण इति ॥ सूत्रं ग्रासौके^४रचो ह स्नाह बौधा- १०
 यको ऽतिरात्रमप्यत्र क्रतुसुपेयात्समानपत्रे चैनः संतिष्ठा-
 पयिषेदिति ^१ ॥ १३ ॥
- II. 66. 16. पक्षेद्भानतिषाह्नागृह्णातीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^५ सर्व
 एवैते^२ सोपयामा^३ यहीतव्या^४ भवन्तीति ग्रासौकिः ^१ ॥
- II. 67. 10. सुरायहाणां यज्ञ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^६ सजुष्टा- १५
 न्परिमृन्य^७ सादयेदिति ग्रासौकिः ^१ ॥

१ Thus G and the Viv. (one copy), जोषमं Bn; गोधूमं the other MSS.

२ Thus Be C' U (sec. m); संनिपनिषेदिति B G; पक्षिपनिषेदिति Bn.

३ Thus G C'; एवैते U, एवैते B Be; Bn defective.

४ सोपयामग्रही० U.

५ Thus Be C'; सजुष्टा० Bn U, सजुष्टा० B G.

- . 67. 12. द्वित्रेणि^१ वा चित्रेणि^१ वोदीच आयातयतीति ॥ पूर्वः
कस्यो बौधायनस्योत्तरः शास्त्रीकेः ॥
- I. 68 1. पङ्कशना आदाय यूपमभिप्रेयादिति बौधायनः " पञ्च
रशना आदाय यूपमभिप्रेयादिति शास्त्रीकिञ्च^१तस्यो रशना
५ आदाय यूपमभिप्रेयादित्यौपमन्यव^१ एकासेव रशनाना-
दाय यूपमभिप्रेयादित्यौपमन्यवोपुत्रो^१ ऽग्रीवोमीयरशनाया-
मेव नियुञ्ज्यादित्याश्रीगविः^१ ॥
- I. 68. 2. वाजपेयिकानां पशूनामुपाकरण इति ॥ ऐकादग्निना-
नुपाकृत्य^१ वाजपेयिकानुपाकुर्यादिति बौधायनो^१ वाजपेयि-
१० कानेव नैवेकादग्निनानिति शास्त्रीकिः^१ ॥
- . 3. प्राजापत्यानामुपाकरण इति ॥ एकैकञ्च उपाकुर्यादिति
बौधायनः^१ सर्वान्सहेति शास्त्रीकिः^१ ॥
- . 70 ३ वपानां परिहोम इति ॥ तर्तां परिजुहुयादिति बौधा-
घन^१ आदितयान्ततस्येति शास्त्रीकिः^१ ॥
- १५ इदमशूलानामुदासन इति ॥ एकैकञ्च उदासयेदिति
बौधायनः^१ सर्वान्सहेति शास्त्रीकिः^१ ॥
- 72 15,
. 15. रथानामभियोजन इति ॥ सूच^१ शास्त्रीकेर^१चो इ स्नाह
बौधायनो य एवैव समवक्षेपणो मन्त्रन्तं प्रवगमभियोजनानां
कुर्यादित्य^१ द्विणीमथासमवक्षिपेदिति^१ ॥
- . 76. 5.१. काष्ठागमन इति ॥ स इ स्नाह बौधायनः प्रदक्षिण-

मावृत्त्यैतां^१ काष्ठां गच्छेयुरथामृतोऽपमलैरावर्तेरन्नित्यं^२ चो ह
 स्नाह गालीकिरपमलैरावृत्त्यैतां^३ काष्ठां गच्छेयुरथामृतः
 प्रदक्षिणमावर्तेरन्निति^४ ॥ १४ ॥

II. 79. 14. अथ यजमानं तार्यं परिधापयतीति ॥ सूत्रं बौधायन-
 स्त्रीभि एवैते यजमानं परिधापयेदिति गालीकिः^५ ॥

II. 80. 2. अत्रित्या आयातनं इति ॥ पूर्वः कस्यो बौधायनस्योत्तरः
 गालीकिः ॥

II. 80. 5. तां दृग्भिः कस्यै^६ रोहतीति^७ ॥ सूत्रं बौधायनस्यै^८ तैरेव
 मन्त्रैः प्रत्यवरोहेदिति गालीकिः^९ ॥

II. 81. 2 अजासौ प्रत्यवरोहणतं^{१०} आधन्वीं निदधातीति^{११} ॥ सूत्रं १०
 बौधायनस्य^{१२} यज्ञाजिनं चैवास्याचं^{१३} प्रत्यवरोहेच्छतमानं^{१४} च
 हिरण्यमिति गालीकिः^{१५} ॥

१ Thus both times C' only, •इत्येतः both times G and B the second time; इत्येत B the first time, all the MSS. (exc. C') •न्यः, not स्तेः ।

२ Thus II G, आयातन the Viv, आयात Bn, आयात Bc C'.

३ Thus G U C' (sec m.) and the Viv ; •क्योरोहः Bn, •क्योरोहः B Bc

४ Thus only the Viv., प्रत्यवरोहण the MSS.

५ Thus the Viv., निमिषोनीति Bc, निमिषोनीति C', प्रत्यवदधातीति B Bn G U

६ Thus B U G ; वैवास्याच Bn ; च only Bc C, अथ seems superfluous

७ Before यजमानं II Bn U G ins. इति ।

- II. 81. 5. अथैनमेतयामन्था सद आवहन्या वा व्रजतीति^१ ॥ पूर्वः
कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ॥
- II. 81. 8. अतिघाद्याणां भक्षण इति ॥ पूर्वः कल्पः शालीकेः उत्तरो
बौधायनस्य ॥
- I. 83. 10. ५ प्राजापत्यानां भक्षण इति ॥ पूर्वः कल्पः शालीकेः उत्तरो
बौधायनस्य ॥
- II. 84. 2. गुदद्वतीयेष्विति ॥ देहे अत्र गुदद्वतीये उपयष्टोपयजे-
दिति बौधायनो^२ ऽपच्छेदमिति शालीकिः^३ " समस्तान्येवैता-
न्यनुप्रक्षत्य सर्वमन्तेरनुमन्त्रयेतेत्यौषमन्यवः^४ ॥ १५ ॥ सप्तमः ॥
- II. 85. 1. १. अथातो राजसूयं ध्याख्यास्यामः ॥
चिन्वीत राजसूये ऽग्निमिति बौधायनो^२ न चिन्वीतेति
शालीकिः^३ ॥
- II. 85. 9. पुनरधुष्य पिष्टानि हन्वाहारयेदिति बौधायनस्त^४ पा-
धुष्यान्त्येवैतानि^५ स्मरिति शालीकिः^३ ॥
- I. 85. 10. १५ नैर्ऋतस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवाग्यादिति बौधायन-
स्त^४ णीक इति शालीकिः^३ ॥
- I. 85. 12. एकोल्लुक्कस्य हरण इति ॥ अन्वाहार्यपचनाद्भूरेदिति
बौधायनो^२ यामाग्रेरिति शालीकिः^३ ॥
- II. 86. 1. नैर्ऋतस्य होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^२ विसृष्टमिका-
१. काण्डाभ्यामेवं परिगृह्य जुहुयादिति शालीकिः^३ ॥

१ व्रजतीति G B, हलितीति Bu; U Be C' corrupt.

२ Thus G; •धुष्यान्त्ये• U, •धुष्यन्त्ये• B, •दाग्नान्ये• Be C'.

- II. 86. 3 दक्षिणानां दान इति ॥ अहरहर्दद्यादिति बौधायन^१
 आदितस्यान्ततश्चेति शालीकिः^१ ॥
- II. 86. 3. उदपात्रस्योपनिनयन इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति
 बौधायनो^१ यथोपपादमिति शालीकिः^१ ॥
- II. 86. 5. स्वाहा नमो य इदं चकारेति ॥ सूत्रं बौधायनस्यान्त-
 मयत्र स्वाहाकारं परिणयेदिति शालीकिः^१ ॥
- II. 87. 1. संतनीनामनुप्रयोग इति ॥ स ह स्वाह बौधायनो यदह-
 रिष्ठा वा पशुना वा यजेतापि तदहः संतनो^१ प्रयुञ्जीतेत्य^१चो
 ह स्वाह शालीकिरहरहराआवणार्थं खल्वेते दृष्टे भवतो^१
 यदहरिष्ठा वा पशुना वा यजेत न तदहः संतनी^१
 प्रयुञ्जीतेति^१ ॥
- ib. सातुर्मास्यानामनुप्रयोग इति ॥ स ह स्वाह बौधायनो
 यदहसातुर्मास्यानि प्रयुञ्जीतापि तदहः संतनी प्रयुञ्जीतेत्य^१चो
 ह स्वाह शालीकिरहरहराआवणार्थं खल्वेते दृष्टे भवतो^१
 यदहसातुर्मास्यानि प्रयुञ्जीत न तदहः संतनी प्रयुञ्जीतेति^१ ॥ १५
- II. 88. 17. आख्यातं पञ्चधीयस्य करणम्^१ ॥ १६ ॥
- II. 89. 3 अथोपवेष्टेणाङ्गारान्समूहतीति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह
 स्वाह बौधायनस्वष्णीमङ्गारान्समूह्यापैनां सुवाङ्मतिभिरभिजु-
 ङ्यादग्नये^१ रचोमे स्वाहेति पञ्चभिर^१च प्रष्टिवाहिनः रथं
 दद्यादिति^१ ॥

१ Here and infra some of the MSS. read संतनीः (संतनी).

१ अवाङ्मतिः Be U G, सुवाङ्मतिः Bu.

88. 11. अपामार्गसकूनाः होम इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१चो ह
 स्माह बौधायनः समस्तेनैवास्मै मन्त्रेणापामार्गसकूमुडया-
 तूष्णीः सुवमनुग्रहरेतूष्णीमुपोत्तिष्ठेदिति^२ ॥
89. 15. देविकाहविषां करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^३
 * सोमः सोममनुवर्तरेन्निति शालीकि^४नं देविकाहविभिर्भयजे-
 दित्यास्त्रीगविः^५ ॥
91. ३. अग्निभिः प्रत्यवधान इति ॥ अजसैः प्रत्यवष्टेदिति बौधा-
 यनो^६ ऽरण्योः समारोहेति शालीकिः^७ ॥
 ययमः समाचेष्टन इति ॥ दूतौ वा विनाड^८ वा समा-
 १० मिष्टेदिति बौधायनो^९ नवायां कुम्भ्यामिति शालीकिः^{१०} ॥
92. 14. स्वयंकृतेष्विति ॥ सूत्रः शालीकेर^{११}चो ह स्माह बौधा-
 यनो गोन्यामप्रमृदितानां^{१२} कुग्रानां बर्हिः संनष्टेस्त्रयंपति-
 तानां काष्ठानामिष्टं^{१३} वदेव वेष्टे रूपः सा वेदिर्दृष्टिं वा
 विनाड^{१४} वा रथ आधाय परिवहेद्यत्तच नवनीतमुत्सीदे-
 १५ त्तदान्यः स्यादिति^{१५} ॥
- 93 २. मैत्रावरुणस्यत्यस्य निर्वपण इति ॥ समानचतुर्मुष्टौ स्याता-

१ *मुपोत्तिष्ठेदिति G U C'. *मुपतिष्ठेदिति B Bu Be; probably II. 89

12 उपोत्तिष्ठति is the correct reading.

१ विनाडी G U C', विनाड् the other MSS. and the Viv

३ Thus Be C' and comp. the Viv. * नवां नियतममनेन शान्तितानां
 कुग्रानां; गोन्यामप्रमृ- G B Bu, गोन्यामप्रमृ- U.

४ विनाड^४ or विनाडं MSS.

मिति बौधायनो " नानाचतुर्मुष्टौ स्यातामिति शालीकिः ^१

॥ १७ ॥ अष्टमः ॥

II. 94 2. रोहिते चर्मणोति ॥ सूचं बौधायनस्यारोहितः
स्यादिति शालीकिः ^१ ॥

भोमकथणेषूपैते^१ नित्याः श्रुते स्युरिति बौधायन " एत ५
एव शततमाः स्युरिति शालीकिः ^१ ॥

II. 94. 8. वसतीवरीणां ग्रहण इति ॥ सूचं बौधायनस्य " मार-
स्ततोरप्यच वसतीवरीर्गृह्येयादिति शालीकिः ^१ ॥

II. 94 18. आग्नेयस्यैन्द्राग्न उपासन्म्यो भवतीति ॥ सूचं बौधायन-
स्यैन्द्राग्न एव सवनैयः स्यादिति शालीकिः ^१ ॥ १०

पाषाणां करण इति ॥ यथानिर्भेदं पाषाणि कारयेदिति
बौधायनः " प्रास्तान्येवैतानि स्युरिति शालीकिः ^१ ॥

II. 98 1. मारस्ततीनामभिहोम इति ॥ सूचः शालीकेर^१चो ह
स्माच बौधायनो याभ्यामेतदृग्भ्यां वहन्तोरभिजुहुयात्ताभ्यां
पहेपहे जुहुयादय तृण्योः मारस्ततोरभिजुहुयादिति ^१ ॥ ११

II. 98. 7. अभिषेचनीयानां ग्रहाणां ग्रहण इति ॥ सूचमाचार्ययो-
र^१चो ह स्माहौषमन्त्रः पुरस्तात्सदमो ऽभिषेचनीयाग्रहा-
गृह्येयादिति ^१ ॥

II. 99. 10;
102. 9 धनुषः प्रदाम इति ॥ पूर्वः कन्पो बौधायनस्योत्तरः
शालीकेः ॥ १०

100. 9 भारुतस्यैकविंशतिकपालस्य कपालोपधान इति ॥ ऐष्टि-
कैरुपधास्य गणैरुपदध्यादिति बौधायनो " गणैरेवेति
शालीकिः ^१ ॥
00. 9 आमित्रायै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवती आदिति बौधा-
१ यनस्य ^२ णीकेति शालीकिः ^१ ॥ १८ ॥
01. 2 कौषस्य स्थान इति ॥ अन्तर्वेदि तिष्ठेदिति बौधायनो "
बहिर्वेदेति शालीकिः ^१ ॥
100. 7. मणौनां करण इति ॥ औदुम्बर औदुम्बरेण कौष्ठेन
प्रच्छन्नः स्यादिति बौधायनो " औदुम्बर एवेति शालीकिः ^१ ॥
107. 4. १. तस्मिन्मह संगृहीता रथवाहने रथमादधातीति ॥ हृषं
बौधायनस्त्वाधादणामेवैक ^१ संगृहीता स्यादिति शालीकिः ^१ ॥
06. 14 इत्यस्य प्रदान इति ॥ सूचश्च शालीकेर ^२ चो ह स्याच्च
बौधायनो यजमानस्यैवैकस्य मन्त्रेण मप्रयच्छेत्तूष्णीमितरे
मप्रयच्छेरन्निति ^१ ॥
100. 1 १५ अवाणी करण इति ॥ सौवर्णाः स्युरिति बौधायनो "
राजता इति शालीकि ^२ नागदन्ता ^३ इत्यौपमन्यवो " वैभीतका
इत्यौपमन्यवीपुचः ^१ ॥
- ib अयासौ पश्चाच्चानपच्छिद्य प्रयच्छतीति ॥ सूचश्च शाली-

१ Thus G; •स्यधातुधामि C', •स्यायावधामि U, •स्य चवानधामि B Be,
m But this dvandva is missing

२ •यवीरेन्निति G U C'.

३ Thus G B Ba U; •दंष्ट्रा Be C'.

केर^१धो ॥ स्याद् बौधायनो येनास्यानुषपन्नः स्यात्तं तत्रापि-
सृजेद्दिशो ऽभ्यस्य राजाभूदिति ^१ ॥

II. 111. 8. अथ विपुवति दर्भस्तम्बे जुहोतीति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्य ^२ यत्रैव दर्भस्तम्बः स्यात्तद्गच्छेदिति ^१ शालीकिः ^१
॥ १६ ॥ नवमः ॥

II. 111. 14. अग्नीनांश्च हरण इति ॥ अग्नस्तान्हरेदिति बौधायनो ^१
ऽरण्योः समारोहेति शालीकिः ^१ ॥

ib. ^१ वेद्यै करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^२ पूर्वापूर्वा वेदि-
भवतीति शालीकिः ^१ ॥

II. 112. 10. अथैनं तीर्थादानीय पवयित्वा पुण्डरिसज्जिममुदानी- ^{१०}
येति ॥ स ह स्याद् बौधायन उभयानि पुण्डरिकाणि
करयेत्सौवर्णानि च नादेयानि चेति ^२ नादेयान्येवेति
शालीकिः ^१ ॥

II. 112. 13. निदधत्यस्मा एतद्भुविहृच्छिष्टं व्रतभाजनमिति ॥ सूत्रं
बौधायनस्य ^२ नात्र हविहृच्छिष्टं व्रतभाजनं निदधादिति ^{११}
शालीकिः ^१ ॥

I. 112. 17. सोमक्रयणेषूपैते^१ नित्याः स्युरिति बौधायन ^२ एत एव
स्युरिति शालीकिः ^१ ॥

^१ नम instead of नम Be G'.

^२ Thus B G U (pr m.), अपैते Ba, अपैति Be G' U
(see B).

श्रौपसदा^१ हविषां मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवन्ति^२
सुरिति बौधायनस्त्रु^३ष्णीकानीति^४ ग्राक्षीकिः ^१ ॥

३. १४ श्रोग्रेयस्य प्राजापत्यस्य पर उपालम्भो भवतीति ॥ सूत्रं
बौधायनस्य ^५ प्राजापत्य एव मन्त्रनीयः स्यादिति ग्राक्षीकिः ^१ ॥

४. ११. ^६ भार्गवो होता भवतीति ॥ आदित एव भार्गवः होतारं
पृणोतेति बौधायनो ^७ दग्धपेय एव भार्गवो होता स्यादिति
ग्राक्षीकिः ^१ ॥

शतं ब्राह्मणः पिबन्तीति^८ ॥ यजमान^९ एकशततमः
स्यादिति बौधायनो ^{१०} यजमान एव शततमः स्यादिति
ग्राक्षीकिः ^१ ॥

११. ७ दक्षिणानां दान इति ॥ एता एव ब्राह्मणभिविहिता^{११}
दक्षिणा दद्यादिति बौधायनो ^{१२} एतन्मुखः महस्रमिति
ग्राक्षीकिः ^१ ॥ २० ॥

१५. १ तेषामुत्पानेखिति ॥ गच्छेदुरावभृथादिति बौधायनो ^{१३}
^{१४} ऽभ्युपोमान्ता इति ग्राक्षीकि^{१५}भुवान्ता इत्यौपमन्यवः ^१ ॥

१५. ८ हविषोहविष इहा बार्हस्पत्यमभिचारयतीति ॥ बार्ह-

^१ Thus G B and the Viv ; उपमदि U, श्रौपसदानां C', श्रौपसदा Bn ;
Bo defective.

^२ *वन्ति MSS.

^३ Thus G and U (pt m.), सूष्णीका इति B G (see m.), सूष्णीकेति
C', सूष्णीकानीति Bu.

^४ cp T Br I. 8. २. २

^५ Before यजमान G B ins. यो, U वे ।

^६ *भिहिता Bo C'

स्यत्यस्यापीद्वा^१ बार्हस्पत्यमभिधारयेदिति बौधायन^२ इत-
रेषामेव हविषां न बार्हस्पत्यस्येति शालीकिः^३ ॥

II 115. 13 उच्चैरादित्याया आश्रावयत्युपांशु^४ मास्त्या इति ॥
आदित्याश्रावणप्रभृत्युपांशुयेतरदुच्चैरिति^५ बौधायन^६ आ-
मास्त्याश्रावणप्रभृत्युपांशुयेतरदुच्चैरिति शालीकिः^७ सर्वो- ५
च्चैरादित्या सर्वोपांशु मास्त्यौतौपमन्यवः^८ ॥

II 115. 15 मास्त्यदूतेष्विति ॥ सूत्रं बौधायनस्यैवं न^९ ऽभौ^{१०} प्राहृषो-
दित्येव ब्रूयादिति शालीकिः^{११} ॥

II. 117 14 द्विरात्र इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१२} यजनौये^{१३} ऽहमूर्व-
महर्भवत्युत्तरस्त्रिभुत्तरमिति शालीकिः^{१४} ॥ १०

II. 118 5 देविकाहविषां करण इति ॥ कुर्यादिति बौधा-
यनो^{१५} न कुर्यादिति शालीकिर्न कुर्यादिति शालीकिः^{१६} ॥
॥ २१ ॥ दशमः ॥

॥ इति द्वाविंशः प्रश्नः ॥

१ Thus G and the Vtr. . *आसीत् B, आसिद्वा U, C' Be corrupt. Bu defective.

२ Thus G, all the other MSS more or less corrupt.

३ Here and infra all the MSS इतर instead of एतरद् ।

४ Emended; *आश्रावेष्टौ Be C' II (sec. m.). *आश्रावेष्टौ Bu, *आश्रावेष्टौ G, *आश्रावेष्टौ B, cp XXIII. 2 and T Bt. 1. 8. 3 4- दूताग्रविद्योति ।

५ Thus all.

६ In the MSS. no repetition of the final words.

119. 1.

अथात इष्टिकत्वं याख्यास्यामः ॥

स ह स्माह बौधायनः पञ्चदशसामिधेनीकाः सूर्यार्चिष्ठा-
वाच्यभागाबुद्धेर्देवता इत्य^१चो ह स्माह शास्त्रीकिः सप्तदश-
सामिधेनीकाः सूर्यधन्वन्तावाच्यभागाबुपाऽऽग्नेदेवता इति ^१ ॥

याजमानस्य करण इति ॥ सऽसिद्धमिष्टिपथे^२ याजमानं
कुप्यदिति बौधायनः ^१ कुर्याद्यथावकाशं याजमानमिति
शास्त्रीकिः ^१ ॥

121. 3

अग्नये पाथिक्तं पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यो दशपूर्ण-
मामयाजो सन्नमावास्यां वा पौर्णमासीं वातिपाद्येदिति ॥

स ह स्माह बौधायनः पाथिक्तं निरूप्य वैश्वानरं द्वादशकपा-
लमनुनिर्वपेद्यतिपन्नां प्रतियजेदित्य^१चो ह स्माह शास्त्रीकिः
पाथिक्तं निरूप्य वैश्वानरं द्वादशकपालं समानतन्त्रमनुनिर्व-
पेद्य चातिपन्नां प्रतियजेदित्य^२न्यतरेष्वेव सहातिपन्नां प्रति-
यजेदित्यौपमन्यवो ^३ इतो ह स्माहाश्चौगविर्वि वा एतस्य
यज्ञमिष्टयते यस्य तन्त्रे प्रतन्ते ऽन्यतन्त्रे^४ प्रतायते ^५ य एवैषो^६
ऽच्युत^७ आग्नेयो ऽष्टाकपालस्तमेव पौर्णमास्यां वामावास्यायां
वा पाथिक्तं कुर्यान्न चातिपन्नां प्रतियजेदिति ^१ ॥

121. 7.

अग्नये प्रतपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्य आहि-

१ •सिद्धमिष्टिपथे G, •सिद्धमिष्टिपथे B, •सिद्धिमिष्टिपथे H, सिद्धिमिष्टपथे Bu,
•सिद्धमिष्टपथे Be C'.

२ अतन्त्रं MSS

३ Thus C'. इवैषोक्त U, इवैषोक्त II G Be, इवैषाच्युत Bu.

ताग्निः सन्नप्रत्यमिव चरेदिति ॥ आधानप्रभृत्येवैतदुक्तं भव-
तीति बौधायनो " इन्द्राहितेषु चैवोपममाहितेषु चाग्निष्विति
शाल्लोकिः ^१ ॥

II 121. 9. अग्नये रत्नोद्रे पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यश्च रक्षाग्नि-
मचेरन्निति ॥ ऊत्ताग्निहोत्रमिष्टिश्च स्रष्ट्वापयेदिति बौधा-
यनः " स्रष्ट्विनायामिष्ट्यामग्निहोत्रं जुहुयादिति शाल्लोकिः ^१ ॥

II. 121 17. अग्नये रुद्रवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदभिचर-
न्निति ॥ स ह स्नाह बौधायनो लोहितोष्णीषा लोहित-
वाससश्चर्त्विजः प्रचरेयुरिति " याज्यापुरोऽनुवाक्याभ्यामेवैतदुक्तं
भवतीति शाल्लोकिः ^१ ॥

II 121. 18 अग्नये सुरभिमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यश्च गावो
वा पुत्रा वा प्रमोयेरन्थो वा विभीयादिति ॥ स ह स्नाह
बौधायनः प्रोत्तणीषु च गन्धानावपेयुर्गन्धवन्तश्चर्त्विजः प्रच-
रेयुरिति " याज्यापुरोऽनुवाक्याभ्यामेवैतदुक्तं भवतीति
शाल्लोकिः ^१ ॥

II. 122 7. अग्नये कामाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यं कामो नोप-
नसेदिति ॥ स ह स्नाह बौधायनो या तथावाता स्यान्तां चेन्नि-
र्वपतः कामो न समृष्टेताथैव^१ कुर्यादित्येवैव भार्वकामिकी
स्यादिति शाल्लोकिः " कामेकाम एषा^२ स्यादित्यौपमन्यवः ^१ ॥

II 124. 1. अग्नये ज्योतिष्मते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यस्याग्नि-

^१ -येव G U Be, येव B C', -येव Bo

^२ एषा G, एवेता U, all the other MSS एषा

हृदतो ऽऽते ऽग्निश्चोच उदायेदिति ॥ सूत्रं गालीकेर^१चो ह
 माह बौधायनो मन्यनमधिमन्यनमुपममिन्धनमित्येताग्मन्ता-
 भिगदेदिति ^१ ॥

124 17.

वैश्वानरं दादशकपालं निर्वपेत्पुत्रे जात इति । म ह
 माह बौधायन उत्थितायां निर्दग्नायां वैश्वानरं दादश-
 कपालं निर्वपेत्स^२न्नावस्य च कुमारं प्रलेहयेदिति ^३ जात-
 मेव विदित्वेति गालीकिर्न च स^४न्नावस्य कुमारं प्रलेहये-
 दित्य^५नन्तरे पर्वणीत्यौपमन्यवः^६ ^१ ॥ १ ॥

125, 2

विपर्यस्तहविषीति ॥ मानतः^७ प्रथमं मन्त्रकर्म^८ लभेतेति
 १. बौधायनो ^९ प्रदानत इति गालीकिः ^{१०} प्रदानत इत्यौप-
 मन्यवस्या^{११}तुष्याद्यादित्यौपमन्यवौपुत्रः ^१ ॥

125, ॥

वैश्वानरं दादशकपालं निर्वपेदायतनं गत्वेति ॥ यच्चैव
 यतियमाणः त्याज्जदायतनं ^१ तद्गत्वा वैश्वानरं दादशकपालं
 निर्वपेदिति बौधायनः ^२ स्वस्थानेध्वेताग्निश्चिति गालीकिः ^३ ॥

126, 3, १४

यथा रज्ज्योत्तमां गामाजेदिति ॥ सूत्रं बौधायनस्यैमां
 ते ऽमौ पादौपौदित्वेव^४ ब्रूयादिति गालीकिः ^५ ॥

१ The words after प्रलेहयेदिति only in C and U (see m). Be has of them only बौधायनो; the other MSS. omit the opinion of Apamanyava.

२ मासं Ba

३ तर्ष Be G' (pr m.)

४ Thus G' U (see nt), प्रणीनी the other MSS; cp XXII, 21 and XIII, 10-126, 5

II. 127. 10. बभ्रवजानपीथो संनद्धेदिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ वसव-
जानामप्यत्र बर्हिः संनद्धं भवतीति शास्त्रीकिः ^१ ॥

II. 128. 2. आग्रावैष्णवेकादशकपालं निर्वपेदभिषरसिति ॥ सूत्रं
बौधायनस्य ^१ प्रत्यभिषरन्तमेव विदितेति शास्त्रीकिः ^१ ॥

ib. सारस्वतमाव्यमिति ॥ मन्त्रमिहप्रमेतदृतः ^१ प्यादिति
बौधायनस्य ^१ षोडशमिति शास्त्रीकिः ^१ कालेकाल एवैतदुवा-
च्यद्गृहीतादित्यौपमन्यवः ^१ ॥

II. 128. 17. अध्वरकन्यायामिति ॥ स ह आह बौधायन इडानां
प्रथमं तन्त्रं कुर्यादेवं द्वितीयं तृतीयेन महावशेषं वर्तयेदि-
त्यत्रो ह आह शास्त्रीकिरा प्रणीनात्प्रथमस्य ^१ तन्त्रस्य परि-
ग्राहयेदेव ^१ द्वितीयमेव ^१ तृतीये ^१ तृतीयेन महावशेषं वर्तये-
दिति ^१ सपूर्णपात्रविष्णुकमा ^१ इत्यौपमन्यवः ^१ ॥

II. 129. 7. यो ब्रह्मवर्चमकामः भ्यान्तस्मा एतः सोमारौद्रं च

१ संभविष्यत् B G; संभविष्यत् U, संभविष्यत् Bu; संभविष्यत् Be,
संभविष्यत् C'.

१ भुवाव्याव्यायः G U (sec. m.), भुवाव्याव्यायः B U (pr. m.); भुवा-
व्यायः Be C'; भुवायः Bu

२ Thus Be C' U; प्रणीताप्र- B G (pr. m.), प्रणीता प्र- G (sec. m.),
Bu defective

३ Thus G B; कुर्यादेवं U Be C'; Bu defective

४ एवं तृतीये om, B G

५ आदित्यो C' U (sec. m.),

तिथ्यापूर्णमासे निर्वपेदिति ॥ उपवस्यौघे ऽहनिर्वपेदिति
बौधायनो " यजनौघे ऽह्निति शास्त्रीकिः ' ॥

129. 11.

आज्यं प्रोक्षणाभाज्येन मार्जयन्त इति ॥ सदकुम्भा आश्व-
सुवं प्रत्यक्षेदिति बौधायनः ' प्रोक्षणं चैव मार्जनं चाज्येन '

४ कुर्यादयेतरदक्षिः कुर्यादिति शास्त्रीकि^१र्थत्किं चक्षिः कार्यः
स्यात्सर्वं तदाज्येन कुर्यादित्यौपमन्यवः ' ॥

16.

यदि विभीयादुद्यमा भविष्यामीति सोमापीणं चरुं
निर्वपेदिति ॥ विज्ञातेषु रूपेषु निर्वपेदिति बौधायनः "
पुरस्तादेव शङ्कमान इति शास्त्रीकिः ' ॥

180 7. १.

अर्धेभ्यति ॥ अर्धेभ्यतायामिष्टामधानभ्यादभ्यादिति बौधा-
यनो " ऽस्यैव परिश्रयोरन्निति शास्त्रीकिः ' ॥ २ ॥ प्रथमः ॥

180 15

विपर्ययविविपीति ॥ मारुतः प्रथमं मन्त्रकर्म लभेतेति
बौधायनो " ऽवदानत इति शास्त्रीकिः " प्रदानत इत्यौप-
मन्यवश्चातुष्याभ्यादित्यौपमन्यवीपुचः ' ॥

180 17 १५

मारुतीभ्याः होता यजतीति ॥ स च स्नाह बौधायन
आदित एव होता मरुत आवाहयेदनुवाचनतो ऽध्वर्युरिति "
याज्यापुरोऽनुवाक्याभ्यामेवेतदुक्तं भवतीति शास्त्रीकिः ' ॥

31. 19

आदित्येभ्यो भुवदह्नश्चरुं निर्वपेद्वृतिकाम इति ॥ सूचः
शास्त्रीकेर^१चो ह स्नाह बौधायनः सर्वाः सपदाः सर्वाः समा-

१० विधाः सर्वाः समयूखेभ्य इति ॥

132 2

पदपाः सूनाः हरण इति ॥ सूचः शास्त्रीकेर^१चो ह

स्माद् बौधायनः समस्तेनैवास्मै^१ मन्त्रेण पदपाठसूक्ष्मलोत्तर-
वर्ग्यं^२ आवपेदथ तूष्णीमुरस्यनुनिनयेदिति^३ ॥

11. 133. 16 शतं सुवर्णानि कृष्णलानि भवन्तीति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्योपश्रुतान्येवैतानि^४ स्युरिति ब्राह्मीकिः परिहारये-
च्चैवामिति^५ ॥

11. 134. 3 चत्वारिचत्वारि कृष्णलान्यवदन्ति चतुरवत्तस्यास्या इति ॥
न ह स्माद् बौधायनो यान्यवत्तानि सृजुञ्जयादेव तान्यय-
यानि भक्षार्थानि सुप्तश्रवणहोतान्येव^६ तानि स्युर्येतराणि
समावष्टो विभजेरसिच्यो^७ ह स्माद् ब्राह्मीकियान्यवत्तानि
सृजुञ्जयादेव तान्यय यानि भक्षार्थानि सुप्तश्रवणहोतान्येव^८ १०
तानि स्युर्येतराणि प्राग्निचक्षुरेण श्रोत्रं ब्रह्मणे परिहारये-
दिति^९ ॥

11. 137. 21. यः पापयक्ष्मणहोतः स्यात्तस्मा एतमादित्यं चतसमा-
वान्यायां निर्वपेदिति ॥ उपवसवीये ऽह्निरिवपेदिति^{१०} बौधा-
यनो^{११} यजनीये ऽह्निरिति^{१२} ब्राह्मीकिः^{१३} ॥

१ *स Be C' U (see m), *सै Bu U (pr m), *सिन् G D.

२ Thus (and cp. vol II, 104-2) G, *वर्ग the other MSS

३ बौधायनस्योपश्रुता G U, *मय बौधाय. B, *बौधायनस्योपश्रुतान्य Be,
*बौधायनस्योपश्रुतानि G', but cp. the VII. उपवसेन तानि भवन्तीति ।
शतसंज्ञैः कर्मानि वाचिकानि वेति ।

४ Thus the VII (ब्रह्मणे to be understood), परिहार. the MSS.

५ Thus G, *स्युर्येतरा the other MSS.

६ Instead of ऽह्न (thus B G Bu) the other MSS. हनि ।

40. 9 मांसदृष्टौ परिधिस्थिति ॥^१ ऐष्टिकैः परिधाय पौरोडा-
शिकैः परिदध्यादिति बौधायन^२ ऐष्टिकैरेवेति शालीकिः^३ ॥
41. 10 आहुतीनां होम इति ॥ सूचं शालीके^४ चो ह स्माह
बौधायन श्रौतुम्नरैः पाचैरेता आहुतीर्गुह्याद्गुहा चैतानि
पाचाण्यैवानुग्रहरेदिति^५ ॥
41. 1 राज्यसावेक्षण इति ॥ सूचं बौधायनस्य^६ यश्वर्मन्तन्त्रव-
नीतमभवदित्येतैरेवाव्यमवेक्षितमुत्पुतुयादिति^७ शालीकिः^८
॥ २ ॥
- 42 12 यावतो ऽद्याः प्रतिगृहीयात्तावतो वारुणांश्चमुष्कपाला-
१० न्निवंपेदेकातिरिक्तानिति ॥ म ह स्माह बौधायनो वैश्वानरे-
षैकं^९ प्रतिगृहीयादेवं^{१०} द्वौ^{११} गणं^{१२} तु प्रतिगृह्य कुर्वीत^{१३}
वज्रपु^{१४} वारुणानेकातिरिक्तानित्यं^{१५} चो ह स्माह शालीकि-
वैश्वानरेषैकं प्रतिगृहीयात्तु द्वौ^{१६} गणं^{१७} तु प्रतिगृह्य
कुर्वीत म^{१८} तु द्वयोर्वज्रपु वा वारुणानेकातिरिक्तानिति^{१९} ॥

१ अनुपादु again all

२ About the correct reading and the meaning of this dvandva I am uncertain; •षैकं B U Bu, •षैवेकं Be G, •षैकः C'.

३ एवं C' U, एवं the other MSS.

४ दो गणे Be B G, द्वौगुणं C', द्वागणे B, द्वौगुणं U (see m.)

५ MSS. oxe Be C' ins. तु. U (see m.) मत्तु ।

६ म m. Bu

७ U again द्वौगुणं, एवं the other MSS., गुणं C'

८ न given by Be C' U (see m.), not by B Bu G U (p m.)

- II. 143 2. आभिचाद्यै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवती स्यादिति बौधा-
यनस्य^१ णीकेति शालीकिः^१ ॥
- II. 143 15. पुनः समूहति समूहावद्यतीति ॥ सूत्रं बौधायन^२ श्रौतेरेव
मन्त्रैः प्रति समूहावद्येदिति शालीकिः^१ ॥
- II. 144 7. अथस्त्रिंशत्कपालं पुरोडाशं निर्वपतीति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्य^३ मंदिग्धपुरोडाश एवैष स्यादिति शालीकिः^१ ॥
- II. 146, 3
(147. 17). वर्षाहस्तमस्याभिहोम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^३ यच्चैव
वर्षाहस्तमः स्यान्न^४ ष्टेदिति शालीकिः^१ ॥
- II. 148 4. कृष्णाग्निस्त्रयावधवन^५ इति ॥ अन्तर्वेदि तिष्ठकृष्णाग्नि-
मवधुतुयादिति बौधायनो^६ अन्तर्वेदीति शालीकिः^१ ॥
- II. 146, 6. अन्नः सवकारौर्ध्वं करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^६
न कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥
- II. 151 1. सूर्यर्गं^७ प्रायश्चित्तकरण इति ॥ सूत्रमाचार्यधोरे^८ चो ह
स्त्राद्यौपमन्यवो यो नु खन्वाहवनीयो ऽत एवैष उद्धृतो
भवति^९ यामयोनिरन्वाचार्यपवनस्तत्रतत्र^{१०} नास्ति प्रायश्चित्तं^{११}
प्रशस्तो हि वृषाग्निमूर्ग इति^{१२} ॥
- इतीदृशा^{१३} इमा इष्टयो व्याख्याताः ॥ ४ ॥ द्वितीयः ॥

१ Thos G, •स्यावयवन U, •स्यावयवन Bu Be C', •स्यावयवन B, •स्याव-
यवन the Vix.

२ संवर्गे B Ba G

३ मयवा Be C'.

४ इतीदृशा B C' Be.

154. 5.

अभिक्रामं जुहोतीति ॥ कियति नु खल्वेतदुक्तं भव-
तीति ॥ पञ्च प्रयाजा इति बौधायनो " यन्माक् शालाया
इति शालीकिः ' ॥

155. 10.

यदि पञ्चोरवदानं नग्नेदाज्यस्य प्रत्याख्यायमवद्येदिति ॥
म ह स्माह बौधायनो यदि पञ्चोरवदानं नग्नेद्युक्तेकं यदि हे
आज्यस्य^१ प्रत्याख्यायमिद्धा तत्त्वत्वा^२ पुनर्यजेतेत्य^३ श्री ह स्माह
शालीकिर्यदि पञ्चोरवदानं नग्नेद्युक्तेकं यदि हे आज्यस्य^४
प्रत्याख्यायमिद्धा तत्त्वत्वा^५ कृतमेव मन्वेताय यदि भूयो ऽथैवं
कुर्यादिति ' ॥

१७ २ १०

सः सव इति ॥ यच्च कच नाया^६ वा^७ नदी^८ स्यादन्तरे-
णोदयस्तवती^९ वामः सवस्तवेति बौधायनो " यच्च कचन
शब्दा न मः सृज्येरसमः सवस्तवेति शालीकि^{१०} यच्च कचनान्त-
रेणेयादसः सवस्तवेत्यौपमन्यवः^{११} " प्रक्षयोरेव जनपदयोरसः-

१ Some of the MSS आश्रयस्य ।

२ *as* B.

३ After कृत्वा G B *ins.* न पुनर्यजेत (or +नेति), but *op* infra XXIII. 8

४ Thus G B (वाया नाया the *Vir.*), नायाया नदीय Ba U (*pr. m.*); नायायायानदी U (*sec m.*), नायायायां नदी O'; नायायाया नदी Be

५ Thus G and H (the latter only +ति); +रेषोदपचमवति Ba U, +रेषोद त्यती Be G' (*pr. m.*), +रेषोदपचती G' (*sec m.*) The *Vivaraṇa*: उदकस्यवती (P) भावः यस्मिन् वाचः । उदकस्यावती ।

६ Thus H G Ba U (*pr. m.*), कचनोदकसंतरेणेयाद= U (*sec. m.*), कचनोदकसंतरेणेयाद= O', +नोदकसंतरेणेयाद= Be; but in the *Vivaraṇa* there is no mention made of water; परस्परमकचमयनरा गच्छेदिति ।

मन्त्रवेत्यौपमन्यवौपुत्रो " नाविदिषाणयोः मन्त्रवो विद्यत
इति द्वागलेयब्राह्मणं^१ भवतीत्याश्रौगविः^१ ॥

II. 157. 3 अभिभूतीनां होम इति ॥ आध्वरा ऊत्वा मात्त्राय-
णिका^१ जुहुयादिति बौधायनः^२ मात्त्रायणिका^१ एवेति
शालीकिः^१ ॥

II. 162. 18 दीर्घप्रवृत्तेष्विति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह बौधा-
यनो याम्यासेतदुग्भ्यां^३ पूतश्चटाधवनीययोर्जुहुयात्ताभ्यां^३ यष्टे-
यष्टे जुहुयादेय तृष्णीं^३ सः^३स्मावमवनयेदिति^१ ॥

II. 167. 0 नित्ये यष्टणे वैष्णवीष्टवमनुवर्तयतीति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्य^२ इयदाज्य एवैषानुवर्तयितव्या भवतीति शालीकिः^१ ॥ १०

II. 169. 5 म उक्त्यमुक्तं देव प्रतिगीर्याक्यत्रां इत्याह मवनः^३मवनं
वेति ॥ पूर्वः कृत्वा बौधायनस्योत्तरः शालीकेः^१ ॥

II. 171. 8
(172. 14) पृष्ठयष्टाणां यष्टण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनो यत्र कथेतान्यहानि मंगच्छेदुर्गृहीयादेव तत्र पृष्ठय-
ष्टानिति^२ मन्त्रसुर एवेते दृष्टा भवन्ति^१ मन्त्रसुर एवेना- १५
मृत्नीयादित्यौपमन्यवः^३ ॥

१ Thus B G Be C'. •सूर्यज्ञा• Ba. •लेयव्रा• U (pr m.), •मना•
U (see m.), •लेयव्रा• the Virarapa

२ वाच्य• the MRS

३ Thus (and cp infra p. 157, 8) G Ba U (pr. m.), •मन्त्रवेष्ट•
Be U (see m.), •मन्त्रवेष्ट• II मन्त्रवेष्ट• C'.

४ पूतश्चटाधवनीयेषु• U (see. m.). पूतश्चटाधवनीयेषु• G B U (pr. m)

५ यष्टेयष्ट• all.

71. 16. पृष्ठयहाणां भक्षण इति ॥ म ह स्नाह बौधायनो
 अनुमवनभक्षेण^१ चैवेनाभक्षयेन्नित्येन चेति^२ नित्येनेवेति
 शालीकिः^३ ॥
- 173 7. अशूनां प्रष्टृहण^१ इति ॥ एकैकगः प्रष्टृहेदिति^२
 १ बौधायनः^३ सर्वांश्चेति शालीकिः^४ ॥ ५ ॥
- 73 12. आधवन^५ इति ॥ अतिचारमाधुमुयादिति बौधायनो^६
 यथाधविचमिति शालीकि^७मैत्रयेदित्यौपमन्वः^८ ॥
174. 9. अश्रोहाम इति ॥ सूत्रं शालीकिर^९चो ह स्नाह बौधा-
 यनो याभासेतदग्भासुपसृगेत्ताभासेन जुहुयादेष द्विणी-
 १० सुपसृगेदिति^{१०} ॥
- 175 1. पृष्ठयहाणां ग्रहण इति ॥ पूर्वः कस्यो बौधायनस्योत्तरः
 शालीकेः ॥
76. 13. तेन कचमुपोयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपुपेनैवाप्यत्र
 कचमुपोयेदिति शालीकिः^{११} ॥
76. 16. १४. अपभो गोपु जीर्यतीति ॥ सूत्रं शालीकिर^{१२}चो ह स्नाह
 बौधायनो यमप्यन्नं वहिस्तन्वात्यग्नुमास्तमेत तत्राप्येतानि
 कुर्यादुपाकरणययोर्नपायां देवतास्त्रिति^{१३} ॥

१ अनुमवनभक्षे B G U (pr m); अनुमवनभक्षय Bu, अनुमवनभक्षयेनेवेना
 L (sec. m.) C'; He corrupt

२ Thus (cp XIV. 12 173 7) B Bu G and the Viv., प्रष्टृहण Be,
 प्रष्टृहण U C'.

३ प्रष्टृहे or प्रष्टृहि the MSS etc. G

४ बौधायन Bu.

- II. 178. 9 अष्टापद्यै गर्भस्य वसाहोम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ न
गर्भस्य वसाहोमं जुहुयादिति श्रालीकि^१र्न च गर्भस्य वसाहोमं
जुहुयात्तेडां न खिष्टकृतमित्यौपमन्यवः ^१ ॥ ६ ॥ तृतीयः ॥
- II. 179. 9. अजवशाया उपाकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ वाय-
व्यैवैनासुपाकुर्यादिति श्रालीकि^१र्नो ह स्माह ज्यायांका- १
त्यायनो यथायुपाकरण उपाकरणं नृदत एवमेवायुत्तरे
मन्त्रा नुद्येरन्निति ^१ ॥
- II. 180. 5 यदाक्षधायामधो भवतीति ॥ स ह स्माह बौधायनो
यद्यक्षान्ताश्रिता^१ अहण्या मेघाः स्युः सःस्थापयेवाय चेत्क्षणाः
स्युरथैवं कुर्यादित्य^१र्नो ह स्माह श्रालीकिर्यद्यह नादित्य- १०
मन्तर्दधुः^१ सःस्थापयेदेवाय चेदेनमन्तर्दधुरथैवं^१ कुर्या-
दिति ^१ नाक्षधायामसःस्थापनं विद्यत इति गौतमः ^१ ॥
- . 180. 17. जयेष्विति ॥ पूर्वः कन्पो बौधायनस्योत्तरः श्रालीकेः ^१ ॥
- II. 181.
15, 16. अभ्यातानेष्विति ॥ पूर्वः कन्पः श्रालीकेरुत्तरो बौधायन-
स्योचो ह स्माहौपमन्यवो ज्यातानाश्चयाचादृभृत इति सुवा- ११
ऊतीरेवैता जुहुयादृक्षेयुश्च दर्शपूर्णमाशवाभ्यातानाश्चयाचादृ-
भृत इति ^१ ॥

१ ? यद्यक्षान्ताश्रिता Be C', यद्यक्षान्ताश्रिता B G U, यद्यक्षान्ताश्रिता Ba

१ Thus U, यद्यक्षान्ताश्रिता B G Be C', यद्यक्षान्ताश्रिता Ba

१ Thus Be C' U (see. m.); एनम् om. B Ba G U (pr. m.),
•यैवंमन्त्रये• C'.

१ नक्षत्रा G U.— •यौपमन्यवः Ba, but the Viv. has यथायुपाकरणम् ।

- 182 2. ग्रम्यापरिधिष्विति^१ ॥ 'ग्रम्यैव ग्रम्यापरिधीं कुर्यादिति'^२
बौधायनः^३ "प्राकृता एवैताः^४ सूरिति प्राचीकिः^५ ॥
182. 7 दिःस्वाहाकारः राद्रमृतो जुहोतीति ॥ विघाहं जुहुया-
दिति बौधायन^६ "दे दे सुवाकृती इति प्राचीकिः^७ ॥
11. 182.
11 sqq. अधिदेवने जुहोति रथमुखे जुहोति रथनाद्यां^८ जुहोतीति ॥
सूत्रं बौधायनस्य^९ तदग्नौ न्येता नि^{१०} सूरिति प्राचीकिः^{११} ॥
- 183 15. नैयधोधौ दधुम्वर आश्रयः आच इतीधो भवतीति ॥
सूत्रं बौधायनस्य^{१२} पृथगेवैतानीधान्यभ्यज्य पृथगभ्यादध्यादिति
प्राचीकिः^{१३} ॥
184. 2 १. यदाचः कूरं तेन वपद्वरोतीति ॥ सूत्रं प्राचीकेर^{१४} चो
ह आच बौधायन उदशित्वारमिश्रमर्कपर्यन्तं^{१५} सधं^{१६} जुहु-
याज्जहोति वा कडिति वा वपद्वर्यादिति^{१७} ॥

१ Thus Bu C' and the Viv., ग्रम्याः प= the other MSS

२ Conjecturally (Viv.: ग्रमोदधम्य ग्रम्याकारः); ग्रम्यायै ग्रम्यापरि-
B G U, ग्रम्यैव ग्रम्यापरि- Bu, ग्रम्यायै परि- Be C'

३ एवैता all.

४ नाम्नां Bu U C'.

५ Thus C' U (sec m.), *तदधित्येव Be; *तदन्येव- B Bu G U
(pr. m.). The Viv.: एव (r. एत) दग्नीये (r. न्ये) व। एतेन्येव जोमाः।
नास्यग्निस्तत्तमेति ।

६ Emended, उदशित्वार- Be, उदशित्वार- C', दुदशित्वार- B G, दधि-
तया- Bu, उदशित्वार- U.

७ cm. Be C'.

II. 187. 8. प्रभव इति ॥ स ह आह बौधायन उभयेन
प्रसौद्यादसिद्धीयाभिश्च सावित्रेण चेति^१ सावित्रेणैवेति
शालीकिः^१ ॥ ७ ॥

II. 187.
10 sqq. अतिक्रामेच्चिति^१ ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः ॥

II. 188.
10 sqq. अतीमोक्षेच्चिति^१ ॥ पूर्वः कल्पः शालीकिरुत्तरः बौधा-
यनस्य ॥

II. 191. 2. प्राणपहाणां घृहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ संवत्सर एवेति
दृष्टा भवन्ति^१ संवत्सर एवेनाभ्युह्यीयादिति शालीकिः^१ ॥

II. 192. 10 तां दुग्ध्वा ब्राह्मणाय दद्याद्यस्यान्नं नाद्यादिति ॥ सूत्रं
शालीकेर^१चो ह आह बौधायनः प्राक् चेदिजिज्ञासायै^१ १०
निधीदेदथैवं कुर्यादिति^१ ॥

II. 195. 3. यस्याहवनीये ऽनुदाते गार्हपत्य उदायेदिति ॥ सूत्रं
शालीकेर^१चो ह आह बौधायनः समस्तसेतमग्निं^१ घते समुप्य
दक्षिणेन विहारं पर्याहृत्य गार्हपत्यस्यायतनाद्गमोदाय शक-
त्पिण्डेन परिलिप्य न्युपोपसमाधाय ज्वलन्तमाहवनीयमुद्ध- ११
त्याहवनीयस्यायतनाद्गमोदाय शकत्पिण्डेन परिलिप्य न्युपोप-
समाधाय समिद्धत्याहवनीये षट् सुवाङ्मतीर्जुङ्गयादुदुधस्त्राग्ने

१ Thus G (sec m.) and the Vir ; *अग्ने* the other MSS. Vol. II. 187. 15 is to be corrected अतिक्रामायाः ।

१ चलो = Be C' and the Vir, अति = the other MSS.

१ Thus B G and the Vir., प्राक्चेन्निज्ञासायै Bu, प्राक्चेन्निज्ञासायै C', प्राक्चेन्निज्ञासायै U.

त्वमग्ने सप्रथा अग्नि मनो ज्योतिर्जुयतां तन्तुं तन्वन्तु त्वं
पित्रमिति ^१ ॥

I. 196.
: २९९.

अतिरिक्तघोमेध्विति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः
शालीकिः ॥

198 1.५

ध्रुवे परिहीणे प्रायश्चित्तकरण इति ॥ स ह स्याद्
बौधायनः प्राक् चेद्वभृषाच्छन्दोगबह्वृचेषु लभेरन्नभावरत्तयेषु
स्तुतशस्त्राणि सुस्तत्कृत्वा पुनर्यजेतेत्य^१चो ह स्याद् शालीकिः
प्राक् चेद्वभृषाच्छन्दोगबह्वृचेषु लभेरन्नभावरत्तयेषु स्तुतशस्त्राणि
सुस्तत्कृत्वा कृतमेव मन्येतेति ^१ ॥

199 6.१.

अज्ञां यज्ञे इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ यदेवानन्तरमहः
स्यात्तन्निमैवावरुणायाग्यहाभ्यर्च्यैरध्विति शालीकिः ^१ ॥

200. 3.

धूपे विरूढे प्रायश्चित्तकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१-
न्तस्तन्मेव धूपे विरूढे प्रायश्चित्तं कुर्यादिति शालीकिः ^१ ॥

21. 11.

यस्य सोम उपदक्षेत्सुवर्णं^५ शिरस्थं वेधा विच्छिद्यजीवे
^{१५} इत्यदाधुनुयाज्जुह्यादन्यदिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सहि-
रण्या एवास्यात् कर्ध्वं मुख्याद्यमसा ह्येरेन्नभ्युन्नीयेरध्विति^१
शालीकिः ^१ ॥

22. 19.

आदारघोमेध्विति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१आदारघोमेनैवाप-
न्यमागमयेरध्विति^१ शालीकिः ^१ ॥

^१ Corrected; अग्निरध्विति ॥ G Bu U (pr. m.), अग्निरेरध्विति or
अग्निरध्विति Be C' U (sec. m.).

^१ Thus ॥ G; नैवापन्यमागम Bu, नैवापन्यमाग Be C' U (sec m.).

II. 203. १ आग्निःस्विति ॥^१ आग्निषोऽनुवर्तेरस्विति बौधायन^२

एता^३ एवाग्निषः स्युरिति शालीकिः^४ ॥ ८ ॥ चतुर्थः ॥

II 245.

1 699

अथातो द्वादशाहं व्यग्यास्यामः ॥

II. 247 १ चिन्वीत द्वादशाहेऽग्निमिति बौधायनो^१ न चिन्वीतेति
शालीकिः^२ ॥

अतिघाह^३ इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो गृहपतिरेवा-
रणोः^४ समारोपयेदतदिघाहस्य रूपं भवतीत्य^५ चो ह स्नाह
शालीकिः पृथगेकारणेषु समारोपयेत्गृहपतेरेव प्रथमस्य
मयित्वा ज्वलत्सु ज्वलतोऽपि^६ विस्फुरन्निर्गतेतदिघाहस्य^७
रूपं भवतीति^८ ॥

II 245. 7. संनिवाप^९ इति । स ह स्नाह बौधायनः संनिवस्यन्तो
अग्रे ब्रह्मस्यते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेयुरग्नये चववते अग्रे
चववत इत्य^{१०} चो ह स्नाह शालीकिरग्निसंयोजनी^{११} खल्वेष्टिर्भ-

१ Before आग्निषो U has (rightly?) आग्नीष्वे (1 ? आग्निःस्वैव,) C' reads; आग्नीष्वेवाग्नीष्वित्यादिषो।

२ Thus B U C', the Vir.; एत the other MSS

३ Thus U (sec m.) and C' originally, अतिघाह the other MSS.

४ Thus G B, गृहपतेरेवा. Ba Be C', गृहपतिवा. U.

५ Thus B Ba G, 'मोनिह. Be, ज्वलत्सुज्वलतोपिनिह. U (sec m).

६ Thus B G and cp. XXVI 12, संनिवापय U (sec m.) C' Be,
संनिवाप Ba.

७ Thus B Be; 'वज्रवा Ba G U C'.

वति^१ यच्चैवाग्निं चेष्यमाणः स्यात्तच्चैनां निर्वपेदिति^२ प्राजापत्यं^३
पशुपुरोडाशमनुवर्तयेतेत्यौपमन्यवः^४ ।^५ ॥

11. पवन इति ॥ एकैकं एवेनान्यवयित्वैकैकं उदानये-
पुरिति बौधायनः^६ मरुदेवेनान्यवयित्वैकैकं उदानयेपुरिति
४ शास्त्रीकिः^७ मरुदेवेनान्यवयित्वा सर्वान्सोदानयेपुरित्यौप-
मन्यवः^८ ।

6. आर्षेयवरण इति ॥ स ह स्याद् बौधायनो वे केचन
समानगोत्रा अथवेता अन्यथागोत्राः^९ स्युरेकसार्पेयश्च^{१०} वरणं^{११}
एव तेषां वरणं स्यादित्य^{१२}चो ह स्याद् शास्त्रीकिर्यदि चैव
१० व्यवेता यदि^{१३} वायवेताः^{१४} समानगोत्रा एकसार्पेयवरणं^{१५} एव
तेषां वरणं स्यादिति^{१६} । ॥

13. व्रतधुस्त्विति ॥ समानच्य समावच्छो विभजेरस्त्विति बौधा-
यनः^{१७} वृषमेवैषां^{१८} व्रतदुघः स्युरिति शास्त्रीकिः^{१९} । ॥

१ प्राजापत्यस्य the MSS

२ Thus U (sec. m.). *नुवर्तयेत्यौ B G U Be. *निर्वपेदेत्यौ C',
*नुवर्तयेत्यौ Bu.

३ ? अन्यथागोत्रा Be, अन्यथोदोत्रा C', अन्यथासोत्रा Bu, अन्यथा अथोत्रा वा
U, अन्यथ अगोत्रा G B, अन्यथागोत्रा the Viv. (one copy), अन्यथासोत्राः
(another copy)

४ स्युरेक सार्पेयवरणं C', स्युरेक सार्पेयवाः समानगोत्रा एकसार्पेय वरणं Be

५ Only in C' B and U (sec. m.).

६ *वर्धनरथ or वरण U Be C'. On the whole difficult passages cp.
Ap. XXI 3. 4.

७ एव um, G and the Viv.

- II. 247. 1. यष्ट्यामुपसद्युत्तरवेदिः संनिवपन्तीति सूत्रमाचार्ययोरपि^१
वैकादग्न्यामिति विधिः^१ ॥
- II 247. 7. वसतीवरीणामभिघहण^२ इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^३ चो
ष स्याद् बौधायनो यदि सानिग्रयः कलशः स्यात्तूष्णी-
मवमयेद्युं वै सर्वं एव लेपः समवनीतः स्याद्यैवं^४ कुर्यादिति^५
शास्त्रीकिः^१ ॥
- II. 247. 12. सो ऽव^६ वैव^७ यज्ञस्य पुनरास्तमं जपति यज्ञायज्ञीयस्य^८
वा स्तोत्रे ग्रंथवत्के वेति ॥ यूवंः कत्यो बौधायनस्योत्तरः
शास्त्रीकिः^१ ॥
- II. 249. 1. विवर्तयन्ति परिधीनमुप्रहरति^९ प्रस्तरमिति ॥ सूत्रं बौधा- १०
यनस्तुमुप्रहरेदेवाच प्रस्तरपरिधीनिति शास्त्रीकिः^१ ॥ ६ ॥
- II. 248 5 निमौन्याध्वर्युंरुपाश्रु^{१०} जुहोतीति । सूत्रं बौधायन-
स्योन्नीचमाण एव जुहुयादिति शास्त्रीकिः^१ ॥

१ Before अपि Be ms. बौधायनाद्युपसद्युत्तरवेदि, C' बौधायनो, U बौधायनाद्
बौधायनो। cp XXVI. 12

२ Thus B G; •मिति वाधिः Ba; मिति वाधिः U, •मिवत्कं Be C'.

३ Thus the Vir and cp. XXVI. 12; •मदिपहण Be C', •मिति
पहण the other MSS.

४ Thus Be G, •दयैव C', •दयवैवं Ba B U

५ Thus B U G Ba the Vir (one copy); वैव Be C' the Vir
(another copy).

६ •हरति Be G Ba U; •हरति Be C'.

७ Read •वाश्रुं?

18. 1. शिन्धैरुपाकरण इति ॥ स ह स्नाह बौधायन उभयेनो-
पाकुर्याद्वर्ध्निर्भां च शिन्धैरेवेति " शिन्धैरेवेति शालीकिः ' ॥
- 18 15. न्यूहन् इति ॥ विराजा^१ वा प्रतिपद्यु न्यूहयति^२ शस्ते^३
वेति^४ ॥ पूर्वः कन्यो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः ॥
- 19 4 x निर्मथ्यस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवाग्मादिति बौधा-
यनसू^५णीक इति शालीकिः ' ॥
- दाक्षिणानां होम इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो
जुहुयादेवाहुतीर्जपेत्प्रत्ययमन्त्रानित्य^६ चो ह स्नाह शालीकिर्जु-
हुयादेवाहुतीर्न तु^७ प्रत्ययमन्त्राश्चपेदिति " ये केच दक्षिणा-
१० युक्ता मन्त्राः सुर्नैवानानास्त्रियेतेत्यौपमन्यवः ' ॥ १० ॥
पञ्चमः ॥
12. 6 अविवाक्य इति ॥ अविवाक्यमेतदहर्भवतीति बौधायनो "
विद्रुयादेवेति^८ शालीकिः ' ॥
12. 11 अचामुद्धरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " यथाप्रकृति-
११ मेवाध्वर्युः कुर्याच्छन्दोगबहुचा एव प्रतिसुर्वीरन्निति^९
शालीकिः ' ॥

१ विराजां G C', विराजा Bo Ba, विरजां U, विरजां B

२ ०र्थति abl exc C'.

३ शस्तेवेति all.

४ Found in Bo C' U G (see. m.), the other MSS. om

५ Thus corrected, निद्रू B G, निद्रू Bo, निद्रू Bo C' U (see. m.),
निद्रू U (pr. m.)

६ प्रतिविद्रु B G U (pr. m.)

- . 255. 13 सर्पण इति ॥ कृष्णाजिनान्तैः सर्पण उत्तरं हविर्धान-
मुपस्पृशेयुरिति बौधायनो^१ नोपस्पृशेयुरिति शालीकिः^१ ॥
- . 257.
५११ आचयणोऽस्त्विति ॥ वाचंयमो ऽध्वर्युः पूर्वाग्यहस्त्रान्
गृहीयादिति^१ बौधायनो^२ विस्पृष्टवागिति शालीकिः^१ ॥
- सं शुक्रं गृहीत्वा धारयति यावदितरौ ग्रहौ गृह्णातीति ॥^४
सूचं बौधायनस्य^३ यंयं गृहीयात्तं परिस्पृश्य सादयेदिति
शालीकिः^१ ॥
- यहाधानेऽनुसंभवेऽप्या^५ इति ॥ अनुसंभवेदिति बौधा-
यनो^३ नानुसंभवेदिति शालीकिः^१ ॥
- II 258 1. पशुकल्पेऽस्त्विति ॥ सर्वे कन्या बौधायनस्यै^६न्द्राक्षपशून्मेवा- १०
हीनरात्रिसन्नाहि भवतीति शालीकिः^१ ॥
- II. 201. 2. तेषां यानि समहाव्रतानि तानि माग्निषित्यान्यथेत-
राण्यौत्तरवेदिकानि स्युरिति बौधायन^३ ऐकादिकस्त्वेवाग्नि-
रिति शालीकिः^१ ॥
- II. 202. 12 आहीयेऽस्त्विति^७ ॥ अभिजिदिपुवान्वियजिद्गममहर्महा- १५

१ पदस्थानाग्न्य • II

२ ४ given only by U (sec. m) C' and the Vir.

३ Thus B G (sec. m) C' (sec. m) U; जायतेऽनाधानेऽप्य • Be,
पदस्थानेऽप्य • Ba; the Vir. यहा आधीयन्ते इति ।

४ Thus (heterochatic locative? from आहीयत्) Be C' U (cp
Ap. XXIII, 9, 6 आचयति); आहीयेऽस्त्विति B G the Vir; आहीये
चिति Ba.

प्रतमित्येतान्याचीयन्ति^१ भवन्तीति बौधायनो^२ यान्यन्यानि
 पृष्ठ्याभिप्रवेभ्य इति शालीकिय^३ानि चान्यानि पृष्ठ्याभिप्रवेभ्यो
 दशमाश्चाङ्ग इत्यौपमन्यवः^४ प्रायणीयारम्भणीयावभिजिदि-
 पुवान्विश्वजिह्वममर्हमहाप्रतमुदयनौयो इतिराच इत्येतान्य-
 ५ द्यावाचीयन्ति^५ भवन्तीति गौतमः^६ ।

१५. ५. यशुकन्येभ्यिति ॥ सर्वे कल्पा बौधायनस्य^७ कादशिन-
 पशून्येव सांवसरिकाणि सत्ताणि भवन्तीति शालीकिः^८ ।

१६. ७ वाहः प्रततन्तुर्भवतीति ॥ सूचं बौधायनस्य^९ वीणैवेषा^{१०}
 तन्तीभिः^{११} प्रततमा^{१२} स्यादिति शालीकिः^{१३} ।

१० अहर्गणे माहाप्रतिकाना^{१४}श्रित्पानां करण इति ॥
 कुर्यादिति बौधायनो^{१५} न कुर्यादिति शालीकिः^{१६} ।

अहर्गणे श्रित्पानामनुप्रवपण इति ॥ अनुप्रवपेरन्निति
 बौधायनो^{१७} नानुप्रवपेरन्निति शालीकिः^{१८} ॥ ११ ॥ षष्ठः ॥

१. *तान्यचीयन्ती Bu, *तान्याचीयानि B G, the other MSS wholly corrupt, cp XXVI 17

२. *द्वारचिद्यन्ति U, *द्वारचीया Be, *द्वारचीय G', *द्वारचोयानि B G, *द्वारचिद्येती Bu

३. वीणैवेषा G', वीणैवेषा Be, U (sec. m.), वीणैवेषा G, वीणैवेषा Bu B, वीणैवेषा U (pr m)

४. Thus G U G'; तंवाभिः Bu, तौभिः Be, तंवेभिः B.

५. Uncertain; प्रततमा B Bu G U (pr m) G' (sec. m.), प्रततं तु Bo U (sec. m.), प्रतततु G' (pr m.)

६. Thus B G Be, सदा (= or सह = Bu U G' and the V15.

II 277, 14. दशरात्राय दीक्षित्यमाणो दशहोतारः कृत्वा दशरात्राय दीक्षत इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ॥ मग्नहोतारः कृत्वा दशहोतारं जुहुयादिति शाल्मीकिः ॥ इति नु ब्राह्मणवान् ॥

अथ गोबलदशरात्रोऽतिरात्रः पृष्ठयः षडहो वाजपेयो महाघ्नं चातिरात्रस्याष्टमेऽङ्गि^१वाजपेयः^१ ॥ तत्र^१देवसुवा^१ हविषां करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^१ न कुर्यादिति शाल्मीकिस्त्वस्त्रि^१ग्रस्य पशुपुरोडाशमनुवर्तेरदित्यौपमन्यवः^१ ॥

विकृत्यमाने पृष्ठे षडहे शिष्यानां करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^१ न कुर्यादिति शाल्मीकिः^१ ॥ १०

L 281 16 एकपष्टिरात्रे वैश्वकर्मणादित्यथोर्ध्वहण^१ इति ॥ उत्तरे चि^१ग्रद्रात्रे गृहीयादिति बौधायनः^१ संवत्सर एवैनौ दृष्टौ भवतः^१ संवत्सर एवैनौ गृहीयादिति शाल्मीकिः^१ ॥

L 288 2 औदुम्बरः षोडश्रिपात्रमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ खादिरमेवेति शाल्मीकिः^१ ॥ १५

II. 283. 15 अतिरात्रपशूनामुपाकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ सारस्रुतौमेवोपाकुर्यादिति शाल्मीकिः^१ ॥

१ Thus U C'; चाष्टमो भवतीति वाजपेयस्य B; चाष्टमेवाजपेयस्य B G Be

१ पशु om. B Be G

१ Thus G U C' and the Vw, चादित्यथोर्ध्वहण B B; औदित्यथोर्ध्वहण Be

पोडशिवतां चमसानां भक्षण इति ॥ व्यक्तान्मवयेदिति^१
बौधायन^२ इन्द्रपीतानिति शाल्मीकिः^३ ॥

रात्रिपद्यायेषु मुख्यानां चमसानामभिर्गणन इति ॥
सूत्रं शाल्मीकेर^४चो ह स्माह बौधायन इन्द्राय त्वापिशर्व-
१ राधेत्येव मुख्यंमुख्यं चमसमभिष्टेदिति^५ ॥

11. आग्निनस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवाग्यादिति बौधा-
यनस्य^६श्लोक इति शाल्मीकिः^७ ॥

0 आग्निनस्य चर्याया इति ॥ सूत्रं शाल्मीकेर^८चो ह स्माह
बौधायनः पुरस्तात्तिरोज्ज्जियानां^९ चमसानां चर्याया^{१०}
१० अनुवाग्निमेव^{११} चरेदिति^{१२} ॥

8. तिरोज्ज्जियानां^{१३} चमसानां भक्षण इति ॥ अनुष्टुप्-
छन्दसा भक्षयेदिति बौधायनो^{१४} जगतीच्छन्दसेति
शाल्मीकिः^{१५} ॥

10. रुद्रहतीयेष्विति ॥ एकादशधा हलोपघटोपयजेदिति
१५ बौधायनो^{१६} ऽपच्छेदमिति शाल्मीकिः^{१७} समस्तान्येवैवान्यनुप्रक्षत्य
सर्वैर्मन्त्रैरनुमन्त्रयेत्तद्यौपमन्यवः^{१८} ॥ १४ ॥ सप्तमः ॥

1 एकादशिन्यै संप्रदान इति ॥ सूत्रं शाल्मीकेर^{१९}चो ह

१ Thus Bu Be G' and the Viv, सुवक्ष्यामः B G U.

२ Thus Bu and Viv, चमसानां or चमसिनां the other MSS.

३ Thus G only; चर्याया इत्युवाचिः G' U (see. m), चर्यायायुवाचिः
the other MSS.; चर्याया also the Vivaraṇa

आह बौधायन एकादशाग्नीषोमीया एकादश भवनीया
एकादशानूवन्धा^१ इति^१ ॥

II. 292 2. उपशयस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ लभेत यामे नारण्य
इति बौधायनो^२ लभेत्तारण्ये न याम इति शास्त्रीकि^३ नैव
यामे नारण्य इत्यौपमन्यवः^४ ॥

II. 294, 16. उपशयस्योपासन इति ॥ सूचं बौधायनश्चैवोत्तरत^५
उपास्तेदिति शास्त्रीकिः^६ ॥

II. 290, 4. पाद्वीवतस्य परिलेखन इति ॥ शास्त्रामुखीयः शकुम-
भिपरिलिखेदिति बौधायन^७ उत्तरत एकादशिन्यै पाद्वीवतं
मिथुयादिति शास्त्रीकिः^८ ॥

II. 296, 5. त्वाष्टस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवाग्न्यादिति बौधाय-
नस्य^९ ष्योक इति शास्त्रीकिः^{१०} ॥

II. 296, 6. त्वाष्टस्योत्सर्ग इति ॥ सूचः शास्त्रीकेर^{११} चो ह आह
बौधायनो ऽभिपर्यश्रितमेनमन्तरेण चामाश्रोत्करावुदङ्गुपनि-
क्रमय्याङ्गिरभ्युक्ष्य^{१२} यजमानस्याजास्त्रपिसृजेदिति^{१३} ॥

II. 290, 11. त्वाष्टस्य चर्वाया इति ॥ उपाःश्च चरेदिति बौधायन^{१४}
उचैरिति शास्त्रीकिः^{१५} ॥

II. 297 4. पुनश्चिताविति ॥ सूचः शास्त्रीकेर^{१६} चो ह आह बौधा-

१ *शानुवन्धा MSS

२ Thus G U and a citation in the Ms ; उत्तर the other MSS.

३ Thus B Be C' G U (acc. m.) ; *निष्कृमया* U (pr. m.), *निष्क्र-
मया* Bn ; *निष्कृमया* a citation in the Ms.

यनो यमण्यग्निं चिचानोऽपजानीयात्तस्मिन्नुपरि^१ पुनश्चितिं
विनुयादुत्तरतश्च यूपधूपं मिनुयादिति^१ ॥

१०. १०. कौण्डपायिनीयास्त्रिष्टिचिति ॥ अग्न्यन्वाधानप्रतिपत्का
इहान्ताः संतिष्ठेरचिति बौधायन^{११} आग्न्यभागप्रतिपत्का

१ इहान्ता इति ब्राह्मणिकः^{११} सपूर्णपाचविष्णुक्रमा इत्यौपमन्यवः^१ ॥

११ ११ पिण्डपिष्टयजम्य दान इति ॥ अहरइदंघादिति बौधा-
यन^{११} आदित अन्ततश्च मासस्येति ब्राह्मणिकः^१ ॥ १४ ॥

१०१. ३ होतृणां व्याख्यान इति ॥ सप्तहानुतेस्त्राक्षाकारानित्ये-
कमृतेष्वहानन्तःस्त्राक्षाकारानित्येकः^१ सर्वानित्येकं ॥ पूर्वः

१० कत्थो बौधायनस्योत्तरौ ब्राह्मणिकः^१ ॥

१ स पौर्णमासीपुष्यपौर्णमासीषु शुक्लद्वादश कथः
संवत्सरे शुद्ध्यादित्येतदेकममावास्यापौर्णमासीस्त्रित्येतदेकः^१
सर्वास्त्रित्येतदेकम् ॥ पूर्वः कत्थो बौधायनस्योत्तरौ^१
ब्राह्मणिकः^१ ॥

११ चयन्तिष्ठश्चिन्ताविति^{११} ॥ सूचः ब्राह्मणिकैर^{११} चो ॥

१ Doubtful. G and the Vir. read as given in our text; चिन्ता-
नीयणा G, चिन्तानैवणा U; चिन्तानीयणा the other MSS. We
expect an optative derived from the root च्वा, cp. अचान्तः XVII
17: 297, 5. The Vir. paraphrases by चोच only.

१ *नतस्त्राक्षाकारा* MSS., but cp. XX. 5: 5, 5.

१ उभौ ins. B Ba G (sec. m.)

१ Thus G, G U (sec. m.) the Vir. and a citation in the Ma.,
चिन्ताचिन्ता B Re, *चिन्ताचिन्ता* Ba.

आह बौधायनो ऽग्निमहणः स्वयंचितिः श्वेतकृष्ण-
योरभिमर्शनमधिद्रवणमवद्रवणमिति^१ सर्वमेवैतत्कर्मावृता
कुर्यादिति^१ ॥

II. 303. 5. अहरहश्चिताविति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह आह
बौधायनो ऽग्निमहणः स्वयंचितिः श्वेतकृष्णयोरभिमर्शनम-
धिद्रवणमवद्रवणमिति^१ सर्वमेवैतत्कर्मावृता कुर्यादिति^१ ॥

II. 307. 13. रयचकचित्तौ पुरीषस्योपधान इति ॥ पुरीषस्यान्तान्कु-
र्यादिति^१ बौधायन^१ दृष्टकास्त्रेव पुरीषस्यान्तं गच्छेदिति^१
शालीकिः^१ ॥ १५ ॥ अष्टमः ॥

II. 310. 2 रोहिते चर्मणीति ॥ सूत्रं बौधायनस्याप्यरोहितः^१
स्यादिति शालीकिः^१ ॥

उभयनीतस्य करण इति ॥ उभे^१ ऋचौ^१ द्विरभ्यावर्तये-
दिति बौधायनः^१ सकृदेव नृवन्निर्हूयादिति^१ शालीकिः^१ ॥

१ Thus B G Be Bu and a citation in the M., (cp also XXII. 4-121. 18), C' reads 'मर्शनाधिद्रवणमि', U. om 'मवद्रवण'.

१ Thus G Be; पुरीषस्यान्तस्यान्कुर्यां U, पुरीषस्यान्तस्यान्कुर्यां B, पुरीषस्योपधानं C'; Bu defective.

१ Hesitatingly corrected; पुरीषस्यान्तद्वये G, पुरीषस्यान्तद्वये Be, पुरीषस्यान्तद्वये C', पुरीषस्यान्तद्वये U.

१ उभौ ऋचौ B G, उभये ऋचौ Be C', उभयो ऋचौ Bu, उभये ऋचौ U (cp m.) The two pl's are, according to the Viv. शायः पूतः प्राङ्मोम. etc, and शायः पूतः... शयः शोमः etc., T B II. 6. 2 2-3.

१ नृवन् om Be C' U II ('pr m.); नृवन् निर्हूय Bu

प्राङ् सोमः प्रत्यङ् सोमः^१ प्रत्यङ् सोमः प्राङ् सोमः^१
इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्रोत्तरः शालीकेः ॥

310. 4

899.

सौचामणिकायै सुरायै संधान इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^१चो
ह साहोयमन्यवो यत्रैव सुरा स्वात्तत एवाहारयेदिति^१ ॥

12, 14. ५

सुराग्रहाणां ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ पथोग्रहा-
नयत्र गृहीयादिति शालीकेः^१ ॥

119. 4

ताञ्जघनेन सुगृह्णान्वाधो वोदीधो वायातयतीति ॥
पूर्वः कल्पो बौधायनस्रोत्तरः शालीकेः ॥

सुराशोमस्य संघर इति ॥ दक्षिणेन हत्वोत्तरेणावनये-
१० दिति बौधायन^१ उत्तरेण हत्वा दक्षिणेनावनयेदिति
शालीकेः^१ यंत एवेन^१ हरेत्तत एवेनमवनयेदित्यौपमन्यवः^१ ॥

114

पावमानीभिर्हपस्यान इति ॥ पावमानीभिर्हपस्याय
पिष्टां पाञ्चानुवाक्याभिर्हपतिष्ठेरन्निति बौधायनः^१ पिष्टणा-
मेव पाञ्चानुवाक्याभिर्न पावमानीभिरिति शालीकेः^१ ॥

14. १५

अवधय इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^१चो ह साहोयमन्यवः
शूलैश्च मासरेण आवधयमवेद्यादिति^१ ॥

आख्यातमुदकान्नस्य प्रत्यसनम्^१ ॥

आख्यातमाश्वनम्^१ ॥

. 10.

आख्यातः समिधां करणम् ॥

१ This G only, प्राङ् सोमः प्रत्यङ् सोमः प्राङ् सोम B, प्रत्यङ् सोम
प्राङ् सोम Be O' U, प्राङ् सोम Bu.

१ See remark on XXI. 3- 73 5, 6

- II. 327. 15. वैमृधस्यानुनिर्वपण इति ॥ सूचं बौधायनस्य [॥] नानिष्टा
प्रथमसोमेनानुनिर्वपेदिति शास्त्रीकिः ^१ ॥ १६ ॥
- II. 328. 12. पौर्णमासीमेव यजेत आद्यवाचामावास्यामिति ॥ उभ-
यत्र पौर्णमासहविर्भिर्यजेतेति ^१ बौधायनो [॥] नामावास्यायां
किंचन यज्ञरूपं क्षुयादिति शास्त्रीकिः [॥] पिण्डपितृयज्ञेन
चरेदित्यौपमन्यवः ^१ ॥
- II. 328. 15. साकं गवायीयेन यजेत पशुकाम इति ॥ सूचः शास्त्री-
केर [॥] चो ह स्माह बौधायनः शुग्भ्यामेव पुरोडाशं जुहुयाच्च-
मसेन शान्नायमिति ^१ ॥
- I. 329. 11. नागतश्रीर्महेन्द्रं यजेत ^१ च यो वै गतश्रियः शुश्रूषाया- १०
मणी राजन्यस्तेषां महेन्द्रो देवतेति ॥ स यो ज्य एतेभ्यो
महेन्द्रमियच्छेत् ^१ स संवत्सरमिन्द्रमिष्ट्वा महेन्द्रेज्या ^२ लभेतेति
बौधायनो [॥] इत एवापि संवत्सरमिन्द्रमिष्ट्वा महेन्द्रेज्या ^२
लभेतेति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- II 329. 16. संवत्सरमिन्द्रं यजेत ^१ संवत्सरः हि व्रतं नातीति ॥ १५
सूचः शास्त्रीकेर [॥] चो ह स्माह बौधायनो यस्याममावास्याया-

१ Thus B Bu, पौर्णमासी. Be U G; C' injured.

१ Thus (इयच्छेत् and cp. XVII. 49: 329 13: इयच्छेत्) the Viv-
arapa only; महेन्द्रं यियच्छेत् G (sec. m) B, महेन्द्रमियच्छेत् Bu, महेन्द्रं यच्छेत्
Be C', महेन्द्रं यच्छेत् U (pr. m.).

२ Thus B Bu G C'; महेन्द्रेज्या Be U

मादित इन्द्रं यष्टुं प्रक्रमेत्संवत्सरे^१ पर्यवेते तस्यां महेन्द्रं
यजेत^२ सो ऽत ऊर्ध्वं महेन्द्रयाज्येव स्यादित्य^३चो ह साक्षी-
पमन्यवो ऽभ्यारूढः खल्वस्यैव^४ संवत्सरो भवति यस्याममा-
वास्यायामादित इन्द्रं यष्टुं प्रक्रमेत्संवत्सरे^१ पर्यवेते या ततः
पूर्वामावास्या स्यात्तस्यां^५ महेन्द्रं यजेत^२ सो ऽत ऊर्ध्वं महे-
न्द्रयाज्येव स्यादिति^३ ॥

331 7. दासाथण्यजेन सुवर्गकामो यजेत^१ पूर्णमासे संनयेन्मै-
चावहृष्ट्यामिषयामावास्यायां^२ यजेतेति ॥ सुवं बौधायनस्य^३
वैमृधमण्यत्रातुनिर्वपेदिति शालीकिः^४ ॥

31. 14. १०. सांनाय्यस्य भक्ष्य इति ॥ सुवत् शालीकेर^१चो ह साक्षी
बौधायनो यजमान एवेतमर्धमासमनुनिधाय सांनाय्यं भक्ष्ये-
दिति^२ ॥

332 1. आमिवायै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवती स्यादिति
बौधायनस्य^१श्रौतेति शालीकेः^२ ॥

332 ०, ११
332, ३. इडादधे चतुश्चक्र उपोऽष्टयाजस्य करण इति ॥ कुर्या-
दिति बौधायनो^१ न कुर्यादिति शालीकिः^२ ॥ १७ ॥
नवमः ॥

344. 1. दृष्टस्यतिमवे दाक्षिणानां होम इति ॥ अनुषवनं दाक्षिणानि

^१ Thus (प्रक्रमेत्) C' U and a citation by Sāyana; प्रक्रमेत G (sec. m.), प्रक्रमेत् Bu Be, प्रक्रमेत B G (sec. m.)

^२ Thus U C', खल्वस्यै B, खल्वस्येव Bu, खल्वस्य G; Be is defective.

^३ स्यान् given only by Sāyana in his citation.

^४ वा ins. Be B U

जुहुयादिति बौधायनो माध्यंदिन एव सवने दाक्षिणानि
जुहुयाद्दामौत्येवेतरयोः^१ सवनयोर्ब्रूयादिति शालीकिः^१ ॥

II. 346 8 द्विरष्टेन दत्तमुत्पुनातीति ॥ मन्त्रनिवृत्तमेतद् दत्तं स्या-
दिति बौधायनस्य^२ शालीकिमिति^३ शालीकिः^१ ॥

II. 349. 6. अमुद्धते^४ वेद्यै दक्षिणत आहवनीयस्य सह्यत शोचं प्रत्य-
भिषिञ्चतीति ॥ सूचं बौधायनस्य^५ कृष्णाजिनमथवास्तृत्या-
भिषिञ्चेदिति शालीकिः^१ ॥

II. 350. 2. भाषैः पूर्णं कमण्डलुमिति ॥ शौवर्णः शौवर्णेभाषैः पूर्णः
स्यादिति बौधायनो^६ मार्त्तिक^७ एव धान्यभाषैरिति
शालीकिः^१ ॥

१०

L 354 16 मग्नदश भासतोः पृश्नीर्वत्सतरोरासभत इति ॥ पृथगेवासां
मनोताः स्युः पृथक् पशुपुरोडाश इति बौधायनः^८ पृथगेवासां
मनोता स्युरेकः पशुपुरोडाश इति शालीकिरेकैवासां मनोता
स्यादेकः पशुपुरोडाश इत्यौपमन्यवः^१ ॥

II. 356. 3. अग्निष्टुतीन्द्रमृतीति ॥ सूचं बौधायनस्य^९ यथाप्रकृति- १५
II 358. 9. सेवाध्वर्युः कुर्याच्छन्दोगवक्त्रुषा एव प्रतिविकुर्वीरन्निति
शालीकिः^१ ॥

I 360. 10. अतिरिक्तस्रोत्रेऽपि ॥ पूर्वः कस्यो बौधायनस्योत्तरः
शालीकेः ॥

१ Thus B G Bu and the Viv.; ददामौ Be U C'.

२ Thus G B; दृष्ट्योक्त इति B, दृष्ट्योक्तिरिति Be C' U.

३ Thus the Viv.; अद्वे U G, अद्वे Be C', अद्वे B.

४ मार्त्तिक G U C' Be and Viv.; मार्त्तिक B, मार्त्तिक Bu.

[३०२, ३,
२०.

धनुषः प्रदान इति ॥ पूर्वः कल्पः शालीकेरुत्तरो बौधा-
यनस्य ॥

एकाहानामन्त इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ मृत्युसवान्त
इति शालीकिः ^१ ॥

[३०७, ३, १

निदधत्यस्मा एतद्विरुच्छिष्टं मृतभाजनमिति ^१ ॥ सूत्रं
बौधायनस्य ^२ नात्र चविरुच्छिष्टं मृतभाजनं ^३ निदध्यादिति
शालीकिः ^१ ॥

[३०८, १
३११

अथास्याः सद्यस्क्रियामनुक्रियां परिक्रियामतिक्रियां प्र-
वर्गस्य करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ^२ न कुर्यादिति
^१ शालीकिः ^१ ॥

[३०९, १०,

श्रवानसो ऽधिषवणे फलके पुरुषास्त्रस्य वृषणाविति ॥
सूत्रं बौधायनस्य ^२ श्रवानसो ऽप्यचारणी कुर्यादिति
शालीकिः ^१ ॥

[३१०, २,

न यं कं च ^१ यहं गृह्यात्येवमेवैनं गृह्णाति ^१ यदु किं च
पात्रं सादयत्येवमेवैनंसादयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^२ ययं
^१ यहं गृह्णीयान्तं परिमृज्य सादयेदिति शालीकिः ^१ ॥

[३१०, ८,
१२;
३११ १४;

श्वेतमश्वं ददाति ^१ श्वेतां वडवां ददात्यश्वमसितं ददाति ^१
गर्भिणीं वडवां ललामीं ददात्यनुकुक्षं ^१ ददाति ^१ त्रय-

१ Thus B Bn G (sec. m.); •भोजन= Be G' U G (pr m).

१ यन G (sec. m.) and the Vir., यनं B

१ Thus G' only (sec m.), all the other MSS. corrupt (•त्यनदुहं-
हचं ददाति, •त्यनदुहं ददाति, •त्यनदुहं ददाति त्रयं ददाति).

I. 379. 11; स्त्रिंशत्तं निष्कान्ददाति^१ सोमचमसं ददाति^१ हिरण्यं
382. 11;
388. 9; चमसं ददाति^१ राशिकृतं^२ धान्यं ददाति^१ मरायकृतं^३ धान्यं
406. 8, 9.

ददातीति^१ ॥ एतानि च नित्यानि च दद्यादिति बौधायन^१
एतान्येवेति शालीकिः^४ ॥ १८ ॥

१ अथातः सर्वतोमुखं व्याख्यास्यामः ॥

चिन्वीत सर्वतोमुखे ऽग्निमिति बौधायनो^१ न चिन्वी-
तेति शालीकिर^२चो ह स्मरह मौद्रह्यः पूर्वस्मिन्नेवाग्निचय
इतरेषु सावित्राः सूरि^३त्येतदपि न कुर्यादित्याञ्जीगविः^४ ॥

अरण्योः समारोपण^५ इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^६चो ह स्मरह
गौतमो गृह्यपतिरेव प्रथममरण्योः^७ समारोपयेत्^८ इतरे मन्त्र १०
इति^१ ॥

१ निष्कं ददाति MSS., but cp. XVIII. 38: 388. 9.

२ Thus Be C' Bu U, राशौ० II G (sec. m.)

३ इति found in C' only.

४ The words एतान्येवेति शालीकिः are repeated in Be Bu U W C', indicating the end of a prāśna.

५ This karpikā is not found in Be C' Bu W U; in U it is given on a loose page. The text of this, doubtless later added, chapter is given according to B G (where it is given secunda manu), a complete citation in Kṛṣṇasvāmīnī pratyogāsāra (K) and a ditto (I) in a MS. belonging to the India Office (Catalogue by Eggeling Vol. I, p. 87) The Vivaraṇa of this chapter is missing equally.

६ रोहण G B.

७ प्रथमम् om. K.

८ रोहण G B, रोहयन् K.

शालाया इति ॥ प्राकृतेन^१ प्रक्रमेण मौयान्मधे गार्हपत्य
इति ॥ सूत्रं बौधायनस्त्रीचो ह स्माह शालौकिः विपदेन
प्रक्रमेण सर्वत इति^१ ॥

त्रिष्टुप्पाद्यां दिशि भवति पञ्चदशो दक्षिणतः सप्तदशः
१ पञ्चादेकविंश उत्तरतः^१ सर्वतो वा ज्योतिष्टोमः^१ सर्वे^१
ज्योतिष्टोमदक्षिणा इति ॥

प्रवर्ग्यं करण^१ इति ॥ सूत्रं बौधायनच^१ गोक्थे^१
प्रवृज्यादिति शालौकिः^१ ॥

याजमान इति ॥ अभौनाम^१ याजमानं कुर्यादिति बौधा-
१० यनः^१ कुर्याद्यथावकाशं याजमानमिति शालौकि^१ यं अग्निश्च-
स्काराः^१ क्षुत्ताम्काममितरसन्धेलेत्यौपमन्थवः^१ ॥

अन्वन्वाधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्त्रीचो ह स्माह
शालौकिर्गार्हपत्यः^१ सप्तदंन्वादितः आह्नामयोनिरन्वाहार्य-

१ प्रकृ. U K L.

१ म. B G, मया U K L.

१ Thus L, सर्वे K, सर्वतो U, सर्वतो वा B G

१ प्रक्रमेण U K I

१ नाथ्ये B G

१ अभिनाम B G, but cp XX. 18., 39. 11, the other MSS. om. this word

१ अन्वाधानां U

१ नाम om B G; instead of नाम्नामम् U मध्यामम् ।

१ पश्यत B G

पचन आहवनीयः^१ सहदन्वाधाय ततो यथार्यं गच्छे-
दिति^२ ॥

भक्षण इति ॥ सूचं बौधायनस्य^३ सर्वः समवधाय सह-
देव^४ भक्षयेदिति^५ शालीकिः^६ ॥

माजंन इति ॥ सूचं बौधायनस्य^७ सहदेकस्मिन्निति^८
शालीकिः^९ ॥

लोकाग्नीनां हरण इति ॥ सूचमाचार्ययोर^{१०} चो ह स्नाह
दीर्घवाक्यः^{११} पूर्वस्मिन्नेव याजमानः स्यादिति^{१२} ॥

क्रतुपशूनां करण इति ॥ सूचं बौधायनस्य^{१३} क्रतुपशव
ऐकादग्निनाश्च विकल्पन्त इति शालीकिः^{१४} ॥

समञ्जन इति ॥ सूचमौपमन्यवीपुत्रस्य^{१५} यावन्त स्तोमा-
स्तावत्कृत्वः प्रचरण्या समनकीति बौधायनः^{१६} ॥

दधिपः इति ॥ सूचं मौद्रक्षस्य^{१७} पयसा वाज्येन^{१८} चेति ॥
पूर्वः कश्यो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः^{१९} ॥

अश्वदाभयोर्यहण इति ॥ सूचं बौधायनस्योचो ह स्नाह^{२०} ॥

१ After 'नीयं' G ins वंत्, B न्; U K I om चाय. ...नीयं and read स्यात् सहद. (thus K I), स्यात्सहद. (thus U).

२ इति in-erted by me.

३ सहदेव om B; न G instead of the-o words;—सहदेव U.

४ मौद्रक्षस्य U K I.

५ दीप. U K I.

६ शालीकिः U K I.

७ U K I om. the first वा]

शालीकिर्वाजपेये दादशाहे मन्त्रे ताण्डिनामयन उद्भिदि वल-
भिदौति तस्य स्यादित्येवमेव पृश्निग्रहैः प्राणग्रहेरिति^१ ॥

षोडशग्रहाणां^२ ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यानुसवनं
गृह्यैयुरिति शालीकिः^३ ॥

४ अतिघाघ्नाणां होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^५ " माहेन्द्र-
स्यानुवपद्गारमुपगृह्यैयुरिति शालीकिः^६ ॥

षोडशिन श्रोत्रमुपाकरोतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^७ " येन
केन चिदिति शालीकिः^८ ॥

चदयशूलानामुदामम इति ॥ एकैकं उदामयेदिति
१० बौधायनः^९ " मर्वांस्यहेति शालीकिः^{१०} ॥

अवभृथ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{११} " प्राञ्च एवावभृथम-
वेयुरिति^{१२} शालीकिः^{१३} ॥

१ The reconstruction of the text of this dvandva is wholly uncertain. I have given the reading presented by B which, however, has उद्भिद्वलभिदिति and adds शालीकिः at the end. Thus also G. U K I have ताण्डिनामयने ॥ ताण्डिनामयन, indicating the beginning of a new kandikā, moreover the following words run thus in U उद्भिद्वलभिदित्येवमेव इति. in K उद्भिदि वलभिदित्येवमेव इति, in I उद्भिदि वलभिदि अथ्येदितिपुलिपिमनिसाध्यामनित्येवमेव इति ।

२ षोडशिनो B G

३ शालीकिर् U K I.

४ श्रोत्रमन्यः U K I.

५ शालीकिः U K I.

६ Thus G, "अवभृथवेव" U K I, "अवभृथवेति B.

७ गौतमो U K I.

अरण्योः समारोपण^१ इति ॥ सूचमाचार्यथोर^२चो^३ ह माह
 गौतमो^४ गृहपतिरेवारण्योः समारोपयेत्तत^५ इतर इति^६ ॥
 १६ ॥ दशमः ॥

॥ इति त्रयोविंशः प्रश्नः ॥

१ Thus K I, समारोपण U, समारोप B G.

२ सूचं शास्त्रीकेरवी U K I.

३ बौधायनो U K I

४ •रोदये• B G

५ Thus B G, तत इतरं यथायं यदेष्टुं चेत्तः U K I.

कर्मान्तसूत्रम् ॥

- पशुतयेन कल्पमवेक्षेत कन्दसा ब्राह्मणेन प्रत्ययेन न्यायेन
 म॥स्यावशेनेति ^१ कन्दसेति यद्वोचाम यथाम्नायप्रणिधीदं
 पूर्वमिदमुत्तरमित्यापि मन्त्र एव स्तव्यं कर्म प्रव्रूते ^१ कर्मा-
 नुवादो भवति ^१ यथैतद्भवति प्रथमगाह्यपणा बर्हिरच्छोर्वन्ता-
 ५ रिक्षमन्विहि देवस्य त्वा संवितुः प्रमवे ऽग्निमोर्वाङ्मभ्यां पूष्णो
 हस्ताभ्यामग्नये जुष्टं निर्वपामीति ^१ यच्छन्दसा न शक्नुयात्क-
 ल्पयितुं ब्राह्मणेन तत्तत्कल्पयिषेद्ब्राह्मणसु द्वेवैनाम्नन्मानप्रज्ञा-
 तान्विदधातौदमनेन करोतौदमनेनेति ^१ यथैतद्भवतीषे त्वोर्ज-
 तेति शाखामाच्छिनन्ति वायव स्तोपायव स्येति वत्सानपा-
 १० करोतौत्याप्यमन्त्राणि कर्माणि विदधाति ^१ यथैतद्भवत्यष्टासु
 प्रक्रमेषु ब्राह्मणो ऽग्निमादधीतैकादशसु राजन्यो द्वादशसु
 वैश्य इत्येवं व्यवस्थावर्णसंयोगाद्यथो एतत्प्रत्ययेनेति कन्दो-
 मङ्गुषाभ्वर्युप्रत्ययेनेति ^१ यथो एतद्व्यायेनेति प्राकृते तन्मे प्राकृतं
 न्यायमनधिगच्छन्त्यामन्यायं प्रतीयादयमिदार्हताः समारम्भ
 १५ इति ^१ यथो एतत्प्रत्यावशेनेति सोमे ऽपशुत आदाराः य-
 दासगुनानि चाभियुण्यादिति ^१ चतुष्टयेन मन्त्रा वर्तन्ते स्तुत्या
 निर्दग्नेनाग्निपा नैव स्तुत्या नाग्निपा न निर्दग्नेनेति चतुर्थमयेमे
 पशु इतिराकारा औपधं पयः पशुः सोम आज्यमिति ^१ ॥१॥

तेषां पृथक्पृथग्धर्माः पृथगधिकरणानि ^१ यथाधिकरणं

मन्त्रा दृष्टान्ताच्च मिथः स॒मादयेदनादेशाद्येनयेन^१ यद्धविः
 स॒मिधेत्तेनतेन तत्कुर्यात्तत्तस्याधिकरणमुक्तान्यधिकरणानि^२
 यज्ञ इति^३ किमुपज्ञो यज्ञः अद्धोपज्ञो भाङ्गल^४ इति^५ क
 उ खलु यज्ञ इति^६ पुरुष इति^७ का उ खलु देवता
 दीधेति^८ वागिति^९ का उ खलु यथा स्वस्तिरिति^{१०}
 वागेवेति^{११} का उ खल्वेकाचरा गायत्रीति^{१२} वागेवेति^{१३} क
 उ खलु यज्ञसारभः का प्रतिष्ठेति^{१४} विज्ञायते^{१५} स्वाहा यज्ञं
 ममसा स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याः स्वाहोरोरन्तरिक्षात्स्वाहा
 यज्ञं वातादारभ इति^{१६} वात एव यज्ञसारभो वातः
 प्रतिष्ठेति^{१७} ॥ २ ॥ प्रथमः ॥ १०

कथमु खल्वेतज्जानीयादिदं तन्त्रमयमावाप इत्यन्यन्वाधा-
 नप्रभृति तन्त्रमाज्यभागाभ्यामन्यचौषधान्तस्त्रिस्तन्त्रे सत्यावा-
 पस्यानानि भवन्ति यथैतद्धेनूनां दोहनं कपाक्षानामुपधानं
 स्तनयजुषो हरणमाज्ययहा^१ इति यच्च किंचाभिनिवपत्यूर्ध्व-

१ Thus H Ben G U D C Vt, Vc, the Viv. (one copy); संसाधये.
 Be, the Viv. (another copy). The meaning, according to Vc., of
 न मिथः संसादयेत् is: न मिथयेत् ।

२ Thus C U H G (pr. m.) Vt Vc and the Viv.; संगलक Ben
 Be, संगलिक G (sec. m.), संगल D.

३ वा ins. G U (pr. m.) H.

४ In TS. I. 2, 2, 3.

५ पहा Bo G U, पाहा Ben D (sec. m.), पाहाः H, पहा D (pr.
 m.), पाह C, पाह Vt.

- माज्यभागाभ्यामेव मध्यत आवापो भवति यस्मिन्नेतद्भवी-
 श्योपन्ते तस्मिन्नेवावापजानि^१ तन्त्रस्थानं^२ भजन्ते यथैतन्नाश्रिचं
 यजमानभागब्रह्मभागौ खिएकसेडा चेत्यवदान्त आवापो
 भवति तन्त्रं तु प्रदामतः^३ क उ खलु तन्त्रमावापभूयं गच्छ-
 १ त्यावापो वा तन्त्रभूयमिति^४ मैत्रावाहसत्ये ऽप्यन्यस्मिन्तन्त्रमु
 ह निर्वपणतो भवत्यावाप उ प्रदानतो^५ ऽथ वाहणीपु^६ च
 संज्ञानीक्षां^७ आवापो ह निर्वपणतो भवति तन्त्रं तु प्रदा-
 नतो^८ ऽनूयाजप्रभृति तन्त्रमा समिष्टयजुषो होमार्त्किदेवत्या
 उ खल्वनूयाजा भवन्तीत्याग्नेया इत्येव नूयादिज्ञायते तं देवा
 १० आहुतीभिरनूयावेष्वन्विन्दन्यदनूयाजान्यजत्यग्निमेव तत्स-
 मिद्ध इत्यृतुदेवता उ खलु प्रयाजा भवन्तीति^९ ॥ ३ ॥
 द्वितीयः ॥

- कियत्यः पाकयज्ञसंख्याः कियत्यो हविर्यज्ञसंख्याः
 कियत्यः सोमसंख्या इति^१ ऊतः प्रऊत आऊतः शुलगवो
 ११ बलिहरणं प्रत्यवरोहणमष्टकाहोम इति मग्न पाकयज्ञसंख्या
 इत्यपरिमिता उ हैके भुवते^२ यच्च किं चान्यच्च विहाराहुयते
 सर्वास्ताः पाकयज्ञसंख्या इत्यथ हविर्यज्ञसंख्या आत्माधेय-

१ एष om. H G U (pr. m) C;— *जानीति G (sec. m) U (pr. m)

२ Ben Be in a पंच ।

३ Thus (sc. इति) D and C only; वाहयेषु the other MSS.

४ Thus Ben C and Vc.; संज्ञानीगूर्णी D; the other MSS. and the Viv. (one copy) and Vt. संज्ञान्वेद्या; संज्ञानीक्षा the Viv. (another copy).

मग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासावाययणं चातुर्मास्यानि दात्रायण्यशः
 कौण्डपायिन्य^१ इति^१ सौत्रामणिमु हैके जुवते^१ ऽथ सोम-
 मष्ट्या^१ अग्निष्टोमो ऽव्यग्निष्टोम उक्थः षोडशी वाजपेयो
 ऽतिरात्रो ऽतोर्धाम इति सप्त सोममष्ट्या^१ यदग्निष्टोमस्य
 क्रतुकरणं तदव्यग्निष्टोमस्य^१ यदुक्थस्य तत् षोडशिवाजपेय-
 योर्धदतिरात्रस्य तदतोर्धामस्येति^१ सप्तानां सोममष्ट्यानां
 द्वे सत्राणि न गच्छतो वाजपेयस्यातोर्धामस्येति^१ ॥ ४ ॥

कथमु खलेतज्जानीयादियं पूर्वा ततिरियमुत्तरेति^१ या
 प्रकृतिः सा पूर्वा ततिर्य यदिदधाति सोत्तरा ततिरग्या-
 धेयं पूर्वा ततिः पुनराधेयमुत्तरा ततिर्दर्शपूर्णमासाविष्टौनां १०
 पूर्वा ततिः सर्वाः काम्या इष्टय उत्तरा ततिरैन्द्राग्नौ मिरुह-
 पशुधन्वाणां पूर्वा ततिः सर्वे काम्याः पशव उत्तरा ततिर्ज्यो-
 तिष्टोमः सोमानां पूर्वा ततिः सर्वे सोमा उत्तरा ततिः^१
 ग्नेनचिदग्नीनां पूर्वा ततिः सर्वे काम्या अग्नय उत्तरा तति-
 र्द्विरात्रो ऽहीनानां पूर्वा ततिः सर्वे ऽहीना उत्तरा तति- १५
 र्द्वादशाहो ऽधर्मणानां पूर्वा ततिः सर्वे ऽधर्मा उत्तरा तति-
 र्गौवामयमष्ट्यं सावसरिकाणां सत्राणां पूर्वा ततिः सर्वाणि
 सावसरिकाणि सत्राण्युत्तरा ततिः^१ कियन्ति नु खलु गवा-
 मयनानि भवन्तीति^१ विज्ञायते^१ यथैतन्मासि दृष्टमुत्तमे

१ कौण्डपायिन्य Be, कौण्डपायिन्य the Vir. (one copy), कौण्डपायिन्य D.

१ om. M Ben U (pr. m.) D C Vt.

- मासि सक्तपृष्ठानुपेयुर्दशमास्यं तृतीयः^१ सप्त गाय्या ओपधयः
 सप्तारण्याः^२ सप्त गाय्याः पशवः सप्तारण्याः^३ सप्त कन्दाः^४ सि
 चतुस्तृतीतीति^५ सप्त गाय्या ओपधयस्तिन्मापमौदियवाः
 प्रियङ्गवो ऽणवो गोधूमाः सप्तमे^६ कुलत्यानु^७ हैके भ्रुवते^८
 ९ सप्तारण्याः ग्रामाकाश नीवाराश अर्तिज्ञाश गवीधुकाश
 गार्मुताश वास्तानि^९ च वेणुयवाश सप्तमे^{१०} कुलविन्दानु हैके
 भ्रुवते^{११} सप्त गाय्याः पशवो गोश्रयमजाविकं पुरुषश गर्दभ-
 योदश सप्तमे^{१२} ऽश्वतरमु हैके भ्रुवते^{१३} सप्तारण्या द्विपुराश
 थापदानि च पक्षिणश मरीचपाणि च हस्ती च मर्कटश
 १० नादेया सप्तमे^{१४} सप्त कन्दाः^{१५} सि चतुस्तृतीतीति गाय्यश्रुणि-
 गमुष्टुय^{१६} यक्षतो पक्षिन्निष्टुजगतीति^{१७} ॥ ५ ॥ तृतीयः ॥
 अथेदं चयं भवति कर्माभ्यावर्ति देवताभ्यावर्ति संख्या-
 भ्यावर्तीति^{१८} माविचं सु शस्विदं कर्माभ्यावर्ति भवत्यथ देवता-
 भ्यावर्ति ध्रुवाजं द्रोणकमग्नः सर्वष्टेत्यथ^{१९} मर्याभ्यावर्ति चिः
 ११ पृच्छति षटतः^{२०} हवीरः शमिनरित्यथापि राज्ञो मानं^{२१} क
 च तसु मन्तमन्तरितं कन्ययेत्यानादा स्यात् प्रजिज्ञामीता-
 भिरूपेण^{२२} वा प्रौढेण वेति^{२३} स्यान्त्यानमिति यद्वोचाम

१ Thus M Be Ben; कुलित्यानु H G (sec. m) U D C, कुलित्यानु Vt.

२ वास्तानि G (sec. m), वास्तानि D C. According to the Viv.
 वास्तुमम् (Chenopodium) is meant.

३ • दुम् M only.

४ i. e. सर्वेष्टारण्या कास्वेष्टिः (Vc), cp. TS II. ३, ७, १.

५ प्रजिज्ञासेत U, •दित Vt Vc Ben

यो ऽन्तरो मन्त्र आघातः स्यात्तेनैनः सद्य कल्पयेत्पूर्वकालेन
 वोत्तरकालेन वेति ^१ यथो एतदाभिरूपेणेति यथैतद्भवत्या-
 गासानः सुवीर्यः रायस्योपः स्वश्रियम् । दृढस्यतिना राधा
 स्वगाकृतो मह्यं यजमानाय तिष्ठेति ^१ यथो एतन्मौहेणेत्यग्नि-
 कल्पः स्वस्वयमिष्टकाभूयान्समाधातस्त्वं ^१ यो मन्त्रो ऽन्तरितः ^१
 स्यादिष्टकाभूयमेनमापादयेत् ^१ ॥ ६ ॥

अथायमथमेध आहुतिभूयान्समाधातस्त्वं यो मन्त्रो
 ऽन्तरितः स्यादाहुतिभूयमेनमापादयेत्प्रकान्तं प्रक्रमयेन्न
 प्रकान्तं कर्म ^१ तूष्णीं कर्मणाभिपूरयिषेदिति ^१ नाप्रकान्तमिति
 यद्वोचाम बर्हिर्धनः स्वस्वः इहो मन्त्र आघातो भवति ^{१०}
 दीर्घसु कर्म ^१ न कर्मणो हेतोर्मन्त्रो ऽभिनिवर्ततां चायं पशो-
 र्विगमनो इहो मन्त्र आघातो भवति दीर्घसु कर्म ^१ न
 कर्मणो हेतोर्मन्त्रो ऽभिनिवर्ततां चास्याः स्वयमादवायां दीर्घां
 ह मन्त्र आघातो भवति इहसु कर्म ^१ न कर्मणो हेतोर्मन्त्रो
 विरम्येद्योः एतच्चियं जुषा सहतूष्णीमिति ^१ लोकाग्नीः ^{११}
 तेषामुपश्रुत्य क्षमयजुयेति ^१ यथो एतत्पञ्चकृतो यजुषा

१ यथम् given by Ben D C U (pr. m) Vt. om by H Be G U
 (sec m) — On दृढकाभूयान् V comments. दृढकाभिर्भूयान् बद्धः दृढकोप-
 धानश्चुर इति भाष्यम् ।

१ Thus Be G U Vt Vc. विरम्येत्यथो Ben C D, विरम्येत् यथो H ;
 V. comments : न विरम्येत् न विरम्येत् विरम्येत्यथोऽन्यान्धसुः ।

पञ्चदशस्रष्टीमिति राजन्तेषां मानमुपयुत्येति^१ 'यथो एत-
त्सकृदनुया स्रष्टूष्णीमिति राजन् एव^२ तेषां^३ मानमुपयु-
त्येति^४ ' यथो एतच्चतुरो मुष्टौन्नीहोणां निर्वपतीति द्वौ
देवतायै स्विष्टकृते द्वितीय इडाये चतुर्थ इति सर्व एवैतेषां

५ ब्राह्मणवन्तः^५ ॥ ७ ॥ चतुर्थः ॥

अथात आदेशकारितानि व्याख्यास्यामो^६ इनादिष्टो
ऽग्निरपि तु यथैतद्भवत्यग्निदेवने जुहोति रथमुखे जुहोति
रथनाभां जुहोति चतुष्पदे जुहोति वर्त्मनोर्जुहोत्याप्रदने
जुहोति पदे जुहोत्यजायां जुहोत्यजस्य दक्षिणे कर्णे जुहोत्य-
१० अस्य दक्षिणे शृङ्गे जुहोति ब्राह्मणस्य दक्षिणे हस्ते जुहोति
दर्भस्तम्भे जुहोत्यशु जुहोत्यौदम्बर्यां जुहोति वल्मीकवपायां
जुहोत्यौषामने जुहोत्युत्तपनीये जुहोति ग्रामिणे जुहोत्याग्नी-
ध्रीये जुहोत्यन्वाहार्यपचने जुहोति गार्हपत्ये जुहोतीत्यना-
१५ दिष्ट^७ आहवनीय एव होतव्यमनादिष्टो^८ ऽध्वर्युरपि तु यथै-
तद्भवत्यग्नेता जुहोति प्रतिप्रस्थाता जुहोतीत्यनादिष्टे^९ ऽध्वर्युणैव
होतव्यमनादिष्टं पाचर्मपि तु यथैतद्भवत्यन्नशिना जुहोति

१...१ This clause is found in D U Be G (see m) only, it is commented upon by Bhavusrāmin.

२ Thus D; एवैषां U Be G; some of the MSS. here and supra instead of उपयुत्य read उपयित्य, which is perhaps the preferable reading, but op. Ve; उपयुत्य समीपे जुनिं हन्ता ।

३ इति supplied by me

४ इति found in G only.

दध्यमः स्यादथाज्यमयाजयत्सादितं^१ कर्म तद् दृष्ट्वित^२
 द्रव्येतेषामेकस्मिन्नतिवरणं वावरणं वा भवतीति^३ ताश्चे-
 दृणीताव्यापन्नाङ्गानेव दृणीत^४ कं नु खल्वेषां प्रथमं
 दृणीत^५ यो ऽस्य संस्तुततमः^६ स्यात्तं प्रथमं दृणीत^७
 तेन सचिवेनान्याग्लिष्येत^८ यद्यु वे यथान्येष्टं ब्रह्माणं प्रथमं^९
 दृणीताथ श्रोतारमथोद्गातारमथाध्वर्यु^{१०} ब्रह्मणो वानन्तर-
 मध्वर्यु^{११} पूर्वं वोत्तरं वा यथाकर्म चेत्स्यात्सृष्टेन धनेनत्विजः
 प्रतिसंवसीत^{१२} त्रौष्ठ्यधिकरणान्यत्विजा विनापि^{१३} यच्छे^{१४}

१ Thus (अभ्यमः स्यात्) all. I guess this word to be a corruption from an original अभ्यमः स्यात्. The commentaries find the word अभ्य 'sickness' in it V. आभिमुष्येन रोगवत् बाधकत्वेन द्यितः। The Vir.: आत्मानं (var. अत्मीनं) जिघांसति। अभ्य रोगे। आभिमुष्येन रोगवत् (var. रोगवत्) द्यितः। अभ्यमस्या इति खेदः सिद्धः (var. खेदः) रोगत्वेन द्यितः।—
 सादितं all the MSS. etc. Be (सार्तं), G (sec m. सौदं) and U C (यस्तुदितं), कुत्सितं, however, seems to be the periphrase of our word in the commentaries; V. सादितं कुत्सितं कर्म सेनाभिचारयजनादि। Perhaps the original reading of our passage has been: स्वेयमचारो-
 दध्यमः स्यादथाज्यमयाजयत्सादितं कर्म तद् दृष्ट्वितेति। दृष्ट्वित 3rd sing. root aor. mod. from दृष्टिहते। Moreover instead of the impf. अपा-
 सयत् we expect an aorist.

२ संस्तुततमः D and U (sec m.).

३ Thus (विनापि यच्छे) all (also Vt, Vc). etc C, which has विना पियच्छे; the correct reading (see the Vir. and the Bhāṣya: यद्यु-
 मिच्छामि) seems to be either विना यिषचे (see the reading of C) or विनापीयच्छे (इयच्छे for regular इषचे, cp. the remark on XXIII, 17; 176, 12).

ज्यागिषि^१ भार्यामकृषीति^१ को नु खल्वृत्तिरु धर्म इति^१
य आचार्य इति^१ कथमर्हण इति^१ ॥ १२ ॥

आगमआगम इत्येकमृतमुख्यतुमुख्य इत्येकः^१ संवत्सरस्य
पार इत्येकं^१ यज्ञाधिगम इत्येतदपरं^१ को नु खल्वृत्तिर्जां
धर्म इति^१ न न्यस्तमार्तिज्यं कुर्यान्नानुष्ठातं^१ नावक्रीतो
याजयेन्नाहृतो याजयेन्नातिहृतो याजयेन्नानूद्देश्यं^१ याजयेन्न
नीतदक्षिणं^१ याजयेन्नापरपक्षे याजयेन्नाति याजयेन्न स्तुतं याज-
येन्न चिकिणिनं याजयेन्न परिष्ठातिक्रान्तं^१ याजयेन्नान्तगं

१ Thus Be G and U (see m) and both copies of the Viv ;
अविषि U H Ben, Vt Y, C corrupt, the Viv राजकुलचोरादिभिः
हृतमर्हन्तो ऽपि, the Bhāṣya राजाद्युपद्रवादिना हृतमर्हन्तो ऽपि ॥ On अष्टा-
मिषि for original अष्टाविषि cp Indog Forsch XVIII. 421, M S L.
XIV 192 See also infra XXIV 18: 202 2

१ Thus G Ben U D G (pt m) Vt, and cp. T Br. III 11. 8 8
with the remark of Sāyana a. h 1, नूदेषं Be, the Viv (one
copy); नूदेषं G (see m) C, the Viv. (another copy); नूदेषं H.
The Viv. अविजां यज्ञे न्यक्षौ चोर्हण करोमि, the Bhāṣya अन्यस्य कुल-
मुरिष्य स्वयमस्तमेत्त. सत्या यजति त्रयम् ।

१ Thus (as Sāṅkh 4rs. V. 1. 10) G C, the Viv.; नीचदक्षिणं (as
Āśv. gṛha. I 23 20) the other MSS The Bhāṣya (दक्षिणादधीनरकालम्
यस्य कक्ष चिद्विनोऽनुपपन्नो सत्यां तस्यार्द्धिज्यं न कुर्यादित्यर्थः) and the Vi-
raṇa (दक्षिणादधीनरकालम्) derive वात from वयति, it is rather the
partic. from न्यति; cp नीतस्य XVIII 41 393 7.

४ परिष्ठा Be Ben C D V

याजयेन्नाग्यजं^१ याजयेन्नाननूचानं याजयेदपि वैतेषां^२ तं
 याजयेद्यः कपालान्युपहन्यादृत्तिप्रेचे वर्तमाने^३ तदपि दाशतये
 विज्ञायते इत्यां शुन आन्ताणि पेचे न देवेषु विविदे
 मर्दितारम् । अपमं आयाममधीयमानामधा मे श्वेनो
 मध्वाजभारेति^४ नैतेषामयाज्यः महस्रदधिण इति^५ ॥ १३ ॥
 ॥ सप्तमः ॥

53. 3. ऊषाश्च भिकताश्चेति^१ ये भन्नरा इवोषाः स्युन्तानाहा-
 53. 4 रयेदारण्यस्य वराहस्य विहतादाहारयेदारण्यस्योत्करादा-
 हारयेद्योऽनुपदासौ सूदः स्यात्तत आहारयेत्सूदेऽविद्यमाने
 53. 6 कुक्षीरसुषिरादाहारयेदग्निहतेऽविद्यमाने श्रौतहतमाहा- १०
 53. 7 रयेदातहतं वा^१ चित्रियस्याश्रत्यस्येति^२ येन ग्रामो वा नगरं
 53. 9 वा नदी वा तीर्थं वा ज्ञायते तत आहारयेदं पूर्ववाह-
 मिति^३ युवानमित्येवेदमुक्तं भवति^४ बौधिरण्यशक्तानिति^५
 षडिमाङ्कारयेत्सौवर्णं^६ उपासनायां^७ राजता अतिप्रदानार्था^८

१ Thus Be, नानजं G D C Viv., Vt; नाग्यजं H; Ben om the word; the Bhāṣya- पूर्वोक्त (२८ छेप) दृश्यातम् । शुदक्षिणानुपग्रमित्यने ।

२ Thus H Be U (sec. m.) the Viv.; वैतेषां Ben G C U (pr m) and Vc (अपि च अपि वेत्यर्थः) ।

३ Uncertain reading H G U (sec m.) Be (only 'शक्तानिति') and U (sec, only 'शक्तानिति') read as given in the text; बौधिरण्यशक्ता (शक्ता D C) म्कारयेद्यो Ben D C; बडिरण्यशक्तान्कारयेद्यो Vt. Are we to correct: बडिरण्यशक्तानिति । बौधिरण्यशक्तान्कारयेत् ?

४ Thus Ben G H D G (pr. m.) Vt, उपास- Be G (sec. m.) the Vivarana.

10. उभौ मानुषेणालङ्कारेणालङ्कृतौ भवतो ऽहतवायसाविति ^१
 सर्वं एवान्यो मानुषो ऽलङ्कारो ऽन्यत्र नलदादातायैवेतदुदा-
 हरन्ति ^२ स्रजमु हैके प्रतिषेधयन्ति ^३ ॥ १५ ॥

ताः संवत्सरे पुरस्तादादध्यादिति ^४ अथे पठहे द्वादशाहे

- ५ वा ^५ संवत्सरे ऽपर्यवेत उदायति कथं तत्र कुर्यादिति ^६ पुन-
 रेव ब्रह्मौदनः समुत्पापयेदा समिधामभ्याधानान् त केशश्वश्रु
 वापयीत ^७ पुरस्तात्वेवेतसंवत्सरः ^८ संचवीत ^९ प्रायश्चित्तार्थं
 एष उक्तो ^{१०} भवति ^{११} स यावत्कूल उदायेदेवमेव कुर्यात्पथंवेते
 नोपनमेदेवमेव कुर्यादुपनमत्युपवसयमविप्रस्थति कर्म तायते ^{१२}
 १० हिमद्वौदनमु ^{१३} हैके भुवत उच्छेपणीयो हेतरः ^{१४} नान्यकरण
 उत्तरो ^{१५} ऽथ संभारेषूषान्निवपन्यददस्रजमसि छर्षां तन्मनसा
 ध्यायेत्तदपौहेति ^{१६} सामानि चेन्न प्रत्यधीयीत धोनीर्निगदे-
 दपि वा व्याहृतीभिरपि वा हिंकारेण ^{१७} प्रणीतालोकेन
 १४ रथचक्रं प्रवर्तयेत्तस्य चेदादधानस्य पुरस्ताच्चन्द्रमा दृश्येत कथं
 १५ तत्र कुर्यादिति ^{१८} यः कर्मान्त आरभ्यः स्यात्तं परिनिष्ठाप्य
 कर्मान्तेनोपरमेच्छो भूते परिनिस्तिष्ठेदित्यथ चेदिधौ अभ्याक्षिते

१ Thus Be G ; *खालेवैर्नसंवत्सरः U (sec. m.) ; एतत् (एवत्) not found in Ben U (pr. m.) D O Vt. ; in H the whole passage is left out.

२ Found in G Be U (sec. m.) only.

३ Thus G Be U Ben ; द्वित्रं- H G D C, the Viv.

४ Thus Be U (sec. m.) the Viv. ; हीतर Ben H G C U (pr. m.) Vt, द्वितर D. ,

दृष्टेत् कथं तच्च कुर्यादिति ^१ पूर्णाङ्गत्यन्तं कर्म कृत्वा कर्मान्ते-
नोपरमेच्छो भूते परिनिस्तिष्ठेदिति ^१ ॥ १५ ॥ अष्टमः ॥

53. 13. अथात ऋतुनक्षत्राणामेव मीमांसा ^१ ऋतुनेवाग्रे व्याख्या-
स्यामो ऽथ छन्दाः सौति ^१ वसन्ते ब्राह्मणो ऽग्निमादधीत यीशे
राजन्यः शरदि वैश्यो वर्षासु रथकार इति ^१ सर्वेषां त्वेव
वसन्त आधानः सर्वेषां रोहिण्यां ^१ यथावर्णं त्वेव छन्दाः-
स्यापि तु तु खलु कामनियुक्तान्यन्याधेयानि भवन्ति ^१ यथै-
तद्भवति कृत्तिकास्रग्निमादधीत रोहिण्यामग्निमादधीत पुनर्व-
सोरग्निमादधीत पूर्वयोः फल्गुन्योदत्तरयोः फल्गुन्योऽधिवाया-
59 16 मिति ^१ सद्यस्काष्ठान्येतानि भवन्ति ^१ यीशे राजन्यः शरदि
वैश्य इति नैते सद्यस्काष्ठे भवतो ^१ ऽथात आर्तिजान्यन्या-
धेयानि व्याख्यास्यामो ^१ विपक्ष आपूर्यमाणपक्षे विपक्षे ऽपक्षी-
यमाणपक्ष इति ^१ विपक्ष आपूर्यमाणपक्ष आदधानो यावान-
चावकाशः ^१ स्यात्तमभिविद्धीत ^१ पौर्णमास्यां तु ^१ सद्यस्काष्ठं ^१
विपक्षे ऽपक्षीयमाणपक्ष आदधानो ^१ नात्रावकाशः ^१ काङ्क्षणाय
विद्यते ^१ सर्वमेवैतदहः सद्यस्काष्ठं कुर्याच्चतुर्होतारः सारस्वतौ
होमावधारभेष्टमिति ^१ ॥ १६ ॥

१ भवतीति Be.

१ Thus G Be H U (see m.), the other MSS. and the Viv. om.
यत्र ।

१ Found in Be U (see. m) only.

१ आदधीत यावानचावकाशः U (see. m) only. Are we to read आदधाने
with Ve ?

अथ पौर्णमासवैष्टुधाभ्यामिदमावास्यामेव ततः काङ्क्षेदथ

चेदमावास्यायाः मध्यस्नात्तममावास्यान्तमथ नारस्यतो होमौ

I 65. 2.

जुहुदृचेवर्चमुपसंद्धादेवं पूर्णदर्व ' एव वाप्तोप्यतीथे ' कथमु

खलु पूर्णाङ्गतिं जुहुयादग्रेथे इथियै वाथवे ऽन्तरिक्षाय सूर्याय

I 85 3.

३. दिवे वरुणाद्याद्वाः स्वाहेति जुहुयादयेदं तृण्यौमग्निहोत्रमग्नि-

सः स्कारार्थं दृष्टं भवति ' तदाज्येनैव जुहुयादवाचीनमवन्त-

ज्योर्ध्वमुन्नायुर्भे एवैते मायं प्रातरग्निहोत्रे प्रतिजुह्वन्त्यत

I ८६. ३.

त्रैपवसयिकायै रात्रेः ' मामिधेगौरनुवह्यन्द्वाहोतारं व्याख्याय

व्याहतीत्युक्ताय ' हिरुवाद्यात्तुभूवादेतदचातुर्पूर्व्यं ' भवति ' १०

कथमु खल्वन्याधेये सोम इति ' पूर्णाङ्गत्यन्तं कर्म कृत्वा

शालामध्यवसेद्द्वौतृणीयामग्नेवो ऽष्टाकपालो ऽनुवर्तत प्रायणौ-

यामैन्द्राग्रयादित्यस्य^१ चक्षरातिथ्यामग्नये^२ पवमानाय पुरोडाशो

ऽष्टाकपालो ऽग्नीषोमौचस्य पशुपुरोडाशमग्नये पावकायामग्नये

शुचये प्रातःसवनौचानन्वारभेष्टिरपि वा सर्वांश्चेवाग्न्याधेयि-

१५ कामि हवीरपि परिनिष्ठाप्य शालामध्यवसेदुदवसानीया-

मन्वारभेष्टिरिति^३ ' ॥ १७ ॥ नवमः ॥

१ अथ om Be.

२ पूर्व H

३ Thus G U (see m.) and cp XX, 19 : 20, 24; *मैन्द्राग्रयादित्य-
स्य U Vt. *मैन्द्राग्रयादित्यस्य Be.

४ Thus Be only (sc अनुवर्तत), cp. the Viv - उदवसानीयानन्वार-
मन्वारभेष्टिः । All the other MSS and V - उदवसानीयायामन्वा० ।

- I 70 19 जेताय संनयेच्छताक्षरा भवन्तीत्यक्षरपङ्क्त्य^१ एताश्चतस्र एकैका
 1. 71 12 पञ्चविंशत्यक्षरा^१ तच्छतमधेयं^१ द्वतीयाधेयं^१ कतरन्नु
 खन्विदमुपिनिश्रयतीत्यग्याधेयं वा पुनराधेयं वेत्यग्याधेय-
 I. 72 1.मित्येव ब्रूयादथापद्धताग्नेर्नष्टारणीकस्य च^२ ब्रह्मौदनेनैव प्रति-
 पद्यते^३ सिद्धमग्याधेयम्^४ ॥ १६ ॥ दशमः ॥
 I. 1. 4 अयेनौ दर्शपूर्णमासौ पौर्णमास्युपक्रमावमावास्यामष्टा-
 वाचायां^५ ब्रुवते^६ तत्रोदाहरन्बुध्वं मध्यरात्रात्पौर्णमास्यां
 चन्द्रमाः पूर्यते^७ स एतं चापररात्रं पूर्णं भवति सर्वं चाह-
 रत्तरस्याश्च रात्रेरा मध्यरात्रादयामावास्यायां^८ उपवसथीये
 ऽहन्बुध्वं मध्यंदिनाच्चन्द्रमसमादित्यो लभते^९ स एतं चापररात्रं^{१०}
 लब्धो भवति सर्वां च रात्रिमुत्तरस्य चाह्न आ मध्यंदिनादेतत्
 सन्धिमभिधेयतेति^{११} रात्रिहं पौर्णमास्याः संधेया भवत्य-
 हरमावास्यायां^{१२} द्वे पौर्णमास्यौ द्वे अमावास्ये^{१३} पूर्वांपूर्वां पौर्ण-
 मासीमुत्तरामुत्तराममावास्यां^{१४} या पूर्वा पौर्णमासी मातुमति-

१ *पङ्क्त्य H Be G Vo; *पङ्क्त्या Ben Vt, *पङ्क्तय U C, पङ्क्तय D; cp. TS I, 5, 2, 1, the four akṣarapanktis are TS. IV, 4, 4, n-2

२ Thus G Be Ben the V_{iv}. (and thus is to be read also III, 3 : 71, 12 instead of द्वतीया चाधीर्न). *ब्रह्मोदनेनैव H U D C V.

३ Found in Ben D G U C only.

४ Thus U G D C Be V and the V_{iv} ; पौर्णमास्योप. H Ben, see also Pāṭiramedhasūtra I, 1 - 16

५ अय found in Be G (acc. m) U and the V_{iv}

६ *सन्धिमौ G and U (acc. m).

योत्तरा सा राका या पूर्वाभावास्था सा मिनीवाली योत्तरा
सा कुङ्करीयत्री वा अनुमतिस्त्रिष्टुयाकेति पौर्णमास्यै नामधेये
जगती मिनीवाच्यनुष्टुप् कुङ्करित्यभावास्थायै नामधेये ॥ २० ॥

अथायं चन्द्रमाः षोडशकलस्तस्य^१ पञ्चदशभिः^२ पक्षो^३

४ ऽभिविहितो^४ भवति^५ षोडशी त्रिंशं कला वज्रधा विप्रविष्टा
ब्राह्मणेष्वाधोपधीषु वनस्पतियु पशुध्विति^६ स यदेतानि
यज्ञे क्रियन्ते तेनैषा संश्रियते^७ ऽयोपवसथस्यानानि चतुर्दशी
पञ्चदशी षोडशी^८ न तु त्रयोदशी सप्तदशी भवतः^९ मो
ऽयमाहिताग्निरुपवसथीये ऽहन्परा प्रातरग्निहोत्राग्निहोत्रप-
१० सादयेदन्वाधानार्थान्प्रतोपायनीयं^{१०} पाचयीत^{११} तस्याग्निर्भू-
भवतः^{१२} सर्पिर्मिश्रं दधिमिश्रमचारस्रवणमपि मिश्रतः^{१३} सर्वमेवै-
तदहः^{१४} कौशौधान्यं^{१५} वर्जयेदन्यत्र तिलेभ्यस्तस्य ब्राह्मणं प्रति-

१ Thus Be H, G and U (sec. m.), *कलः स षोडशभिर्द्विपक्षोभिर्वि.
D C, *कलः शभिर्द्विपक्षोभिर्वि. Ben, *कलः ॥ पञ्चदशभिर्द्विपक्षोभिर्वि. Vt.
Vc. शुक्लपक्षे स चन्द्रमाः पञ्चदशभिः पक्षोभिस्त्रिष्टुभिः प्रतिपद्यतेति पौर्णमासी पथेनो-
विद्यतः कल्पितो भवति ।

२ Thus (पिष्टान्) U H D C and a citation by Sāyana; पिष्टान् Be
Vt Vc, पिष्टानि the Viv., पिष्टान् Ben G Sāyana शूलकाष्ठविष्टान्,
Venkatesvara शूलकाष्ठानि, Bhavasvāmin : काष्ठानि शूलानि ।

३ Thus (चचारस्रवणम्) Be D and a citation by Sāyana; *चारस्रव-
H, *चारस्रवणम् G U C, Vt, Vc.

४ Thus H G Be U (sec. m.) and a cit. by Sāyana; ह्य om Ben
D C V.

५ Thus (and cp. II. 20 : 67, 1) G Ben, कौशौ(मि)• D C U H V
Be and a citation by Sāyana.

पाद्याग्नीयावैतदहः शूद्रायोच्छिष्टं दद्यात्पत्न्या एवैतदहसच्छिष्टं
दद्यान्नामन्वाहं शयीत न स्त्रियमुपेयात्कामं त्वेवोपरि शयीत
स्त्रियं त्वेव नोपेयाद्व्रतचारौ त्वेव स्यात्सं यदि केशश्मश्रु वाप-
यिथ्यमाणः स्यात्केशश्मश्रु वापयित्वा लोमानि स्रूय्य नखानि
निकृन्तयेत् ^१ स्यादादभ्यञ्जीताञ्जीत ^१ दौचायै रूपं कुर्वीता-

I. 1. 5; III. 3. 4. ग्रीनन्वादध्यादपस्यं कृत्वा गार्हपत्यमूर्ध्वजुरन्वाहार्यपचनं प्रह
आहवनीयं तिष्ठन्दशमौ निगदेदिति ^१ ॥ २१ ॥ एकादशः ॥

अन्वाहितासुदग्र्य उदायेयुः भवनीयं गार्हपत्यस्याहवनीय
उदाते भस्मोदाय शकृत्पिण्डेन परिलिप्य स्वसन्तमाहवनीय-
मुद्धृत्य न्युपोपसमाधाय पुनरन्वाधाय व्याहृतीभिरुपतिष्ठेताय १०
यदन्वाहार्यपचनं उदायेदेवमेवैनः हरेदनातां ह्येषा देवता
यदन्वाहार्यपचन इति ^१ पुनरन्वाधाय व्याहृतीभिरुपतिष्ठेताय

II. 193. 17. यस्याग्निमनुद्धृतः सूषां ऽभ्यस्तुमियाद्वाभुदियादा यथासूचं
१०११ वा कुर्यादपि वा संतनौ ^१ जुहुयान्नमो ज्योतिर्जुषतां चय-
स्त्रिः शतत इत्येते सुवाहुती ऊत्वा व्याहृतीभिरुपतिष्ठेता- १५
याभ्यस्तुमिते वारुणीः सुवाहुतिः ऊत्वा व्याहृतीभिरुपतिष्ठे-
तायाभुदिते मैत्रीः सुवाहुतिः ऊत्वा व्याहृतीभिरुपतिष्ठेता ^१
व्याहृतीभिरेवान्वाहार्यपचनमपारण्योरग्निषु समाहृदेष्वात्मनि

१ यदन्वाः Ben H, यदन्वाः B G U, यद् om. C.

१ See XIV, 24 : 193, 19 sqq

१ Thus (cp III, 14 : 84, 9) Be G D U; संतनि II, संतनौ C,
संतनि Ben.

वाध्वगते न प्रायश्चित्तमाचार्या ब्रुवते ^१ तत्रोदाहरन्ति काम-
मात्मनि समारूढेष्वरण्योदपावरोह मन्वेदपि वामात्यं विद्वत्य^१
तस्मिन्नुपावरोह जुहुयादथारण्योः समारूढेषु मथित्वाग्नी-
न्विद्वत्य जुहुयादपि वामात्यं विद्वत्याग्नीनन्तरारणी^१ निधाय

* जुहुयात् ॥ २२ ॥

यथा राजविशानेव^१ निमन्थ्यो वृथाग्नेस्तिस्रसुसेके^१ ब्रुवते ।

यावति कृष्णमृग उपविशेत्तावदवराधो^१ ध्वगतो^१ विहारो^१

ऽग्नीनवाद्याहृतमुपेयाहृतोपेतस्य पर्णशाखामाच्छेयादेतदचा-

1. 7.
5. 9.

१ Ben H U D मथित्वा instead of विद्वत्य; विद्वत्य मथित्वा Be, G om. pr. m. विद्वत्य, see m मथित्वा ।

१ Thus H Be G D U (sec. m.) Ben U (pr m.) in मथित्वा before विद्वत्य.— अन्तरारणी Be G U, अन्तराग्नि Ben H, अन्तराणी D. In O this whole passage runs as follows अपि वामात्य मथित्वा तस्मिन्नुपावरोह जुहुयादथारण्योः समारूढेषु मथित्वाग्नीन्विद्वत्य जुहुयादपि वामात्य मथित्वा विद्वत्याग्नीनन्तराग्नी निधाय जुहुयात् ॥ २२ ॥ Cp also Rndr on Ap IX. 3 3

१ राजा Ben C and one copy of the Viv, this seems to be the better reading.

१ Thus Ben D U (pr. m.) O and the Viv.; तत्र विद्व Be H G U (sec. m.) About the meaning of these words I am uncertain

१ Uncertain reading. G as given in our text; *वराधोध्वगतो H; *वराधोध्वगतो U; *वराधोध्वगते O; *वराधोध्वगते Ben, *वराधोध्वगतो Be, *वराधोध्वगतो D. The Vivaraṇa runs तावदवराधो कथन्वावधानन क्तो न (one copy om. न) भवति अथै दादशु विक्रमेभित्वाद्यग्नेर्विहरण- (विहार another copy) भूयिष्ठम् ।

नुपूर्व्यं भवत्येतेमानि^१ त्रीणि पलाशजातानि भवन्ति शृङ्गको
लोमशको व्रततिरिति^२ सोमशक्यैवेपा^३ केतव्या भवति^४
यावन्मात्रे गौर्निकर्षेत^५ न^६ तत^७ ऊर्ध्वं किन्त्याद^८ श्रव्यात
ऊर्ध्वं^९ स्यात्सं यद्यु हाग्रिहोवोच्चेपणात्ममाद्येत्तत्पुनरेवाग्रि-
होचं^{१०} जुहुयाद^{११} येमाः सांनाय्यदुहः पडवमाः^{१२} समाघाता
भवन्ति^{१३} ताद्येत्तिन्न एव स्युः प्रथमां वोत्तमां वा चतुर्वि-
गृहीयाद^{१४} य चेद्दे एव स्यातामितरेतरां चिस्त्रिविगृहीयाद^{१५} य
I. ५ ५ चेदेकैव स्यात्तामेव पटुलो विगृहीयादिसृष्टवामनन्वारभ्यो-
त्तरां^{१६} दोहयेदित्यपरिमितानामेवैतदुक्तं भवतीति^{१७} ॥ २३ ॥
द्वादशः ॥

I. ६ २. द्वादश इहानि दर्शपूर्णमासयोस्तानि वंपाद्यानीति^१
स्फय्य कपालानि चेति पञ्च^२ वत्सं चोपावसृजत्युखां चाधि-
श्रयतीति यत्न^३ तानि द्वादशमावास्यायामेवैतत्संनयत^४

१ Only Be has इति after भवति ।

२ Thus U (sec. m.) and a citation by Sāyana, एव om. D Be C H G; एवैव om. Ben.

३ Equally uncertain. निकर्षेदेवतत U (sec. m.), निकर्षे न तत a citation by Sāyana; निकर्षेवतत G D, निकर्षेतत Ben, निकर्षेदेत C, निकर्षेदेत Be U (pr. m.), निकर्षेतत H

४ Thus G U, प्रमाद्येव्यु. Ben C D, प्रमाद्येव्यु. Be, प्रमाद्येव्यु. the other MSS. The Viv. om. तन्, as also Rudr. on Ap. I. 11. 1.

५ पडवराः D G and a cit. by Sāyana.

६ After यद्ग्रीयात् G and U (pr. m.) in१ विमन्त्रेश विदूष्योम् ।

७ दोहयत्य. instead of दोहयेदित्य. Be G U, दोहयित्वादित्य. C

८ एव om G and U (sec. m.), H Be.

- उपपद्यते नासंनयतो^१ ऽथेयं दार्णपौर्णमासिकी^२ वेदिर्यज-
मानमाची भवत्यपरिमिता वा^३ यथासन्नानि हवीऽपि संभ-
वेदेवं तिरस्त्री^४ प्राज्ञौ वेद्यऽभावुन्नयत्याहवनीयस्य परि-
गृहीत्यै^५ प्रतीची ओष्ठी निरूहति गार्हपत्यस्य परिगृहीत्यै^६
५ पुरस्ताद्गृहीयसी पश्चात्प्रणीयसी मध्ये संनततरा भवतीत्येव-
मिषं हि घोषेति^७ तस्यै वदतीत्यतीं खनति^८ प्रजापतिना
यजमानमुखेन संमितामा प्रतिष्ठायै खनतीति^९ झृङ्गुलं खेये-
त्येकेषां^{१०} झृङ्गुलं खेयेत्येकेषां^{११} चतुरङ्गुलं खेयेत्येकेषां^{१२}
नीतामाचीत्येकेषां^{१३} रथवर्त्ममाचीत्येकेषां^{१४} यावत्पार्थिव्यै
१० श्वेतमित्येकेषामेतदेव सदन्येषाममुनिकान्ततरं भवति^{१५} नैता
माचा अतिखनेद्दक्षिणतो वर्षीयसीं करोति^{१६} पुरीषवतीं
करोति^{१७} प्राचीमुदोचीं प्रवणां निक्षिपन्ती^{१८}तीयन्तं^{१९} गृह्णा-
तीति प्रक्षारस्य वदति^{२०} ॥ २४ ॥

संनखमाचो ग्रहीतव्य इत्येकेषां^{२१} विशारदको^{२२} पहीतव्य

१ इयंपूर्वमा० G, इयंपूर्वमा० Be; cp V 5: 133. 13.

२ इति found in H G U only.

३ G Ben H and a citation by Sāyana ins इति, but cp TS. II, 6. 4. 2, TBr. III. 2. 9. 10.

४ Thus Ben U (pr. m.) and a citation by Sāyana; निक्षिपन्तीतीयन्तं D H C, निक्षिपन्तीतीयन्तं U (sec. m.) G Be.

५ Thus H U (pr. m.) and Sāyana (twice, in a citation); विशारदको Ben, विशारदको Be G U (sec. m.), the Viv.; U D om. this passage Sāyana (and Bhavasyāmin) remarks. विशारदकः विशारददेशः वेदन-
प्रदेशो दक्षमित्यर्थः, Bhav. adds - सर्वत्र सुलभ इत्येताः ।

इत्येकेषां^१ सुवदण्डमाचो ग्रहीतव्य इत्येकेषां^१ सुवदण्डमाचो
ग्रहीतव्य इत्येकेषामुर्वस्विमाचो^२ ग्रहीतव्य इत्येकेषामङ्गुष्ठपरुषा^३
संमितो^४ ग्रहीतव्य इत्येकेषामपरिमितो ग्रहीतव्य इत्येकेषा-
मिधतीर्भवन्तीति समिधां वदति^५ प्रादेशमाचोरेवैता उक्ता
भवन्त्यनेन संमिताः कार्या इत्याहुरनेन ह्यपे प्रजापतिः प्रजा २

I. 6 11. असृजतेति^१ किं देवत्ये उ खलु पवित्रे किंपूते भवत इति^२
वैष्णवौ वायुपूते इत्येव ब्रूयादन्तर्हस्विने स्यातां^३ प्रणीताः
प्रणयन्नयापः प्रणयामीति पृथिवीं मनसा ध्यायेत्समान्येतानि
कुर्यात्प्रणीता आहवनीयं ब्रह्माणमिधावर्धिरिति यज्ञस्य शिर

I. 6 18. इत्येतादृशते^१ किंप्रोचिता उ खलु प्रोचिष्यो भवन्तीति^२ । १०

विज्ञायते ब्रह्मवादिनो वदन्त्यद्भिर्हवींश्चि प्रोच्यैः केनाप

I. 9 11 इति^१ ब्रह्मणेति^२ ब्रह्मप्रोचिता एव भवन्ति^३ हविष्कृदेहीति
ब्राह्मणस्य वदति हविष्कृदागहीति राजन्यस्य हविष्कृदाद्रवेति
वैश्यस्य^४ हविष्कृदेहीति पर्जन्य एवैष उक्तो भवत्यथाप्युदा-

I. 9. 12. हरन्ति हविःसंस्कारौमेवैतदाहेति^१ दृपदुपले वृषारवेणोच्चैः ॥

समाहन्तीति^२ विज्ञायते ब्राह्मणमुच्चैः समाहन्तवा आह

१ Thus (उर्वस्वि, not कर्वस्वि) all Sāyana remarks: शान्दसो ब्रूयः ।

२ Thus Sāyana (cit.), *पदणमाचो Ben., *पदट्समितो Be G., *पद-
समितो U G (sec. m.), *पदसमितो H. Sāyana comment: अङ्गुष्ठस्य परः
परं पदण समितः अङ्गुष्ठपरपरिमाण इत्यर्थः ।

३ Thus Ben Sāy., *संस्कारमे • II C., *संस्कारमे • U (pr. m.), *संस्का-
रिपमे • Be II G U (sec. m.). Sāyana remarks: हविःसंस्कारिपस्य रुद्धं
हविष्कृतं इति संस्कारौमिति शान्दसः ।

विजित्यै^१ यावन्तो ऽस्य भ्रातृभ्या यज्ञायुधानामुददतामुप-
 गृह्णन्ति ते^२ पराभवन्तीति^३ दिदिर्दृषदि^४ मरुत्तुदुपलायां^५
 नवहन्तः संपादयतीति विज्ञायते^६ ॥ २५ ॥ त्रयोदशः ॥

11. 8. अपाग्ने ऽग्निमामादं जहौति^१ को नु खल्वामाह्वती-
 ५ त्यपराग्निरेवैष उक्तो भवति^२ निष्कल्यादः^३ सेधेत्यादहनाग्नि-
 रेवैष उक्तो भवत्या देवयजं वहेत्याहवनीय एवैष उक्तो भवति^४
 को^५ नु^६ खलु कथवाहन इत्यन्वाहार्यपचन इत्येव ब्रूयादि-
 शायते यद्ग्रे कथवाहन पिद्वन्वक्ष्यतावृध इति^७ कुतो नु
 13 14 खलु पिष्टानि संवेत्कृष्णाजिनादित्येव ब्रूयात्संवपन्पिष्टानि
 १० वाचं यच्छति^१ तामविदहन्तः^२ अपयतेत्येव वाचं विद्वजते^३
 यो विदग्धः स नैषंतो यो ऽगृतः स रौद्रो यः गृतः स
 13. 13 सदेव इति^४ साधुगृतः^५ अपयतीत्येवेदमुक्तं भवति^६ सं
 ब्रह्मणा पृथ्यसेति^७ विज्ञायते वाग्वै ब्रह्म^८ वाचैवैनमेत-
 18 16. त्संप्रणक्ति^१ क उ खलु हविः प्रुक्तः^२ अयत इति^३ यदेवै-
 १५ तदाप्येभ्यो^४ मिनयत्येकताय स्वाहा दिताय स्वाहा त्रिताय

१ U (sec m) ms. खर्वे but cp TBr. III. 2. 5. 9.

२ दिः and चक्षत् once H Sây., चक्षत् once G.

३ Thus Ben C D U (pr m.), Sâyana, क उ H, क उ De U (sec. m.), क G.

४ With the visarga Ben G U D C Sây, without Be H, I. 10 : 13. 9 is to be corrected accordingly.

५ ब्रह्मा H Be G U (sec. m.).

६ अर्त्तं G D C U (sec. m.), Sâyana (cit)

७ Thus Ben U (pr. m.), Sâyana (twice) ; यदेवैतदाप्ये D C, यदेवै मनाप्ये De U (sec. m.), यदेवैमनाप्ये G H.

स्नाहेति^१ को नु खञ्जेकतः को दितः कश्चित इति^२ पिता
पितामहः प्रपितामह इत्येके^३ पृथिव्यन्तरिक्षं द्यौरित्येके^४
ऽग्निरादित्यो वैद्युत इत्येके^५ ॥ २६ ॥

अग्नेस्तथो ज्योतिषो भान्तर आसन्नित्येक^१ अथ
एतन्नामधेया^२ बभ्रुरित्येके^३ ते देवा आप्येख्यमृजतेत्याप्य-
नामधेया^४ देवा भवन्ति^५ क ष खलु पौर्णमास्यां पितृभ्यो

I. 19 19 दौघत इति^१ यदेवैतच्छ्रोत्रोर्निनयतीति^२ किमभिधारितं^३

I. 87. 2 नु खल्वज्यं भवतीति^४ सत्याभिधारितमित्येव ब्रूयादिष्टायते

I. 87. 4 सत्येन त्वाभिधारयामि तस्य ते भवौवेति^५ पञ्चानां त्वा
वातानां यन्त्राय धर्वाय गृह्णामीत्यनुदिशं वाता^६ विष्वावात^७
एवैषां पञ्चमो भवति^८ पञ्चानां त्वर्तूनां यन्त्राय धर्वाय
गृह्णामीति हेमन्तशिशिरावच समासं गच्छतः^९ पञ्चानां त्वा
दिशं यन्त्राय धर्वाय गृह्णामीतीयमेवावामूर्ध्वा दिक्षु पञ्चमी
भवति^{१०} पञ्चानां त्वा पञ्चजनानां यन्त्राय धर्वाय गृह्णामीति
देवा मनुष्या असुरा राक्षसा^{११} गन्धर्वा एवैषां^{१२} पञ्चमा^{१३}
भवन्ति^{१४} चरोस्त्वा पञ्चविलस्य यन्त्राय धर्वाय गृह्णामीत्यय-

१ Thus (•नेके) C only, •नेवे all the other MSS. and cit by Sāy.

२ एवंनाम Ben C D ; अथयस्यनाम Be.

३ Thus G H Be U (sec. m.), •त्याप्यनाम Ben D C U (pr. m.)

Sāyana.

४ Thus G U D C and cit. Sāyana यदेवै Ben, यदेवैर Be

५ इति om. G.

६ Thus Ben U D C, एवं H Be G, एवैषां a cit. by Sāyana.

मेवैष आकाशयः पञ्चविलो भवति^१ दिशो ऽस्य पञ्च
विलानि भवन्ति वायुर्मन्त्रमिति^१चाणुदाहरन्ति मन्त्रर
एवापि चरुः पञ्चविलो भवत्युतवो ऽस्य विलानि भवन्ति
वायुर्मन्त्रमिति^१ ॥ २७ ॥ चतुर्दशः ॥

४^१ अथाध्वर्योश्च होतुश्च प्रपदनमन्तरेण वेद्युत्तरौ प्रागावृत्तो^१

23. 18.

ऽध्वर्युः प्रपद्यते प्रत्यगावृत्तो होताध्वर्युरन्तरो ऽग्नेः स्वादार्थ-
यमसंप्रजानामस्य प्रवरं ब्रूहीति मनुष्यद्वरतवत्तनुवदित्येव
ब्रूयादिज्ञायते मानव्यो हि प्रजा इति ब्राह्मणं^१ पुरोहित-
प्रवरो^१ वा^१ राज्ञो^१ ऽथाप्रजातमभ्युराचार्यामुय्यायणमनुब्रवी-

25. 16. १.

ताचार्यप्रवरमु^१ हैव^१ प्रवृणीताथ होतारं प्रवरयेत्पयसा दैवत-
मभिवर्धयेद्भ्रा स्त्रिएकतं अतिथन्यैवाङ्गुली^१ अवघेदं ब्रूयत्तपर्व-
मात्राणि^१ दैवतान्यवदानानि भवन्ति श्वायाऽग्नि सौविष्ट-
हतान्यैशानि च^१ चतुर्धाकरणानि^१ ब्रह्म^१ प्रतिष्ठेति^१ । जला

१ प्रागावृत् G U

१ Thus Be U (pr m.) Sāyana, •प्रवरोव C D, •प्रवरेण (omitting वा) H Be G (sec. m.) U (see m.). Is राजा to be read ?

१ चाप्रजातः G (sec. m.) D C U, the Viv. and Sāyana; चप्रजानः Be Ben H G (pr m.).—•बन्धोरा C and Sāyana.—•प्रवीतः all (Sāyana alone •प्रवीत), cp Ap XXIV. 10 17.—•प्रवरमुयेव C D and Sāyana; •प्रवरमुद्वै G (sec. m.) U (pr. m.), •प्रवरमुवे Ben, •प्रवरमनुवेव Be U H; cp Ap. 1. c.

१ Thus G U D C and Sāyana; •वाङ्गुली आवः H Ben, वाङ्गुलीरवः Be. The Viv. also has the dual

१ These words are effaced in G.

I. 26. 8. स्त्रियकृतः सुचमद्भिः पूरयित्वाऽन्तःपरिधिं निनयेद्वैश्वानरे
हविरिदं जुहोमीति^१ किमु खल्वममुदितं^२ भवतीति प्रागा-
नूयाजिकात्संप्रैषादित्येव ब्रूयात्^३ ॥ २८ ॥

किंदक्षिणमग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासौ काम्या इष्टयः पशुबन्ध
इत्युपदोहदक्षिणमग्निहोत्रमित्येके^४ अत्रावदक्षिणमग्निहोत्र-
मित्येके^५ यस्यायं जुहोति रात्रिमेव तेन दक्षिणां कुरुते^६
यन्मातरहरेव तेन दक्षिणं कुरुते^७ यत्ततो ददाति सा
दक्षिणेति^८ यद्दहोरात्रयोर्ददातीत्येवेदमुक्तं भवत्ययं दर्शपूर्ण-
मासयोरन्वाहार्यं पुरोडाशस्य च^९ चतुर्धाकरणं^{१०} विज्ञायते^{११}
दक्षिणैवाग्नेपायो यज्ञस्यैव हिद्रमपि दधातीति^{१२} यथैवादः^{१३}
सौम्ये ऽध्वर आदेशमृत्विग्भ्यो दक्षिणा नीयन्त एवमेवापि

II. 120. 4. दक्षिणं पुरोडाशं चतुर्धा कृत्वा वर्हिषदं करोति^१ वासोदक्षिणाः

काम्या इष्टयो या^२ अनादिष्टदक्षिणा^३ गोदक्षिणः पशुबन्धो^४

III. 32 10 नित्यो ऽन्वाहार्यो^१ ययो एतच्छ्रौतौकेः कल्पं वेदयन्ते पत्नी-

संयात्रेषु सर्व एवोत्तरेण गार्हपत्यं परिक्रामेयुरित्यनभ्यावृत्त्यै-^२

वाच फलीकरणहोमो होतव्यो भवत्ययं द्वैके राकां च सिनी-

वालीं च कुङ्गं चानुमतिं च पक्षीहोमं च नारिष्ठौ ॥ होमौ

१ •दिगानि H U G (pr. m.) Ben, •दिता C.

२ Given by U (pr m) only and by Sāyana in a citation

३ See TS. I. 7.3 1.

४ यथैव Ben, यथापि Be

५ Thus Ben G (sec. m.), पाप्मानादि H U D C G (pr. m.), इष्टय
अनादि Be, cp. XIII. 1: 120 4.

पुरस्ताद्गृहपतेरुपजुहति सं पत्नी पत्या सहतेन गच्छतां यज्ञस्य
 युक्तौ धुर्यावभूताम् । संजानानौ विजहामरतौर्दिवि ज्योति-
 रजरमारभेताः स्वाहा ॥ दश ते तनुवो यज्ञ यजियास्ताः
 प्रीणास्तु यजमानो हतेन । नारिष्ठयोः प्रशिपमौडमानो
 ५ देवानां दैव्ये ऽपि यजमानो ऽमृतो ऽभृत्स्वाहा ॥ यं वा देवा
 अकल्पयसूर्जो भागः शतक्रत्व । एतदां तेन प्रीणानि तेन
 तप्यतमः हहौ स्वाहेति ^१ ॥ २६ ॥ पञ्चदशः ॥

72. 3. अपेदगग्निहोत्रं मायसुपक्रमं प्रातरपवर्गमाचार्यां प्रुवते ^१
 तपोदाहरन्ति ज्योतिषी इमे संनिपतिते भवत आदित्यस्य
 १० चाग्नेश्च ^१ ते न व्यवेयास्यायमाहवनीयमुद्धरणपुरस्तात्प्रत्यङ्मुखो
 निवपेत्प्रातराहवनीयमुद्धरण्यस्यात्प्राङ्मुखो निवपेत्सायमग्निहोत्रं
 होय्यक्षणेण परीत्य जुहुयात्प्रातरग्निहोत्रं होय्यक्षपरेण परीत्य
 72. 6. जुहुयादेवमस्यैते ज्योतिषी अव्यवेते भवतो ^१ ऽथायमुद्धरण-
 मन्त्रो वाचा त्या होत्रा प्राणेभोद्वाचा चक्षुषाध्वर्षुणा मनसा
 १५ ब्रह्मणा ओचेणाग्नीधेतैस्त्वा पञ्चभिर्दैर्देवैर्बलिमिरुद्धरामि भूर्भुवः
 सुवद्विद्यमाण उद्धर पात्रानो मा यदविद्वान्यश्च विदाः-
 चकार । अज्ञा यदेनः कृतमस्ति पापः सर्वस्मान्मोद्धृतो मुञ्च
 तस्मादिति साधः ^१ राधिया यदेनः कृतमस्ति पापः सर्व-
 2. 12 स्मान्मोद्धृतो मुञ्च तस्मादिति प्रातरग्निं निदधात्यमृताहुति-
 ०० ममृतायां जुहोम्यग्निं पृथिव्याममृतस्य जित्ये । तथानन्तं

I. २८. ८. स्निष्टकृतं सूचमग्निः पूरयित्वा नः परिधि निमयेद्वैश्वानरे
 ष्वविरिदं जुहोमीति ^१ किमु खल्वममुदितं ^२ भवतीति प्रागा-
 नूयाजिकात्मैषादित्येव ब्रूयात् ^३ ॥ २८ ॥

किंदक्षिणमग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासौ काम्या इष्टयः पशुबन्ध
 इत्युपदोहदक्षिणमग्निहोत्रमित्येके ^१ अरावदक्षिणमग्निहोत्र-
 मित्येके ^२ यत्सायं जुहोति रात्रिमेव तेन दक्षिणां कुरुते ^३
 यत्प्रातरहरेव तेन दक्षिणं कुरुते ^४ यत्ततो ददाति सा
 दक्षिणेति ^५ यदहोरात्रयोर्ददातीत्येवेदमुक्तं भवत्ययं दर्शपूर्ण-
 मासयोरम्वाहार्यश्च पुरोडाशस्य च ^६ चतुर्धाकरणं ^७ विज्ञायते ^८
 दक्षिणैवास्त्रैषां यो यज्ञस्यैव द्विद्वमपि दधातीति ^९ यथैवादः ^{१०}
 सौम्ये ऽध्वर आदिशमृत्विग्भ्यो दक्षिणा नीयन्त एवमेवापि

II 120 4. दक्षिणं पुरोडाशं चतुर्धा कृत्वा वर्द्धिपदं करोति ^१ वासोदक्षिणाः
 काम्या इष्टयो या ^२ अनादिष्टदक्षिणा ^३ गोदक्षिणः पशुबन्धो ^४

III. ३२. १० नित्यो ऽम्वाहार्यो ^१ यथो एतच्छ्रान्तीकेः कृत्वा वेदयन्ते पत्नी-
 संयाजेषु सर्वं एवोत्तरेण गार्हपत्यं परिक्रामेयुरित्यनभ्याहृत्यै-
 वाच फलैः करणहोमो होतव्यो भवत्ययं द्वेके राकां च सिनी-
 वाली ^२ अमग्निं ^३ अग्नौ होमं च मारिष्ठौ च होमौ

तस्मिन्काले ऽस्य पिण्डं निष्पुण्यादयं चेदसगोचस्य दायमुप-
यच्छेत^१ कथं तत्र पिण्डदानं भवतीति^२ स्नेह्यो दत्त्वा प्रतिवेशं
वर्हिः सौत्वा^३ वर्हिःप्रभृति पिण्डं दद्यादपि वागार एव स्यात्सौ-
पाकः^४ अपयित्वा वर्हिःप्रभृत्येव पिण्डं दद्यात्कथं^५ खलु
पुत्रिकापुत्रस्य पिण्डदानं भवतीत्येतत्ते ऽमुष्यै तत मम पिता-
मह ये च त्वामन्वेतत्ते ऽमुष्यै पितामह मम प्रपितामह ये च
त्वामन्वेतत्ते ऽमुष्यै प्रपितामह मम प्रप्रपितामह^६ ये च
त्वामन्विति^७ प्रविदानकल्पेन वा दद्यात्स्वधा पितृभ्यः पृथिवी-
यज्ञः स्वधा पितृभ्यो ऽन्तरिक्षयज्ञः स्वधा पितृभ्यो दिविपद्म
इति^८ पितृस्येत्पितामहस्य प्रपितामहस्येति नामानि न^९
जानीयात्कथं तत्र पिण्डदानं भवतीति^{१०} प्रविदानकल्पेन वा
दद्यादपि वेतत्ते तत ये च त्वामन्वेतत्ते पितामह ये च
त्वामन्वेतत्ते प्रपितामह ये च त्वामन्वित्युत्तर आद्युपि लोम
१. ४१. २ स्निह्येतेति^१ कस्मिन् खल्वेतत्काले केत्तयं भवतीत्यूर्ध्वः
षट्षष्टिभ्यश्च^२ वर्षभ्यो ऽष्टाभ्यश्च मासेभ्य इत्येतस्मिन्नेतत्काले^३
केत्तयं भवतीति^४ कथं खल्वनाहिताग्नेः पिण्डपितृयज्ञो
भवतीत्यनिरूपः^५ स्यात्सौपाकः^६ अपयित्वाग्निमुपसमाधाय

१ यज्ञोक्त G (sec. m.) only, cp. XX, 10: 23, 12

२ Thus G (sec. m.) only; all the other MSS. om. the first. प्र ।

३ Thus Ben C U (pr. m.); षट्षष्टिभ्य D, षट्षष्टिभ्यो H G U (sec. m.), षड्विंशो Be.

४ Thus Ben D C U (pr. m.); अन्विति om H Be G U (sec. m.).

I. ४६. ५ भवति ^१ म खिद्येदं प्रायश्चित्तं मध्ये^२ पतितमाग्निनो द्विक-
पालस्तमन्तमेव^३ परिणये^४ दीक्षणीयायां चेन्नग्नेप्रायणीयामनु-
वर्तते^५ प्रायणीयायां चेन्नग्नेदातिथ्यामनुवर्तते^६ तिथ्यायां चेन्न-
ग्नेदग्नीषोमीयस्य पशुपुरोडाशमुत्तरमुत्तरं^७ तन्ममनुवर्ती^८
न्यादय^९ वेदग्निदीक्षणीयायां नग्नेत्कश्चिन्नु खल्वेन काले^{१०}
निर्वपेदिति^{११} दीक्षाकृती^{१२} ईत्तैत्सिन्नेन काले निर्वपेदपि वा

III. ५४. ४ प्रागौद्वहणाद्यथो एतद्वौधायनस्य कल्पं वेदयन्ते प्रवमतः
प्रस्तरेणैवास्य सह यजमानभागमनुग्रहरेद्वुवायै वाक्येन पर्यु-
पस्तीर्य^१ जुहुमवधाय जुहुयात्प्रस्तरभूयं यजमानभागो गच्छ-
तीति प्रवमतः प्रस्तरेणैवास्य सह यजमानभागमनुग्रहरेदिति^२ ।
॥ ३३ ॥ सप्तदशः ॥

III. ५५. ४ अथाथं पशुः सोपवमयस्तस्य कः कर्मण उपकर्मो भवती-
त्यजसैरग्निभिर्दवसाय पशुतोतार^१ कृत्वा यूपाञ्जति^२ कृत्वा
यूप^३ सयजुषं कृत्वा^४ वेदिं विमाय प्रतोपायनीयमशित्वाग्नी-
नन्वाद्याद्भूतमुपेयादि^५ भावर्हिः संनह्योपवसेदथ प्रातराग्नेयेना-^६
ष्टाकपालेन यजेतेति तु बौधायनस्य कल्पो^७ नाग्नीनन्वा-

१ मध्य H Be G U D C.

२ Thus (•समन्तमेव) G H U (sec m.), •समन्तमेव C, •समन्तमेव Be,
•समन्तमेव Ben U (pr m.) D.

३ Thus Ben U (pr. m.) D C; •मुत्तरमुत्तरं त्वचेमनु. Be U (sec.
m.), •मुत्तर त्वचेमनु. H G (pr. m.), •मुत्तरं त्वचेमनु. G (sec. m.).

४ वा ins G Be U (sec m.) H, not Ben D C.

५ The words पशुतोतारं unto कृत्वा are given by G (sec. m.) after
उपेयात् (l 15)

दध्यान् व्रतमुपेयात्पाणी संमृशेत्^१ परिक्षणीयात्पात्राणि
निर्णिज्य स्रग्मादयेद्ब्रह्माणं दक्षिणत उपवेशयेत्तूष्णीं^२ प्रणीते
तौत्तरवेदिके मन्त्रेणोपविशेत्त्रोक्षणीः स्रग्मात् पात्राणि
प्रोक्षेदाज्यं निरुष्याधिश्रित्य पर्याग्निं कृत्वा स्फुरस्तः प्राडेत्य
४ स्रग्माजुर्हरेत्सिद्धमतं ऊर्ध्वमथ ग्राक्षौकेरंरथोरग्नौमसा-
रोक्षोदवसाय मयित्वाग्नौन्विष्यैवसेव^३ षड्वितारः कृत्वा
घृषाकृतिः कृत्वा घृषः सयजुषं कृत्वा वेदिं विमायाग्नौन-
न्वादध्याद्रुतमुपेयादिध्मावर्हिः संमृशेत्पाणी संमृशेत्^४ परि-
क्षणीयात्पात्राणि निर्णिज्य स्रग्मादयेद्ब्रह्माणं दक्षिणत उप-
१० वेशयेत्तूष्णीं^५ प्रणीते तौत्तरवेदिके^६ मन्त्रेणोपविशेत्त्रोक्षणीः
स्रग्मात् पात्राणि प्रोक्षेदाज्यं निरुष्याधिश्रित्य पर्याग्निं कृत्वा
गार्हपत्यं आज्यं विष्ठाप्योत्पृथक् शुचिं चतुर्मुखीतं गृहीत्वा
समिदायाहवनीये पूर्णाकृतिः कृत्वा स्फुरस्तः प्राडेत्य स्रग्मा-
जुर्हरेत्सिद्धमतं ऊर्ध्वम्^७ ॥ ३४ ॥

55. 9. १५. इषो घृषो भवतीति^१ कथमु स्रग्मात् स्रग्माधिमन्त्रे^२
घृषप्रकले^३ इति^४ भवन्तीत्येतस्यैवावतत्तुयादपि वाम्यस्य

१ Thus Ben C D U (pr. m.), तूष्णीं G Bo H U (sec. m.)

२ After निरुष्य (G m. (on the margin)). षड्वितारं कृत्वा घृषं सयजुषं
कृत्वा वेदिं विमाय प्रोक्षेत्पात्राणि नन्वादध्याद्रुतमुपेयादिध्मावर्हिः संमृशेत्पा-
त्राणि ;
३ त्रैवीत Be.

४ Not wholly certain; *संमृशेत्तूष्णीं इति Ben U G D G (pr. m.),
*संमृशेत्तूष्णीं इति H G (sec. m.), *संमृशेत्तूष्णीं इति H. The Viva-
rapa, although not clear, gives *संमृशेत्तूष्णीं as *vīṣayāṣṭhāni*. It seems
more probable we have here a dual.

तज्जानीयस्य वृक्षस्य कुर्याद्वचपाल एष भवति ^१ प्रोक्षणाप्रभृति
मन्त्रान्माधयेद्वा परिव्ययणान्तृतोयवेलायां परिव्ययेदेवमुपर-
मंमितायां ^१ पञ्चारक्षिप्रसृतयः पाशुवन्धिका यूषा भवन्त्या
नवारत्नेनवारक्षिप्रसृतय आग्निष्टोमिका यूषा भवन्त्येकविंशत्य-
रत्नेस्त्यरक्षितुररक्षिवां निरुद्धपशुवन्धस्य पालाशो यूषः ^१
किमु खलु प्रवमतः पशुवन्धः मिथ्यती ३ ^१ न मिथ्यती ३ ^१ इति ^१
मिथ्यतोत्येक आऊर्य हैक आऊर्न मिथ्यतीति ^१ लोकाग्नी-
श्वत्विमान्द्वितीयमग्न्याधेयं ब्रुवते ^१ न ^१ तु ^१ खलु ^१ प्रवमतः
पशुवन्धः मिथ्यतीति ^१ ॥ ३५ ॥ अष्टादशः ॥

किपशु खलु पशुवन्धे याजमानं भवतीति ^१ व्रतोपायन- ^{१०}
व्रतविमर्जने ^१ यज्ञस्य पुनरात्मन ^१ आज्यावकाशसु हैके ब्रुवत
उपप्रेषायावण इति ^१ किंदेवत्यं ^१ नु खल्विदं भवतीति ^१
मृत्युदेवत्यमित्येव ^१ ब्रूयादधेमाः पशुवन्धे षट् प्रोक्षणास्मिन्नो
ह ^१ मन्त्रवत्यस्मिन्नसृष्टणीका ^१ यवमतौरिन्द्रघोषवतीः पशु-
प्रोक्षणीरिति त्वष्टणीकाः ^१ पशुपुरोडाशीयप्रोक्षणीः पाचप्रोक्ष- ^{११}
णीरिध्वावर्हिप्रोक्षणीरिति मन्त्रमश्रुताः ^१ पशुवन्धे चेदा-

१ Plati signs only in Ben C D U.

२ नटुचलु Be G, नटुचलु Ben, ननुचलु H, नचलु U C. न D.

३ व्रतोपायने Be (instead of 'पायन') ।

४ Thus corrected (in accordance with the TS.) : 'देवतं or देवतं
the MSS

५ हि U (see. m.).

- ज्यभागावुदाजिहीर्यत्कस्मिन् खल्वेनौ काले यजेदिति ।
 स्वाहाकृतिप्रैषेण चरित्वा ग्राम्पायै । पुरस्तात्स्वाहाकृतयो वा
 अन्ये देवा उपरिष्ठात्स्वाहाकृतयो ऽस्य इत्यादित्यस्यैते रश्मयः
 १२१.३ प्राचीनाय प्रतीचीनाय भवन्त्यायं पशुपुरोडाशस्य कः
 १ कर्मण उपक्रमो भवतीति । जघनेन गार्हपत्यं इत्थं निद-
 ध्यात्फोपरि पाचौ । पाच्यां ग्रीहीनावपेक्षूर्पादानप्रभृति
 कर्मान्तकालायत आचमिन्यनान्तो । जघनेन गार्हपत्यमायेभ्यो
 निनयेत्त्रोक्षणीप्रैषेण पुरोडाशीयानि^१ पिष्टानि मधौयादेव^२
 मवनीयानां । यथो एतद्वौधायनस्य कथं वेदयन्ते ॥ ३६ ॥
- ३६ । १. निरवदायेवाम्य स्त्रिष्टुतमिडामवशेत्कथमथ चतुरवत्तं
 भवतीत्युपस्तौयं पुरोडाशं द्वेधा कृत्वाभिधारयेद्देवमस्य^३ चतु-
 रवत्तं भवत्यथ द्वैक आचार्यः एकादश धर्मान्पशुबन्ध उसा-
 दयन्त्यन्त्याधानं व्रतोवायनं पृष्ट्वा प्रणीतां याजमानमाज्य-
 भागौ प्राग्निं यजमानभागवज्जभागौ वसुधाकरणं विष्णु-
 १ क्रमानिति । कियन्तु खलु पशुबन्धे दर्विहोमा दृष्टा भवन्तीति ।
 २२ १७. पट्टोता यूपाकृति सौक्ष्मा दिशंप्रतीज्यौपयज इति । किंदे-
 २४ ७. वत्या उ खलु मनोता भवतीत्याग्नेयौत्येव ब्रूयात्किं देवत्य उ
 खलु वनस्पतिर्भवतीति । वैष्णव इत्येव ब्रूयाद्विज्ञायते वैष्णवा
 वै वनस्पतय इत्याशुदाहरन्ति यजो वै विष्णुरित्यथायं

१ पुरी० Ben G (sec. m.), पुरी० the other MSS.

२ Thus U H Be G ; संयुयादेव Be, संयुयादेव C.

३ मव Ben U (pr. m.), D C

पशुः सार्वचैष्टुभो भवत्येकादश प्रयाजा एकादशानूयाजा
 एकादशकपालः पशुपुरोडाश एकादशावदानान्येकादशोप-
 याजा इत्येवं पशुः सार्वचैष्टुभो भवति ^१ यथो एतच्छालीकेः
 कल्प^२ वेदयन्ते ऽरण्योरग्नौश्चमारोह्योदवस्येत्तं^३ चेत्तत्र चेष्टन्त-
 मादित्यो ऽभ्यस्तमिदात्कथं तत्र प्रायश्चित्तं^४ मिध्यती^५ न ^५
 सिध्यती^६ इति ^१ सिध्यतीत्येक आङ्गिर्य द्वैक आङ्गिर्य
 सिध्यतीति ^१ यज्ञाभिपरीत एष^२ आकाशो भवति ^१ नैव
 सिध्यतीतीन्वा^३ अयं पशुः सार्वचैष्टुभो व्याख्यातः ^१ ॥ ३७ ॥
 एकोनविंशः ॥

अथातः काम्यान्वशुभ्याख्यास्यामः ^१ को नु खल्वेषा- ^{१०}
 मुपाश्रु भवतीति ^१ य एवाशुमेधिकाः प्राजापत्याः सावित्राः
 सारस्वताः पूषा वाम्याः पिबदेवत्या द्यावापृथिव्या वायव्याः
 सौर्या वेश्वकर्मा इति ^१ गर्भिण्यो भवन्तीति कथमत्र प्राय-
 चित्तं मिध्यती^२ न सिध्यती^३ इति ^१ सिध्यतीत्येक आङ्गिर्य
 द्वैक आङ्गिर्य मिध्यतीत्येतत्सृष्ट्व एता भवन्ति ^१ नैव मिध्य- ^{१५}
 तीत्यादित्यां मल्हां गर्भिणीमास्रभत इत्यृषिनामधेयमेवैत-

१ The kalpa of Sāhki here alluded to I have not traced in our Dāvidbapaśraṁs; the prāyaścitta is, according to the Viratara, the one treated of in XIV. 24 mit.

२ Thus G (see m) De; *अमराष्टो* the other MSS

३ Pluti signs not given by all the MSS. here and infra.

४ एष om. H Ben C.

५ मिध्यतीतीन्वा II, सिध्यतीतिन्वा (or वा) or सिध्यतिन्वा the other MSS.

द्भवत्यपन्नदती^१ भवतीत्यहीनदतीत्येवेदमुक्तं भवत्यथेयं दशर्षभा
 संतत्सरमभि विहिता^२ प्राजापत्य^३ एवैषां कद्रुर्दशमो भव-
 तीति^४ कयमत्र ब्रह्मचर्यं^५ सिध्यती^६ न सिध्यती^७ इति^८
 सिध्यतीत्येक आङ्गरेय^९ द्वैक आङ्गमं सिध्यतीति^{१०} मंतिष्ठते^{११}
 नैव सिध्यतीति^{१२} पर्यारिणो भवतीति^{१३} परिहारसूरित्येक
 आङ्गरेय^{१४} द्वैक आङ्गरुजैवैषोक्ता भवति^{१५} वेददित्येतामा-
 चरते ॥ ३८ ॥

नोमापौष्णं चेतमालभेतेति^१ चयाणामेवैष उक्तो भवत्य-
 पापुदाहरन्ति यस्मिन्मो धयतीति^२ त्वाष्ट्रं वडवमालभेतेति^३
 यमेवैतं पुमांसस्य मन्तमधिरोहति स वडवो^४ विषम आल-
 भेतेति^५ देवयजन^६ वा विषमस्य स्थाशस्मिन्वा पशुमालभेतापा
 चौषधीनां च मन्धावालभत^७ इत्युदकान्त इत्येक आङ्गरेय
 द्वैक आङ्गः प्राहृषि वा शरदि वेति^८ यस्याग्निने तस्थमाने
 सूर्यो नाविर्भवति सौर्यं वडरूपमालभेतेति^९ प्रायणीये
 वेदतिरात्रे न दृष्टेतारक्षणीयस्याङ्गः सवगौयस्योपालम्भं^{१०}

१ Uncertain, इत्युपीनाम० Be, इत्युपिनाम० Ben C G D, इत्युपिनाम० H,
 इत्युपिनाम० U (pr m), इत्युदृष्टिनाम० U (sec m.). Read perhaps
 इत्युपीनामधेय० ?

२ Thus Ben C D G (pr m), विहिताः Be U H G (sec. m.)

३ Thus Ben C U D G (pr m.), पत्या Be H G (sec. m.).

४ इति only in Be.

५ Before देव० all the MSS. exc. Be ins. यद् or य ।

I. 69. 2.

कथमु खलु यावज्जीवप्रयुक्तानां चातुर्मास्यानामनुप्रयोगो
भवतीति^१ फाल्गुन्यां वा चैत्र्यां वा पौर्णमास्याः शुनामी-
रीयपक्ष्या यजेताथ वैश्वदेवायोपवर्मेद्वैश्वदेवेनेष्टा पौर्णमा-
सैवैश्वधाभ्यां यजेताथ चेदिष्ट्या पशुना सोमेन वा यजेत कथं

५ तत्र कुर्यादिति^१ प्रतिष्ठयैतस्य पक्षस्य शुनामीरीयपक्ष्या
यजेताथैतेषामेकेन यजेताथ वैश्वदेवायोपवर्मेद्वैश्वदेवेनेष्टा पौर्ण-

ib.

मामवैश्वधाभ्यां यजेतेति^१ यथो एतद्वौधायनस्य कल्पं वेद-
यन्ते यावज्जीवप्रयुक्तान्वेव चातुर्मास्यानि स्युरन्तर्मिथुनानि^१
प्रथमे त्वेव मन्वसरे व्रतं चरेदिति कथमचेष्टिपशुवन्धा इति^१

१० कामभिष्ट्या कामं पशुवन्धेनेति^१ क उ खलु चातुर्मास्यानि
मनामं गच्छन्तीति^१ राजसूये च चातुर्मास्येषु च सोमेष्वित्येव
ब्रूयादेषाण्युदाहरन्ति द्वादशाहे ऽपि चातुर्मास्येयं यजेत^१ वैश्व-
देवेनेष्टा^१ चतुर्थ्यां वरुणप्रघामैरष्टम्यां च^१ नवम्यां च साक-
मेधैर्द्वादश्याः शुनामीरीयपक्ष्या यजेतेति^१ विज्ञायते मन्व-

130. 3. १५

त्सरप्रतिमा वै द्वादशरात्रयो भवन्तीति^१ चिष्टद्वर्चिर्भवतीति^१
तूष्णीकानि हान्तराणि भवन्तीति मन्त्रवदु^१ह^१बाह्यमेतदेव^१

134. 3

सदम्यचेष्टिसंनिपाते^१ विपरीतं भवतीति^१ क उ खलु करम्भ-

१ Before वैश्व. D G U C ins प्रथमार्था, which, strictly spoken, is
superfluous

१ च om. U G D Ben C and Rudradatta on Āp. VIII. 1 2; it
is found in Be H and the Vivaraṇa

१ Thus G; D Ben (pr. m.) U (pr. m.) C present the same read-
ing, leaving out only च; U (acc. m.) Ben (acc. m.) Be ins. एतदुः
between मन्त्रवदु^१ह^१ and उ; H reads as G, only नवदेवताष्टद्वये, Ben
नवदेवताष्टद्वयेन नवपदद्वये, Be. नवदेवताष्टद्वयेन नवपदद्वये.

पाचाणि प्रथमं मन्त्रं जमन्त इति^१ प्रोक्षण^२ इत्येव^३ ब्रूयात्सह
हविर्भिः करम्भपाचाण्यभिपर्यग्निं कुर्यात्^४ किं देवत्यानि नु खलु
करम्भपाचाणि भवन्तीति^५ वारुणानीत्येव ब्रूयाद्विज्ञायते
ऽन्यमेव^६ वारुणमवयजत इत्यसं प्रेत सुदानव इति गृह्यग्नौ च-

III. 72. 1. तेत्येवेदमुक्तं भवति^१ तौ व्यतिचारः स्वमवयुषौ हरेयाता-
मित्यासुतस्य^२ यन्तः^३ प्रतिप्रस्थाताध्वर्युः परिगृह्णीयात्सह^४ निह-
तस्य प्रतिप्रस्थातापो निःषित्याध्वर्योराज्यस्य^५ वाचयेदध्वर्यो-
रतिप्रक्षयनादादायाध्वर्युः स्वमिधमपकस्यैव तिष्ठति^६ ॥ १ ॥

अथायं प्रतिप्रस्थातान्तरेणैवं चाक्षवनीयं चोपातीत्य
स्वमिधमाददौत^१ तावपमलैः^२ पर्यावृत्येभौ हरेयातामथा-
मुतः^३ प्रदक्षिणमावृत्येभौ प्रतिष्ठाप्यैतेनैव चयेतमेत्य प्रतिनि-

१ Thus Be G (sec. m.), the Viv.; प्रोक्षणाप्रवृत्तौ च U G (sec. m.)
Ben H, प्रोक्षणाप्रवृत्तौ च D, प्रोक्षणाप्रवृत्तौ च O.

२ Thus all, cp the Calcutta edition of TS, vol. II, p. 41, l. 5
from bottom (TBr. I. 6. 5. 49)

३ *साधनं Be G U (pr. m.).

४ Thus G U (sec. m.) and the Viv.; प्रतिगृह्णीयात् D C U (pr. m.)
Be Ben; H om the prepos., cp. Ap. VIII. 5. 12.

५ *ध्वर्युः H Ben (pr. m.) — After वाचय C D Be G U (pr. m.)
ins. च, U (sec. m.) सार्धः ।

६ Thus Ben H U (sec. m.) and the Vivamāna, *आतोमरे Be
G C U (pr. m.) D

७ Thus G U C and the Viv., the other MSS. om. सो ।

८ परिदक्षिणायाः U (sec. m.).

138. 4

73. ४

वेष्टयते प्रतिप्रस्थातान्तरेण वेदौ प्राचीनमुपयमनीहारो^१ ।
 येमा अर्ध्वर्याः प्रोचष्यो दक्षिणेन प्रतिप्रस्थातारं परिगृह्या-
 मादयेदेवमेताभिरनभिपरिद्धतो भवत्यथेयं^२ मारुती दक्षिणं
 वेदिं गच्छति सप्तमी^३ हविषामधिशीयते^४ । कथमेतयाच-
 ५ वेतानि भवन्तीति^५ प्रतिहृथ्येणामणेन दक्षिणेन^६ हवींश्च-
 नभिधारितामुदामयेदथैनां पुनरधिग्रित्याभिधारितामुदा-
 स्यान्तर्वैशमादयेदेवमेतान्यव्यवेतानि भवन्त्यथायं प्रतिप्रस्थाता
 मारुत्यै देवतस्य मरुदेवानुवाचयेत्सकृदाश्रावयेदयान्यचाध्वर्योः
 कृतानुकारो भवतीति^७ तद्यदिहाश्रावयतीष्ट^८ यजतीति
 १० तत्प्रतिप्रस्थाता कृतानुकार एव भवत्यथेदं मारुत्यै मेचन-
 मणेणौत्तरवेदिकमग्निं^९ परिगृह्यानुप्रहरेद्यथो^{१०} एतदौपमन्यवस्य

१ Thus G U C D, •यमनिहारो the other MSs

२ इति after भवति ms D U Ben C

३ Uncertain reading and meaning, the Vivarana of this passage is missing. G (sec m) reads as given above; सप्तम्यश्च हविषामधिषि^३ Ben (pr m) C, सप्तम्या हविषामधिषि (or च)यते Be U (sec m) Ben (sec m) G (pr m), सप्तम्यविषमिषयते H

४ Instead of दक्षिणेन (thus G, Ben sec m. B-) दक्षिणा U (sec. m), दक्षिणानि C Ben (pr. m) U (pr. m.) H D.

५ Thus Ben (sec. m) G (sec m.), the last MS ms इति also after •यावयति H (only •वयतिह) and the Viv. (reading यदी•) 'तयदादा' Ben (sec m), तयदाश्रावयतीह Be, वयदिहाश्रावयतीति तन्-प्रतिप्रस्था• C.

६ •प्रेषीतर• Be H.

७ पर्याहृत्यानु• U (sec. m)

कस्य वेदयन्ते तुषैश्च निष्कासेन चावमृचमवेयादिति देवं
प्रदाय खिष्टकृतं प्रयच्छेत्तुषान्संप्रकीर्यादकान्तं प्रत्यस्तेष्विद्वमत

I. 141. 18. ऊर्ध्वमेवायं गृहमेधीय आज्यभागप्रतिपत्केडान्तः^१ मंतिष्ठते ।

III. 74 10. तच्च नास्ति प्राश्निचं^१ तूष्णीं^२ भूमक्ताच्छाकलान्यरिधीनग्रा-

I 143 18. वतुप्रहरेद्भिवान्यायामविद्यमानायाः मंघिमौक्षीरं दोहये-
दिति ॥ २ ॥ प्रथमः ॥

I. 143. 17. अथायं महापितृयज्ञस्तस्य कः कर्मण उपक्रमो भवतीति^१

वर्हिर्धनुषा कुर्याद्देवानां पितॄणां परिपूतमग्निं देवपितृवर्हिमां

त्वाश्वज्ञा तिरक्पर्वं ते राध्यासमित्यपहतो ऽरुः पृथिव्यै देव-

पितृयजन्या इत्यपहतो ऽरुः पृथिव्या अदेवपितृयजन इत्येव-^{१०}

मेतेष्वधिकरणेषु कुर्याद्यच्च देवाश्च पितरश्च संनिगच्छेयुः^१

पाणी संमृञ्चीत^१ परिसृणीयात्पांश्चाणि निर्णिज्य स्रूसादर्थे-

ब्रह्माणं दक्षिणत उपवेश्याचेवोत्तरत उदपावं निधाय जघनेन

गार्हपत्यं स्पर्शं निदध्यात्फोपरि^१ पार्श्वे^१ पाश्यां व्रीहीना-

वपेक्षूर्पादानप्रभृति कर्मान्तस्तावत् आप्यान्तो^१ जघनेन^{१५}

I. 147. 4 गार्हपत्यमाग्नेभ्यो निनयेद्विपरिक्रामन्त्येत चत्विजो^१ ऽध्वर्यु-

रनन्तरं ऽग्नेः स्थादथ यजमानो ऽथ ब्रह्मायाम्नीभ्यो^१ ऽपि

^१ Thus G U D Ben C, *मंतेडान Be, *मंतेडाना H; read *प्रतिपत्क
रकाणः P

^२ Thus (and cp. XXI. 3-74 10) Ben U H, *वृक्षज्ञा B) C,
*शाखाका G (see m.) Be

^३ निधाय instead of निदध्यात् Ben U (see m.).

वाग्नीध्र एवानन्तरौ ऽग्नेः स्यादथ यजमानो ऽथ ब्रह्मायाध्वर्यु-
 विपरिहरन्ति हवींश्चक्षेण पुरोडाशं धाना जघनेन धानाः
 करभमित्येवं विपरिहृतानामेवेतेषां हविषामेकैकमुदास
 येत्^१ क उ खलु त्रैयम्बका निरुणन्त इत्युदास्य हवींश्चि
 रुद्रायाम्बिकायै जुष्टं निर्वपामीति यस्य मन्त्रवन्तः^२ कायेति
 कायं निर्वपेत्कायानुब्रूहीत्यनुब्रूयात्कं यजेति यजेत्क उ खलु
 त्रैयम्बकाणां सौविष्टकृतं भवतीति^३ यदेवातो मृत आस-
 जतीत्यसमुदित अथमं ददातीति^४ महाहविषामेवैषो ऽसमु-
 दिते^५ दातव्यो भवति^६ सर्वमेव याजमानं पित्र्यज्ज उत्सो-
 १० दित्यश्वत्थे सौम्ये ऽध्वरे ऽन्यत्तत्रोत्पत्तिवचनात्सर्वं^७ एवाग्नि-
 याजमानो ऽग्निचये सर्वमेवाग्न्याधेयच्छन्दो^८ याजमानमग्न्या-
 धेये^९ ॥ ३ ॥ द्वितीयः ॥

अग्निष्टोमेन यज्यमाणः प्रज्यमात्मानं कुर्वीत^१ येमास्ता-
 कुग्रसं^२ स्यात्तेन कुग्रसं कुर्वीत^३ यान्यृणान्युत्थितकालानि
 १५ स्युस्तानि व्यवहरेदनुज्ञापयीत वा^४ स पुरस्तादेवोपकल्पयते

१ इति *om Ben H*

२ Emended; समुदितो MSS.

३ Thus *U Ben C D H*; अक्षय्योत्पत्तिः *G* and the *Viv*, अक्षय्योत्पत्तिः *Be*

४ Thus *G U* (sec. m) and the *Viv*; अक्षय्योत्पत्तिः *H Ben D C*,
 अक्षय्योत्पत्तिः *Be*.

५ Thus (and cp XXIV. 12. 195-8) *Be D U C*, अक्षय्योत्पत्तिः *G*,
 अक्षय्योत्पत्तिः *Ben H*

1 156. ८. प्रभृते दृष्टव्यं पश्चान्न स्यान्नमनं कुम्भं च कुरौरं चेति^१
 विदलमु ह कुम्भं भवति जालमु कुरौरं^२ द्वादशशतं दक्षि-
 णानां^३ विज्ञायते कन्दोगवाह्यं वीरहा वा एष देवानां यः
 सोममभिषुणोतीति^४ शतेन वीरं निरवदयते^५ दशभिर्दश
 प्राणान्यैकादशौ तथात्मानं^६ यैव द्वादशौ सा दक्षिणेत्येष^७
 हैक एकविंशतिदक्षिणेन यजन्त एकविंशं यज्ञायजिय-
 मिति वदन्तो^८ इय हैके सप्तगुणा यजन्ते सोमकयणतिचि-
 मयनूवन्धासतस्तो^९ मयतस्तदपि दशतये^{१०} विज्ञायते प्र मप्त-
 गृह्यतधीति सुमेधामिति^{११} ॥ ४ ॥

156. 9 अथातो देवयजनकल्पः^१ स एतदेवयजनकल्पं जीषधते^२
 पुरस्तादुदकमभूषरमतुपक्षितमविष्टग्दार्धनिरिणमसुधिरमभङ्ग-
 रमवल्लोकं^३ वडलौषधिं^४ यवान्याश्रन्या श्रोषधयो व्यतिषक्ताः

१ दक्षिणेत्येष Be Ben (sec. m) On this passage cp. Pañc br. XVI 1. 12.

२ After 'जाल' G inc (on the margin), 'वैरहा', thus also the Vīrhaṇa.

३ See Rgveda X 47. 6

४ 'मुपक्षितम्' Be G (sec. m), the Vir.; 'मुपक्षितम्' the other MSS.—'विष्टग्दार्धनि' G and one copy of the Vir.; 'विष्टग्दार्धनि' Ben and another copy of the Vir.; 'विरदार्धनि' U, these MSS. point to a reading 'विष्ट(स)ग्दार्धनि'; 'विष्टग्दार्धनि' D, 'वि(पि)ष्टग्दार्धनि' Ben C H D; these MSS point to a reading 'विष्टग्दार्धनि'. Both readings occur equally in Baudh. pītṛmedha I. 4. 7. 14 (cp. Hir. pi. sū. I. 1 : 33. 3). Gāṛya Gopālayajvan comments- 'विष्टग्दार्धनि यत्र विष्टं दार्धं प्रदत्तदिकं विष्टार्धं च विष्ट तद्विष्टग्दार्धम्'—'वडलौषधि' G U D C, the Vir.; 'वधौ' Be 'वधिकं' Ben 'वधौ' H

सुः प्रागुदक्प्रवणं यथा चालालसारिणौरापः सुनांतिप्रवणं
यस्मादन्यत्पुरस्तात्समन्तिकं देवयजनं न विन्देयुस्तदेतां प्राची-
नवशां ग्राहां मापयन्ति^१ छत्तिकाः खलिमाः प्राचीं
दिशं न परिगच्छति^२ तासां संदर्शनेन मापयेदित्येतदेकं^३

५ श्रोणासंदर्शनेन मापयेदित्येतदेकं^४ चित्रास्त्रात्योरन्तरेणेत-
दपरं^५ दिक्ष्वतीकाया भवतीति^६ दार्भिरेवैषां दिक्ष्वती-

56. 11.

काया भवत्येषाण्युदाहरन्ति^७ वशां नानासेवातीकायां कुर्या-
दिति^८ द्वौ स्तोमौ प्रातःसवनं वहत इति^९ चितृत्पञ्चदशौ
प्रातःसवनं वहतः^{१०} पञ्चदशमप्रातः माध्यन्दिनं सवनं^{११}

१ सप्तदशैकविंशौ तृतीयसवनमेव एव मध्यतुष्टोमो भवति^{१२}
चत्वारो हि स्तोमा भवन्त्येव एव सप्तादशस्तोमो भवति^{१३}

88 17

२ द्वादश हि स्तोत्राणि भवन्ति^{१४} यद्यो एतदौपमन्यवस्य कल्पं
वेदयन्ते पुरस्तादेवैतन्नैविध्यगतेषु देवयजनमध्यवस्येदिज्ञायते
मा वा इयं सर्वैव वेदिरिति^{१५} ॥ ५ ॥ तृतीयः ॥

159 9 ११

अथेवमाग्रातैष्णवमेके प्रागुदौचायै नुवत उपरिष्ठादा^{१६}

१ MSS, exc. II. •जदंति (•जादन्ति Be)

२ भवतीति MSS, but दिक्ष्वतीकाया is adj., so ग्राहा ।

३ •वैषां MSS.

४ Thus (भवति) U only, भवत्य• H, भवतीति• all the other MSS.

५ See TS. VII. 1. 1. 1.

६ Thus C and the Vir., all the other MSS. unanimously •स्तोमो ।

७ Om G U D C.

८ Thus Be G U D Ben (sec. m.); उपरिष्ठादायं H Ben (pr m.)

and the Vir one copy another, sec. m., originally reading
उपरिष्ठादयः; the Vir. explains यथा कल्पे ।

क उ खलु दीक्षणीयायै बर्हिर्धनुषा कुर्यादिति कुपनिधाय^१

I. 159. 10 संभारान्पाक् पाणिभंभर्गनाम् यजमानं व्रतमुपनयति न पञ्चौ^२

संनद्धतीत्यध्वरदीक्षायै व्रतं प्रणुदते^३ सर्वैर्वेषा व्रतोपायनीया

I. 159. 11 भवतोष्टिरयमु यज्ञोऽनहनं^४ न यजमानभागं करोति न

ब्रह्मभागमित्याशीःसंयोजनावैतावुक्तौ^५ भवतः^६ किमुपक्रम-

माणो यज्ञमाग्निं वदेदित्यथापि सुभितो व्रतोपायनीयस्य

भवतीति^७ कश्चै^८ किं सुभिचायावधेद्यजमानभागस्य खलू-

त्सादनाद्ब्रह्मभागं वसीदति^९ संयुक्तौ ह्येतौ यजमानभागब्रह्म-

I. 159 12 भागाविति^{१०} न बर्हिर्धनं पुरोडाशं करोति नावाहयं याच-

तीति^{११} दक्षिणेकावेवैतावुक्तौ^{१२} भवतो^{१३} इत्या उ खल्विह १०

ib. दक्षिणाः प्रतिख्याता भवन्ति^{१४} न फलीकरणहोमेन चरति

न समिष्टयजुर्जुहोतीत्यन्तपरिक्रमिणावेवैतावुक्तौ^{१५} भवतः^{१६}

I. 159 14 किमुपक्रममाणो यज्ञमन्तं परिणयेदिति^{१७} न पूर्णयाचे यज-

मानं वाचयति न विष्णुकमाभ्रंमत् इत्यवस्थोक्तः खलु पूर्ण-

१ Thus Be G (sec. m) and the Vir a h. 1 and as cited elsewhere; the prep. वि om. D U Ben H C

२ Thus Be U (sec. m) G (only 'वेदै'), एव H U (pr. m), 'संयोजनाव' - D, 'संयोजनावैतावु' Ben and = citation by Śāyana; 'संयोजनावैतानाद्यु' C.

३ The Vir. seems to read तस्मै ।

४ Thus Be G U (sec. m.) Ben (sec. m) and the Vir.; दक्षिणेकायांवेतावु Ben and U (pr. m), दक्षिणेकायो रवेतावु D, दक्षिणेकायां रवेतावु C, नचबलीकादक्षिणेकायांवेतावु H.

५ 'अवसावे' D C, 'आमिषावे' Be.

पाचो भवत्यन्यः खल्विहावभृथः प्रतिष्ठातो भवत्यन्तपरि-
क्रमिणो विष्णुकमाः^१ किमुपक्रममाणो यज्ञमन्नं परिणये-
दिति^१ ॥ ६ ॥

59. 13. द्वादश वात्सवन्धान्युदयच्छन्निति^१ कतमानि खल्वि-
५ मानि वात्सवन्धानि भवन्तीत्येता एव सुवाङ्मतीरन्यथ स्वाहा-
60. 10 कारादित्यथायुदाहरन्ति समाममंख्यानो ऽग्निर्हविः^१ तिस्रो
देवतामातां द्वादशायेदं हव्याजिनं नौरुक्तां^१ भवत्याद्य जात्वे-
103 5 तत्पार्थं एवाभिर्भर्षेद्दक्षिणं प्रति रभं यथा नावं^१ नक्तं चेद-
मेध पग्नेदाहवनीयमेवैतेन यजुषोपतिष्ठेतायेमानि देवाणि
१० व्रतानि सायमुपक्रमाणि प्रातरपवर्गान्धौपसदानि प्रातरुप-
104 २ क्रमाणि सायमपवर्गान्धौपदे^१ दैव^१ व्रतं परिश्रित्यैव व्रतयेदा-
हवनीय एवेतत्पुराग्निहोच^१ ह्यते स मानुष्यास्त्यतीति^१
॥ ७ ॥ चतुर्थः ॥

१ Sec TS. VI 1. 2 5

१ ग्रिह्यचि G (sec m.), विहवि Be, ग्रीनिति U (sec m.), ग्रिनिति C,
ग्रिरिति the other MSS.

१ Sec TS I 2 2. ० (last pāda)

१ Thus Ben (pr. m.) G (sec. m.), 'वैतदैव' 'वैतदैव' H O U D
G (pr. m.) Ben (sec. m.).

१ Thus H, सन्नुध्यास्त्यतीति Be Ben, स मानुष्यास्त्यतीति C U D G (pr.
m.), सन्नुध्यास्त्यतीति G (pr. m.). The Vivarinī seems to have
read as C, etc.: स चाहवनीयोऽनुध्यासीत् आनीयमन्त्रं हव्यामानं हवेति,
but we expect a future: 'if the Āhavaniya sees that I offer
somewhere else, it will...'

1. 167. 3. अथायं प्रायणीयस्तस्य कः कर्मण उपक्रमो भवतीति^१
 वहिर्यजुषा कुर्याद्यदि पुरस्तादयजुष्कृतः स्यात्प्राणी मन्त्रगीत^१
 परितृणीयात्पात्राणि निर्णिज्य मरुसादयेद्ब्रह्माणं दक्षिणत
 उपवेश्यात्रेवोत्तरत उदपात्रं निधाय ब्रधनेन गार्हपत्यः स्पर्शं
 निदर्शयित्वापरि पार्श्वौ^१ पार्श्वौ त्रीहोनावपेक्ष्य^१ पादानप्रभृति^१
 कर्मान्तस्तायत आ प्रस्कन्दनात्प्रस्कन्दनान्तं कर्म कृत्वाहवनीये
 सुवाङ्मतिः^१ ऊत्वोपनिष्क्रम्य संप्रैषमुक्ताभिप्रपद्य^१ तिरः पवित्रमप
 आनीयाधिश्रित्य तिरः पवित्रं तण्डुलानावपेदेयाज्यं निर्वपे-
 दयाज्यमधिश्रयेदुभय पर्याग्निं कृत्वा स्पर्शस्तः प्राडेत्य काम-
 यजुर्हरेत्सिद्धमन ऊर्ध्वः^१ शंखन्तः^१ प्रायणीयः संतिष्ठते^१ १०
 को नृ ब्रह्मस्य कर्मणो ज्ञाते भवतीत्य^१ सुचा विमोक्षाच्च
 चक्षुर्विषामाप्यनिनयनं विद्यत इति^१ स्यात्तौभिस्त्रेव चरं
 I. 169. 20 निर्वपेदिति नृ^१ बौधायनस्य कल्पः^१ किंदेवत्या उ खलु
 पदाङ्मतिर्भवतीत्याग्नेयोत्येके^१ वैष्णवीत्येके^१ प्राजापत्येत्येके^१
 J. 172 19 वाग्देवत्येत्येवं^१ ब्रूयात्कृष्णयोर्णामुकया भोमविकथिणमन्तरेण १५
 I. 172. 15 भूमके^१ विध्यति^१ राजानं प्रत्यपोर्णुते यजमानः ॥ ८ ॥

१ शंखन्तः G D C U (pr. m), शंखवव Be.

१ Effaced in G.

१ ३ Om Be H

४ Thus H, देवतेदेव the other MSS.

५ Thus G U (sec. m.) and the Vir (both copies); धनेके Be.
 धूमके Ben H Ke^१, धुकोवोष्ये C D; cp. Bandh. grths. I 1: चष्टे-
 नामन्तरेण भूमके इत्येव संभारि ।

वयः सुपर्णा उपसेदुरिन्द्रमित्येतयाद्य यदि न सोमविक्रयी
 स्यादप्रेण यूपावटकाक्षं पलाशाखां निहत्य समुपनह्य राजानं
 पलाशाखायाः समामज्योपासीताद्य यदि कश्चित्समवसंयुक्तं
 व्याहरेत्प्रिमिति वा त्वरध्वमिति वा कुरुतेति वा^१ तद्राजा-

78. 19 नमाददीत^१ न संवादा आवर्तेरन्यं सोमविक्रयी स्यादप्रेणं
 74 14 प्रथमा सुप्तद्वयार्थोकारान्तैर्वैषोक्ता भवत्युपायमातिथ्यस्तस्य कः
 कर्मण उपक्रमो भवतीति^१ बर्हिर्द्युषा कुर्याद्यदि पुरस्ता-
 दयजुष्कृतः स्यात्पाणी संदृशीत^१ परिसृणीयात्पात्राणि
 निर्णिज्य सप्तसादयेद्ब्रह्माक्षं दक्षिणत उपवेश्य दक्षिणमनश्चाहं
 १ विमुच्यावैवोत्तरत उदपात्रं निधाय जघनेन गार्हपत्यः स्पर्शं
 निदर्शात्स्फोपरि पात्रौ^१ पात्र्यां व्रीचीनावपेच्छूर्पादानप्रभृति
 कर्मान्तस्तायत आ प्रस्कन्दनार्थंस्कन्दमानं कर्म ह्यवोत्तरमन-
 श्चाहं विमुच्य राजानं प्रपादयेत्सिद्धमवाग्निष्टोमिकं^१ कर्म
 75. 19 जानीयादा संप्रेपात्कृष्णाजिनावधवनेनैवातिथ्यं^२ प्रतिपद्यते^१
 १२ सिद्धमत कर्ध्वम्^१ ॥ ६ ॥ पञ्चमः ॥

न दर्भमुञ्जीलमुद्बुधेति^१ कतरन्तु खल्विदं दर्भमुञ्जीलं
 भवतीति^१ यदेवैतद्गोदानयोर्निदधातीति^२ सप्त गिरीनि-
 स्तेति^१ कतमे तु खल्विमे गिरयो भवन्तीति^१ प्रयाजानू-

१ वेति or वोति MSS. ex H; om G.

१ श्लोमिकं G U; D C.

१ धवने G and the Vir.; धवने Be, धवनिने Beu, धूने.

1) U C.—तिथ्यं G, तिथ्य Be, तिथ्यस्य the other MSS

याथा^१ एवेता उक्ता भवन्तीति दौघणीयायाः प्राघणीयाया
 आतिथ्याया अग्नीषोमीयस्ये^२षाषुदाहरन्ति^३ दौघणीया प्राघ-
 णीयातिथ्योपसदो अग्नीषोमीयः सप्तम इति^४ यज्ञो देवेभ्यो
 निलायतेति^५ कतमो^६ नु खल्वयं यज्ञो भवतीति^७ य एवैष
 इदं न्त आतिथ्यः संतिष्ठते^८ तं देवा हस्तान्सूरभ्यैष्कनिति^९
 यदेवैतत्तानूनम^{१०} समवसृजन्तीति^{११} तमिन्द्र उपर्युपर्यत्यक्राम-
 दिति^{१२} यदेवैतदुपसङ्गिष्वरन्तीति^{१३} तमेभ्यो यज्ञ एव यज्ञ-
 माहरदिति^{१४} कतमो^{१५} नु खल्वयं यज्ञो यज्ञमाहरदिति^{१६}
 दौघणीया प्राघणीयातिथ्ये^{१७} एव यज्ञो यज्ञमाहरदिति^{१८}
 वराहो ऽयं वाममोष इति^{१९} सुत्यमङ्गां वर्षिष्ठं^{२०} तथजमानं^{२१}
 वामं वसु मुष्णातीति^{२२} के नु सन्वातिथ्यस्थानूयाजा^{२३} भव-
 न्तीत्युपसद इत्येव नूयात्किं देवता^{२४} उ खलूपसदो भवन्ती-
 १ १७८. १९. त्याग्नेष्य इत्येव नूयात्कचसु खलूपसदामुपकमो भवतीति^{२५}
 वहिर्धंजुषा कुर्याद्यदि पुरस्तादयजुष्कृतं^{२६} स्यात्पाणी संमृज्जीत^{२७}
 परिकृणीयात्पात्राणि निर्णिव्य स^{२८}सादयेन्मदनौः स^{२९}कृत्य^{३०}
 पात्राणि प्रोवेदाव्यं निहृष्याधिश्रित्य पर्यग्निं कृत्वा स्फुहस्तः
 प्राडेत्य क्षमयजुर्हरेत्सिद्धमतं कर्ध्वं^{३१} यथा प्रकृत्यामेवं प्रथ-

१ नृणाञ्च MSS

२ अग्नीषोमीयस्य चेत्या G U (see. m)

३ सम found in Be G U D C only

४ From कतमो unto आहरदिति missing in G H, इति missing in Be C Be D U

५ इति missing in G U C

मायासुपमदि सुचः सादयेदभूढा द्वितीयस्थामभूढतरासृती-
यस्या^१ संवरमाणा इवोपमद्भिः प्रचरेद्युर्नाकतमाद्रिये-
रन्मसाङ्गुलिः^२ सुवमादायास्त्रिवोपमदं जुहुयादिति ।
॥ १० ॥ यष्टः ॥

१ क उ खल्वग्रीवोमीयस्य बर्हिर्यजुषा कुर्यादित्युद्वास्य
३४ १० प्रवर्ग्य प्रागाहवनीयस्य प्रणयनात्संवनीयेभ्यस्य वत्सानुपाकुर्या-
द्वावच्छिन्न आहवनीये गार्हपत्ये पदतृतीयसुपवपेदेवसुपव-
३३. १४. तनीव्वयेयमौदुम्बरी^३ स्मृणा यजमानेन संमिता कार्या
भवत्ययायं यूषो यजमानस्वारत्तिभिर्विमितो भवति ।
१० यद्योपर^४ इत्येके^५ ऽथो द्वैतानि^६ कुर्याद्युपावटं तु^७ परि-
१४ ११ लिख्य पाणी संस्तुयीत^८ परिलुणीयात्पाचाणि निर्णिज्य
समादयेत्त्रोचणीः सस्कृत्य पाचाणि प्रोक्षेदाज्यं निरुप्या-
धित्रित्य पर्यग्निं कृत्वा नृचः संमार्ष्टि^९ ता उत्तरवेदिः
हरन्ति प्रोचणीयाश्च प्रतिप्रस्थाता पक्षीमभिसंनक्षेत्पौरोडा-

१ •वनराक्ष• H Ben U Be, •दत्तराक्ष• G, •दत्तराक्ष• D C

२ Thus G D Ben CU (pt m.), •नकाङ्गुलि Be, •नकाङ्गुलीभि U (sec. m.). H defective. The Viv परिष्टचीतमूलं प्रचरमादाय ।

३ Between उपवपेदेवम् and उपवपनोप H Ben inc. दक्षम्, not G U Be D C

४ Conjectural reading; यद्योपर इत्येके G C Be U. यद्योपरइत्येके Ben, यद्योपर इत्येके H, यद्योपपर इत्येके D, योपर इ• the Viv.

५ द्वैतानि all the MSS, with तं the Viv. (one copy) = पश्यमायानि ।

६ om. H

शिकेनायेनां गार्हपत्यमीचयेदयेनामाज्यमवेचयित्वाज्येनाद्-
वेत्पत्न्या^१ तद्वेचितमुपयच्छीत^२ तेजो ऽमीत्ययेनच्छकले-
नोपयत्य हरेत्तेजो ऽनु प्रेक्षीत्ययेनद्गार्हपत्ये ऽधिययेदग्निमे
तेजो मा विनैदित्ययेनद्वृत्तोत्तरेण प्रोचणीः सादयित्वावेवे-
तोत्पुन्रुयादाज्यवतीर्भा^३ प्रोचणीः^४ प्रसिद्धमाचवनीयसकाग्रौ^५

I. ७7. 11. प्रसादज्यवत्याज्यानि गृह्णीतेति सिद्धमत ऊर्ध्व^१ यद्यो
एतच्छास्त्रीकेः कस्य वेदयन्ते पक्षीशाक्त एवाग्नीषोमस्याज्यानि
गृह्णीयात्तानि खरे सादयेदिति^२ समन्धानीय वाममन्वा-
नीय^३ वा पुराणगार्हपत्यं पाणी संदृशीत^४ परिक्षणीयात्पा-
चाणि निर्भिज्य सःसादयेत्प्रोचणीः सःसूक्त्य पाचाणि प्रोचे- १०
दाज्यं निरुप्याधिश्रित्य पर्यग्नौ कृत्वा सुषः संमार्ष्टि^५ ता
अथैव सह सःसादयन्ति प्रोचणीस^६ न^७ प्रतिप्रक्षयाता
पक्षीमभिसंनष्टोत्पौरोडाग्निकेन^८ नैनां^९ गार्हपत्यमीचयेदये-
नामाज्यमवेचयित्वाज्येनाद्देत्पत्न्या तद्वेचितमुपयच्छीत तेजो
ऽमीत्ययेनच्छकलेनोपयत्य हरेत्तेजो ऽनु प्रेक्षीत्ययेनद्गार्हपत्ये १५
ऽधिययेदग्निमे तेजो मा विनैदित्ययेनद्वृत्तोत्तरेण प्रोचणीः

१ *मीदवे* instead of *मादवे* G here and infra l. 14 1० ऊर्ध्वेत्
the better reading?

२ Thus here and l. 14 G Be D C Ben U (sec. m.), *यद्येन H U
(pr. m.)

३ Only given by G U (sec. m.)

४ Thus G U D Be, C H Ben om

५ Thus Be C only, the other MSS. om. न reading *आग्निकेनैनां।

मादयित्वावेचेतोत्पुसुयादाव्यवनीभ्यां प्रोक्षणीः प्रसिद्धं गार्ह-
पत्यसकाशे शृषदाव्यवन्धाव्यानि गृहीत्वा ॥ ११ ॥

194. 17.

- परिकर्मिभ्य उक्तदाय ब्रह्मणे राजानमुक्तयच्छेत्प्रच्छन्नेषु
सुवाङ्गती^१ जुहुयात्प्रच्छन्नाश्चैव गच्छेयुराहवनीयाद्राजा
१ दक्षिणार्थः स्यादथाग्निरथ पावोवायव्यानुत्तरार्थांश्चाव्यान्वपि
वाग्निर्दक्षिणार्थः स्यादथ रागाथ पावोवायव्यानुत्तरार्थांश्चे-
वाव्यानि^१ पूर्व्या दारोपनिकस्योत्तरेण सदः परीत्याग्नीभा-
गारे ऽग्निं निधायाभिज्जत्य प्रोक्षणीहस्त उत्तरेणाग्नीभीथ
धिष्ण्यं प्रतिपद्यते^२ । ऽवष्ट आस्यैराहवनीये जुलेभं प्रोक्ष्य
१० वेदिं प्रोक्ष्य बर्हिः प्रोक्ष्य बर्हिरासन्नं प्रोक्ष्योपनिनीय
पुरस्तादाश्ववालं प्रस्तरं गृहीत्वा पञ्चविधं बर्हिं स्त्रीर्वां प्रस्तर-
पाणिः प्राङ्मुनिमृष्य कान्तं यमयान्परिधीन्परिधायोर्ध्वं समिधा-
वभाधाय बर्हिर्मुष्टिं विधत्ती प्रस्तरमित्येतत्समादाय प्रदक्षि-
णमावृत्य पूर्व्या द्वारा हविर्धानं प्रपद्योत्तरार्धं खरस्य बर्हि-
१५ मुष्टिः स्तृणीयाद्बर्हिषि विधत्ती^१ विधत्योराश्ववालं प्रस्तरं^१
प्रस्तरे जुह्वं^१ बर्हिषीतरा^१ एता असदन्निति समभिष्टृष्याय
उपलृष्ट्य ब्रह्मणो राजानमादाय पूर्व्या द्वारा हविर्धानं

१ सुवाङ्गतीर्णं • MSS, but cp the Viv. नैमिशेन कुपाय इति (TS. I. 3.

4 a and b).

२ प्रतिपद्यते Bo G U D C, प्रतिपद्यते Ben, •यमतिपद्यते H

प्रपादयेदात्मानमभिपरिहरमाण^१ इव^१ मिदूमत ऊर्ध्वम्^१
॥ १२ ॥ सप्तमः ॥

क उ खलु शिष्यवदिभावर्हिरपवर्गे गच्छतीत्यग्नौपोमीय
इत्येव ब्रूयात्क^१ उ खन्मग्नौपोमीयः सुत्यमहरनुममेतीति^१
मद्यस्त्रियामित्येव^१ ब्रूयात्क^१ उ खलु प्रवर्गः सुत्यमहरनुममे-
तीति^१ मद्यस्त्रियामित्येव^१ ब्रूयात्का उ खलु देवता
सुब्रह्मणा प्रथमाह्वयत इति^१ वागेव वाचमाह्वयतीति^१ क

I. 197 २. उ खलु पितापुत्रीया^१ सुब्रह्मणा प्रथमाह्वयत इत्यग्नौपोमी-
यस्य ज्ञतायां वषायां परिहृतासु वसतीवरीषु द्वितीया^१
प्रातरनुवाके तृतीया^१ दक्षिणानासु च काल एक आह्वयन्ती- १०

I. 107. ८. त्र्यय यो वीडितः कुम्भं चाचतीति इदं इत्येवेदमुक्तं
I. 198. 17. भवति^१ पयस्य मरूश्च कुरुतेति अथणार्थे एवैते उक्ते
I 199 १ भवतश्चतस्रो रशनास्यतस्रो वषाश्रपणीर्दयमिध्मावर्हिरिति
मवनीयस्य चानुबन्धस्य चैतानि भवन्ति^१ काश्चतस्रः स्यात्सौ-
र्वायथाः सोमप्रहणीरित्यादित्यस्यान्तुम्यस्यान्त्यापयणस्यात्सौ १५
भ्रुवस्यात्सौत्येमानि द्वादशोर्ध्वपाचाणि भवन्ति दधिपदपाच-
मपाश्रयन्तयामयोर्द्दिदेवतानां शुक्रामन्थिनोर्ध्वपाचे आदि-

१ Thus Ben C Be G D U (sec. m.), •ज्ञानमपरिहृ• H, •ज्ञानमभि-
परिहृ• U (pr. m.)

१ Thus Ben C G (sec. m.) U (pr. m.), •स्त्रियामित्येव H Be U
(sec. m.)

१ •पुत्रिणा G U

त्यस्यास्या श्रौपशयं पाचमुक्त्यास्या श्रौपशयं पाचमथेम
 एकादश चमसा भवन्ति यजमानस्य नक्षत्राणि होतुहस्ता-
 मैत्रावरुणस्य ब्राह्मणाच्छसिनो ऽच्छावाकस्य मदसस्याग्नीधः
 पोतुर्नेष्टुरिति ^१ तेषां त्वष्टृणि सरूपाणि कारयेन्नैयशोधानां ^१
^१ विज्ञायत उत्तरस्थां ^१ ततो ^१ यदस्मत्कैयमसैर्भक्षयन्ति न्यग्रो-
 धचमसैरित्येतस्मान्नैयशोधा एव भवन्ति ^१ रश्मिश्च ^१ म ^१ इत्य-
 दाभ्य एवैष उक्तो भवत्यधिपतिश्च न इति प्राजापत्य एष
 दधिपक्षो भवति ^१ सारस्वतश्च न पौष्णश्च ^१ म ^१ इति ^१
 वसतीवरीरित्येक आङ्गिर्य द्वैक आह राजसूयिक एष
^१ महापक्षो भवति ^१ पोषणादु ^१ ह ^१ पौष्णो भवति ग्रहणादु ^१
 सारस्वत इति ^१ ॥ १३ ॥ अष्टमः ॥

अथेदं महाराष्ट्रिकं कर्म ^१ तस्य कः कर्मण उपक्रमो
 भवतीति ^१ हस्तपादाग्रशाल्यान्तरेण चात्वालोत्तरौ देवय-
 जनमभि प्रपद्यन्ते ^१ तेषां यथासंग्रैषं विहितानि कर्माणि
^१ भवन्त्यथाध्वर्युराग्नेय्यर्चाग्नीध्रमभिमृशेद्वैष्णव्या हविर्धानमित्यथो-
 परमत्ययैष आग्नीध्रः पूर्वः पत्नीशालं द्रुत्वाग्नीतुपसमाधाय

१ The first citation from the *uttarātathā* seems XVIII 21
 300 13, the second I have not been able to point out

१ चमस H; Ben om. म ।

१ Thus G D U C, पोष्णश्च म H, पोष्णश्चेति Ben, पोष्ण इति Be.

१ Thus G U; पोषणादु ह H D C, पोषणाददि Ben Be

१ Thus emended. ग्रहणादु G U Ben Be, ग्रहणादु C पदशानु D,
 पदशानु H.

संपरिस्तीर्य पात्राणि निर्णिव्य सःसाद्याज्यं विस्राप्योपास्ते ।
 ऽपरः^१ प्रतिप्रस्थाता प्रोचणीः सःसृज्य पात्राणि प्रोचेदान्यं
 निदध्याधिश्रित्य पर्यग्निं कृत्वा सुचः संमार्ष्टि^२ ता उत्तरवेदिः
 हरन्ति प्रोचणीस्यायाध्वर्युराग्नेय्यर्चा सुचो ऽभिमृशति^३
 संसृष्टानि द्विधा पात्राण्यभिघृह्यन्त^४ इति^५ वायव्या
 वायव्यान्वेत्या^६ सदो^७ ऽयैष उन्नेता यावोवायव्यः संप्रचाल्य
 द्रोणकलशे दशापविचे समवधाय दक्षिणस्य हविधानस्य
 पुरोऽव्यः सःसादयत्युपकल्पयते प्रतिप्रस्थाता षष्ठदाज्याय
 दद्याग्नीध्र इध्मावर्हिषसादयत्यथ प्रतिप्रस्थाता पक्षौमभि-
 संनष्टेत्पौरोडाशिकेनयैनां गार्हपत्यमीचयेदयैनामाज्यमवेच- १०
 यित्वाज्येनाद्भवेत्पव्या^८ तदेवेचितमुपयच्छीत^९ तेजो ऽमीत्य-
 यैन्च्छप्रलेनोपयत्य हरेत्तेजो ऽनु प्रेक्षीत्ययैन्दाहवनीये
 ऽधिअयेदग्निस्ते तेजो मा विनेदित्ययैन्द्रुत्वोत्तरेण प्रोचणीः
 सादयित्वावेचेतोत्पुन्यादाज्यवतीर्भा प्रोचणीः प्रसिद्धमाहव-

१ ऽपरः U (pr. m.), परः D C, अपरः Ben (pr. m.), अपरः the other MSS. II. wholly corrupt.

२ Uncertain reading: *सृज्य Ben., *सृज्य G (sec. m.), *सर्ज्य G (pr. m.), *सर्ज्य Be C U, *सर्ज्य D, *सर्ज्य D. The Viv. (one copy) *सर्ज्य changed into *सर्ज्य, and thus also the other copy.

३ *यैन्द्रिया G C.

४ *मोद्रवे again G.

५ *यक्षीत G (sec. m.), U (pr. m.) D C Ben., *यक्षीत G (pr. m.) D C U (sec. m.)

नौयमकाग्रे पृषदाव्यवन्त्यान्यानि यज्ञीते^१ सिद्धमत ऊर्ध्वम् ।
॥ १४ ॥

१४. १७

अथ शालीकेरेवमेवेषां यथामग्रेषां विहितानि कर्माणि
भवन्त्यथाध्वर्युराग्नेय्यर्चाग्नीध्रमभिमृशेद्वैष्णव्याः । हविर्धानमित्य-
१ योपरमत्ययैष आग्नीध्रः पूर्वः पक्षीशालं द्रुत्वाग्निमुपसमाधाय
संपरित्नीर्य पाचाणि मिषिंश्च सऋसाद्यान्यं विस्राप्योपास्ते ।
ऽपरः प्रतिप्रस्थाता प्रोक्षणीः सऋज्ज्वा पाचाणि प्रोक्षेदानीं
निष्पाधिश्रित्य पथंश्चि कृत्वा क्षुचः संमार्ष्टि^२ । ता आग्नी-
ध्रः हरन्ति प्रोक्षणीयायाध्वर्युराग्नेय्यर्चा क्षुचो ऽभिमृशति ।
१० संमृष्टानि द्विधा पाचाण्यभिमृष्यन्त^३ इति^४ वायव्या वाय-
व्यान्वेत्या^५ सदो^६ ऽथैष उवेता पावोवायव्यः संप्रचात्य
द्रोणकलगे दद्यापत्रिजे समवधाय दक्षिण्य हविर्धानस्य
पुरोऽक्षः सऋसादवत्युपकल्पयते प्रतिप्रस्थाता पृषदान्याय
दध्वाग्नीध्र दध्वाध्विर्ह्रपमादयति^७ । न प्रतिप्रस्थाता पक्षीमभि-
१५ संमृष्टोत्पौरोडागिकेन^८ । नैनां^९ गार्हपत्यमीत्येदं दैगमान्यम-
वेत्तयिष्याज्जेनाद्रवेत्पत्न्या^{१०} तद्वेक्षितमुपयञ्छीत^{११} तेजो ऽभौत्य

१ •समृष्यन् Be G, •समृष्यन् U G, •समृष्यन् D, H and Ben abbreviate this passage

२ •नैन्द्रिया G U G, •नैन्द्रिया Be

३ Thus G (p. m.) D Be C Ben; •वेनेनां G (sec. m.) H;

४ वेनायैनां U (sec m.)

५ •नोदवे again G.

६ •यज्ञीत all (H abbreviates)

यैनच्छकलेनोपयत्न हरेत्तेजो ऽनु प्रेहीत्यैनदाग्नीध्रीये
 ऽधिययेदग्निस्ते तेजो मा विनेदित्यैनदृत्नोत्तरेण प्रोक्षणीः
 मादयित्वावेक्षेतोत्पनुद्यादाज्यवतीभ्यां प्रोक्षणीः^१ प्रमिद्वमाग्नी-
 ध्रीयमकाग्ने पृषदाज्यवन्धाज्यानि गृहीत्वा परिकर्मिभ्य
 उत्पदाय प्रोक्षणीहस्त उत्तरेणाग्नीध्रीयं धिष्विष्य प्रतिपद्यते^१ ।
 ऽन्वक्ष्य आज्यैर्येषां प्रोक्ष्य वेदिं प्रोक्ष्य बर्हिः प्रोक्ष्य बर्हिरामघ्नं
 प्रोक्ष्योपनिनीय पुरस्तात्प्रस्तरं गृहीत्वैकविधं^१ बर्हिः^१ स्त्रीत्वां^१
 प्रस्तरपाणिः प्राङ्मिदृष्यौदुम्बरान्परिधीन्परिधायोर्ध्वं ममि-
 धावभ्याधाय बर्हिर्मुष्टिं विष्टतौ प्रस्तरमित्येतत्समादाय
 प्रदक्षिणमावृत्त्य पूर्व्या द्वारा हविर्धानं प्रयद्योत्तरार्धं खरस्य^१
 बर्हिर्मुष्टिः सृष्टीयाद्बर्हिषि विष्टतौ^१ विष्टत्त्वोः प्रस्तरं^१ प्रस्तरे
 जुहं^१ बर्हिषोतरा^१ एता अमदञ्जिति मममिदृष्य योगेन
 युनक्ति^१ मिद्वमत ऊर्ध्वम्^१ ॥ १५ ॥ नवमः ॥

किमग्निहोत्रो दौचितः किमौपमदः किमसुत इति^१
 विज्ञायते त्रतमेव दौचितस्याग्निहोत्र^१ घर्मोऽष्टौपमदस्यो-^१
 पाश्चत्तयांमौ^१ प्रसुतस्य^१ यो हानुदिते स सायमाग्निहोत्र-
 भक्तिर्य^१ उदिते स प्रातरग्निहोत्रभक्तिः^१ किंदर्शपूर्णमास^१

१ The three words एक •य• छ ली effaced in G

१ Thus G U D C Be, •पषदसुपाश्च• H, •पषदमसुपाश्च• Ben, the Vīṇaṇa also has औपमदस्य ।

१ Thus Be G U (acc. m.), the Viv, •दर्शपूर्णमास H दामं (or दर्गं) पोर्णमास (or सस) H D C Ben (pr. m.), all without इति ;
 •साय इति Ben (see m.), •दर्शपूर्णमास इति U (pr. m.)

१०. ११

इति^१ विज्ञायते पौर्णमासं यज्ञमग्नीषोमीयं पशुमकुर्वत
 दागं यज्ञमाग्नेयं पशुमकुर्वतेति^२ यथो एतदौपमन्वन्व कल्पं
 वेदयन्ते प्रातःमवन एव सर्वेभ्यः मवनेभ्यः मवनीयान्निर्वपेत्सह-
 दपक्षितान्नेव कपालानि म्दुरा ममभिवा मनात्सृष्ट्यं कर्म
 १ तायते^३ तेषामेकैकमुदासयेदनुमवनं येनयेन प्रचरिष्यन्त्या-
 दपि वा व्यभिमुष्टानां पिण्डानां परिणाययीतेतयोः^४ मवनयो-
 र्यथेककपालश्चिकीर्षितः^५ स्यात्प्रातःमवनिकैरेव^६ वर्तयेत्कृतान्ता-
 त्पौरोडागिकं कर्म प्रत्याददौतेतयोः^७ मवनयोरनुमवनमहा-
 राधूमनेनैव कपालेषु प्रतिपद्येत^८ भिद्धमत ऊर्ध्वम्^९
 १० ॥ १६ ॥ दशमः ॥

१०. ११

यथो एतदौपायनस्य कस्य वेदयन्त उभयतःशुक्रा आदि-
 त्यवतीर्वमतीवरीर्गृह्णीयात्ताः शुक्राप्ताभिराप्याययेत्ताभिर-
 भिपुण्यादित्युपर्यर्धं^१ हादचममं हत्वेत्येतेनैवापि द्रवतीयेन
 वर्तयेत्तथीरपः पूर्वया दारा हविर्धानं प्रपादयेद्द्वोदचममीया
 ११ वमतोवरीया मैनावृणचममीया इति दक्षिणेन होतार
 परिगृह्णापर्या^२ दारैकधनार्नेतस्मि^३ कात्वे सर्वश एव मैवा-

१ Thus Ben, श्राववे C D, तावव H (reading यथम् instead of श्रावम्), वर्तयेत् (i Be U (see m) and the Var.

२ इतरयोः Be'G (pr m), उतरयोः Ben C U D G (see m.)

३ यथेक = H and the Var, यथेक = U Ben Be, C defective.

४ मवनिकै = G U D, Var, मवनिकै = the other MSS

५ उतरयोः MSS

६ परिगृह्णा = Be U.

वरुणश्चमभोयाः पर्यस्येत्तृतीयं वमतीवरीणामवनयेत्तृतीयमेक-
 I. 190, 12. धनानामेवमस्य प्राक्केवलः शुक्रो भवति ' सोमग्रहं गृहीयाद्-
 द्वावर्चसकामस्येत्यनिरुप्तस्यैवैष राज्ञो यक्षीतयो भवति ' का
 उ खलु देवताः प्रथमः सोमं भक्षयन्तीत्याप इत्येव म्रूया-
 दिज्ञायते उपुङ्गताः सोमस्य पिवतोपङ्गतो युष्माकः सोमः
 पिवत्विति ' क उ खलु सोमस्य सोमपौषो भवतीति '
 विज्ञायते यत्ते सोमादाभ्यं नाम जागृवि तस्मै ते सोम
 सोमाय स्वाहेत्येव एवापि सोमस्य सोमपीयसेषाः संनिपति-
 तानामानुपूर्वतेति^१ ' निघाभ्यासु वाचयित्वादाभ्येन परेदयो-
 पाः गृह्यन्माददीताय राजानं निर्वपेत्सिद्धमन्त्राग्निष्टोमिकं^{१०}
 कर्म जानीयादा फलकघोरभिमर्शनात्फलके अभिगृह्य
 वृत्रिभिस्यरेदय प्राणग्रहैश्चरेदयाः शूनुषमंगृहीयादयाः शूना
 चरेदयोपाः शूना ' काले इत्यर्थाभेण ' सिद्धमत ऊर्ध्वम् '
 ॥ १७ ॥ एकादशः ॥

III 101 7. यथो एतद्वौधायनस्य कर्त्तव्यं वेदयन्त श्रावयणस्य ग्रहणे^{११}
 द्वयोर्धारयोः प्रातःश्रवने गृहीयान्तिष्ठणां माध्यन्दिने श्रवने
 चतसृणां तृतीयमवन इत्युपाः श्रवन्तर्धामयोश्च सप्तस्रावः संततश्च
 शुक्र एते द्वे प्रातःश्रवने^१ संततश्चैव शुक्र श्रावयणस्योदचनेन

१ Thus G U D, •पातिनामा• H Ben, •चविनाम• C, •पोभानां De —
 •मानुपूर्ववेति G U (see m.), •मानुपूर्ववे H, •आनुपूर्ववेति Be, •मानुपूर्ववेति
 Ben U (pa. m), •अनुपूर्ववेति C D.

च^१ तृतीया मास्यंदिने मवन^१ आदित्यस्यास्यामतिग्रियो^१
 राजादित्यग्रहस्य च सखाव आग्रयणस्यैवोदचनेन^१ च चतुर्थी
 तृतीयसवने^१ संपूतः राजानं चयेण श्रीणीयात्पयसा सक्तु-
 मिर्दिरण्येनेति^१ यं यं कं चन ग्रहं गृह्णात्युभयतः^१ उदबुधः
 ५ हिरण्यश्रयणमेवैनं करोति^१ तिष्ठता यदा होतव्या अन्यच
 १० प्राजापत्याश्च मन्त्रिसङ्ख्यावाचेति^१ यथो एतच्छास्त्रीकेः कस्य
 वेदयन्ते द्रष्टादुमन्त्रणीयास्त्विति सुवाङ्मतीरेवैता जुहुयात्क-
 स्मिन् सुखेभाः काले जुहुयादिति^१ मन्तनीर्जलैतस्मिन्नेनाः^१
 २१२ ७ काले जुहुयादित्यथोच्येतदित्याह प्राज्ञः राजानं पूतशतमभि
 १० संपवशताद्दशाभिराधवनीयं सृष्टा न्युलतादित्युक्तसंग्रैव^१ पप
 श्रेत^१ आवकाशेभ्यो^१ स्वकाशैरपस्याय दशाभिरेवैनं^१ सृष्टा
 न्युलति^१ ॥ १८ ॥

समानं कर्माग्निनाद्वाहदित्या^१ धिष्णिषथाधारणसंपा-

१ Given by G U D only

१ *आषा चति० Ben H

१ एव om. De G U D

१ सृष्टीयादिति instead of सृष्टानि Be G (sec. m).

१ संतर्ती० Be, समन्तीर्ज० H

१ Thus Ben H, *सृष्टः सं० the other MSS.

० येने G U D C, यने Be, दाने Ben, H. corrupt.

० Thus G (sec. m) U D, दशभिरेवैनं C, दशभिरेवैनं the other MSS

१ Viv. * समानं कर्माग्निनाद्वाहदिति यथोच्यते (eg. XI ३ ७७. १७) तथा-

यमेव विधिः ।

I. 213 20 तादित्येव समुद्देशो^१ भवति^१ कथमु खलु धिष्णिष्यानां
यथान्युशं व्याधारणं भवतीति^१ विभुवे प्रवाहणाय स्वाहेति
व्याधार्य रौद्रेणनीकेन पाहि माग्ने पिष्टहि मा मा मा

I 214 8. हिंसीरिति^१ सप्त वृषीत इति^१ होतैवैषां सप्तमो भवत्य-
हर्गण उत्तरेखहःसु प्रातःसवनिकं प्रमर्षणं कथं स्यादित्या-
हवनीयोपस्थानप्रभृतौत्येव ब्रूयात्सकृत् स्फविघनानामुपस्थानं^१

I. 217. 6. कथमु खल्वेषां विसृष्टितसंचरः स्यादित्यन्तरेण होतृश्च
धिष्णिष्यं ब्राह्मणांश्च^१स्मिन्श्च ये ऽधिष्णिष्या^१ अथ धिष्णिष्य-
वन्तः स्त्र^१स्त्रमेव धिष्णिष्यमुत्तरेण परिक्रामेयुर्येमावध्वर्यु
अचमसौ^१ भवतः^१ क उ खल्वेतयोर्भक्षो भवतीति^१ होतृच- १०
मस इत्येव ब्रूयात्क^१ उ खल्वितिज्ञासेकाहे सोमं न भक्षयन्ती-
त्युच्येता यादस्तुसुब्रह्मण्य इत्येव ब्रूयात्क^१ उ खलु सन्ने
दीक्षिता भक्षयेयुरिति^१ नेष्टुश्चमस उच्येता भक्षयेदच्छावाक-
चमसे यावस्तुदुहात्प्रचमसे^१ सुब्रह्मण्यो^१ ऽपि वा सर्व एवाग्नी-
प्रचमसे भक्षयेयुर्विज्ञायत उत्तरस्यां ततौ^१ तेषां य एवाग्नीध्रः १५
स यावस्तुस सुब्रह्मण्यः स उच्येतेति^१ ॥ १६ ॥ दादशः ॥

I. 217. 11. यथो एतद्वैधायनस्य कल्पं वेदयन्ते समानपाठ्यामेव
It. 104. 7.

१ ० देवता G (sec. m.)

१ Thus H Ben (pr m) C D U (pr. m). ० भक्षितो Ben (sec m.)
He G U (sec. m.)

१ ० ब्राह्मणस्ये H only.

१ See XVII 21: 301. 2

मवनीयानुदासयेत्पुरोडाशस्यैवैषो ऽन्तहारो दृष्टो भवति^१ ।

मध्यतः पुरोडाशमुपपत्तीर्णमिधारितमुदासयेत्पुरस्ताद्धाना

दक्षिणतः करमं यथात्यरिवापमामिचामुत्तरतः^१ कथमु

२१७. १३ खन्नेषां मंचरी^१ स्यादिति^१ प्रज्ञातो हविष्यथो^१ ऽथापरं^१

१ पूर्वधा द्वारोपनिर्घत्यापरया द्वारा सदः प्रपाद्यायेण कर्तव्यं

जघनेन धिषिथानुत्तरेणाच्छावाकस्य धिषिथं पर्याहत्या-

न्यसौ प्रदायेतेनैव यथेतमेत्योत्तरेण सदः परीत्य पूर्वधा

द्वारोपनिर्घत्योत्तरेणाग्नौभीयं पर्याहत्यान्तर्वधासादयेद्ध्यु-

स्येद्विविधानं^१ प्रपन्नः स्वदुपनिष्क्राम मा त्वाभिपरिहारिष-

२१८. १२ १० मित्येव ब्रूयाद्यथो एतद्वौधायनस्य कथं वेदयन्ते दिदेवत्यो-

पुत्तरतस्तिष्ठते प्रतिप्रस्थात्रे प्रतिनिर्घाह्यं^१ प्रयच्छतीति यदा-

ध्युः पुरोडाशान्प्रत्यङ् हरेत्तद्विविधानं प्रपद्यमानं प्रतिप्रस्था-

तारं परिगृहीत्याद्वावादायोपनिष्क्राम्युपनिष्क्रान्तस्यैवाध्व-

र्युर्घहाशदत्ते^१ ऽपरेण परिक्रान्ताद्योत्तरतस्तिष्ठते प्रतिप्रस्थात्रे

१ ०तीति Ben.

१ Thus Ben C U and G (pr. m.) the Viv (one copy), संचरि D H the Viv. (another copy), संचारी Be G (sec. m.), संचर U (sec. m.). The Viv.. सचरथं संचरी इमं तस्यासि संचरी (०रि) मार्गः cp. XXVI. 24

१ Thus H G (pr. m.) Kes., the other MSS. in १ अथ before अथर्गुं

१ प्रतिनिर्घा Ben Be and one copy of the Viv

प्रतिनिपाच्छं^१ प्रयच्छतीति^१ इत्या व्यवनीयः^२ प्रदविणमावृत्य^३
 प्रतिप्रस्थाताध्वर्युं परिगृहीयाद^४याध्वर्युः प्रतिप्रस्थातारं प्रत्यङ्
 द्रवन्पाचेल^५ मिद्धमत ऊर्ध्वमण्णेने द्विदेवत्या अननुवपद्वारा
 भवन्ति^६ क^७ उ खल्वेषामनुवपद्वारो भवतीति^८ विज्ञायते
 द्विदेवत्यानृतुयाजान्मथ पास्त्रीवतो यत्तः । आदित्यपह-

III 106. 2. माविचौ^९ ताग्म^{१०} मानुवपद्वया^{११} इति^{१२} ययो एतदौपम-
 न्यवस्य कस्य वेद्यन्ते द्विदेवत्येषु दीर्घमन्त्रेणैनाम्भचयेद्भवेहि^{१३}
 माविशेति प्रतिपद्य क्रन्ते दद्याय रायसोपाय सुवीरताया
 इत्यातः^{१४} प्रत्यभिमुश्रते मा मा राजन्विधीमियो मा मे
 शार्दि निपा वधीः । वृषणे शुभायायुषे वर्चस इत्याद्यानु-^{१५}
 मवनभक्षेणैव^{१६} मवनमुसीयाम्भचयेदिति^{१७} ॥ २० ॥ चयोद्दशः ॥

क उ खलु वपतीवरस्य स्तोत्रभक्तिर्भवति शस्त्रभक्तिश्चेति^{१८}
 विश्वरूपासु हाम्य स्तोत्रभक्तिर्भवति प्रातरनुवाके^{१९} ह शस्त्र-
 भक्तिः^{२०} क उ खलु पाश्चनर्यामयोद्विदेवत्यानां स्तोत्रशस्त्र-

१ प्रतिनिपाच्छं Ben Be und one copy of the Viv.

२ 'नीयाप्रदविष' G U D C

३ क उ U Be Ben C, Viv, क G H.

४ *माविच Be Ben (sec. m.), *माविचान् Ben (pr. m)

५ Thus G (pr. m) U D C and cp. Āśv. Śra. v. 5 21 (Vait. sū. 20 4); मास्त्रानुवप Ben (pr. m), मास्त्रानुवप G (sec. m), तास्त्रानुवप II, समास्त्रानुवप Be

६ *भक्षणेनैव Be G.

७ *भक्षणेनैव B G U (sec. m.)

८ *याको Be G O U (sec. m.).

द्विनाराश्रयं प्रातःसवनं च माध्यन्दिनसवनं चैकनाराश्रयं
 द्वतीयसवनं^१ चत्वार्युत्तीयमानसूक्तानि^२ भवन्तीति^३ सवन-
 मुखेषु^४ चाच्छावाकचमसे^५ च^६ त्रयो दीर्घभवाः^७ क उ
 खलु प्रवर्ग्यः सुख्यमहरनुसमेतीति^८ दधिघर्म इत्येव ब्रूया-
 I. 234. 1. त्किमुपसदा^९ सौम्यस्य परीज्येति^{१०} तिरस्यर्मफलके घाणो-
 दादयतीति^{११} शृङ्गाभिधव इत्येतदाचचते^{१२} कथमु खलु
 रथन्तरष्टे माहेन्द्रं यद् गृहीयान्मांसा^{१३} इन्द्रो य ओजसेत्येतया
 गायत्र्या माहेन्द्रं गृहीयादथ दृहत्पृष्ठे मर्षा इन्द्रो नृवदा
 चर्वणिमा इत्येतया विष्टुभा माहेन्द्रमथोभयपृष्ठे^{१४} यया पृष्ठं तया
 गृहीयात्पुरोहचमितरां कुर्यादिति^{१५} ॥ २२ ॥ चतुर्दशः ॥ १०

कथमु खलु सवनोपसदा पशोऽस्याया उपक्रमो भवती-
 तोऽसूक्तं सप्तसौर्यं पृषदाख्यं विश्व^{१६} जुह्वा समानीया-
 न्तरेण चात्वालोकैराबुद्धुपनिष्क्रम्य भवदेताभिघारयेद्दामा-
 दयेत्पशुं पञ्चशोचा चतसृषूपसृणीते^{१७} मनोताप्रमृत्तिनेजान्तेन
 चरेत्सिद्धमत ऊर्ध्वमथोऽप्यविषहेषु य एव प्रातःसवनिको^{१८} १५

१ •द्वितीयमानानिख• Ben H, •द्वितीयमानानिख• Be, •द्वितीयसू• U.

२ रनि om. G.

३ Thus, hesitatingly, emended. सवनमुखेष्वच्छावाकच (•कच•) मखेषु
 सवनेषु G U D; सवनमुखेष्वच्छावाकचमसे च सवनमुखेषु (G (see, m.); सवन-
 मुखेष्वच्छावाकचमसे च सवने च Be Ben; सवनमुखेष्वच्छावाकचमसेचसवने च H

४ After माहेन्द्रम् G U D ins. यदम् ।

५ Thus H, विष्टुभ the other MSS. (G is indistinct).

६ •सवनोपसदा or •सवनोपसदा some of the MSS.

26. 1.

- भक्तिर्भवतीति^१ यदुपाशूय्य ग्रहयति तदुपाशूय्यन्तयामयोः^२
 प्रउग वक्ष्ये^३ दिदेवत्यानामेषां प्रतिप्रस्थातृष्वेष्टध्वयोस्त-
 रतःसेवी भवतीत्यमुतथ यन्तं प्रतिप्रस्थाताध्वयं परिगृह्णी-
 यादथाध्वयः प्रतिप्रस्थातारं प्रत्यङ् द्रवन्पात्रेण^४ सिद्धमत
 १ ऊर्ध्वं^५ किं देवत्या उ खल्वृतुयाजा भवन्तीत्यृतुदेवता
 इत्येतदेकमथापरमिन्द्रो होता यजति^६ मरुतः पोता यजति^७
 ग्रावो नेष्टा यजत्यग्निमाग्नीध्रो यजतीन्द्रं ब्राह्मणाच्छूयौ
 यजति^८ मित्रावरुणौ मैत्रावरुणो देवं द्रविषोदां पत्नारो^९
 ऽग्निनाध्वयं अध्वयं^{१०} अग्निं गृहपतिं गृहपतिः^{११} क उ
 १० खल्वैन्द्राग्नस्य श्लोचभक्तिर्भवतीति^{१२} वक्षिष्यवमान इत्येव ब्रूयते
 के चन यद्वा अश्लोचाः पवमान एव^{१३} तेषां^{१४} दृष्ट्या
 भवन्ति^{१५} क उ खलु माध्वादिनीयाः सवनीया निरुदन् इति^{१६}
 धुल्लकवैश्वदेवस्य श्लोच इत्येव ब्रूयात्क^{१७} वतीत्युक्तं^{१८} दा^{१९}
 माहेन्द्रस्य श्लोच इत्येव ब्रूयात्^{२०} ॥ २१ ॥

- ११ नाराग्नसमुपदस्य उतादेवैत^{२१} होतृन्तद्रुद्राया-

१ Thus U (sec. m.), Vir.; उपशो G U (pr. २) उपशूय्यन्तयामयोः
 C. Acc. to the Vir it is synonymous to वक्ष्ये

२ Thus G U D C, अपश्यन्तोषि Ben H B.

३ Thus G Bc, एवैतेषां Ben D H U C

४ भवतीति Ben H.

५ उपशू ins. G U D C

६ Thus G U (sec. m.), उतादेव H C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z
 Ben (sec. m.) Bc, उतादेवे Ben (pr. २).

चिच्छिदुः सोम राजन्विद्वमृषयजूषि जुहोतीति^१ । कत-
मानि खल्विमान्वमृषयजूषि भवन्तीति^१ । यदेवैनदाहव-
नीये शाकलैश्चरन्ति देवकृतसैनसो ऽवयजनमसि मनुष्यकृत-
सैनसो ऽवयजनमसि पिबकृतसैनसो ऽवयजनमसौत्यवमृषा-

261. 5. ५ कृताविति^१ कतमा उ खल्वियमवमृषाकृतिर्भवतीत्यप उदृष्ट^१ ।

जुहोति यज्ञस्य त्वा यज्ञपते हविर्भिः । सूक्तवाके नमो-
वाके विधेम स्वाहेति^१ तिष्ठन्त एवावमृषेण प्रचरेयुः^१

61. 17. पराडावृत्तः प्रपदेनोदकान्तं प्रत्यस्येत्सिद्धमत ऊर्ध्वम्^१
॥ २४ ॥ पञ्चदशः ॥

262. 6. १ अथायमुदयनीयस्तस्य कः कर्मण उपक्रमो भवतीति^१
वर्हिषं जुषा कुर्यात्पाणी संमृशीत^१ परिसृणीयात्पात्राणि
निर्णिष्य स्रग्सादयेद्ब्रह्माणं दक्षिणत उपवेश्याचैवोत्तरत उद-
पात्रं निधाय जघनेन गार्हपत्यं स्पर्शं निदध्यास्त्वयोपरि
पात्री^१ पात्रां ब्रीहोनावपेच्छूर्पादानप्रभृति^१ कर्मानुज्ञायत

१५ आ प्रस्कन्दनात्प्रस्कन्दनान्तं कर्म कृत्वा तिरः पवित्रमप
अनीयाधिज्जित्य तिरः पवित्रं तण्डुलानावपेदथाज्यं^१ निर्व-
पेदथान्यमधिश्चयेदुभयं पर्यग्निं कृत्वा जघनेन गार्हपत्यमौप-
मदायां वेद्यां सप्तमजुर्हरेत्सिद्धमत ऊर्ध्वं^१ तस्य श्रुतस्या-
मादनं^१ दक्षिणं परिधिसन्निभमपरं विमुच्य दक्षिणं वा परि-

१ See TS, VI G. 3. 1

१ Thus G U M D C, उदत्य Ben इत्य H

१ From आनपेच्छूर्पा• unto तण्डुलान् om G Be and Ben (sec. m.).

धिमयेण प्राञ्चं प्रायणीयमासादयेत्प्रत्यक्षमुदयनीयमग्निमुखा
अथ देवता इज्यन्ते^१ ग्रन्थन्त^२ उदयनीयः संतिष्ठत^३ ॥ २५ ॥

I. 263. 2 अथ यदि पशुरपकृतः स्नात्वाणी संष्टग्रीत^४ परि-
कृणीयात्पात्राणि निर्णिज्य स्रग्मादयेत्प्रोचणीः स्रग्माद-
पात्राणि प्रोचेद्द्वान् निर्णिज्याधित्य पर्यग्निं कृत्वा स्फग्माद-
दीत^५ संमेषप्रभृति पाशुधन्विकं कर्म तायते^६ सिद्धमत ऊर्ध्व^७

III. 114. 17. यथौ एतच्छास्त्रीभिः कस्य वेदयन्ते मैवावदृश्यामिद्यथा यजेतेति
तस्यै महं सवनोयेर्वत्सापकरण^८ महं सायंदोषमुदयनीयेन
चरित्वा पाणी संष्टग्रीत^९ परिकृणीयात्पात्राणि निर्णिज्य
स्रग्मादयेत्प्रोचणीः स्रग्मादपात्राणि प्रोचेद्द्वयं प्रातर्दोहं^{१०}
धेनूर्दोहयेदथैना^{११} गार्हपत्ये अपचित्वानभिघारितामुदासयेद्-
द्यान्^{१२} निर्वपेद्द्याज्यमधिश्रयेद्भयं पर्यग्निं कृत्वाहवनीये
वेदक्षकान्परिधौग्परिधायायेना^{१३} पुनरधिश्रित्वाभिघारिता-
मुदास्नान्तर्वेद्यासादयेद्द्याश्रये सोमायेत्याज्यभागाभ्यां चरेद्दोह्य-
भागान्तं कर्म कृत्वा दक्षिणे वेद्यन्ते केगम्यन्तु वपते नखामि^{१४}

१ Thus write G M U (sec. m.), अयुधन्तः Be U (pr. m.) C, सर्वन्तं H, ग्रन्थन्तं D.

२ Thus M Be Ben, यज्ञानामपात्रं G U D C, वत्सापात्रं H.

३ •ने Ben (pr. m.) Be.

४ Thus H U D C G (pr. m.) Ben (pr. m.); •नानभिघारितमु• M, •नाभिघारितमु• G (sec. m.) Be Ben (sec. m.)..

५ वैदक्ष. M only.

[263. 9.]

निष्कन्तते^१ ऽथाव्यभागप्रतिपत्केडान्ता^१ संतिष्ठते^१ ऽथेयमुदव-
सानौयोपांशु भवति पुनराधेयधर्म^१ हि^१ सक्तमहावेद्यै
स्त्वयजुषो हरणमसंनद्धा पत्नी यज्ञपुच्छमन्वास्ते^१ ॥ २६ ॥
पोडशः ॥

- १ अथेयमग्निचयं अुपसत्कं षडुपसत्कं द्वादशोपसत्कमिति^१
चिचते^१ स यदि साहस्रं अुपसत्कं चेष्यमाणो भवति पूर्वाह्णे
प्रवर्गोपसद्गां प्रचर्य प्रथमां चितिः सपुरीषामुपधाय संचि-
ताहुती^१ जुहोति^१ द्वितीयां चितिः सपुरीषामुपधाय
संचिताहुती जुहोति^१ श्वो भूते प्रवर्गोपसद्गां प्रचर्य तृतीयां
१० चितिं चतुर्थीं चितिं पञ्चमीं चितिः षष्ठीं चितिः सपुरीषा-
मुपधाय संचिताहुती जुहोत्यौपवसथिकैव तृतीयाय यदि
साहस्रं षडुपसत्कं चेष्यमाणो भवति पूर्वाह्णे प्रवर्गोपसद्गां प्रचर्य
प्रथमां चितिः सपुरीषामुपधाय संचिताहुती जुहोति^१ श्वो^१
भूते प्रवर्गोपसद्गां प्रचर्य द्वितीयां चितिः सपुरीषामुपधाय
१५ संचिताहुती जुहोति^१ स एवमेव पञ्चाहमौपवसथिकैव षष्ठ्यथ
यदि साहस्रं द्वादशोपसत्कं चेष्यमाणो भवति यथासूचं^१ तथाय

१ न वाच्यं Ben H.

१ Thus G Ben C D, •चर्याधि U, •चर्याधि M, •धर्माधि H, •धर्म्यामाह Be.

१ •कं वेति Ben H.

१ Here and infra some of the MSS. read •हुतीर्जुहोति • ।

१ The passage from श्वो unto जुहोति om. M Be, in G it is effaced.

१ यथासूचमथ H G (see m).

यदि द्विषाहसं^१ शुपसत्कं चेष्यमाणो भवति पूर्वाह्ने प्रवर्ग्यो-
पसद्वां प्रचर्य प्रथमां चितिः सपुरीषामुपधाय संचिताहुती
हुताहार्याः सपुरीषामुपदधाति^२ द्वितीयां चितिः सपुरी-
षामुपधाय संचिताहुती हुताहार्याः सपुरीषामुपदधाति^३
श्वो भूते प्रवर्ग्योपसद्वां प्रचर्य द्वितीयां चितिं चतुर्थीं चितिं^४
पञ्चमीं चितिः षष्ठीं चितिः सपुरीषामुपधाय संचिताहुती
हुताहार्याः सपुरीषामुपदधात्यौपवसधिकेव द्वितीयां यदि
द्विषाहसः षडुपसत्कं चेष्यमाणो भवति पूर्वाह्ने प्रवर्ग्योपसद्वां
प्रचर्य प्रथमां चितिः सपुरीषामुपधाय संचिताहुती हुता-
हार्याः सपुरीषामुपदधाति^५ श्वो भूते प्रवर्ग्योपसद्वां प्रचर्य^६
द्वितीयां चितिः सपुरीषामुपधाय संचिताहुती हुताहार्याः
सपुरीषामुपदधाति^७ स एवमेव पञ्चाहमौपवसधिकेव षष्ठ्या
यदि द्विषाहसं द्वादशोपसत्कं चेष्यमाणो भवति पूर्वाह्ने
प्रवर्ग्योपसद्वां प्रचर्य प्रथमां चितिमुपधायाद्यस्तपुरीषा
एताः रात्रिं वसति^८ श्वो भूते प्रवर्ग्योपसद्वां प्रचर्य^९
पुरीषमुपधाय संचिताहुती हुताहार्याः सपुरीषामुपदधाति^{१०}

१ द्विषा० and द्विषा० the MSS. promiscuous; thus also चिषा०, चिषा० ।

२ Thus Be G M. - उपधाय the other MSS.

३ चार्यः M here and infra each time.

४ From श्वो unto •दधाति effaced in G.

५ Most of the MSS. join सपुरीषाम् after चितिम्, but cp. the fol-
lowing chapter.

६ हुता देहे आचार्यो सपुरीषे उप० M.

स एवमेव यथासूत्रं तथा वर्तमानः पुरीषमुपधाय
संचिताहुती ऊत्ताहार्याः सपुरीषामुपधात्यौपवसथिकैव'
दादशौ' ॥ २७ ॥

- अथ यदि त्रिषाहस्रं उपसत्कं चेष्यमाणो भवति पूर्वाह्णे
प्रवर्गोपसद्भां प्रचर्य प्रथमां चितिः सपुरीषामुपधाय संचिता-
हुती ऊत्ता दे आहार्यं सपुरीषे उपदधाति' द्वितीयां
चितिः सपुरीषामुपधाय संचिताहुती ऊत्ता दे आहार्यं
सपुरीषे उपदधाति' शो भूते प्रवर्गोपसद्भां प्रचर्य तृतीयां
चितिं चतुर्थीं चितिं पञ्चमीं चितिः षष्ठीं चितिः सपुरीषा-
१० सुपधाय संचिताहुती ऊत्ता देदे आहार्यं सपुरीषे उपधात्यौ-
पवसथिकैव तृतीयां यदि त्रिषाहस्रं षडुपसत्कं चेष्यमाणो
भवति पूर्वाह्णे प्रवर्गोपसद्भां प्रचर्य प्रथमां चितिः सपुरीषा-
मुपधाय संचिताहुती ऊत्ता दे आहार्यं सपुरीषे उपदधाति'
शो भूते प्रवर्गोपसद्भां प्रचर्य द्वितीयां चितिः सपुरीषा-
११ सुपधाय संचिताहुती ऊत्ता दे आहार्यं सपुरीषे उपदधाति'
॥ एवमेव पञ्चाहमौपवसथिकैव षष्ठ्यं यदि त्रिषाहस्रं
द्वादशोपसत्कं चेष्यमाणो भवति पूर्वाह्णे प्रवर्गोपसद्भां प्रचर्य
प्रथमां चितिमुपधायाथसपुरीष एताः रात्रिं वसति' शो
भूते प्रवर्गोपसद्भां प्रचर्य पुरीषमुपधाय संचिताहुती ऊत्ता
१० दे आहार्यं सपुरीषे उपदधाति' स एवमेव यथासूत्रं तथा

वर्तमानः पुरीषंपुरीषमुपधाय संविताऽऽती ऊता देवे आहार्यं
 मपुरीषे उपदर्धात्यौपसयिकैव दादशी^१ कथमु^२ खल्वन्त-
 रूपसत्कं बहिरुपसत्कमन्तर्वहिरुपसत्कमिति विजानीयादै^३वस्य
 संवत्सरस्य दादश्रावश्रिय राजानं क्रीणीयात्सोऽन्तरुपसत्कः^४
 संवत्सरे पथवेते राजानं क्रीणीयात्स बहिरुपसत्को^५ दैवस्य
 संवत्सरस्य षडवश्रिय राजानं क्रीणीयात्तास्योपसदः सुहृत्तरथ
 षड्रात्रः सोऽन्तर्वहिरुपसत्कः^६ ॥ २८ ॥ सप्तदशः ॥

II. 1. 8 मृदमेताऽऽ समां विस्त्रेण करोतीति^१ समां भूत्यां

II. 1. 16. निदधातीत्येवेदमुक्तं भवत्यथैतावत्तदभावात्तत्तत उपस्थापयति^२
 पुरस्तादा प्रत्यक्षौ^३ च यदि पुरस्तात्प्रत्यक्षौ दक्षिणेऽथ^४
 उत्तरो गर्दभो^५ ऽथ यद्युत्तरतः पूर्वो ऽथो^६ऽपरो^७ गर्दभो^८
 ऽग्निभ्यः पशूनालभत इति^९ पशूनां पशूनां वाक्षणं भवति^{१०}
 च यद्यु^{११} हैतान्यश्वनुपाकरोत्या बर्हिष उपामनात्पाशुबन्धिकां
 कर्म वर्तयित्वा शिराश्चि प्रच्छिद्यापो देहानभ्यवहरेयुरपो

१ Thus U G (pr. m.) C Ben (pr. m.) H M D, डव G (sec. m.)
 Ben (sec. m.)

२ इति given by G U and a citation in the Mahāgnisarasva.

३ समा D H U (pr. m.) C, समं M U (sec. m.) Ben (sec. m.) Be.

४ Thus (singul.) U (sec. m.) the Vir and the Mahāgni-
 plural the other MSS.

५ Thus (चोपरो) M D C U (pr. m.) the Vir. and Ms., उत्तर
 Be Ben G U (sec. m.); H corrupt.

६ यद्य M (i.e. yady aka).

- देहानभ्यवहरन्तीति विज्ञायते^१ मासमेतं^२ ब्रह्मचर्यं चरति^३
 सो ऽधःसंवेश्यमाश्रयाश्रय्युपायो भवति पूर्वदीचेत्येतामाश्रयते^४
 ४. ७. चयोदशमेवैतं मासमभि दीचमाणो मन्यते^५ ऽत्र कृष्णाजिने
 यजमानं वाचयति सुष्टौ चैव न करोति वाचं च न यच्छ-
 १ तीति^६ कृष्णाजिनप्रभृति कर्मान्त एष भवत्यावेदनात्प्रथमाया-
 सुपसदि वेदिं विमिमीते^७ स्तम्बयजुर्हरतीति^८ कर्मवश-
 १६. कारितमेवैतद्भवत्यथ^९ संभारेषूपान्निवपन्यददसन्द्रमसि कृष्णं
 तन्मनसा ध्यायेत्तदपीहेति^{१०} ॥ २६ ॥
४. १. उत्तरमुत्तरं प्रति वक्षीवर्दमुत्तरामुत्तराः सीतां क्षयन्स-
 ३. १. १ वैपिधं वपःस्त्रयमादृषावकाशं नावकामेदित्यथ^{११} चैके^{१२} पुरुषे
 ७. ८ च स्त्रयमादृषायां च वाम गायन्ति^{१३} किमु खलु स्त्रयमाद-
 णानिकोतं भवतीति^{१४} शिरष्छेष्टका मण्डलछेष्टका रेतःसिगित्वेव
 ब्रूयाद्यथमिष्टकागणमुपदध्यान्तं न व्यवेधादक्षिणेन दक्षिण-
 सुत्तरेणोत्तरा^{१५} च यदि दक्षिणतः पुरस्तादेष्टका उपदधा-
 ११ दपसत्तरैवावर्ततां यद्युत्तरतः पश्चाद्वा प्रदक्षिणमावृत्य
 १६. स्त्रयमादृषामेवामिमुख इष्टका उपदध्यात्कृत्तिका उपदधा-

१ Thus D O M (sec. m.) Ben Ms; मासमेतं Be H G U M (pr. m.).

२ पूर्वा दी० Ben H.

३ मिमीते Ben H.

४ एव om. M G D C; नद instead of एवद Ben (sec. m.) Be.

५ नावका? M D C H U (pr. m.) Ms, नातिक्षा? G U (sec. m.)

Be Ben.

६ All the MSS. ins. भ्रुवदे, only Ms. om.

तीति^१ कतमा उ खन्विमाः छत्तिका भवन्तीति^१ विद्युत
इत्येव ब्रूयाद^२खवणार्थं^३ बौधायनस्याग्रावग्रौ पुनश्चितिः^४ मह
मा न पुरीषचितिः पष्ट्या चित्या वृद्धिजेति^५ वृद्धिजेवेति

. 45. 17. ग्राह्यौकिः^६ षष्ठं प्रच्छादमाहरमाणः कस्मिन्नु खत्वेनत्काञ्च
आहरेदिति^७ नचचेष्टका उपधायेत्येव ब्रूयात्^८ चिभिः कर्म- ५
भिरभिप्रैति पुरीषस्योपधानेन साहस्रवता प्रोचयेन धेनुकरणे-
नेति^९ षो ऽष्टाभिः कर्मभिरभिप्रैत्युत्तमे संचिताज्जतौ गत-
रद्रीधं नमस्काराः परिषेचनं विकर्षणं सर्पाज्जतौः सामभिश्च-
पस्थानमनुशंसनमिति^{१०} ॥ ३० ॥ अष्टादशः ॥

[133] 1. अथ किं नानाबीजानां निर्वपणे तन्त्रमिति^१ शुगादानं १.
तन्त्रं शुर्पादानं तन्त्रं धूःप्रभृतयः प्रकटमन्त्राः सर्वे तन्त्रं
भवत्या^२ सावित्राह्वीजं बीजमभ्यावर्तते सावित्रं^३ तन्त्रं
दृग्गोताभिप्रव्रजनं परिदानमिति तन्त्रं भवति^४ तन्त्रं
हृण्याजिनावधनं तन्त्रमुलूखलाधूहनं तन्त्रं पुरोडाशीयाना-
मावपनं तन्त्रं मुषलस्यावधानं तन्त्रं शुर्पस्योपोहनं तन्त्रं १५

१ • दास्यवा • some of the MSS. and the citation in Viv. ; but op.
the vijarāna staff: खवति वै वा तां खवन्तीति (TS. v. 4. 10. 3)
दास्यवाच्यार्थो पुनश्चितिरिति ।

२ किं and इति only given by U (acc. m.) G (acc. m.), Ms., the
other MSS. om. these words.

३ Before धूः M Bo Ben D C G (pr. m.) ms. प्रत्योषत्वं प्रत्योषत्वं or
प्रत्योषत्वं (i.e. प्रत्योषत्वं ?).

४ Thus H Bo G D C Ms; भवत्या Ben U M.

32. 13. ययो एतच्छालीकेः कल्पं वेदयन्ते सह स्विष्टकृतात्याकामे-
 134 1. दित्येकादशप्रयाज एवैतदुपपद्यते न पञ्चप्रयाजे^१ ययो एतदौ-
 पमन्यवस्य कल्पं वेदयन्ते पुरस्तात्स्विष्टकृतो यावदाघातेना-
 भिपिष्टेन्नात्र कृष्णाजिनं न इक्षौ न पार्थानि भवन्ति
 कुशानेव म१स्तोत्रं तेत्वेनमभिपिष्टेदिति^२ कथमु खनु
 मग्निणामभिषेक आवर्तत इत्यभिषेक आवेदनं प्रथमे ऽग्निभि-
 षेकः प्रथमे ऽग्नयस्यावघ्रापणमादितयान्ततय बहिष्यवमान-
 मास्तावे मृवीरन्नहरश्चयज्ञायजियस्य^३ स्तोत्रे द्वाभ्यामभिष्टुगे-
 दिति^४ ॥ ३१ ॥

कथमु खल्लेकादग्निनानां^५ पशूनां चर्याया उपक्रमो भवती-
 तौ^६ उमूनः म१स्तोत्रं उपदात्वं विधत्त जुज्ञाः समानीयान्तरेण
 चात्मानोत्कराबुदङ्गुपनिष्कस्य मन्वेताभिघारयेदामाठयेत्पशू^७
 पञ्चशोचा चतसृषूपपसृणाते^८ मुख्यस्य पशोर्देवतमवदाय^९

१ Corrected acc. to the Dvandva, वेद्येवेकम् MSS (वेद्येवेकम् M, वेद्ये II)

२ Thus, with the Samhita, G Be Ben, *यज्ञाय* II U D M C.

३ Thus (यज्ञाय) MSS. (यज्ञादग्निनीनाम् M.)

४ *दामाठये* not found in Be and effaced in Ben, but cp. XXV.
 1. 1. 1. —यज्ञा seems, here and further on, to have been changed
 to यज्ञाय in G.

५ वेद्येकम् M U Be, the Vic., *देवतम्* II G D C Ben.—After
 य M. 1. 1. 1.

वृक्यमेदो यूषस्त्रवधाय तेन जुह्वं प्रोर्णुयाद्यूपोपसिच्याभि-
 धारयेदथोपस्यति स्विष्टकृते^१ सर्वेषां व्यङ्गाणां सक्तसक्तस्वि-
 ष्टकृते समवदाय वृक्यमेदो यूषस्त्रवधाय तेनोपसृतं प्रोर्णुया-
 द्यूपोपसिच्य^२ नाभिधारयेदथ^३ हृदयं जिह्वां वचस्तनिम
 मतश्चौ^४ वनिष्ठुमिति^५ पात्र्या^६ समवधाय यूषोपसिच्य
 नाभिधारयेदथ कश्चे वा चमसे वा वसाहोमं गृहीत्वा
 यूषोपसिच्यानाभिधारयेत्तंष्ट्रोत्पशुं^७ पार्यन वसाहोमं

I. 123 13 प्रयौयान्मास्तः^८ कुम्भतो^९ जघनेनोत्तरवेदिं परिक्रम्याथावये-
 द्याध्याया अर्धर्चं प्रतिप्रस्थाता वसाहोमं जुहुयात्परिगृह्य-
 व्यास दिग्भ्यो^{१०} ऽप्येतरदसाहोमहवन्मा^{११} समवनयेदपद्रुते इवि-
 जुहोति^{१२} सो ऽग्निद्वैव स्विष्टकृतमुदङ्गत्याक्रम्य जुह्वां चैव
 वसाहोमहवन्मां चोपसृणीते^{१३} द्वितीयस्य पशोर्देवतमवदाय
 वृक्यमेदो यूषस्त्रवधाय तेन जुह्वं प्रोर्णुयाद्यूपोपसिच्याभि-
 धारयेदथोपस्यति^{१४} स्विष्टकृते सर्वेषां व्यङ्गाणां सक्तसक्तसम-
 वदाय वृक्यमेदो यूषस्त्रवधाय तेनोपसृतं^{१५} प्रोर्णुयात्समवत्त-^{१६}

१ Not given by G U D M

२ 'सिच्याभिषा' G, 'सिच्यानाभिषा' H.

३ Thus D Ben C U (pr. m.), वचस्तु G M U (sec. m.), मतस्तु H.

४ Thus we ought to read also IV. 9. 123. 7.

५ Here and further on the MSS. write संसः सक्तः सोसः संस्यः नसः ।

६ 'वेचयो' M.

७ After 'वत्तं' G H M ins. यूषोपसिच्य नाभिधारयेत्, U ins. यूषो-
 पसिच्य नाभिधारयेदथ हृदयं जिह्वां वचस्तनिम मतस्तु वनिष्ठुमिति पात्र्याम् ; C is
 incomplete.

- मेतद्यूपोपसिच्य^१ नाभिधारयेत्तथैव^२ कक्षे वा चमसे वा
 वसाहोमं गृहीयाद्यूपोपसिच्येदथाभिधारयेत्संमृशेत्पशुं^३
 पार्थेन वसाहोमं प्रयौयान्नाश्लः कुम्भतो^४ जघनेनोत्तरवेदिं
 परिक्रम्याश्रावयेद्याज्याया अर्धर्चे प्रतिप्रस्थाता वसाहोमं जुहु-
 १ यात्परिशिष्याच्च दिग्भ्यो^५ वषट्कृते हविर्जुहोति^६ स एव-
 मेव सर्वेषां पशूनाः^७ स यत्र वाक्पणस्य स्त्रिएकृते ऽवचेत्त-
 द्विरभिधारयेत्समवत्तमेवैतद्यूपोपसिच्यथाभिधारयेत्तथैव कक्षे
 वा चमसे वा वसाहोमं गृहीयाद्यूपोपसिच्यथाभिधारयेत्संमृ-
 शेत्पशुं पार्थेन वसाहोमं प्रयौयान्नाश्लः कुम्भतो^८ जघनेनो-
 १० त्तरवेदिं परिक्रम्याश्रावयेद्याज्याया अर्धर्चे प्रतिप्रस्थाता वसा-
 होमं जुहुयात्परिशिष्याच्च दिग्भ्यो^९ ऽप्येतरदसाहोमद्वय्याः
 समवनयेद्वषट्कृते हविर्जुहोत्यथ पुरस्तादनस्यतेः समान्यो
 दिशः प्रतियजेदथ वनस्पतिना चरेदथ स्त्रिएकृता^{१०} सिद्धमत
 ३५.१ ऊर्ध्वं^{११} यथो एतदौपमन्यवस्य कन्य वेदयन्ते मैवावरुणामि-
 १५ चया निरुढया यजेतेति सिद्धमत्रौपवमधिकं कर्म जानौ-
 ०२.८ याद्यथामावास्यायाः संनयतो ऽन्यत्र पिण्डपितृयज्ञात्संवत्सरं

१ समवत्तमेवैतं M, समवत्तमेव D, Ben om. समव* unto *धारये*

(1. 2).

२ सव om. M, probably rightly.

३ Between दिग्भ्यो and वष* M H Ben U ins. तथैव कक्षे वा चमसे वादनयेत्, in Ben and U these words are effaced; G (partly secunda, partly prima manu) तथैवेतरदसाहोमद्वय्या समवनयेत् ।

न कंचन प्रत्यवरोहेन शीर्षमाहं खादेन वयसां माहं
नाग्निं चित्वा रामामुपेयाच्चाग्निचिदपि धावेद्यदि^१ धावेदु-
पावर्तेताञ्चाद्यमेवाभ्युपावर्तत^१ इति ब्राह्मणम्^१ ॥ ३२ ॥
एकोनविंशः ॥

II. 03. 8. अथास्मिन्वाजपेये सप्तदशानां रयानां वयस्तथोऽद्यास्त १

II. 03 11. एकपञ्चाशत्तमुत्तरतः प्रष्टिं नियुज्याच्चतुर्विंशतिं^१ पश्यन्ति-

II. 04. 4. त्वमौपोमीयस्यानूवन्ध्य चतुर्विंशौ भवतो^१ इय वै भवति
माविचं जुहोति कर्मणःकर्मणः पुरस्तादिति^१ दौचणीयां
निर्वस्यन्माविचं जुहोतीति^१ माविचादेव माविचं भवति^१

II 04 7 दौचाकृतौहोयन्माविचं जुहोतीति^१ माविचः कृता दौचा- १०

II. 04 8 कृतौजुज्यात्मायणीयां निर्वस्यन्माविचं जुहोतीति^१ मावि-

ib. 9. चादेव माविचं भवत्यन्तर्हिरण्या^१ होयन्माविचं जुहो-

ib. 10 तौति माविचः कृतान्तर्हिरण्या^१ जुज्यात्पदेन चरित्वा

राजानं क्रीनोद्यातिथ्यं निर्वस्यन्माविचं जुहोतीति^१ सवि-

ib 11 चादेव माविचं भवति^१ प्रथमाभ्यां प्रवर्णोपसङ्गां प्रचरित्य- ११

न्माविचं जुहोतीति^१ माविचः कृता प्रथमाभ्यां प्रवर्णोप-

ib. 13 सङ्गां प्रचरेन्महावेद्यै पूर्वं परिणाहं परिग्रहोयन्माविचं

ib 14. जुहोतीति^१ माविचः कृता स्वमाददीताहवनीयं प्रणेष्य-

१ यदि मावेद्य om. most of the MSS

१ Thus G (sec. m.), *विंशति Be, *विंशत Ben, *विंश H M G (pr. m.), विंश U O.

१ *यां G (pr. m.) U (sec. m.) Ben H ; *यं Be U (pr. m.) M.

१ *यां U (sec. m.), *यं the other MSS.

- ib. न्सावित्रं जुहोतीति^१ सावित्रं ऊत्तेषमाददौत^२ रथवाहने
 ib. सदोषविधानि संमेयन्सावित्रं जुहोतीति^३ सावित्रं ऊत्ता
 64. 15. रथवाहने सदोषविधानि संमिनुयाद्ग्रीषोमौ प्रमेयन्सावित्रं
 .. 65. 1. जुहोतीति^४ सावित्रं ऊत्ताग्रीषोमौ प्रमेयेद्युपमुच्छ्रयि-
 ५ यन्सावित्रं जुहोतीति^५ सावित्रं ऊत्ता प्रोक्षणीराददौत^६
 b. 6. स्वर्वन्तं यूपमुत्सृज्याग्रीषोमौयं पशुमुपाकरिष्यन्सावित्रं जुहो-
 तीति^७ सावित्रं ऊत्ता बर्हिषी आददौत^८ तस्य प्रसिद्धं
 l. 8. वपथा चरित्वा वसतोवरीयंशोयन्सावित्रं जुहोतीति^९ सावित्रं
 b. 9. ऊत्ता कुम्भमाददौत^{१०} पशुपुरोडाशं निर्वक्ष्यन्सावित्रं जुहो-
 १० तीति^{११} सावित्रादेव सावित्रं भवति^{१२} ॥ ३३ ॥
 .. 63. 5. तूपरस्यतुरयिर्भवतीत्यनुदिग्मश्रौ^{१३} स्थापयित्वाग्निष्ठां च
 .. 66. 10. सूर्यस्थां च संमिनुयात्यैन्द्रानतिपाध्वाग्न्युत्थातीति^{१४} सर्वं
 .. 68. 2. एवेते मोषयामा पश्येतथा भवन्ति^{१५} मासत्या प्रचर्येतांसं-
 जपयेदिति^{१६} तन्ममुत्पुकरणं तन्ममधियुगैषो ऽभ्यावर्तत^{१७}
 १८ मंजप्रक्षोम ऊर्ध्वं^{१८} बर्हिषी^{१९} भिन्नात्साहाकृतिप्रैष आच्यं देधा
 71. 9. विभजेदुभयभागिन्य स्तोकीया^{२०} अथेदं रथचक्रं प्रादेशमाचं

१ Thus Ben H, श्रौः the other MSS.

२ Before गृह्य० Ben H Be ins पदान्: the word is missing in M D C and effaced in G.

३ Corrected; वतंत U, वतंत Be, वर्वते the other MSS.

४ Thus G U (see. m.) H Ben (pr. m.), ऊर्ध्वबर्हिषि Ben (sec. m.) C, ऊर्ध्वबर्हिषी Be, योष्यंबर्हिषी M.

- II. 7. ८. भूमेरुच्छितं^१ भवत्यपरेण परीत्य पक्ष्मौ संमृशतीति रथवक्त्रे
 II. 7. ९. एवैते संमृशत्युदाहृजिसुतो^२ दक्षिणापथेनोपातीत्येति सूत-
 II. ८. राजन्ता एवैत उक्ता भवन्ति^३ माहता अघेणाहवनीयं परी-
 II. १४. त्येति चक्षुसंघर्षीतार एवैत उक्ता भवन्त्येव यजमानं तार्य
 परिधापयतोऽप्याज्येनैवैतजुषं^४ वागो भवत्युदाहृजिसुतो^५ रथा
 नाम वृषाक्षेयामेवैतद्वत्येमेन वाजपेयः सर्वधर्मदमसेके^६.
 ब्रुवत^७ आदेशादेव वृषसामैकविंशं वेष्णवीधु शिपिविष्ट-
 वताधु सुजोरधिति^८ ॥ ३४ ॥ विश्वः ॥

॥ इति पञ्चविंशः प्रश्नः ॥

अथायः राजसूयो ऽर्धमग्नदशैमांसैः संतिष्ठते ऽर्धषोड-

शैर्वा^१ तस्मिन्सोमसंस्थाः पञ्चैकाद्या^२ अहीनो दिरात्रः^३ पट्

काला^४ अष्टौ यूपाः षड् द्वाग्निष्टोमिका दिपश्रौ^५ पशुवन्धे^६

सौत्रामण्यामष्टमस्ताविना एवावष्टयाः^७ क उ खलु हविषो

३६. ३. ५ हविर्निरूप्यत इत्यानुमत इत्येव ब्रूयात्कृष्णं वासः कृष्णतूपं दक्षि-

३७. ११. णेति^८ कृष्णदशमित्येवेदमुक्तं भवति^९ काममिच्छा पशुवन्धेनेति^{१०}

संतन्येष्टोद्वाययणेन वा पार्वणेन वा यजेत^{११} कथमु खलु साक-

मेधपरंयीति^{१२} महाराचे पूर्वा संतनिः श्रो भूत उत्तरा प्रदोषे^{१३}

किमु खल्वसमुदितं भवतीति^{१४} प्रागनूयाजिकासंप्रैषादित्येव

३८. १० ब्रूयाद्वाहंस्त्यं चरं निर्वपति ब्रह्मणो गृह इति^{१५} योऽन्यो

४१. १० याजमानासंयुक्तो^{१६} ब्राह्मणो^{१७} भवति^{१८} भगाय चरं वावातायै

४२. १. गृह इति^{१९} यान्या महिष्या^{२०} एव^{२१} सुभगा भवति^{२२} नैर्घतं

४७ चरं परितृण्यै गृह इति^{२३} दुर्भगेवैयोक्ता भवति^{२४} यौष्णं चरं

१ Thus M only; पंचैके काह H, पंचाहैकाद्या (१४ पच षच दकाद्याः १) पंचाहैकाह Ben U, पंचाहैकाहिनो De

२ साक्षा MSS.—दिरात्रसैका the Vivaraam

३ Thus G (sec. m.) and the Viv 'पशुपशुवन्धे De, 'पशुपशुवन्धे G (pr. m.) Ben U H, 'पशुपशुपशुवन्धे M.

४ Uncertain reading, याजमानासं M Be Ben, याजमानसं H U G (pr. m.), याजमसं G (sec. m.). The Viv. : सोमयाजनसंयुक्तः and यन्या. जनासंयुक्तः ।

५ After ब्राह्मणो Ben G M U ins. ब्रह्मा, M ब्रह्म; this word is missg. in Be and has been effaced in G and Ben.

६ Conjectural reading. महिष्यैव H Be U Ben, महिष्यैव M, महिष्यै G (omitting एव) .

भागदुघस्य गृह इति^१ महानसिक^१ एवैष उक्तो भवत्यथायु-
दाहरन्ति यो भागज्ञाभौ^२ दोग्धि च एवैष उक्तो भवति^३
द्वादशाहेन^४ रत्निना^५ ष्वी^६पि^६ चयोद्गो^७ मैत्रावार्हस्पत्यं^८
ब्रूहो ऽवग्रिष्ट एतस्यैव^९ पूर्वपक्ष^{१०} तस्मिन्संतनीभ्यां यजेताय
चेदुक्त्ये ऽभिषेचनीये ऽग्निं पिब्यीतेतस्मिन्नेव द्विराच आग्नि-
कानि सावित्राणि ज्वलोत्थाः संभृत्य पशुग्रीवाणि च वाययेन
पशुना यजेत^{११} ॥ १ ॥

- L. 07. 7. अपां पतिरपीत्यपांपतीयाः^१ समुद्रियाणामेवैता उक्ता
भवन्ति^२ महतामोज स्वेति निवेद्या^३ आवतानामेवैता^४ उक्ता
भवन्ति^५ सूर्यवर्षस स्वेत्यभिदृश्याः^६ प्रसन्नानामेवैता उक्ता^७
भवन्ति^८ गक्ररौ स्वेति^९ गोर्^{१०} जरायोरेवैता^{११} उक्ता भवन्ति^{१२}
- I. 111. 15. सो ऽचैवाग्नेयेनाष्टाकपालेन यजेतेति^१ सद्यः संतिष्ठमान उक्त्य
एतत्सूत्रं भवत्यय चेदतिप्रवर्धेत तदानीमेवाग्नेयेनाष्टाकपालेन

१ Thus Bc Ben (sec. m.); माहानसिक G (sec. m.) and one copy of the Viv; महानासिक H U G (pr. m.) Ben. (pr. m.) and another copy of the Vivarana; महानासौक M.

२ 'भौ M Ben, 'भि Bc H G U

३ दाधी M.

४ 'दशौ M. दशौ all the other MSS

५ एव om. M.

६ Thus G U M, 'वेण्या Bc Ben, 'वेण्या H.

७ आवतानां or आवतानां MSS.

८ Thus all, against अनिदृश्याः of the text proper.

९ जोदल्ल्या seems to have fallen out.

१० Conjecturally; जोरजरायो^० M, जोरजरायो^० G (pr. m.), जोरजरायो Ben (sec. m.), जोरजरायो Ben (pr. m.), जोरजरायो^० H Bc U, जोरजरायो G (sec. m.).

114. 4. यजेत^१ शो भूते सारस्वतेन^१ दशदद्याच्च चमसमभिसंजानत
इति^१ होतृचमसे चोद्गातृचमसे च सप्तसप्ताथेतरेषु नवनव^१
117. 1. प्रसर्पणप्रभृतय एवेते^१ भवन्त्यशुपोमान्ता^१ अयायं प्रतीचीन-
स्तोमः केशवपनीयो इतिराचः- षोडशिको भवति^१ तस्य
१ शग्निष्टोमिकानि स्तोचाष्टावृत्तानि भवन्त्येकविंशतो बहिष्य-
वमानः सप्तदशान्याज्यानि माथ्यंदिनश्च पवमानः पञ्चदशानि
पृष्ठान्यार्भवत्य^१पवमानस्त्रिवृत्तज्ञायन्त्रियमित्य^१ प्रतीचीन-
स्तोमाय केशवपनीयायातिराचाय दीचते^१ तस्य षड् दीचाः
7. 11 यदुपसदस्त्रयोदशां प्रसृतस्तुर्दशानुदवसानमथैतस्मिन्नेव पचा-
१० वशेषे व्युष्टये^१ द्विराचाय दीचते^१ स एतां चैकाः रात्रिं
पूर्वपचस्य दीचितो भवति द्वे चापरपचस्य^१ तासां^१ द्वादशो-
पसदो^१ ऽथोपवसत्य^१थोपवसथीये^१ ऽथन्यमावास्यायां^१ पूर्वमह-
18 2 र्भवत्युत्तरस्त्रिनुत्तरमिति^१ संतिष्ठते व्युष्टिर्द्विराचो^१ ऽथो-
त्तराः^१ ग्राह्यामध्यक्षेदे^१थ मथित्वाग्नीन्विहृत्योदयनीयायाग्नि-

१ Thus Ben. रवते M, इते H Be G U

१ Thus M G (sec. m.), 'भवतिश्च Ben, 'भव the other MSS.

१ चय om. H Ben.

१ Thus M only, व्युष्टि the other MSS.

१ Thus G (sec m., first hand invisible) and the Viv., which comments: अनीयप्रभृतौनाम्, तस्यांसा II U, तस्यांसा Be, तस्य M, Ben, defective.

१ Thus, hesitatingly, emended; थोपवसत्य^१थोपवसथीये^१भवतिमावा^१ G (pr. m.), थोपवसत्य^१थोपवसथीये^१भवतिमावा^१ Ben, थोपवसथीये^१न्यमावा^१ G (sec. m.), थोपवसथीये^१थोपवसथीये^१मावा^१ II Be M (the last only 'वथ्ये-ममा'), थोपवसथीये^१थोपवसथीये^१मावा^१ U.

१ Thus, here and further on, M only; 'द्विहि' all the other MSS.

ष्टोमाय^१ दीचते^१ नस्य तिस्रो दीचास्तिस्र उपसदः सप्तमां
 प्रसृतः^१ संतिष्ठत एष^१ उदयनीयो^१ ऽग्निष्टोमः सहस्रदक्षिणो^१
 ऽयैतस्मिन्नेव पञ्चावशेषे चवस्य धृतिनाभिविधत्ते^१ देविकाह-
 विभिस्त्रैधातवीयया सौचामण्येति^१ संतिष्ठते राजसूयो
 ऽर्धसप्तदशैसासैरथ^१ शालीकेः केशवपनीयान्तर्से^१ ऽर्धपोडशाः^१ ॥
 ॥ २ ॥ प्रथमः ॥

अथातो ऽञ्जसवः^१ प्रसिद्धमेव प्रथमो ऽर्धमासः संतिष्ठते^१
 पञ्चाहेन चातुर्मास्यानि द्व्यहेन संतनी अष्टमे ऽहनीन्द्रतुरीयं
 नवमे ऽङ्गि पूर्वाणि देविकाहवीर्यि द्शमे ऽङ्गुत्तराण्येकादशे^१
 द्वादशे त्रयोदश इति चिष्युक्तैस्तदंशे वैश्वानरो द्वादश- १.
 कपालः पञ्चदशे वादणो यवमयस्वरिति मासो^१ द्वादशाहेन
 रजिनाः त्रयोऽङ्गि त्रयोदशे मैत्रावाहंस्तथं द्व्यहेन संतनी
 अर्धमासेनाभियेचनीय उक्थ्य इति द्वौ मासावर्धमासेन
 सप्तदशो दशपेयो ऽर्धमासं दीक्षितो^१ दीक्षितमतीति त्रयो
 मासा^१ अर्धमासेन प्रतीचीनक्षोमः केशवपनीयो ऽतिरात्रो १५
 ऽर्धमासेन व्युष्टिर्द्विरात्र इति चत्वारो मासा^१ अर्धमासेन
 चवस्य धृतिरिति^१ ते ऽर्धपञ्चमा^१ अथ शालीकेः^१ सप्ताहेन

१ Thus M; 'निष्कानोदयपानीयाश' or 'यथा' the other MSS.

१ यवमुपस्वरपानीया Ben.

१ Thus G (see m.) and the Vir.; 'भिषये De U, 'भिषियते Ben.
 'भिषीयते M.

१ Thus M Be G (see. m.), 'चोदयः H U G (pr. m.), 'चोदय Ben.

१ 'चवस्य' De Ben.

१ Effaced in M.

मनुव्यूयादिति धाय्याल्लोक एता धातव्या भवन्त्याग्नेयः सर्वा
गायत्र्यः^१ सर्वाणि कृन्दाः सन्नुव्यूयादपरिमितमनुव्यूयादिति
धाय्याल्लोक एवेता धातव्या भवन्ति^२ नैताः सर्वा गायत्र्यो^३
गायत्र्यो पुरोऽनुवाक्या भवन्ति विष्टुग्याव्या^४ पुरस्तात्तन्मा
पुरोऽनुवाक्या भवत्युपरिष्ठात्तन्मा याव्या^५ सूर्यन्वती पुरोऽनु-
वाक्या भवन्ति निपुलत्या यजत्युपाः शुयाजमन्तरा यजतीति^६
दर्शपूर्णमासयोरेवैतदुपपद्यते नान्यत्र^७ ॥ ४ ॥ तृतीयः ॥

अग्नेमाः काम्या इष्टयो निष्पूरौषेणैव प्रयोक्तव्या भवन्ति^८
स^९ संवत्सरं प्रयोमन्तः स्याद्वादशाहं वा यावद्वा^{१०} शः सौत^{११}
तासां घाः समानसंयोजना एकां चेत्तासां निर्वपेत्सर्वा एवेता^{१२}
निर्वपत्या भवन्ति ययो एतदनायुक्तो^{१३} ऽग्निपरिचरो ऽन्ममुद्धृत्य
पुनरमुद्धरति^{१४} कथमत्र प्रायश्चित्तः सिध्यतीर न सिध्यतीर
इति^{१५} सिध्यतीत्येक आह्वर^{१६} एक आह्वनं सिध्यतीति^{१७}
निर्दिष्टभागो वा एतयोरन्यो ऽनिर्दिष्टभागो ऽन्य इत्युभाभु^{१८}
II. 125. 3. खल्विमावनिर्दिष्टभागौ भवतो^{१९} नैव सिध्यतीति^{२०} तन्म^{२१}
ष्ट्येरादानं^{२२} गार्हपत्यसकाशाद्दृष्टिमाददीत^{२३} तथाहवनीये^{२४}
वैश्वानरस्य कषाक्षान्मुपदध्यात्^{२५} प्रदक्षिणमावृत्य गार्हपत्ये मादत्तस्य

१ Found in Ben H, the other MSS. om. the word.

२ Thus G, नावद्वा प्राचीन Be, नावद्वाग्रचीन M U, नावद्वादग्रचीन H
याव -- चीन Ben

३ Thus Ben Be G (sec. m.); नुपुक्तो H G (pr. m.) U, नुपुक्तो M.

४ Thus G M U; उभाह्व H Be; Ben defective.

५ तथा^१ G (sec. m.).

- कृतानि पिष्टानि समुप्य^१ संयुत्य^१ व्यभिच्य^१ पिष्टौ^१ कृत्वा-
 येण^१ मारुतस्य पिष्टं पर्याहृत्याहवनीये वैश्वानरमधिपृष्ट्या-
 त्पदक्षिणमारुत्य^१ गार्हपत्ये मारुतं त्वं ग्राहयित्वे^१ त्वं
 ग्राहयेदमुं पर्यग्नौ कृत्वे^१ पर्यग्नौ कुर्यादमुं अपयित्वे^१ अप-
 * येदपि वोभयमेवोभयत्र कुर्यात्तस्य मृतस्यासादनं दक्षिणे^१
 परिधिसंधिमपरं^१ विमुच्य दक्षिणं वा परिधिमघेण^१ सिद्धः
 25. 11. मत ऊर्ध्वमेतस्मिन्वा एतौ मृजाते यो विद्विषाणयोरन्नम-
 26. 22. त्तीतौ^१ तिरमितरेणेत्येवैष^१ उक्तो भवति^१ च मृधो ऽभि प्रवे-
 पेरचाष्टाणि वाभि समियुरिति^१ प्रतिवेशा राजानो मृधः^१
 27. 15. १० स एव जनपदा^१ राष्ट्राणि विज्ञो^१ यो हतमनाः स्वयंपाप
 इव स्यादिति^१ सति बले हतमनाः स्वयंपाप इव स्यादिति^१
 27. 21. साधुरुपे कुले स्वयंपापो^१ यस्मै प्रत्तमिव सन्न प्रदीयेतेति^१

१ Thus Be M, संयुत्यन्वृद्धाभिच्य U G, समुप्यसंयुत्यपिंडो व्यभिच्यमेव
 Ben, संयुत्यन्वृद्धाभिच्य H.

१ Thus (अधिपृष्ट्यान्) Ben, अधिपृष्ट्यान् M, अधिपृष्ट्यान् G H U, अधि-
 पृष्ट्यान् Be, cp XXVI G-279. ७ अधिपृष्ट्यान्; it is synonymous to
 अधिपृष्ट्यान् ।

१ Om. Ben.

१ Thus all the MSS. exc M, which has परिधिसंधिमन्वितरं; is
 अपरं to be cancelled? A prayoga omits it

१ Thus G (sec. m), 'द्वमतीतरमितरेणेत्येव U, 'द्वमतीतरमितरेणेत्येव
 Ben, 'द्वमतीतरमितरीतरमितरीणेत्येवैष M, 'द्वमतीतरमितरीतरमितरेणेत्येव Be,
 'मितरेणेत्येव H (partly defective)

१ or ins. G.

- II. 129. 17. प्रक्षमनुपाहृत^१ प्रतिवध्यमानमेवैतद्भवत्य^२यास्यामध्वरकव्याथा-
मिडान्तं^३ प्रथमं तन्त्रं कुर्यादेवं द्वितीयं^४ तृतीयेन सहावशेषं
वर्तयेत्क्षेमञ्च भवा इति^५ तत्रतत्र वा भवयेदपि वा
- II. 130. 4 सर्वासाः समवदाय ऊत्तान्ततो^६ भवयेदन्तर्धानोवा देय इति ।
- II. 130. 7. यजमाचक्षेवेष शौष्ठादातव्यो भवति^७ वेदिं परिगृह्णार्धमुद्ध-^४
- II. 131. 6 न्यादधं नेति^८ दक्षिणं वा वेदेरर्धमपरं वेत्यैन्द्रस्यावदाय
वैश्वदेवस्यावधेदधेन्द्रस्योपरिष्ठादिति^९ दे एवेते अवदाने उक्ते
- II. 131. 9. भवत^{१०} उपाधायपूर्वयं^{११} वाशो दक्षिणेति^{१२} प्रवेणतो^{१३}
वान्ततो वा तावाधि वा नौष्ठावि वा सूत्राद्युपहितानि^{१४}
- II. 131. 13 भवन्त्यपि वीपधानरज्जुरेवैषोक्ता भवन्त्यास्याः सज्जानेद्याः^{१५} १०
सकृदेवानुवाचयेत्सकृदाश्रावयेद्दे श्यौ याव्यानुवाक्ये भवतः^{१६}
॥ ५ ॥

^१ Thus Be; °वनापहृतं M G (pr. m.), °नवापापहृतं Den H U,
°ववापापहृतं G (pr. m.); °सवापापहृतमप्रति °G (sec. m.).

^२ Thus (प्रतिवध्यमानं) M G U, प्रतिवध्य the other MSS. (G,
प्रतिवध्य° sec. m.).

^३ Thus Ben, ऊत्तान्ततो G U M, ऊत्तान्ततो H.

^४ Thus (cp. XIII. 20; 131. 5) M only, उपधाय the other MSS.
and the Vir.

^५ Thus M Be, प्रतिवेणतो Ben, प्रवतो H, प्रवतो G U, प्रवतः the
Vir. (both copies).

^६ Thus Ben M Be °नौष्ठावि G H U.

^७ Thus Ben Be U G, संजानेद्यां M H, the correct reading seems
to be (see XXIV. 3: 187. 7) पञ्चानेद्यां ।

132. 16.

अथ वै भवति यदि नावगच्छेदिसमहमादित्येभ्यो^१ भागं
निर्वपाम्यामुन्नादमुख्ये विश्वो ऽवगन्तोरिति निर्वपेदिति निर-
योपरमति^२ । परिदानान्नं कर्म कृत्वायेताग्नीहोत्रकृष्णाजिने
समुप्योत्तरार्धे ऽग्न्यगारस्थासञ्चयेदथावगते सःसादयेत्प्रोक्षण-

133. 15.

प्रभृतिना कर्मणा प्रतिपद्येत^३ सिद्धमत ऊर्ध्वं^४ यथा नख-
निभिन्नायासेवः शतकृष्णस्त्रायां^५ पुरा वा तण्डुलानामावप-
नाद्रुक्कामत्रदध्याच्छृतमुत्तरमपि^६ वैनः शतमेव सुवर्णं रजताभ्याः

136. 9.

रुक्माभ्यां परिगृह्णान्तर्वेद्यामादयेदाग्नेयस्य च सौम्यस्य चैन्द्रे
समाधेययेदिति^७ अभिमृष्टानां पिण्डानां पुराधिष्ठन्ना-

138. 12. १

त्समाधेययितव्यं^८ भवति । सर्वेषामभिगमयचवद्यतीति^९ सदै-

140. 17.

वतस्त^{१०} सस्त्रिष्टकस्त्येवेदमुक्तं^{११} भवत्यथो खलु यावतीः समा-
एयन्मन्येत तावन्मानः स्यादिति^{१२} चिःश्रद्धर्षयेत्यात्मप्रतिमानं
कुर्वीत^{१३} चत्वारिःश्रद्धर्षयेत्यात्मप्रतिमानं कुर्वीत^{१४} एवैतस्याभि-

१ एवम् instead of एवम् Bo Ben II M.

२ Probably इति has fallen out

३ अवदध्यात् Ben M, उवदध्यात् Be G U H.

४ Thus ('चिरञ्जनात्) M G (sec. m.), 'विश्रज्जनात् U H G (pt. m.),

'विज्जनात् Be; Ben is defective; cp. अविश्रज्जनात् XXVI 5: 277. 2.

Bhavasvāmin gives the periphrase: प्राग्विप्रयत्नान् ।

५ Thus U G Ben, 'नीतिषदैवस्य M, 'नीतिषदैवस्य H, 'तिनीडे-
दैवस्य Be.

६ Thus M only; सस्त्रिष्टकस्त्ये Be, सस्त्रिष्टकस्त्ये or सस्त्रिष्टकस्त्ये the
other MSS.

- IL. 142. 12. वृद्धिकत्पो^१ ' इय वाइषेयु च संज्ञानेष्ट्या^२ च सल्लदेवानुवाच-
- IL. 142 16. येत्सुक्षदाश्रावयेत्सल्लदानाः समानदेवता^३ आपोनग्रीयं चरुं
पुनरेत्य निर्वपेदिति^४ को नु खल्वपां नपाद्भवतीति^५ वैद्युत
- IL. 145. 12. इत्येव ब्रूयान्क्षणांमधु चेति^६ पौत्तिकमित्येवेदमुक्तं^७ भवत्यन-
स्तिगधमिति^८ त्रिवलीकमित्येवेदमुक्तं^९ भवत्यपायुदाहरति ।
- IL. 149. 18. निच्छद्दिक्कमित्येवेदमुक्तं^{१०} भवति^{११} यथा त्रिधातावेव^{१२} ।
संदिग्धपुरोडाशश्रावदानकल्पः^{१३} ॥ ६ ॥ चतुर्थः ॥
- IL. 152. 2. स सपानसृजतेति^{१४} माया एवेत^{१५} उक्ता भवन्ति^{१६} स
- IL. 155. 10 वयाः ससृजतेति^{१७} छन्दाः सखैतान्युक्तानि भवन्ति^{१८} स वैव
- IL. 155. 13. स्यादिति^{१९} पुराणमार्हपत्यमभ्युपदिशन्ति^{२०} तस्य पशुवेद्याया- १०
सुल्लुकमादाय दक्षिण्या द्वारोपनिर्हृत्य दक्षिणेन घटः परीत्य
दक्षिणेन माजालीयं धिष्णियं पर्याद्यत्यान्तरेण यूपं चाहव-
नीयं चोपातिद्यत्यान्तरेण चानालोत्करानुदङ्गुपनिर्हृत्य तेन
पशुः अपवेयुरेव यदाहवनीयादुल्लुकः स्यादपया तत्सहा-

१ इत्यस्य om. M; Ben Do are defective here.

२ संज्ञानेष्ट्या again M G U H, see above

३ पौत्तिकं M Ben, पौत्तिकं the Vir. (one copy), पौत्तिकं G U,
पौत्तिक H Be and another copy of the Vir.

४ त्रिवलीकं Ben II, त्रिवलीकं Be M G U.

५ Thus Ben; निर्वपेदिति M, निर्वपेदिति Be, निर्वपेदिति H G U.

६ त्रिधातावेवं Be, त्रिधातावेवं M, त्रि (or च० चै०) त्रिधातावेवं the other
MSS.

७ Thus M only, एवेता all the other MSS.

- हरेयुः^१ किं देवत्यानि खल्वपाच्यानि भवन्तीति^२ । द्वे प्राजा-
 १५६. १४ पत्ये आग्नेयं वायव्यं वैश्वदेवमितीष्टर्गो वा अध्वर्युर्यजमान-
 सेष्टर्ग इत्युष्णायमित्येवेदमुक्तं^३ भवत्येषाण्युदाहरन्त्यध्वर्युरेवैष
 उक्तो भवत्यामन्यान्मा मन्त्रात्पादि कस्यायिदभिग्रह्या इत्यु-
 १५ व्याहारो ह^४ वा आमन्यो मन्त्रस्तस्मान्मा पाशीत्येवेदमुक्तं
 १६०. १४ भवति^५ तस्माद्यज्ञवास्तु नाभवेत्यमित्यहोरात्रादित्येकं^६ याव-
 दप्रयः शीताः^७ स्युरित्येतदेकं^८ यावदेनमभिवर्षेदित्येतदपरं^९
 १६३. ९ द्वौ समुद्रौ विततावजूर्यावित्यहोरात्रावेवैतावुक्तौ भवतः^{१०}
 पर्यावर्तते जठरेव पादो इत्युदरे पादा इत्येवेदमुक्तं भवति^{११}
 १० तयोः पशन्तो अतिथन्यन्यमपशन्तः सेतुनातिथन्यन्यमित्यहः
 पशन्तो अतिथन्ति रात्रिं स्वप्नेन सेतुनातिथन्यन्यमिति^{१२}
 १६३. १० द्वे द्रधक्षी मततो वस्त एक इत्यादित्यो ऽहोरात्रे वस्त इत्ये-
 वेदमुक्तं भवति^{१३} निरोधायैत्यसितं वसानः शुक्रमादत्ते अतु-
 दाय जार्या इति^{१४} रात्रिं वसानस्तिरोधायैति शुक्रमादत्ते
 १६७. ८, १५ ऽहरित्येवेदमुक्तं^{१५} भवति^{१६} कौटावपन्नस्येति^{१७} कतमो तु
 १६७. १० खल्वयं कौटो भवति^{१८} य एवैष पिण्डाभ्यवर्तयतीति^{१९} नित्ये

१ Thus (लण्वायम्) M G U H and the Viv. (periphrase: दर्शो वा उद्गुर्ब वा); उल्लभ^२ Be, उ-घ^३ Ben.

२ Only given by M Be.

३ All the MSS. om. the visarga and Be reads शिवा ।

४ अरति^५ MSS.

६ इति ins. M G U^७

पृथगे वैष्णवीमृचमनुवर्तयतीति^१ पृथदाव्य एवैषानुवर्तयि-
तया^२ भवति^३ ॥ ७ ॥

- II. 171. 8. अथातो इतिपाद्यान्त्याख्याखाम^१ दमे चैव^२ पृथ्याति-
पाद्याः पथैत्रा वाजपेये^३ परःप्रामानशार्वाकप्रामान्य भूयो
वैपुवते^४ वैश्वकर्मेणादित्यौ गवामयने^५ प्राजापत्यो महाव्रते^६ १
वाइत्यौ वृहस्पतिषवे^७ दैत्ये चोद्भिदि च लिपिमति च
वृषा सो अग्निः पवत इति च^८ दावयसेधे महिमानावा-
देष्टादेवायस्य वर्षा महिमाभ्यां^९ परिजुह्यात्कथमु खलु
परःसाक्षा भवो भवतीति^{१०} इद्रवद्गणस्य सोम देव ते मति-
विदो माध्यन्दिनस्य सवनस्य विष्टुपुण्ड्रभो^{११} इक्षिरोवधोभिः १
पौतशौवधोभिः प्रजाभिः पौतस्य प्रजाभिः प्रजापतिना
पौतस्य मधुमत उपहृतस्योपहृतो^{१२} भवयामीत्येव एवावाक्सा-
I. 177. 18. नामावृत्तो भवो^१ इष्टाप्रूक्षिरुषं दक्षिणेत्येष्टापिष्टकमित्येवेद-
स्तुतं^२ भवति^३ द्यौ चेद्वर्मा^४ साता दादप्रूट् सादेको च

१ Thus M, नुवर्तिर्नी)तया Be G H, 'नुवर्तयित्वे' U, नुवर्तया Ben.
२ इति ina. M G U.

३ चैव MSS.; the Viv. points to चैव ।

४ Thus (with 'म') all (only वधोभिः Ben), also the Vivampana.

५ ...३ Thus acc. to the Viv. and cp. Ap. XXI. 21. 4. The MSS. more or less corrupt.

६ Thus Be G U; 'इष्टाप्रूक्षिरुषं' M; 'इष्टाप्रूक्षिरुषं' H; Ben altogether corrupt. Is पिष्टक=पिष्टक ? or are we to read पुष्टक ? The same word occurs VII. 6:209. 18.

महाकोशः स्याद्वाववान्तरकोशौ स्याताम^१यास्त्रिगर्भाया^१ आन्वे-
नैवैतान्ब्रह्मानि^१ समुदायुत्य मध्यमेन पर्जनान्तःपरिधि निन-
येद्बुधवः सुवरिति^१ ॥ ८ ॥ पञ्चमः ॥

[180. 5.

यदास्तन्मायामधो भवतीत्यास्तमायां चेदधः स्यात्स^१स्या-

५ पयेदेवाय चेदुपाकृतायामधः स्यादन्यमेतस्मिन्स्थान उपाकृत्यो-

[180. 12.
899.

न्तरममेघसंपन्नमेतयागमयेरन्नित्येमे^१ अथा अभ्याताना^१

राश्रभत^१ इत्याहिताग्नेश्वानाहिताग्नेश्वान्यच विहारावृष्टा भव-

न्त्यभिसमारम्भान्वेनानाचार्याः^१ प्राक् स्त्रियुक्त उपजुक्त्यष्टौ

वसव इति^१ कतमे नु^१ खल्विमे वसवो भवन्तीति^१ पृथिव्य-

१० न्तरिचं घौरग्निर्वायुरादित्यश्चन्द्रमा आप इत्येते ऽष्टौ वसव^१

पतेषु वा इदं सर्वं प्रतिष्ठितं यदिदं किंच^१ य एवं वेद

प्रत्येव तिष्ठत्येकादश रुद्रा इति^१ प्राणा एवैत^१ उक्ता भवन्ति^१

द्वादशादित्या इति^१ मासा एवैत^१ उक्ता भवन्ति^१ पञ्च

गृह्यन्ते नवनव गृह्यन्ते पञ्चधा विगृह्यन्ते^१ नवनवाऽऽगवो

१ Uncertain reading, 'गर्भाया the Viv.; 'गर्भयाजमाज्येना' Ben, गर्भ-
यानमाज्ये M, 'गर्भमाज्येना' Be G U, गर्भमाज्येना H

१ 'यानि G Be and the Viv., 'यानि M U Ben, 'स्त्रिये H.

१ Thus ('नरमेव') M, 'नरमेव' or 'नरमेव' the other MSS., but
cp. the Vivarana. उच्यते इति.

१ Thus M; अथा अभ्यातानावाद्यः Be G U, अथाभ्यातानावाद्यः Ben H.

१ Thus, in accordance with the Viv., G; 'विषमारम्भा' M Be,
'विषमारम्भा' U Ben H.

१ Om. M.

१ Thus both times M and G (sec. m.); एवैत the other MSS.

- भवन्त्यथ य एव दशमो मन्त्र एतेषामेवैषो ऽभिग्रहणार्थः^१
 C. 192. 10. दृष्टो भवति^१ तां दुग्धा ब्राह्मणाय दद्याद्यस्यार्जं नाद्या-
 II. 196. 2. दिति^१ मैत्राय प्रत्यवस्थितायैवैषा दातव्या भवति^१ किंदे-
 वत्या च खल्वतिरिक्तसोमा^१ भवन्तीति^१ यद्यं यदमभ्यतिरि-
 षेरः सप्तदेवत्या^१ एव स्युरित्येतदेकमेषापरं^१ विज्ञायत च^१
 सत्त्वेषां^१ ब्राह्मणमथ कस्मादैत्रो यज्ञ आ सः स्यातो रित्येतस्मा-
 II. 199 5 दैत्रावैष्णवा एव भवन्ति^१ तेन श्रौतीभवता यद्वसः स्या
 काक्षेमुरिति^१ यद्वसः स्यात्समेवैतद्भवत्यथ चेदहः संयोगः^१ एव-
 मापद्येत^१ यथापि नव मध्यमानि सांवत्सरिकाण्यहानि घनि-
 गच्छेयुस्तदानीमेवैमं श्रौतीकत्वा संचित्युरथ चेदुदयनीये^१
 ऽतिरात्रं एतदेव^१ प्रजा वै सप्तमासत तपस्यमाना ऋजु-
 षतीरिति^१ तापृच्छन्ति^१ कतमत्तत्त्वं^१ भवतीति^१ यदेवै-

१ Thus M and the Vir.; all the other MSS. सः instead of भिः

१ निरिक्तः सोमो भवतीति M Ben (the last without दिति), 'निरिक्त-
 सोमा भवन्तीति the other MSS

१ देवता MSS

१ Thus G M U H, सत्त्वेषां सत्त्वे De, सत्त्वेषां Ben. The last
 reading seems to point to सत्त्वेषां सः, cp. the Vir.: सत्त्वेषां ब्राह्मणम्;
 but the Brāhmanas here cited is to be found TS. III. 3. 7 3.

१ Thus M and the Vir.; 'संयोगं एवमा' G U, संयोगदेवता M Be H.

१ Thus M; तिप्राचे सतदेव H U (sec. m.) तिप्राचे सतदेव G U (pr. m.),
 विराचोत्तरेव Ben, विराचि सतदेव Be.

१ षतीरिति M only (cp. XIV. 1 : 152. 5), षतीरिति all the other MSS.

१ Thus corrected; कतमत्त्वं M₁ Be U H, कतमत्त्वं Ben G (sec. m.).

तदनाहिताग्रयो वृषाश्रमः श्राम्यन्त्येतत्सूत्रं^१ भवतीति ।
॥ ८ ॥ पष्ठः ॥

1. 204. 2. अश्विनं प्रागाश्विनमिति^१ कियञ्च खस्वाश्विनं भव-
204 10 तीति^१ द्वियोजनं वा यावदाश्वो ऽष्टा गच्छेद्विस्तावा^२ वेदि-
भवतीत्याश्विकस्य प्रक्रमस्य चतुरश्रतत्वात्क्षणयामानमाददौत^३
स प्रक्रमः स्यात्तेन वेदिं विमिमौतापि वा विष्टश्रत्याश्र
रथाचाणामेकविष्टश्रत्याश्र पदानामष्टाङ्गुलस्य च^४ चतुर्विष्टं
भागमाददौत^३ स प्रक्रमः स्यात्तेन वेदिं विमिमौते^५
विस्तावो^६ ऽग्निर्भवतीति^७ चयः सप्तविधाः^८ स एकविष्टश्रति-
204 5.१ विधौ^९ ऽथेतौ ब्रह्मदौ मध्यतो देवयजनस्य जोषयत इति^{१०}
किमर्थो^{११} खन्विमौ ब्रह्मदौ भवत इत्यश्वप्रावनो ह दक्षिण
208. 18 आवभृथिक उत्तरो^{१२} द्वौ दासावनुजायै च पुत्रो ऽन्वाधेयायै
चेति^{१३} यो ऽस्य पितुरनुजायाः पुत्रः स पुरस्तान्नयत्यय यो
208. 19. ऽस्य मातुरन्वाधेयायै पुत्रः सोऽपरो^{१४} जरत्पूर्वया स्यं
209. 8.११ जानु वेष्टयित्वेतु^{१५} पधानरज्जुरेवैषोक्ता भवति^{१६} श्रतं वै^{१७} तस्या

१ Thus Ben H U G (pr m) श्राम्यन्त्येतत्सूत्रं M श्राम्यन्त्येतत्सूत्रं Be G (sec. m).

२ कियञ्च खञ्ज ins Be M, कथं नु खञ्ज H

३ सावान्वे M Be

४ च given only by M and G (sec. m), cp. XXX. 4 s fin.

५ विस्तावान्वेदिर्भे M Be, विस्तावावेदिर्भे H.

६ नु ins. Ben.

७ Thus G M Be; सोऽथो H U, सोऽथो Ben.

८ Are we to supply वै also XV. 5: 209 8 or to accept that the Karmānta points directly to T Br. III. 8. 9. 3?

- I. 209. 11. राजपुत्रा इति^१ प्रतिष्ठिता एवैत उक्ता भवन्ति^२ शत^३
 II 211. 5. राजानो^४ उपा इति^५ राजन्या एवैते नाभिषेच्या^६ भवन्त्येष
 सावित्रमष्टाकपाक्षं प्रातर्निर्वपतीत्येषैव^७ प्रथमा सावित्री^८
 वैश्वदेवपक्षि द्वितीयापराह्णे तृतीया^९ तद्वैकाहिकं कर्म
 जानीयादुत्तरतश्च देवयजनादुदवष्टेऽसातुर्मासिकानां पशूना- १
 II. 217. 18. नैव^{१०} वायय्याय^{११} पश्य एवं त्वपराय^{१२} सप्ताहान्येतयेष्टा यजत
 इति^{१३} कथमथ भक्षा इति^{१४} तत्रतत्र वा भक्षयेदपि वा पुर-
 स्तादेवैतस्मै सप्ताहाय^{१५} यूपमाद्याये^{१६} राज्ञुदालमग्निष्ठं^{१७} मिनो-
 तीति^{१८} स्मेमातक इत्येवेदमुक्तं भवत्येषापुदाहरन्ति राज्ञु-
 दालमग्निष्ठं मिनोति भूषयत्याया अपचत्यै^{१९} पौतुद्रवावभितो १०
 II. 222. 5 भवतः पुण्यस्य गन्धस्यावहत्या इति^{२०} तृतीयं दक्षिणानां ददा-
 तीत्याग्निकानामु^{२१} च^{२२} तृतीयं कामश्रेण सह तृतीयमतिरात्रे
 II. 223. 14. तृतीयं^{२३} चतुष्टोम एष भवति^{२४} चतुश्चरौय^{२५} एष^{२६} चतु-
 ष्टोमो भवति^{२७} ॥ १० ॥

१ Read वनभराजान् ?

२ Conjectural reading. नाभिषेक्ष M, नाभिषिच्य the other MSS.

३ Thus G Be; M om एवं, reading तेषा; •न्येदेरेव U H, त्वेदेरेव Be.

४ नैव M G U.

५ •वाये Be H U.

६ इति ina M.

७ Reading and interpunction dubious; •सावेराज्ञु M, •सावेतराज्ञु G, •सावेव राज्ञु - the other MSS

८ Thus G M Be; •कावापुदाहृतं U H, Ben defective.

९ इत्येके ins. M only.

१० •रोषा एष G and the Vir., •रोषादेव M Be, •रषा (or •पा) देव Be; U H.

225. 7. एकसौ स्वाहा दाभ्याः स्वाहेति^१ कथमु सञ्चेताननु-
 226. 8. वाक्काञ्चुडयादिति^१ यथाप्रकृत्यस्तथानन्तरायः^२ होतव्यास्तु-
 विंशतिः रश्मिना आदाय धूपानभ्याचन्ति चतस्रश्चतस्र इतरे
 परिकर्मिण इति^३ कथमेतासु नियुज्यादित्यश्वस्तुपरो
 ५ गोमृग इति ते चयः समानरश्मिना^४ रराश्वेषु तिस्रः^५ पर्य-
 ज्ञेषु पञ्चाग्रेषु ऽनौकवते रोहिताञ्जिरनञ्चानित्येतेष्वष्टौ^६
 सोमाय स्तराज्जे ऽनोवाहावनञ्चाहावित्येतेषु सप्ताधैतेषां चय-
 स्रपः समानरश्मिना^७ मुख्यैषैषां चतुर्थी भवति^८ समानं
 कर्मा पर्यग्निकरणात्पर्यग्निकृतानामेतेषां पशूनामूनविंशति-
 १० इत्सृज्यन्त^९ एकचत्वारिंशत्तमतिग्नियन्ते^{१०} द्विचत्वारिंशत्त-
 मेषाः^{११} ग्रासा^{१२} भवन्त्यग्रे^{१३} ऽव^{१४} द्वौ समासं गच्छतो^{१५} ऽथेत-
 रेषां प्रतिपशु^{१६} संपद्यन्त^{१७} इन्द्राग्निभ्यामोजोदाभ्यामुष्टाराविति^{१८}
 235. 6. प्रासज्यावेवैतावुकौ^{१९} भवतो^{२०} ऽथैतस्मिञ्कृत्स्नसिगर्ध^{२१}

१ •तयामन्तराय MSS (only G. •अन्तरा see m and M. •अर्धांतरायं)।

१ इति supplied by me.

१ •नितिवेचष्टौ G U Be.

४ एन om. M, एना read Be U.

५ इवेषां instead of एषां G U H.

६ Thus M; एषा G Be, ग्रासा Ben U H.

७ Thus M Be G (sec m), •श्च Ben, एन U H.

८ Thus Be G, •पशुः or •पशुं the other MSS.

९ •पद्यवे Ben H.

१० Thus G M Be; सप्रसंग्या Ben, सप्रसंग्या U H.

११ Thus (मन्मन्तिगर्धं चा.) M, •गर्ध Be Ben H U, •वधागुपि G (sec. m.).

- II. 209. 11. राजपुत्रा इति ^१ प्रतिहिता एवैत सक्ता भवन्ति ^१ यतः^१
- II. 211. 5. राजान^२ उवा इति ^१ राजन्या एवैते नाभिषेच्या^३ भवन्त्येव
सावित्रमष्टाकपालं प्रातर्निर्वपतीत्येवै^४ प्रथमा सावित्री^५
वैश्वदेवपक्षि द्वितीयापराष्टे तृतीयैतद्वैकाशिकं कर्म
कामीयादुत्तरतश्च देवयजनादुदवस्तेष्वामांसिकानां पशूना- १
- II. 217 18 सेव^६ वाचस्याय^७ पशव एवं तूपराय^८ ^१ सप्ताहान्वेतयेत्या यजत
इति ^१ कथमत्र भक्ता इति ^१ तत्रतत्र वा भवत्येदपि वा पुर-
स्तादेवैतस्मै सप्ताहाय ^१ यूपमास्याये^९ राज्ञुदाक्षमग्निष्ठं^{१०} भिनो-
तीति ^१ स्नेहान्तक इत्येवेदमुक्तं भवत्येवाप्युदाहरन्ति राज्ञु-
दाक्षमग्निष्ठं भिनोति भूषद्व्याया अपश्यै^{११} पौतुद्भावभितो १०
- II. 223. 5 भवतः पुण्यस्य गन्धकावहत्या इति ^१ तृतीयं दक्षिणानां ददा-
तोत्याग्निकानामु^{१२} च^{१३} तृतीयं कामश्रेण सप्त तृतीयमतिरात्रे
- I. 223, 14. तृतीयं^१ चतुष्टोम एव भवति^{१४} चतुश्चरीय^{१५} एव^{१६} चतु-
ष्टोमो भवति ^१ ॥ १० ॥

१ Read सप्तसंज्ञान ?

२ Unjectural reading, नाभिषेया M, नाभिषेया the other MSS.

३ Thus G Ben, M om एव, reading सेवा; *त्येदेव U H, त्येदेव Be.

४ सेव M G U

५ *साये Bo H U.

६ इति ins M.

७ Reading and interpunction dubious; *सावेराक्षु M, *सावेतराक्षु G, सावेत् राक्षु the other MSS.

८ Thus G M Be; *कानामुदाहृतं U H, Ben defective.

९ इत्येके ins M only.

१० *रीया एव G and the Vir; *रीयादेव M Be, *एवा (or *वा) एव Ben U H.

225. 7. एकस्मै स्वाहा दाभ्याः स्वाहेति^१ कथमु सञ्जिताननु-
 226. 8. वाकाञ्जुञ्जयादिति^१ यथाप्रकृत्यस्तथानन्तरायः^२ होतव्याश्चतु-
 विंशतिः रश्मना आदाय यूपानभ्यायन्ति चतस्रश्चतस्र इतरे
 परिकर्मिण इति^३ कथमेतासु नियुञ्ज्यादित्यंशस्तुपरो
 ५ गोमृग इति ते त्रयः समानरश्मना^४ रराथ्येपु तिस्रः^५ पर्य-
 श्येपु पश्चाद्येवे ऽनौकवते रोहिताञ्चिरनङ्गानित्येतेष्वष्टौ^६
 सोमाय खुराञ्चे ऽनोवाद्वावनङ्गाहवित्येतेषु सप्तथैतेषां त्रय-
 स्रयः समानरश्मना^४ मुख्यस्यैवेषां चतुर्थी भवति^७ समानं
 कर्मा पर्यग्निकरणात्पर्यग्निकृतानामेतेषां पशूनामूनविंशति-
 १० दत्तृभ्यन्त^८ एकचत्वारिंशतमतिग्न्यन्ते^९ द्विचत्वारिंशत-
 मेपाः^{१०} प्रासा^{११} भवन्त्यथे^{१२} ऽथ^{१३} द्वौ समासं गच्छतो^{१४} ऽथेत-
 रेषां प्रतिपशुं संपद्यन्त^{१५} इन्द्राग्निभ्यामोजोदाभ्यामुष्टाराविति^{१६}
 6. प्रासञ्जावेवैतावुक्तौ^{१७} भवतो^{१८} ऽथेतन्मिच्छन्मलिगर्भं^{१९}

१ *नथानन्तराय MSS. (only G *नन्तर see m and M. *सवतिरायं)।

२ इति supplied by me

३ *मितिठेवष्टौ G U Be

४ जन om. M, कना read Be U.

५ एतेषां instead of एषां G U H.

६ Thus M, श्वा G Be, प्रासा Ben U H

७ Thus M Be G (see m), *येन Ben, एत U H.

८ Thus Be G, *पशुः or *पशुं the other MSS.

९ *पश्यते Ben H.

१० Thus G M Be; सप्रसंया Ben, सप्रासंया U H.

११ Thus (जनमलिगर्भं आ) M, *प्रव Be Ben H U, *वप्राशपि. ■
 (see m.).

- आशुपिष्टानि^१ संयुक्त्याशुकानामेवैतानि त्रीहौषां पिष्टानि
 गन्धलिघेयणा संयुतानि^२ भवन्ति^३ पृथक् प्रतिप्रस्थातारो ऽव-
 II. 240. ४ दन्ति^४ तेषां मैत्रावरुणा एवानुब्रूयुर्नार्येवैतानि प्रदानानि^५
 भवन्ती^६ लुवदाय स्वाहा वलिवदाय स्वाहेति^७ सूर्याचन्द्रमसा-
 वेवेतावुक्षौ भवतो^८ ऽद्याद्युदाहरन्ति संवत्सरो वा इलुवदः^९
 II. 242. ५ परिवत्सरो वलिवदं इति^{१०} तस्य मूर्ध्नि जुहोति^{११} जुमकाय
 स्वाहेति^{१२} किं देवत्या उ खन्वियमाडतिर्भवतीति^{१३} वारुणौ-
 II. 242. 10. त्येव ब्रूयात्किं दौ विविदौ गय इति^{१४} विदिदिहौ विकीदौ^{१५} ह
 II. 243. ४ किं किदौ विभवति^{१६} पृथक् ७ पतंगो^{१७} विदौ गयो^{१८} ऽयेता-
 न्यशुतुपाकरोत्याग्नेयमैन्द्राग्रमाश्विनमिति^{१९} यमा एवैते ऋगाः^{२०}
 समानयोनयो भवन्ति^{२१} तेषामुक्तं चरणं यथैकादशिनानां
 II. 244. २ पशूनां^{२२} किं देवत्या उ खन्वतुपपवो भवन्ती^{२३} तु देवता
 इत्येतदेकमथापरमाग्नेयाः प्रथमा ऐन्द्रा द्वितीया वैश्वदेवा-
 तृतीया मैत्रावरुणास्तुर्था वारुण्यत्याः पञ्चमा सावित्राः षष्ठाः
 संवत्सराय निवचम इति प्राजापत्याः^{२४} ॥ ११ ॥ सप्तमः ॥ ११

१ Thus (मन्धलियर्च आ०) M, •ग्रह Be Ben H U, •वशाद्यपि० G (sec. m.).

२ संयुता Ben, संयुक्ताणि the other MSS.

३ om. Be.

४ All the MSS. exc. G ina. इति ।

५ Wholly uncertain reading. I have accepted the reading given by Be; विदिदिहौविहौ M, विदिद्विहौविहौ U, विदिदिहौविहौ H, विद - - दिवाकति Ben, विदिभिः किदिहेति G (sec. m.).

६ Thus Be, •उग्रैर्वाविदौ० M, उपपवोविदौ० the other MSS.

I. 245. 1.

अथायं द्वादशाह उभयविधो भवत्यहीनो वा सत्त्वं वा^१
 स^१ यद्यु^१ हैको^२ दौचते ऽहीनो भवत्यथ यदि बहवः सत्त्वं^१
 यदि चेवाहीनो यदि च सत्त्वंमुभयथैवोभयतोऽतिरात्रो भव-
 त्यन्यतरतो ऽतिरात्रा ह्यहीना भवन्मुभयतोऽतिरात्राणि

१ सत्त्वाणांदिशादेवोभयतोऽतिरात्रो ऽहीनो भवत्यादिशक्तुं^१
 सत्त्वंमतिरात्रं यथैतदग्निष्टोमायनः सारस्वतमयनं^२ विसृ-

I. 245. 7.

ष्ट्वाभयनमिति^१ कथमु खल्वेषां संनिवापः स्यादिति^१
 सावित्रेभ्यः प्रथमं संनिवपेरन्तुत्वा सावित्राणि विसमारोह्या-
 ग्निहोत्राणि जुहुयुरथ वायव्याय पशवे संनिवपेरन्वायव्येनेष्टा

१० विसमारोह्येवाग्निहोत्राणि जुहुयुरथ यदि^१ दौषणीयायै
 संनिवपेरन्तेषां तत्संन्युप्तान्येव^२ सूर्यदवसानीयाद्दुदवसायैव^३
 प्रतिवेशा यज्ञपुच्छानि कुर्वीरम्कथमु खलु संदीक्षिता विष्णु-
 क्रमात्क्रमेरन्निति^१ सत्त्वापाशाभिपरीता^२ वा क्रमेरन्नपि वा

१ Thus Ben, यद्यहीनो the other MSS

२ Before आदिशक्तुं G (sec. m.) ms आदिशादनतिरात्रोऽहीनो भवति;
 the Viv. makes no mention of these words.

३ Thus U G (pr. m.) Ben, 'सत्त्वाभयनं the other MSS, only H:
 सारस्वतायनः

४ यद्यु M G U H.

५ तत्तत् instead of तत् G U, तेवत् H.

६ सूर्यदवसाना- Ben, सूर्यदवसानीयास्तु (यु) दन- Be M, सूर्यदवसानो-
 यादुदवसाय H, सूर्यदवसानीयादुदवसाय G; cp. Ap. XXI. 2. 15.

७ Thus, hesitatingly, emended; •पाशाभिपरीता MSS. and the
 Vr.

- पाशानभिसंधिताभिक्रमः^१ आद्याह^२ क्रमस्त्राथाह^३ क्रमस्त्रे-
 II. 247. 1. त्यतिगुह्यथा^४ कल्पः स्याद्यथो एतत्सूत्रं भवति यष्ट्यामुपसद्यु-
 III. 164. 1. न्तरवेदिः संनिवपन्यपि^५ वैकादश्यामित्यनग्रिचय एवैतदुप-
 II. 247. 11. पद्यते न साग्रिचये^६ कथमु खल्वेषामहीनमंततिर्भवतीति^७
 वसतीवरीणामभियष्टणेनाभ्यर्च्युः संतनोतीष्वावर्हिषोदपकल्पनेन^८
 च पयसा विश्रामनेन च वाचो^९ यम्येन^{१०} ब्रह्मातिप्रैषेण होता
 पुनरभ्यासेन च सुप्रहृष्टयोद्गाता^{११} यज्ञश्च पुनरालम्बेन यज-
 मानः^{१२} प्रचरन्त एवैतद्ब्रह्मज्यः समाददते^{१३} ज्येमानि सव-
 नानि वर्ही^{१४}षि संचिनुयुस्त्रेषां मक्षरात्र उत्थायाग्रीध्र
 आज्यानि मृच्छन्तो ब्रह्मधेरभिति^{१५} ॥ १२ ॥ अष्टमः ॥^{१६}
 II. 248. 3. कथमु खलु दिवा प्रातरनुवाकस्याह उपक्रमो भवतीति^{१७}
 तत्पत्नीसंयाजानं वा हृदयशूलानं वाहः कृत्वा समुपनष्ट
 राजानं काळे वसतीवरौरभिर्मृच्छाहीनसंततिं कृत्वा धावो-
 वायज्यः संप्रत्याह्य त्रोणकलशे दद्यादपवित्रे समवधायाग्रीध्रं

१ Thus H U (without the visarga); पाशानभिः वर्हिषि० Ben, पाशानिःसंधिताभिक्रम M Be G (the last two omitting the visarga at the end).

२ Thus G (which has only both times *आह instead of आह); instead of the second क्रमस्त्रे Ben H U have: क्रम इति, M: क्रमश्च इति ।

३ Thus H only; *वपन्यपि H U Ben, *वपन्यपि M Be.

४ वाचयम्येन M. Is वाचयम्येन the correct reading?

५ Thus G (see m.), *आयोद्गाता all the other MSS.

६ Om. M.

द्रुत्वा समिद्धारा यन्त्याद्यत्य समिध^१ आहवनीय उपसाद-
यन्ति^१ परिहृतासु वसतीवरौष्वाहृतायाः सुवह्नायाः
सवेशनीयाः समिधो ऽधाधायेष्वावर्हिः संनह्य पयाःसि
विशिष्याग्रीधं द्रुत्वाग्रीधे संवेशनरूपाणि कृत्वा मातःकर्मणा

५. प्रतिपद्यते^१ प्रसिद्धेन महाराचिकेण^१ सिद्धमत ऊर्ध्वमुप-
स्तम्भनं वा एतद्यज्ञस्य यदतिपाह्याश्चक्रे पृष्ठानीति^१ चितृ-
चैकविंशस्य चक्रे आग्नेय उपस्तम्भनं^१ पञ्चदशस्य विणवस्य
चक्रे ऐन्द्र उपस्तम्भनं^१ सप्तदशस्य^१ चयस्त्रिंशस्य^१ चक्रे सौर्य
उपस्तम्भनं^१ यथो एतदौधायनस्य कल्पं वेदयन्ते निर्मग्न्यो

१०. मन्त्रशान्मवतीत्याध्वर्यवा एवाच मन्त्रा आवर्तन्ते नाग्निमन्य-
नौयाः^१ स्वयमृतुयाजमेवेतदहर्भवति^१ नैतदहरन्योन्यस्तृथाजं
यजतीति^१ ॥ १३ ॥

आथाव्याध्वर्युरन्यस्मै गृहं प्रदायैतेनैव यजेतमेत्य जघनेन
हविधानि उपविश्रतुंभ्रेषमुक्त्रोपोत्वाय ऊत्वा ब्यवनीय प्रद-

१५. विणमारुत्य यत्रायाचीत्तमाङ्गमौनो होद्वभचं भवयेत्प्रत्य-
ङ्गमौनो^१ ऽध्वर्युंभचं^१ पारुच्छेपौर्हता गृह्णति बालखिल्या
मेवावहणो विहरति वृषाकपिं^१ ब्राह्मणाच्छमी गृह्णत्येवया-

१ M G Be U ins. आग्नीध ।

१ पंचदशस्य Be.

१ Thus Ben; *चिन्तय the other MSS.

१ इति ins. U H, it is effaced in G.

१ Thus M; प्रत्यङ्ग the other MSS

१ *अपीय M.

मस्तमच्छावाकः^१ किंकर्मा^२ तर्ह्यध्वर्युर्भवतीति^३ प्रत्यागृणा-

- II. 232. 11. तीत्येव^४ ब्रूयाद्य^५ एता अध्वर्युरनुष्टुभ उद्धृत्वाहरति ताद्यतस्रो
गायत्र्यप्तास्त्रिस्रोऽनुष्टुभः^६ सोम राजवेद्यन्नरोहेत्येतस्ये गायत्र्ये
पदमात्रेण राजानमुपावहरेत्कपयु सुतु दग्ममहर्भक्षा^७ ।
सर्वचतुर्विंशं^८ च भवति^९ चिष्टोमं^{१०} चान्यत्र^{११} ऋणीः^{१२} क्षोमा-
दिति^{१३} चतुर्विंशो वहिष्यमानः पञ्चदशं ब्रह्मामं^{१४} त्रय-
स्त्रिंशमग्निष्टोमसमं^{१५} तामामु^{१६} ह नवागच्छन्ति^{१७} ताद्यत-
विंशतिः संपद्यन्त^{१८} एतदेवापि दग्ममहर्भक्षा^{१९} सर्वचतु-
II. 236. 8. विंशं^{२०} च भवति चिष्टोमं चान्यत्र ऋणीः^{२१} क्षोमादित्युपसृज- १०

१ Thus emended, किङ्कर्मादिर् Ben, किङ्कर्मावच्छा Ben G U, किङ्कर्मा-
वच्छा M, किङ्कर्मावच्छा H.

२ Thus G (sec. m.). प्रत्यागृणाती M Be U H, वद्धायाद्योतीत्येव Ben.

३ Thus Ben and the Viv. only; 'भवतीति' or 'भवति' the other MSS.

४ Thus (and cp. XXVI, 16 init.) M Ben Be, सर्वचतु G U H.

५ Om. G H Be

६ Thus G M Be; अवविष्टिद्विष्टोमं U H, अवतीत्यग्निष्टोमं Ben.

७ Thus M Be (Ben defective), वा चान्यत्र G U H.

८ चात्र U (sec. m.) M G.

९ Doubtful and conjectural reading, तामामुद्धमन्वातइति Ben, तामा-
मुद्धमन्वातइती M, तामामुद्धमन्वाति G U H, Ben defective. The mean-
ing is clear; त्रयस्त्रिंशतो मध्ये (१ ब्रह्मामं) नव पञ्चदशसु प्रविश्यन्ते । तस्या तयोः
(i.e. the pañcādaśāna brahmasīmā or pañcādaśāna mādhyaṇḍīnam
paramānam and the trayastriṅśāna agniṣṭomasāma) चतुर्विंशं भवति ।

१० Thus G only (•धेत्वा), •भवत्वा all the other MSS.

११ सर्वचतु Ben Be M

माचे वत्सं धारयन्त्यरुणो धयन्निति ^१ किंदेवत्या च सन्निय-
माऽऽतिर्भवतीति ^१ प्राप्तापत्येव नूयादिति ^१ ॥ १४ ॥

॥ नवमः ॥

VII. 2.
8.

अथेमं दादशहं यहायैरेव प्रतियूक्षमर्कस्य नवाहानि
१ प्रतियूक्षं गच्छन्ति यान्यन्यानि प्रायणीयोदयनीयाभां दश-
माहानि ^१ इयं कन्दोमाहानि ^१ पडेव ^१ स्वप्नानो ^१ हि ^१
प्रथमस्त्रिराचो ^१ गायत्रीप्रातःसवने ^१ प्रथमे चिराचे ^१ इष्टौ
कृत्वो ^१ इष्टे प्रथममुपाश्रयभिषवमभिषुण्णयार्देकादश कृत्वो
द्वितीयं ^१ दादश कृत्वद्वितीयं ^१ महाश्रु इन्द्रो नृवदा चर्षणिप्रा
१० इत्येतया विष्टुभा माहेन्द्रं यज्ञोयाददभेभिः सवितः पायु-
भिद्वमित्येतया जगत्या सावित्रमष्टाकपासाभ्रातःसवनीया-
न्कुयार्देकादशकपासान्माध्यन्दिनीयान्दादशकपासाश्रुतीयमव-
नीयास्सुमह्वणेन गायत्र्यच्छन्दसा प्रातःसवनीयानाचयेद्रुद्रव-
ह्वणेन विष्टुपच्छन्दसा माध्यन्दिनीयानादित्यवह्वणेन जगती-

१ ? Thus B U H, यहायोमाहा पडेव M, यतुर्बदन्त्यपडेव G, यर्बदन्त्य
पडेव Ben; the Vivaraṇas also has यदसन्त्य पडेव ।

१ स्वप्नानो Ben, स्वप्नानो M

१ Thus B G M, द्वि U द्विन् Ben H

१ Thus, in accordance with the Vivaraṇas, B, प्रथमस्त्रिराचो the
other MSS.

१ गायत्री प्रा० G.

१ (Instead of चिराचे here and in the similar passages further
on some of the MSS. (Ben H U) तिराचे ।

च्छन्दसा तृतीयसवनौयानित्यं जगतीप्रातःसवने^१ द्वितीये
 चिराचे द्वादश कृत्वो ऽये प्रथममुपाह्वयभिषवमभिषुण्याद्द्वि-
 कृत्वो द्वितीयमेकादश कृत्वत्तृतीयं^२ महाह दन्द्रो ॥ श्रीजसे-
 त्येतया गायत्र्या सावेन्द्रं यद् गृह्णीयादाममद्य सवितरित्ये-
 तथा विष्टुभा सावित्रं^३ द्वादशकपालाग्रातःसवनौयान्कुप्या-
 द्दृष्टारुपास्त्राभ्यां^४ दिनीयानेकादशकपालाह्वयत्तृतीयसवनौयाना-
 दित्यवद्भवेन जगतीच्छन्दसा प्रातःसवनौयान्त्रयवेदसुमङ्गणेन
 गायत्रच्छन्दसा माध्वादिनीयानुद्भवद्भवेन विष्टुच्छन्दसा तृती-
 यसवनौयानित्यं^५ विष्टुप्रातःसवने^६ तृतीये चिराच एकादश
 कृत्वो ऽये प्रथममुपाह्वयभिषवमभिषुण्याद्वादश कृत्वो द्वितीय-^{१०}
 मष्टौ कृत्वत्तृतीयं^७ महाह दन्द्रो य श्रीजसेत्येतां गायत्रीं चिर-
 भावर्तयेदनुपयामाह^८ सा जगती संपद्यते^९ तथा सावेन्द्रं
 गृह्णीयाद्भिरुपाष्मिन्तय इत्येतया गायत्र्या सावित्रमेकाद-
 शकपालाग्रातःसवनौयान्कुप्याद्वादशकपालाभ्यां^{११} दिनीयानेष्टा-
 कपालाह्वयत्तृतीयसवनौयानुद्भवद्भवेन विष्टुच्छन्दसा प्रातःसव-^{१५}
 नौयान्त्रयवेदादित्यवद्भवेन जगतीच्छन्दसा माध्वादिनीया-
 न्वेसुमङ्गणेन गायत्रच्छन्दसा तृतीयसवनौयानिति^{१२} ॥ १५ ॥
 ॥ दशमः ॥

१ Corrected; अवर्तयेत् G M Be, अवर्तयेत् H U; Ben has a lucana.

२ इति om. Ben U.

३ Thus M Be; विष्टुभा Ben U H G (pr. m.), विष्टुभा G (see. m.).

61. 12

I. 262. 8.

II. 11,
B.

अथायं वैपुवतो सभेत मासगणानामित्येक आहुः सप्त-
 दश दौचा द्वादशोपसदो वैपुवतं त्रिंशत्तमं^१ कथमु खलु
 गोत्रायुभ्यां सोमा^२ भवन्तीति^३ गोत्रं खलु पञ्चदशो
 बहिष्यवमानस्तिवन्त्याज्यानि सर्वसप्तदशो^४ माध्यंदिनं^५ सवनं
 सर्वैकविंशं^६ तृतीयमवनं^७ भोक्ष्यमंघायोस्तिवद्बहिष्यवमानः^८
 पञ्चदशान्याज्यानि सर्वसप्तदशं^९ माध्यंदिनं सवनं सर्वैकविंशं
 तृतीयमवनं^{१०} भोक्ष्यमंघेभौ विश्वजिदभिजितावग्निष्टोभौ
 सन्नगतौ भवतः^{११} के^{१२} नु^{१३} खल्वेतयो सोमा^{१४} भवन्तीत्यभि-
 जिषु^{१५} खलु व्युदयश्चतुरावृत्तो^{१६} इय विश्वजिचतुर्दशस्थ्या-
 वृत्तः^{१७} कथमु खल्वेकविंशतिगर्भो भवतीत्यभिजितसुपेत्य
 पृष्ठं^{१८} पठहमुपेयुरयं चीन्मरःसाधो इय वैपुवतमथ चीन्मत्य-
 क्साधोऽपावृत्तं पृष्ठं^{१९} पठहमथ विश्वजितं^{२०} कथमु खलु
 गोत्रायुषी विद्यते जानीषादिति^{२१} पुरस्तादभिजितो गामु-
 पेयात्सस्त्रान एवायुर्भवतीति^{२२} कियन्तो नु खलु गवामयने

१ Thus Be G U and the Vis., सोमा भवन्तीति H, सोमो भवन्तीति M.

२ Thus Be M, सर्वेषु G U H Ben

३ Thus G (sec. m. ; अंदिनावा all the other MSS

४ *भाने MSS.

५ Thus M Be; सर्वेषु G U Ben, सर्वेषु च H.

६ कोनु M H U Be G (pr. m.), खलु G (sec. m.), खलु Ben.

७ Thus M Ben G; *सो भवन्तीति H U Be.

८ *चतुरावृत्तः M H Be (the last two *अन), Ben defective.

९ इति Supplied by me.

ऽग्निष्टोमा भवन्तीति ^१ ज्योतिरग्निष्टोमस्त्रिष्टुदग्निष्टोमो विश्व-
जिदभिजितावग्निष्टोमौ वैपुवते दशममहर्महावतमिति भवेति
५ वा इदं मवामयनं प्रजातस्तोमं व्रुवते ^१ तस्य होत्तरं पञ्च
आवृत्तं भवति यदन्यद्भोग्याभ्यां च दशराचाच्च ^१ अनीका-
नवावृत्तान्यहान्गृहीयात् ^१ ॥ १६ ॥

- अथेमा द्वाविंशतमेकादशिन्यो गवामयने ^१ तेषां ^१ पूर्व-
स्मिन्पक्षे षोडश निष्ठीयन्ते सप्तदश ^१ एकादशिन्ये वार्ध-
११. २६५. ११. सत्यो वैपुवते ^१ सवनीयः संपद्यते ^१ तस्य नवाहान्यपशुकान्य-
तिरिच्यन्त इति ^१ कतमानि स्वल्पमान्यहानि भवन्तीति ^१
पृथग्य षडहस्थोत्तराणि त्रीणि चयश्चन्दोमा दशममहर्महा- १०
११. २६२. १२. व्रतसुदयनीयो ऽतिराच इत्यभिज्ञवाद्याचीयन्ति च तदङ्गि-
रवामयनमिति ^१ पृथ्यानामच स्थाने ऽभिज्ञवानेव दधाति ^१
पृथ्याद्याचीयन्ति च तदादित्यानामयनमित्यभिज्ञवानामच
स्थाने पृथ्यानेव दधात्यग्निष्टोमाद्याचीयन्ति च तद्वजापते-
रयनमित्युभयेषामच पृथ्याभिज्ञवानाश्च स्थाने ऽग्निष्टोमानेव ११

१ Thus M G Ba Ben U, तेषां H, cp. Ap. XXI. 23 2

१ Thus G (sec. m.) and the Viv.; सप्तदश ins. M Ben, सप्त ins. Ben U
G (pr. m.), H. defective; meaning and interpunction uncertain;
cp Ap. XXI. 23. 2

१ Thus M U Ba H Ben; •वस H G (sec. m.), •वसे G (pr. m.),
•वसेऽ Ben.

267. 9. दधात्याघाटौभिः^१ पिञ्जोलाभिः^२ कर्करोकाभिरित्याघात्यो^३
 ऽह^४ कोलोष्टा^५ भवन्ति^६ पिञ्जोला^७ उ ह वीणाकाणभ्रशा^८
 267. ६. वीणा^९ उ कर्करोकास्तं^{१०} काल एव ग्रह्यादृणत्तीत्यादृन्त्यादि-
 त्येवेदमुक्तं^{११} भवति^{१२} ॥ १७ ॥ एकादशः ॥
 १ अथ वै भवति ब्रह्मवादिनो वदन्ति स तै यजेत यो
 ऽग्निष्टोमेन यजमानो ऽथ सर्वस्तोमेन यजेतेति^१ चत्वारि
 पञ्चदशान्याण्यानि^२ तौ दौ चिष्टग्रदगौ^३ तयोरितरस्त्रिष्ट-
 त्रिष्टग्रदगौ तिस्र उपास्यति^४ तौ दौ त्रिणवचयस्त्रिष्टगौ^५
 269. 10. गायत्रं पूर्वं ऽहम्साम भवति चैष्टुभमुत्तर इति होतुराज्य-

१ Thus G M U, •द्विभिः Be H

२ Thus (पिञ्जो) H U G (sec. m.), पिञ्जो (G (pi m) Be M,
 पिञ्जो Ben.

३ कर्करो Ben, कर्करि the other MSS —•काकोर Ben H U, •कोच Ben,
 •काकोर M, •काकोर G

४ ? कोलोष्टो H, कोलोष्ट G, कोलोष्टो M U, काकोष्टो Ben, कोलोष्टो Be
 (compound of काष्ठ-कोष्ठ?)

५ Thus M H U, पिञ्जोला Be G पिञ्जोला Ben.

६ ? ? Thus read U H Be (with var. •अथ), वीणाकायाकाशश M,
 वीणाकादृण G.

७ Thus G only; वीणाया Be H U M, वीणाया Ben.

८ MSS., exc. Ben, कर्करिका; perhaps the form with short i is,
 after all, preferable.

९ Emended in accordance with the text proper; instead of
 •अथो the MSS. read अथो ।

- I. 270. 6. मेतानि^१ संपादयेदेवमेवोत्तरे ऽऽहि होतुरेवाज्ये^२ अथास्यैषा^३
 सहस्रतम्यन्वतएनी कण्डूकृतोपकृप्ता^४ भवतीति^५ सः सेविते-
 त्येवेदंसुक्रं भवति^६ कश्चिन्नु खलु काले लक्ष्मणां पशौर्हौं
- II. 273. 7. वार्धप्रौं दद्यादिति^१ संघामं जित्वा राजन्य एनां^२ दद्यात्कपसु
 खलु गर्गचिरावेष्टसुखेषु विद्यतेन यजेतेत्यापाडे वा^३ आवणे
 वा पक्षे ऽग्निष्टोमेन वा^४ यजेत^५ तत्पत्नीसंयाजानं वा इदय-
 शूक्तानं वाहः कृत्वा समुपनष्टा राजानं काले वसतीवरौरभि-
 गच्छाचीनसंततिं कृत्वा यावोवायथ्यः संप्रचास्य द्रोणकक्षग्रे
 दद्यापविष्टे समवधायाम्नीध्रं द्रुत्वा समिद्धारा यन्वाहृत्य
 समिध आहवनीय उपसादयन्ति^६ परिहृतासु वसतीवरौ- १०
 व्योहतायाः सुप्रहृष्टायाः संवेष्टनीयाः समिधो ऽम्बाधायै-
 भावर्हिः संनद्याविप्रिष्य^७ पयाः सुपवसन्त्वंथ श्वो भूते सव-
 नेष्ट्या यजेत^८ ततः क्षाम्यजुर्हरति^९ स एवमेवाहरहर्वसती-

१ Thus G U H, होतुराज्यानि De, होतुराज्यानि इतानि M, होतुराजि-
 यानि Ben.

२ वा० M.

३ Thus Ben M U, बंदकनी० Be, *बंदूकतो० G H.

४ रवां De.

५ Om. all exc. Ben.

६ Is वा to be cancelled?

७ *करोमि परिहृष्टा Ben H.

८ Thus G Be U H; *छविर्हि० the other MSS.

९ नम om. M. Ben; are we to remove it or to read as infra (k.

19). नच न ?

वरीः परिहरमाणस्तुरो मासः सवनेष्ट्या यजते ^१ नाग्निहोत्रं
 जुहोति न दर्शपूर्णमासाभ्यां यजते ^१ ऽथ चतुर्थं मासेषु पर्य-
 वेतेषु परिहृतासु वसतीवरौष्वाहतायाः सुव्रद्धाण्यायामहरहः
 संवेशनीयाः समिधो ऽभ्याधायेष्वावर्हिः संनद्ध पथाऽसि

१ विजिष्णोपवसन्ति ^१ ॥ १८ ॥

अथ यो भूत उक्थ्येन यजते ^१ तत्तथैव पत्नीसंयाजानं
 वा हृदयशृङ्गानं वाहः कृत्वा समुपनद्ध राजानं काले वसती-
 वरीरभिष्टङ्गाहीनसंततिं ^१ कृत्वा गावोवायस्यः संप्रचान्त्य
 द्रोणकलशे दद्यापवित्रे समवधायाग्नीध्रं द्रुत्वा समिद्धारा

१० यन्त्याहृत्य समिध आहवनीय उपसादयन्ति ^१ परिहृतासु
 वसतीवरौष्वाहतायाः सुव्रद्धाण्यावाः संवेशनीयाः समिधो
 ऽभ्याधायेष्वावर्हिः संनद्धाविजिष्णो पथाऽस्युपवसन्त्यथ ^१ यो भूते
 सवनेष्ट्या यजते ^१ तच्च तथैव न ^२ स्तस्वयमुर्हरति ^१ स एवमे-
 वाहरहर्वसतीवरौः परिहरमाणो ऽपराऽस्तुरो मासः ^३ सव-
 १५ नेष्ट्या ^३ यजते ^१ नैवाग्निहोत्रं जुहोति न दर्शपूर्णमासाभ्यां
 यजते ^१ ऽथ चतुर्थं मासेषु पर्यवेतेषु परिहृतासु वसतीवरी-
 ष्वाहतायाः सुव्रद्धाण्यायामहरहः संवेशनीयाः समिधो ऽभ्या-
 धायेष्वावर्हिः संनद्ध पथाऽसि विजिष्णोपवसन्त्यथ यो भूते

१ वरीभिः परिहृत्य G U:-

१ Thus M U G; संनद्ध पथासि विजिष्णोप the other MSS.

२ n read by all the MSS, but seems to be expunged in M.

३ Thus M U H; वासोवाय Ben G, मासाय Ben.

II. 273 1 इतिरात्रेण यजते सधजपुष्केनायेताः सहस्रतमौ प्राची
 १११. बोदीची वावर्तयः स्या^१ विचारं चात्मानं च न कवेयादिति^१
 ॥ १८ ॥ दादशः ॥

किंदचिष्ठा च खल्वहीना भवन्तीत्यहर्गणोऽहर्गणः सहस्र-
 दचिष्ठाः स्यादित्येतदेकमेकैकमहः सहस्रदचिष्ठाः स्यादित्येत- १
 देकं^१ दादशतदचिष्ठाः स्यादित्येतदेकं^१ यथाश्वद्वदचिष्ठाः
 स्यादित्येतदपरमादेशादेवैतस्मिन्निति रात्रे सहस्रमनुविहितं
 ददाति^१ दित्वात्रप्रभृतयोऽहीना भवन्तीकादशराचादधेमा-
 न्यहीनाभिपरीतानि^१ सत्ताणि भवन्ति यथैतत्संवत्सरगर्भं^१
 एकादशराच^१ उभयविधो हि भरतदादशाहो^१ दादशग्रि- १
 III. 163. 10. घोमा रथंतरवानागः^१ स ह भरतदादशाहो^१ ऽधोऽधोऽधोऽधोऽधो
 चित्तुप्रथममहः स्यात्पञ्चदशं द्वितीयः सप्तदशं तृतीयमेकविंशं
 चतुर्थमितौश्वेकमवापरस्त्रितयमष्टाहः^१ प्रातःश्वनं पञ्चदशं
 माघंदिनः सवनः सप्तदशं तृतीयसवनमथ^१ द्वितीयस्याहः

१ Thus M; वावर्तयः स्या G, वावर्तयः स्या U Ben H.

१ Thus G; *घोमाभिः रथैः (or रितैः) तानि the other MSS.; *घोमा-
 पतितानि or *घोमापरितानि the Visarāna; cp. infra k. 21 a. fin.

१ Thus Ben; यथैतत्सं the other MSS.

१ *द्वितीयः or द्वितीये MSS.; the following is doubtful; *यस्य
 परस्मिन् G U Ben U M, but in M व is effaced, *यस्य परस्मिन् परस्मिन्
 Ben. The Viv. has *यस्य परस्मिन्; if this is the correct reading, we
 ought to correct also रथं into रथीः.

१ The MSS. here are defective; the passage has been restored
 by me according to Śāyana on TS. VII. 1. 8 (ed. Cal., Vol. VII,
 193).

पञ्चदशं प्रातःसवनं सप्तदशं माध्यंदिनं सवनमेकविंशं
 द्वितीयसवनमथ द्वितीयस्वाह्नः सप्तदशं प्रातःसवनमेकविंशं
 माध्यंदिनं सवनं त्रिणवं द्वितीयसवनमथ चतुर्थस्वाह्न एक-
 विंशं प्रातःसवनं त्रिणवं माध्यंदिनं सवनं त्रयस्त्रिंशं
 'द्वितीयसवनम्' ॥ २० ॥

- 8.12. अयेम औपसदाः पुरोडाशाः शूर्पादानप्रभृतयः
 आप्यान्ताः^१ सुवाह्न्या चैनाम्सह सकृज्जुह्यादौपम्यवीथेन^२
 75. 8. कत्पेनाग्नेयानेककपाक्षाननुसरस्वति^३ प्राज्ञो यान्तीत्याहवनीय-
 सकाशाच्छ्रमां प्रास्तेसां यत्र निपतेत्तद्गार्हपत्यस्यायतनं
 १०. स्यात्प्राचीनं^४ तत आहवनीयो^५ ऽथ यद्यपर्याणा अप उपा-
 धिगच्छेदुरपोनग्रीथं चहं द्वितीयमवनीयानामनुनिर्वाणं कुर्यु-
 र्योपोत्तरेद्युः समाप्यन्तेव^६ श्रमां प्रास्तेत्येवा भवन्ति पञ्चाहा
 70. 5 भवन्तीत्यभिधवानामेवैते^७ ऽपच्छेदा^८ भवन्त्यष्टमे ऽङ्गि वाज-
 पेय इति^९ तत्र यदेव सुत्याभिपरौतं वाजपेयिकं कर्म

१ Thus Ben, 'मयेन the other MSS

२ Thus G (sec. m) only; 'नुसरस्वती all the other MSS. and my two copies of the Vivarapa.

३ कुर्वन्ति instead of स्यात् G (sec. m.).

४ ? Thus M G; 'जैव U H; समायेंत Ben, कसनाय्यमयेव Be; the Viv. gives the periphr : उचोर्ब समादे(रे)रात् ।

५ Uncertain; 'वैतेपच्छेदा Be, 'वैतेपच्छेदा H, 'वैते-च्छेदा Ben, 'वैतेपच्छेदा U and G (pr. m.), 'वैतेमच्छेदा G (sec m), 'वैतेपच्छेदा M. The Vivarapa periphrases : अभिधवानामेवान्ते सोषे (or 'वान्तसोषे) न प्राद्याः ।

६ इति Supplied by me.

I. 279. 11. तत्कुर्याद्वेदः सः सः दामयनमच्छन्दोमं^१ भवतीति^१ विज्ञा-
यतः^१ उ खल्वस्य छन्दोमभक्तयश्चतुर्विंशं^१ चतुश्चत्वारिंश-
मष्टाचतुर्विंशमिति^१ ॥ २१ ॥ चयोदशः ॥

II. 283. 1. अथायमतिराच उभयविधो भवत्यहीनो वैकाशो वापि
तु खल्वस्याहीनस्यैव रूपं^१ द्वादशोपसदो^१ नेकमहरभि-^१
विधत्ते^१ एकादशैव रूपः^१ स्रष्टवसतीवरोर्मणाति स्रष्ट-

I. 285. 13. तद्यशुपाकरोत्येकं^१ क्रतुकरणः^१ समवायिषिते सूर्ये^१ हिर-
ण्येन^१ षोडशिन सोमसुपाकरोतीत्यर्धांशमिति^१ इत्येवेदमुक्तं^१
भवति^१ तस्य चेदसुपाकृत आदित्यो^१ ऽभ्यस्तमियाद्वाहपथे^१ तिस्रः
सुवाङ्गतीर्जुङ्गयाद्भुवः^१ सुवरित्यथ यस्मिन्^१ इतिरिच्येताति-^१
राचं^१ सुर्वीतेत्यतिक्रान्ताः^१ खल्वस्य दीक्षोपसदो^१ इतिक्रान्तं क्रतु-
करणमतिक्रान्तः^१ षोडशिनो यद्वर्णमथ तदानीमेव षोडशि-
पाचसुपकृत्य^१ तिस्रभिर्ह्यग्निर्द्विर्द्वीयादपैतेन^१ पुरस्ताद्वाचि-
पथायेभ्यश्चरेत्तत्रैवमेव संप्रैषः^१ प्रतिप्रस्तातराघयणवतीयं^१ गुद-

१ Thus (and cp TS. VII. 4. 2. 3, Pāṇi br. XXIII. 19. 8) M G U H; *यमर्वादीन् Be, *यमर्वादीन् Ben.

१ r. विज्ञायता ?

१ Thus G (sec. m.), नेकम Be, नेकम M Ben G (pr. m.) U (sec. m.), षोडश H.—Instead of अविविधत्ते (thus M Be G U), Ben: अवि-
विधत्ते, H. अविधत्ते। The Viv.: अहीनरूपकं द्वादशोपसद्वत्तमेकमिदं इत्य-
स्माद्वत्तं च ।

१ Thus M G U Be; *त्यक् Ben, त्वं H.

१ इति om. all exc. M.

१ Thus M Ben; *येव G Be U.

१ प्रथम M G U.

द्वतीयानि^१ जाघनीः षपदाव्यं गोपायाम्नीदाश्विनं ते दिक्-

200. 11. पालः^२ शृतमप्यपररात्रे ऽस्त्विति^३ कस्मिन् ऋक्षु काल आश्विनो

द्विकपालो निरूप्यत इति^४ तार्तीयमवनिर्कैर्वा पुरोडाशैः^५

सहापि वा पुरस्तादुत्तमस्य रात्रिपर्यायस्य^६ चिद्वदै स्तोमाना-

309. 11. * मवमस्त्रिदृत्परम इत्यतिरात्रमाह्वाणमेवैतद्भवत्यथैयः^७ सौचा-

मणिकौ सुरा पादकिष्ठा^८ वा^९ भवत्यपि वा पक्षिका^{१०}

ग्रप्याणि च तोक्माणि^{११} चेति^{१२} यवानामु^{१३} ह^{१४} ग्रप्याणि

309. 15. भवन्ति श्रीशैलामु ह तोक्माणि^{१५} मापास्तु नम्रऊरथायं कारो-

तरो दाहमयो वा वैदक्षो^{१६} वा मृत्तयो वा चर्मणा त्वेवाभि-

१० विदि^{१७} स्वादयः^{१८} सुतासुतीति^{१९} सुतमु^{२०} हास्यामुच भवत्या-

331. 7. सुतमु^{२१} हास्येह भवत्यामिन्द्राचायणयज्ञे क्षुर्यादुपाः^{२२} ऋषाज-

मिति^{२३} ॥ २२ ॥ चतुर्दशः ॥

१ Om. G U H Be.

२ पश्यतो H, पोरोडाशे M

३ पादकीष्ठा H U, पाकीष्ठा G, पादविषा M, पादविषा Be The Viv.,

although corrupt, mentions the word किष्ठा ।

४ वा om. H Ben.

५ *पि both times G Be, once *पि once *वि M, *वि both times

Ben H U.

६ यवानां H Ben ; read perhaps यवानावह ।

७ वैदक्षो M H U Ben, वै G Be.

८ Thus all exc. Ben (*विदि). The Viv. seems to give the paraphrase. कर्मणा (r. च०) वन्धोष्वा (var. वन्धोऽः) ।

९ r. सुतमहास्या० ?

१० *भवत्यसुतमु Ben, भवत्यासुतमो M Be H.

- II. 292. 1. अथास्यामेकादशिन्यां यूपान्तिस्तुतं यामौ धृत्यते^१ ऽथा-
 वयनञ्चा संचारिणी^२ षष्ठ्यर्गं^३ कर्म तद्वक्त्यग्निष्ठां^४ प्रथम-
 स्यात्त्रिंशद्वद्व्याद्विदितीयस्य त्रिस्तृतीयस्यैवमेवेतरेषामनु-
 पूर्वं छेदज्ञायाय चाथ वेदिविमानं^५ दशानां च रथाक्षाणा-
 मेकादशानां च पदानामष्टाङ्गुलस्य च^६ चतुर्विंशं भागमाद-
 दौत^७ ष प्रक्रमः स्यात्तेन वेदिं विमिमीतायेमावुपस्थावानौ
 चतुरङ्गुलमात्रेण विछद्यतमो^८ स्यातामयेतरे रथाक्षान्तराक्षा^९
 1. 293. 10. एव स्युरित्यथ वै भवत्युपरसंमिता मितुयात्पिद्वल्लोककाम-
 1. 293. 12. स्येति यावत्यग्निष्ठस्योपरं^{१०} तावन्मात्रा इतरे भवन्ति^{११} षषाक्ष-
 संमितामिन्द्रियकामस्येति यावदग्निष्ठस्य रथला तावन्मात्रा^{१२}
 1. 293. 13. इतरे भवन्ति^{१३} षषाक्षमाप्रतिष्ठाकामस्येति षषाक्षमाप्रतिष्ठा-
 1. 293. 14. कामस्य करोति^{१४} ये त्रयो मध्यमास्त्राक्षमान्यशुकामस्येति
 II. 294. 1. ताक्षमान्यशुकामस्य करोति^{१५} यतिष्वेदितरानिति^{१६} ष एवमेव
 II. 294. 3. दक्षिणमुत्तरमित्यष्टौ यूपान्यतिषजत्वं^{१७} वै भवति यं कामयेत
 प्रमायुकः स्यादिति गर्तमितं तस्य मितुयादत्तरार्धं वर्षिष्ठमथ^{१८}

१. षष्ठ्यर्गं Be. Instead of षष्ठ्यर्गं कवे a citation in the Mahāgni-
 sarvasva gives षष्ठ्याग्निं कर्म ।

२ Thus according to Ms. (text and comm.) ; *ग्निष्ठान्तयात्रिंश the
 MSS.

३ On. Ben Be U; cp. XXX. 4.

४ विप्रक्ष. M Ben.

५ *चातस्यादा M Be, चातस्यादा H.

६ Thus MSS.; 1. यावदग्निः ?

७ M Ben ins. चविषजति ।

294. 6.

हृषीयाऽशमित्युत्तरार्थमत्र वर्षिष्ठं मिनोति दक्षिणार्धं हृषी-
याऽशमेप वै गर्तमिच्छैवं मिनोति ताजकु प्रमीयत इति
ब्राह्मणं^१ दक्षिणार्धं वर्षिष्ठं मितुयात्सुवर्गकामस्थाय हृषीयाऽ-
शमिति ॥ २३ ॥

- ४ अङ्गुष्ठपर्वमात्रेणङ्गुष्ठपर्वमात्रेणोत्तरमुत्तरं यूपः हृषी-
याऽशं मितुयादपि वा यूपावटानामेवैता माचा अतिखनेदपि
वोपग्रयमेवोपनिदधते^२ ताभिर्माचाभिरभिसंपादयेत्कथमु-
खसु यूपावटाऽस्य परिलिखतो यूपाऽस्योच्छ्रयतः^३ पशूऽस्यो-
पाकुर्वतः संचरी^४ स्यादित्यन्तरेणाग्निष्ठं^५ चोपस्थावानं चोपा-
१० तीत्य जघनेनोत्तरवेदिं परिक्रम्यान्तरेणाग्निष्ठं^६ चैवोपस्थावानं^७
चोपातीत्यैकैकं परिलिखेदोच्छ्रयेदोपाकुर्यादापि वा यथं
परिलिखेदोच्छ्रयेदोपाकुर्यादा तंतं न व्यवधाद्विशेषेन दक्षिण-
मुत्तरेणोत्तरमपि वा सर्वानेवापेण यूपान्परीत्यैकैकं परिलि-
खेदोच्छ्रयेदोपाकुर्यादा^८ अतिपङ्क्तं^९ तेन पूर्वाः संपद्यन्त^{१०} एवं

१ • निधत्ते U.

२ • यूपतां M, • द्रवतो Ben U

३ Corrected, कः सचरी M G Be H, क संचरी Ben, कंसचरी U. The *Malāgnisārvaṇa* संचरः (without कः) संचरी (cp also XXV. 20 : 251. 4) has the meaning of सार्जः (Viv.).

४ • घां most of the MSS.

५ Thus M and a citation in the Ms, • चाग्निं the other MSS.

६ एव given by Ben only.

७ • पंजे Ben, • पञ Ben, • पंजं H.

यतिपक्तानामेवैतेषां यज्ञानां^१ पञ्च दक्षिणार्धान्यशुतुपक्रमैव^२
 स्थापयेयुर्वास्तु^३ प्रथममत्यानयेयुरथानुपूर्वमितरानन्तरेण चा-
 त्वास्तोत्कराबुदङ्गुपनिश्चम्य^४ प्रक्षान्वा^५ निचन्युरपि वा मण्डली-
 कृताः^६ स्तेषां वया उत्थिद्याहरेयुषंया^७ वपाभिर्विहारं चात्मानं

I. 296. 3. य न अवेयुरथायं पादौवतो ऽङ्गुष्ठपर्वमाचेणोत्तरार्धाधूपाद्गुह्यौ-

याः^८ स्थादपि वा यथात्राद्याणमवाङ्नाभिमचषालमनवस्तीर्ण-

. 297. 15. मयेदं^९ सपांणामयनं स्तोमतो विकृतं भवत्येदं विश-

. 298. 11. सृजामयनं कथमिदानीन्तनेषु स्यादिति^{१०} शतं दौचाः शत-

सुपसदः सप्तसं^{११} प्रसृतः^{१२} ॥ २४ ॥ पञ्चदशः ॥

I. 299. 10. अयेदं कुष्टपायिनामयनमग्निहोचपूर्वमेके ब्रुवते सोमपूर्व-

सुपसन्ति^{१३} तत्पत्नीसंयाजान्तं वा षट्शस्त्रान्तं वाहः कृत्वा

१ Om Ben Be.

२ यज्ञान् ms. all the MSS. exc Ben (cp. XVII. 14 : 293. 10).

३ ऽङ्गुलम्य G U.

४ Thus Ben only and Ms. (प्रक्षानुक्तकृतावस्थितान्), and the Vivarana (प्रक्षान्वा स्थितानि (sic) स्था); प्रतिप्रधाया U (pr. m.), प्रति-प्रक्षान्वा; the other MSS.

५ Thus the Ms. (तेषां संश्रयानां वपा अन्त्युषा उत्थिद्या परिकर्मिणं चाहवनीयं प्रति बवेयुः); अन्त्युषंया the MSS.

६ अमवस्थितम् instead of अमवस्तीर्णम् G (sec. m.).

७ These words are missing in G Be U H; प्रसृता M, प्रसृत Ben.

८ Uncertain reading; सुपसन्ति G (sec. m.) Ben; सुपसं U L.

९ सुमयं M, सुविवचयं Be; the Vir.: य वा चारभस्योवमयः ।

- समुपनक्ष राजानं कास्ते वसतीवरीरभिष्टद्याहीनसंततिं^१ कृत्वा
 पावोवायव्यः संपन्नास्य द्रोणकक्षगे दग्नापवित्रे समवधायान्नीध्रं
 द्रुत्वा समिद्धारा यन्त्याहृत्य समिध आहवनीय उपमादयन्ति^१
 परिहृतासु वसतीवरीव्वाहृतायाः स्रजक्षणायाः संवेगनीयाः
 १ समिधो ऽध्याधायेष्वावर्हिः संनक्ष्त्राविशिष्य पयाः स्रजमुपसन्दय
 यो भूत आमावास्तेन हविषा यजते^१ तच्च न क्षम्ययजुर्हरति^१
 त एवमेवाहरहर्वसतीवरीः परिहरमाणा अष्टाविंशतिमक्षा-
 न्यामावास्तेन^१ हविषा यजन्ते^१ नाग्निहोत्राणि जुह्वति न
 पौर्णमासीं यजन्ते^१ स यच्च द्वतीयसवने धिष्ण्यान्विह्वरति
 १० तदजस्रं मार्जाक्षीयं करोति^१ समाधनेषु हविःषु गार्हपत्ये
 करम्भपाचाण्यभिपर्यङ्गि कृत्वा तैर्मार्जाक्षीये प्रचरति^१ गार्हपत्य
 ११ पिण्डपिद्वयजः अपयित्वा तेन मार्जाक्षीय एव प्रचरति^१
 प्रतिपूरयमुवेवैषां^१ प्रवराप्रवृणीत^१ एकैकस्त्वैषां चयस्त्वयः
 पिण्डास्ते पञ्चदश^१ महापिद्वयश्चे स्त्रीर्ण^१ बर्हिर्भवति न वेदि-
 १२ मालिखति^१ न क्षम्ययजुर्हरति नाव्यानि गृहीते^१ स यच्च

१ Emended (cp. XXVI. 18, 19); •वरीभिः परिहृताः UH, वरीरभि-
 परिहृताः M G Ben, •वरीभिः परिहृताः Bo.

१ Emended; •विशतिरहाः MSS.

१ Thus M G UH and the Viv.; •पुदपः Ben Bo.—•मुवेवैषां my
 conjecture (उवेव = उ एव), •मुवेवैषां MSS. ex. G (•मुवेवैषां) ।

१ पंचदशः M Ben Bo.

१ स्त्रीर्णः M Bo H.

१ After लिखति Ben ms. न चनति ।

तृतीयध्वने धिष्ण्यान्विषरति तदजसं मार्जालीयं करोति^१
 समासन्नेषु हविःषु गार्हपत्ये महापितृयज्ञहवींश्चि यपयित्वा
 तैर्मांजालीये प्रचरेद्वाह्वनीये मास्त्या प्रचरेदन्तमेवावधुयः^२
 परीयादितृतीया^३ वेदिर्भवति प्रक्रमाणासु च तृतीयं नवमसु^४
 भूमेर्भागो भवतीति^५ ॥ २५ ॥ पौडशः ॥

L. 302, 12. अथ पञ्चहविषमिष्टिमिष्टान्धं पुनरावृत्तमेकैकेन हविषा
 यजेतैकं चेहे वा हविषो पर्यवेते स्थातानं संवत्सरः समा-
 येत कथं तच्च कुर्यादिति^१ प्रतिवृत्त्येतस्य पञ्चस्य पञ्चहविष-

L. 302, 16. मिष्टिं निर्वपेदथ संवत्सरतमे ऽग्निं पञ्चहविः स्थादिति^१ प्रथमे
 द्वादशाहे ऽग्निं चिन्वीतेति^२ प्रथमे द्वादशाहे ऽग्निं चिन्वान-
 चतुरहं प्रथमयोपसदा गच्छेच्चतुरहं मध्यमयाष्टाहोनां संव-
 त्सरमुत्तमयापि तराश्चतुरहोनाश्चतुरहोनानेकैकया^३ चतुर-
 चतुरो^४ मासान्प्रत्याददीत^५ चतुरहं प्रथमयोपसदा गच्छे-
 चतुरहं मध्यमया चतुरहमुत्तमयापि वा चतुरश्चतुर एव
 मासानेकैकयोपसदा गच्छेदित्युत्तमे^६ द्वादशाहे ऽग्निं चिन्वी-
 तेत्युत्तमे द्वादशाहे ऽग्निं चिन्वानो ऽष्टाहोनां संवत्सरं प्रथम-

१ Thus M (see m.) G, *रेद्वनयान्धया Be; *रेदन्तमेवावधुयः U H.

*रेदन्त इवावधुयः Ben; ep. the Vivarana; अथभयोान्धं अच्चेत् ।

२ Thus (परीयात्) M Ben; प्रवीयान् the other MSS.

३ नवमां च Ben.

४ Instead of इतयान् (thus Ben M the Viv.) इक्षान् H Be G U.

५ Thus G U M H Be; चतुरश्चतुरहोनां Ben.

६ इति om. G.

योपसदा गच्छेच्चतुरहं मध्यमया चतुरहमुत्तमयाथितराह-
तुरहोनानेकैकया^१ चतुरहचतुरहोनानामासाग्रत्याददौ^२ । चतु-
रहं प्रथमयोपसदा गच्छेच्चतुरहं मध्यमया चतुरहमुत्तमयापि
वा चतुरहचतुर^३ एव मासानेकैकयोपसदा गच्छेदिति^४ ॥ २६ ॥

393. 6. ५ अथ लोकंशृणा इष्टका उपदधन्मासमेतीति^१ लोकंशृणा
इष्टका उपदधन्मासं गत्वा विश्रान्तमस्यामहः^२ सर्वं प्रच्छादं
प्रच्छादयेदपि वा विश्रान्तो ऽवकाशं कृत्वा लोकंशृणा इष्टका
उपदधन्मासमेतीति^३ कथमेतं मासं गच्छेदित्येष्टिः प्रथमाथ
पूर्वाञ्चिके प्रवर्ग्योपसदावयेष्टका^४ अथापराञ्चिके^५ प्रवर्ग्योपसदौ
१० मासि वसोधांरिति^६ मासं पुरीषेण यन्तीति^७ कथमेतं मासं
गच्छेदित्येष्टिः प्रथमाथ^८ पूर्वाञ्चिके प्रवर्ग्योपसदावथ पुरीष-
मथापराञ्चिके प्रवर्ग्योपसदौ^९ चतुरो मास उपसङ्गिरे-

१ Instead of इतरान् some of the MSS. again इतान्;—चतुरहोनान्
twice (as above) H, and one of my copies of the Vivarapa.

२ ? Thus (and is so to be read also supra, 308. 12 ?) M U G,
चतुरहचतुरोनामासाग्र० K, चतुरहचतुरहोनानामासाग्र० Ben, चतुरहचतुरोनामा-
सान्० Be.

३ Thus Ben H and one copy of the Viv ; चतुर the other MSS.

४ Are these words corrupt? The Vivarapa periphrases:
विंशतमे ऽङ्गि सर्वमुपधेय येनमुपदध्यात् ।

५ Thus according to the Viv.; •षेष्टकामयाप० G, U Ben; the
other MSS. are incomplete.

६ १ अथ om. the MSS; it is given in the Vivarapa.

तीति^१ 'यदभुव' मासेन करोति तदिष्ट दग्ग्रावेण करोति^२
 चतुरो मासः सृजोतीति^३ 'कतमे तु खन्विमे मासा भव-
 न्तीति^४ 'गवामयनस्य प्रथमोत्तमौ च मासौ यौ चाभितो

II. 306. I. विपुवतः^५ सप्त वैपुवतेन^६ वसतीवरीषु मृत्पिण्डमन्ववधायेति^७
 किमर्थो^८ तु खन्वयं मृत्पिण्डो भवतीति^९ 'संतन्यर्थ' एष^{१०}
 भवतीति^{११} 'भिन्ने कुम्भे अन्यस्मिन्कुम्भे एतं मृत्पिण्डमन्ववधा-
 याप^{१२} 'आनयेत्तत्पक्षोऽसंयाजान्तं वा चदयशूलान्तं वाहः कृत्वा
 सप्तपनद्या राजानं काले वसतीवरीरभिगृह्णाद्दैनसंतति^{१३} कृत्वा
 प्रावोवायव्यः संप्रचान्न द्रोणकलशे दग्गापवित्रे समवधायाम्रीधं
 द्रुत्वा समिधारा यन्वाचत्य समिध आहवनीय उपसादयन्ति^{१४}
 परिहृतासु वसतीवरीष्वहतायाः सुवच्छायायाः संवेगनीयाः
 समिधो भ्वाधायेध्वावर्हिः संनञ्चाविशिय^{१५} पयाः स्युपवसन्त्यथ
 यो भूते सवनेष्ट्या यजन्ते^{१६} 'तत्र न सस्वयजुर्हरति^{१७} 'त
 एवमेवाहरहर्वसतीवरीः परिहरमाणाः संवेत्सरः सवनेष्ट्या
 यजन्ते^{१८} 'आग्निबोचाणि जुहति न दर्शपूर्णमासाभ्यां यजन्ते^{१९}

१ Time Ben and the Vir.; उपसद उपसद्विरतीति the other MSS.

२ Thus the Vir.; चदय the MSS

३ वैपुवतो. Ben.

४ Thus Be U G H M, 'पिण्डमन्ववधाय Ben.

५ Thus Ben; the other MSS. om. चतुः Be defective.

६ Thus Be G U H; 'वरीरभिपरिगृह्णा' M (sec. m.).

७ Thus M O U Be; संवच्छाविशिय Ben H.

८ 'हरति MSS.

ऽथ संवत्सरतस्यां^१ पर्यवेतायां परिच्यतासु वसतीवरीष्वाह-
तायाः सुब्रह्मण्यायामहरहः संवेगनीयाः समिधो ऽभ्याधा-
येष्मावर्हिः संनद्ध पयांसि विग्नियोपवसन्त्यथ श्वो भूते^२
ऽभिजितेष्टोत्तिष्ठन्ति^३ ॥ २७ ॥ सप्तदशः ॥

306. 8. ५

अथ वै भवति कन्दयितं चिन्वीत पशुकाम इत्यभ्यादा-
नप्रभृतीन्मन्त्रान्साधयेदा^४ वायव्यात्^५ प्रत्यचं वायवेन पशुना
यजेत प्रत्यचं दीचणीययो^६खाप्रवृत्तनप्रभृतीन्मन्त्रान्साधयेदा
वात्सप्रविष्णुकर्मैः^७ प्रत्यचं वात्सप्रविष्णुकर्मैः क्रमिता निगदे-
देवेतरान्मन्त्रान्विहरेदग्निः^८ रूपाणि^९ दशयेद्वैदिरिणं^{१०}
तत्र नैचंतिमन्त्रान्निगदेत्^{११} प्रत्यचं गार्धपत्यमुपतिष्ठेत^{१२} प्रत्यचं
प्रायणीयया^{१३} प्रत्यचमातिथ्यया^{१४} कार्ष्णाजिनौप्रभृतीन्मन्त्रा-
न्साधयेदा^{१५} कर्षणवपनाभ्यां^{१६} प्रत्यचं कर्षणवपने^{१७} प्रथमां

१ Thus emended, *संवत्सरतस्यां Be U II, *संवत्सरतस्यां G Ben.

२ Thus Ben and G (sec. m.); भूतेष्वभिजिते U, भूतेष्वभिजिते H Be,
भूते इष्टोत्तिष्ठन्ति M

३ Corrected; इत्यभ्यादानं Ben, इत्यारभ्यादानं the other MSS.;
The Vivarapa details देवस्य नेत्यादिनाभ्यादानं (sic), cp. II. 2: 2. 3.

४ Doubtful; G (sec m.) reads as given in our text and op.
the Vivarapa विहरेत् चिनुषादग्निम्; विहरेदग्निं वरूपाणि Ben, विहरेदग्निं
रूपाणि Be, विहरेदग्निं रूपाणि H U, विहरेदग्निं रूपाणि M; the comm. on the
Sulba cites the passage with रूपाणि.

५ Emended; नैचंतिमन्त्रां M Be G (sec. m.); नैचंतिमन्त्रां Ben U,
नैचंतिमन्त्रां H.

६ Thus (कार्ष्णाजिनौ) M Be H U (cp. X. 23: 21. 17); *जिनि.
G (sec. m.) *जिनि Ben.

तीति^१ यदमुच^२ मासेन करोति तदिह दशरात्रेण करोति^३
चतुरो मासः सुनोतीति^४ कतमे नु खल्लिमे मासा भव-
न्तीति^५ गवामयनस्य प्रथमोत्तमौ च मासौ यौ चाभितो

II. 308. 1. विपुवतः^६ सह वैपुवतेन^७ वसतीवरीषु मृत्पिण्डमन्त्रवधायेति^८
क्षिप्तयो^९ नु खल्वयं मृत्पिण्डो भवतीति^{१०} संतन्य^{११} एष^{१२}
भवतीति^{१३} भिक्षे कुम्भे ऽन्यस्मिन्कुम्भ एतं मृत्पिण्डमन्त्रवधा-
याप^{१४} आनयेत्तत्पत्नीसंयाजान्तं वा हृदयशूलान्तं वाहः कृत्वा
सनुपनह्य राजानं काले वसतीवरीरभिगृह्णाहीनसंततिं^{१५} कृत्वा
पावोवायव्य^{१६} संप्रचान्त्वा द्रोणकलशे दशापवित्रे समवधायाग्नीध्रं
कृत्वा समिद्धारा यन्थाहृत्य समिध आहवनीय उपसादयन्ति^{१७}
परिद्धतासु वसतीवरीध्वाङ्गताया^{१८} सुवस्त्राण्याया^{१९} संवेष्टनीयाः
समिधो ऽभ्याधायेष्वावर्हिः संनष्टाविशिष्य^{२०} यथा^{२१} स्तुपवसन्त्य
शो भूते सवनेष्टा यजन्ते^{२२} तत्र न स्तम्भयजुर्हरति^{२३} त
एवमेवाहरहर्वसतीवरीः परिहरमाणाः संवत्सर^{२४} सवनेष्टा
यजन्ते^{२५} नाग्निहोत्राणि जुह्वति न दर्शपूर्णमासाभ्यां यजन्ते^{२६}

१ Thus Ben and the Viv.; यदमुच उपसद्विरेतीति the other MSS.

२ Thus the Viv; यद्वत् the MSS.

३ वैपुवतो: Ben.

४ Thus Be U G H M; *पिण्डमन्त्रवधा Ben.

५ Thus Ben; the other MSS. om चनु; Be defective.

६ Thus Be G U H; *वरीरभिगृह्णाया M (sec. m.).

७ Thus M G U Be; संनष्टाविशिष्य Ben II.

८ *देरति MSS.

ऽथ संवत्सरतस्या^१ पर्यवेतायां परिहृतासु वसतीवरौष्वाह-
तायाः सुनक्षत्राणामहरहः संवेशनीयाः समिधो ऽध्याधा-
येष्वावर्हिः संनक्षत्रा पयाऽसि विजिग्योपवसन्त्यथ श्रो भूते^२
ऽभिजितेद्वोत्तिष्ठन्ति^३ ॥ २७ ॥ सप्तदशः ॥

100. 8. १

अथ वै भवति कन्दश्चितं चिन्वीत पशुकाम इत्यभ्यादा-
नप्रभृतीन्मन्त्राभ्याधयेदा^४ वायव्यासं प्रत्यचं वायवेन पशुना
यजेत प्रत्यचं दौक्षणीययोखाप्रवृत्तनप्रभृतीन्मन्त्राभ्याधयेदा
वात्सप्रविष्णुकसेभ्यः^५ प्रत्यचं वात्सप्रविष्णुकसेः क्रमित्वा निगदे-
देवेतरान्मन्त्रान्विहरेदग्निः^६ रूपाणि^७ दर्शयेद्गच्छेदिरिणं^८
१० तच्च नैर्चतान्मन्त्राग्निगदेत्^९ प्रत्यचं गार्हपत्यमुपतिष्ठेत्^{१०} प्रत्यचं
प्राचणीयया^{११} प्रत्यचमातिथ्यया^{१२} कार्पाजिनौप्रभृतीन्मन्त्रा-
भ्याधयेदा^{१३} कर्षणवपनाभ्यां^{१४} प्रत्यचं कर्षणवपने^{१५} प्रथमां

१ Thus onward... (Be U H, *वत्सरतस्या G Ben.

२ Thus Ben... (m.); भूतेष्वोत्तिष्ठन्ति U, भूतेष्वोत्तिष्ठन्ति H Be,

भूते इद्वोत्तिष्ठन्ति तानि जानीयात्... (pa del.)

३ Correct... (the other MSS.;

The Vivara... (sa), cp. X. 2 : 2. 3.

४ Doubtful; G (sec. m.) reads... as given in our text and cp.

the Vivara विहरेत् चिनुयादग्निः; विहरेदग्निं तन्मन्त्राणि Ben, विहरेद्गो-
रूपाणि Be, विहरेद्गोरूपाणि H U, विहरेद्गोरूपाणि M; the comm. on the

Salla cites the passage with चिनुयादग्निः।

५ Emended, नैर्चतान्मन्त्रा M Be (sec. m.), नैर्चतान्मन्त्रा Ben U,

नैर्चतान्मन्त्रा H.

६ Thus (कार्पाजिनौ) M Be H U (cp. X. 23 : 21. 17); *जनि-

G (sec. m.) *जनि Ben.

चितिः सपुरीषां निगदेदेवं द्वितीयासेवं द्वितीयाः^१ सर्वाः^१
 चितिः सपुरीषाः सवष्टां चितिः सपुरीषां^१ निगदेद्या^१
 अहान्तःप्राचीका^१ आऊतयः स्युर्जुष्टयादेव ता^१ अथ य
 योत्तरवेदिका मन्त्राः स्युर्निगदेदेव तान्^१ ॥ २८ ॥

अग्निहोत्रं वै दग्धहोतुर्निदानं दग्धपूर्णमासौ चतुर्दशतिरि-
 त्येकं आनुपूर्व्यै^१ भवते^१ इथाप्युदाहरन्त्याम्बाधेयं पूर्वस्थां तता-
 वेकादशमयाजः सर्वे^१ सद्योत्यस्यन्तवः षडुतेति^१ घाण्मासः^१
 एष षड्वन्म सक्तो भवत्युदाहरन्ति षट्सुषट्सु मासेष्वा-
 दितामिना पशुमा यष्ट्यं भवत्युभे काष्ठे अभियजेत^१
 माघमासे^१ धनिष्ठाभिहन्तरेणेति भावुमानधाम्नेषस्य आवणस्य^१
 दक्षिणेनोपनिवर्तत इत्येते काष्ठे भवतस्तदनतो ज्योतिमानस्य^१

१ The reading of this passage is wholly uncertain; I have accepted the reading of M (on २४ cl. १५ and २६); सर्वाचितिः पुरीषां चितिं षडुतीषां U H; सर्वाचितिः पुरीषां G, सर्वाचितिः नदिषां - - - चित्तेषुपुरीषां De, सर्वाचितिः देवे. माघमास्योदीषा Ben.

१ Thus G (sec. m.), which other MSS. exo. U, reads 'चानिष्ठा' instead of 'चानिष्ठा' in the Vir. (pr. m.), निगदेदेव्याप्राणां प्राचीका M., निगदेदेव्याप्राणां प्राचीका H, निगदेदेव्याप्राणां प्राचीका U, निगदेदेव्याप्राणां प्राचीका De, निगदेदेव्याप्राणां प्राचीका Ben.

१ Thus M Ben U G (sec. m.), पूर्व Be, अनुपूर्व्यं H G (pr. m.).

१ Thus Be U G and the Vir. (one copy); पञ्चास्य M H Ben and the Vir. (another copy).

१ 'मासेन Ben U (sec. m.).

१ Are we to read with the Vivaraṇa. ज्योतिमान् ?

- ॥ ८. संवत्सरो नातीषाद^१ चतुर्मास्येषु सोमेषु पञ्चशोता सप्तशोतु
स्थानं प्रत्येत्य^२ य एष चतुर्मास्यसंयोजनो निर्मग्न्य उत्सीद-
त्येष पशुसंयोजन एव^३ भवति^४ परिधौ पशून्विश्रुञ्जीतेति^५
- ॥ १७. ब्राह्मणमेतदूपा एव तदस्माकं भवन्त्य^६ महापितृयज्ञे स्त्रीर्णं
१ बर्हिर्भवति न वेदिमालिखति न स्तम्भयजुर्हरति नाव्यानि
शृङ्गीते^७ स यच्च द्वतीयसवने धिष्णिद्यान्विहरति तदजस्रं
मार्जांजीयं करोति^८ महाहविर्भिर्भ्यरित्वा समासत्वेबु हविःषु
गार्हपत्ये महापितृयज्ञश्च^९ अपि तैर्मांजांजीये प्रच-
रेदोहवनीये माहृत्या प्रचरेदन्तमेवावमृषः^{१०} पुरीषार्क्ष प्रथमा
१ चितिः पुरीषवती^{११} मन्त्रवती भवतीति^{१२} प्रथमेवाष्ट चितिः
पुरीषवती मन्त्रवती भवत्येतरास्तूष्णीका^{१३} चांयां चितिः
सपुरीषां भवते साधेवाष्ट चितिः पुरीषवती मन्त्रवती भव-
त्येतरास्तूष्णीकाः^{१४} ॥ २८ ॥ अष्टादशः ॥
- ॥ ३१. १. अथेम एकाहस्येषां यान्वहान्वनादिष्टान्वग्नियोमा इत्येव
११ तानि जानीयादपाहीनराचिसत्तेषु यान्वहान्वनादिष्टान्वग्न्या
॥ ३२. इत्येव तानि जानीयान्माध्दिनीया एवैनं चमसा निमृजन्तो

१ य the MSS.

२ पशुं instead of पशून् M.

३ Thus M G U H Be; एवमस्माकं भवत्यस्य Ben.

४ Thus Ben (only चरेत् instead of प्रचरेत्); चरेद्वसोपमृषः G H,

चरेद्वसोपमृषः U, चरेद्वसोपमृषः Be, प्रचरेद्वसोपमृषः M; cp. XXVI.

25 : 308. 3.

५ सपुरीषवती MSS.

यन्तीति^१ । सदस्यामीनं माध्यन्दिनीया एवैनं चमसा निमृ-

II. 344. 13. जन्तो यन्ति भक्षार्थाय^२ तुर्विष्टं एष भवति^३ शुक्रामन्विनोः

II. 345. ४. स्रस्त्रावेष्टाभिपिञ्चतीति^४ यजमानायतन आसीनः शुक्रा-

II. 345. 9. मन्विनोः स्रस्त्रावः समानीयाभिपिञ्चति^५ । चतुष्टोम एष

भवति^६ सप्त हवींश्चि प्रातःसवनोयाननुवर्तन्त इत्याग्नेयो ५

ऽष्टाकपालः पौष्णश्चरुः सावित्रो^७ द्वादशकपालस्त्राष्टो ऽष्टा-

कपालो वारुणो दशकपालो वैशदेवश्चरुर्मासतः सप्तकपाल

II. 346. ४. इत्यष्टौ हवींश्चि प्रातःसवनोयाननुवर्तन्त इत्याग्नेयो ऽष्टाकपालः

सौम्यश्चरुः सावित्रो^८ द्वादशकपालो चार्धसत्यश्चरुर्ग्रीपोमीष

एकादशकपालः सारस्वतश्चरुर्वारुणो^९ दशकपालो द्यावापृथिव्य १०

II. 346. 17 एककपाल इति^{११} यत्किञ्च राजसूयमृतेभोमं तत्सर्वं भव-

तीति^{१२} मासतं चात्रैकविंशतिकपालं प्रतिषेधयत्यौपसदा-

II. 347. 1४ श्वेष्टीरर्धचतुर्दशैरेष^{१३} मासैः संतिष्ठते^{१४} यत्किञ्च राजसूयमनु-

त्तरवेदीकं^{१५} तत्सर्वं भवतीति^{१६} द्विपशुं चात्र पशुवन्धं प्रतिषेध-

II. 348. 19. यति^{१७} चातुर्मास्यानि चाध्यर्धनेष^{१८} मासेन संतिष्ठते^{१९} चिह्नं १५

१ इति om. M Ben U.

२ Thus G H U Be, समवनीया. M, सवनोया. Ben.

३ The words द्वादश. unto सावित्रो (incl., l. 6) are given only by Ben, which, however, reads सावित्रो दशकपा. instead of पा. द्वादश. ।

४ Thus Ben, सवित्रश्च the other MSS.

Thus M Ben; •वेधर्दलो. Be U H. •वेधवनीतो. G.

•वेदिकं all, but ep. T Br. II. 7. 5. 2.

Thus Be, •यदि the other MSS.

Thus G only; मास. all the other MSS.

350. 14. व्याघ्र उत या पृदाकाविति ^१ किंदेवत्या उ खल्वियमाज्जति-
भवतीति ^१ ॥ ३० ॥
354. 16. इन्द्राणीदेवतेत्येव ^१ ब्रूयात्सप्तदशिना पशुवन्धेनेष्टोखाः
संभृत्य पशुग्रीवाणि च वायव्येन पशुना यजेतापि वा पुरस्ता-
१ देव तूष्णीः ^२ संभृताः ^३ संभृत्य मन्त्रवर्तौ दृष्ट्वा संभृत्य तयानु-
प्रक्षिप्य ^४ नियुनक्ति कृष्यस्योपयामगृहीतो ऽस्यग्रे त्वा दृष्टदत्ते
356. 8. वयस्यत उक्त्यायुवे यत्ते अग्रे दृष्टदयस्यस्यै त्वा विष्णवे त्वा
जुष्टं गृह्णामीति ^१ परिमृज्य सादयत्येष ते योनिरग्रे त्वोक्त्या-
58. 14. युव इति ^१ नियुनक्ति भुवस्य मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या
१ मघवन्तमृताय जातमग्निम् ^२ । कविः सभाजमतिथिं जनाना-
मासन्ना याचं जनयन्त देवाः ॥ उपयामगृहीतो ऽघीन्द्राय
त्वा मघवते जुष्टं गृह्णामीति ^१ परिमृज्य सादयत्येष ते योनि-
359. 3. रिन्द्राय त्वा मघवत इति ^१ नियुनक्ति पात्रीवतस्योपयाम-
गृहीतो ऽसि दृष्टमृतिमुतस्य त इन्दो ^२ इन्द्रियावतः पत्नीवन्तं
१ यष्टं गृह्णामीन्द्रा ^३ पत्नीवा ^४ इति ^१ नियुनक्ति हारियोजन-

१ इन्द्राग्रे Ben.

२ तूष्णीमेव M.

३ संभृतां all, but cp. the Vivarana - तूष्णीं संभृता उक्ता संभृत्य ।

४ Thus M, नवानुपप्रक्षिप्य Be, नवानुपप्रक्षिप्य G (sec. m.), त्वं

Ben H U

१ जातमिन्द्रमग्निं M.

(Thus M G U, इन्द्रो the other MSS.

२ Uncertain, •भीमशिर G (sec. m.), •भीमशिर Be, •भीमशिर

H •भीमशिर U, •भीमशिर - उ Ben, •मघवा M.

स्योपयामग्रहीतो ऽग्निं रोहिदग्निं रोहिद्योजनो रोह्यो स्वाता
 वज्रस्य भर्ता ऽग्नेः प्रेता तस्य ते देव सोमेष्टयजुष सुतसोमस्य
 ग्रक्षोक्तस्य रोहिदन्तं ग्रहं गृह्णामि रोह्यो स रोह्योर्धानाः
 सहसोमा अग्नये स्वाहेति ' यो ऽग्निष्टुतोन्द्रसर्गस्तमुखादयेर्ध
 रन्द्रस्तुत्यग्निसर्गस्तमुखादयेर्धित्या अन्य देवताः ' किदेवत्यानि ५

II. 300. 10. खल्वतिरिक्तलोवाणि भवन्तोत्याग्निनानीत्येव मूयाद्यच्च^१ किंच
 राचिसुपातिरिच्यते सर्वं तदाग्निमितीन्वेकमथापरमाग्नेयं
 प्रथममैन्द्रं द्वितीयं वैश्वदेवं तृतीयं वैष्णवं चतुर्थमिति^२
 ॥ ३१ ॥ एकोनविंशः ॥

II. 300. 11. स षोडश जघन्यादःसु प्रजहितेषु^३ यवेधिति^४ ! प्रष्टदि-

II. 300. 12. तेवित्येवेदमुक्तं^५ भवत्यधिकरणेनेत्येवेदमुक्तं भवत्यु^६ लिजः^७ पदे-

II. 307. 1. नाकापयतीति^८ तत्पूर्वं^९ वेत्यथैनमभवस्य पवचितोदानयतीति^१

सिद्धमवाग्निष्टोमिकं कर्म जानीषादोत्तरस्यादुपघातादेत-
 क्षिप्त्य काले चीणि वर्दीक्षि यजुषा कुर्यादौचणीयायाः

१. यदि M.

२. 'मितीन्वेक', 'मितीन्वेक', 'मिनिन्वेक' the MSS.

३. Thus M G (sec. m.) and the Vir.; वृत्तिवेषु Be, प्रजहितेषु H U G (pr. m.), प्रजितिवेषु Ben.; the meaning is, acc. to the Vir., प्रपञ्चेयु ।

४. प्रमुदिते Ben.

५. भवन्तीत्यलिज Ben.

६. पदनापयतीति Ben, पदनाकापयतीति Be U, पदनाकापयतीति G, पदना-
 कापयतीति H, पदनापयतीति M, but द cancelled.

७. Conjectural reading. तत्पूर्वमवस्यै Ben G (sec. m.), तत्पूर्वमवस्यै
 Be H U M G (pr. m.).

प्रायणीयाया आतिथ्याया इत्येष निर्वपेद्दौचणीयां प्रायणी-
यामातिथ्यादाज्येन^१ नर्तयेद्यावद्रथा^२ आगच्छेयुः^३ महनिष्ठ-
माज्यं तिसृषु स्वांतीषु विमृद्ध्ययाद्या दौचणीयायै म० म०^४
तया^५ दौचणीयाः संनिष्ठापयिषेत्प्राणीताभिः प्रायणीयस्य
प्रतिपद्येतैष^६ एवातिथ्याया उपक्रमो भवतीति^७ विवस्त्रेन
माण्डेन वस्त्ररेण राजानं कौलोद्धातित्य निर्वपतीति^८ वि-
द्यायणेनेत्येवंदमुक्तं^९ भवति^{१०} कथमु खलस्य मन्त्रानभिनमये
च्चिदमि^{११} मनो^{१२} ऽमि^{१३} धीरमि दक्षिणो ऽमि यज्ञियो ऽमि
वृत्रियो ऽमिदितिरम्यभयतःशिराः^{१४} स नः सुप्राङ् सुप्रत्यङ्
संभवेत्येकगणा^{१५} उपमदो भवन्तीति^{१६} पूर्वाङ्गिका एवैता उक्ता
भवन्ति^{१७} खलेवाजौ यूपो भवतीत्येतामेवैषां^{१८} मेयी कुर्वन्ति^{१९}

१ १ Thus Be U H •व्यासाज्येन G, •व्यापुषदाज्येन M, Ben utterly corrupt

२ Thus the Vivarana, all the MSS are hopelessly corrupt, G has the least corrupt reading, •वावैद्रथमायवेयु ।

३ Thus M G U Be, संन्यासा H, सन्धान Ben

४ Thus M G U, प्रतिपद्येतैष Be Ben, प्रतिपद्येवेषय H.

५ •वायनेवे MSS exe Ben

६ भवतीति MSS. exe M

७ •भिर्मानमये G

८ सनामि MSS exe H

९ Thus Be G U Ben, •शिरा H, •श्रीर्षमि M

१० •मुदा MSS.

११ •न्येतैवैषां Ben, are we to correct : •न्येतानेवैषां (134) = V11.

१२ यतमेव षसेर्वांमार्धं कुर्वन्ति ।

न खलेवासी यूपसंख्ये कटे परमिव चषालभाजनं भवतीत्या-

- II. 369. 1. कुट्ट^१ इत्येवेदमुक्तं भवत्येयान्प्रशूनुपाकरोत्यग्नीषोमौयमाग्नेय-
मनूवन्ध्यमिति^२ यमा एवैते छागाः समानयोनयो भवन्ति^३
तेषामुक्तं चरणमथास्याऽसद्यस्क्रियामनुक्रियां परिक्रियामति-
क्रियामवभृथप्रभृत्यस्तमिते^४ यज्ञपुच्छं^५ तासां प्रथमैव सरथा^६
प्रथमा चित्सोमक्रयणी प्रथमाग्निहोचोष्पेणधत्तायास्याऽ^७
सद्यस्क्रियामनुक्रियां परिक्रियामतिक्रियां चिन्तनदिस्तनैक-
स्तनव्रतस्य^८ कृषाणि^९ कुर्वन्ति^{१०} क^{११} उ^{१२} खलेकाहे दृष्टः^{१३}
संनिवापो भवतीति^{१४} ब्राह्मस्तोमे चेन्द्राम्बोश्च जुलाय इत्येव
II 371. 5. मूयादयामिमांस्तोमे^{१५} वद्व एवमौ दौचन्ते^{१६} । दौचिता^{१७} १.
II 373. 8. एवैनाम्याजयन्ति^{१८} दण्डोपानह^{१९} ग्रामुलाजिनमिति^{२०} शा-

१ Thus G M Ben, *कुट्ट U H, *कुट्ट Be; the Vis reads चाकुट्ट
and details चादतन्वाम निवृहृतम् ।

२ Instead of अतिक्रियाम् here and 1 2 the MSS. read अभि.,
अभि. or इति. १

३ Thus corrected. सरथा Be M G, सुरथा H U, सपथा Ben

४ Corrected, *सद्यस्तस्योमक्रयणी M G U Be, *सद्यस्तस्योमक्रयणी H Ben.

५ Corrected, *कस्तनव्रतकृषाणि Ben H, *कस्तनस्य ह. M Be G U.

६ Thus M G Be U, वध H Ben

७ दहो: Ben, दह Be

८ Thus M Ben, *चिन्तनमिन्वा. the other MSS.

९ Thus M G. दौचन्ते Be H H, एकस्मिन् दौचन्ते Ben.

१० दौचिन... अर्पति H.

११ ? दंडोपानहनं G (m c m) Ben, दंडोपहनं G (m c m), दंडोमन-
हनं Be, दंडोपहन H. दंडोपिनहनं M

सुल्लकानामु^१ह दध्मिष्याः^२ कम्बला भवन्ति स च भवति^३
 येतं^४ चौरध्वजिनम्^५ । ३२ ॥

- 174 3, 4 म एष^६ ज्येष्ठानामग्निष्टोम^७ एष एव मन्त्रनीयसामुक्थ-
 386 6. यत्तुष्टोमं पूर्वमहर्भवति पञ्चस्तोममुत्तरं^८ रथो^९ हविर्धानं^{१०}
 386 8. कुर्यात्तन्यरूपमुत्तरं हविर्धानमुत्सीदयुः प्रकटमन्त्रा^{११} द्वौ जय-
 स्त्रिंशौ मध्यत स्तोमौ भवत इति^{१२} पृष्ठस्तोमावेवेतावित-
 द्यामुत्तमं^{१३} प्रतिस्तोमौ^{१४} भवतो^{१५} ज्यामावाश्वायां^{१६} प्रतिममस्य
 383 10 चान्द्रमसं पिण्डपितृयज्ञं दद्यात्तं ब्रह्मणः मन्त्रं पर्युपविश्य
 भवयन्ति यदृत मन्यन्ते तेन ब्राह्मणं^{१७} ब्राह्मणो वै वर्णना^{१८}
 १. श्रेष्ठो^{१९} ऽग्निर्देवानामित्येतेन वा भवयेदपि त्रा व्याचक्षीभि-
 383 11 द्यत्तुष्टोम एष भवतीति^{२०} चतुस्तरीय^{२१} एष^{२२} दिग्मां चतु-

१ Thus M Be and Vis. , ब्राह्मणाः the other MSS

२ Corrected according to the Vis. दर्भमिष्या M G (sec. m.), दर्भमि
 Ben, गर्भमिष्या Be U H

३ भवन्ति MSS

४ येतं MSS

५ चौर. Ben (च चौरध्वजिनम् ।)

६ 'रथ Ben and Vis. , एव the other MSS

७ Thus M only. , सुत्तरमथो the other MSS

८ Thus M G (sec. m.) Be Ben; *नवाप्रति. U H G (pr. m.).

९ Refers acc. to the Vis. mana to the दुरज (XVIII, 37).

१० Thus M Ben, श्रेष्ठो G U Be H

११ Ben om. इति, rightly P

१२ Corrected, *नतीयादेश M G U Be, *चरोशादथ H. *नवाप्रतिदथ

- II 392. 6. एतोमो भवत्युवाचिन्कानान्धयेजे^१ । इवष्टुचप्रष्टुत्वस्तमिते यज्ञ-
- II 395 8. पुच्छं^१ तस्य दशसु बहिष्यवमानः प्रते सहसे ऽयुते नियुते प्रयुते^१
 ऽवुदे न्यवुदे समुद्रे मध्ये ऽन्ते परार्धे पदे^१ यत्ने नित्यमुक्ता^१
 मनसैव स्तुवानो मन्यत एतावति^१ से^१ स्तुतमित्यथ मरुत्प्रवर्ग्य
- II 403. 18 एकमेवाग्निहोत्रमथास्मिञ्कुनस्कर्णयेजे^१ तिलमिश्रमग्निवा म-
 ह्याग्नादित्वा^१ चारमाचं^१ पिबेदथ क्षामपथे मविशेत्क्षप्रादेव
- II 406 8 स्तप्ने गच्छति^१ राग्निरुतं^१ धान्यं ददाति मरायकतं धान्यं
- II. 407 4 ददातीति^१ मृतकृतमित्येवेदमुक्तं भवति^१ प्रचरन्ति प्राचः
 प्रत्यक्षः प्रचरन्तीति^१ यः प्रत्यङ् विहारो दक्षिणतश्चपार
 एष भवत्येतेनैवापि सर्वतोमुखो याख्यात^१ एतेन च दक्ष-^१
 ग्राहो^१ ऽयैनमिह^१ पवयित्वा मुच पवयन्तीति^१ सिद्धमवा-

१ कावाहं (or कानाहं ?) M

१ (Om. G U)

१ पदे G U Ben and probably also M. पदे Be, दे H, and no to correct here and XVIII. 43. वदे ?

१ Thus Ben, नित्यमुक्ता the other MSS

१ Thus M G U, एतावतिमेव M, एतावतीमे Be, एतावतीमेव Ben.

१ स्यादित्वा H.

१ Thus G U, सवाच M, चारमाच H, चरमाच Ben, सचारमाच Be.

१ राग्नौ G Be U H

१ Conjectural reading, वैनिमिह MSS (वैनिमिह M). I have not been able to point out the passage in the text proper here referred to.

१ सतीति G (see. m.) Be.

- 112 1. द्विष्टोमिकं कर्म जानीयादुत्तरस्यैव^१ आलाये^२ स दौ चिरात्रौ^३
 कुरुत एकं च द्विरात्रमिति^४ । दौचोपमङ्गिरेवास्यैतान्यहान्य-
 भिविधत्ते^५ 'ऽहौनविधो'^६ इति यज्ञं दद्यात्तदिदं^७ प्रोक्तं यद-
 कृषः सूचतः^८ 'सामयिकं त्वेव क्रतुयोग'^९ यज्ञे यज्ञमुपलक्षये-
 १ तिति बौधायनो यज्ञे यज्ञमुपलक्षयेति बौधायनः^१ ॥
 ३३ ॥ विश्वः ॥

॥ इति षड्विंशः प्रश्नः ॥

। कर्मान्तः समाप्तम् ।

१ Thus the MSS , read 'दुत्तरस्यैव' ?

२ द्विरात्रौ G U

३ चिरात्रौ MSS exc. M

४.. ॥ Wholly uncertain, 'हौनविधोनिष्यदद्यात्तदिदं' G, 'हौनविधोतिष्यद-
 दद्यात्तदिदं' U, 'हौनविधोनिष्यदद्यात्तदिदं' Ben Be, 'हौनविधोतिष्यद-
 दद्यात्तदिदं' H, 'हौनविधोनिष्यद-
 दद्यात्तदिदं' M. The Viv. seems to point, at least
 also to the reading यज्ञं दद्यात् ।

५ Thus M G U H, 'क्रतुयेवं' Be, 'क्रतुयेवं' Ben

प्रायश्चित्तसूत्रम् ॥

अथानो मन्त्रमण्यन्तातानि प्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामः ।
 सर्वत्रोपरिष्ठान्मन्त्रकृतं यद्यधस्तान्निपतेद्ब्रह्म प्रतिष्ठा मनस इत्ये-
 तथा प्रतिष्ठाप्येतथैव सुवाञ्छति जुहुयाद्भुत्वा वा^१ प्रतिष्ठापये-
 जुत्वानन्तरं^२ कर्म कुर्यादेवमन्येव्यतिक्रान्तं कर्म नाद्रियेत
 यद्यर्थसुप्तं भवति^३ सर्वत्राश्रावितप्रत्याश्रावितवषट्काराणाम-
 त्यक्त्वा नुक्त्वौनेस्वाश्रावितमत्याश्रावितमन्येतथा सुवाञ्छति जु-
 हुयात्सर्वत्र देवोच्चारणेषु^४ भागिनीं देवतामनुच्चारयित्वा^५
 योन्यामुच्चारयेद्देवो देवा अतिपादधानीत्येतथा सुवाञ्छति
 जुहुयात्सर्वत्र देवतावाहनेषु भागिनीं देवतामनावाहयित्वा
 योन्यामावाहयेदेतथैव सुवाञ्छति जुहुयाद्यत्र क्षरेत्तदुपोत्या-
 धेनां मणसावाहयेदथातिरिक्तमाज्येण यथोक्तां यजेत^६ सर्वत्र
 प्रणीतानां प्रणीयमानानां प्रणीतानां^७ वा यदि^८ विप्रुषो^९
 विपतेयुः^{१०} सवेदा चमस^{११} आपो^{१२} हि ष्ठा मयोभुव इति
 तिसृभिरङ्गिः पूरयित्वा ततं न आपस्तदु तायते पुनरित्ये-

१ Om H

२ Thus H U C' B Vir., 'द्वयवानन्तरं' Tr.

३ Thus H U B, 'देवतोचरणेषु C', 'वाचरे T.

४ देवतामुखा B

५ प्रविचिन्तानां H B.

६ Thus T₁, 'विप्रुषो यदि पतेयुः the other MSS.

७ Thus C' H, 'चमसं आपो U. चमपमापो B, चमपामापो T.

- तथा सुवाङ्मतिं जुहुयात्सर्वं च वितते यज्ञकर्मणि यदि सूर्यो
 नाविर्भवत्यन्यत्रादिश्रादुदयं^१ तममस्यैव दु त्वं चित्रमित्येताभिः
 सुवाङ्मतीर्जुहुयाद्यदि सूर्याचन्द्रममोर्गृह्णं^२ विद्यत एतदेवाथ
 यति यज्ञमानस्यर्त्तिर्जां वा स्रष्टे रेतोविमर्गः स्यादिसं मे
 १ वक्ष्य तत्त्वा यामौत्येताभ्याः सुवाङ्मतो जुहुयात्सर्वं^३ हवि-
 र्देवतायाञ्चापुरोनुवाक्याङ्मतीनाः ङ्मताङ्मनभेपेयन्तरिते विप-
 यांसे च त्वं नो अग्ने म त्वं नो अग्र इत्येताभ्याः सुवाङ्मती
 जुहुयात्सर्वं च दर्विकूर्चप्रस्तरपरिधिर्वर्धिर्विष्टतिपविचवेदोपवे-
 पेभ्रद्रव्यसंभाराणां^४ केददाहोपघातेषु नाग्रे विनाशे वान्यं
 १ ययालिङ्गं कृत्वा ययालिङ्गमुपमाद्य तमग्ने अयासि प्रजापत
 इत्येताभ्याः सुवाङ्मतो जुहुयात्सर्वं च वितते यज्ञकर्मणि ॥ १ ॥

यदि पुरा प्रजाजेष्वो वह्निःपरिध्वङ्गारा अभिपयावर्तैर-
 ग्नाच्छणोक्तं प्रायश्चित्तं कृत्वेम जीवेभ्यः परिधि दधामीत्येतथा
 सुवाङ्मतिं जुहुयात्सर्वं च वितते यज्ञकर्मणि यदि यज्ञभेष
 १ आगच्छेदिष्टेभ्यः स्वाहा^५ वयडनिष्टेभ्यः^६ स्वाहेत्येतैरष्टाभिः^७
 सुवाङ्मतीर्जुहुयात्सर्वं च वितते यज्ञकर्मणि यदि जन्मं भयमा-

१ Thus U G' Tr Viv., •न्यत्रादिना• B, न्यत्रादिना^२ H.

२ Thus C' U Viv ; सूर्याचन्द्रममोर्गृह्णं^३ B, •सूर्याचन्द्रममोर्गृह्णं• Tr H.

३ B U ins. वितते यज्ञकर्मणि ।

४ दर्वि• Tr C' U Viv, दर्वि B H and Prāj. Chandrika - ...

of •वेदोपवेपथुः• Tr B read वेदोपवेपथुः ।

५ Om. Ti

६ •त्यष्टभिः C', •त्येताभिः Tr

गच्छेद्यत इन्न मयामहे स्मृतिदा विशस्यतिरित्येताभ्याः
 सुवाञ्छती जुञ्जयादभये वा पुनर्यजेत ^१ 'भवंचोपाः ॥ ३३ ॥ भवति
 वाच' स्नानानाः स्वराचरपदवृत्तभेषेष्वाभिर्मीभिर्घटतो न
 जनमित्येतया सुवाञ्छति जुञ्जयात्सर्वेष्वानाज्ञातप्रायश्चित्तेष्वना-
 ज्ञातं पुरुषमभित इत्येताभ्याः सुवाञ्छती जुञ्जयात्सर्वेष्वेधावर्हिषः
 प्रयाजानूषाजानां^२ पाकचार्कर्मसु^३ यत्पाकवा मनसेत्येतया
 सुवाञ्छति जुञ्जयात्सर्वेष्वस्त्रेषु भिक्षे किक्षे भये^४ नष्टे^५ कामे
 विषयांस उद्वाह^६ कनातिरिक्ते वा^७ यन्म आत्मनो मिन्दा-
 भृत्यनरपिचतुरदादित्येताभ्याः सुवाञ्छती जुञ्जयात्सर्वेष्वन्युप-
 घातेषु पुनस्त्वादित्या इहा वमवः समित्यतामित्येतया समिध-
 मादध्यादित्येव सुवाञ्छति जुञ्जयात्सर्वेषु यज्ञस्तुषु पत्नीः
 संपाच्च प्राडेत्य भुवामाप्याय्य भुवातः सर्वप्रायश्चित्तानि जुहोति
 प्रह्ना प्रतिष्ठा मनस इत्येतेनानुवाकेन प्रवृत्तमेष वै भवति
 समिष्टयजूहवि जुहोति यज्ञस्य समिधौ^८ यदे यज्ञस्य कूरं
 यदिलिष्टं यदत्येति यन्नात्येति यदनिकरोति यन्नापिकरोति ^{११}

१ In B U the *prāyaścitta* सर्वेष्वेधावर्हिषः (1. 5) is given here, but cp T. Br. III. 7. 11. 5.

२ वाचि U, नावि H

३ अनुषाजा H Tr.

४ पाकचार्कर्मसु B Tr

५ Om. Tr. B; the last om. also विष्टे विष्टे ।

६ उद्वाह Tr, उद्वाहो H, उद्वाह B U, विषयांसिपूरदाहे U the Vis. explains as उद्वाहने ।

७ Om. Tr.

तदेव तैः प्रीणातीति ब्राह्मणमेतान्येव ब्राह्मणविधिविहितान्याप्यायनानि^१ मन्त्रवन्ति^२ भवन्तीति वैधायनो^३ मन्त्र-
गणयात्तानि नैमित्तिकानीति शालीकिः^४ ॥ २ ॥ प्रथमः ॥

अथ कपालकरणे रथचकचित्याकृत्यश्रफमात्रं स्थानं
कत्पितं भवति^५ संकल्पो^६ ऽधिकारः कपालवृद्धिः कपाल-
ह्रासो वा कपालानामनभिप्रथने व्याहृतीभिराहवनीये सुवा-
हृतीर्जुह्याद्भुवः सुवरित्तेतावदेव नानाप्रथने चातिप्रथने
चाथ हविषामग्नतद्भवदाक्षोत्सेकनिसावे^७ प्रायश्चित्तिर^८गृते
रुद्राय स्नाहेत्याहवनीये^९ सुवाहृतिं जुह्याद्भवे वायवे विदग्धे
निच्यते^{१०} यदि दग्धः स्नाद्यन्तच^{११} गृतः स्नानेन^{१२} प्रचरेद्य
यदि सर्वमेव दग्धः स्नादपो ऽभ्यश्चत्य मिन्दाहृती जुह्या-
दथान्यं निर्वपेदाज्येन वा प्रचरेत्सैव ततः प्रायश्चित्तिर्यस्यैयस्यै^{१३}
दिश्वसिच्येत तस्यैतस्यै देवतायै सुवाहृतिं जुह्याद्यदि प्राग-
ग्रये यदि दक्षिणतो यमाथ यदि पश्चादरुणाय यद्युत्तरतः

१ U ins, sec. m नित्यानि, B ins प्रायश्चित्तानि नित्यानि ।

२ मन्त्रवर्चवन्ति B and U (sec. om)

३ संकल्पो B.

४ वावेदु Tr

५ व्याहृतीभ्यो om Tr. B.

६ Thus C Tr, and Vis., स्नानच H, स्नाद्यन्त B U,

७ अथ Tr ins, after स्नान् ।

८ Thus also the Visatana

सोमायाय^१ यदि सर्वत एवोत्थिच्येतेताभ्यः सर्वाभ्यो देव-
ताभ्यः सुवाज्जतो जुञ्जयात्तमाच्येनाप्यायनोभामाप्याययत्याप्या-
यस्व सं त इत्यथ हविषासुदाशनकाले पतनफालनमण्ड-
नोदर्तनस्य^२ सर्पणविपरित्यवायकरणेषु^३ व्याहृतीभिराहवनीये
सुवाज्जतो जुञ्जयाद्भुतः सुवरित्यान्तरेण वेद्युत्करावुदङ्गुपनि-
क्रम्या तमितोदङ्गुपनिःसृण्व^४ व्याहृतीरुक्ता व्याहृतीभिरेव
प्रतिपद्यते^५ ॥ ३ ॥

व्याहृतयस्तु^६ चतुर्प्यादा भवाऽप्यास षष्ठचराः ।

चतुर्णामपि वेदानामादिमध्यावसानिकाः^७ ॥

मन्त्रोनं वातिरिक्तं वा दुरिष्टं वापि यद्भवेत् ।

अपोहयन्ति^८ पापानं तस्माज्ज्ञाहृतयः स्मृता इति ॥

यद्युक्तो यज्ञध्वेष आगच्छेद्भूरिति गार्हपत्ये जुञ्जयाद्यदि
यजुष्टो भुव इत्यावाहार्घपचने^९ यदि सामतः सुवरित्याहव-
नीये^{१०} यदि सर्वतः सर्वा जुञ्जयाद्^{११}

१ अथ om. B U

२ Instead of 'सर्पण' ॥ काश्वप. ॥— Before सर्पणं B U have यज्ञमर्घपचनं ।

३ Before व्या० A B 111५ प्रावचिर्न, C' प्रावचिर्निर ।

४ Thus U C', परिपृण्व H (pr m), सर्पण Tr H (acc. m.), उदृ-
पाय B.

५ 'सृण्वे Tr H, 'सृण्वे B U C' (प्रतिपद्ये the Viv)

६ वाहकोद्य U only

७ 'आनकाः H U.

८ Thus H U B C', पोहति च Tr.

उद्धृते तु पुरोडाशे वेपिते स्थन्दिते^१ तथा ।

भिन्ने मूषर्पणे चापि^२ प्रायश्चित्तं कथं भवेदिति ॥

विज्ञायते

उद्धृते तु^३ कुलः हन्यादेपिते नश्यति प्रजा^४ ।

१ भिन्ने मूषर्पणे चापि यजमानः प्रमौयत इति ॥

अथ^५ पतनफालनखण्डनोद्वर्तनमूषर्पणेषु^६ प्रसिद्धमुदाहृत्य बर्हि-

षद कृत्वा प्रभृतेन सर्पिषावसिच्याभिमन्त्रयते किमुत्पतसि

किमुत्प्रोष्टाः ग्रान्तः ग्रान्तेरिहागहि^७ । अथोरो यज्ञियो

भूत्वामौद मदनः स्वमामौद मदनः स्वमिति^८ ब्रह्मणे वरं

१० दत्तान्तर्वेद्यामादयेत्तस्याः सःस्थितायाः सुरभिमतीं निर्वपे-

त्तस्याः सःस्थितायां तन्तुमतौ निर्वपेद्^९

आयुष्यत्यसु कर्तव्या उत्तराम्बुन्दमः^{१०} क्रियाः ।

श्विभेषविधिस्त्वेष^{११} विहितस्तत्त्वदर्शिभिरिति ॥

१ स्याद्विदे Ti C

२ वापि U

३ Thus C' U Tr, नु H, B om

४ प्रजाः U C'.

५ Instead of अथ Tr माण्डूयम् ।

६ B again •फालन• instead of •फालन• ।

७ शान्तेरि Tr

८ ? Thus U Viv. (see, m.), •मदनमदनः H, •माम्बुन्दमः C', •माम्बुन्दम Viv (m. m.) Tr B.

९ श्विभेष Ti.

स्कन्धे ग्रहणनिर्वाणे^१ द्रव्याणां चानुमन्त्रणे ।

यस्मिन्काले विजानीयान्तर्कुर्वात्कर्मसंस्तरे^२ ॥

प्रणतो व्याहृतयंयैव^३ यञ एष परो ऽवरः ।

तस्माद्यज्ञस्य यत्स्कन्धं विपरीतं च यद्भवेत् ।

तत्सर्वं व्याहृतीभिः^४ कुर्यादन्यत्र च वषट्कृतात् ॥

अज्ञानद्विः कृतं यच्च त्वरमाणैश्च यत्कृतम् ।

व्याहृतीनां प्रयोगेण यत्कृतं कृतमेव तदिति ।

कृपाक्षानां प्रमाणानि ब्रूयादाध्वर्यवे विधौ ।

समानि चतुरश्राणि द्वावृक्षानि समन्ततः ॥

एविर्विकाराणां प्रमाणेन समविषमाणि^५ वर्धयन्तीति^६
बौधायनः^१ ॥ ४ ॥ द्वितीयः ॥

अथारणिगतानामात्मगतानामजस्तापामव्यहितानां^७ स-
वनगतानां चाग्नीनामुदातानां^८ प्रायश्चित्तिररणिगतं मथित्वा
विहारं कल्पयित्वा गार्हपत्यं आन्धं विलापोन्मूय लुचि इत-

१ यद्यपि • Tr

२ ? Thus Tr B, संस्तरेत् C', संस्तरेत् U H

३ Thus H Tr C', *इतिच B U

४ Thus Tr, *इति H C' U (pr. m.), *इति B, *इति U (sec. m.)

५ च ms, Tr B U (sec. m.).

६ Thus Tr U (acc. m.), वर्धयन्तीति B, वर्धयेदिति C' H U, (the

Vivaraṇa periphrasis वेदयन्ति ।

७ अजस्तापाम् om 1

८ गार्हो • U H.

मंह्रीतं गृहीत्वा च वनीये संतनो^१ जुहोति मनो ज्योतिर्जुषता-
 माव्यं विच्छिन्नं यज्ञं ममिमं दधातु । या दद्या उपशो
 निघुचश्च ताः संदधामि हविषा एतेन स्वाहेत्येतन्नायश्चित्त-
 मनुगते ऽहते ऽभ्युदिते ऽभिनिघुक्ते चे^२तत्परिवित्तस्यैतत्परि-
 विवस्यैतत्परिविविदानस्यैतत्सोमवामिने^३ सोमातिपविताय^४
 भवान्नरितस्यैतद्भररक्षितस्यैतत्परोष्टस्यैतत्परियष्टुरेतदेव यस्य
 पुरुषो रघो ऽघो गौर्मक्षिषो वराहो ऽहिर्मृगः आ वान्यद्वा
 श्वापदमन्तराग्र्योऽन्गच्छेदेतदेव^५ यस्याग्नेरेकदेशमपहरेयुरेतदेव
 सर्वास्वेवाग्निहोत्रस्यातिपु मनस्वत्या प्रायश्चित्तिः कियत^६ इष्टा
 वधीयान्मवतीति ब्राह्मणम्^७ ॥ ५ ॥ तृतीयः ॥

अथ द्रुपदं पूर्णमासयोज्यत्वा रश्मिजस्तोषामेकस्मिन्नविद्यमाने
 त्रयः प्रचरेयुर्द्वौ वाच^१ यद्येक एव स्यात्पूरा प्रयाजेभ्य आज्य-
 स्थात्याः स्रवेणोपघातमेकाध्वर्यवप्रायश्चित्तानि जुहोति जुष्टो
 वाचो भूयासं जुष्टो वाचस्ततये देवि वाक् । यदाचो मधुमत्त-

१ Thus Tr, संतनि C', संतनि B U, संतनि H

२ Thus (and cp Ap. IX 12 11) B, after परिवित्तस्यैतत् T₁ H C'
 J ins परिविदानस्यैतत्, T₁ reads instead of परिविविदानं परिविदानं ।

३ परिवित्तस्यैतत् U C'

४ After यद्येत् H C' and U ins. the following passage (which, however, is put between brackets in U) सन्देव विष्णूव (H, C' यदाभूव) पुरीषलोचिमरेतोसासाष्टिबध्नामेधमयाधानं सगरोष्य मवित्ता परमा-
 शिर (नेहिसिद्ध U).

५ Before यस्य B U H C' ins चय ।

६ य found only in T₁ C' and the Vivaraṇa.

मिक्षा धाः सरस्वत्यै स्वाहा ॥ इमामेवाग्निना यजंस्व यदाचो
यदुरिष्टम् । तदग्निनो भेषजेन संदधाताः^१ स्वाहा ॥ वाता-
रमिन्द्रमवितारमिन्द्रः इवेहवे सुहवः शूरमिन्द्रम् । ऊवे न
यकं पुरहृतमिन्द्रः स्वस्ति नो मधवा धानिन्द्रः स्वाहा ।
यन्मे मनसज्जिह्वं यदाचो यच्च मे हृदः । देवास्तच्छमयन्तु^२
सर्वः क्षीमो वृहस्पतिश्च स्वाहा ॥ यदिदाः^३ यदविदाः^४ सो
मुग्धाः कुर्वन्त्यन्विजः । अग्निमां तस्मादेनयः अद्वा देवो
य मुञ्चताः स्वाहा । यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत धां यन्मा-
तरं पितरं वा जिह्विषिम । अग्निमां तस्मादेनसो गार्हपत्यः
प्रमुञ्चतु दुरिता यागि यज्ञम करोतु मामनेहमः स्वाहा ॥^५
ब्रह्मत्वे होत्र आध्ययव आग्नेध्रे याजमाने^६ चैक एव यज्ञे
यत्पर्वाणि^७ तन्मे^८ देवा रक्षन्तां प्राणान्मे मा चिः^९ शिषुः
स्वाहा ॥ अहं ब्रह्माहः होताहमध्वरुहमाग्नेध्रोऽहं यजमान
एक एव यज्ञे पर्वाणि^{१०} तन्मे^{११} देवा रक्षन्तां प्राणान्मे मा
चिः^{१२} शिषुः स्वाहेत्येकाध्ययवप्रायश्चित्तानि ऊत्तान्तर्वेद्यासीनः^{१३}
सर्वा देवता यजन्तीति विश्वायते ।

अतिकान्तेषु होमेषु यवस्वाययणेषु च ।

अरण्योर्ध्रियमाणेषु कथं तन्त्रं न क्षुण्यते ॥

१ Thus H C', संधातारो Tr, संदधातारो B U.

२ Om. H C Tr.

३ Thus Tr B, परेक्षितमे or नक्त C' H U. I take पर्वाणि as stand-
ing for परिप्राणि, 1st conj. joins cp अपर्वाणि ।

शुचिश्च पावमानौ च तन्तुमानश्च पाथिकृत् ।

एता इष्टयः^१ प्रयोक्तव्यान्ततप्तन्त्रं न लुप्यते ।

। शुचिः प्रोधयते पापं तन्तुस्तन्त्रं न लोपयेत् ।

पाथिकृतपन्धानमारोहेत्^२ पावमानौ तु पावयेदिति नु^३

। बौधायनश्च कश्यो^४ 'दर्शं व्यतीते पाथिकृतौ कायां पौर्णमासे
व्यतीते वैश्वानरी कायांभये व्यतीत उभे'^५ कार्यं वज्रपु व्यती-
तेव्यभारम्भणोया^६ स्यादिति^७ मालीकिः^८ ' ॥ ६ ॥ चतुर्थः ॥

अथ यद्यरणौ जीर्णे स्यातां जन्तुभिर्मन्त्रेण वा समाने
नये अन्ये अरणी आश्रित्यामावास्यायामुपोय^९ यो भूते दार्शे-

१. नेष्टा तस्मिन्जीर्णे शकलीकृत्य गार्हपत्ये प्रविश्य प्रज्वाल्य
दधिणेनोत्तरारणिमादाय^{१०} मन्त्रेणाधरारणिमुपयंघ्री धारय-
न्प्रपत्युदुधस्त्राग्ने प्रविशस्व योनिमन्त्रां देवयज्यां वोढवे आत-
वेदः । अरण्या अरणिमनुसंक्रमस्व जीणां तनुमञ्जीर्णया निर्जु-
दस्त्रेत्यय^{११} ते योनिर्घन्त्रिय इत्यरण्योरग्नीष्ममारोह^{१२} मन्त्रेण-

१ इष्टौ वज्रपुत्रौ नमः Tr

२ Thus Tr. 'मन्त्रमारोहेत्' C. 'मन्त्रमारोहेत्' B. 'मन्त्रमारोहेत्' H L

३ नु given by U C' only

४ उभे B L

५ मघो Tr.

६ स्यादिति U.

७ 'मन्त्रमारोहेत्' om, Tr B.

८ 'मन्त्रमारोहेत्' H

९ निर्जु Tr. after 'दस्त्रेति H L' C' ms 'अयम्'

१० 'मन्त्रेणा' instead of 'मन्त्रेण' B; 'मन्त्रेण' Tr B

स्वाहृता गार्हपत्य^१ मयित्वा^२ विहारं कल्पयित्वा गार्हपत्य
 भाव्यं विलाप्योत्पूय स्रुचि चतुर्गृह्योतं गृहीत्वा हवनौघे संतनी^३
 जुहोति मनो^४ व्योतिर्जुषतामाव्यं विच्छिन्नं यज्ञः समिमं
 दधातु । या दृष्टा उपसो^५ निधुच्य ताः संदधामि हविषा
 हतेन स्वाहेत्ययाग्रये तन्तुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति^६
 ग्रावं^७ दक्षिणां ददाति^८ या प्रसिद्धेष्टिः संतिष्ठते^९ ॥ ७ ॥
 पञ्चमः ॥

अथारण्योर्थापत्ति^१ व्याख्यास्यामो^२ ऽष्टाभिर्निमित्तैर्विन-
 शत्यसेधमचापडालशूद्रवायसपतितरासभरजस्वलाभिर्य^३ स-
 स्मर्गने ऽरण्योर्विनाशस्तयोद्भृज्य^४ संमाने नवे अन्ये^५ अरणी १०
 आहृत्याग्निमहमन्वाधेयमरणिगतं^६ पुनराधेयं नष्टारणी अथ
 निमज्जति^७ भवतं नः समनसावित्यथोत्तरां क्तिन्वा भित्वा

१ Tr om. वा० व०, B om. वा० ।

२ Thus Tr B U, संतवि H C'.

३ All the MSS abbreviate the mantra.

४ Thus Tr C' H and the pray. candrikā; ग्रावं B U.

५ अथानोरणी० B U C' ;— 'र्थापत्ति०' Tr.

६ इमि० instead of इमि० Tr B U — 'वच्छिन्नं' Tr.

७ ? Thus ('नयोच') Tr C' and the Viv., 'नयोच' H, 'नयोच'
 B U.

८ Om. H U.

९ ? 'सह' Tr C' H B and the Viv., 'सत' U— 'सत' Tr,—
 'रविमनं' Tr and the Viv., 'रवीमनं' C' H U 'रविमनं' B.

१० निमज्जति B C', निमज्ज Tr H B and the Viv.

प्रकलीकृत्य मन्यनसामर्थ्यं यमारोपणसामर्थ्यं मन्यनशेषं वा
 प्रमन्यनं^१ च कुर्यात्समस्तशस्त्रवर्जं^२ संतिष्ठते ऽरण्योर्वापत्तिः^३
 ॥ ८ ॥ पष्ठः ॥

अथ हविर्दोषान्व्याख्यासामो यथैतच्चीक्षमचिकाश्रान्तिका^४
 मत्कुण्डैलशिरसोर्युके^५ कीटो वा पिण्डकारी स्यात्कुट्टकीट-
 मचिकापिपीलिकावर्जं^६ यमाजार्जनकुलकुलकुटमर्कटध्वाङ्गाख-
 पुरीषसिन्धुपदकेगन्धतनसकुनषपूतिद्रुसखेदाष्टकुखेपाश्रुकासच-
 वध्यार्द्रव्रक्षैर्वापहतमन्यैर्वापहतं^७ रजस्रस्रया वा स्पृष्टं तथाप्रय-
 तेन^८ भूणघ्नेन वा दृष्टं तथापपाचेणामेधे वा देगे^९ स्तनं दुष्टं
 हविरपो ऽभवहरन्ति^{१०} श्रोते^{११} भस्मानि वा निधापयति^{१२}
 मित्वाङ्गती ज्वायान्यन्निर्वपेदाज्येन^{१३} वा प्रचरेदपि^{१४} तु^{१५}

१ Thus B H and the Viv., प्रमनं U C', प्रमनं Tr

२ Thus (•शान्तिका। c. शान्तिका according to the Viv.), B and the Viv., •शान्तिका H C' •शान्तिका U, Tr om

३ Thus (•क्षेत्रं) U H C' and the Viv., •क्षेत्र B, •क्षेत्र Tr.

४ •चवध्या my conjecture, •चवध्या Tr, •चवध्या H, •चवध्या.

५ U, •चवध्या C', •वध्या B.; the Viv., चवध्या चुरं ।

६ •प्रयतेन H; चवध्या नामाश्रयि the Viv.

७ शीत Tr C'

८ •येति Tr H U.

९ •यान्यदि Tr, •यान्यनि B, •यान्यनि C' U, •यान्यनि H.

१० After प्रचरेत् H U C' in c. सैव तत्र प्राशयित्व ।

११ Thus Tr C' Viv. (sec. m.), नु H U B Viv. (pr m).

मनु विप्रमहस्कारमाज्यं^१ ब्रुवत इति^२ मिन्दाजती ऊता
मनस्रतीं जुहोति^३ मैव ततः^४ प्रायश्चित्तिः^५ ॥ ६ ॥ सप्तमः ॥

अथातो ऽधौनामुदातानां प्रायश्चित्तिरौक्तयः सहस्कार-
रार्या दृष्टा भवन्ति^६ चतुर्होतार इत्येके^७ व्याहृतय इत्येके^८
मिन्दाजती इत्येके^९ मनस्रतीत्येके^{१०} महाव्याहृतय^{११} इत्येके^{१२} ।
॥ ५ ॥ यदि सर्व एवोदायेपुरायतनेभ्यो ऽरण्योरग्रीष्मारोह्य^{१३}
मन्यनस्यावृता गार्हपत्यं मन्वतीतः प्रथमं अजो अग्निः स्वाद्यो-
नेरधि जातवेदाः । स गायत्रिया^{१४} त्रिष्टुभा जगत्या देवेभ्यो
ह्वयं वक्षतु प्रजानञ्जिति^{१५} हन्तोभिरेवैनं स्वाद्योनेः प्रजनय-
तीति ब्राह्मणमथ^{१६} यदि मय्यमानो न जायेत वचानं पश्ये-
त्तत आहृत्य होतव्यमित्यथान्यमवरमाणः^{१७} पुनर्मन्येदप यदि
जात एवोदायेत्यमारोपणमन्त्रं जपित्वा पुनरेव मन्येदप्येनमुप-

१ *महस्कारतमा* U (pr in.) Var. (acc m.), *सहस्कारतमा* C'.

२ मतः Tr, तत U B H C'

३ H U C' add इति विश्रायवे ।

४ Om. Tr C'.

५ *रोष B U H

६ गायत्र्या MSS.

७ After ब्राह्मणम् H C' insert the passage (I. 11-12): अथ यदि... पुनरेव मन्येत् ।

८ Instead of the words: अथान्यमवरमाणः... पुनरेव मन्येत् (I. 11-12) H C' have (and cp. Rndradatta on Ap. IX. 2. 3) - लौकिकमग्निमाहृत्य विभृत्याधौमकाराणी निधाय सुहृद्यान्पुनरेवानरमाद्यो मन्येत्तुल्यं मन्यन्तुः; the last two words not in C'.

- तिष्ठत दधे रयै रमस्य सहसे शुम्भायोर्जे ऽपत्यायेत्यथैनमुप-
 समिन्द्रे सारस्वतौ त्वत्सौ समिन्धाताः सप्ताडमि विराड-
 मीत्यथैनमुपसमाधायान्वाहार्यपचनमाहृत्य ज्वलन्तमाहवनीय-
 मुद्धृत्य न्युषोपसमाधाय^१ गार्हपत्ये आन्यं विष्ठाषोत्पूय सुचि
 १. 'चतुर्होतारं गृहीत्वा दग्धहोतारं मनमानुद्धृत्याहवनीये जुहो-
 त्यन्वारभ्य यत्रमाने स्वाहेत्यथ प्रदक्षिणमावृत्य प्रत्यङ्गाद्धृत्य^२
 गार्हपत्ये दग्धात्मकं ब्राह्मण एकहोतेत्येतस्मानुवाकस्य दग्ध
 सुवाङ्गतोरथ यद्यन्वाहार्यपचन उदायेद्गार्हपत्यादेनमुद्धृत्यान्वा-
 हार्यपचने चतुर्होतारं जुहोति गार्हपत्ये दग्धात्मकमथ
 १०. यद्याहवनीय उदायेद्गार्हपत्यादेनमुद्धृत्याहवनीये पञ्चहोतारं
 जुहोति^३ गार्हपत्ये दग्धात्मकमथ^४ यदि सवनगतानामग्नीना-
 माग्नीध्रीय^५ उदायेच्छालामुखीयादेनमुद्धृत्याग्नीध्रीये षड्होतारं
 जुहोति शालामुखीये दग्धात्मकमथ यद्यौत्तरवेदिक आहव-
 नीय उदायेदाग्नीध्रीयादेनमुद्धृत्यौत्तरवेदिक आहवनीये सप्त-
 १५. होतारं जुहोत्याग्नीध्रीये दग्धात्मकम्^६ ॥ १० ॥

एतयैवावृतैकस्मिन्नुदाते दयोर्वा प्रतिविभज्य होतृष्णुज्ज्या-
 द्वाक्षतीक्ष्णैश्चाः समस्ताय जुहुयात्तथा मिन्दाङ्गती जुहुया-

१ These two words found in C' H U (in U they are cancelled),
 U ins. चय after 'थाय ।

२ These two words om. Tr O' H

३ H II read ऊत्वा and insert जुहुयाम् after दग्धात्मकम् ।

४ सवनगतानामग्नीनाम् om. Tr.

मनस्यतो^१ चेदाश्वनीये जुहुयात्सैषाजसायामन्वाहितागा^२
 सवनगतानां चाग्नीनामुदातानां प्रायश्चित्तिरेतदेव^३ शंसकाले
 ऽन्वाधानवर्जमेष यस्याग्निद्वृतो^४ ऽहुते ऽग्निश्च उदायेदिति
 यथासूचं^५ वा कुर्यादपि वा गार्हपत्यादिधमादीष^६ मन्थन-
 मधिमन्थनमुपमन्थनमित्येतान्मन्त्रान्निगदेपि^७ वा ज्योति-
 श्नतोमिष्टिं निर्घपेदपि वा ज्योतिशतोभ्यामृग्भ्यां पूर्णाहुतिं
 जुहुयादपि वा ज्योतिशतो^८ सुवाहुतिं जुहुयादग्रये ज्योति-
 श्नते स्नाहेतोष्टपूर्णाहुतिस्सुवाहुतीनां पूर्वपूर्वं विधिं बलीया^९-
 समाचार्या ब्रुवते^{१०} तथोदाहरन्ति

येये विघ्नेषा लघवो यथयचोपसृजिताः ।

१०

कर्म तेन प्रपन्नं कुर्यादापस्तु तद्वनम्^{११} ॥

विघ्नेषान्सर्ववेदेभ्यः^{१२} प्रपन्नोपधारयेत्^{१३} ।

कर्मणां प्रविचार्यमापस्तु^{१४} च समानुयादिति ॥

१ Thus C' H B U (pr. m.) and the Viv.; *सिधैव Tr., *निरेवाव
 यदि U (sec. m.).

२ यथस्याग्नि Tr.

३ Viz. according to the ritual exposed in XHI. 7 : 124. 1

४ Instead of चादीष H U उदाय ।

५ अधिमन्थनम् found in C' Tr H U (pr. m.).

६ सवृत H U.

७ *देवेभ्यः H Tr and once in the Viv.

८ प्रपन्नेनो B.

९ प्रविचारः U U.

यदि प्रसङ्गेन जुतं च^१ लौक्ये^२ मुग्धैर्वा^३ बालैर्जतः^४
 स्याद्विद्वत्^५ च पत्न्या तान्मरुत्क्षोरश्रीन्^६ समारोह्योदवसाय^७
 मथित्वाश्रीन्विद्वत् पूणाञ्जतिस्तन्नुमतौ च कार्येत्ययं यद्यप्रस-
 ङ्गेन जुतं च^१ लौक्ये^२ मुग्धैर्वा^३ बालैर्जतः^४ स्याद्विद्वत्
 च पत्न्या तान्मथित्वाश्रीभिर्विद्वत् पूणाञ्जतिस्तन्नुमतौ च
 कार्येति^१ ॥ ११ ॥ अष्टमः ॥

अथ वै भवति^८ निर्जतिर्वा एतन्म यज्ञं गृह्णाति यस्या
 कस्या च हविः प्रायति^९ यद्यवदानानि विन्दन्ति नात्र प्राय-
 क्षित्तं कुर्वन्ति^{१०} दहति ह वा एषो ऽध्वर्युरवदानानि^{११}
 १० समू^{१२} चैतान्येष^{१३} तर्पयति^{१४} दहति ह वा एष य^{१५} आज्यं^{१६}

१ १ च लौक्य Tr U, लौक्ये C' the Viv. च लौके H, च लौक्ये B

२ Thus B U मुग्धैर्नवा H, मुग्धैर्नवा Tr U the Viv

३ विद्वते H U

४ Thus Tr and the Viv, तान्मारुत्क्षो H, तारुत्क्षो B U, तारुत्क्षो C'.

५ समारोह्योदवसाय H U, समारोह्य B, समारोह्य Tr C'

६ Thus Tr C' the Viv., चैलौक्ये B, लौक्ये H, लौक्ये U.

७ Thus B, मुग्धैर्नवा H, मुग्धैर्नवा U C', मुग्धैर्नवा Tr.

८ Thus Tr B, बालैर्जतः C', बालैर्जतः H U.

९ These three words not in H Tr

१० Thus (and cp. Ap. IX 1. 17) Tr B U the Viv. चारयति C', चरयति H.

११ समूचैतान्येष संतर्पयति U, समूचैतान्येष तर्पयति Tr, समूचैर्नान्येष संतः H, समूचैर्नान्येष संतः B, समूचैर्नान्येष संतः C'.

१२ Thus Tr and the Viv, यदाज्यं the other MSS.

पुरस्तादङ्गत्वात्पावदानानि जुहोत्याग्नौनोपरिष्टान्नाभिधार-
यति^१ तेषां संदग्धानां न देवास्तृणन्ति^२ न यजमानो^३ इथ
हैभान्येष संतर्पयति य आग्नं पुरस्तादङ्गत्वात्पावदानानि जुहो-
त्याग्नौनोपरिष्टादभिधारयति^४ तेषां संदग्धानां तृणन्ति^५
देवास्तृणन्ति^६ यजमानो^७ इथ यथाग्नेयात्पुरोडासादग्नीषोमी^८
यजेताग्नीषोमीयादाग्निं यजेत नैतन्नदानमित्याश्वनीये सुवा-
ङ्गतिं जुहुयाद्यदो देवा अतिपादयानीति^९ देवपवित्रमाग्नेय्यो
याज्यापुरोनुवाक्या देवपवित्रमैन्द्रियो^{१०} देवपवित्रं प्राजापत्या
देवपवित्रं व्याहृतय इत्यथ यदि होता याज्यापुरोनुवाक्यासु
सुहोत सर्वाभिराग्नेयौभिर्यजेतेति^{११} विज्ञायते इतिः सर्वा^{१२}
देवता इत्यैन्द्रोभिर्विज्ञायते^{१३} इन्द्रो वै सर्वा देवता इति^{१४}
प्राजापत्याभिर्विज्ञायते प्रजापतिः सर्वा देवता इति^{१५} व्याह-
तोभिर्विज्ञायते सर्वा वा अक्षः सर्वाणि सामानि सर्वाणि
यजुश्च यज्ञाहृतय इत्यथ यदि यजमानो याजमानेषु
सुहोत व्याहृतौभिरेवान्तरेण वेद्युत्तरौ प्रपदन्^{१६} व्याहृतौभि-^{१७}

१ देवतासु U (sec. m.).

२ Thus Tr, देवा (or देवता) कृष्यन्त्यथ यज. U (sec. m.) B, देवास्तृ-
णन्ति यजमानो H; C incomplete.

३ Thus U, 'विदिषो C', 'मैन्द्रो Tr U the Vir., 'धेन्द्रियो H.

४ After the instrumental hoto and infra some of the MSS.
ins. वा ।

५ यथादन् Tr. C'.

रेवोपनिष्क्रमणं व्याहृतीभिरेवानुमन्त्रणं^१ विज्ञायते^१ सर्वा वा
 च्चतः सर्वाणि सामानि सर्वाणि यजूषि यज्ञाहतय इत्युपा-
 सते ह वै यज्ञं देवा^२ अन्तरिता^३ इदमु नो हविर्न ऊतं
 तद्भोष्यत^४ इत्यां स्विष्टलत इत्येक^५ एडाया इत्येक^५ आनु-
 १ याजेभ्य^६ इत्येक^६ आ ग्रंथुवाकादित्येक^६ आ समिष्टयजुष
 इत्येक^६ ऊर्ध्वं चेत्समिष्टयजुषः क्षरेत्स्त्रियायेतामिष्टिमन्या-
 मिष्टिमनुषवणां तन्वीत^७ यज्ञो ह^८ वै^८ यज्ञस्य प्रायश्चित्ति-
 रिति विज्ञायते^९ ॥ १२ ॥ नवमः ॥

अथ सानाय्यदुहो^{१०} धयेयुयेदत्वा वायव्यया^{११} यवाग्वा^{१२}

१० सायं यजेतायेकस्यां दुग्धायां न^{१३} धीता^{१४} दोहयेदुग्धाभिः
 स^{१५}स्याप्यादुग्धानां^{१५} वत्सानपाकृत्य यः सानाय्येन यजेत^१

१ ins. H U C'

२ देवता H C'

३ Thus H U C', अन्तरिता Tr B

४ तद्भोष्यती Tr

५ Thus, not आनु the MSS

६ वैव Tr.

७ साय्यायां Tr, साय्यदुहो H.

८ Thus C' Tr and the Viv.; वायव्याया यवाग्वा B C', वायव्या-
 यवाग्वा C'.

९ न धीतां Tr, नधीता B, नधीतां H U C' The Vivaraqa peri-
 phrases अन्तामानीष तां दोहयौन (sic) ।

१० सानाय्य दुग्धानां Tr H.

मायंदोहयेदार्तिमार्कदिन्द्राय^१ प्रौक्षीन्निरूप्योपवसेदिति यथा-
 समान्वातमपि वा प्रातर्दोहं देधं कृत्वान्यतरदातच^२ मायं-
 दोहस्थाने कुर्याच्छृतस्थान^३ इतरत्प्रातर्दोहयेदार्तिमार्कदिन्द्रं
 वा माहेन्द्रं वा पुरोडाशं निरूप्य तेन दध्ना सह प्रचरेदुभयं
 वेदार्तिमार्कदिन्द्रं^४ पञ्चमरावमोदनं निर्वपेदिति^५ प्रसिद्ध-
 माग्नेयेन प्रचरेन्नेण प्रचरेत्सर्वाणि वेद्वीक्ष्वि दुष्येयुर्नग्नेयु-
 रपचरेयुर्वाञ्छेनेता देवताः प्रतिसंख्यायमिद्वेतामिष्टिमन्या-
 मिष्टिसनुष्वणां^६ तन्वीत^७ यज्ञो ह वै यज्ञस्य प्रायश्चित्ति-
 रिति विज्ञायते^८ ॥ १३ ॥ दशमः ॥

अपातच्छन्दसमाद्यातानि^९ अतानुमन्त्रणानि व्याख्या-
 सामो^१ वैमृधमिष्टमनुमन्त्रयत इन्द्रस्य वैमृधस्वाहं देवयज्य-
 येद्विषाध्यषण्णो वीर्यवाञ्छीमान्मूपासित्यषण्णो वीर्यवान्मूपा-

१ After रुद्राय C² H U and the Vir ins. वा महेन्द्राय वा but cp. T Br, III, 7. 1. 6.

२ अवरदातच B U, अवरदाविच C'.

३ शृतस्थान इतरत् only in H U C'.

४ अतिमार्कित्वा om Tr II C'.

५ प्रतिसंख्यावि Tr; C': प्रतिसंख्यावति; the Vir. and B U as given in the text.

६ ५४ Tr.

७ The Prāyaścitta candrikā makes the interesting statement, that these anumantropa formulas are taken from the Kāṭhaka (कठोक्ताः sic). Some of them occur indeed in the Kāṭhaka (v. i. 44. 5 sqq.).

- समिति वा^१ पर्यन्तस्याहं देवयज्यया सुयवसो^२ भूयासः^३
 सोमस्याहं देवयज्यया प्र प्रजया च पशुभिश्च जनिपौय
 सुरेता रेतो धिषीयेति वा^४ सवितुरहं देवयज्यया स्वस्ति-
 मान्यशमान्यासः^५ सरस्वत्या अहं देवयज्यया वाचमन्त्राद्यं
 पुषेयः^६ सरस्वतो ऽहं देवयज्यया अद्भामना भूयासं^७ पूषो
 ऽहं देवयज्यया पुष्टिमान्यशमान्यासः^८ मरुतामहं देव-
 यज्यया प्राणैर्चन्धासं^९ विष्टेषां देवानामहं देवयज्यया प्राणैः
 सायुज्य गमेयं^{१०} द्यावापृथिव्योरहं देवयज्ययोमयोर्लोकयो-
 र्चन्धासं भूमानं प्रतिष्ठां गमेयमिति वा^{११} वाजिनामहं
 देवयज्यया रेतस्वी भूयासं^{१२} वरुणस्याहं देवयज्यया धर्म-
 भाग्भूयासं^{१३} कस्याहं देवयज्यया शविष्ठो^{१४} भूयासं^{१५} विश्व-
 कर्मणो ऽहं देवयज्यया विश्वानि कर्माण्यवरुण्यीयादित्या अहं
 देवयज्ययाऽहमो सुच्येय^{१६} वायोरहं देवयज्यया रत्नभाग्भू-
 यासः^{१७} सूर्यस्याहं देवयज्यया सुदृशीको भूयाममग्नाविष्णवो-
 रहं देवयज्यया वीर्यवान्भूयासं^{१८} विष्णोरहं देवयज्यया

१ H U C' 109. पर्यन्तसिद्धमनुमन्त्रयते H U C', and thus each time farther on, *mutatis mutandis*, before each formula (e.g. after सुयवसो भूयासमिति सोमसिद्धमनुमन्त्रयते सोमस्याहं etc.). But cp. the expression (p. 312. 2.) यथादेवविष्टमनुमन्त्रयते ।

२ सुयवसो Tr only.

३ पशुमान् in Tr C' and Prāy. candukā only.

४ मचिष्ठो Tr B

अपि विष्टो भूया समर्थः ॥ ५६ ॥ देवयज्या सुवर्गं^१ लोकं
 गतेयमिति^२ यथा देवतमिष्टमनुमन्त्रयत^३ एवमनादिष्टानष्टा-
 कपालानाग्नेयविकारानाचक्षत एकादशकपालानग्नीषोमीय-
 विकारान्द्वादशकपालान्नेयदेवविकारानेककपालं भूमिकपालं
 च चावाग्निष्वविकारावतो^४ ॥ न्यानाग्नेयविकाराष्ट्यह्नसौम्य-
 विकारान्दधिपयश्चामिषा पशवः^५ चानाग्न्यविकारा^६ वनस्पतिः
 स्निष्टकृदिकार^७ उपाश्रुयाजानुपाश्रुयाजविकारानाचक्षत^८
 इत्यप्यायुदाहरन्ति^९ इतिः सामान्यं देवतासामान्यं कपाल-
 सामान्यमिति इति देवताकपालसामान्ये इतिः सामान्यं वल्लीय^{१०}
 इत्यपि^{११} वास्य यज्ञसागुर उद्वचमग्नीयेति सर्वविक्रमं^{१२} ।
 ॥ १४ ॥ एकादशः ॥

॥ इति सप्तविंशः प्रश्नः ॥

१ Thus U C' Prāj. candr., सुवर्गं Tr B H.

२ देवतं H U C'.

३ Thus B U H Vir., •विकारान्त्वो Tr C'.

४ Thus (•विकारान्दधि•) U C' and Vir.; •विकारान्दधि• Tr,
 •विकारान्दधि• H, •विकारानिति शास्त्रीकिर B. — C' breaks off after
 पशवामिषा पशवः (sic).

५ Thus Tr U B, •विकारान् H.

६ Thus U; •कारान्त्व इत्यं H, कारान्त्वया Tr B.

७ Thus B H U and the Vir., वल्लीयोऽपि Tr

- अथ वै भवति यः पापयक्ष्मण्यहीतः स्नाद्यो वापस्येत
 देवेभ्य ऋषिभ्यः पितृभ्यो गोभ्यो ब्राह्मणेभ्यः^१ स्तेनाभिग्रस्तो
 ऽभिग्रस्तमानो वा रक्षस्येष्ट्या यजेतेत्येतयेष्ट्या यक्ष्यमाण उप-
 कक्ष्ययते हिरण्यं^१ तस्माः प्रज्जात उपवसथो^१ ऽथ प्रातर्जते
 ५ ऽग्निहोत्रे पुरापां प्रणयनाङ्गार्हपत्यं चान्वं विलाप्योत्पूय सुचि
 चतुर्गृहीतं गृहीत्वाहवनीये जुहोत्यन्वारम्भे यजमाने येन
 देवाः पवित्रेणात्मानं पुनते सदा । तेन सहस्रधारेण पाव-
 मान्यः पुनन्तु मा स्नाहेत्यपरं चतुर्गृहीतं गृहीत्वाहवनीय
 एव जुहोति प्राजापत्यं यविचक्ष्म शतोद्यामक्ष्म हिरण्ययम् ।
 १० तेन ब्रह्मविदो वयं पूतं ब्रह्म पुनीमहे स्नाहेत्यपरं चतुर्गृहीतं
 गृहीत्वाहवनीय एव जुहोतीन्द्रः सुभोती सह मा पुनातु
 सोमः स्रस्त्या वरुणः समौच्या । यमो राजा प्रसृणाभिः पुनातु
 मां जातवेदा मोर्जयन्त्या पुनातु स्नाहेत्यथ षष्ठ्याक्ष्म स्त्रीर्त्वापः
 प्रणीयाम्नये ऽहोमुचे ऽष्टाकपात इति दशहविषमिष्टिं निर्व-
 १५ पति अपयित्वामादयति^१ तस्माः सप्तदश सामिधेन्यः^१ समि-
 धमानां च समिद्धां चान्तरेण पावकवत्यौ धाम्ये दधात्यपा-
 मिदं न्ययनं नमस्त इति द्वे^१ पावकवन्तावेवाज्यभागावग्नौ^१
 रक्षांसि वेधति शुक्रगोचिरमर्त्यः । शशिः पावक ईद्व इति

१ B U ins. पश्यन्, which is neither found in the Prāy. pradīpa
 देवेभ्यः पितृभ्यः ऋषिभ्यो गोभ्यो ब्राह्मणेभ्यः Tr, देवेभ्यः ऋषिभ्यो ब्राह्मणेभ्यः पितृभ्यः Li.

१ द्वाभ्यां Tr B, द्वे H.

१ एव given by Tr only.

पुरोनुवाक्यामनूच्य यत्ते पवित्रमर्चिष्यग्ने विततमन्तरा । ब्रह्म
 तेन पुनोमह इति यजति ^१ यो धारया पावकया परि-
 प्रस्यन्दते सुतः । इन्दुरथो न कल्पिय^२ इति पुरोनुवाका-
 मनूच्या कलशेषु धावति पवित्रे परिधिष्यते । चक्षुर्यज्ञेषु
 वर्धत इति यजत्यथ हविषामग्नेर्मन्त्रे प्रथमस्य प्रचेतस इत्ये-
 तस्मिन्ननुवाके षान्वापुरोनुवाक्याः सहस्रं षान्वा भवन्त्यय^३
 पुरस्तात्सिद्धकृतः शुवाहुतीरपजुहोति पयमानः सुवर्जन इत्ये-
 तेनानुवाकेन प्रत्यृच^४ प्रसिद्धेर्वाषान्वाहार्यमावाच धिरण्यं
 ददाति ^५ समानं कर्मां पक्षोसंधाजेभ्यो ^६ इथ पुरस्ताद्गृह-
 पतेः शुवाहुतीरपजुहोति यद्देवा देवदेवनमित्येतेनानुवाकेन
 प्रत्यृच^७ संनिष्ठत एषेष्टिः सपूर्वपाचविष्णुकमा ^८ विसृजते
 व्रतमेतयैव यजेत पातकोपपातकसंयुक्तो ^९ दादग्राहं महा-
 पातकसंयुक्तो मासं पुण्यमिच्छन्संवत्सरस्वतुं वा तामेतां महा-
 पवित्रेष्टिरित्याचवते सृगारेष्टिरिति वा रक्षेष्टिरिति ^{१०}
 वैधायनः ^{११} ॥ १ ॥ प्रथमः ॥

१ Thus Tr U H, छन्द B.

२ भवन्तीत्यय Tr

३ यत्तेवर्त्तसिद्धमे Tr

४ पातकोपपातक Tr, पावकोपातक B. The Vjñ.: पातकोपपातक-
 महापातकानां रक्षकृतानाम् ।

५ Tr B H repeat the last three words.

- ययो एतस्योऽपरिमितं प्रवक्षतीति^१ न संवत्सरमति
 प्रवक्षतीत्येवेदमुक्तं भवति स उ चेदति प्रवक्षेत्पवित्रेणा यज्ञे-
 तेत्येतयेत्या यक्ष्यमाण उपकल्पयते हिरण्यं^१ तस्याः प्रजात
 उपवस्यो^१ ऽय प्रातर्हते ऽग्निहोत्रे पुरापां प्रणयनाद्वाहपत्य
 १ आह्वं विलाषोत्पूय स्रुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वाहवनीये जुहो-
 त्यन्वारभ्य यजमाने येन देवाः पवित्रेणात्मानं पुनते सदा ।
 तेन सहस्रधारेण पावमान्य पुनन्तु मा स्नाहेत्यपरं चतुर्गृहीतं
 गृहीत्वाहवनीय एव जुहोति प्राजापत्यं पवित्रं अतोद्यामः
 हिरण्यमयम् । तेन ब्रह्मविदो वयं पूतं ब्रह्म पुनौमहे स्नाहे-
 १ त्यपरं चतुर्गृहीतं गृहीत्वाहवनीय एव जुहोतीन्द्रः सुनीती
 सह मा पुनातु सोमः स्रष्ट्या वरुणः समीच्या । यमो राजा
 प्रष्ट्याभिः पुनातु मां जातवेदा मोर्जयन्त्या पुनातु स्नाहे-
 त्ययं षष्ठ्याः स्त्रीर्नापः प्रणीयाग्नये पवमानाय पुरोडाशमष्टा-
 कपालं निर्वपति सरस्वत्यै प्रिवाया उपाःश्वाज्यमग्नये पाव-
 १ काय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति सवित्रे सत्यप्रश्वा-
 योपाःश्वाज्यमग्नये शुचये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति
 वायवे नियुलत उपाःश्वाज्यमग्नये अतपतये^१ पुरोडाशमष्टा-
 कपालं निर्वपति विष्णवे अग्निविष्टायोपाःश्वाज्यमग्नये वैशा-
 नराय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति दक्षिणाग्न्यै उपाःश्वा-

१ इति not in the MSS., but cp. III. 14-85. 2.

१ *सह इति Tr.

अमिति ^१ अथचित्वासादयति ^१ तस्याः सप्तदश मामिधेत्यः ^१
 समिधमानां च समिद्धां चान्तरेण पावकवत्यौ धाघ्ये दधा-
 त्यपामिदं न्ययनं नमस्त इति हे ^१ पावकवन्तावेवाज्यभागा-
 वग्नी रक्षाश्वि वेधति शुक्रगोचिरमर्त्यः । शुचिः पावक ईद
 इति पुरोमुवाक्यामनूय यत्ते पवित्रर्विध्यग्रे विततमन्तरा । ^१
 ब्रह्म तेन पुनौमह इति यजति ^१ यो धारया पावकया
 परिप्रसन्दते स्रुतः । इन्दुरस्यो न कृत्विद्य इति पुरोमुवाक्या-
 मनूयाः कक्षग्रेषु धावति पवित्रे परिपिच्यते । वन्यैर्यज्ञेषु
 वर्धत इति यजत्येष हविषामग्न आयूष्मि पवसे ऽग्रे पवस्त्रे-
 त्यग्रेः पवमानस्रुत नः प्रिया प्रियास्त्रिमा जुक्ताना युष्मदिमि ^१
 सरस्वत्याः प्रियायाः अग्रे पावक च नः पावकेति पावकस्या
 विशदेवमा सद्येनेति सवितुः सत्यप्रभवस्याग्निः शुचिप्रततम
 उदग्रे शुचवस्तवेति शुचेर्वायुरपेम वायो शुक्रो अयामि त
 इति वायोर्नियुत्वतस्तमग्रे ब्रह्मपा अश्वि यदो वयं प्रमिनाम
 मतानौति मतपतेः प्र तत्ते अद्य किमिन्ते विष्णो परिबध्यं ^१
 भूदिति विष्णोः प्रियिविष्टस्य वैश्वानरो न कृत्या इष्टो
 दिवोति वैश्वानरस्य दधिक्राव्यो अकारिषमा दधिका इति
 दधिक्राव्यो ^१ ऽथ ऊतानुमन्त्रणमग्रेः पवमानस्याहं देवयज्यया
 शुचिः पूतो मेधो विपाषा ब्रह्मवर्चस्यचादो भूपासमग्रेः
 पावकस्याग्रेः शुचेरग्रेमतपतेरग्रेवैश्वानरस्याहं देवयज्यया शुचिः ^१

- पूतो मेथो विषाणा ब्रह्मवर्चस्यज्ञादो भूयाममित्युपाश्र-
याजायामुपाश्रयाजवदित्यथ^१ पुरस्तात्स्विष्टकृतः सुवाङ्मती-
रुपजुषोति पवमानः सुवर्जन इत्येतेनानुवाकेन प्रत्यृचमंतिथि-
वत्यौ^२ दमूनवत्यौ संयाज्ये जुष्टो दमूना अतिथिर्दुरोण इमं
५ नो यज्ञमुपयाहि विद्वान् । विश्वा अग्ने अभियुजो विद्वत्
शस्त्रयतामाभरा भोजनानि ॥ सर्जास्त्यो मृज्यते स्वे दमूनाः
कविप्रशस्तो अतिथिः शिवो नः । सहस्रशृङ्गो रुचभक्तदोजा
विश्वाः अग्ने सहसा प्रासूयानिति^३ प्रसिद्धेर्जावान्वाहार्थमा-
साद्य हिरण्यं ददाति^४ समानं कर्मा पत्नीसंयाजेभ्यो^५ इथ
१० पुरस्ताद्गृहपतेः सुवाङ्मतीरुपजुषोति यद्देवा देवहेडनमित्येते-
नानुवाकेन प्रत्यृच^६ मंतिष्ठत एषेष्टिः सपूर्णपाषविष्णुकमा
विस्मजते व्रतमेतथैव यजेताभिप्रस्तो ऽभिप्रस्यमानो वैतथैव
यजेतर्तुव्यतिक्रमे^७ दारप्यतिक्रमे ऽधोनौ वा रेतः सिक्नौ-
तथैव यजेत संवत्सरमर्धपादमेकविंशतिराध^८ वा^९ तिर्थग्यो-
१५ निगताः ज्ञातीः ज्ञात्यन्तरे^{१०} वर्तमानानुष्कृतेरपहृष्टान्दश पूर्वा-

१ •श्रयाजविकारवदित्यथ H U.

२ •सत्यो U.

३ Thus B U H and Prāy. candr.; Tr omits the passage.

४ Thus (चर्धपादस्य) H and Prāy. candr., •वर्धपाद• U, वधपाद•

५ B. The meaning acc. to the Vīvaraṇa is: दो माधौ।

६ प्रासौन Tr and the Vīr. •ज्ञातः U; H and H. om.

न्दगापरानात्मानं चेकविष्टं^१ पङ्क्तिं च पुनाति न^२ च^३ पुन-
रावर्तन्^४ इत्यथाप्युदाहरन्ति

वैश्वानरो^५ वातपती^६ पवित्रेष्टिं तथैव च ।

अतावतौ प्रयुञ्जानः पुनाति दग्धपुरुषमिति^७ ॥ २ ॥

द्वितीयः ॥

अथातो नक्षत्रेष्टीर्वाद्याश्वामो^१ ऽग्निर्वा^२ अकामयतान्नादो
देवानां^३ स्यामिति ता^४ ब्राह्मणेन^५ व्याख्याताः^६ सा या
वैशाख्याः पौर्णमास्याः पुरस्तादमावास्या भवति स सकृत्संव-
त्सरस्यापभरणौभिः^७ संपद्यते तस्यामारभेतेति^८ तस्या उप-
वस्ये ऽरण्योरग्नौ^९ समारोहोदवसाय^{१०} मथित्वाग्नौ^{११} निधृत्याजसा^{१२}
न्वापि वा^{१३} पौर्णमास्याममावास्यायां बोपपसेष्ट्यां^{१४} तत्तद्ध

१ Thus B U, विंशति H Tr and Prāy. candr.

२ These words omitted by Tr as also the following इति; the Prāy. candrikā reads न च पुन० ।

३ Thus (and cp Baudh. dhā I. 2. 17, Vas. dhā. XXII. 10) Tr B (the last only •पुरव० and U (sec. m.) and Prāy. candr.; पवित्रेष्टिमतावतौ । सप्तवर्हिं प्रकुर्वीत पुनात्याविष्टमिति (or पुनाति वि०) कुर्व-
मिति H and U (pr. m.).

४ See T Br. III. 1. 1 sqq.

५ Thus Tr B U (sec. m.) •भरणौ H U (pr. m.) Prāy. candr.

६ •रोष्यो० B U H Prāy. candr.

७ Om. U B.

८ उपवसेत् om. Tr.

- संपद्यते^१ तच्चैषोऽत्यन्तप्रदेशो^१ हविश्चिष्टमतो^१ यजमानो^१
 भवतीति विज्ञायतेऽपि वा जन्मनचत्रे कुर्यादायुष्कामस्य^१
 यावज्जीवं^१ अवरार्धं वा प्रयोगो^१ जीवन्तावाज्यभागौ
 यजत्या नो अग्रे सुजेतुना^१ त्वष्ट सोम महे भगमित्ययं^१
 १ निर्वपत्यग्रे छत्तिकाभ्यो जुष्टं निर्वपामौत्यग्निं^१ छत्तिका
 यजेति संप्रेष्यत्याग्रेयमष्टाकपालमनुमत्यै चक्षमिति^१ सर्वपानु-
 पत्रति नचचक्षुर्विर्मध्ये^१ अपवित्वासादयति^१ तस्याः सप्तदश
 सान्निधेभ्यः^१ समिध्यमानां च समिद्धां चान्तरेण श्रीमत्यौ
 धाये दधाति स्नाह्वा यस्य त्रियो वृत्रेऽदाभ्यः पुरएतेति^१
 १ रयिमन्तौ पुष्टिमन्तावाज्यभागौ^१ यत्रत्यग्निना रयिमश्रवद्वय-
 स्तानोऽजीवहेत्ययं हविषामग्निर्मूर्धा भुवोऽनु नोऽद्यातु-
 मतिरन्विदनुमते त्वमिति सधरयोर्थाज्यापुरोनुवाक्या^१

१ • त्रयोरापो II १

१ Om. Tr.

१ Thus reads Tr; the three other MSS. • दादुष्कामस्यवरार्धो; the manuscript tradition, however, seems to be defective, the Vīṣaṇa runs. अपि वा अज्यनि जिवेतायुष्काम किं नच सज्जन्मनचचक्षुर्विर्मध्ये यावज्जीवं वा अवरार्धं प्रयोगो • जन्मनचचक्षुर्विर्मध्ये अज्यमचचे विरावतं वेदायुष्कामोऽन अर्धं यथायवमायुष्कामस्य ।

१ The two mantras are given Saklapāṭhena in B.

१ रति om. U B H.

१ रति om. Tr B H

१ पुष्टिमन्तौ om. Tr.

नचचविधानिर्गः^१ पातु छत्तिका^२ इति यथासमाधातमेव
पुरस्तात्स्विष्टकृतः सुवाङ्मतीरुपञ्चरोत्यग्रये स्वाहा छत्तिकाभ्यः
स्वाहेति यथासमाधातः^३ ^४ स्विष्टकृतो^५ संवाज्ये षव्यवाङ्
स्विष्टमिति^६ संतिष्ठत एषेष्टिः सपूर्णपात्रविष्णुक्रमा^७ विस्तृतते
प्रतम्^८ ॥ ३ ॥

एवमुत्तरमुत्तरं^९ प्रतितन्त्रमुत्तरचत्तरे^{१०} इदं यज्ञेन^{११}
विशेषाद्याख्यास्वामः^{१२} प्रजापतिः सवितेत्युपाश्रु सर्वभ्य
आग्नेषाम्^{१३} आज्ये करव्यमिति^{१४} सर्वे यवा भवन्त्यधिश्रयण-
काले तिरः पवित्रमाज्यमानौषाधिश्रित्य^{१५} तिरः पवित्रं कर-
व्यानावपति^{१६} पितृभ्यो मघाभ्यः पुरोडाशश्च षड्दपालमिति^{१७}
पैत्र्यग्निकेन निर्वपणप्रोक्षणाधिवपनध्वपनादीनि^{१८} व्याख्यातानि
भवन्ति^{१९} तार्तीयसवनिक्तेन^{२०} शौत्वेन प्रचरषकृत्यो व्याख्यातो^{२१}

१ •चविधीःष्टिः H

२ Tr gives a longer citation of the pratika.

३ Tr. ins. चम ।

४ •उत्तो U H.

५ दक्षेवमु० U H.

६ Thus Tr, प्रतिमपमु० H U, नचमु० B and the Vir.

७ Thus (•वे०) B and Prāy. candr. as T Br. III. 1. 4, 7; •छे०
U H Tr.

८ •चविधित्य given only by Tr.

९ Thus Tr B H and Prāy. pradipa; •यज्ञमपति U.

१० •ध्वपन० om, Tr; •ध्वपनादीनि the Vir.

११ •सवनीयेन Tr.

- १ ऐतद्वायवे निष्ठाये गृक्षौ दुग्धमिति ^१ पयसः प्रातर्दोहव-
 त्सःस्कारः ^१ आ ^१ विशाखाभ्यामिद्धा तदानीमेव पौर्णमासी-
 माज्येन यजेताय श्वो भूते मित्रायानूराधेभ्यश्चरमित्युत्तराभि-
 रघाढाभिरिद्धा ^१ तदानीमेवाभिजिमा यजेताय श्वो भूते
 १ विष्णवे श्रोणायै पुरोडाशं चिकपाक्षमित्युत्तरेषु प्रोष्ठपदेषु
 पुरोडाशं भूमिकपालमिति ^१ कपालमात्रं ^१ भूमौ परि-
 निष्ठ्याद्धारमधिवर्तयति ^१ तस्यैककपालवत्सःस्कारः ^१ आप-
 भरणीभिरिद्धा ^१ तदानीमेवामावास्यामाज्येन यजेताय श्वो
 भूते चन्द्रमसे प्रतीदृश्याये पुरोडाशं पञ्चदशकपालमित्यभि-
 १ नौयेवाश्वनिः निर्वपेदुदिते चन्द्रमसि प्रचरेत् एतमश्वो-
 रात्राभ्यां चतुर्निरवपतां दद्यातां ग्रीक्षीणां शुक्लानां च
 कृष्णानां न सवात्योर्दुग्धे येताये च कृष्णाये चेत्यभिनीयेवा-
 श्वनिः निर्वपेदसमिते प्रचरेदपि वा मन्वावेव निर्वपेत्सन्वावेव
 प्रचरेन्निर्वपणस्यायेन ^१ प्रचरेदयेतमुपसे चरमित्यभिनीयेव
 १ रात्रौ निर्वपेदुपशि प्रचरेदयेतस्यै नक्षत्राय चतुर्निरवपति ^१
 यथा त्वं देवानामस्येवमहं मनुष्याणां भूयासमिति निर्वपण-

१ ? Thus Tr B; •रोषावि• H, •रोषवि• U

१ •यानुपसे• Tr.

१ •मर्च Tr.

१ पञ्चि• U H.

१ ? Thus B; •रोषाषभ• U, •रोषभ• H Tr.

१ चरिर् ins. H.

१ निर्वपणस्यायेन प्रचरेत् in Tr only.

काले यजमानायतन आसीनो यजमानो अपत्यभिनीयैवा-
 वृत्तिं^१ निर्वपेददितेष्टु नचत्रेषु प्रचरेदधेत^२ सूर्याय नचत्रेभ्य-
 चरुमित्राभिनीयैव रात्रौ निर्वपेददिते सूर्ये प्रचरेदधेत-
 मदित्ये चरुमयेतं विष्णवे चरुमिति यजति^३ यज्ञो वै
 विष्णुर्यज्ञ एवान्ततः प्रतितिष्ठतीति ब्राह्मणं^४ वरो^५ दक्षिणा
 भवतीति^६ विज्ञायते ऽषाद्यावदां^७ प्रमिद्धः पशुः^८ पायि-
 क्त्येष्टेष्टा दर्शपूर्णमासाभ्यां यजेत नचचक्षेत्रेण युतिरान-
 न्याय^९ ज्योतिषामयनेनेष्टा पापं निर्णुञ्च^{१०} ज्योतिषमुपजायते
 ऽप पुनर्हृत्य^{११} जयतीति^{१२} साह^{१३} बौधायनः^{१४} ॥ ४ ॥
 तृतीयः ॥

नवेरेवामावाक्यायां^{१५} पौर्णमास्यां^{१६} वा यजेत नवेर्वाग्नि-

१ इति १००, JL.

२ Om. Tr.

३ वरा दक्षिणा भवतीति Tr.

४ Thus (and cp. the Journal of the German Oriental Society, Vol. LVII, p. 742) U Tr, पाद्यावदां B, पाकरा H. The Vivarna-
 raus. अपाद्यावदां दक्षिणा इति शेष । यथा अपाद्यावदु न्यूनो दक्षिणाः तादृग्विधि
 पशोर्हो वराहस्यावदूर्ध्वं च लिखे आभारपू मयज्ञा इति (cp TBr. II.
 12. 4. 7).

५ Tr ins ज्योतिषा ।

६ निर्णुञ्च Tr.

७ Om. B.

८ Thus Tr II and the Viv., *आवाक्यां पौर्णमासी वा U, नवेरेव
 पौर्णमासीमवाक्यां वा II, the accus. instead of the locat. also Ap.
 VI 30. 13.

शोचं जुहुयादपि वाग्निहोत्रे वा नवानादयित्वा तस्याः
 पथसा जुहुयादपि वा नवानां यवाग्वा मायंप्रातरग्निहोत्रं
 जुहुयादपि वा गार्हपत्ये चतुःशरावमोदनं अपयित्वा यथण-
 देवताभ्यः स्विष्टकृच्चतुर्थ्यंभ्यो जुहुयादपि वा नवैरेव ब्राह्मणा-
 न्नोजयेत् एष दक्षुपचारकण्यो हरितयवप्रमौधान्यौपधि-
 वनस्पतिमूखफलशकानामनिष्ठा यथणं याथाकामौ स्थापक्ति-
 वैषम्याद्ग्रीहिभिरिष्टा ग्रीहिभिरेव यजेता यवेभ्यो यवैरिष्टा
 यवेरेव यजेता ग्रीहिभ्यो ऽपि वा ग्रीहिभिरेव यवैवां
 यजेत मंतिष्ठन्त आययणानि ॥ ५ ॥ चतुर्थः ॥

१ Thus H U and the Viv., नवैरेवा० B Tr.

२ Thus U and the Viv., वा नवानादयि० fr. नवानादयि० H,
 नवानादयि० B

३ Om. Tr., up Ap 1 c 1b

४ Thus (as gṛhyasūtra and H. sta. II. 8 23) Tr B, •यार्थ्यो
 (as Ap. 1 c. 16,) H U

५ Thus U and the Viv., •य यवेष Tr. H B om. यः ।

६ Thus Tr., दक्षुपचार० B U, दक्षुपचारि० H.

७ •ग्रीहि० instead of •ग्रही० H; •फलमूख० instead of •मूखफल०
 U; •निष्ठापि instead of •निष्ठापयणं (thus B U H and Viv.) Tr.

८ Thus H H, यथा० Tr U Viv.

९ Thus U and the Viv., स्थापक्तिवै० B, स्थापान्यपक्तिवै० H, स्थापान्
 पक्तिवै० Tr.

१० यव om. Tr.

११ यव om B U.

अथातः पशुप्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामः । न यदि पशु-
 रुपाकृतो वाग्धेत यदस्य पारे रजस इत्येताः कृत्वा नेमि-
 त्तिकी^१ द्वितीयां जुहोति यस्माद्भौषावाग्निष्ठाकृतो नो अभयं
 कृधि । प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृड नमो रुद्राय मीढुषे स्वाहेति^२ ।
 यस्माद्भौषावेपिष्ठाः पलायिष्ठाः समजास्त्राः प्रकृदकृषा मूत्रम-
 कृषा इत्येतेषु^३ निमित्तेषु य इदमकस्तस्यै नमस्तस्यै स्वाहेति
 द्वितीया^४ । स यदि निषोदेयस्माद्भौषा न्यषद इत्येताः कृत्वा
 तं मेवावरुणदण्डेनोत्थापयेदन्येनौदुम्बरेण वोर्त्वा उदुम्बर ऊर्जं
 पश्य ऊर्जैवास्मा ऊर्जं पशूनवरुद्ध इति बाह्मणमुदुम्ब तिष्ठे-
 त्युजमुदयेत्यशुच्छागेति क्षागमुन्नेपेति सेपमुदग इति^५ ।
 वप्रा^६ । स उ चेन्नाक् पर्यग्निकरणाविष्येत याश्वमेधे प्राय-
 च्छित्तिस्तां कृत्वाथान्यं^७ तद्देवत्यं^८ तदूर्णं^९ तद्वयसं^{१०} तद्रूपं
 तज्जातीयं पशुमालभेत । तस्योपाकरणादि सर्वमावर्तते निर्म-
 ष्य सामिधेनोतच्छेवाधारसंप्रैपसंमार्गप्रवरप्रयाजवर्जमथ^{११} । यदि
 तज्जातीयं न विन्देताजावयो^{१२} गोश्रश्वा इत्यन्योन्यस्य प्रति-^{१३}

१ • त्तिकी H U.

२ इति only in U (sec m.)

३ Thus U (pr. m.) इत्येषु B, इत्येकमेतेषु Tr, इत्येकमेतेषु H.

४ Thus (and cp. XVIII. II . 355. 15) Tr B ; H U out च य ।

५ तद्देव Tr and the Viv.

६ तद्रूपं तद्रूपं H U.

७ • सामिधेनिस Tr, • सामिधेनोत्त II U.

८ Thus Tr, • तज्जातीयो II U, • तज्जाति B.

निधयो भवन्तीति^१ । तेषां क्षागस्य^२ मेघयोपाकरणीयावलाभे^३
 अन्यममास्तमेत^४ । तान्नेष प्रचरणकच्यो व्याख्यातो^५ । इथास्य^६
 ग्ररीरमस्य प्रवेशयति न वा उवेतन्धियस आग्रानां ता विद्या
 आशा इति दाभ्याम्^७ ॥ ६ ॥

- १ अथ यद्यङ्गहीनः पशू रूपतो वर्णतो वाग्नेयीमाग्ना-
 वैष्णवोमेन्द्री वायव्यां प्राजापत्यामिति च ऊत्वा तमेवोपा-
 कुर्यादथ यदि वषामाह्वयमाणाः श्वेनो उपहरेन्नश्वेदा^१
 पाद्याः क्षिरणमन्तर्धाय^२ चतुर्द्वीते^३ गृहीत्वाहवनीये जुष्टो-
 त्पारब्धे यजमान उद्यन्तुपर्णा^४ न विभाति सर्वः^५ क्षिरण-
 १० कुचिः सप्तशिराः पुरस्तात् । सर्वेषु लोकेषु विभुः प्रविष्टो
 मातुमस्मिन्यज्ञे यजमानाय विन्द^६ स्नाहेत्यथेतस्मै^७ वपायै
 स्थाने यत्किञ्चिन्नेदोरूपमवशिष्टं न्याप्तदत्ताय^८ तेन प्रचरे-

१ भवन्ति B U H.

१ Partly conjectural reading, क्षागस्य मेघयोपाकरणीयावलाभ-
 योपास्तमन्तम. U, क्षागवेदुपाकरणीया उपाकरणीयानामन्तम. H, क्षागं च
 मेघं योपाकरणीयावास्तमन्तम. Tr, क्षागमन्तमेघयापाकरणीयावलाभमन्तम.
 B. The Viv. तेषां क्षागस्य मेघयापाकरणीयाविति ।

१ U ins after यास्य यदुत्पन्नमभिविद्वन्वति, H ins. before यास्य :
 (यास्यान)रेषास्य यदुत्पन्नमभिविद्वन्वति (cp. IX. 19 296. 3)

२ Thus B Tr U ; H corrupt.

३ Om. Tr.

४ उद्यत्. H, उद्यत्. U Tr, उद्यत्. B.

५ Thus Tr, विद्वन्वा. B H U.

६ Thus B, दुष्पदा Tr U H.

दध यज्ञेनां पुनर्विन्देत नैनमाद्रियेताय यदि वषा इविरव-
 दानं वा स्कन्देदा त्वा ददे यगसे वीर्याय चास्मान्नग्निषा
 यूयं दधाषेन्द्रियं पय इत्यादाय जुहोति यन्ते द्रष्टो यस्त
 उदर्षो देव्यः केतुर्विद्यं भुवनमाविवेश । स नः पाक्षारिण्यै
 स्वाहेत्येव दधमस्थिते पशौ शकुनिदयाल उपविशेच्चवालं ।
 प्रक्षान्त्य यूषं श्रोक्ष्य तयेवान्येन जुहोत्यापवन्त वदस्व वा
 भोमपीतये गातुमस्मिन्यज्ञे यजमानाय विन्द स्वाहेति ।
 ॥ ७ ॥ पञ्चमः ॥

अथातश्चातुर्मासान्तरालप्रतानि व्याख्यास्यामस्तस्मैतद्भूत ।
 नानृतं षदति न माश्वमश्रति न स्त्रियमुपेति नाम ।
 पशून्वनेन वामः पशून्वयन्त्यन्वयपाय्यशूद्रोश्चिष्टो स्वयं
 पातौ प्रचालयते न खवमश्रति न कौशोधान्वमन्वथ
 तिष्ठेभ्यो वासन्त्याश्रययौ न स्त्रियमुपेयात्कामहतौ
 जापामुपेयाश्चजातपुत्रः स्यादुभयोः कालयोर्मधुपूर्वं व्रत-

१ ? Thus U, वदस्व H, वदयुवा B, वदस्वयुवा Tr.

१ Thus Tr again, विदस्व B U H, विदस्व Prāj. candr.

१ Thus B - व्याख्यास्यामीदमे षरेदिति तस्मैतद्भूतं Tr; after व्याख्यास्यामी
 H and U have a passage which seems to be interpolated (from
 XXI. 1. 69. 2, 3): तान्वय (these two words only in H) दधाष्येद-
 यज्ञेनोत्प्रेषं चातुर्मासान्तरालप्रतानि यजमाने त्वेव संवत्सरे व्रतं षरेदिति ।
 ... & om. Tr.

१ Thus (and cp. II. 20: 67. 1) B, सोमो H U Prāj. candr.
 सोमि Tr.

मुपैति^१ 'मध्वश्रातीति ब्राह्मणं^२ ' हतमित्येवेदमुक्तं^३ भवति^४ ।
 दैव्यं मध्विति^५ विज्ञायते ऽञ्जन्ति त्वामध्वरे देवयन्तो वन-
 स्यते मधुना दैव्येनेति^६ ' नान्यस्योच्छिष्टं भुञ्जीत^७ ' नान्यथा-
 लिङ्गं कुर्वीत^८ ' नाञ्जीत^९ ' नाध्वञ्जीत^{१०} ' न आहुं^{११} भुञ्जीत^{१२} ।
 ५ न क्षोमानि वापयौत^{१३} ' न दत्तो धावते^{१४} ' न नखानि
 निहन्तते^{१५} ' कामं पर्वसु^{१६} केग्रश्चक्षुलोमनखानि^{१७} वापयौत^{१८} ।
 चतुर्षुचतुर्षु भाषेयु निवर्तयेतेति ब्राह्मणं^{१९} ' संवत्सरादूर्ध्वं
 दार्शपूर्णमासिकमेव^{२०} व्रतमुपदिशन्ति तस्य चेदैशदेवस्य कालो^{२१}
 नातीयाद्यद्यतौयादद्यवे^{२२} व्रतपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्व-
 १० पति^{२३} ' सा प्रसिद्धेष्टिः संतिष्ठत आमावास्याकाष्ठादिति^{२४}
 व्याख्याताः^{२५} ' कान्तानिहमेव्यापदि^{२६} यजेत^{२७} ॥ ८ ॥ पष्ठः ॥

१ Thus Tr B, •र्च वेदमुक्तं भवति हतमित्येतद् II. • ने चैवेदमुक्तं भवति
 हतमित्येतद् U, on this passage cp Indr. on Ap. VIII. 4. II

२ आहानि Tr.

३ Thus U H, वापयते B, विद्धीत Tr.

४ Thus MSS, we expect the optat.

५ वधीति Tr

६ क्षोमनखानि om. Tr.

७ दार्शपूर्णमासिकं Tr

८ Thus is the reading of U sec. m. U (pr m) B and Tr. on
 the words यद्यतीयात् and B has कान्तीतीयात् instead of कान्तीतीयात् ।

९ अरावं दक्षिणां दद्याति U ins. on the margin.

१० •अथ काष्ठादिति Tr.

११ Thus also the Vivarana, कान्ता यतिः H. (rightly?).

अथातो ऽध्वरदौचाप्रायश्चित्तानि आस्यास्यामो^१ दीक्षित-
 श्वेदमृतं वदेदिमं मे वरुण तच्चा यामि त्वं नो अग्ने म त्वं नो
 अग्ने इति चतस्रो वाक्पण्यैर्जपेत्कृष्णाजिनाद्वावच्छिन्नो दण्डादा
 देवाश्च नमगन्त्यञ्जस्ततो मा यज्ञस्याग्नीरवतु । वर्धतां भूतिर्दधा^२
 घृतेन सुञ्जतु यज्ञो यज्ञपतिमः हव इति जपेदसौम्यमणिष्टं^३
 वा दृष्ट्वा जपतीत्युक्तमेतदभिष्टुष्टो ऽभिरुच्यमाणो वा^४ जपती-
 त्युक्तमेतद्भूतयित्वाप आसम्य जपति श्रिवाः पीता भवथ द्यूय-
 मापो ऽस्माकं योनावुदरे सुशेवाः । इरावतीरनमीवा अना-
 गमः स्वस्ति नो भवथ जीयस इति^५ कर्दयित्वा मिष्ठौघ वा
 जपति यदथापि रषस्य मे निरषविषमनृतः^६ । अग्निष्टुतोमः^७
 पृथिवी पुनरात्मन्धधातु म इति^८ रेत स्तत्रमनुमन्त्रयते
 यन्मे रेतः परीतोषात्तदर्पिय^९ । अग्निहोत्रमिव^{१०} सोमेन तदहं
 पुनरादद इति^{११} मूर्धं करिष्यन्परीषं वा पृथिव्या^{१२} लोष्टमा-
 दत्त इयं ते यज्ञिवा तनूरिति^{१३} करोत्यपो मुञ्चामि न

१ द्वा om. H

२ om Tr.

३ निरषविषम् B U H and the Prāy. candrikā, निरहोविषम् Tr and
 a prayoga of the collection Burnell;—अकृत or अकृत Tr B H
 and the same prayoga, अकृत B and the Prāy. candrikā.

४ परीतो Tr B, परितो B Prāy candrikā—दर्पिय अग्नि Tr,
 पिंषा । अग्नि prayoga Burnell. •पिंषेति H, •पिंषेति U, •पिंषाति
 B, cp Ap. X. 13. 10

५ यज्ञिवा Tr U

प्रजामहोमुचः स्वाहाकृताः पृथिवीमाविशतेति ^१ लोष्टं
 प्रतिनिदधाति पृथिव्या संभवेति ^१ बीमत्सा नाम ^१ स्यापः
 स्वाहाकृताः पृथिवीमाविशतेत्यश्रुः ^१ कण्ठस्था ^२ नाम स्यापः
 स्वाहाकृताः पृथिवीमाविशतेति सूहानं ^१ तपस्या नाम स्यापः
 ५ स्वाहाकृताः पृथिवीमाविशतेति स्वेदं ^१ दुःस्वप्नं वृष्ट्या जपत्यभि-
 पर्वार्तते ^१ दुःस्वप्न पापस्वप्नादभूत्यै ^१ । ब्रह्माघमनारं करवै न
 हि स्वप्नमुपपद्यते ^१ इति ^१ स्वप्ने ज्वं भुक्त्वा जपति यदक्षमशते
 नक्तं न तन्नातः चुधो ऽवति । सर्वं तदस्मान्ना हिः शीघ्रं हि
 तद्दुग्ने दिवेति ^१ लोहितमुत्पतितं दृष्ट्वा कण्ठस्थं वा जपति
 १० नमो रुद्रियाभ्यो ऽद्भ्यः स्वाहेति ^१ न वषंति धावेषदि धावे-
 जमो रुद्राय ^१ वास्तोष्यतय ^१ इत्येतामृचं जपेन्नान्येन दौर्घितेन
 मनेयाद्यदि मनेयात्कया नक्षिष आभुवदित्येतामृचं जपेद्देव-

१ Thus (and cp Ap X 11. 1) Tr, नामाप च H U Viv and Prāy. candikā, B om. this passage

१, Thus the prayoga Burnell, *ची Tr, *प्रापते U, H totally corrupt and B defective

१ Thus Tr, Viv and prayoga Burnell, कण्ठे निशंते कण्ठस्था U

१ Thus the prayoga Burnell, लोष्टं Tr, स्वेदं B and Viv, स्याप H.

१ Thus MSS., read with Av VII 100 जपति पर्वार्तते ।

१ The original reading of Baudh. is difficult to restore. *माउप-
 मुच्यते B, *मोमुच्यते Tr, *मोपमुच्यते U Prāy. candr. *मापमुच्यते H.

१ Thus B U Tr and Prāy. candr., पथ H.

१ Thus MSS.

१ वापते Tr.

यजनादन्यवाभ्युदितो ऽभिनिघृक्तो वा सूर्यो मा देवो देवेभ्यः
पात्विति जपेदितौज्वा^१ इमानि^१ सर्वास्त्रेवाध्वरदीक्षासु प्राय-
श्चित्तानि भवन्तीति^१ बौधायन^१ आवान्नरदीक्षायै विधर्गा-
दिति शास्त्रीकिः^१ ॥ ८ ॥ सप्तमः ॥

अथातः सर्वयज्ञानां प्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामः^१ सर्वेषु^१
स्त्रवश्चिन्नभिन्नभग्नष्टदुष्टविपरीतशौनेषु^१ इतिः स्यन्दना-
भाविपतितस्फुटितेष्वदिजयानविडासकाकस्त्रमृगपशुपक्षि-
सरोक्षपादीनामन्यत्कीटानामृत्विजो^१ ऽग्नीनामन्तरागतानां^१
दादयगृहीतेन^१ सुषं पूरयित्वा दुर्गां^१ मनस्वतीं^१ मया-

*१ Thus Tr (reading only •न्वा), जपेदितौज्वा B U H.

१ य ज्ञानं ms H U

१ Thus the Prayāścattapradīpa, and U and the Viv., the last two omitting, however, •विष्टः; स्यन्दनेभिरेभिरे भवे• H U, स्यन्दनेभिरे-
विष्टेभ्यः Tr; •शौने B.

१ इतिः स्यन्दना• B, इतिः स्यन्दना• H, इतिः स्यन्दना• Tr, इतिः स्यन्दना• U.

१ One of the most difficult passages! स्युतिदेवविष्टिजः U, स्युति-
तेषुविज H U, •स्युतिदेवविष्टिजः Tr. The Viv reads इतिजः (विजा-
तिरिजः प्रदादयः) - ज्ञानवि (or विडास) all, but the Viv. •ज्ञानवि-
डासः explaining अन्वा इकम्; this points to इतिजयानविडासः •
Before एव H U have प्रव - •सरोक्षपादिर् H U and the Viv.,
सरोक्षपादि Tr, सरोक्षपादीनाम् H. - अन्यत्कीटानां the Viv., अन्यत्कीटो
• B, अन्यत्कीटानाम् H. U. - अग्नीनामन्तरागतानांदा• U (acc. m.), अग्नीनामन्तरा-
गतानांदा• H U (pr. m.) अग्नीनामन्तरागतानांदा• B Tr, अग्नीनामन्तरागतानांदा•
Viv.—Read perhaps instead of अग्नीनामन्तरागतानांदाः अन्तरागतानांदाः In
the Gṛhyasūtra (IV. ८) this passage also is to be found equally
corrupt.

१ Thus Tr, दुर्गायनमती B U H

- याद्वतौस्तिष्ठो जुहुवाज्जातवेदसे सुनवाम सोममरातौघतो
 निदधाति वेदः । म नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नावेव
 सिन्धुं दुरितात्यग्निः स्वाहेति^१ । कार्यविपयांसे च^२ मन्त्र-
 ब्राह्मणमाचं^३ दर्भेष्वावर्हिःपरिधिविष्टतिपविचहविःकपालसुकु-
^४ सुवारणिकृष्णाजिनप्रणीताम्युद्वासनेन^५ यत्किंचित्कार्यविप-
 यांसः स्वाद्ये चान्ये चाज्यस्वाद्याः सुवेणोपघातं प्रायश्चित्तानि
 जुहोति प्रजापतये स्वाहा हिरण्यगर्भाय स्वाहेत्यथ पितामहां
 जुहोति भृगूणां पतये स्वाहाङ्गिरसां तपसे स्वाहेत्यथ महा-
 व्याद्वतौर्जुहोति भूरग्रये च पृथिव्यै च महते च स्वाहा भुवो
^६ वायवे चान्तरिक्षाय च महते च स्वाहा सुवरादित्याय च
 दिवे च महते च स्वाहा भूर्भुवः सुवश्चन्द्रमसे च नचत्रेभ्यश्च
 दिग्भ्यश्च महते च स्वाहेत्यथ व्याद्वतौर्जुहोति भूः स्वाहा
 भुवः स्वाहा सुवः स्वाहा भूर्भुवः सुवः स्वाहेति^७ ॥ १० ॥
 ॥ अष्टमः ॥

- ^{११} मन्त्रहीने ऽतिरिक्ते वा दुरधीते दुरागते ।
 अनागते ऽवषट्कारे^८ अतीते^९ वापि^{१०} यद्वृते^{११} ॥

^१ दुर्गा in B.

^२ च found in H Tr and the Vivaraṇa.

^३ Thus B, *माच Tr, *मचयेदे च U, *मचोभेदे च H.

^४ This whole passage is incomprehensible to me, वशिः om. .

B K. - *कपाक्षनाम्युः H U - *वरणी. B K U - प्रणीताम्युद्वासनादि
 H U

^५ *दृष्टवे H.

^६ Thus Tr, ज्ञीने H U, यमीने B.

^७ वापि Tr, B

^८ ? *वे B Tr, *व H U.

हविषः^१ स्यन्दनादग्नेहोतुर्हानिस्वरेण^२ च ।
 अतिदाहे च हविषां यत्किञ्चित्पात्रभेदेन ॥
 ऋषाक्षनाग्ने भेदे च चतुष्पाद्यन्तरागते^३ ।
 प्रणाग्ने च पवित्रस्थ^४ आन्वस्यैवावलोडने^५ ॥
 हविषां च विपद्यांश्च क्षत्विजप्रयत्नेषु च ।
 यज्ञप्रसारणीकाले^६ द्वैधीभावे समुत्थिते ॥
 मिन्दाज्जती च होतव्ये व्याहृत्यः प्रणवादिकाः ।
 वारुण्यस्तन्तुमत्यस्यान्वगिश्च^७ मनस्कृती ॥
 महाध्यातव्यः सप्त प्राजापत्या तथैव च ।
 प्रसंधानाय यज्ञस्थ^८ स्तेते^९ मन्त्राः प्रकीर्तिताः ॥ १०
 अप्रावक्षित्तिको यज्ञो ह्यसुरैः संप्रभुज्यते ।
 असुरैर्भुङ्क्तयज्ञम्^{१०} देवान्दोषेण^{११} वक्ष्ययेत् ॥

१ Thus Tr and the Viv. हविषाः U, हविषां B, हवि H.

२ जीह्व. Viv.

३ Thus Tr B and the Viv, 'स्यादन्तरागतो U, 'स्यादन्तरागतो H.

४ Thus U, 'पञ्चान्व' Tr H, 'पञ्चपात्र' B.

५ ? Thus U H, प्रसारणां Tr, प्रसारणां B, प्रसारणिकाले यज्ञप्रसारिणि
(sic) यज्ञविस्तार the Vivaraṇa.

६ Thus Tr H T U, 'मत्यस्यान्व' B

७ Thus Tr, यज्ञस्थे U (pr. m.) and H, स्तेते U (sec. ut.)
स्वतन्त्र B.

८ Thus H U B, 'यज्ञस्थ' Tr.

९ Thus Tr B, यज्ञेन U, यज्ञेन H.

अलिङ्गो धनमानं^१ च^२ आयुषो^३ ब्रह्मवर्चमात्^४ ।

प्रच्यावयेदुरिष्टं तत्तन्मादोषान्प्रणाशयेदिति^५ ॥

॥ ११ ॥ नवमः ॥

अथातो ऽनुषङ्गान्व्याख्यास्यामः^६ । मायूहोमं चोपोदयं^७

१ जुहुयात्प्रातर्होमं चोपास्तमयं^८ कालेन कालमनतिक्रम्य^९

कालो^{१०} दर्शपूर्णमासयोरग्निहोचस्य च न^{११} स्कन्दते^{१२} न व्यथत

इति^{१३} विज्ञायत^{१४} आ प्रातराहुतिकालात्प्रायमाहुतिकालो

नातीयादा मायमाहुतिकालात्प्रातराहुतिकालो^{१५} ऽथ यदि

मायू सायं दोषा वस्तोर्नमः^{१६} स्वाहेत्याहुतिः^{१७} हुत्वाग्निहोचं

१० जुहुयाद्यदि प्रातः प्रातर्दोषा वस्तोर्नमः^{१८} स्वाहेत्याहुतिः^{१९}

हुत्वाग्निहोचं जुहुयादथ यदि पूर्वस्यामाहुत्याः^{२०} हुताया-

१ Thus B K U (pr m.), मानस Tr, मानं वा U (sec m)

२ आयुषो Tr.

३ वर्षस्य Tr.

४ Thus H U, ततश्चा० B, ततश्चा० Tr—The last words repeated in B Tr.

५ Thus Tr B and the Vir., अनुषङ्गान्व्या० H U

६ Thus U H, वो० B Tr and the Vir.

७ Thus H; काले U, कालेन B कालेन च Tr

८ Thus H U, नृहृदने B, अग्ने Tr; •होचस्य च स्कन्दनं व्यथते Vir., cp. the citation of Bhāradvāja in Radhadrāṣṇa's comm. on Āp IX. 7. 3

९ च inq, H U.

१० दक्षर्दोषा U and Prāy candrikā.

माहवनीयो ऽनुगच्छेदग्निदांरौ दारावगिरिति वदञ्चकले^१
 क्षिरणं निधायोत्तरामाहुतिं जुहुयात्कालातिक्रमेष्वापह्नोम^२
 आमावास्या^३ कालात्पौर्णमासस्य कालो नातीयादा पौर्ण-
 मासादामावास्या^४ मौद्धाघयणस्य कालाच्छ्रामाकाययणस्य
 कालो नातीयादा यवाघयणस्य^५ काशाद्व्रीक्षाघयणस्या^६
 ग्यामाकाययणाद्यवाघयणस्या^७ वरुणप्रघामानां काशाद्वैश्वदेवस्य
 कालो नातीयादा भाकमेधेभ्यो^८ वरुणप्रघासानामा शुनामी-
 र्यात्साकमेधानामा वैश्वदेवाच्छनामीर्यसा^९ दक्षिणायनपगोः
 काशादुत्तरायणपगोः कालो नातीयादोत्तरायणपगोर्दक्षिणा-
 यनपगोर्नोत्तरवसन्तज्योतिष्टोमस्य^{१०} काशात्पूर्ववसन्तज्योतिष्टो-
 मस्य^{११} कालो नातीयात्संवत्सरस्या^{१२} निव्यासुत्या^{१३}
 चषयो ह सा तत्प्रयोद्युगा^{१४} आसृष्टे ऽर्धमासायार्धमासायाग्नि-
 होचमज्जुः^{१५} प्रतिपदि सायं चतुर्दशगृहीतानि गृह्णाति ।

१ Thus U, वदञ्च• Tr, वदेच• B H.

२ Thus Tr, •होमनामा• U, होमना• B U.

३ Thus Tr, •पयसाद्व्रीक्षाघ• B H, •पयसाकाशाद्व्रीक्षाघ• U.

४ आमावास्या• Tr.

५ Thus U, •धाना H B, •धाना कालाय• Tr.

६ Thus Tr, •पगोश्चत्तरवसन्त• B U.

७ Thus Tr, •पूर्ववसन्तज्यो• B, •पूर्ववसन्तज्यो• U.

८ ? Thus Tr U, •त्यरसा चावी• B; H om this passage.

९ तत्प्रयोद्युगा Tr, प्रथोमा H and the Viv. (pr. m.) तत्प्रयोमा B, प्रथोम U.
 प्रथोद्युगा Viv. (sec. m.) which explains अतिप्रथोम प्रथोमविदः ।

१० Thus Tr B, •धमावर्धमावेति• H U ~ •चमज्जुः Tr, •चंजुज्जु U H,
 •चंजुज्जु B; on this passage cp. Hir. p. 88, II. 9 - 66, 11.

- मलदुचयते हविरैका^१ समित्सहस्रोमः^२ मलदुपस्थानः^३ मल-
 त्याग्निनिमार्जनमेवं प्रातरथ पण्साधानकृते ऽग्निहोत्रे दर्श-
 पूर्णमामाभ्यामनिद्वापयणेद्यातुर्मास्यैः पशुबन्धेन चाग्नये पथि
 कृते ऽग्नये तन्तुमते ऽग्नये वैश्वानरायाग्नये व्रतपतय इति^४
 १ पुरोडाशाग्निहोत्राग्निहोत्रः कृत्वा^५ दर्शपूर्णमामाभ्यामनिद्वापय-
 णेद्यातुर्मास्यैः^६ पशुबन्धेन चाथ संवत्सरमज्रते ऽग्निहोत्रे दर्श-
 पूर्णमामाभ्यामनिद्वापयणेद्यातुर्मास्यैः पशुबन्धेन चाग्नये पव-
 मानायाग्नये पावकायाग्नये शुचये ऽग्नये पथिकृते ऽग्नये तन्तु-
 मते ऽग्नये वैश्वानरायाग्नये व्रतपतय इति पुरोडाशाग्निहोत्रा-
 १० अग्निहोत्रः कृत्वा^७ दर्शपूर्णमामाभ्यामनिद्वापयणेद्यातुर्मास्यैः पशु-
 बन्धेन च^८ ॥ १० ॥

अथ हविषामर्घं लोहियत्रौ^९ तथोरस्ताभे^{१०} प्रियङ्गवः
 कोद्वोदारवरकवर्जः^{११} ग्यामाकनीवारवेणुवान्तरसंपाककन्द-
 मूतपलान्यापः^{१२} मरुमिति^{१३} हतमाज्यार्घ्यं^{१४} गव्यमिति प्रत्यप-

१ Thus Tr B, एकाः समित्सहस्रं. I' H

२ B U H put व्रतपतये before वैश्वानराय ।

३ Tr in १ अग्निहोत्रः कृत्वा ।

४ *समित्सहस्रं Tr.

५ Thus B Tr, the Vre and the Pray exdir : *रस्ताभे H U.

६ : Thus Tr H U, *कोद्वारकः B; *कोद्वारकमावर्जं the Pray

dipikā.

७ Uncertain reading: *संपाककन्दः Tr, *संपाककन्दः B U,

*संपाककन्दः H, *संपाककन्दः Pray. dipika.

८ Thus H U, मरुमिति B *मरुमिति Tr.

सुखास्त्राभे मादिषमाजं वा घनमाज्यार्थे प्रयुञ्जीत^१ भोजने-
 खविहृदं सन्यन्त^२ एके^३ तयोरस्त्राभे तैलं प्रतिनिधिसंस्था-
 स्त्राभे त्रितिलतैलमन्तभीकुसुमसर्षपवार्चदेहा^४ इति^५ शिष्ट-
 प्रामाण्यादन्त ऊर्ध्वमस्त्राभे यवपिष्टानि त्रीक्षिपिष्टानि श्यामा-
 कपिष्टानि वाङ्निः सष्टस्रज्याज्यार्थे प्रयुञ्जीत^६ कुशा क्षर-
 णार्थे^७ तेषामस्त्राभे शरमयकुतपाय्यवालमुच्चसुगन्धितलना-
 जुनादारवूर्वाक्रामाकाः^८ चौरवृषा इक्षव इत्येतेभ्यः^९ प्रस्तर-
 वर्धिर्विधृतिपवित्रयूपरग्रनाशालाकपरिस्तरणान्तर्धानासनशयन-
 क्षोभोपाकरणायाः कार्याः सर्वत्रयेभ्यो वा शुष्कशुण्डिनल-
 वस्त्रजज्ञ्यातृक्षदणवर्ज^{१०} पास्ताग्रः स्वादिरो वेभस्तयोरस्त्राभे १०
 याज्ञिकानां वा^{११} वृक्षाणामन्यतमस्तेषामस्त्राभे ऽरुक्पित्त्यको-
 विदारग्रक्षलिश्रेष्ठातकनीपनिम्बतिलकवाधकनिभौतकराजवृ-

१ Thus B U, ययुञ्जते Tr., H omits the passage.

२ B U ins. इति ।

३ Emended; •वार्चदेहादिग्रहः Tr., •वाचोवासेषांग्रहः B, वार्चवासेषा
इति मिहः H U.

४ चालरणाः H U.

५ शरमयः Tr., शरमयः U, शरमयः H U - •जुनादारः Tr., •जुनादराः
B U, जुनशरा H.

६ Thus Tr (reading only शुर्ध्व instead of शुष्क); शुक्. H U,
•श्रीर्ध्वविहृदः B; •शुद्धिनवस्रज्याः H, •शुद्धिनवस्रजनः U. Sāyana
(citing in his bhāṣya on the dāśapānamāṇā) gives शुर्ध्व in-
stead of शुष्क ।

७ Om. by Sāyana in his citation

चकरञ्चपलाण्डुवर्जं^१ सर्ववनस्तौनामिभ्रो भवतीत्येके^२
 दक्षिणानां काले गौर्धिरण्यं वाभस्तेषामलाभे फलानां मूलानां
 भक्ष्याणां^३ दशानं त्वेव न यजेत^४

नित्यं^५ नित्येषु युक्तः श्यात्तथैवाजस्त्रिकेषु च ।

यस्य नित्यानि नृशानि^६ तथैवाजस्त्रिकाणि च ॥

विषयस्यो^७ न म^८ खर्मं गच्छते पतितो हि मः ।

तन्मान्मूकैः फलैर्वापि^९ मधुना तरसेन^८ वा^९ ।

नित्यं नित्यानि कुर्वीत न च नित्यनि लोपयेत् ॥

न च नित्यानि लोपयेदिति ॥ १३ ॥ दशमः ॥

॥ इत्यष्टाविंशः प्रश्नः ॥

१ Thus J: and B (B reading however, श्रम्यस्यो and •पणार्जुन instead of •पल्लव्यु both have •वाग्नीष्य instead of •वाधक). Nāṣ in a citation agrees with the above given reading, putting only करञ्च between कपिल and कोविदार, U reads वापनिर्वतिष्ठकवाधक विभोतकराजदृष्टमाधनखिरां (५२ m करव करञ्चविश्वकोविदारद्वेष्टानक-पलाण्डु (see m पणार्जुन वजं. II वापनिर्वतिष्ठकवाधोपकर्मोतकराजदृष्ट-माधनकटकपिलकराजकोविदारद्वेष्टानकपलाण्डुवर्जं).

२ After एके the MSS etc. Tr and the Viv. ms. यद्यदि ।

३ Thus H U, श्रम्याणां B, अध्यानां T ।

४ Thus B U and Viv, नित्या Tr. निष्णु H ।

५ युक्तानि T ।

६ Thus Tr B and Viv., विषयस्य U H ।

७ सः U च Tr. ।

८ Thus U H and Viv., मूलफलैः Tr B ।

९ Thus B and Viv. तरसापिवा Tr U H. ।

अथाभिदग्धानि^१ मदोदविधानानि समस्तदेवयजनमाह-
 तेव^२ क्रियेरक्षनाहता^३ वा^४ वसतीवरीः प्रथमं गृह्णीयादिति^५
 बाधूलकस्य मतमयेतरानानुपूर्वमित्यर्थ^६ यदि °भिन्नेषु कपा-
 लेषु सर्वाणि^७ निपतेयुस्तच्च यावत्तमूतं^८ पुरौषमादाय वसती-
 वरीभिः संयुत्य^९ विस्त्राय प्रचरेत्तच्च प्रायश्चित्तं गृहाणामेकेन
 जुहुयादाग्रीधीयविनाश आग्नेय्यर्चा^{१०} जुहुयादग्निर्मूर्धां दिव
 इति^{११} वैष्णव्या हविधाने^{१२} विष्णो लं नो अन्नम इत्याग्नेय्या^{१३}
 सुल्लयमग्निः सहस्रिण इति^{१४} वायव्यया वायव्येषु वायो गतः
 हरीणामित्येन्द्रिया^{१५} सदमौत्रं विशा अवीरुधञ्जिति^{१६} वैश्व-

१ अद्याति० H U and the Vivaraṇa.

२ Thus Tr H U and Paṇy. caṇḍikā, समस्तदेव० B.

३ Thus Band the Viv., क्रियेरक्षाहता Tr H U, cp. Rudradatta on
 Ap. XIV. 25. 2.

४ Om. T B, given by U H and the Vivaraṇa.

५ Thus Tr B, गृह्णीयादिति H U.

६ Thus B, °तरानानुपूर्वमित्यर्थ T₁, °तरानानुपूर्वमवत्यर्थ U, °तराण्यनुपूर्व
 भवत्यर्थ H.

७ Om. H.

८ कपालानि यच्च in. B, यच्च ins. T₁

९ यावत्तमूतं U and Var, यावत्तं B H, यावत्तमूतं Tr.

१० Thus U, °युष्य H B, °सुष्य Tr.

११ °देव्या B U H.

१२ °र्चानं B Tr.

१३ The passage अग्नेय्या...हरीणामिति found in H U only.

१४ °त्येन्द्रिया H B °त्येन्द्रा T₁, त्येन्द्रा U.

देव्या प्राम्बूश्रे विश्वे देवाः शृणुतेमः हवं म इति ^१ सर्वेषु
 मिन्दाज्जती जुहुयाद्वाचतीयापि वेष्टिं निर्वपेदगारदहने
 चामवान् ^२ सर्वविनाशे तन्तुमतौ ^३ दग्धेषु ^४ सोमेषु ^५ वा नष्टेषु
 वा सोमानामुपघातापहारेषु ^६ वा यथालाभमः शूगृहीत्वा
 वमतौवरौभिः ^७ संयुत्वाभिपुत्य ^८ प्रचरेत्सर्वविनाशं औपधीभि-
 रभिपुत्य प्रचरेत्तत्कृत्वा ^९ पुनर्वजेतेति श्रुतिरेवमेव कुर्यात्सा ^{१०}
 प्रायश्चित्तिरिति ^१ ॥ २ ॥ प्रथमः ॥

अथ होचकाणामन्योऽन्यस्य मैचावरुणश्चोदयेदपि ^१ वान्यो-
 ऽन्यस्य याज्यापुरोऽनुवाक्याभ्यां ^२ यजेत ^३ तस्य प्रायश्चित्तं ^४
 १० ब्राह्मण एकहोतेत्यस्यानुवाकस्य प्रथमेन होतुर्जुहुयाद्वितीयेन
 मैचावरुणस्य तृतीयेन ब्राह्मणाच्छ्रुतिनश्चतुर्थेन पौतुः पञ्चमेन
 नेष्टुः षष्ठेनाच्छावाकस्य सप्तमेनाग्नीध्रस्याध्वर्युः प्रधानदेवता-
 मनुच्चारयित्वा योन्यामुच्चारयेद्यदो देवा अतिपादयानीत्ये-
 तया स्तुवाज्जतिं जुहुयाद्वात्मात्मेनाष्टमेन नवमेन पूर्वोक्तिं

१ Thus Tr U Viv. *दाहे B H

२ Thus all the MSS and the Vivatana.

३ Thus Tr and the Viv, सर्वौ B H U

४ दहनेषु Tr

५ Thus Tr B, औपघातापहारेषु U, वेष्टयतापहारेषु H

६ अरौभिः कृत्वा U, अरौ कृत्वा H, Tr B om. these three words.

७ तद् om. H U

८ अ om. U Tr

९ Thus Tr *चोदयत्यपि वा B U H and the Viv.; H om. अपि वा ।

१० Thus Tr B and the Viv, *वाक्याभ्यामपि H, *वाक्या भ्यामपि U.

प्रायश्चित्तं सुषादुक्त्यापययिषु^१ यथाज्ञातेषु जुहुवाद्गमेन
 योजयिराविपययिभ्यो^२ राधंतराय संधये^३ तथा त्रिपिविष्ट-
 लोचे वाजपेथे^४ तथानिरिक्तलोचेद्यति^५ यथाचोदितमन्यो
 यजेत्तत्रयमो^६ यजेज्जपेदा स्वयं चोदितः स्वयमेव यजे-
 द्वितीय एव^७ प्रायश्चित्तं भवेद्योमे इत्येवं कुर्याद्दोतान्येन^८
 यजेदन्त्येव^९ सैवावरुणो वा पूर्वोक्तं प्रायश्चित्तं कुर्यात्तथा
 यान्यापुरोऽनुवाक्यास्तन्ययान्यप्रायश्चित्तं^{१०} भवेद्व्याससेधस्यात्र
 होमैश्चारण्यानां पशूनां जुवाहुत्वा जमानिरिक्तपुनस्त-
 व्यापातेषु^{११} निन्दाहुती जुहुयान्तपेष्टकोपधाने^{१२} इयं द्वि-
 सवा^{१३} चविषामन्यदौग्रमन्यदेवतछ^{१४} कुर्यात्तदुत्सृज्य पुनस्तथा^{१५}
 यजेदतिप्रिष्ट^{१६} यष्ट यजेज्जपेदा^{१७} पूर्वोक्तं प्रायश्चित्तं कुर्या-
 दिति^{१८} ॥ २ ॥ द्वितीयः ॥

१ अथ० II U

२ Thus B H, योजयिरावि० Tr U.

३ इति is Tr only.

४ Thus Tr U, यजेतन्य० B, यजेतप्र० II.

५ एवं B only.

६ Thus B U, यजेतान्यं देवतं Tr (H only).

७ II Thus Tr, अमानिरिक्तं पुनस्तस्यापातेषु B, अमानिरिक्तं प्र० II,

अमानिरिक्तं प्र० U.

८ ? Thus Tr, अमानिरिक्तं पुनस्तस्यापातेषु U, अमानिरिक्तं II,
 अमानिरिक्तं B

९ य om H U.

१० ? अथान्यवीजमन्यदेव० B, अथान्यं वीजमन्यदेव० Tr H, अथान्य-
 रन्यदे० U.

- अथ वितते यज्ञकर्मणि प्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामस्त-
 चौपधं पयः पशुः सोम आच्यमित्येतेषु नूनेषु वा नष्टेषु
 वापद्यतेषु^१ वा^२ पुनस्तथाच गृह्योपाद्यं च क्षरेत्प्राक् स्विष्टकृत
 वत्यादनं भवति^३ स्विष्टकृतं कर्ष्यं^४ क्षरेत्तत्संस्थायेतेनैव^५
 पुनर्घजेत्यह यजेदाथ यदि निरूप्य क्षरेदन्यं^६ दैवतममुष्मै
 वेति प्रतिविभज्याभिमृश^७ सर्वं जुहुयादमुष्मै स्वाहेति^८ यत्र^९
 क्षरेत्तथैवमेव कुर्यादासादनादथ^{१०} यद्यामाद्य क्षरेदन्वायात्य
 क्षानेषु जुहुयादन्यदा^{११} पूर्वोक्तं प्रायश्चित्तं कुर्यादन्वासु देवता-
 स्विष्टासु^{१२} नष्टेषु दुष्टेषु वा^{१३} दोषवति^{१४} तन्त्रे प्रधानमावर्तये-
 १० सर्वेष्टिरशेषतस्तस्य^{१५} कः कर्मण उपक्रमो भवतीति^{१६} भागिनो
 दैवतस्य शूर्पादानप्रभृति कर्म कृत्वा अपयित्वासाद्य स्वस्थाने^{१७}

१ These two words in Tr only

२ तत् om. B H

३ अन्यदेवते H

४ तदानीमेव om U.

५ वा ina. D U H

६ जुहुयात् instead of कुर्यात् Tr

७ अन्यत् in U only. Is it to be cancelled ?

८ Thus B U, *शस्त्रनेष्टुदुष्टे वा H, *धुंक्षुष्टे वा Tr

९ Thus B U, शेषवति Tr, -वति B.

१० H आवर्तये instead of आवर्तयेत्, *सर्वेष्टिरशेषतस्तस्य Tr, *सर्वेष्टिरशेष-

११ शेषतस्तस्य B U, *सर्वेष्टिरशेषतस्तस्य H ; सर्वेष्टिरशेषत gives the Viraraga.

१२ स्व om Tr.

प्रचरेत्तत्र प्रायश्चित्तं मिन्दाहुती जुहुयाद्वाहुतीसैवं^१ यशानुपा-
करणप्रभृत्या^२ स्निष्टहुतः^३ पूर्वोक्त^४ प्रायश्चित्तं^५ कुर्यादयं^६ यदि
प्रातरनुवाकमनुपाकृतमादित्यो ऽभ्युदित्यात्कथं तत्र प्रायश्चित्तं
भवतीत्युपाः केतुना जुषतां यज्ञं देवेभिरन्नितम् । देवेभ्यो
मधुमत्तमश्नं स्नाहेति मिन्दाहुतीं याद्वतींश्च हुत्वोपाकुर्यादयं^७
यदि प्रातरनुवाके अस्समान याद्वित्यो ऽभ्युदित्यादुदयं तमस-
स्ययंदु त्वं चित्रमित्येताभिः सुवाहुतीं जुहुयादयं यदि सोमो
नाविः स्यात्सोमवो भवति आयमानो यमादित्या अशुशमा-
याययनीत्येताभ्यां^८ सुवाहुतीं^९ जुहुयादयं^{१०} सूर्याचन्द्र-
मसोर्यज्ञे^{११} विद्यत एतदेव^{१२} ॥ ३ ॥

अथ यदि यद्वान्प्रहीयमाणो भागिनीं देवतामगृहीत्वा
योन्यां गृहीयात्तथामुष्मै^१ स्नाहेति तदानीमेव सर्वं जुहुया-
द्भागिनीं पुनर्गृहीत्वा मिन्दाहुतीं जुहुयादयं वा यदाणा-
मेकेन जुहुयात्सर्वाणाचस्यते विधे नामनित्येवमादीन्पदा-
नोचक्राणां^२ यज्ञेषु वा चमसेषु वा हविर्दोषोक्तदोषो^३ भवे- ॥ ४ ॥

१ • व H U.

२ Thus Tr. • प्रभृतिवशास्निष्ट • H U B.

३ Thus Tr. पूर्वोक्तं प्रायश्चित्तमय B, दुष्टमय H U.

४ यतार्था सुवाहुतीर (sic) and यदि only in Tr.

५ सूर्याचन्द्र • B U H.

६ • यादयः • H U.

७ Thus Tr. • योदया or योदया B U H.

८ Before अदेत् H U in B.

नथापो^१ ऽभवच्चत्य^२ तन्नायश्चित्तं^३ ऊत्वा तथा पुनर्गृहीत्वा
 जुहुयाच्चमसेषु^४ पुनस्त्रौय जुहुयाद्भुत्वा वा तस्मिन्हिरण्यमन्त-
 र्धायाप आनीय भवयेत्सैव ततः प्रायश्चित्तिरथ यदि मवन-
 कालो ऽतिक्रामेदग्निर्मूर्धा दिव इत्येतस्यानुवाकस्य प्रथमेन
 १ गायत्रेण^५ जुहुयात्प्रातःसवने^६ तथा वैष्टुभेन^७ माध्यंदिने
 सवने^८ तथा जागतेन^९ तृतीयसवने^{१०} ऽत ऊर्ध्वमतिरात्र^{११}
 उत्तरमहर्नाधिगच्छेद्यदि गच्छेद्यज्ञभेष चागच्छेत्तच्च प्राय-
 श्चित्तं^३ सर्वान्होतृन्जुहुयादिज्ञायते ब्रह्म वै चतुर्होतार इति^{१२}
 तस्माच्चतुर्होतृन्नेव जुहुयादत ऊर्ध्वमहःसंख्यां^{१३} नाधिगच्छे-
 १० देकाद्देव्यथ^{१४} सवनीयानां प्रायश्चित्तिरथ यदि पूतिगन्धः^{१५}
 स्यात्तदुत्सृज्य पुनस्तथाद्य प्रचरेदपि वोष्णोदकेन प्रक्षाल्याज्ये^{१६}
 ऽवधाथ^{१७} पुनः अपयित्वा प्रचरेत्तत्रापि यदि^{१८} पूतिगन्धो
 भवेत्तदुत्सृज्य पुनरेवोत्पाद्य प्रचरेत्तथा सवनीयानां पुरो-

१ नथापवत्य Tr.

२ Thus Tr, चमसेषु वा B H U.

३ गायत्र्या Tr.

४ प्रातः सवने जुहुयात् B H U.

५ विष्टुभा, अगत्या Tr.

६ विरावाहुतार Tr.

७ Thus H and Viv. ; सख्या B U, सख्यं Tr.

८ यदि ms Tr.

९ Thus B and Viv, पूतीगन्ध U, पूतीगन्धाः H, पूतीगन्ध Tr.

१० Thus U, *अनेनावधाय H, *अने—B, *अने, omitting अनवाधाय, Tr.

११ in U only.

डाग्रानां^१ तथा मांन्यानामथ यदि स्तोत्रं श्रुत्वा प्रतिगर्
 वोत्सृजेन्मिन्दाहृतौ ऊतोपाकुपांदेय यद्येकाह स्तोत्रीयाह सूक्तं
 वर्धं वार्धेच वा प्रतिगर्हं वोत्सृजेन्मिन्दाहृतौ ऊत्वा जपेत्^२ स्तोत्रो-
 पाकरणप्रभृत्या^३ होमादाचं यच्छेद्यदि वाचं विसृजेद्वैष्णवी-
 मृचं जपेदं^४ यथात्राय वाचं विसृजेद्वैष्णवीमृचं जपेद्विष्णो-
 र्वाचं अन्तम इति^५ पुनरेवात्रायं यवेदूनातिरिक्तपुनवक्त-
 याघातेभ्यो वाचं प्रायश्चित्तं^६ मिन्दाहृतौ जुहुयात्सर्व-
 स्थानेषु मिन्दाहृतौ यज्ञशरीरमिति श्रुतिस्तस्मात्सर्वेषामाचा-
 योपां प्रशस्तमिति^७ ॥ ४ ॥ तृतीयः ॥

अथ यदि ऊताहृतौ षोमौ सः सृज्येथातामाहवनीया-
 दुदौषो^८ ज्ज्वारास्त्रिहृद्य^९ तेषु जुहुयाद्यज्ञस्य द्वि स्र स्रलि-
 याविद्वाग्नी चेतनस्य च । ऊताहृतस्य द्रव्यतमजतस्य ऊतस्य
 च ॥ ऊतस्य चाऊतस्य चाऊतस्य ऊतस्य च । इन्द्राग्नी अस्य
 षोमस्य वीतं पिवतं जुषेथाह स्वाहेति^{१०} तस्य नित्यमवमनु-
 वर्तयति^{११} मा^{१२} यजमानं तमो विदम्यर्त्विजो मो इमाः प्रजाः ।
 मा यः षोममिमं पिवात्सृष्टमुभयं कृतमित्यथ यद्यन्य-

१ Thus Tr B, •सोत्रादानप्रभृत्या U H.

२ एवं om. Tr.

३ •तेषु Tr.

४ •यदेवेदौषं Tr B.

५ Thus Tr U, •सर्वेभ्यः B H.

६ •सर्वेभ्यः U.

- ऊताद्यमथा अन्यऊतैः म॒सृज्येरन्सोमे वा सोममंभिष्टुहीया-
 दित्येतदेवाथ यद्यन्यवृता चन्विजो ऽन्यवृतैः म॒सृज्येरन्दी-
 क्षिता^१ दीक्षितैर्वान्यत्र प्रात्यस्तोमात्सन्नाचेत्येतदेवाथ यदि सुतः
 सोमो ऽभिष्टुष्येत^२ तदित्यदं^३ प्रत्यस्मै पिपीपत इत्येताभ्याः
 • सुवाङ्गतौ ऊता^४ तस्य^५ नित्यमचमनुवर्तयतीन्दुरिन्दुमवागा-
 दिन्दोरिन्द्रो ऽपात् । तस्य त इन्द्रविन्द्रयौतस्य मधुमत उप-
 क्षतस्योपक्षतो मचयामीत्यथ यदि सुते सोमे यजमानो
 म्रियेत भयं वागच्छेत्सर्वाणि हवीं^६पि पात्रा^७ समवधाय
 द्रोणकलशे सोमं जुहुमार्ज्यं पशुमन्वस्यामित्येकामाहुतिं
 • जुहुयाद्ये^८ देवा येषामिदं भागधेयं बभूव येषां प्रयाजा
 उतानूयाजाः । इन्द्रज्येष्ठेभ्यो वरुणराजभ्यो ऽग्निहोत्रभ्यो देवेभ्यः
 स्वाहेति ऊतात ऊर्ध्वं पैशमेधिकं कर्म प्रतिपद्येताभये^९ वा
 पुनर्यजेत^{१०} जीर्णस्याग्रक्तस्य^{११} चाग्निहोत्रेषेष्टायामात्मन्यग्निषमा-
 रोपणं^{१२} विद्यत इत्यात्मनि समाहृदेन्वाग्निपुं^{१३} न खादेन्न पित्रे-

१ •दीक्षितो B H U

२ •ष्टुष्येततदित्यदं H, •ष्टुष्येतदित्यदं B U, •ष्टुष्येतदित्यदं Tr

३ जुहुयात्तस्य Tr.

४ जुहोति ये Tr.

५ •पशुवेभ्ये Tr.

(H. om. वा ; it is added sec. om. in U and found in B Tr.

७ Thus Tr, •क्तस्याग्निदां H U B.—•आत्मन्यग्निषमा Tr, •वाचया B U H.

८ अग्निपु om Tr

लोपरि शय्याः^१ शयीत नाप्नु निमज्जेन्न मैथुनं वजेत्कामं
 खादेत्कामं पिबेत्कामं लेलोपरि शय्याः^१ शयीत नैवाप्नु^२
 निमज्जेन्न मैथुनं वजेदिति^३ । प्रक्षालितपादपाणिरप आचम्य
 प्राङ्मुख उपविश्याग्निहोत्रयजुषा^४ यावन्मात्रं व्रतयित्वा ह्रस्वीं
 भूयो व्रतयेत्प्रजापतिं मनसा ध्यायन्नित्येवमेवोपासीता ग्ररीर-
 विमोक्षणात्^५ ॥ ५ ॥ चतुर्थः ॥

अथ वै भवति^६ यथा वै पुत्रो जातो विधत्त एवं वा एष
 विधत्ते यस्याग्निहव्य उदायति^७ यन्निर्मग्न्यं क्षुर्याद्विच्छिन्त्या-
 द्वाह्यमसौ जनयेत्^८ एव पुनः परीष्यः^९ स्वादेवेन योनेर्जन-
 यति^{१०} नासौ धाह्यं जनयतीति ब्राह्मणमुख्येदुदायेदसु
 भसा प्रवेशोखाः शकृत्पिण्डेन परिलिप्य पुनरेवेना^{११} प्रवृज्य
 परिदायाडतिपात्रं शलाघेनाः^{१२} सुवाडतिभिरभिजुहोति^{१३}
 सुवर्नं घर्मः स्वाहा सुवर्नार्कः स्वाहा सुवर्नं शुकः स्वाहा सुवर्नं
 ज्योतिः स्वाहा सुवर्नं सूर्यः स्वाहेत्यर्कवतीभ्यामर्कमभिधावभ्या-

१ शय्यायां H B U.

२ नैवाप्नु B U (H def.).

३ इति om. Tr.

४ Thus the Vtr., *होत्रं यजुषा the MSS.

५ *वि० om B H U.

६ See T S. V. 7. 5. 1.

७ पुनरेवेनं B, पुनरेवेनां Tr.

८ *येन Tr, *येनां B.

९ *अतीषि० Tr H U.

दधात्यर्कः पवित्रं पवित्रमर्कं रजसो विमान इति दाभ्यां^१
 मुञ्चकुन्वायप्रभृतिना कर्मणा प्रतिपद्येता कृष्णाजिनवाचनादय
 वै भवति तमो वा एतं गृह्णाति यस्याग्निहव्य उदायति^२
 मृत्युस्तमः^३ कृष्णं वासः कृष्णा धेनुर्दक्षिणेति^४ कृष्णं वासः
 ५ कृष्णां धेनुं शतमानं^५ हिरण्यमिति ददाति^६ तममेव
 तमो मृत्युमपहते^७ ऽथो तेजो वै हिरण्यं^८ तेज एवात्मन्वत्त
 इति ब्राह्मणमथ यद्यामन्दौ शिक्कमगारं वा दक्षेते वेशा-
 नरौभिः समिधो ऽभ्यादध्यादैश्वानरो न जत्येत्येतेनाष्टार्चनार्थ
 यदि वसतीवरीकलशः^९ पात्रेजनं^{१०} एकधनाः^{११} कुम्भेष्टकाः
 १० कथनेष्टका^{१२} वा परासिच्येरन्यूपो वा भिद्येत रजना वा द्विद्येत
 चषासं वा भिद्येतौदम्बरो वा भिद्येत गावा वा भिद्येत
 द्रोणकलशो वा दौर्येतान्यदा यज्ञे दाहमयं मृक्षयं^{१३} वा पात्रं
 भिद्येत तत्त्वेनैव यजुषा स्व^{१४} आयतने^{१५} निधायोपधायाभि-
 मन्त्रयते^{१६} भूरायुर्मे धारयत प्राणं मे धारयत प्रजां मे

१ Tr ms ॥

२ Found in Tr only and in a citation in the Mahāgnisarvasya.

३ Thus Tr, the Viv and the Prāy Candrikā, वसतीवरकल० H
 U, वसतीवर० कल० B

४ Thus H and the Prāy Candrikā, पात्रेजना H, पात्रेजनोरेक० U,
 पत्रेजनोरेक० Tr.

५ Thus Tr B, कथने० U, कथने० H.

६ मृक्षयं Tr.

७ Thus Tr. and the Viv. सुमन्त्रयने U, सुमन्त्रयने B H.

८ Thus Tr, निधायोपधायाभि० B, निधायोपधायावाभि० H U.

धारयत पशून्ने धारयत मा म आयुः प्राणः प्रजाः पशवः
 पराभिचरेन्नित्यं यदि दास्यमं पात्रमाहवनीये^१ अनुप्रहरे-
 द्य^२ यदि^३ मृन्मयमपो^४ ऽभ्यवहरेद्भूमिर्भूमिमगन्माता^५
 मानरमयगात् । भूवासा पुत्रैः पशुभिर्वी नो देष्टि म
 भिद्यतामिति^६ ॥ ६ ॥ पञ्चमः ॥

^१अथातो ऽग्निहोचस्य लौकिकविधिं व्याख्यास्यामः^१ पुरा-
 णिहोवाद्गार्हपत्यादरथोरग्रोश्चनारोपयन्त्यथ^२ ते योनिर्धत्तिय
 दत्यन्तर्वैधरणी निधाय लौकिके^३ ऽग्नौ जुहुयात्सायमुद्धरति^४
 सायमाहुतिः^५ हुत्वा^६ प्रातरुद्धरति प्रातरुद्धरति प्रातराहुतिः^७
 हुत्वेति विज्ञायते^८ ऽथाग्निहोचं चतुर्भिर्लुप्यते^९ होमोपस्थानं^{१०}
 व्रतदर्शपूर्णमासैरिति^{११} तन्नुमत्येष्टेष्टा^{१२} दर्शपूर्णमासाभ्यां यजेत^{१३}
 संतिष्ठते विष्टिन्नप्रायश्चित्तिः^{१४} ॥ ७ ॥ षष्ठः ॥

१ After पात्र H U B ins. भिद्यत् ।

२ अथ यदि om. Tr.

३ मृन्मय Tr.

४ •वहरेद्भूमिः H U.

५ The first part of this kh. differs considerably in the MSS. I have given the text of Tr, which, on the whole, agrees with the Vivarana.

६ पुराग्निहोचस्य काञ्चाद्गार्हपत्यादरथोरग्रोश्चनारोपयन्त्यथ (or मृन्मयमपो) ऽभ्यवहरेद्भूमिः B U H.

७ ••• लौकिकमग्निमाहृत्य सायमुद्धृत्य B U H.

८ ••• रति.विज्ञायते ins. B U H.

९ Thus the Viv., ••• लुप्यते the MSS.

१० रथ्या om. Tr.

११ Thus Tr and the Vivarana ; अग्निहोचस्य लौकिकविधिः B U H.

अथापघ्निहोत्राणां^१ समासस्तथा राट्रविभ्रमो व्याधयो
 ऽध्वगमनं गुरुकुलवासो देशकालद्रव्यानुपपत्तिरन्येद्यायोगो^२
 यासु^३ विद्यत इति^४ तस्य कः कर्मण उपक्रमो भवतीति^५
 कामं पूर्वाद्ये वापराद्ये वाग्निहोत्रवेलायां वा यथासूचं^६ वा
 ५ कुर्यात्प्रसिद्धं वा^७ यजमानस्या प्रसावात्प्रसूतः^८ प्रसिद्धं प्रतिपदि
 साय^९ चतुर्दश चतुर्दशीतानि गृह्णाति सोपवसथे पार्वणे
 वायेतरस्मिन्पञ्चदश^{१०} प्रसिद्धं सर्वं^{११} समित्प्रभृति कर्म^{१२}
 मन्त्रा^{१३}स्यैकवत्स^{१४}स्याप्य सायमग्निहोत्राणि^{१५} ज्ञत्वा प्रातरग्नि-
 होत्राणि^{१६} जुहुयात्सायमुपक्रमः प्रातरपवर्गः^{१७} काले^{१८} पार्वणे न
 १० यजेत^{१९} नोर्ध्वं^{२०} पाचिकात्मभासो न प्रसृजे नाश्रद्धानस्त्राया-
 षुदाहरन्ति^{२१}

१ Thus Tr and the Viv , अथापघ्नि B U H.

२ Tr ins होम after •ज्ञान्•)

३ Thus II U. यासु Tr (grantha'), वासासु B

४ Instead of these four words Tr प्रसिद्ध only

५. ५ Thus Tr. प्रसूत प्रसूत प्रतिपदीष्टाथ U H, प्रसूत प्रतिपदि
 साय B.

६ वा only in Tr

७ Thus U, •वासा Tr B H.

८ Thus U, •वासा Tr B, •वासा H.

९ कालीय H

१० Thus Tr, नोर्ध्वं B U H.

११ Thus Tr, •दधानस्य अथाप्यु B, •दधानस्य B •दधानस्य U (the
 last two om. अथाप्युदाहरन्ति)

अश्रद्धा परमः^१ पाप्मा पाप्मा क्षुद्धानमुच्यते ।

अज्ञानाबुध्यते धर्मो लुप्तधर्मो ऽधमः^२ स्मृतः ॥

अद्वया शुध्यते बुद्धिः अद्वया शुध्यते मतिः ।

अद्वया प्राप्यते ब्रह्मा अद्वया पापप्रणाग्निनी^३ ॥

तस्माच्छ्रद्धधानेनाप्रसङ्गेन^४ संपन्ने^५ काले^६ तन्तुमत्या घजे-
नैवं लौकिकप्रयोग एवमज्ञत एवं विध्यपराधे चायाण्डा-
हरन्ति न वृषाग्नीनुदासयेन्नैवानापस्तु^७ वौरहा वा एष
देवानां यो ऽग्निमुदासयत इति^८ तस्माच्छ्रद्धधानस्याप्रासङ्गि-
कस्य^९ चान्यत्रापि^{१०}

येवे विशेषा लघवो यत्रयत्रोपलक्षिताः ।

१०

तैः कर्मसंस्करे^{११} कुर्याद्वायोपेतं यथा भवेत् ॥

स्वग्रास्ते विद्यमाने^{१२} चः परग्रास्तेष्ववर्तते ।

भूणहत्या समं तस्य स्वग्रास्त्वमवमन्यतः ॥

आर्षेयस्य स्वग्रास्त्वस्य प्रदेशास्तुष्टुपैः समाः ।

कर्मणां प्रविचारार्थमापस्तु च समाप्नुयादिति ॥ ८ ॥ १४

१ परमा MSS.

२ Thus B H U, धर्मः Tr.

३ Thus Tr, *प्रणाग्निनी U, *प्रसीचनी B H.

४ ? Thus Tr (only संपन्नेन), *प्रसंगेन प्रसंगेन संपन्नेकाले U, *प्रसंगेन काले B H; the Viv. also has प्रसंगेकाले ।

५ ? Thus H U, *धानस्याप्रसङ्गिक B, *धानेनाप्रसङ्गिकस्य Tr.

६ Thus Tr, *कस्यान्यात्रापि B, *कस्य च अन्यत्रापि U, *कस्य च H.

७ Thus B U H, *मस्यरेः Tr.

८ *मानो H U.

यथो एतत्सो ऽपरिमितं प्रवमति न संवत्सरमति प्रवमती-
 त्यविशेषाज्जायापत्योराहिताम्योरित्येवेदमुक्तं भवति । विज्ञा-
 यते चार्धो वा एष आत्मनो यत्पत्नीत्यर्थः यदि प्रवमति
 यजमाने पत्न्याः प्रवामनिमित्तः५ स्यात्तदास्तोष्यतौयः५ ऊता-
 ५ ध्वयुः समारोपयेद्यं ते योनिर्चन्विय इति । यच्च गच्छेत्त-
 चानो हरेत्तच्च प्राप्यग्निं१ मयित्वा विष्टारं कृष्यित्वा गार्ह-
 पत्य आज्यं विज्ञाप्योत्पूष सुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वाश्वनीये
 संतनीं जुहोति मनो ज्योतिर्जुपतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञः५
 समिमं दधातु । या इष्टा उषसो निमुषश्च ताः संदधामि
 १० हविषा हतेन स्वाहेत्यग्नये तन्तुमते पुरोडाशमष्टाकपालं
 निर्वपति । शरावं दक्षिणां ददाति । सा प्रसिद्धेष्टिः संति-
 ष्ठते । ऽयं यदि यजमानश्चैव१ पत्नी चोभौ त्वेव१ निष्क्रामतो
 यामान्ते यामषीमान्ते वा वसतो१ ऽग्निहोचमेव१ जुष्येता-
 विहृतमग्न्याधेयं कुर्वीतग्नीधरनो नोच्छ्वसेयुश्चुच्छ्वसेयुरग्नयो
 १५ स्त्रौकिकाः संपद्येरन्नो विना समारूडेव्वग्निपु१ नाद्रियेत१
 ग्रम्याप्रासे१ सन्ननिदर्शनात्१ ॥ ६ ॥ सप्तमः ॥

१ प्राप्य only in Tr.

१ नय H U

१ त्वेवमेव H U

४ ? Thus B, वसतेऽग्निः Tr, वसेताग्निः U, वसताग्निः H, वसेते the Vivarāṇa.

५ अग्निपु नाद्रियेत om Tr.

६ ? ग्रम्याप्रवासोमवनिदः Tr, ग्रम्याप्रवासोमवनिदः B, ग्रम्याप्रवासोमवनिदः U, ग्रम्याप्रवासोमवनिदः H.

अथ वै भवति सर्वांन्वा पयो ऽग्नौ कामान्प्रवेष्टयति यो
 ऽग्नीन्वाधाय व्रतमुपैति स यदनिष्ठा प्रयायादिति^१ स
 यदनिष्ठा प्रयास्यन्ववति तद्गार्हपत्य^२ आज्यं विस्वाण्योत्पूय मुचि
 घतुर्गृहीतं गृहीत्वा हवनीये जुहोत्यन्वारभ्य यजमाने तुभ्यं त
 अग्निरस्तमेति^३ यो ऽग्नीन्वाधाय व्रतमुपैति स यद्युदाय-
 तीति तत्पुरस्ताद्वाख्यातं^४ यस्याहिताग्नेरग्निरपचायति याव-
 च्छमया प्रविधेद्यदि तावदपचायेत्तः स भरेदिदं त एकं पर
 उत एकमिति^५ संश्रयानुप्रहरेदग्निहोचकालेषु^६ वान्येषु^७
 वा^८ यदि परफरामपचायेदनुप्रयायावस्तेदित्यनुप्रयायावस्ते-
 न्नद्यत्रैवावस्तेत्तत्र^९ वोदास्येषु^{१०} रोषधीर्वा^{११} एतस्मिन् पशून्पयः १०
 प्रविशति यस्य हविषे वत्सा अपाकृता धयन्ति^{१२} तान्यदुद्धा-
 यातयास्मा हविषा यजेत^{१३} यच्च दुध्वाद्यजपदरत्नारिषादायथा
 यवागूं निर्वपेदित्येतेषां दोषयित्वा^{१४} तस्मिन्पशु आनीय
 ग्रीहिममृति सिद्धमत ऊर्ध्वमथ यस्य सायं दुग्धः हवि-
 रार्तिमाच्छन्तीत्याय ग्रीहीन्विद्वथोपवसेदिति^{१५} निर्वपणान्तं १५

१ Thus B, गदागार्ह- H U, गार्ह- Tr.

२ क Tr. H.

३ Thus Tr U and the Viv. (only वान्येषु instead of वा-); वान्येषु वा H, वान्येषु वा B.

४ Thus H U, •वस्तेनैवावस्तेदोषधी- Tr, •वस्तेनैवावस्तेदोषधी- B.

५ विविद्ध ms. Tr and the Viv.

६ निर्वपणान्तं Tr, निर्वपणान्तं Viv.

कर्म कृत्वा शो भूत आग्नेयेन प्रचर्येन्द्रेण प्रचरेच्छृतस्थानं ।
 तत्कुर्यादथ^१ यस्योभय^२ हविरार्तिमार्च्छत्यैत्रं पञ्चशरावमोदनं
 निर्वपेदिति^३ प्रकृत्या वा निर्वपेच्छरावेण वेति^४ प्रकृत्या^५
 निर्वपेत्तथा^६ शरावपरिमाणार्थ^७ शरावमिति वदन्तस्तथा^८ चतु-
 ५ प्यात्रं निर्वपेदित्यत्र पात्रासेव निर्वपेत्स्थानायस्थाने^९ कुर्या-
 द्वा^{१०} प्रत्ये ऽह्न्यव्यनासधुक्ता भवति तामपवध्य यजेतेति^{११}
 तामपवध्यैव^{१२} यजेत सर्वेष्वेव यज्ञेन यजेत^{१३} तामिदोपवध्यै-
 ताम्^{१४} हमस्मीत्युत्तुका^{१५} उपगमनमन्त्रो^{१६} ऽस्यन्वाधानप्रभृत्यप-
 वध्यैव यजेत तथैकाहानाम्^{१७} ॥ १० ॥ नवमः ॥

१०. अथ यदि^१ दोषोपसक्तु^२ तथाहर्मणेखन्त्येखद्दःसु वा^३ यथा^४
 अहे पर्यवेते गोमूत्रेणोष्णोदकमियेण लोहितं द्वित्सेत्युक्ता^५

१

१ Thus Tr and B, U and H read (after कृत्वा) येताश्चोद्दीक्षूषे
 ममुषाद्विरभ्युषाभजयेदथ वागते सत्सादर्यस्यास्यप्रभृतिना अमंवा प्रतिपश्येत् मित्रभत
 कर्षुमथ यस्योभयत् etc.

१ These three words not in Tr. ; प्रकृत्येव B

१ तथा not in Tr.

४ After निर्वपेत् Tr has न प्रकृत्या प्रसिद्धमाग्नेयेन प्रचर्येन्द्रेण प्रचरेत् ।

५ कुर्यात् only in Tr.

६ एव not in Tr.

७ न्येतामोदम = U and the Tr. (H. M.) न्येतेत्यमोदम = Tr, 'धृत्' etc.

T Br. III. 7. 1. 9.

= यदो Tr, यदो B.

८ ? वाच Tr.

१० ? विन्त्ये Tr, विन्त्ये B H U and the Viv.

प्रचाक्ष्य दर्भपुञ्जीलैः पवयतीति ^१ विज्ञायत आपो वै दर्भा-
 स्तेहिं ^२ स्वाता भवतीति ^३ विज्ञायते ब्रह्मसत्यायै श्रेषा वर्षे
 प्रतिमुच्यास्त इति ^४ तस्माद्भुविर्नान्वीचेत न स्पृगेदित्यथ
 सूतिकायाः दग्धाहे पर्यवेते यथास्मात् ५ ग्रीचं कृत्वा पत्रौ
 कर्मसु योजयेत्तत्कर्म पुत्रो ^६ ब्रह्मचारौ वा कुर्यात्तन्मन्त्रं यज-
 मानो जपेदेषा पव्यकुम्रलौ ^७ यदि सादेवमेव कारयेदित्यथ
 यदि ^८ सांनाय्ये घर्मे वा प्रवृत्तायां पयो न स्यादेन ^९ केन
 चिदुपायेन किञ्चित्पयो ^{१०} दोहयित्वाग्निः स्रष्टुष्य प्रचरेन्नैवा-
 न्यत्पय आनीय कुर्यात्स्वेव ततः ^{११} प्रायश्चित्तिरथ यदि सोमा-
 धानमारभ्य पुरा ^{१२} दौघणीयाया अनालमुका भवति नाग्नि- १०
 होचं जुहोति ^१ अहे पर्यवेते ^२ ऽसुदौचाप्रमृति विद्वमत
 ऊर्ध्वमथ यदि पुरा व्रतदोहनादनलमुका भवति अथ ^३
 हविष्यमग्नीयाद्यदि मते ^४ दुग्धे ^५ हविष्यमेव ^६ व्रतमपो ऽभ्यव-

१ Thus H U, दर्भा इति तैहिं B, दर्भा इति वेन Tr.

२ Thus H अवायां Tr B U.

३ तस्युका Tr.

४ Thus Tr and U (sec. m.); कुम्रलौ B H U (pr. m.).

५. ६ Thus Tr; सांनाय्य वा घर्मे वा प्रवृत्ता ब्रह्मरोच B, सांनाय्ये वा घर्मे वा प्रवृत्तायां पयो न स्यादेन U, H is corr but reads at the end पयोनस्याधेन ।

७ किञ्चित्पयिन् Tr.

८ नच B H.

९ पुरस्ताद् Tr.

१० यथास्मात् ग्रीचं कृत्वा ins. U.

११ Thus B U H and the Viv., न दुग्धे Tr.

१२ Only in Tr.

- हरेत्^१ अहे^२ पर्यवेते गोमूत्रादि सिद्धमत ऊर्ध्वमथ^३ यदि
पुरा प्रवर्ग्यस्य^४ स्थाने^५ प्रवृज्याद्धविष्यप्रवृत्ति यथाद्यातः^६ शौचं
कुत्वा गोमूत्रादि सिद्धमत ऊर्ध्वमथ यदि प्रवृत्ते^७ ऽनालभ्युका
भवति हविष्यमेव^८ तदहः^९ सः^{१०} स्याथ अहे^{११} पर्यवेते गोमूत्रादि
५ सिद्धमत ऊर्ध्वमथ^{१२} दीक्षित वाचं यच्छ ब्रत्य वाचं यच्छ^{१३}
पत्रि^{१४} वाचं^{१५} यच्छेति संप्रैषादेकस्तनप्रभृत्यानालभ्युका^{१६} भवति
सिद्धमावभृयात्कृत्वा अहे पर्यवेते ऽवभृथमवयन्ति^{१७} सुत्ये ऽहनि
मार्जाक्षीये मिकतोपोत्ते परिश्रित्योपविशेदन्त्येवहः^{१८} सु पत्री-
शालायामेवोपविशेत्प्राग्^{१९} न प्रपद्येत^{२०} ॥ ११॥ दशमः ॥
- १० अथातः प्रायश्चित्तसमुच्चयं व्याख्यास्यामः^{२१} सर्वचानादिष्टेषु
मनस्वतौ मिन्दाज्जतौ व्याक्षतयो होतार इति जुहुयात्सर्वेष्व-
वत्येषु^{२२} मिन्दाज्जतौ पिष्टयज्ञसोपे सप्तहोतारमिति^{२३} जुहुया-
दथ^{२४} यद्यन्याधेये सर्वमौषासनमभिप्रव्रजेयुः पुनस्त्वादित्या
रुद्रा वसवः समिन्धतामित्येतया म्वाज्जतिः^{२५} ज्ञत्वा^{२६} लौकिके

१ अहे... ऊर्ध्वम् only in Tr

२ ? Thus U B, प्रवर्ग्यस्य न Tr, प्रवर्ग्यस्यासद्व H.

३ प्रवृत्ते MSS. and Viv.

४ Thus Tr, *पर्यवेतदह B H U

५ Instead of अहे... ऊर्ध्वम् Tr has only सिद्धम् ।

६ Only given by Tr.

७ Thus Tr, संप्रैषादेक B H U

८ उपविशेत् om, H U.

९ Thus Tr, *सु ब्रत्ये B U H.

१० इति जुहुयात् in Tr only.

११ तस्मिन् ins. Tr.

ऽग्नौ गृह्णाणि कर्माणि प्रयुञ्जीत^१ यद्यर्धमवशिष्येताय^२ यदि
 ब्रह्मौदनिको धारितः स्वादीपासनवत्स्यात्तपोदाते पाकादूर्ध्वं
 जयादींश्च जुहुयादेष यदि गार्हपत्यमनाहितमादित्यो ऽभ्यु-
 दियादादित अरभ्यान्यक्षिप्त्वास्त आदध्यानग्रे चेदग्निविनाश
 एतदेवाय^३ यदि पत्नीमृत्त्वियं^४ विन्देत प्राग्दक्षिणाया एत- ५
 देवात ऊर्ध्वमपरोधो ऽग्निहोत्रे च सोमे^५ चावभृथादिषु^६
 सर्वत्रेष्टिपशुसोमेषु^७ तावन्मात्रं^८ पत्न्या वा सर्वमथ यदि गार्ह-
 पत्याहवनीयाबुदायेतामभिनिघोचेदभ्युदियादाम्याधेयं^९ तत्र
 प्रायश्चित्तिः^१ पुनराधेयमित्येके^१ ऽप^२ यदि पत्नी बहिः
 सीमां पुनराधानमथ यद्यात्मनि समाकृढेज्वन्नयं चरेदरणिवि- १०
 नाग्नौक्तदोषो^{१०} वा^{११} भवेदग्न्याधेयमरणिविनाशेनाग्निविनाश^{११}
 उक्तो^१ ऽथ यदि याममर्यादां नदौ वाग्नीनतिहरेयुरेताने-

१ यथ in Tr.

२ Thus H U, •शियेदय Tr, •शियेद्वानक्षिन्कुर्यादय B.

३ यथ in Tr only.

४ Thus Tr, पत्न्युत्त्विय B U H.

५ Thus H H, सोमे चावभृथान् U, सीमानावभृथादिषु Tr.

६ Thus Tr B, सर्वत्रेष्टि U H.—•सोमेषु Tr B, •तत्रेषु U H.

७ य in Tr U H.

८ Thus Tr, चावभृथानीयमात्रं पत्न्या B U H.—उदायेताम् Tr.

९ In Tr only.

१० •रक्षे B U H.

११ In H U only.

१२ Tr om. अग्न्याधेयम्. rightly ?

वाग्नीन्द्रियमाणान्वारभेयातां^१ प्रवसति यजमाने न^२ यज्ञी^३
 प्रवसति^४ नात्र प्रायश्चित्तं^५ भिन्नयोनिस्त्रेदन्वाहार्यपचन उदा-
 येया^६ प्रकृतिस्त^७ आहरणं पृथगरणी वा^८ ॥ १२ ॥

अथ यथेककपालः परावर्तते^९ प्रजापतेर्वर्तनिमनुवर्तस्त्रे-

१ त्यध्वर्युः स्वस्थाने प्रतिष्ठापयेत्यति चचे प्रतितिष्ठामि राद्वे
 विश्वमन्याभिवावृध^{१०} इत्येताभ्यां यजमानो ऽनुमन्त्रयते^{११}
 ऽस्कान्द्यौः पृथिवीमस्कानजनि प्राजनीत्येताभ्याः सुवाज्जती
 जुहुयात्^{१२} स्थिते वैशानरीमिष्टिं^{१३} निर्वपेदित्याद्यते च यत्प्राक्^{१४}
 पद्येत देवलोकमभिजयेद्यद्विष्णा पिहलोकं^{१५} यत्पत्यपचा^{१६} ऽपि
 १० यज्ञः इन्द्र्यदुदङ् मनुष्यलोकमभिजयेत्प्रतिष्ठितो होतव्य
 इत्यथ यदि पशुवन्धः सोमो वा क्षुपेत वैशानरीमिष्टा पुन-
 र्वजेत^{१७} सर्वं चेत्पुन्यमहरतिक्रामेत्समन्वारभ्याः^{१८} प्राशुपवेयना-
 दपच्छिद्येरन्ममाथ पुनर्वजेत^{१९} सोमेन दीक्षितो न^{२०} दद्यात्^{२१}
 जुहुयात्^{२२} पचेन्न जपेदित्यादित^{२३} एव विभवेदित्याहुर्प्रतो-

१ Instead of इतानेव B १) H इतदेव ।

२ Thus Tr, B om. न, प्रवसति H, S प्रवसति वा U

३ Thus Tr B, नयेया U H.

४ Instead of नन Tr नदु ।

५ परादावर्तते Tr.

६ इष्टिम् alone in Tr.

७ प्राक् H

८ स्कान्द्ये ins. U.

९ After •क्रामेत् U ms अपरे १—Instead of •रभ्या (thus Tr.) •रभ्या
 वा U, रभ्या वा H B.

१० न जुहुयात् दद्यात् Tr.

११ इति om. Tr.

ऽग्नौ यद्वाणि कर्माणि प्रयुञ्जीत^१ यथधमवशिष्येता^२ यदि
 ब्रह्मौदनिको धारितः स्वादौपासनवत्स्वात्तपोदाते पाकादूर्ध्वं
 जयादींश्च जुहुयादथ यदि गार्हपत्यमनाहितमादित्यो ऽभ्यु-
 दियादादित अरभ्यान्वस्मिन्काल आदध्यान्वाद्ये चेदग्निविनाश
 एतदेवाय^३ यदि पत्नीमृत्विथं^४ विन्देत प्राग्दक्षिणाया एत-
 देवात ऊर्ध्वमपरोधो ऽग्निहोत्रे च सोमे^५ चावभृथादिषु^६
 सर्वत्रेष्टिपशुसोमेषु^७ तावन्मात्रं^८ पत्न्या वा सर्वमथ यदि गार्ह-
 पत्याश्चवनीयावुदायेतामभिनिषोचेदभ्युदियादाग्न्याधेयं^९ तत्र
 प्रायश्चित्तिः^१ पुनराधेयमित्येके^१ ऽय^२ यदि पत्नी वहिः
 सीमां पुनराधानमथ यद्यात्मानि समाकृष्टेस्वव्रतं चरेदरणिवि-
 नाशोक्तदोषो^{१०} वा^{११} भवेदग्न्याधेयमरणिविनाशेनाग्निविनाश^{११}
 उक्तो^१ ऽय यदि ग्राममर्यादां नदीं वाग्नीनतिहरेयुरेताने-

१ अय ms Tr.

२ Thus B U, •अग्निवेदथ Tr, •अग्निवेतानात्किन्नुपर्यय B.

३ अय in Tr only.

४ Thus Tr, मृत्पुत्रिय B U H.

५ Thus B H, सीमे चावभृथान् U, सीमेनानवभृथादिषु Tr.

६ Thus Tr B, सर्वत्रेष्टि० U H.—•सोमेषु Tr B, •संवेषु U H.

७ व ins U H.

८ Thus Tr, आचवनीयमार्हपत्यान् B U H.—उदायेताम् Tr.

९ In Tr only.

१० •रक्षो B U H.

११ In H U only.

१२ Tr om, अग्न्याधेयम्, rightly ?

वाग्नीन्द्रियमाणान्वारभेयातां^१ प्रवसति यजमाने न^२ पत्नी^३
 प्रवसति^४ नात्र प्रायश्चित्तं^५ भिन्नयोनिस्तेदन्वाहार्यपचन उदा-
 येद्या^६ प्रकृतिस्तत^७ आहरणं पृथगरणी वा^८ ॥ १२ ॥

अथ यथेककपालः परावर्तते^९ प्रजापतेर्वर्तनिमनुवर्तस्ते-
 ४ त्वध्वर्युः स्तस्थाने प्रतिष्ठापयेत्यति चचे प्रतितिष्ठामि राष्ट्रे
 विश्वमन्याभिवावृध^{१०} इत्येताभ्यां यजमानो अनुमन्त्रयते^{११}
 ऽस्कान्द्यौः पृथिवीमस्कानजनि प्राजनीत्येताभ्याः सूवाज्जती
 जुहुयात्^{१२} स्थिते वैश्वानरीमिष्टिं^{१३} निर्वपेद्विज्ञायते च यत्प्राक्^{१४}
 पथेत देवलोकमभिजयेद्यद्विष्णा पिदलोकं^{१५} यत्प्रत्यग्रचा^{१६} सि
 १० यज्ञः चतुर्थदुदृक् मनुष्यलोकमभिजयेत्यतिष्ठितो होतव्य
 इत्यथ यदि पशुवन्धः सोमो वा क्षुण्येत वैश्वानरीमिष्टा पुन-
 र्यजेत्^{१७} सर्वं चेत्सुत्यमहरतिक्रामेत्समन्वारभ्याः^{१८} प्राशुपवेशना-
 दपच्छिद्येरन्ममाय पुनर्यजेत^{१९} सोमेन दीक्षितो न^{२०} दद्यात्^{२१}
 जुहुयात्^{२२} पथेन्न जपेदित्यादित^{२३} एव विभजेदित्याज्जपतो-

१ Instead of एतानेव B U H एतदेव ।

२ Thus Tr, B om. न, प्रवसति H, S प्रवसति वा U.

३ Thus Tr B, *येद्या U H

४ Instead of तत्र Tr नद् ।

५ परावर्तते Tr.

६ इष्टिम् alone in Tr

७ प्राक् H.

८ एकाक्षेण ins. U.

९ After *क्रामेत् U ins संपन्ने ।—Instead of *रभ्या (thus Tr.) *रभ्या
 वा U, रभ्या वा H B

१० न जुहुयात् दद्यात् Tr.

११ इति om. Tr.

पेतो^१ न^१ ध्यायन्नापो^१ जग्राहेत न वामो जह्याच रजः^१
 प्रज्ञावयेत्^१ सर्वत्र यजमानस्य^१ लिजां च यावत्कर्म प्रतमुपदिशन्ति
 न^१ लिजामालिज्यमन्यत्र विद्यते न महर्लिजा^१ ममाप्तो^१ न^१ सर्वत्र^१
 यजमानस्य^१ लिज्यमन्यत्र सचात्सर्वेषु^१ सोमेषु सोमापचार-
 कास्तातिक्रमान्तरितविपर्यास्यवायसमासादिष्वन्येषु^१ चाज्ञा-
 तेषु^१ ज्ञातेषु च दोषेषु^१ प्राक् समिष्टयजुष आन्वस्यत्याः
 क्षुण्णेषोपघातः^१ सर्वप्राचक्षित्तानि जुहुयाज^१ जघानित्येके^१ अभ्या-
 तानानित्येके^१ राहभृत इत्येके^१ इमात्यहोमानित्येके^१ इन्दा-
 सीत्येके^१ सौरौरित्येके^१ तनूरित्येके^१ होतृनित्येके^१ दग्धा-
 त्मकमित्येके^१ पौषपौरित्येके^१ वैष्णवीरित्येके^१ महाथाक्षती-
 रित्येके^१ व्याक्षतीरित्येके^१ प्राजापत्यामित्येके^१ प्रणवमित्येके^१
 सर्वानित्याचार्यः^१ सर्वानित्याचार्यः^१ ॥ १३ ॥ एकादशः ॥

॥ इत्येकीनविंशः प्रश्नः ॥

१ न० न ध्यायान् in U only.

२ Thus Tr, वाक् B U H.

३ ? Thus reads U, समाप्तो न चापि वै (यज०) Tr, समाप्तोमेन सर्वत्र B, समाप्तोमेन सर्वत्र H. The meaning of the whole passage is unclear to me.

४ सचात्सर्वेषु Tr.

५ सोमोपचार० Tr.—सादिषु चान्येषु B.

६ Thus (only चाज्ञा० instead of चाज्ञा०) Tr, चाज्ञावेषु दोषेषु B, चदोषेषु U H.

७ Thus Tr, प्राजापत्यानि० H B, प्राजापत्यानी० U.

८ ० चार्यः Tr H, ० चार्या B U

- अथेमे ऽग्निचयास्तेषां भूमेः परिमाणविशराः॥यात्या-
 म्नामो^१ ऽथाहुलप्रमाणं चतुर्दशाण्वयत्तुस्त्रिःशतिलाः पृथु-
 मः॥श्लिष्टा इत्यपरं^२ दशाहुलं चतुर्दशं^३ द्वादशं^४ प्रादेशः^५
 पृथोत्तरयुगे त्रयोदशिके^६ पदं पञ्चदशाष्टाग्रीतिशतमीषा
 चतुःशतमचः^७ पडग्रीतिर्युगं^८ द्वात्रिंशज्जानुः^९ पत्त्रिंश-
 च्छन्दावाह^{१०} द्विपदः प्रक्रमो^{११} द्वौ प्रादेशावरत्निरथाप्युदा-
 हरन्ति पदे युगे प्रक्रमे ऽरत्नाविद्यति शान्थायां च मानार्थेषु
 याथाकामीति^{१२} पञ्चारत्निः पुरुषो व्यामय^{१३} चतुररत्नि-
 र्यायामश्चतुरश्रं^{१४} चिकीर्षन्यावच्चिकीर्षेत्तावतीः रज्जुमुभयतः-
 १० पाशां कृत्वा मध्ये लक्षणं करोति^{१५} लेखाभालिख्य तस्या मध्ये
 शङ्कुं निहन्वात्तस्मिन्वागौ प्रतिमुच्य^{१६} लक्षणेन मण्डलं परि-
 लिखेद्विष्कम्भान्तयोः शङ्कुं निहन्वात्पूर्वस्मिन्वाग्रं प्रतिमुच्य
 पाशेन मण्डलं परिलिखेदेवमपरस्मिन्^{१७} यच्च ससेद्यातां तेन
 द्वितीयं विष्कम्भमायर्क्केद्विष्कम्भान्तयोः शङ्कुं निहन्वात्पूर्वस्मि-
 ११ न्वागौ प्रतिमुच्य लक्षणेन मण्डलं परिलिखेदेवं दक्षिणत एव
 पश्चादेवमुत्तरतस्तेषां ये ऽन्धाः सःसर्गान्तश्चतुरश्रः संपद्यते^{१८}
 ऽथापरं^{१९} प्रमाणाद्विगुणाः रज्जुमुभयतःपाशां कृत्वा मध्ये
 लक्षणं करोति^{२०} स प्राच्यर्षो^{२१} ऽपरस्मिन्वर्धं चतुर्भांगोने

१ द्वादशाहुलप्रादेशं M.

२ Thus T, च not in my copies.

३ Thus throughout B U M; २४ instead of २५ throughout H.

४ प्रमुच्य B M H.

लक्षणं करोति ^१ तद्व्यञ्जनमर्थं ^२ ऽश्मार्थं ^३ इष्टवान्तयोः पाशौ
 प्रतिमुच्य न्यञ्जनेन दक्षिणापायन्यार्धेन श्रोष्ठश्मानिर्हरे^४दौर्ध-
 चतुरश्रं चिकीर्षन्नावच्चिकीर्षन्तावत्यां भूम्यां^५ दौ शङ्कुं निहन्त्या-
 द्दौदावेकैकमभितः^६ समौ ^७ यावतौ तिर्यग्मानौ तावतौ^८
 रज्जुमुभयतःपाशां कृत्वा मध्ये लक्षणं करोति ^९ पूर्वपामन्त्ययोः
 पाशौ प्रतिमुच्य लक्षणेन दक्षिणापायन्य लक्षणे लक्षणं
 करोति ^{१०} मध्यमे पाशौ प्रतिमुच्य लक्षणस्योपरिष्ठादक्षिणा-
 पायन्य लक्षणे शङ्कुं निहन्त्या^{११}शो ऽश्म ^{१२} एतेनोत्तरो ऽश्मो
 व्याख्यातस्तथा ओणी ^{१३} यत्र पुरस्ताद^{१४}शौषथौ मितुयात्तत्र
 तदर्थं लक्षणं करोत्यथापरं प्रमाणादधर्धा^{१५} रज्जुमुभयतः-
 पाशां कृत्वापरस्मि^{१६}स्तृतीये यज्जामोने लक्षणं करोति ^{१७} तद्व्यञ्ज-
 नमिष्टे^{१८} ऽश्मार्थं ^{१९} इष्टवान्तयोः पाशौ प्रतिमुच्य न्यञ्जनेन
 दक्षिणापायन्येन श्रोष्ठश्मानिर्हरे^{२०}त्समचतुरश्रस्याष्टयारज्जु-
 द्विस्तावतौ भूमिं करोति ^{२१} प्रमाणं तिर्यग्दिकरण्यायामस्त-
 स्माष्टयारज्जुस्त्रिकरणी ^{२२} द्वतीयकरणेतेन व्याख्याता ^{२३} नव-
 मस्तु ^{२४} भूमेर्भागो भवतीति ^{२५} दौर्धचतुरश्रस्याष्टयारज्जुः
 पार्श्वमानौ^{२६} तिर्यग्मानौ च यत्पृथग्भूते कुरुतस्तदुभयं करोति ^{२७}

१ Thus my copies, भूमे T.

२ •वेकमभितः B, •वेकैकमभितः H.

३ •नमिष्टेन सार्धं M.

४ Before नव० M ins. विभागश्च तार्धा ।

५ भवति M.

६ च ins. M.

तामां^१ चिकचतुष्कयोर्द्वादशिकपञ्चिकयोः^२ पञ्चदशिकाष्टिकयोः^३ मग्निकचतुर्विंशिकयोर्द्वादशिकपञ्चविंशिकयोः^४ पञ्चदशिकषट्त्रिंशिकयोरित्येतासूपलभिः^५ ॥ १ ॥

नानाचतुरश्रे समस्तान्तनीयसः करणा वर्षीयसो वृधसु-
 ५ लिखेद्द्विधस्याच्छण्यारण्यः^६ समस्तयोः पार्श्वमानी भवति^७
 चतुरश्राच्चतुरश्रं निर्जिहीर्षन्यावन्निर्जिहीर्षस्य करणा वर्षी-
 यसो वृधसुलिखेद्द्विधस्य पार्श्वमानीमच्छण्येतरत्पार्श्वमुपसङ्ग-
 रेत्सा^८ यत्र निपतेत्तदपच्छिन्नाच्छिन्नया निरस्तः^९ समचतु-
 रश्रं दीर्घचतुरश्रं चिकीर्षः^{१०} स्रदह्णयापच्छिद्य भागं द्वेधा
 १० विभज्य पार्श्वयोरुपदध्याद्यथायोगमपि^{११} वैतस्त्रिंशच्चतुरश्रः^{१२}
 समस्त तस्य करणापच्छिद्य^{१३} यदतिश्रियते तदितरत्रोपदध्या-
 दीर्घचतुरश्रः समचतुरश्रं चिकीर्षः^{१४} स्तिर्यङ्मानौ करणीं कृत्वा
 त्र्येवं द्वेधा विभज्य पार्श्वयोरुपदध्याखण्डमावापेन^{१५} तत्संपूर-

१ Found in all my copies; not given by T

२ M om. द्वादशिकयोः ।

३ चिकचपष्टिकयोः M.

४ •विंशतिः• instead of •विंशः• M.

५ ह्य instead of ह्य the MSS. here and infra. cp Thibaut,

Pandit X, pp. 17, 18.

६ •उपसङ्गः• M U B.

७ Thus अपि वैतः my copies, not अपि चैतः, as Thibaut reads.

८ Thus B H U, •विद्याद् M only.

९ Instead of पार्श्वयोः T: विपर्ययेतरत्र ।; उपसङ्गः B H U.

येत्तस्य निहारः^१ उक्तश्चतुरश्रमेकतोऽणिमच्चिकीर्षन्नणिमतः
 करणीं तिर्यङ्गाणीं कृत्वा शेषमच्छया विभज्य विपर्यस्येत-
 रत्रोपदधाच्चतुरश्रं प्रउगं चिकीर्षन्यावच्चिकीर्षेद्विस्तावतीं भूमिं
 समचतुरश्रां कृत्वा पूर्वस्थाः करणा मध्ये शङ्कुं निहन्त्यात्तस्मि-
 ण्पाशौ प्रतिमुच्य दक्षिणोत्तरयोः ओष्ठोर्निपातयेद्दक्षिणान्धम-
 पच्छिन्त्याच्चतुरश्रमुभयतः प्रउगं चिकीर्षन्यावच्चिकीर्षेद्विस्तावतीं
 भूमिं दीर्घचतुरश्रां कृत्वा पूर्वस्थाः करणा मध्ये शङ्कुं
 निहन्त्यात्तस्मिण्पाशौ प्रतिमुच्य दक्षिणोत्तरयोर्मध्यदेशयो-
 र्निपातयेद्दक्षिणान्धमपच्छिन्त्यार्देतेनापरं प्रउगं व्याख्यातं चतुरश्रं
 मण्डलं चिकीर्षन्नच्छयाधं मध्याग्राचीमभ्यापातयेद्यदति-
 श्रियंते^२ तस्य सह तृतीयेन मण्डलं परिलिखेन्मण्डलं चतुरश्रं
 चिकीर्षन्विष्कम्भमष्टौ भागाङ्कत्वा भागमेकोनविंशधा^३
 विभज्याष्टाविंशतिभागातुद्वरेद्भागस्य च षष्ठमष्टमभागोत्तमपि
 वा पञ्चदश भागाङ्कत्वा द्वावुद्वरेत्सौषानित्या^४ चतुरश्रकरणीं
 प्रमाणं तृतीयेन वर्धयेत्तच्चतुर्थेनात्माचतुस्त्रिंशोनेन^५ सविशेषः^६

॥ २ ॥

अथान्याधेयिके विहारे^७ गार्हपत्यादाहवनीयस्यायतनं^८

१ निर्हाम B U, cp. Z D M G. LV, p. 579.

२ अभ्यागतम् B M.

३ विपुत्रधा H M.

४ Thus U M; अर्देद्व- H B and T.

५ Thus my copies.

६ Thus, not विहारे, my copies.

- विज्ञायते ऽथासु प्रक्रमेषु ब्राह्मणो ऽग्निमादधीतेकादशसु
 राजन्यो द्वादशसु वैश्व इत्यायामवतीयेन त्रीणि चतुर-
 याण्यनूचीनानि कारयेदपरस्योत्तरस्थाः^१ श्रोत्रां गार्हपत्य-
 स्तस्यैव दक्षिणे ऽऽसे ऽन्वाहार्यपचनः पूर्वस्योत्तरे ऽऽस
 ५ आहवनीयो^१ ऽपि वा गार्हपत्याहवनीययोरन्तरालं पञ्चधा
 षोडा वा संभुज्य षष्ठं सप्तमं वा भाममागन्तुकमुपमस्यो समं
 वैधं विभज्य पूर्वस्मादन्ताह्वयोर्भागयोर्लक्षणं^२ करोति^१ गार्हपत्या-
 हवनीययोरन्तो नित्यस्य लक्षणेन दक्षिणापायस्य लक्षणे शङ्कुं
 निहन्ति^१ तद्दक्षिणाग्रेरायतनं भवत्यपि वा प्रमाणं पञ्चमेन
 १० वर्धयेत्तत्सर्वं पञ्चधा संभुज्यापरस्मादन्ताह्वयोर्भागयोर्लक्षणं^२
 करोति^१ पृष्ठान्तयोः पात्रौ प्रतिमुच्य लक्षणेन दक्षिणापायस्य
 लक्षणे शङ्कुं निहन्ति^१ तद्दक्षिणाग्रेरायतनं भवति^१ विपर्यस्तै-
 तेनोत्करो व्याख्यातो^१ ऽपरेणाहवनीयं यजमानमाची भवतीति
 दार्शपौर्णमासिकाया वेदेर्विज्ञायते^१ तस्यास्त्रिभागोनं
 १५ पश्चान्तिरस्यौ^१ तस्या एवार्धं पुरस्तान्तिरस्यैवं^२ दीर्घचतुर-
 श्रमेकतोऽणिमद्विहत्य सक्तिषु शङ्कुनिहत्याद्यावती पार्श्वमानी

१ •दपरस्योत्तरस्योत्तरस्थां B M.

२ •संभुज्यपचनस्य H U.

३ Thus (and cp. Thibaut's remark) B; the other MSS. चत्वार्य instead of चत्वारः ।

४ •तिरस्यौ यावद् M.

द्विरभ्यस्ता^१ तावती^२ रज्जुमुभयतः पाशां कृत्वा मध्ये लक्षणं
 करोति^३ दक्षिणयोः पार्श्वयोः^४ पाशौ प्रतिमुच्य लक्षणेन
 दक्षिणापायस्य लक्षणे ग्रहं निहन्त्यात्तस्मिन्पाशौ प्रतिमुच्य
 लक्षणेन दक्षिणं पार्श्वं परिलिखेदेतेनोत्तरं^५ पार्श्वं व्याख्यातं^६
 पूर्वं पार्श्वं तथा द्विरभ्यस्तया परिलिखेदेवमपरं^७ दशपदा ५
 पञ्चान्तिरद्यौ द्वादशपदा प्राच्यष्टापदा पुरस्तान्तिरद्यौति
 पाशुबन्धिकाया वेदेर्विज्ञायते^८ मागयोगस्तस्या व्याख्यातो^९
 रथसंमितेत्येकेषां^{१०} विराट्पञ्चवेत्येकेषां^{११} ग्रन्थमाचौ चतुः-
 क्षन्तिर्भवतीत्युत्तरवेदेर्विज्ञायते^{१२} समचतुरश्राविशेषाद्वितीया
 वेदिर्भवतीति पैठका^{१३} वेदेर्विज्ञायते^{१४} महावेदेऽसृतीयेन १०
 समचतुरश्रकृतायाऽसृतीयकरणौ^{१५} भवतीति^{१६} नवमस्तु भूमेभांगो
 भवति^{१७} यजमानमाचौ चतुःक्षन्तिर्भवतीत्येकेषां^{१८} दिक्षु स्तूतयो
 भवन्ति^{१९} वेदिद्वितीये यजेतेति शौचामणिकीं वेदिमभ्युपदि-
 शन्ति^{२०} महावेदेऽसृतीयेन समचतुरश्रकृताया अष्टादशपदा
 पार्श्वमानी भवति^{२१} तस्यै दीर्घकरणात्मेकतोऽणिमत्करणां च १५
 याथाकामीति^{२२} ॥ ३ ॥

१ दिष्टावती B.

२ ? Found in H M U; B. om. Thibaut omits the word.

३ चतुषः the MSS.

४ पैठयशिकाया B, and U originally.

५ कृतायाः करणी द्वितीयकरणौ B U, and cp. Thibaut's remark on this passage.

६ भवति M U, भवती H.

७ भवतीति M.

- प्राग्वशः^१ षोडशप्रकमायामो द्वादशव्यासो^२ ऽपि वा
 द्वादशप्रकमायामो दशवासस्तस्य मध्ये द्वादशिको विहार-
 स्त्रिंशत्पदानि प्रकमा वा पञ्चात्तिरस्यौ भवति षट्त्रिंशत्प्राची
 चतुर्विंशतिः पुरस्तात्तिरस्यौति महावेदेर्विज्ञायते^३ मान-
 योगस्तस्या व्याख्यात^४ आहवनीयात्पदं प्रकमान्महावेदिकान्त
 एकस्मिन्सदस्तद्वक्त्रकमुदक् सप्तविंशत्यरन्वयो^५ ऽष्टादशेत्येकेषां^६
 ततश्चतुर्षु हविर्धानं^७ तद्वक्त्रकं द्वादशकं वा^८ मानयोगस्त-
 योष्याख्यातो^९ यूपवटीथाच्छङ्कोरर्धप्रक्रममवशिष्योत्तरवेदिं
 विमिमौते^{१०} दशपदोत्तरवेदिर्भवतीति सोमे विज्ञायते^{११}
 १० मानयोगस्तस्या व्याख्यातश्चात्वालः शम्यामाचो ऽपरिमितो
 वायोपश्वाः प्रादेशमुखाः प्रादेशान्तराला^{१२} अरन्निमाच
 समस्तुरश्रं विहृत्य सन्निपु गङ्गुचिह्न्यादर्धप्रादेशेनार्धप्रादेशे-
 नैकैकं मण्डलं^{१३} परिनिखेत्यसदसः^{१४} पूर्वार्धाद्विप्रक्रममवशिष्य
 धिष्यानां^{१५} द्विप्रादेशो विष्कम्भस्तथान्तराला^{१६} आग्नीभागरस्य^{१७}
 १५ पार्श्वमानौ पञ्चारत्तिरेतेन माजोन्नीयो व्याख्यातस्तस्मोदीची
 दारं कुर्वन्ति^{१८} रथाथान्तराला यूपवटा भवन्तीत्येकादशिन्यां

१ द्वादशपदव्यासं M, which omits the following words up to दशवासः ।.

२ परिमंवेष्ट M and U (sec. m.).

३ लट् H.

४ Thus, not धिष्यानां, the MSS.

५ आग्नीभीयां T.

विज्ञायते^१ तस्या^२ दद्यानां च रथाचाणमेकादद्यानां च
 पदानामष्टाङ्गुलस्य च चतुर्विंशं भागमाददीत^३ स प्रक्रमः
 स्यात्तेन वेदिं विमिमौते^४ । अथ^५ श्वमेधे^६ विश्वप्रत्याय रथाचाणा-
 मेकविंशप्रत्याय पदानामष्टाङ्गुलस्य च चतुर्विंशं भागमाद-
 दीत^७ स प्रक्रमः स्यात्तेन वेदिं विमिमौते^८ । अथ^९ प्राच्ये-
 कादग्निन्या^{१०} यूपार्यं वेदेः पूर्वाधात्पदार्थव्यासमपच्छिद्य^{११}
 तत्पुरस्तात्प्राच्यं^{१२} दद्यान्नाचाष्टाङ्गुलं विद्यते^{१३} न व्यतिषङ्गो^{१४}
 यूपोपराणीति^{१५} ।
 ॥ ४ ॥ प्रथमः ॥

अधाष्टमाः^{१६} पुरुषाः^{१७} प्रथमोऽग्निरर्धमवसा दितौयो^{१८} ।
 अर्धदशमासृतीय^{१९} एवमुत्तरोत्तरो^{२०} विधाभ्यास ऐकादश-
 विधात्तदेतत्सप्तविधमभ्युत्थेकग्रतविधान्तमंत ऊर्ध्वमेकग्रतविधा-
 नेव प्रत्याददीतानग्निकान्वा यज्ञकदनाहरेदन्यराशमेधादय-
 मेधमप्राप्तं चेदाहरेदत ऊर्ध्वं विधामभ्युत्थेत्तरदाद्रियेतातीतं^{२१}

१ तस्यै U originally and a citation in the Mahāgāisargasya.

२ •भीतायाश्चमेधे M, cp. XXVI. 23: 304. 0.

३ •भीताय again M.

४ प्राच्ये M, प्राच्ये the other MSS.; •न्या U.

५ Thus M; पूर्वाधात्पदार्थव्या• U, पदार्थव्या• B, पूर्वाधात्पदार्थव्या• H.

६ •प्राच्यं M.

७ कर्षाहमपुरुषाः T.

८ •नरे M.

९ अभ्युत्थेदन्यतरदाद्रि• M.

- चेदाहरेदाद्यत्य कृतान्तादेव प्रत्याददीत^१ कथमु खलु
विधामभ्यसेद्यदन्यत्प्रकृतेस्तत्पञ्चदश भागान्कृत्वा विधायां-
विधायां द्वौदौ भागौ समसेत्ताभिरधाष्टमाभिरग्निं चितु-
यादूर्ध्वप्रमाणाभ्यासं जानोः पञ्चमस्य चतुर्विंशेनैके^२ समा-
१ मनन्त्यथैक एकविधप्रभृतौनपचपुच्छाश्चिन्वते^३ तन्नोपपद्यते
पूर्वोत्तरविरोधादथैकेषां ब्राह्मणां^४ भवति श्येनचिदग्नौनां
पूर्वां ततिरित्यथापरेषां^५ न ज्यायाः स चित्वा कनीयाः स
चिन्वीतेत्यास्माकं^६ पचौ भवति^७ न क्षपवः पतितुमर्हत्य-
रत्निना पचौ द्राघीयाः पचौ भवतस्तस्मात्पचप्रवयाः सि-
१० वयाः सि^८ याममाचौ पचौ च पुच्छं च भवतीति^९
नापचपुच्छः श्येनो विद्यते^{१०} न चासप्तविधस्य पचपुच्छानि
विद्यन्ते न च सप्तविधं चित्तैकविधप्रसङ्गस्तस्मात्सप्तविध एव
प्रथमो ऽग्निर्मदान्वर्जयेद्धरोत्तरयोः पार्श्वबंधानं भेदा
इत्युपदिशन्ति^{११} तदग्न्यन्तेषु न विद्यते^{१२} न स्त्रुतिपार्श्वयोः^{१३}
१५ साष्टसं चिन्वीत प्रथमं चिन्वान इति^{१४} प्रक्षमायां वा चितौ

१ *उनेवेके T

२ See XXIV 5 189 14.

३ *यापर M.

४ ब्राह्मण ins. U on the margin; the brāhmaṇa is found T. S.

V. 2. 5. 1.

५ विद्यते U.

६ See T. S. V. 6 8. 2.

विज्ञायते^१ तस्या^२ दशानां च रथाचाणामेकादशानां च
 पदानामष्टाङ्गुलस्य च चतुर्विंशं भागमाददौत^३ स प्रक्रमः
 स्यात्तेन वेदिं विमिमौते^४ । अथान्ये^५ विंशत्यास्य रथाचाणा-
 मेकविंशत्यास्य पदानामष्टाङ्गुलस्य च चतुर्विंशं भागमाद-
 दौत^६ स प्रक्रमः स्यात्तेन वेदिं विमिमौते^७ । अथ^८ प्राच्ये- १
 कादग्निन्या^९ यूपार्धं वेदेः पूर्वाधार्त्वादार्धव्यासमपश्चि-
 तत्पुरस्तात्प्राच्यं^{१०} दद्यान्नाचाष्टाङ्गुलं विद्यते । न व्यतिषङ्गो^{११}
 यूपवटाः पदविष्कम्भास्त्रिपदपरिणहानि यूपोपराणीति^{१२}
 ॥ ४ ॥ प्रथमः ॥

अधार्ष्टमाः^{१३} पुरुषाः^{१४} प्रथमोऽग्निरधर्धनवमा द्वितीयो^{१५} ।
 अर्धदशमाकृतीष^{१६} एवमुत्तरोत्तरो^{१७} विधाभ्यास ऐकादश-
 विधान्तेतत्सप्तविधप्रभृत्येकशतविधान्तर्मत ऊर्ध्वमेकशतविधा-
 नेव प्रत्याददौतानग्निकाया यश्चकदनाहरेदन्यत्राथमेधादय-
 नेधमप्राप्तं चेदाहरेदत ऊर्ध्वं विधामभ्यसेत्तेतरदाद्रियेतातीतं^{१८}

१ तस्यै U originally and a citation in the Mahāgṇaisarvasva.

२ •मीनायान्ये M, cp. XXVI. 23: 304. 8.

३ •मीनाय again M.

४ प्राच्ये M, प्राच्ये the other MSS.; •या U.

५ Thus M; पूर्वाधार्त्वादार्धव्यासं U, पदार्धव्यासं B, पूर्वाधार्त्वादार्धव्यासं H.

६ •प्राच्यं M.

७ अधार्ष्टमपुरुषाः T.

८ •नरे M.

९ •भ्यसेदन्तरदादि M.

- चेदाहरेदाद्यत्य कृतान्तादेव प्रत्याददीत^१ कथमु स्तु
विधामभ्यस्येद्यदन्यत्रकृतेस्तत्पञ्चदश भागान्कृत्वा विधायां-
विधायां द्वौदौ भागौ समस्येत्ताभिरधाष्टमाभिरग्निं चितु-
यादूर्ध्वप्रमाणाभ्यासं जानोः पञ्चमस्य चतुर्विंशेनैके^२ समा-
४ मनम्यथैक एकविधप्रभृतौनपचपुच्छाश्चिन्वते^३ तन्नोपपद्यते
पूर्वोत्तरविरोधादथ हैकेषां ब्राह्मणां^४ भवति श्वेनचिदग्रीनां
पूर्वा ततिरित्यथापरेषां^५ न आयाश्वं चित्वा कनीयाश्वं
चिन्वीतेत्यास्माकं^६ पचौ भवति^७ न ह्यपचः पतितुमर्हत्य-
रद्विना पचौ द्राघौयाश्वौ भवतस्तस्मात्पचप्रवयाश्वि
१० वयाश्वि^८ आममात्रौ पचौ च पुच्छं च भवतीति^९
नापचपुच्छः श्वेनो विद्यते^{१०} न चासप्तविधस्य पचपुच्छानि
विद्यन्ते न च सप्तविधं चित्तैकविधप्रसङ्गस्तस्मात्सप्तविध एव
प्रथमो ऽग्निर्मदात्मर्जयेदधरोत्तरयोः पार्श्वबंधानं भेदा
इत्युपदिशन्ति^{११} तदम्यन्तेषु न विद्यते^{१२} न स्तुतिपार्श्वयोः^{१३}
१५ साश्वसं चिन्वीत प्रथमं चिन्वान इति^{१४} पञ्चमायां वा चितौ

१ ०. तनेवेद T

२ See XXIV. 5. 189. 14.

३ ०. यापर M.

४ ब्राह्मण ins. U on the margin; the brāhmaṇa is found T. S. V. 2. 5. 1.

५ विद्यते U

६ See T. S. V. 6. 8. 2.

संख्यां^१ पूर्येद्विग्रतायेचिकीर्षेत्यध्वचोडाभिर्नाकमदः^२ समान-
संख्यां^३ प्रतीयात्^४ ॥ ५ ॥

पशुधर्मो^५ ह वा अग्रियं^६ या ह वै पशोर्दक्षिणेषामश्व्यां
यद्वक्षिणं पार्श्वं तदुत्तरेषामुत्तरं यदुत्तरेषां दक्षिणं तद्वक्षिणे-
षामुत्तरं यद्वक्त्रं^७ चोर्ध्वं^८ च^९ तत्समानमेवमिष्टकानां^{१०} ५
रूपाणुपदध्याद्यां दक्षिणारुतो लेखास्ता दक्षिणत उपदध्या-
त्यव्याहत उत्तरत^{११} षजुलेखाः पश्चाच्च^{१२} पुरस्ताच्च भवन्ति^{१३}
आलिखिता मध्ये^{१४} इय या विग्रयस्या^{१५} यथा ह वै पशोः
पृष्ठवङ्गो नैवेकस्निग्धार्थं व्यतिरेकेण वर्तते नैवापरस्मिन्नेवं
तासानुपधानं प्रतीयाद^{१६}थापि ब्राह्मणं^{१७} भवति प्रजापतिर्वा १०
अथवाग्निरेव दध्वाद्यवर्षणस्तुष्टिका अस्यानीति^{१८} तस्माद-
हित्वं चेच्चतुष्टान्नोपख्यमध्वैरात्तोपख्यमध्वात्सं^{१९}दध्यामाच्च-
नेन^{२०} चितुत इति विज्ञायते^{२१} इत्यन्यथीभिरनिष्टकाभिर्न^{२२}

१ om. M.

२ •यताएवे U, •ग्रताये•B.—•चोदानाकमदः M.

३ •या H U, •या M, •स्याः B.

४ •धर्मा B M U.

५ यद्वक्त्रं M; यद्वक्त्रं चो• B.

६ Thus H M U, पश्चात् B.

७ Thus with T; विषयं• my copies.

८ T. S. V. 6. 3.

९ Some of the MSS. write (as Lātī I. 5. 7.) उपख्य or ख्य, some (as Drāhy. II. 1. 10.) उपख्य ।

१० •थाभिरिष्टकाभिः M B.

- संख्यां पूरयेद्विष्टकचिदा^१ अन्यो ऽग्निः पशुचिदन्य इत्येतस्मा-
 द्वाध्मणत्पशुर्वा एष पदग्निर्योनिः सञ्जु वा एषा पशोर्विक्रियते
 यत्प्राचीनमेष्टकाद्यजुः क्रियत^२ इति च^३ लोकवाधीनि^४
 द्रव्याण्यवटेष्पदध्यान्मण्डलमृषभं विकर्णमितीष्टकासु^५ सञ्ज्ञाणि
 १ प्रतीयाद्विष्टकामन्त्रयोरिष्टकाव्यतिरेके लोकपृष्ठाः संपद्यन्ते
 परिमाणभावादतीतानेव^६ वेष्टकागणानचोपदध्यापञ्च^७
 लोकपृष्ठा^८ मन्त्रव्यतिरेके ऽज्ञाः शर्कराः संधिषूपदध्या-
 त्माचीरुपदधाति प्रतीचीरुपदधातीति गणेषु रौतिवादः^९
 प्राचीमुपदधाति प्रतीचीमुपदधातीति कर्तुर्मुखवादः^{१०} पुरस्ता-
 १० दन्याः प्रतीचीरुपदधाति पश्चादन्याः प्राचीरित्यपवर्गश्चतुरग्रा-
 स्वेवेतदुपपद्यते^{११} ॥ ६ ॥

न सण्डामुपदध्यान्न^१ भिक्षामुपदध्यान्न^२ क्षण्डामुपदध्यान्न^३
 जीणामुपदध्यान्न^४ सञ्ज्ञणामुपदध्यान्न^५ स्वयमावृणा^६ स्वयंचिता-
 वुपदध्यादूर्ध्वप्रमाणमिष्टकानां जानोः पञ्चमेन कारयेदूर्ध्वेन

१ See T. S. I. 5. 8. 2

२ यत इति B U, but we have one single citation : T. S. V. 2. 10. 1.

३ om. H.

४ With व my copies : T. with व ।

५ विकर्ण is, according to the Mahāgnisarvasva, विग्राहकवर्णोऽस्ती ।

६ Thus B U, 'नीतानेदे' M, H is incompl. T reads as M, inserting, moreover, स्व after 'वजान्' ।

७ Thus H, सञ्ज्ञासु M U ; सञ्ज्ञाणसु T.

नाकसदा पञ्चचोडानां च^१ यच्छोपपाकाभ्यां प्रतिहृसेत्^२
 पुरीषेण तत्संपूरयेत्पुरीषस्यानियतपरिमाणत्वाद्वायाममाचौ
 भवतीति गार्हपत्यचितेर्विज्ञायते^३ चतुरश्रेत्येकेषां^४ परिमण्ड-
 लेत्येकेषां^५ चतुरश्रं सप्तधा विभज्य तिरयौ वेधा विभजे-
 दपरस्मिन्प्रकार उपदीचौरुपदधाति^६ समचतुरश्राद्येदुपद्धा-
 द्वायामषष्ठेनेष्टकाः कारयेच्चतुर्थेन द्वितीयेनेति^७ तासां नव
 प्रथमा द्वादश द्वितीया इति पूर्वस्मिन्प्रकार उपदधाति^८
 पञ्च द्वितीयाः षोडश प्रथमा इत्यपरस्मिन्परिमण्डलायां
 यावत्संभवेत्तावत्समचतुरश्रं कृत्वा तत्रवधा विभजेत्प्रधीःस्ति-
 धाविधेत्यपरं^९ प्रकारं^{१०} तयोपद्धाद्यथा प्रथमौकेषु कृतयो १०
 भवन्ति^{११} धिण्या एकचित्तीकायचतुरश्राः परिमण्डला वा^{१२}
 तेषामाग्रीध्रीयं नवधा विभज्यैकस्या स्थाने ऽग्नानमुपद्धादय
 होतृधिण्यं^{१३} नवधा विभज्य पूर्वाःस्तिभागानेकैकं द्वेधा
 विभजेदयेतरावधानवधा विभज्य मध्यमपूर्वौ द्वौ^{१४} भागौ
 समस्येदय मार्जालीयं वेधा विभज्य पूर्वांपरौ भागौ पञ्चधा १५
 विभजेदुख्यभक्षणा सष्टष्ट्येष्टकाः कारयेदिति^{१६} संवत्सरभृत^{१७}
 त्रैतदुपपद्यते न रात्रिभृत^{१८} एवमस्य मन्त्रवती चितिकृप्तिष्ण-

१ Thus U and T; चेत् H M B.

२ परस्मिन्प्रकारे M B.

३ धिण्य H M.

४ द्वौ M.

५ See X. 12: 11. 13.

न्दश्चिते^१ त्रिषादस्य परस्माच्चिन्वीत कामविवेकान्तस्य रूपः
श्वेनाकृतिर्भवतीति^२ ॥ ७ ॥ द्वितीयः ॥

अथ वै भवति^३ श्वेनचितं चिन्वीत सुवर्गकाम इत्या-
कृतिर्देविधं^४ चतुरायात्मा श्वेनाकृतिय^५ त्रिषाद्यत उभयं^६
१ प्राह्मणं^७ पञ्च दक्षिणायाः ओष्वासुपदधाति पञ्चोत्तरस्यां^८
वस्तो वय इति दक्षिणे ऽऽम उपदधाति^९ दृष्टिर्वय इत्युत्तरे^{१०}
व्याघ्रो वय इति दक्षिणे पच उपदधाति^{११} सिद्धो वय
इत्युत्तरे^{१२} पुरुषो वय इति मध्य इति चार्थापरं^{१३} वयसां वा
एव प्रतिमया चीयते यदग्निरित्युत्पततां क्वाथयेत्यर्थः^{१४}
१० समचतुरश्राभिरग्निं चिनुते^{१५} दैवस्य च मानुषस्य च व्यावृत्त्या
इति मैत्रायणीयब्राह्मणं^{१६} भवति^{१७} तन्नेष्टकाः कारयेत्पुरुषस्य
चतुर्थेन पञ्चमेन षष्ठेन दशमेनेत्यग्निं विमिमौते^{१८} यावान्पुरुष
ऊर्ध्वमाज्जप्तावदन्तराले वेष्टोश्चिद्रे^{१९} करोति मध्ये तृतीयं^{२०}

१ See XVII. 28. 306 8. and XXVI 28 : 311. 5.

२ H adds प्रकृतिनात् and thus also T, but see the comm. :
इति करः परिभाषामात्रार्थः ।

३ See T. S. V 4. 11. 1.

४ The first brāhmana is found T. S. V. 3. 1. 5. (cp. Baudh.
X. 38: 30. sqq.) the second T. S. V. 5. 3. 2.

५ U and Mahāgnisarv. ins. पञ्चयोरिव वीर्यं दधाति ।

६ Thus my copies; चिन्वीत T.

७ I have not been able to trace this passage in the agniciti-
brāhmana of our Maitrāyaṇi Samhitā.

८ Thus M; वेष्टो बिद्रे H U, वेष्टो बिद्रे B and Thibaut.

यदमुच्यते सन्ध्या करोति तदिह वेणुना करोति^१ तस्यात्मा
 समचतुरश्रश्चत्वारः पुरुषाः^२ पक्षः समचतुरश्रः पुरुषः^३ स तु
 दक्षिणतो ऽरन्निना द्वाधीयानैतेनोत्तरः पक्षो व्याख्यातः^४ पुच्छः
 समचतुरश्रः पुरुषस्तमवस्त्राग्रादेर्मेन^५ वर्धयेदेव^६ सारन्निप्रादेश्वा
 सप्तविधः संपद्यत^७ उपधाने पचायादुत्तरतः पुष्यपटतौपवेत्तायां^८
 चतस्रः पञ्चम्यस्तासामभितो देदे पादेष्टके^९ ततो ऽष्टौ चतुर्थ्यः^{१०}
 पञ्चमेप^{११} पञ्चभागीयाभिः प्रच्छादयेदेतैर्नोत्तरः पक्षो व्याख्यातः^{१२}
 पूर्वापरयोः पुच्छपार्थयोर्यत्तुभांगीया उपदधाद्दक्षिणोत्तरयोः
 पादेष्टकाः^{१३} शेषमग्निं पञ्चमभागीयाभिः प्रच्छादयेदेव दिशतः
 प्रक्षारो^{१४} ऽपरस्मिन्प्रक्षारे पचायादुत्तरतो ऽर्धव्यायामवेत्तायां^{१५}
 तिस्रस्तिस्रः षष्ठ्यो देदे द्विपदे इति विपर्याभमुपदध्यान्तोत्तरे^{१६}
 दक्षिणस्या^{१७} शोष्णां नव षष्ठ्यश्चतुरश्रस्तस्तप्तोत्तरस्यां^{१८} नवतव
 षष्ठ्यो देदे द्विपदे इति दक्षिणाद^{१९} सादोत्तराद^{२०} सादिपर्या-
 भमुपदध्याच्चेष्टमग्निं पञ्चमभागीयाभिः प्रच्छादयेदेव दिशतः
 प्रक्षारो व्यत्यासं चिनुयाद्यावतः प्रक्षारा^{२१} शिकीर्षेत्^{२२} ॥ ८ ॥ १२

अथापरः^{२३} पुष्यपक्ष पञ्चम्यस्ता एवैकतो ऽर्धधास्तोसामर्थाः
 पाद्याश्चोपधाने पूर्वापरयोः पञ्चपार्थयोरर्धेष्टका उदीचीरुप-
 ष्यान्तोत्तरे^{२४} दक्षिणोत्तरयोः पुच्छपार्थयोर्यत्तुस्यतस्रो^{२५}
 ऽर्धधा उदीचीः^{२६} पुच्छसावस्तावतस्रो ऽर्धेष्टका उदीचीस्ता-

१ अथस्तान् instead of अथस्तान् M.

२ ऽर्धधादेवमुपरि B.

३ पुष्यपक्षयोः B.

सामभितो दे पादेष्टके^१ जघनेन पुच्छाण्ययोरेकैकामर्धष्टका^२
 प्राचीः^३ श्रेयमग्निं पञ्चमभागीयाभिः प्रच्छादयेदेष दिशतः
 प्रस्तारो^४ उपरस्मिन्प्रस्तार आत्मसंक्रियु चतस्रः^५ पादेष्टका
 उपदध्यात्तासामभितो देदे अर्धष्टके^६ पूर्वस्मिन्ननीके पञ्च^७
 ५ पचापयोस्तिस्रस्तिस्रोऽधधां उदीचीस्तासामन्तरालेष्वेकैका-
 मर्धष्टकां प्राचीः^८ श्रेयमग्निं पञ्चमभागीयाभिः प्रच्छादयेदेष
 दिशतः प्रस्तारो^९ व्यत्यासं चितुयाद्यावतः प्रस्ताराऽथिकीर्षेत्^{१०}
 ॥ ८ ॥^{११}

अथ वक्रपत्तो व्यस्तपुच्छस्तस्येष्टकाः कारयेत्पुरुषस्य चतुर्थ-
 १० स्तासामर्धाः पाद्याश्च^{१२} नित्यमक्ष्णयापच्छेदनमनादेशे^{१३} पादेष्ट-
 काश्चतुर्भिः^{१४} परिगृह्णीयादर्धपदेन पदेनाधर्धपदेन पदसवि-
 श्रेषेणेति^{१५} ते दे यथा दीर्घस्यष्टिष्टे व्यातां तथार्धष्टकां
 कारयेदथाग्निं विमिमीत^{१६} आत्मा द्विपुरुषायामो दग्धपदव्या-
 सस्तस्य दक्षिणादऽष्टादुत्तरतोऽधर्धप्रक्रमे लक्षणं करोत्ये-
 १५ वमपरतस्तयोर्द्विपरिष्ठात्सन्धां नित्यमष्टासमपच्छिन्नादेतेने-
 तरासाः^{१७} सक्तीनामपच्छेदा व्याख्याताः^{१८} स आत्मा^{१९} गिरो

१ एकस्याः U, पुच्छार्णयोः M.

२ पादेषु M; T om.

३ Here ends probably the third adhyāya; no indication of it is found in my copies.

४ चेति B U H.

५ एकांचतुर्भिः my copies.

६ Between नित्यस्य and अष्टस्य M ins. अनुस्यन्ति ।

ऽर्धपदपदायाममर्धपुरुषव्यापं^१ तस्याऽसौ प्रक्रमेणप्रक्रमेणा-
 पच्छिन्नात्पुच्छस्य पट्पदा प्राची दिपुरुषोदीची^१ तस्य पूर्वे
 सक्तौ चिभिस्त्रिभिः प्रक्रमैरपच्छिन्नात्पञ्चो द्वादशपदायामो
 दशपदव्यासक्तस्य मध्यात्प्राष्टि^१ पट् पदानि प्रक्रम्य शङ्कुं
 निषन्त्याचक्षोष्योरेकैकमथेन^२ सन्ध्या परिचिनुयादेनसन्ध- ५
 मपच्छिद्य तत्पुरस्तात्पाद्यं दध्यात्^१ निर्णाम^१ एतेनोत्तरस्य
 पञ्च निर्णामो व्याख्यातः^१ पञ्चाग्नयोः प्रक्रमप्रमाणानि पञ्च-
 पञ्च चतुरव्याध्वनूचीनानि कृत्वा सर्वाण्यवाध्वमष्टस्यपपच्छिन्ना-
 दधान्युद्धरेदेव^२ सारत्रिप्रदेशः सप्तविधः संपद्यते^१ उपधाने
 गिरसो ऽथैव चतुर्थीमुपदध्याद्द्वि^१समुखीं पुरस्तात्पादेष्टके १०
 अभितस्तपोरवस्तादभितस्त्रिस्तस्त्रिस्तचतुरत्रपाद्याः^१ त्रैवे पादे-
 ष्टका^१ अपि वा गिरसो ऽथैव द्विसमुखीमुपदध्यात्तस्य अव-
 स्ताच्चतुर्थीमुपदध्यात्पादेष्टके अभितस्तपोरवस्तादभितस्त्रि-
 स्त्रिस्तचतुरत्रपाद्याः^१ त्रैवे पादेष्टकाः^१ गिरसो ऽवस्तात्पञ्च
 पादेष्टका यतिषक्ता उपदध्यात्तथा पुच्छस्य पुरस्ताद्यधदपच्छिन्नं १५
 तस्त्रिर्धष्टकाः पादेष्टकाथोपदध्यात्तत्रैवमग्निं चतुर्भागीयाभिः
 प्रच्छादयेत्ताद्याभिः सार्धाभिः संस्यां पूरयेदेव^१ दिशतः^१
 प्रश्तारो^१ ऽपरस्मिन्प्रस्तारे द्विसमुखीयतस्यतस्यभिः पादेष्ट-
 काभिः संयोजयेद्यथा दीर्घचतुरथ^२ संपद्यते^१ तत्त्रिर्यक्

पञ्चापयोरैकैकामुभयौमुपदधादेकैकामपरयोर्दिदे शिरमः
 पार्श्वयोः^१ पुच्छस्यावस्तादध्यधाः प्राचीर्यथावकाशं^२ पार्श्वयोः पाद्याः
 माष्टमभागाः^३ पचयोद्याध्यधाः मावयवाः^४ श्रेयं यथायोगं
 यथासंख्यं यथाधर्मं^५ चोपदधात् ॥ ११ ॥

कदचित्^१ एतेनात्मा पुच्छं च व्याख्यातः^२ शिरसि
 पञ्चोपदधान्तस्याकृतिर्याख्याता^३ मप्रपञ्चाग्रदक्षिणे पच उपद-
 धान्तपोत्तरे^४ व्यायामेन मप्रादेगेन पचयोरपनामः^५ पञ्चम-
 भागीयाधाभिः पट्पट् पक्षाणि कुयादध्यधावग्नियते^६ तथा
 पुच्छस्यावस्तात्पादावरत्रिभात्रावरव्यन्तराक्षौ प्रादेश्यासौ
 भवतस्तयोरवस्तादभितो दौद्वावष्टमभागौ प्राग्भेदावुपदधादेव^७
 सारत्रिप्रादेशः सप्तविधः संपद्यते^८ श्रेष्ठकानां विकाराः^९
 पञ्चमभागीयाः मावयवाः^{१०} पादेष्टकाः^{११} चतुर्भिः^{१२} परिगृह्यो-
 यादर्धप्रादेगेनार्धार्धप्रादेगेन प्रादेगेन प्रादेशविशेषेणेत्यध्य-
 र्धष्टकाः^{१३} चतुर्भिः^{१४} परिगृह्योयादर्धव्यायामेन द्वाभ्यामरत्रिभ्या-
 मरत्रिसविशेषेणेति^{१५} ताः षट्^{१६} तासां चतुरयपाद्याः माष्टम-
 भागाः पादयोरुपधाय श्रेयं यथायोगं यथासंख्यं यथाधर्मं^{१७}
 चोपदधात् ॥ १२ ॥

१ •भागीयाः M.

२ यथासंख्यं my copies throughout.

३ See XVII. 28 : 307, 1.

४ शिरसो भित्ता ins. M.

५ पादेष्टकाचतुर्भिः M.

अक्षजचित^१ एतेनात्मा शिरः पुच्छं च व्याख्यातं पदा-
वपोद्धृत्य^२ त्रिषष्टिर्दक्षिणे पत्र उपदध्यात्तपोत्तरे^३ पुस्तपेण
पत्रयोरपनामो^४ ऽपरस्मादपनामात्प्राक्षमरविं मित्वा तस्मि-
न्सद्यां नियस्यापरं पत्रपत्रापच्छेदमन्वायच्छेदेवं^५ पञ्च पञ्चम्यः

५. सार्धा उद्धृता भवन्ति^६ पादेष्टकामपनाम^७ उपधाय तासां
चतुरश्रपाद्याः साष्टमभागा अयोद्धृत्य शेषं^८ यथायोगं
यथासंख्यं यथाधर्मं चोपदध्यात्^९ ॥ १३ ॥

प्रउगचितं चिन्वीतेति^१ यावानग्निः सारस्त्रिप्रादेशस्ता-
वत्प्रउगं कृत्वा तस्यापरस्याः करणा दादग्निनेष्टकास्तदर्धव्यासाः

१०. कारयेत्तावामर्धाः पाद्यासु^१ तासां द्वे अर्धेष्टके बाह्यसविशेषे^२
चुबुक उपदध्यादर्धासान्तयोः^३ शेषमग्निं दहतौभिः^४ प्रक्षा-
दयेदर्धेष्टकाभिः संख्यां पूरयेदपरस्मिन्नस्तारे ऽपरस्मिन्ननीके
सप्तचत्वारिंशत्पादेष्टका व्यतिपन्ना उपदध्याच्चुबुक एकाः
गुह्यपाद्यां^५ दौर्धं चेतरे चतस्रः स्वयमादृशावकाग उपदध्या-

१५. दर्धासान्तयोः^१ शेषमग्निं दहतौभिः प्राचीभिः प्रक्षादयेद-
र्धेष्टकाभिः संख्यां पूरयेत्^२ ॥ १४ ॥

१ See XVII 28 307. 4.

२ पक्षपत्रमपक्षे M, पक्षयनापक्षे H

३ पादेष्टकामपनाम B.

४ Thus (not येषा as T) my copies

५ See XVII. 28 : 307. 7.

६ Thus my copies ; बाह्यविशेषे T.

७ M ins. प्राचीभिः, rightly ?

८ Not given by T in the text.

ग्रेषाम्ने मन्थामहे^१ अन्यतरस्याकृतिरित्येषाग्निं विमिमौते^२
 चतुरस्य आत्मा भवति^३ तस्य त्रयः पुरुषास्त्रिभागोनाः
 पार्श्वमानी^४ पथ्यान्महर्भवति^५ तस्माद्वर्धपुरुषो दग्गाहुत्तानि च^६
 प्राची^७ त्रिभागोनः पुरुष उदीचीत्येव^८ सारत्रिप्रादेशः
 सप्तविधः संपद्यते^९ ऽप्येष्टकानां विकाराः^{१०} पुरुषस्य पञ्चमता
 एवैकतो ऽध्यधास्तासामर्थान्तिर्यग्भेदाः पुरुषस्य चतुर्थ्यं दत्ति^{११}
 तासां त्वस्योष्णन्तराक्षयोः षट् षष्टौदपथाय ग्रेषमग्निं
 दृष्टतौभिः प्रच्छादयेदर्धेष्टकाभिः संख्यां पूरयेदपरस्मिन्प्रस्तारे
 दक्षिणे ऽऽसे ऽध्यधास्तुदीचीमुपदध्यान्तयोत्तरे^{१२} पूर्वस्मिन्न-
 नीके षड्भागीया उपदध्याद्विणोत्तरयोस्तुभांगीयास्तस्रोः^{१३}
 पुरस्तात्पाश्वयोर्द्वे चतुर्भागीये उपदध्यान्तयोरवस्तादभितो द्वे
 मध्येर्धे त्रिपूची^{१४} तयोरवस्तान्मध्येर्धे^{१५} द्वे पष्ठयौ प्राची^{१६}
 ग्रेषमग्निं दृष्टतौभिः प्राचीभिः^{१७} प्रच्छादयेदर्धेष्टकाभिः संख्यां
 पूरयेत्^{१८} ॥ १७ ॥

अथापरः^१ पुरुषस्य षोडशीभिर्विंशप्रगत^२ सारत्रिप्रादेशः^३
 सप्तविधः संपद्यते^४ तामासेकामपोद्धृत्य ग्रेषाः परिमण्डलं
 करोति^५ तत्पूर्वेण रथचकृन्ता व्याख्यात^६ षोडशीं पुरस्ता-

१ Only in U.

२ दत्ति om. U.

३ मध्येर्धे B.

४ om. B.

५ om. U.

६ End of sixth adhyāya ?

७ विमिमौते B. विमिमौते M.

दिशय उपधाय तथा सङ्ग मण्डलं^१ परिलिखेत्^२ देवस्तादपच्छिन्नं
 तत्पुरस्तादुपदध्यात्^३ धीनाः सप्तधा विभागः^४ प्रधिमध्यमाः
 प्रक्रमयाया भवन्ति^५ चतुरश्राणामर्धाभिः संख्यां पूरयेद्-
 परस्मिन्प्रस्तारे प्रधिमध्यमामोष्ठ उपधाय यदवस्तात्तद्वेधा
 विभजेत्^६ एष नवकरणो द्रोणचित्परिमण्डलः^७ समूह-
 परिचाय्यौ^८ पूर्वेषु रथचक्रचिता व्याख्यातौ^९ समूहस्य दिवु
 चालास्तान्खानयित्वा तेभ्यः पुरौषः^{१०} समूहोपदध्यात्परिचाय्य
 दृष्टकानां देशभेदस्तः^{११} सर्वाभिः प्रदक्षिणं परिचिनुयात्^{१२}
 ॥ १८ ॥ सप्तमः ॥

- १० अग्रानचितं चिन्वीतेति विज्ञायते^१ सर्वमग्निं चतुरश्रा-
 न्यञ्चदश भागान्कृत्वा तेषामाख्यातमुपधानं^२ चिभिर्भागैर्भा-
 गार्धव्यासं^३ दीर्घचतुरश्रं विद्वत्पूर्वस्थाः करणा मध्याच्छोषी^४
 प्रत्यासिक्त्यान्नावुद्धरेत्तस्य दशधा विभागस्तानि विःश्रुतिः सर्वो
 ऽग्निः संपद्यते^५ ऽपरस्मिन्प्रस्तारे प्रउगमथे^६ ऽमूचीनं विभजे-
 ११ तस्य षड्धा विभागस्तौ द्वे पार्श्वयोर्दुपदध्याद्भागद्वितीयायामाश-
 तुर्यव्यासाः कारयेत्तामामर्धास्तिर्धगभेदास्तौ अन्तयोर्दुपधाय

१ परिसंखलं M.

२ See XVII. 29 : 309. 6, 8.

३ See XVII. 30 : 309. 1.

४ भागार्धं om. B.

५ Thus my copies (cp. the bhāṣya); अर्धाच्छोषी Thibaut

६ प्रधिमध्ये B.

शेषमग्निं बृहतीभिः प्राचीभिः प्रच्छादयेद^१र्धैष्टकाभिः संख्यां
 पूरयेद^२र्धप्रमाणमग्नेः पञ्चमेन वर्धयेत्तत्सर्वं त्रैधा विभज्य
 दयोर्भागयोश्चतुर्थेन वा नवमेन^३ वा चतुर्दशेन वेष्टकाः
 कारयेत्ताभिश्चतस्रो वा नव वा चतुर्दश^४ वा^५ चित्तीरुपधाय^६
 शेषमवाचमच्छायापच्छिन्द्याद^७र्धमुद्धरेत्तस्य नित्यो विभागो
 यथायोगमिष्टकानां द्वासष्टद्वौ^८ ॥ १६ ॥ अष्टमः ॥

कूर्मचितं चिन्वीत यः कामयेत ब्रह्मलोकमभिजयेयमिति
 विज्ञायते^१ इथाः खलु कूर्मा भवन्ति वक्राङ्गाश्च परिमण्ड-
 लाश्चाविशेषात्ते^२ मन्यामहे^३ अन्यतरस्त्राकतिरित्यथाग्निं विनि-
 मीते^४ चतुरत्र आत्मा भवति^५ तस्य दश प्रक्रमाः पार्श्वमानी
 भवति^६ तस्य द्वाभ्यांद्वाभ्यां प्रक्रमाभ्यां^७ सक्तीनामपच्छेदः^८
 पूर्वस्मिन्ननीके प्रक्रमप्रमाणानि चत्वारि चतुरथापि कृत्वा तेषां
 ये अन्ये ते अच्छायापच्छिन्द्यादेवं दक्षिणत एवं पश्चादेव-
 मुत्तरतः^९ स आत्मा^{१०} शिरः पञ्चपदायाममर्धपुरुषव्यासं^{११}
 तस्याऽसौ प्रक्रमेणप्रक्रमेणापच्छिन्द्यात्संस्तपच्छेदे^{१२} पादा-
 नुन्नयेत्तस्य द्विपदाच्छाया तिरस्वी तद्विस्तृणायाममनुधी^{१३} तस्य
 द्विपदाच्छाया पूर्वम^{१४}समपच्छिन्द्यादेतेनेतरेषां पादाना-

१ पचमेन M.

२ तर्धैष्टकाय M.

३ See XVII. 30 : 309. 6.

४ परिमण्डलांशः U.

५ प्रक्रमेण once M.

- मपच्छेदा व्याख्याता^१ अपरयोः पादयोरपरावृत्तावपच्छि-
 न्नादेव^२ सारविषादेशः सप्तविधः संपद्यते^३ तस्येष्टकाः कार-
 येत्युत्पत्त्य चतुर्थीसामर्थ्याः^४ पाद्यायाध्वर्धपाद्याद्यतुभिः^५
 परिगृहीयात्प्रक्रमेण दाभ्यां पदाभ्यां पदसविशेषेणेति^६ ते द्वे^७
 यथा दीर्घस्यधिष्ठे स्यातां तथैकां कारयेद्विपदाद्व्याधेन
 समचतुरश्रमेकासुपधाने शिरसो ऽपि चतुरश्रमुपदध्याद्वृ-
 समुख्याववस्तात्पञ्चपञ्च चतुरश्रा द्वे द्वे पादेष्टके इति पादेषू-
 पदध्याद्यद्यदपच्छिन्नं तस्मिन्नध्वर्धेष्टका^८ उपदध्याच्चेपमग्निं^९ चतुर्भा-
 गीयाभिः प्रच्छादयेदध्वर्धेष्टकाभिः संख्यां पूरयेदपरस्मिन्पक्षे
 शिरसो ऽपि चतुर्मुखीमुपदध्यात्पादेष्टके अभितस्तयोरवस्ताद-
 भितो द्वे द्वे अध्वर्धपाद्यो विपूचो^{१०} तयोरवस्तादभितस्त्वेदस्य^{११} धिते
 द्वे पादेष्टके^{१२} द्वे द्वे द्विपदे तिस्रस्तिस्रो ऽध्वर्धेष्टका इति पादेषू-
 पदध्याद्यद्यदपच्छिन्नं तस्मिन्नध्वर्धेष्टकाः पदेष्टकाद्योपदध्याच्चेपमग्निं
 चतुर्भागीयाभिः प्रच्छादयेदध्वर्धेष्टकाभिः संख्यां पूरयेत्^{१३}
 ॥ २० ॥ नवमः ॥

१. रपरात्पञ्चावप. M.

२. चतुर्थीसा. B, but cp. XXX. 10 : 403. 9.

३. अध्वर्धपाद्या चतुभिः Thibaut, but cp. XXX : 10 : 403. 10.

४. om. T, but cp. 1 c.

५. Thus M; तस्मिन्नध्वर्धेष्टकाद्योप. B, and Thibaut; तस्मिन्नध्वर्धेष्टकाः पदेष्टका-
 द्योप. U (rightly! cp. XXX. 10 : 404. 16).

६. अध्वर्ध. T.

अथापरः^१ पुरुषस्य षोडशीभिर्विष्णुग्रन्थः^२ सारन्निप्रादेगः
 सप्तविधः संपद्यते^३ तासां पञ्च षोडशीरपोद्गत्य जेषाः परि-
 मण्डलं करोति^४ तदुत्तरेण द्रोणचिता व्याख्यातमथ ताः पञ्च
 षोडशन्ताभिरवान्नरदिषु पादानुचयेच्छिरः^५ पुरन्तात्तामां
 परिकर्षणं व्याख्यातं^६ प्रधीनाः सप्तधा विभागः^७ प्रधिमध्यमाः^८ ५
 प्रक्रमव्यासा भवन्ति^९ यदतिरिक्तं संपद्यते तच्चतुरश्राणा-
 मध्यर्धाभिर्धोयुज्येतापरस्मिन्प्रक्षारे पादानाः गिरोवदिभागः
 गिरसः पादवद्वात्यासं चिनुयाद्यावतः प्रक्षाराः श्विकीर्षेत्कूर्मस्यान्ते
 तनुपुरौघमुपदधान्नाथे वज्रसमेतदेव^{१०} द्रोणे विपरोतमथ हैक
 एकविधप्रक्षतीन्प्रक्षगादोन्नुवते^{११} समचतुरश्रानेक आचा- १०
 र्यान्त्य करणा द्वादशेनेष्टकाः कारयेत्तामामर्धाः पाद्याद्यापा-
 श्वमेधिकस्याग्रेः पुरुषाभ्यासो नारन्निप्रादेगानां^{१२} प्राक्षतो^{१३} वा
 निगुणस्त्रिहोत्रो ऽग्निर्भवतीत्येकविंशो ऽग्निर्भवतीत्युभयं
 ब्राह्मणमुभयं ब्राह्मणम्^{१४} ॥ २१ ॥ दशमः ॥

॥ इति शुक्लसूत्रं समाप्तम् ॥

१ • विग्रहं B U, विग्रहं M.

२ Thus my copies; before शिरः Thibaut reads पञ्चम्याष्ट, but the locat. cannot be correct and पञ्चम्या would be superfluous.

३ Thus my copies; अधिमध्याः Thibaut, but cp. XXX. 18 : 411. 2.

४ स्व only in D and in one of Thibaut's MSS.

५ Thus H U, श्वतो B, अ M.

६ १ See XXVI. 10 : 235. ४, where, however, only the first brāhmaṇa is found.

अथातः प्रवरान्यास्यास्यामः^१ सप्तानामृषीणामगत्याष्ट-
 मानां^२ पचा भवन्ति^३ तयः यचा भृगूणां पचार्पेया वत्सा
 विदा आष्टिपेकायत्नार एवाङ्गिरसः कौमण्डा दीर्घतमा
 रौचायणा^४ गगांश्च^५ गगांणां अपर्पेयो विकस्यो^६ विश्वा-
 १ मिचपचे^७ पूरणा अपर्पेयाः^८ शुनकवसिष्ठा^९ एकार्पेया^{१०} अतो
 इत्ये चिप्रवरा भवन्त्येतेषु भृग्वङ्गिरसो भिन्नविवाह^{११} कुर्वन्ते
 न चेत्समानार्पेया वत्सः स्मरिति मतं बौधायन्येति^{१२} ॥ १ ॥

अथातः^{१३} ऊर्ध्वान्ध्वर्द्धणीते^{१४} सुतो इवांचो होतेत्येय
 एवोभयोः सर्वचोद्देशो^{१५} अपर्पेयमनिपाते इतिवत्स्यार्पेयाणां^{१६}
 १० अपर्पेयमनिपाते इतिवत्स्यः पचार्पेयाणामसमानप्रवरैर्विवाह^{१७}

१ •सप्तानामृषीणां Be U.

२ लोप्या • G M T.

३ •तय Be U.

४ शुनकावसिष्ठा BU.

५ According to the Pravaramadjarī the reading भिन्न • is also admissible.

६ Here ends the first k. according to Be U; according to the other MSS. it ends after •चोद्देश (line ५); but the Pravaramadjarī remarks इतिवत्स्यमप्यप्यपरिपन्नाप्रिषोभनादम् ।

७ Thus all the MSS. and Āp. XXIV. ३. ४; r. चयव and cp. Āp. II. 16. ३.

८ •एतेर्ध्वान् • Be U.

९ Thus T M; •चपिपन्ना • Bu G; Be U and Pm om. the two words चयव • इतिवत्स्यः cp. Āp. ३. ४. paribhāṣa (p. ६३१ of the Calcutta edition).

एक एव क्षयिष्यावत्प्रवरेष्वनुवर्तते । तावत्समानगोत्रत्वमन्यव^१
 भवन्तिरसां^२ गणादिति^३ पञ्चानां त्रिषु सामान्याद्विवाह-
 क्षिषु दयोः । भवन्तिरोगणेष्वेव शेषेष्वेको^४ ऽपि^५ वारये-
 दिति^६ ॥ २ ॥

भृगूणामेवादितो^७ आख्यास्यामो^८ मार्कण्डेया माण्डूका^९ *
 माण्डूक्याः काश्यप्य^{१०} आलेखना दार्भायणाः^{११} शार्कराचा^{१२}

१ Instead of अन्य Be U चते ।

२ •तिरोगणा• Be U, •तिरसां गणा• T M G, omitting the following passage; नैरिति Bu, equally omitting the following passage.

३ एके instead of एको Be U.

४ This śloka is found only in Be U of the MSS.; it is not treated by the author of the Mañjarī, but we find it cited in the Gotrapravarānirpaya of Raghunātha, in the Saṃskāraratna-mālā p. 418, the Prayogaratna fol. 64 C. 1, the Nṛṇṇayasindhu, III, fol. 30. a. 5. Instead of एव we find I sometimes cited with एव (rightly ?). Instead of विवायेदिति Be U have विवाहयेदिति and the metric bhāṣya on the Pravara-pariśiṣṭa of Kāty. (Verz. der Berl. HSS. I p. 62, 25) has निवारयेत्; Gopināthadikṣita (Ratna-mālā l.c.) remarks : शेषेष्वेको ऽपि प्रवरः समानयेत्तद्विवाह वारयेदित्यर्थः ।

५ भृगूणेकादितो Be U; एव om. Bu T Pm Pn.

६ Thus M G Bu, माण्डूका T; माण्डूक्या Be U Pm Pn Rm.

७ Thus G T Pn: काश्यप Pm, काश्य M, काश्य Bu; काश्य Be U Rm

८ दभां• M Bu.

९ Thus G Pn; या (or य) शार्कराचा the other sources.

दैवतायनाः^१ शौनकायना माण्डूकेयाः^२ पार्ष्णिः^३ साङ्गाः^४
 प्रान्तायनाः^५ पैलाः पैङ्गलायना दाम्नेषयो^६ वाङ्मकयो^७ वैशा-
 नरयो वैहीनरयो^८ विरोहिता^९ वाष्पा^{१०} गौद्रायणा^{१०} ऐष्टेषयः^{११}
 काशस्तृतीया वाग्भूतया^{१२} क्षतभागा^{१३} ऐतिशायना ज्ञानायनाः^{१४}

१ Thus Bu U Rm Pn, देवता. or दैवता. the other sources.

२ Thus M G Rm, माण्डूकेया Bu; T om., माण्डूकेया the others.

३ Thus M G Bu Pn Pm, T om.; पार्ष्णिः the others.

४ ? साङ्गान्तायनाः Bu (grantha), साङ्गान्ता. M G, साङ्गाङ्गान्ता. Be U, साङ्गाः प्रजायनाः Pm, साङ्गाप्राणा. Sk, साङ्गा प्राणा. Rm, साङ्गाः प्राणा. Pn (cp. gana āśvādī)

५ ? Thus M G T Pn, दाम्नेषय Bu, दाम्नेषकयो U, दाम्नेषकाकयो Be, दाम्नेषका Sk, दाम्नेषकयो Pn

६ वा. M Pn Be U.

७ Thus M T Rm Pn; वैहीनरा. Bu, वैहीनरयो G, वैहीनरयो Be U, विरोहिता. Sk (cp. PW. s. v विहीनर) ।

८ Thus Be U Pm Pn; विरोहिता M G T Bu, वैरोहिता Sk Rm.

९ ? Thus M Pm, वाष्पा G T, वाष्पाः Bu, वाष्पा the others.

१० ? Thus M G T Bu, गौद्रायणा Pm, गौद्रायना Rm, कौद्रायना Be U.

११ Conjecturally यष्टेषय M G T, यष्टेषय. Bu, है (or है)केया Be U Pm, ष्टेकय. Rm, ष्टेकया. Sk, ष्टेकय. Pn.

१२ ? Thus G T, वाग्भू. M, वाक्भू. Bu, वाङ्मकयो Be U, वाङ्मका Rm Pm, वाङ्मका Sk, वाङ्मका Pn.

१३ क्षत. Be U, क्षत. Rm Sk Pn.

१४ Thus (and cp. gana āśvādī) T Bu Pm Pn, ज्ञाना. M, ज्ञाना. G, ज्ञानायना. Be U Sk, ज्ञानायना Rm.

पाणिनिवांस्त्रीकि स्त्रीक्षपिण्डयः गैष्वावता^१ जिज्ञीतयः^२
 सावर्णिवांकायना^३ वात्सावना सौक्षतयो मण्डविस्त्रौविष्टयो^४
 हस्त्याययः^५ श्रौद्धकयो^६ वैकर्णा^७ श्रौपजिज्ञय^८ श्रौरययः^९
 काम्बलोदरयः^{१०} काठोरस्तदैहलिर्विरूपाचा^{११} वृकाद्या उच्चैर्म-
 न्यवो देवमत्या^{१२} आर्कायणा^{१३} मार्कायणाः काङ्गायना^{१४} ५

१ ? Thus M G ; गैष्वाभिनाः Bu, शौष्वावता T, शौष्वावता Be U, शौष्वा-
 वताः Sk Pn, शौष्वावता Pm, शौष्वावता Rm.

२ Thus Be U Pm Pn Rm ; जिज्ञि० T Sk, जिज्ञीतयः G, जिज्ञीतीयः
 M, जिज्ञीतय Bu.

३ Thus Be U Pm Pn Rm Sk, वात्सायना T, वात्सायना G, वात्सायना
 M, वात्सायनाः Bu ; वात्सायनि Mān. sū., वात्सायना Laugākṣi.

४ श्रौष्टिष्टयो M G T, श्रौष्टिष्टययः Bu.

५ ? Thus Be U Pm Sk ; हस्त्याययः G T, हस्त्याययः M, अहस्त्यायय Bu,
 हस्त्याययो Pn, हस्त्यायय Rm, हस्त्याययः Sk.

६ Thus M G T Sk Rm Pn ; श्रौ० Pm, श्रौद्धकय Bu, श्रौद्धकायो Be U.

७ Thus Bu Rm ; the others have वैकर्णां, वैकर्णेषा, वैकर्ण्या or
 वैकर्णा (cp. Pān. IV. 1. 117).

८ Thus G only ; श्रौ० M T ; श्रौ० Be U Pm, श्रौ० Bu ; श्रौपजिज्ञि०
 Rm Sk, श्रौपजि० Pn .

९ Thus M G T Bu, श्रौरयय all the others.

१० कांभलोदरयः M G T, कांभलो० Bu, कांभोदयः Be U, कांभलोदरयः Sk
 Rm, कांभलोदयः Pm.

११ ? Thus M G T ; काठोरस्त Bu, कांनोदस्त Bu U Pn, वात्सारस्त Rm
 Sk, कांनोदस्त Pm (cp. कौशर ? gaṇa śāntādi).—वैकर्णाचा U, वैक-
 . पायना Be.

१२ Thus M Bu T ; देवमत्या G, देवमत्या Pm, इधत्या the others.

१३ Thus (as Laugākṣi) M G T Bu, आर्कायना the others.

१४ Thus M Bu Be U Sk Mān ; काङ्गायना G, कांङायना T.

वायवायनिनो^१ गांकरवाः^२ कारववशान्द्रमशा^३ गाङ्गेया
 शतुपेया^४ याज्ञिका^५ जानाशिर्वाङ्गमित्रायशा^६ आपिश्र-
 लयो^७ वैष्टपुरेया लोहितायना^८ उष्टाचा नाढायनाः^९ गार-
 दतायना^{१०} राजितवाद्या^{११} वसा वात्स्यायना^{१२} इत्येते वःसांस्तेषां
 पञ्चापेयः प्रवरो भवति^१ भार्गव आवनाप्रवानौर्व जाम-
 दग्येति होता^१ जमदग्निवदूर्ववदप्रवानवच्छवनवद्भृगुवदि-
 त्यध्वर्युः^१ ॥ ३ ॥

१ ? Thus M G Bu, वायवोद्यधनिनः T, वायव (or वा)वम्यायनाः Be U, वायवायनिन Pn, वायनवायनिनः Rm, वायनय वायनिनः Sk, वायकावावाया-
 धिनः Pm (cp. वायवायन Mān. sū).

२ Thus (with Mān. sū.) Pm, गांकरवाः M G T, गांकरवाः Bu, गांकर-
 वाद्याः Be U, गांकरवा Rm, गांकरवाः Sk.

३ कारवव G, कारवव्व T, कारवव Bu, कारववः M, कारववः Pm.
 Not found in any of the other MSS or nibandhas; cp perhaps
 वात्स्यायन of Āp. XXIV. 9. 1, although there as Viśvāmitra.—
 •मशा Be U T Sk Rm, •मशा M Bu G Pm Pn

४ ? Thus M G T Bu, लोपेया Be U Pn, लोपेया Pm, लोपेया Rm,
 लोपेय Sk.

५ Thus M G T Bu Rm, याज्ञिका Be U, याज्ञिका the other
 nibandhas

६ Instead of जानाशि (cp. Āp. XXIV. 5. 14.) M G T Bu have
 पारिमण्डलि, cp पारिमण्डलि of Laugākṣi

७ Thus Be U Pm Pn Sk Rm; आपिश्रावेयो or आपिश्रावेयो M G
 T Bu.

८ रो Be U, लौ Pn (perhaps better).

९ See Pāṇ. IV. 1. 99; नाढायना M G T Bu; नाढायना the
 others.

१० Thus nH exc. T and M, which have वात्स्यायनः ।

११ Thus M G Bu T; राजजितवाद्या Be U Pm, राजजितवाद्या Pm Sk.

१२ Thus Be U Pm Rm Pn Sk; वात्स्यायना G, वात्स्यायना M T,
 नवास्याः Bu.

विदाः प्रैला श्रवटाः प्रैलाः^१ प्राचीनयोग्या^२ अभयजाताः^३
 काण्डरथयो वेदमृताः^४ पुच्छस्तय^५ आर्कायणा^६ भार्कायणा^७
 नाश्रायणाः क्रौञ्चायना भुञ्जायना^८ जामलायना^९ इत्येते
 विदस्तेषां पञ्चार्थयः प्रवरो भवति^१ भार्गव च्यावनाप्रवानौर्व
 वेदेति होता विद्वदूर्ववदप्रवानवच्छ्रवनवद्भृगुवदित्यध्वर्युः^१
 ॥ ४ ॥

आर्ष्टिषेण नैरथयो^६ घाम्नायणाः^{१०} काण्डयद्यान्त्रायणाः^{११}
 प्रौढकलायनाः^{१२} सिद्धाः सुमनायना गौराभिराभिरित्येत^{१३}

१ Found only in M G T and Be U.

२ योगा M G T Bu.

३ Thus also (and cp. *gana gargādi*) Laugākṣi and Mānava;
 अभयदानाः Be U and the nibandhas.

४ Thus (and cp. *gana gargādi*) corrected in acc. with the
 Mānava text; वैत० M G T Bu, वैत० Be U and the nibandhas.

५ Thus M G T Bu; पुच्छस्तय Pm, पुच्छस्तय the others.

६ Perhaps these two (cp. p 418. 5), the last of which is
 missing in Bu, ought to be cancelled.

७ Thus M G T Bu; भुञ्जा० Be U; fails in all the nibandhas.

८ ? Thus Be U; जामला G, जाली M, जमला T, बौधाः भार्गवः Bu;
 नाश्रानला Pm.

९ Thus the MSS. and Pm Pn; नैरथयो Rm Sk.

१० घाम्नायणः Rm perhaps rightly, cp. *gana likādi* and घाम्ना-
 यणि of Laugākṣi.

११ ? काण्डय० M T, काण्डया० G, कण्डक Bu; काम्नायना० Be U, कार्पा-
 यनाः Rm Pn, कार्पायुना Pm, कार्पायना Sk.

१२ Thus M G T, पाण्डकायनाः Bu, प्रौढकलायनाः Be U Pn Pm Rm,
 प्रौढकलायनाः Sk.

१३ Thus M T Pm; गौराभिराभि० G, गाराभि० (omitting आभिः) Be
 U, गौरा Bu, गौराभि Sk Rm, गौराभिराभि Pn.

आष्टिषेणस्तेषां पञ्चार्घ्यः प्रवरो भवति ^१ भार्गव च्यावनाप्र-
वानाष्टिषेणानूपेति ^२ होतानूपवदष्टिषेणवदप्रवानवच्यावनवद्ग-
वदित्यध्वर्युर्वेत्ता विदा ^३ आष्टिषेण इत्येतेषामविवाह ^४ एते
पञ्चावन्तिनः ^५ ॥ ५ ॥

यस्मा मौनो ^६ सूको ^७ बाधूलो वर्षपुष्यो वालेयो ^८
राजिततापिनो ^९ दुर्दिनो ^{१०} भास्करो दैवन्तायनो ^{११} बाष्कलेयो ^{१२}
माध्यमेया वाग्रयः ^{१३} कौग्रामेयाः कौटिल्याः ^{१४} सत्यकश्चिचसेना ^{१५}

१ Thus the pravasa in Be U and all the nibandhas (cp. Āp. XXIV ॥ 16); the four other MSS. are more or less confused.

२ The words after अध्वर्यु given only by Be U T Bu Pm, but in Be U. •विवाहस्तेषां पञ्चावन्तिन इति ।

३ Thus Be U and the nibandhas, मौनो G, सूको T M, चमुन Bu

४ सूको Be दूका G, मौको Rm.

५ ? Thus T Bu M, वालायो G, मातावाक्यो Be U, वातलयो Pm, भारलेयो Rm Sk, नावलेयो Pn.

६ Thus all (•तापिनो Be U, राजिव Pm), the other nibandhas substitute a name from the Laugikṣi pravaraśūtra (भारगविश्वेयो) ।

७ दुर्दिनो Be U

८ ? (cp p. 417. 1) Thus M G Be U Pn, दैवतायना T, दैवतायना Pm, दैवजायनो Sk

९ ? Thus Be U, बाष्कलेयो T G, बाकलेयो Bu, बाकलेयो M, बाकलेयो Pm, बाकलेयो Pn Rm Sk

१० Thus M Bu वाग्रय G T वाग्रय Be U and the nibandhas.

११ Thus Be U, कौटिल्याः M, काटिल्याः Bu, कौटिल्याः T, कोषिल्याः G; after this name Be U have चन्द्रियाः कौटिल्या, the last name (instead of कौटिल्या) also Rm Sk Pn कौटिल्या Pm.

१२ Instead of सत्यक (thus Be U M T Pm) सत्यकि G, सत्यक Bu, सत्यक Pm, सत्यकया Rm, सत्यकपय Sk.

भागन्तयो वार्कशिकय^१ श्रौचया^२ श्रौचचितयो^३ भागुरित्य
इत्येते यस्कास्तेषां चार्पयः प्रवरो भवति^४ भागं वै तद्व्य
सावेतसेति^५ होता^६ सवेतोवद्वीतद्व्यवद्भृगुवदित्यध्वर्युः^७ ॥ ६ ॥

मित्रयुवो^८ रौक्षायनाः^९ शायण्डिनाः^{१०} सापिण्डनाः^{११}
सुराभिना^{१२} मात्या^{१३} वात्या^{१४} महावात्यानात्यायिणा^{१५}

१ Thus emended (cp. इकायदि of the Laugākṣisūtra); वार्कशिकय M G T, वात्काशिकेय Be U.

२ ? ? शौचया M, शौच्या T, शौचा G, शौच्याः Bu; Be U and the nibandhas omit this name.

३ ? श्रौमंशिकयो G, श्रौमचितयो Be U, श्रौक्षितयाः T, श्रौकचितया M, श्रौमाः चितया Bu.

४ The MSS. exc. Bu (which has सचेतसेति) and Pm Sk, have all सवेदसेति ।

५ Instead of सवेतोवत् MSS, exc. Bu (which has सचेतसवत्) and Be U (which have सवेदोवत्), all सवेदसवत् ।

६ Thus Be U and the nibandhas; मित्रयुवा M G T, मित्रायवा Bu.

७ Thus (and cp. Census p. 120) Be U (after शायण्डिना, after मित्रायुवो they have रौक्षायनाः), रौक्षायनाः Rm, रौक्षायवाः Pm, रौक्षायनाः Sk, रौक्षायवाः G, रौमयायवाः M T, रौमयायवाः Bu.

८ ? Thus T, शायण्डिनाः M, शण्डिनाः Bu, शारण्डिना Be U. All the other MSS. and the nibandhas om. this name. Be U ins. after it (cp. foregoing note) रौक्षायनाः ।

९ ? Found only in Be U (सापिण्डायना) G (सापिण्डिना). Sk and Rm (सापिण्डिना), Pn (सापेण्डिना) Pm (सापिण्डिता). The Census i.e. has sāpindana.

१० Thus T Bu, सुराभिना G, सुराभिनिमाना M, सुराभिनेया the others.

११ ? Thus Be U and all the nibandhas; वात्या M G, वत्या T, वत्ताः Bu.

१२ Thus Be U, यवात्या M, यवत्या G, यावत्या T, यावत्ताः Bu; all the nibandhas om. this name.

श्रौतच्छायाणा^१ वाजायना^२ मादायना^३ कैतवायना इत्येते
 निचयुर्वस्तेषां^४ आर्षेयः प्रवरो भवति^५ भार्गव वाध्वश्च दैवो-
 दायेति होता^६ दिवोदासवदध्वश्चवह्मगुवदित्यध्वयुः^७ ॥ ७ ॥

वैन्याः पार्था वाध्वस्तास्तेषां^४ आर्षेयः प्रवरो भवति^५
 १ भार्गवैन्यपार्थेति होता^६ इष्टुवदेनवह्मगुवदित्यध्वयुः^७

॥ ८ ॥

शुनका गार्त्तमदा यज्ञपयः^८ सौगन्धयः^९ खार्दमा-
 यना^{१०} गाङ्गायना^{११} मत्स्यगन्धायौचाः^{१२} श्रोत्रियास्तैत्तिरीयाः^{१३}

१ ? Thus Be U ; उच्छायाणा M G, उच्छायना E'n, उच्छमायना Bu, T and the other nibandhas om.

२ ? Thus Be U Pm, वाजायना M G T, वाजायना Bu ; not in the nibandhas.

३ Thus (and ep मदाय) M G, मादाय T, मदायः Bu, माजायना Bo U, माजायना Pm.

४ निचयवः M T, निचायया Bu

५ Instead of वाध्वश्च, Bu वाध्वश्च, T वाध्वश्च, Pm वाध्वश्च । After this name Be U add शकृत्, Bu adds येना, Sk, येना, Rm and Pn येना (cp Āśv XII. 10 11) In M the *vainyāḥ pārīhāḥ* are left out The Census report has as fourth name *shveta*.

६ वैनः instead of वेनः MSS. exc Be U.

७ ? Thus all (perhaps better with the Laugākṣisūtra यज्ञपयः) the MSS. and Pm Pn, यज्ञपयः G and Sk only.

८ = Thus Be U Sk Pm ; और्ध्वयः Bu, ययः M T, और्ध्वः G.

९ खार्दः G only (खर्दमायना Lau., Mān.).

१० गाङ्गायना Bu.

११ Before औचाः Be U have गार्गायना and after it शैत्रियाः ।

१२ Thus Be U Pm Sk ; श्रौत्रियाः M G T, श्रौत्ररीयः Bu.

पत्नूना^१ दत्येते शुनकस्त्रिषामेकार्षेयः प्रवरो भवति^२
 शौनकेति होता^३ शुनकवदित्यध्वर्युर्गार्भमदिति होता गृत्स-
 मदादित्यध्वर्युर्वा^४ ॥ ६ ॥ प्रथमः ॥

अङ्गिरसो व्याख्यास्याम^५ आधाम्या आणीवेयाः^६ काचा-
 चपो^७ मृढाः^८ सात्यकपक्षेदेहाः^९ कौमारवत्यासौष्टिर्दार्भि-
 र्देवकिः^{१०} सात्यमुयिः^{११} कौवाद्या^{१२} वीष्या^{१३} नैकरिः^{१४} स्त्रुक्पकिः^{१५}

१ ? Thus T G, पत्नूना M, चापत्नूनाः Bu, पिम्बला Be, विम्बला U;—
 प्रत्युषाः Sk, प्रत्युषाः Pn, both probably after the Laugākṣi—(प्रत्युषाः)
 and the Mānavasūtra (यत्पुरा) ।

२ After the first कश्चर्यं Bu ins., omitting वा at the end, गार्भम-
 दानामेकार्षेयः ।

३ Conjecturally (cp. gaṇa śubhrādi on Pāṇ. IV. 1. 123);
 अनिचेयाः M T, अनिचेयाः Bu, योषीवेयाः G, योषिचेयाः Be U Pm, योषि-
 वेयाः Pn, योषिवेयाः Sk Rm.

४ कौचा • Bu; all the nibandhas om. this name.

५ ? Thus M G T Bu, गृत्सरयाः Be U, गृत्सरयाः the nibandhas.

६ सात्य • M G T Bu, सत्य • Be U and the nibandhas.

७ नैदेहाः Bu, नैदेयाः T, नैदेहाः G M; खेदेहाः Be U, खेदेहाः Sk,
 खैदेहाः Pm Pn Rm, r. perhaps तौदेयाः ?

८ Instead of सौष्टिर्दार्भिः (thus Be U) तौष्टिभिः M T, तौष्टिकि G
 Bu; instead of देवकि, देवकिः Rm Sk.

९ •मुयि T, •मुय M G, •मदकि. Bu; पत्य • Be U Pm.

१० Thus (or कौवा •) Be U and the nibandhas; कौवाद्यो or
 कौवाद्या M G T Bu.

११ वीष्या or वीष्या Be U Pm Pn Rm, वैष्या Sk; वीष्या M G T Bu
 (cp. Pāṇ. IV. 1. 107).

१२ Thus (नैकरि •) MSS. exc. Bu (करि •), Rm (नोकरि •), Sk
 (नोकरि) ।

१३ I have adopted the reading, however doubtful, of Be U,
 which is supported by Sk Rm Pn; the four other MSS. have
 (in connection with the foregoing name) नैकरिद्वौष्टेयिकि (G), नैक-
 रिद्विकि (M), नैकरिद्विष्टेयिकि (T), नैकरि-ष्टेयिकि (Bu).

कीलान्तयः^१ कारुषिः^२ काठोरिः काग्रीवाजाः^३ पार्थिवा
इत्येत आयास्या गौतमस्तेषां चार्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गि-
रमायास्य गौतमेति होता^४ गौतमवदयास्यवदङ्गिरोवदित्य-
ध्वंसः^५ ॥ १० ॥

५ शरदता^६ अभिजिता^७ रौहिण्याः क्षीरकरम्भाः सौमु-
चयः^८ सौयमुना^९ औपविन्दवो^{१०} राक्षगणा^{११} राणयो^{१२} माषण्या^{१३}
इत्येते शरदता^{१४} गौतमस्तेषां^{१५} चार्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गि-

१ विज्ञा. Bu G Pm Pn.

२ कारुषि M only; the nibandhas, however, all point to का. ।

३ काग्री. M G T Rm Pn, after this name Be U add कादीयाः ।

४ Instead of गौतम. and आयास्य. (thus Be U) गो. and आ. the other MSS

५ Corrected; शरदता T, शरदता M G Bu and the nibandhas; शरदता Be U, cp Pān. IV 1 102

६ Thus Rm only. अभि. all the MSS. and the other nibandhas

७ ? Thus Be U and the nibandhas, सौमुचय M G T, सौमुचय Bu.

८ ? Thus Be U, सौमानुरा G T, सौमानुरा M, सौमानुरा Bu. Per-
haps two names सौमा, नुरा ?

९ R. औपविन्दवः cp. gaṇa bāhvāḥ; औपविन्दवो Sk Rm Pn;

औपविन्दवो Be U Pm, औपविन्दवो M G T Bu.

१० Thus Be U, रक्ष. or रक्षो. the other MSS. and the nibandhas.

११ Thus (and cp. gaṇa paulāḍi) M G T, राक्षेयाः Bu, गणयो Be U
and the nibandhas.

१२ ? माषण्या Be U Pm Pn, माषण्या M G, माषण्या T, माषयाः Bu,
माषण्याः Rm

१३ शरदता Be U Bu (omitting गौतमाश्), शरदता G M, शरदता T.

१४ गौतमाश् om. Be U T.

रम गौतम शारदतेति होता^१ शरददद्भोतमवदङ्गिरोवदित्य-
ध्वयुः^२ ॥ ११ ॥

कौमण्डा मामन्यरेषणा^३ मासुराक्षाः काष्टरेषय^४ ऊर्जा-
यना^५ वानजायना^६ वाग्रय^७ इत्येते कौमण्डा गौतमाम्निषां
पञ्चार्धयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसौच्य^८ काक्षीवत गौतम ५
कौमण्डेति होता^१ कुमण्डवद्भोतमवत्कक्षीवदद्वयवदङ्गिरो-
वदित्यध्वयुः^९ ॥ १२ ॥

दीर्घतमसां^{१०} पञ्चार्धयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसौच्य^८ काक्षी-
वत गौतम दीर्घतमसेति^{११} होता^१ दीर्घतमोवद्भोतमवत्कक्षी-
वद्वयवदङ्गिरोवदित्यध्वयुः^९ ॥ १३ ॥

१ Thus Be U only, शरददद्भोतम. the other MSS.

२ Be U add मासरेषयः ।

३ Thus M G Bu, काष्टरेषय T, काष्ठ. Be U Pm, काष्टरेषय Sk,
काष्टरेषय Rm.

४ & Thus (and cp. Āp. XXIV. 7. 1) M G, ऊर्जाया T, वीजायना
Bu, वीजायना Be U Pm Rm Sk.

५ ? Thus MG, वाना T, Bu om. ; याजायनाया Be U, वाजायन Pm,
वीजायना Sk Rm.

६ Thus Be U I G Sk, पाग्रय M Bu.

७ नय Be U and in the adhvaryu formula उनयवद् ।

८ Thus Be U only. कक्षीवत. the other MSS.

९ Corrected (see, however, p. 415. 3) ; दीर्घतमस्य Be U, दीर्घ-
तमाना the other MSS

१० Thus Be U (r. दीर्घ. ?), दीर्घतमेति the other MSS.

११ Thus Be U, दीर्घतमव. the other MSS.

श्रौतमया दिक्षाः^१ प्रशस्ताः सुहृपावा महोदरा विग-
दकाः^२ सुबुध्या^३ निक्षिता^४ गृह्णा^५, इत्येत श्रौतमया गौतमा-
स्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतमौशनसेति होतो-
ग्रनमवद्भोतमवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^६ ॥ १४ ॥

१ कारेणुपालयो वाम्भ्याः^७ येतोयाः पौञ्जिष्ठ्य^८ श्रौदज्ञा-
यना^९ वाम्भुक्त्या^{१०} आजगन्धय^{११} इत्येते कारेणुपालयो गौतमा-
स्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतम कारेणुपालेति
होता^१ कारेणुपालवद्भोतमवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^{११} ॥ १५ ॥

वामदेवानां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतम वाम-

१ Thus Be U G and the nibandhas, दिक्षाः M Bu, दिक्ष T.

२ ? Thus M G T, विगदका Bu, विगदता Be U and the nibandhas.

३ ? सुबुद्धा Be U Pm, सुबुद्धिया G, सुबुद्ध्या M, सुबुद्धय Bu, सुबुद्धा T,
बुद्ध Sk, सुबुद्ध्या Rm.

४ निक्षिता Be U and the nibandhas exc Rm

५ Om. Be U Pm

६ Be U add वामदेवा ।

७ Thus T, पौञ्जिष्ठ्य MG, पञ्जिष्ठ्य Bu, पौञ्जिष्ठ्या Be U Rm, पौञ्जिष्ठ्य
k Pm.

८ ? (cp. श्रौदज्ञायनि *gāṇa mādri*) श्रौदज्ञायना M G, श्रौदज्ञायना T,
श्रौदज्ञायना Bu, श्रौदज्ञायना Be U, श्रौदज्ञा the nibandhas.

९ ? Thus M G T, वाम्भ्या Bu, मधुसारा Be U and the nibandhas
xc. Sk (षाधुः) ।

१० ? अजगन्धय Be U, राजगन्धय M U T Bu, अजगन्ध्या Rm,
जगन्धय Sk.

११ कारेणुपालिव Be U, कारेणुपालव the other MSS.

रस गौतम शारदतेति होता^१ शरदद्वोतमवदङ्गिरोवदित्य-
ध्वयुः^२ ॥ ११ ॥

कौमण्डा मामन्यरेषणा^३ मासुराचाः काष्टरेषय^४ कर्जा-
यना^५ वानजायना^६ वाग्रय^७ इत्येते कौमण्डा गौतमस्तिपां
पञ्चार्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसौच्य^८ काचीवत गौतम ५
कौमण्डेति होता^१ कुमण्डवद्वोतमवत्काचीवददुच्यवदङ्गिरो-
वदित्यध्वयुः^९ ॥ १२ ॥

दीर्घतमसा^{१०} पञ्चार्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसौच्य^८ काची-
वत गौतम दीर्घतमसेति^{११} होता^१ दीर्घतमोवद्वोतमवत्काची-
वददुच्यवदङ्गिरोवदित्यध्वयुः^९ ॥ १३ ॥

१ Thus Be U only, शरदद्वोतम. the other MSS.

२ Be U add मामन्यरेष ।

३ Thus M G Bu, काष्टरेषय T, काष्ट. Be U Pm, काष्टरेषय Sk,
काष्टरेषय Rm.

४ Thus (and ep. Ap. XXIV. 7. 1) M G, कर्जया T. वोजायना
Bu, वाजायना Be U Pm Rm Sk.

५ ? Thus MG, वाजा T, Bu om. ; वाजायनाया Be U, वाजायन Pm,
वाजायना Sk Rm.

६ Thus Be U F G Sk, वाग्रय M Bu.

७ नच्य Be U and in the adhvaryu formula उत्तययन् ।

८ Thus Be U only नच्यौच्य. the other MSS.

९ Corrected (see, however, p. 415. 3) ; दीर्घतमस Be U, दीर्घ-
तमानो the other MSS.

१० Thus Be U (r. देवं ?), दीर्घतमेति the other MSS.

११ Thus Be U, दीर्घतमस. the other MSS.

श्रौशनसा दिक्षाः^१ प्रगताः सवृषाच्चा महोदरा विग-
दकाः^२ सुवृष्या^३ निहिता^४ गुहा^५ इत्येत श्रौशनसा गौतमा-
स्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतमश्रौशनसेति होतो-
शनसवद्भोतमवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^६ ॥ १४ ॥

१ कारेणुपालयो वामदेवाः^७ येनौषाः पौञ्चिष्ठ्यं^८ श्रौदज्ञा-
यना^९ वाम्भुक्ता^{१०} आजगन्ध^{११} इत्येते कारेणुपालयो गौतमा-
स्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतम कारेणुपालेति
होता^१ करेणुपालवद्भोतमवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^{११} ॥ १५ ॥

वामदेवानां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतम वाम-

१ Thus Be U G and the nibandhas, दिक्षा M Bu, दिष्ट्य T.

२ ? Thus M G T, चिरकाः Bu, विकचताः Be U and the nibandhas.

३ ? सुवृषा Be U Pm, सुवृषिया G, सुवृष्या M, सुवृष्य Bu, सुवृष्या T,
सुवृष्य Sk, सुवृष्या Rm

४ निहिता Be U and the nibandhas exc Rm.

५ Om. Be U Pm.

६ Be U add वामदेवा ।

७ Thus T, पौञ्चिष्ठ्य M G, पञ्चिष्ठा Bu, पौञ्चिष्ठा Be U Rm, पौञ्चिष्ठा
Sk Pm.

८ ? (cp. श्रौदज्ञायनि *gāṇa śikṣā*) श्रौदज्ञायना M G, श्रौदज्ञायना T,
श्रौदज्ञायना Bu, श्रौदज्ञायना Be U, श्रौदज्ञा the nibandhas.

९ ? Thus M G T, वाम्भुक्ता Bu, वाम्भुक्ता Be U and the nibandhas
exc. Sk (साम्भु-).

१० ? अजगन्ध Be U, राजगन्ध M G T Bu, आजगन्ध Rm,
अजगन्ध Sk.

११ करेणुपालिव Be U, कारेणुपालिव the other MSS.

रस गौतम शारदतेति होता^१ शरददद्गौतमवदङ्गिरोवदित्य-
ध्वर्युः^२ ॥ ११ ॥

कौमण्डा मामन्वरेयणा^३ मासुराचाः काशरेयय^४ ऊर्जा-
यना^५ वानजायना^६ वाशय^७ इत्येते कौमण्डा गौतमास्तेषां
पञ्चार्पयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसौच्य^८ काचीवत गौतम ५
कौमण्डेति होता^१ कुमण्डवद्गौतमवत्काचीवददुष्यवदङ्गिरो-
वदित्यध्वर्युः^९ ॥ १२ ॥

दीर्घतमसा^{१०} यच्चार्पयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसौच्य^८ काची-
वत गौतम दीर्घतमसेति^{११} होता^१ दीर्घतमोवद्गौतमवत्काची-
वददुष्यवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^९ ॥ १३ ॥

१ Thus Be U only, शरददद्गौतम० the other MSS.

२ Be U add आशरेयय ।

३ Thus M G Bu, काशरेयय T, काश० Be U Pm, काशरेयय Sk,
काशरेयय Rm.

४ Thus (and cp. Āp. XXIV. 7. 1) M G, ऊर्जाया T, वीजायना
Bu, वाजायना Be U Pm Rm Sk.

५ ? Thus MG, वाना T, Bu om ; वाजायनाया Be U, वाजायन Pm,
वाजायना Sk Rm.

६ Thus Be U I G Sk, वाशय M Bu.

७ नय Be U and in the adhvaryu formula उवययन् ।

८ Thus Be U only न्वकौचतव० the other MSS.

९ Corrected (see, however, p. 415. 3) ; दीर्घतमस Be U, दीर्घ-
तमानां the other MSS.

१० Thus Be U (r. दीर्घ० ?), दीर्घतमेति the other MSS.

११ Thus Be U, दीर्घतमव० the other MSS.

श्रौशनसा दिग्धाः^१ प्रप्रस्ताः सुरूपाना महोदरा विग-
दकाः^२ सुबुध्या^३ निहिता^४ गुहा^५. इत्येते श्रौशनसा गौतमा-
स्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतमश्रौशनसेति होतो^६-
शनसवद्भोतमवदङ्गिरोवदित्यध्वयुः^७. ॥ १४ ॥

कारेणुपालयो वास्तव्याः^८ येतौयाः पौञ्जिष्ठ्य^९ श्रौदजा-
यना^{१०} वान्मुक्या^{११} आजगन्धय^{१२}. इत्येते कारेणुपालयो गौतमा-
स्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतम कारेणुपालेति
होता^१ कारेणुपालवद्भोतमवदङ्गिरोवदित्यध्वयुः^{११}. ॥ १५ ॥

वामदेवानां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतम वाम-

१ Thus Be U G and the nibandhas, दिग्धाः M Bu, दिग्धः T.

२ ? Thus M G T, विगदका Bu, विगदता Be U and the nibandhas.

३ ? सुबुधा Be U Pm, सुबुधिया G, सुबुध्या M, सुबुधय Bu, सुबुधा T,
सुबुदा Sk, सुबुधा Rm.

४ निहिता Be U and the nibandhas exc Rm

५ Om. Be U Pm.

६ Be U add वामदेवा ।

७ Thus T, पौञ्जिष्ठ्य MG, पजिष्ठा Bu, पौजिष्ठा Be U Rm, पौजिष्ठा
Sk Pm.

८ ? (cp. श्रौदजायना *gāṇa tilādi*) श्रौदजायना M G, श्रौदजायना T,
श्रौदजायना Bu, श्रौदुवजायना Be U, श्रौदजा the nibandhas.

९ ? Thus M G T, वान्मुक्या Bu, मधुक्षारा Be U and the nibandhas
exc. Sk (साधु०) ।

१० ? अजगन्धा Be U, राजगन्धय M G T Bu, आजगन्धा Rm,
अजगन्धा Sk.

११ कारेणुपालिव० Be U, कारेणुपालव० the other MSS.

देवेति होता^१ वामदेववह्नोतमवदङ्गिरोवदित्यध्वयं^१ गीत-
मानाः सर्वेषामेवाविवाहः^१ ॥ १६ ॥ द्वितीयः ॥

भरदाजाः^१ चाम्पायणा मामण्डा^१ देवाद्या उदह्व्याः
प्रासवः^१ गयो वाहलया^१ वाह्योगा^१ वासिनायनास्तेदेहा^१
आज्ञा^१ श्रौचा^१ भूरयः पारिषद्वेयाः^१ ग्रैखेयाः^१ श्रौद्धकय^१ ॥
जह्मदाः^१ खारिणीधय^१ श्रौणश्रयो वयोविभेदा आग्निवेश्या

१ The last three words in M T Be U only, the last two omitting एव and adding इति at the end.

१ भर० (here and infra 432, 1) U only (and Sk Pm), all the others भार० ।

१ ? Thus M G, मामघा T, मामण्डा Bu; संभदा Bo, संभदा U Pm, मेहदा Rm, भेजया Sk.

१ ? वाहलया M G T, वाहलका Bu, वाहलुका Sk, वहालभा Pm, वाह-
लका Rm, देवदेहा Bo U

१ ? Thus Be U and the nibandhas; वन्धोगा T G, वन्धोगा M,
वण्डोगा Bu.

१ (cp. वासिनायनि P W) वासिनायना० G, वाशिना० T M, वशिना० Bu;
वासनायना० Be U, वलीनायना Pm, वासीनायना Rm, वहीनायना Sk.

० ? ? Thus M G T Bu, आद्या Be U, Sk Rm, अद्याद्या Pm.

० ? Thus Be U Bu Sk Rm Pm, श्रौचा M, श्रौचया G, श्रौषा T.

८ Thus Rm only, वारी० G, पारिषदेयाः Sk, परिषदेयाः Be U M,
परिषेया T, परिषदेया Pm वारिषेकेयाः Bu

१० Thus M G T Bu, केवखेयाः Be U and the nibandhas.

११ Thus M G, श्रौद्धकय T, श्रौद्ध Bu, श्रौद्ध Be U Sk, श्रौद्ध
Rm Pm.

११ Thus G T Be U Rm, जहदाः M, श्रौद्धाः Bu, उहदाः Sk,
उहग Pm.

११ भार० Be U Rm.

वेधाः^१ शठा^२ गौरिवायनाश्लेका^३ स्तनकर्णा ऊरुका^४ माण-
भिन्द्याः^५ काक्षोदकास्त्रौजलयो^६ वेलाः^७ चारणादयो^८
भाण्डेया माद्रपथयः^९ भौरोभङ्गाः^{१०} शुङ्गा^{११} देवमतय^{१२}

१ वेधाः Be U (the nibandhas om. this name).

२ Thus M Bu Pm, शठ Be U, शठा T, श्या G शय Sk, शवा Rm.

३ Thus (with न) Bu G Rm; गौरिवायनाः M, गौरिवायनाः Pm,
गौरिवायनाः Sk, गौलासारेवायनाः Be U.

४ ? Thus Be U T, •श्लेका M G, श्लेका Rm Sk, श्लकाः Pm,
श्लकाः Bu.

५ ? Thus M G, श्लेका Bu, श्लका T, शय Be U, शयाः Sk
Pm Rm.

६ Thus M T; माणभिन्द्या G, माणभिन्द्याः Bu, माणभिन्द्याः Be U
Rm, माणभिन्द्याः Sk (to be taken together with the foregoing
name ?).

७ ? Thus M G, काक्षोदका T, काक्षोदकाः Bu, काक्षोदकाः Be U (which
add : काक्षोदकाः), काक्षोदका Rm, काक्षोदका Sk

८ ? Thus M T Bu, •सौजलयो G, सौजलयो Be U, सौजलयो Pm,
सौजलायाः Sk Rm.

९ ? Thus Bu Sk Rm, वेला Be U Pm, वेला M G T.

१० Thus emended, cp gana bhāṛādi, चारणादयो M G, •दयो T,
चारणादयोः Bu, चारणादयो Be U, चारणादयो Pm.

११ Thus M T, भाण- Bu, भाणया Be U, भाणया Pm, भाणय-
Rm Sk.

१२ ? Thus M G T, शौरभगाः Bu, शौरभगाः Be U Sk Pm, शौरभगाः Rm

१३ Thus Bu Pm Sk Rm, शुङा Be U, शुङा M G, शुङा T.

१४ Thus, and cp. gana lauhalyādi, M G T, देवमतय Bu Be U
and the nibandhas.

रपुमता^१ श्रौटमेघवः^२ प्रवाहणेयाः कक्षापा राजस्तभिः^३
 सुधूपलद्वाराधयो^४ वलभिकय^५ उग्रंगता^६ गालाहलयो
 देववेला^७ महावेला^८ निविध्यायना^९ धन्यायनाः^{१०} प्राक्कालयः
 प्रादुल्लयः कात्कला^{११} वाक्कला^{१२} सैच्छकेलाः^{१३} क्रौडायणाः^{१४}

१ R. रेपुमता ?

२ Thus, and cp. *gana pailād*, Be U Rm; श्रौटमे० Sk; श्रौटो-
 मेघवः M G, वैदादोद्मे० T, श्रौट मेघवः Bu.

३ Thus M G Bu T Pm, कक्षापा Be U, कक्षय Rm Sk.

४ Thus M G T Bu, सधूपलद्वारयो Be U, उग्रपङ्क्तयः Sk Rm,
 सयोधोपङ्क्तयः Pm.

५ Thus (and cp. *गराह P W*) M G T, पराहया Bu, राहयो Be U,
 पराहययो Pm Rm Sk.

६ Thus M G T, वलभिकयो Pm, वलभिकयो Rm Sk; उपवलभिकयाः
 Bu, वलभयो Be U

७ ? ? Thus M G T, रन्ध्रेलाः Bu, राग्रंगपयाः Be U Sk, राग्रंगपया
 Pm Rm

८ Thus M G T Bu, वेदवेला Be U, वेलाः Sk, वेदवेला Rm, वेदवेला-
 यना Pm.

९ Only in M G T Bu

१० ? Thus M G, निविदायना T, रन्यायनाः Bu; यन्त्यायना Be U Pm
 Rm Sk

११ Thus (and cp. *धन्यायन gana aditād*) M G T Bu, Be U
 and the nibandhas omit this name.

१२ ? Thus G Bu, काक्कलाः T, (cp. perhaps Pāp. IV. 2. 145),
 काक्कला M, कालाधला Be U, काधला Rm Pm, काक्कलः Sk.

१३ ? Thus M G, वाक्कलाः Bu, वाक्कलाः T, वा (or वा)क्कलाः Be U
 and the nibandhas

१४ ? Thus G; कलाः M, सैच्छाः केन्दाः Bu, सैच्छकेलाः T, स्याद्वेलाः Be
 U, सयवेलाः Sk, सैच्छकेलाः Rm, सैच्छकेलाः Pm.

१५ क्रौडाः T, क्रौडाः M G Bu, क्रौडाः Be U, क्रौडाः Pm, क्रौडाः Sk,
 क्रौडाः Bu (कोलायन Katy.).

कौडित्वा^१ ब्रह्मस्तम्भा राजस्तम्भा अग्निस्तम्भा वायुस्तम्भाः
 सूर्यस्तम्भाः^२ मोमस्तम्भा^३ यमस्तम्भा इन्द्रस्तम्भा विष्णुस्तम्भा
 यज्ञस्तम्भा^४ आपस्तम्भा ये चान्ये स्तम्भशब्दाः^५ स्तिष्टा^६
 आदणसिन्धुः^७ कौमुदमन्त्रिः^८ शक्तिः^९ कौमित्रायना^{१०} आत्रेया-
 यणाः^{११} भामण्या^{१२} धूमगन्धाः^{१३} कुकाः^{१४} कौकाचयो नेतृन्दयो
 दार्भयः श्वामेया मत्स्यक्रापाः^{१५} कौकायनाः^{१६} कार्पययः^{१७}

१ ? Thus M G Pm, कौडि० T, कौडित्वा Bu, कौडित्वा Bo U
 कौडित्वा Rm Sk

२ Thus Bo U and the nibandhas; सोम० सूर्य० M G; Bu om
 मोम०; in the following names the order is somewhat different
 in the MSS

३ Only in M G T Bu

४ स्तम्भशब्दोच्चारणार्थं Bo U (cp. Āp. XXIV 7 1)

५ Om Bo U and the nibandhas

६ Thus M G T, आदणसिन्धु Pm अम (or अम)सिन्धव Bo U,
 आदणा (or आदणा) सिन्धव Sk Rm.

७ गन्धय Bo U and the nibandhas

८ Instead of these two names Bo U and the nibandhas have
 one name : शिष्टायना ।

९ Thus (and cp. gāṇa āśāds) Bo U Pm, श्वामेयायना Rm Sk,
 आत्रेयना M G T, आत्रेया Bu.

१० ? Thus Bo U; भामण्या the nibandhas, भामण्या M G T, यम-
 नायना Bu.

११ Om Bo U and the nibandhas.

१२ ? Thus M G T, कुकाः Bu, कुका Bo U Pm Rm Sk

१३ ? Thus Bo U Pm Rm, क्रापाः Sk, यत्स्यक्रोडाः Bu, क्रापाः M
 G T.

१४ ? Thus (and cp. Āp. XXIV 7. 1) T, नेत्रो० M G, कायनायना
 Bu, कायनायनाः Bo U and the nibandhas.

कारौपायणाः^१ काम्वज्राः^२ इत्येते भरद्वाजोक्तेषां^३ चार्पेयः
प्रवरो भवत्याङ्गिरस वार्हस्पत्य भारद्वाजेति होता^४ भरद्वाज-
वद्भृक्षस्यतिवदङ्गिरोवदित्यध्वयैः^५ ॥ १७ ॥

रौचायणानां^६ पञ्चाप्येयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस वार्हस्पत्य
भारद्वाज वान्दन मानवचमेति होता^७ मानवचोवदन्दनव-
द्भरद्वाजवद्भृक्षस्यतिवदङ्गिरोवदित्यध्वयैः^८ ॥ १८ ॥

गर्गाः सांभरायणाः मन्थीनयोः^९ गन्धरायणाः^{१०} वाज्रल-
कयोः^{११} भ्राष्टकाः^{१२} भ्राष्ट्रविन्दवः^{१३} कौष्टुकयः^{१४} सौयामुनिर्भाजि-

१ कारौ. Ba U G Pm, कारौ. the other MSS. and Sk Rm.

२ ? काम्वज्रा Be U, काम्वज्रा G T Bu, काम्वज्रा M, काम्वज्रा Pm Sk Rm.

३ भार. M G T Bu Be, भार. U Pm

४ रौचा. (and cp p. 415. 4) G Be U Sk Rm; रौच्य. M G Bu — In Be and U of the MSS. only and in Sk Rm Pn of the nibandhas (not in Pm), a list of nine names is given finishing : इति रौचा, taken, as it seems, from the Kātyāyana pravaraśūtra, cp. Verz. der Berl. HSS. vol. I, p. 56, l. 30 sqq. The raukṣāyaṇas correspond with the ṛkṣas of Āp and Āśv. and the rukṣa-bharadvājas of the Mānavasūtra (cp. also Verz. l.c. p. 60, l. 23).

५ Thus Be U G Pn; उल्लोम (or न)यो the nibandhas; सांखिनयो T M, सांखिनयो Bu — After this name Be U add स्वर्वायाना ।

६ सांभरायणा Sk Rm.

७ Thus Be U M G Pm Pn, वाज. T, वाज्रलका Bu, वाज्रलको Sk Rm.

८ Thus (and cp gana upakāśa) M G T Bu Pm; भ्राष्टका Be U, भ्राष्टकयो Sk Rm Pn.

९ भार. M T, अष्ट. Bu.

१० कौष्टुकय Be U Pm, कौष्ट. Rm Sk, कौष्टुकयः G T, कौष्ट. M, कौष्टका Bu.

नाचचेया^१ होचापचयः सत्यापचयः काणायना^२ औपमत्क-
 टायना^३ जाणवत्पलाग्रग्राखावन्तयः^४ संहतुस्था^५ वैदुहा^६
 निखोदताः^७ कारिरौतिः कैवल्या^८ राजयः^९ पौलय इत्येते
 गर्गात्तेषां पञ्चार्पयस्थ्यार्पेयो वा प्रवरो भवत्याङ्गिरस वाई-
 १ स्यत्य भारद्वाज ग्रैन्व गार्ग्येति होताङ्गिरस ग्रैन्व गार्ग्येति
 वा १ गर्गवच्छिनिवद्भरदाजवद्बृहस्पतिवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युर्गर्ग-
 वच्छिनिवदङ्गिरोवदिति वा १ भरद्वाजानां सर्वेषामेवा-
 विवाहः^{११} ॥ १६ ॥ तृतीयः ॥

१ होथा• G T, औजा• Bu.

२ ? भाजिनाचचेया T, भाज• M G भाजिनाचधरा Bu, भाजीनाच्यो Be U, भाजिनाचयो Pm भाजिनाच्यो Pn Rm Sk

३ Be U om this and the following name In the nibandhas none of the following gargas is found

४ Thus (and cp Kāty Verz d Berl. HSS p 55, l 40) T only; औपमत्कटायना M G, औपमत्कटा धरा Bu; r. perhaps औपमत्कटायना, cp. उपमत्कट of the Mānava— and Laugākṣi sūtra

५ Thus M G T, शोचर• Bu, जनवाजव• Be U.—पचय instead of •वन्तयः Be U

६ Thus T G, •तुको Be U, उग्रव• M, उग्रव• Bu.

७ ? वैदुहा M G, वैदुहवा T, वैदुहाः Bu; वैदुमरि. Be U

८ ? निखोदताः M G, निखोदताः T, रिखोदताः Bu; औपय (but cp. the last syllable of the foregoing name in these two MSS). Perhaps the first name ends on •रि ।

९ Thus M G T Bu, कौचाज्यो Be U.

१० ? Thus M G T Bu, रां (or श)कुवत् Be U

११ The four last words only in M T (here भा•) but they are quoted in Pm Pn

१ विष्णुष्टुतः प्रथमर्षणाः मद्रणाः मद्रणाः^२ आम्बुरायणा^३
 वादरायणा वासुप्रायणाः^४ मात्यकिः मात्यकायना नैतुन्दा
 मृत्या^५ भारुणा^६ वैशोढा^७ दैवस्थानय^८ इत्येते विष्णुष्टुतानि

† Be U begin no new adhyāya, but take adhy. 3 and 4 together as the third. Moreover, in these two MSS., the sequence of the Kāṇḍikās is somewhat different : here, after the gargāḥ, follow the kapayāḥ, the haritāḥ, kinvāḥ, rathitarāḥ, viṣṇu-vyḍdhāḥ, mudgalāḥ, samkṛtayāḥ and finally again the kapayāḥ. Pm agrees on the whole, giving, however the kapayāḥ only once, at the end.

१ श्रद्धाकरवा Be U Pm.

२ मद्रिषा MSS and Pn, मद्रणा Sk, मद्रणा Rm, मद्राच Pm.

३ मद्रिषाः M T, मद्रिषा Bu, मन्त्रिषाः G, मद्रिषा Sk Rm, मद्राच Pm.

४ ? Thus M G, आम्बु- T, शब्द- Bu; शब्द (or लृ)शायना Be U, not given in any of the nibandhas as belonging to the Baudh. pravara; Pn Sk mention farther on शब्दरायवा :— After this name Be U Sk have शब्दरायवा ।

५ मात्यः Po U.

६ Thus Be U T and the nibandhas; शब्दा G Bu, शब्दा M.

७ Thus Be U Bu and the nibandhas; शब्दा M, शब्दा G, शब्दा T.

८ Thus T and the nibandhas; वैशोढा M G, वैशोढी Be U.

९ Thus M G (and ep. gāṇa pailādi). दैवस्था- T, दैवस्था- Bu, दैव- Be U and the nibandhas.

आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस पौंसकुस वामदस्येति^१ होता ।

वसदस्युत्पुंसकुसवदङ्गिरोवदित्त्वध्वयुः^१ ॥ २० ॥

काष्ठा औपमर्कटायना^२ वाष्कला^३ शैलाहस्तिनी^४ मौञ्जि-
मौञ्जयो^५ मौञ्जिगन्धा^६ वाजिवाजयो^७ वाजयवसा इत्येते

१ कष्ठास्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसात्रमौढ काष्ठेति
होता । कष्ठवदत्रमौढवदङ्गिरोवदित्त्वध्वयुः^१ ॥ २१ ॥

हरिताः कौत्वाः^८ ग्राह्या^९ दाभ्यां^{१०} क्रैमङ्गो^{११} भैमगवो^{१२}

१ Thus MSS. r. •दस्यवेति ।

१ MSS. oxc Bo U वसदस्यव० ।

२ Thus G Rm Sk, •माकराण्डा Pm, •पमाकांयायना Bo U.

३ वाष्कलाः M, वष्कला Bu, यत्कला T, cp. Census report, p 121.

४ ? Thus M शैलाहस्तिनी T, शैलाहस्तिनी G, हस्तिना Bu, पौंसदास्तिनी Bo U, पौंसहस्तिनी Sk, पौंसहस्तिनी Rm, पौंसहस्तिनी Pm, पौंसहस्तिनी Pn.

५ ? Thus M, वाजिवाजयो Bo U, वाजिवाजयो Pm, मौञ्जिवाजयो Pn, मौञ्जिवाजयो Rm Sk मौञ्जिमौञ्जयो G मौञ्जिमौञ्जयो T, माजयाः Bu

६ Thus G Sk Pn मौञ्जि० Bu M, माजि० T Bo U, मौञ्जि० Pm, मौञ्जि० Rm

७ ? Thus M G, वाजि वाजय Bu, वाजिवाजयो T, विजया Bo U, विजिवाजयो the nibandhas

८ Thus Bu, कौत्वा T, कौत्वाः M G कुत्तवेत्याः Bo U.

९ Emended (cp. Āsv XII 12. 3), पाण्ड्यो M G T Bu Pm, गव Rm Pn Sk, पाण्ड्या Bo U.

११ Thus Bo U, दम्भः M G T, दम्भ० Bu, दम्भव Rm Pn Sk.

१२ Thus M G, क्रैमङ्गो T, क्रैमङ्गः Bu; भैमगा Bo U, भैमाभ्याः Sk, भैमाभा Rm Pm Pn

१३ Thus Bo U Pn, क्रैमङ्गो M G T; cp. Āsv. I c.

मनायुर्लोदरो^१ महोदरो नैमिशयो^२ मिथोदनाः^३ कौठपाः^४
 कारोषयः^५ कौलयः^६ पौलयः^७ पौण्डलो^८ मान्धूपो^९ मान्धातु-
 मांद्रकारयः^{१०}११ इत्येते हरिताम्रिषां श्यापैयः प्रवरो भवत्यङ्गि-
 रभाम्भरौष यौवनाश्वेति श्रोता^१ युवनाश्वदम्भरौषवदङ्गिरोव-
 दित्यध्वयुः^१ ॥ २२ ॥

१ ? मनायुः Be U, मनायुः Pm, मनायवो Pn, मनायवा Sk Rm,
 मवमनायुः M G T

२ ? Thus T, लावीदरो G, लवोदरो M; वावीदरो Be U, वावीदरा
 Sk Rm, ववीदरा Pn.

३ Thus (and cp. *gana tanvadyādi*) Bu and the nibandhas,
 नैमिशयो M G T, नैमिशयो Be U.

४ Thus Pm, मिथोदनाः Be U, मिथोनः Bu, मिथोदराः M G T,
 मिथोदराः Sk Rm

५ ? Thus M, कौतपाः Be U and the nibandhas; कौटपाः T,
 काट्टपाः Bu, कूटोदरा G.

६ कारौः G Pn, कारिः M T Pm, करौः U Bu Sk Rm, करिः Be.

७ cp. p. 433. 3.

८ ? Thus M G, पौण्डलो Be U Pm, पौण्डुरः Bu, पौण्डो T, पौण्डा
 Sk, पौण्डा Pn, पण्डोयः Rm.

९ Thus G Be U, माधुयो Pm, माधुको T, माधूपो M, मधूपः Bu.

१० ? Thus M G T, मन्धातुः Bu, माधातु Pm, माधावः Be U. Why
 the genitive? माधातातो Pn points to माधाता, मधातवो Sk Rm as
 from a nom. sing. माधातुः ।

११ Thus G T, मद्रकारयः M, मांद्रकारः Be U, मांद्रकारयः Sk Pm Rm.

संस्तयो लमकाः^१ पौत्यन्नाष्टिः^२ शम्भुः^३ जैवगवः^४ परि-
भवन्तारकाद्या^५ हारिणीवा^६ वैतलेयाः^७ श्रौतायनाश्चारायणा^८
आयायणा^९ आर्षयश्चान्द्रायणा^{१०, ११} आपन्नापयः^{१२} प्रतिमाया^{१३}
इत्येते संस्तयस्तेषां आर्षयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस सांस्त्य
गौरिवीतेति 'होता' गौरिवीतवसंस्ततिवदङ्गिरोवदित्य-
ध्वेषुः^{१४} ॥ २३ ॥

१ । लमका Bu, लमका M G, लमका T मलका. Bo U Pm

२ Thus M G T पौत्यन् Bu, पौत्यन् Be U Pm

३ शम्भु Bu (शम्भु Āsv XII 12 5)

४ Thus (cp Āsv 1 c.) Bo U Pm, जैवगव M G T Bu Pm

५ भवा. Be U Pm.

६ Thus M G T Pm, अन्तारका Be U Bu.

७ ? Thus Be U Pm, हारिणी M G T, हारिणी. Bu

८ ? Thus M G T Bu, जैवगवः Be U, जैवगवः Pm.

९ होता. Bo U T, होता. M G, होता. Bu होता. Pm

१० Thus Be U ; आयायना M G Bu (Tom) राया. Pm.

११ Thus M G T, आर्षय Bu, Be U Pm om.; आर्षि occur also
in the Mānavasūtra

१२ In M G T Bu only

१३ ? आपन्नापय G, आपन्नपय M, आपन्नपय. T, आपन्नपय. Bu ; आपन्नपयः
Be U, आपन्नपय. Pm.

१४ Thus Be U Pm, अन्तारका M G T Bu.

१५ Corrected (cp the var. lect. on Āp. XXIV. 10 8) ; गुरवोत.
Bo U M. Pm, गुरवोत. G, गुरवोत. Bu, गुरवोत. T.

पौष्टिका^१ माङ्गल्यः^२ शैवाश्लगलाप्तृणविन्दवो^{३,४,५} भागन्तयो
 मालकुजो^६ व्याडलः^७ गान्ध्यायनाः^८ कार्मर्यायणयो^९ दाचि-
 स्तैदेहा गाणित्तय^{१०} शौद्दालकिट्टोणभावा^{११} गौरिणीवयो
 गाविष्टिराः शिशुपात्ताः कृष्णाचेया गौराचेया^{१२} ब्रह्मणाचेया
 नीलाचेयाः श्वेताचेयाः श्यामाचेया महाचेया आचेया^{१३} हलैया^{१४} ।

१ Thus Bu Pm, पौष्टिका Be U, पौष्टिका G Rm Pn, पौष्टिका T M, पौष्टिका Sk.

२ 1 Thus M G T Bu, माङ्गल्यः Be U Pn, माङ्गल्य Pm, माङ्गल्यः Sk, माङ्गल्यः Rm.

३ Thus M G Bu (T om.), शैवा. Be U, शैवा. Pm, शैवा. Sk, शैवा. Rm, शैवा. Pn

४ Thus (and cp Pāṇ. IV. 1. 17) Sk Pm Pn, श्लगः Bu, श्लगः M G T Be U Before this name Be U Pn have ब्रह्मणा and Sk Rm ब्रह्मणा ।

५ विन्दु G M T Bu

६ 1 Thus M G T, मालकुजा. Bu, मालकुजो Be U and the nibandhas.

७ With ल instead of द M G T Bu, with ल the others.

८ Thus T and (with यो instead of यो) Rm Sk; गान्ध्यायन G, गान्ध्यायनाः Bu, गान्ध्यायनयः M; गान्ध्या Be U

९ Thus (and cp Schol. on Pāṇ. IV. 1. 155) T only, कार्मर्याय नयो M, कार्मर्यायनो G, कार्मर्यायण. Bu; कार्मर्यायनो Be U, कार्मा (or म)र्या; (or यं)नयो Sk Rm.

१० 1 Thus M T, गाणित्तय G, गाणित्तय Be U, गाविः स्वयं. Bu.

११ Thus M G Bu and the nibandhas; शौद्दालकः T, शौद्दालको Be U.

१२ This and the following names, up to ब्रह्मणाचेया are given by M G T Bu in the singular, the nibandhas also have the plural.

१३ In M G T Bu only.

१४ Thus (and cp. Katy. śrś. X. 2. 21) M G Bu, हलैया. T, हलैया Be U and the nibandhas

वालेयाः^१ शौभेया^२ वामरघीना^३ वैतभावयः^४ शौद्रेयाः
 कौद्रेया गोपवनाः^५ कालपवय^६ अनौपायणा^७ आनङ्गि-
 र्मानङ्गिर्दोरङ्गिः^८ मौरङ्गिः पुष्ययः^९ शैल्यः^{१०} माकेतायना
 भारद्वाजायना^{११} इन्द्रातिथिरित्येते ऽच्यस्त्रेषां आर्घ्ययः प्रवरो
 १ भवत्याचेयार्चनानस ग्वावायेति होता^१ ग्वावाश्वदर्चनानस-
 वदचिवदित्यध्वयुः^{११} ॥ २७ ॥

१ Thus G Bu Sk Rm Pn: इलेयाः T; M. om; शौलेयाः Be U,
 शौलेया Pm

२ Thus (cp Kāty. 1 c) T M G, शौभेया Bu, शौभेय Pm, शौभेया
 Be U, शौभेया Pn

३ Thus Pm only, वामरघीना G, वामरघिना M T, वाम. रघीनर
 Bu वामरघिनो Be U, वामरघ्या Pn

४ १ Thus M G Bu, वैतभाव T, वैतभाव Be U, वैतभावा Pm, चैतभावा-
 Sk Rm, चैतभावा Pn

५ गोपवना M G T Bu.

६ १ कालापवय M G T, कालापवयः Bu, कालापवय Be U, काला (or क)
 पवय(or या) the nibandhas, कालयवयो Pn

७ १ Thus M G T Bu, अनौपायना Be U Pm, नौपायना Pm.

८ मारङ्गि instead of आनङ्गि Bu G

९ मौरङ्गि instead of दौः G, मौरङ्गि Bu M, दोरङ्गि T.

१० १ पुष्यायनः Be U (? पोष्यायनाः), शौषुण्यः Pn (cp Kāty. in Verz
 d. Berl IISS, p. 59. 2).

११ Thus M, भारद्वाज. G Bu, भारद्वाज T, शैल्यः Pm, this name not
 found in Be U and the other nibandhas.

१२ Thus Be U Bu and the nibandhas, भारद्वाजायनय M G T.

१३ Thus MSS, we expect चर्चनानावन् instead of चर्चनानवन् ।

वाङ्मतकानां^१ आर्षेयः प्रवरो भवत्याचेयार्चनानम वाङ्मत-
केति^१ होता^१ वङ्मतकवदर्चनानमवदच्चिवदित्यध्युः^१ ॥२८॥

गविष्ठिराणां आर्षेयः प्रवरो भवत्याचेयार्चनानम गवि-
ष्ठिरेति होता^१ गविष्ठिरवदर्चनानमवदच्चिवदित्यध्युः^१ ॥२९॥

मुहलाः^१ ग्रास्त्रिमंघय^१ शौर्षनाभयो^१ दाक्षिर्वैतवाहाः^१
शिरौषयः^१ ग्रास्त्रिमतो ब्रीहिमतो^१ गौरौषितो^१ गौरिकयो^१

१ वङ्म and वाङ्म the MSS promiscue.

१ Bu, in reading गङ्गला, stands alone: nevertheless this might be a better reading (cp. Āp. XXIV. 8. 14: गङ्गल), as the mudgalas it is true as a gotra of the Bharadvājas, have been treated already whichever may be the right reading, this branch answers to the stithis of Āpastamba, the pūrvāstithis of Vāikhāṇasa.

१ Thus G, गङ्गलमिन् M T, गङ्गलमिन् Pn, गङ्गलमिन् Bu, गङ्गलमिन् Be U, गङ्गलमिन् Sk Rm, गङ्गलमिन् Pm

१ Thus Pn Sk, चर्षवादी Be U, चर्षवादी Pm, चर्षवादी M T, चर्षवादी Bu, चर्षवादी G

१ Conjecture, पासा Be U, and the nibandhas पवाङ्गिणि T, पवाङ्गिणि M G, पवाङ्गिणि Bu; दाक्षि is mentioned amongst the pūrvāstithis in the Mānavasūtra

१ Thus Be U and the nibandhas; वैतवाहय the other MSS

१ Thus (also the Mānavas) Be U and the nibandhas; शिरौषयः Bu, शिरौषयः M G, शिरौषयः T.

१ Only in M G Bu.

१ शौरिकयो Be U, शौरिकः Rm Pn Sk, शौरिकयो Pm. om. by T Bu.

१ शौरिकयो Rm Pm Pn

वायवना^१ वायुप्रदा^२ इत्येते मुद्रलार्क्षेवां श्रार्पयः प्रवरो
भवत्याचेषार्चनानमपौर्वातिथेति होता^३ पूर्वतिथिवदर्चनान-
मवदन्निवदित्यध्वयुः^४ ॥ ३० ॥ पञ्चमः ॥

^१ विश्वामित्राभ्याख्यास्यामः^५ कुशिकाः पार्ष्णद्धा वारक्षा^६

१ शौद्रिर्माण्डिहृदग्निरालविराघद्विरापद्यपा^७ अन्नकाः^८

१ Thus Be U Pm; वायवना M G, वायवना T, वायवत. Bu Pn
Sk, वायवना Bu.

२ Only in M G T Bu (the last वायुप्रदा) ।

३ The arrangement of the text differs for the following
adhyāyas in the MSS. Be U treat firstly of the Viśvāmitras,
then of the Kāśyapas, then of the Vasisthas, in the other MSS.
(M G T Bu) we have first the Kasyapas, then the Vasisthas,
then the Viśvāmitras. I have adopted the sequence proffered
by Be U for two reasons, the first is that the text of Bauddhā-
yana seems to point to it, as treating in its paribhāṣā (p. 415,
4) of the Viśvāmitras before the Vasisthas; the second reason
is, that Āpastamba Hiranyakeśin and Āśvalāyana observe the
same order

४ Thus Be U and the nibandhas, (amongst the Viśvāmitras a
वारक्षि is mentioned by Hiranyakeśin). पारक्षा Bu, पारलुक्षा M G T.

५ Thus M G T Bu (and cp. शौद्रि of Kāty.), शौद्रि Be U,
शौद्रि the nibandhas

६ हृददक्षि instead of दक्षि. M G T (Bu as Be U)

७ Thus (आलवि, read perhaps आलुम्नि) Be U; *रसवि. Pm,
आलवय, आलपय or आलुवयः the nibandhas; *राननवि G, आलवरा.
Bu; M T om this name.

८ Thus (आवहृ) G T, घटवि. Bu, *रावदक्षि. M, *रावदक्षि. Be U
Pm; आवहयः or आवहयः the nibandhas

९ ? Thus M G, *रापद्या T, आपद्या Bu, आपवया Be U, आपय
(or प)पाः the nibandhas

१० Found in M G T only (perhaps dittogr. from the following
name ?).

कामन्तका^१ वाप्यकयस्थिकिता^२ कामकायना^३ शालङ्कायना^४
 शाङ्कायना^५ लौका^६ गौराः मौगन्तयो^७ यमदुता अनभिघाता-
 तारकायणाश्चैवत्ता^८ जावाप्तयो^९ यमवत्ता^{१०} विट्पडा^{११}

१ Thus Be U Bu and the nibandhas, कामकायो M G T

२ १ Thus M G Bu, वाप्य- T; वयकथा- Be U and the nibandhas

३ Thus Be U, कामकायना Rm Sk, कामकायना- Pn, कामकायना- Pm; कामकायना- Bu, कामकायना- M G, कामकायना- T.

४ Thus (cp. Ap XXIV 9 1) the nibandhas only; शालङ्कायना- Bu, शालङ्कायना- Be U, not found in M G T.

५ Thus Be U Pm; Pu om; शाङ्कायना Sk Rm; शाङ्कायना- Bu, शङ्के (or को)कायना M G T

६ २ Thus the nibandhas, लौक Be U, लौका M G T Bu.

७ २ शालङ्कायो M G Bu, शालङ्कायो T, शौगन्तायना Be U, शौगन्तायना the nibandhas

८ Thus (and cp. gana śruti) Be U, अनभिघाता- M, अनभिघाता अनभिघाता- G, अनभिघाता- T, अनभिघाता अनभिघाता- Bu; the nibandhas are still more corrupt.

९ Thus (तारकायना) Be U G and the nibandhas (also amongst the Viśvāmitras acc. to Hir.) तारकायना- M—1 चैवत्ता Be U and the nibandhas, चैवत्ता- M G T, चैवत्तायना- Bu.

१० Thus Be U and the nibandhas; जावाप्तयो M G, जावाप्तयो- Bu, जायो T. Before this name M G T in- चौदुपडा, Bu वैमवत्ताः ।

११ Thus (cp. Ap 10) M G T; यमवत्ता Be U and the nibandhas. After this name M G T have a few names more: पदजालाः (वादजालाः), यमवत्ता, यमवत्ता यमवत्ता ।

१२ १ Thus Be U, विट्पडा Pm, विट्पडा Sk Pn Rm, विट्पडा M G, विट्पडा T.

भौवनयः^१ सौवध्वय^२ श्रौषदहनय^३ श्रौदुम्बरिभारिष्टिकयः^{४,५}
 श्यामेयाद्यैवेयाः शास्त्रावता^६ मयूराः सौमत्याश्चिन्नतन्वो^७
 मनुतन्वो^८ मान्तवो^९ ये चान्येतन्नुशब्दा^{१०} वाभ्रव्याः^{११} कलापा^{१२}
 उत्तरय^{१३} इत्येते कुशिकार्षेयां आर्ययः प्रवरो भवति ।

१ Thus M T, भौवन G, नुवन्तय Bo U and the nibandhas.

२ ? Thus M G, सौवध्वय T (Bu wholly corrupt), श्रौदुन्तय Bo U, श्रौदुन्तया Sk, श्रौदुन्तय Rm, श्रौदुन्तय Pn.

३ Thus (cp. Pān. IV. 1. 173) M G T Bu, उदपरि Bo U Pm, उदपरयो Sk Rm Pn.

४ ? Thus M G T, भाटय Bu, भाटयोद्याः Bo U, भाटयाः Rm, भाटयार Sk Pn Pm.

५ Thus (and Hir also mentions them amongst the Viśvā-mitras) M G T Bu, शास्त्रावता Bo U, शास्त्रावता Pm Pn, शास्त्रावतरा Rm Sk.

६ Thus conjecturally, चिन्नतन्वय Bo U and the nibandhas; चिन्नतन्वय Bu, चिन्नतन्वा M G, चिन्नतयो T, to which answers more or less श्वेतकयो which now follows in G only; Bo U add सप्ततन्वया (साततन्वया, श्याततन्वया, मयततन्वया the nibandhas).

७ Conjecturally, cp. the plural मनुवन्तयः of the nibandhas; मनुतया Bu, मनुतयो T, मनुतयो M G; अभ्रतन्तवो Bo U.

८ Thus Bo U; and the nibandhas, मान्तयो M G T.

९ Conjecturally; यवान्येन्द्रशब्दा M, यवान्येन्द्रशब्दा G, यवान्येन्द्रशब्दा T, यवान्येन्द्रशब्दा Bu, यवान्येन्द्रशब्दा Bo U. All the nibandhas corrupt.

१० See Pān. IV. 1. 106 - वाभ्रवः कौशिकयेन् (Schol.).

११ Thus Rm, कालाया Bo U Pn Sk, कालाया M G, कालाया T, कालाया Bu.

१२ ? Thus Bo U and the nibandhas, उत्तरयश्च G, उत्तरयश्च M, उत्तरयश्च T, वाजुमरय Bu.

वैशामित्र देवरातौदलेति होतो^१ दक्षवद्देवरातवदित्यामित्र-
वदित्यध्वर्युः^१ ॥ ३१ ॥

लोहिता दाण्डकयथाकवर्मायणा^२ झञ्जयिना^३ वाञ्छा-
यना^४ मादाययः^५ कैतवायनयो^६ वाग्रय^७ इत्येते लोहितलोपां
आर्षेयः प्रवरो भवति^१ वैशामित्राष्टक लोहितेति चोता^१ ।
लोहितवदष्टकवदित्यामित्रवदित्यध्वर्युः^१ ॥ ३२ ॥

विशामित्रदेवयवमदेवतरमः श्रौतकामकायनाः^८ काम-
कायनिनलोपां^९ आर्षेयः प्रवरो भवति वैशामित्र दैवयवम
दैवतरमेति होता^१ देवनरमवदेवयवमवदित्यामित्रवदित्य-
ध्वर्युः^{१०} ॥ ३३ ॥

१०

१ दक्षय. Be U M Pn, दाण्डकय Bu, दडाकया. T, कुडकया. M.

२ Thus M; चाक्रवर्मायना G and the nibandhas, चार्कवर्मायना T, चाक्रायना Be U.

३ I missing in Be U and the nibandhas, badly corrupted in the other copies. M. reads as given above and probably also Bu; भञ्जानधायिना G, रथरभायना T.

४ Thus Be U Pm; वाजायना Bu, वज्जायना M G T.

५ Only in M G T (the last - मादाययाः) ।

६ (cp. gāṇa śikṣā). Only in M (कैतवायनयो) G (कैतवायनयो) and T (कैतवायनयो) ।

७ Thus M G T, वग्रय Bu, वाग्रय Be U.

८ Thus T; श्रौतनि. the other MSS.; *कामकायनाः T M, कामकायः Bu, G om.; आमकायना Be U, आसका. the nibandhas.

९ Thus M G T Bu and Pm; कामकायना. Be U and the other nibandhas.

१० Thus all.

रौचकाद्यौदृहला^{१०} रेणवाद्य^{११} तेषां आर्षेयः प्रवरो
भवति^१ वैश्यामित्र रौचक^{१२} रेणवेति^{१३} होता^१ रेणुवद्रुचक-
वद्विश्यामित्रवदित्यध्वयुः^{१४} ॥ ३४ ॥

१ कताः मैरिन्धाः करभा^{१५} वाजायनाः मांक्षितेयाः
१ कौक्षत्याः मैगिरेया औदुम्बरायणाः पिण्डयौवा नारायणा
नाराय्या^{१६} इत्येते कताक्षेपां आर्षेयः प्रवरो भवति^१ वैश्या-
मित्र कात्यात्कौलेति होनात्कौलवत्कतवद्विश्यामित्रवदित्य-
ध्वयुः^१ ॥ ३५ ॥

धनंजयाः कारीषघ आश्ववतान्तुलभ्याः^{१०, ११} मैन्धवायना

१ Thus G and the nibandhas (also the Census report, p. 120 :

१ *auksak*) रौचक। T M Be U, रौचा वा Bu.

१ Hopelessly corrupt • औदृहका Be U, औदृहका Rm Pm Pn,

औदोषला M, औदृहला G.

१ Thus G Be U, रौचक • T Bu M and the nibandhas

१ Thus G, रौचक • the other MSS.

१ रौचवेति MSS. exc. G Be U.

१ Thus (रौचक) Be U only, रौचकन् or रौचवन् the other MSS.;
instead of रौचक • (thus my emendation) the MSS. have रौचकवन्
or रौचकवन् (उन्धिवन् M only).

१ The Katas and Dhananjayas are missing in Be U, the
nibandhas differ wholly from the other MSS.

१ कारभा Bu.

१ नाराय्या M Bu (T corrupt).

१ आया • M Bu.

११ १ तुलभ्या M, ना-सुभ्यः Bu, ना-नासुभाः T, •सो (सो)वत्यात्तुलभ्याः G.

प्रवरा महावा इत्येते धनंजयान्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवति^१ वैशामिच माधुच्छन्दस धानंजयेति होता^१ धनजय-
वन्माधुच्छन्दोवद्विश्वामिचवदित्यध्वयैः^१ ॥ ३६ ॥

अजाना^१ आर्षेयः प्रवरो भवति^१ वैशामिच माधुच्छन्द-
माजेति होताजवन्माधुच्छन्दोवद्विश्वामिचवदित्यध्वयैः^१ ॥ ३७ ॥

अघमर्षणाः^१ कुशिकास्तेषां^१ आर्षेयः प्रवरो भवति^१
वैशामिचाघमर्षण कौशिकेति होता^१ कुशिकवदघमर्षणव-
द्विश्वामिचवदित्यध्वयैः^१ ॥ ३८ ॥

इन्द्रकौशिकास्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवति^१ वैशामिचैन्द्र
कौशिकेति होता^१ कुशिकवदिन्द्रवद्विश्वामिचवदित्यध्वयैः^१ ॥ ३९ ॥

पूरण वारिधापवन्तास्तेषां^१ आर्षेयः प्रवरो भवति^१
वैशामिच पौरणेति होता^१ पूरणवद्विश्वामिचवदित्यध्वयैः^१
॥ ४० ॥ यष्टः ॥

कम्पपाङ्ग्यास्यास्यामः^१ कम्पपाङ्गाग्रयो^१ मठरा ऐति- १५

१ Thus Bo U only, आजानजाना T G, आजानजवा M, आजायना Bu.

१ Thus Bo U, •र्षणा कौशि• T Bu, •र्षकौशि• M G

१ Thus all the mbandhas; पूरणा पारिधापयन्त्य• Bo U, •पाः पारिधापयन्त्य• G, •पा. पारिधावन्तं• M, •पाः पारिधावन्तं• T.

१ Only T adds विश्वामिचाघं चर्षणां विवाह. (sic)

१ MSS. exc. Bo U G, कम्प• ।

१ Thus M G T Bu, •पाटविरयो Bo U, कम्पपाङ्ग्याग्रयो Pm, •पाटविरयो the other mbandhas.

गायना अभुत्या^१ वैशिषा धूसा^२ धूसायणा धौम्या^३ धाम्या-
यणा^४ औद्वजिरायायणा^५ वैम्वक्यः^६ प्रावाद्यायां^७ दृष्टोगाः^८
काग्रतया^९ आपामानिका^{१०} मौषोतकिष्कागमयो^{११,१२} माप-

१ ! Thus Be U Pm आभुत्या Pn, आग्रत्या Sk Rm, आग्रत्या M G T, अभुत्या Bu

२ Thus Be U and the nibandhas, धूसा M G Bu, धूसा T.

३ Thus (in accordance with Hir. . स्वमदिहो धौम्याभिषेयमादरा-
णाम्.) corrected; धौम्या Be U and the nibandhas, धौम्या M Bu,
धौम्या T, धौम्यायामा :

४ Corrected, धाम्यायणा Be, धाम्यायणा Pm Pn, धाम्यायणा U, धौम्या-
यणा M, धौम्यायणा T, धौम्यायणा Bu, धौम्यायणा G (cp gāṇa *abūdi*).

५ Corrected (cp gāṇa *paṭādi*). औद्वजिरायायणा M G T, औद्व-
प्रकरा आप्रायायणा Bu औद्वजिरायायणा Be U औद्वजिरायायणा Pm, औद्वजिरा-
यायणा Rm, औद्वजिरायायणा Sk (औद्वजिरायायणा Kāty औद्वजिरायायणा Mānavasūtra).

६ Thus corrected acc to Pat on Pān IV. 1 97; वैम्वक्य Pn,
वैम्वक्य Rm, वैम्वक्य M G T, वैम्वक्य Bu, वैम्वक्य Be U, वैम्वक्य Pm.

७ Thus M T, प्रावाद्यायणा Bu, प्रावाद्यायणा G, प्रावाद्यायणा Be U Pn, प्रावाद्यायणा Rm,
प्रावाद्यायणा Pm

८ Thus Be U and the nibandhas, दृष्टोगायणा G Bu, दृष्टोगायणा M,
दृष्टोगायणा T

९ ! (viz काग्रती आताया ?) काग्रतयायणा M G, काग्रतयायणा T, काग्रतयायणा
Bu, —आताया (without काग्रती) Be U and the nibandhas.

१० ! Thus M G, आपामानिका T, आपामानिका Bu (but cp. the
following), आपामानिका का U, आपामानिका Be, आपामानिका Rm Pn, आपामानिका
Pm

११ ! Thus M G, मापमयो Bu, T, om., मापमयो Be U, मापमयो
Rm Pn, मापमयो Pm (मौषिकिटी Kāty., मौषिकिटी Mān., मौषिकिटी
Laug.). After this name Be U add मापमयो and M T नाम ।

१२ ! Thus T, मापमयो M, मापमयो G, मापमयो Bu; मापमयो Be U,
मापमयो Rm Pn, मापमयो Pm.

मरावयः^१ मौधवयः^२ मायस्या^३ आसुरायणा^४ कागद्याः^५
 मौनद्या^६ श्लौलकेययो^७ वार्धक्य^८ औपत्या^९ लाक्षणायः^{१०} कोष्टा^{११}
 जीवतयः^{१२} खार्दमायणा^{१३} लोहितायना^{१४} मितकुम्भा^{१५} पिङ्गाक्षय
 औडल्यो^{१६} मारायणा — — —^{१७} वैकर्षेयाः^{१८} कौपीतकेया^{१९}

१ Thus M G T, मायरावरय Bu; मायमरावरय Be U Rm Pn.

२ ? Thus Be U; मौधवय Pm, मौधवय Rm, मौधवय G, but there have been enumerated already amongst the Vidyāmītras, p. 445. 1, if our constitution of the text there is correct.

३ Thus Be U M G and the nibandhas; मायस्या T, मयसः Bu.

४ Thus Be U Pm Sk, *आसुराया Rm, *आसुरायाः M T Bu, *आसुरायाः G.

५ Thus M G T; मौनद्या Pn, मौनद्या Bu, मांनद्या Pn, मौनद्या Rm Sk, मौनद्या Be U.

६ Thus Be U and the nibandhas; to this reading also points Bu (वार्धक्य-), वार्धक्य M G T.

७ Thus M G Pm Sk Pn, औपत्या Rm, औपत्या Be U, औपत्या T, औपत्या Bu.

८ Thus in accordance with the texts of the Mān. and of Kāty.; लाक्षणा Be U and the nibandhas, लक्षणा the other MSS.

९ ? Thus M G T Bu; कोष्टो Rm Pn, कौष्ट Be U, कौष्ट Pm, कौष्टका Sk.

१० Thus M Bu T, खार्दु G; खार्दायणा Be U Pm, खार्दायिणो Pn, खार्दायणा Rm, खार्दायणा Sk.

११ ? रोहि- Be U and the nibandhas.

१२ मित्र- M G.

१३ ? Thus Be U Sk औडल्य Pm, औडल्यो Rm Pn, औडल्यो T G (M only औ-यो), औडल्यनः Bu.

१४ Utterly doubtful; यव्य Be U, यव्य Pm, योड्यो Rm Pn, यैल्यो Sk, यव च M G, Bu is useless and T has a blank of three akṣaras.

१५ cp. Pāṇ IV. 1. 124 (काष्ठे) ।

धूमस्तक्षणाः^१ सुरा गौरिवायणा^२ विमन्त्या^३ आग्निगर्मायणा^४
 श्रौक्यायनाः^५ कामरोदरयो देवघाता वेदो^६ ज्वा वेत्तया^७
 महाचक्रेयाः पैठीनया^८ पानस्या^९ विषमणा दाद्यायणयो^{१०}
 भालन्दनाः शाङ्खमिन्देया^{११} हरित्याः^{१२} पाञ्चाला^{१३} जारमाणो^{१४}
 १. वार्वणाणिः^{१५} सौविश्रवसो^{१६} वैशंपायनाः खैरकिः कालग्रथ^{१७}

१ Thus M G T; *तक्षणा Bu, धूमस्तक्षणायनय Be U, धूमस्तक्षणाः Pn
 Pn Sk, धूमस्तक्षणा Rm

२ Thus T only, गौरिवायना M G and all the nibandhas; गौरि-
 वायनय Be U.

३ This and the next seven (?) names in M G T Bu only.

४ Also in the Kātyāyana Laugākya texts

५ श्रौक्यायना M

६ Thus M G only, T om this and the following names up
 to भालन्दना, Bu बोदरवा जेला ।

७ *ज्वा Be U and the nibandhas

८ ? Thus Be U and the nibandhas, पानदा M G, पातया Bu.

९ Thus Sk only, दाद्यायणयो Be U, दाद्यायणयो Pm, दाद्यायणयो
 M G Bu Pn Rm

१० Thus Be U Pn Rm Pm. शङ्ख. Sk, शाङ्खमिन्देयो M G T,
 शाङ्खाः मिन्देया Bu

११ Thus Be U and the nibandhas, हरित्या M T Bu, हरित्या G

१२ In M G T Bu only

१३ Conjecturally (cp gāṇa gāryādi); जारमाणो T, जारमाण्यो Be
 U Pm, जारमन्त्या Pn, जा मात्या. Sk, आमात्या Rm, आमराण्यो M,
 राजमाण्यो, दारकाणा Bu

१४ ? Thus M G T, रमाणि Be U Pm, रमाण्यो Pn, रमण्यः Sk Rm.

१५ Thus M G T, शौरि- Be U; शान्ति- Be U and the nibandhas.

१६ ? Thus M G T, आलग्रथ Bu; कालग्रथ Be U, Pn Sk Rm
 कालग्रथ Pm.

शौक्लायणिमार्जयनाः^{११} कांसायना^{१२} दैवो होता^{१३} गृक्षयः
खरेभा आयसूषा भागुरयः पाथिकायां^{१४} गौमायना^{१५} हिरण्य-
पापा^{१६} आग्निदेविस्तथासूखा^{१७} सुसत्ता^{१८} आविश्रेष्ठा उत्तर-
तोगण्डमाना^{१९} मन्त्रिता^{२०} वैकर्षया^{२१} मूलाविन्दव^{२२} इत्येते

११ Thus M G, शौक्लायणिः T, शौक्लायणिः Bu; अक्लायणिः Be U, उक्लायणि Pn, उक्लायनयो the other nibandhas.

१२ Thus M G T, Bu, मार्जंलायनाः Be U, मार्जंला the nibandhas.

१३ Thus M G T, कांसायना Be U Pm, कांसायना Rm Pn Sk.

१४ Thus Pm; दैवो होतुः M G T, दैवो होता Bu, दैवो होता Be U, दैवो होता the other nibandhas.

१५ Thus (and cp gana *karvādi*) M G T, पाथिकय Pm, पाथिकयो Be U, पाथिकया Rm Sk Pn.

१६ Thus corrected (cp gana *akrādi*); गौमायना Be U and the nibandhas (some गौमयना); गौमयाळा G, गौमयता M, गौमयाः T, गौमयाना Bu.

१७ Thus M G Bu (Tom. this and the following); हिरण्य-
पापा Sk Rm Pm, हिरण्यपा Pn, हिरण्यपा Be U.

१८ Conjecturally; अग्निदेविः or •वीः the MSS. and Pm, आग्निदे-
वयो the other nibandhas.

१९ •वाखर्या M G Bu, •वाखीरा Be U, •वाखीरा Pm; गौपा
(without मया) the other nibandhas.

२० cp. gana *gargādi*.

२१ Doubtful. I have accepted the reading of M G • उत्तरतो-
गण्डमाना Bu, उत्तरतोगण्डमाना Be U, उत्तरतोगण्डमाना Pm, उत्तरतो-
गण्डय Pn, उत्तरी Rm Sk.

२२ Thus (cp. gana *laṅgādi*) the nibandhas; आनन्त्रिता Be U,
मन्त्रितः Bu, मन्त्रितः G M.

२३ Thus Be U and the nibandhas; वैकर्षयाः the other MSS
(cp. p. 450. 4).

२४ Thus Be U and the nibandhas; मूला M G Bu.

निधुवाः^१ कशपास्तैषां^२ आर्षेयः प्रवरो भवति^३ काशपावत्सार
नैधुवेति होता^४ निधुवदवत्सारवत्कशपवदित्यध्वर्युः^५ ॥ ४१ ॥

रेभाणां^६ आर्षेयः प्रवरो भवति^७ काशपावत्सार रैभेति^८
होता^९, रेभवदवत्सार-त्कशपवदित्यध्वर्युः^{१०} ॥ ४२ ॥

१ ग्रण्डिलाः कौहडाः^४ पावकाः^५ पायका^६ औदमेघाः
सौदानवः सावचमः कारेयाः^७ कौकुण्डेया^८ ऐषिकयो^९ मसो-
दकयः^{१०} कौययो^{११} कामगयो^{१२} मौञ्जायना^{१३} जाणवत्साः^{१४}

१ Thus Be U, निधुवः the other MSS.

२ काशः all but Pm

३ Thus Be U Pm only; with क instead of भ the others.

४ कौहडाः M, कौहडाः Be U, कौहडाः (or डा) the others.

५ Thus G M T Rm; पावकाः Pm, पायका Be U Pn, पापकाः Sk.

६ Thus M T Bu, पयका G, पायिका Be U, पायिका Pm, पायिका
Pn Rm, तयिका Sk

७ Thus Be U and the nibandhas, कारेयः M G T; Bu om.

८ Thus T G Bu, कौकुण्डेयाः M कौकुण्डयः Pm, कौकुण्डयः Be U Rm
Pn Sk

९ १ Thus M G, ऐषिकयः T, ऐषीकयः Bu, नैषिमादकयो Pm Pn,
नैषिमादकयो Sk, नैषिमादकयः Rm, नैषिमादकयो Be U.

१० १ Thus Be U M and the nibandhas, मसोदकयः T मसोदकः Bu,
मसोदकाः G, but M U Bu ins. before this name one more: मसोदकयो
or मसोदकायो ।

११ Thus M T, कौययो G, कौययः Bu; कौययो or कौययो Be U and
the nibandhas.

१२ In M G T only.

१३ मौञ्जाः Be U Sk Pm, माञ्जयनाः Rm.

१४ १ Thus M G T, राणः Bu; जाणवत्साः Be U, जाणवत्साः Pm,
भाणवत्साः Sk Pn, भाणवत्साः Rm.

सार्धमायना^१ गात्रायना वास्यभालयो^२ गोमिला^३ वैदायना^४
 वात्स्यायना^५ वाह्यायनयो^६ वह्मदरयो^७ भागुरिः^८ गार्दभीमुखा^९
 शिरश्चक्रोदेहा^{१०} गोमूत्रा वाक्यखण्डा^{११} जानन्नरिर्जालम्भ-
 रिधन्वन्नरित्येते^{१२, १३} मण्डिलारुषां चार्पयः प्रवरो भवति ।
 काश्यापावत्सार माण्डिलेति होता काश्यापावत्सार देवलेति ।

१ । सार्धमायना Be U, सार्धमायना Rm Pn, सार्धमायन Pm, सार्धमायना Sk, सार्धमायना M G T, सार्ध. Bu.

२ । वास्यभालयो Be U, *भास्ययो the nibandhas, वास्यभालयो M G, वास्यभालयो Bu, वास्यभालयो T.

३ Thus (as Kāty., Mān.) Be U and the nibandhas; गोमि (or मि)दा the others

४ वेदा. Be U and the nibandhas; वेदा. M G Bu, वैदा. T (वेदायना Kāty., Mān, वेदान्त Laug.)

५ Thus Be U and the nibandhas; वात्स्यायना G, वात्स्यायना Bu; T M om

६ Found in M T G only (वा. G).

७ । Thus Be U and the nibandhas, मणोदरयो the other four MSS.

= Plural Be U, singul. the other four and Pm

८ Emended hesitatingly in accordance with Mān. Laug. and Kāty (Verz. d. Berl. HSS I. p. 58, l. 12 from bottom); गार्दभीमुखा M T, गार्दभीमुखा G, गार्दभीमुखा Bu, गार्दभीमुखा Be U and the nibandhas

९ Instead of नैदेहा Be U and the nibandhas नैदेहा or नैदेहा ।

१० । Hesitatingly emended (cp. Gogh. grhs. III. 10. 8 and रुषयश्च of Laug.); वाक्यखण्डा M G T, वाक्यखण्डा Bu, वाक्यखण्डा Be U and the nibandhas

११ । Thus M G T; जानन्ति Bu, जानन्ति Pm, जानन्तयो Pn Rm Sk, जानन्ति Be U.

१२ Thus Be U Pm Pn, जानन्ति the other four.

वा काश्यापावत्सारवत्कश्यपवदित्यध्वर्युर्देवत्ववदवत्सारवत्कश्यपव-
दिति वासितवदवत्सारवत्कश्यपवदिति वा देवत्ववदवत्सार-
वच्छण्डिलवदिति वा^१ ॥ ४३ ॥

१ लौकाक्षयो^१ दार्भायणा मैत्रवादिर्वेदेष्टाः^२ कालेयाः^३
कापुटिस्तया कलयः^४ काश्यापाचयस्य^५ भालकायनिर्नित्यर-
सोविरोदकिः^६ कौनामिः^७ शौतयः^८ शैतकिः^९ सांभरिरा-

१ Thus (cp. *gṇa kṛtakauṣapādi*) M G T Bu, लौकाक्षयो Be U and the nibandhas

२ १ Thus Be U and the nibandhas; मैत्रवाङ् the other MSS.

३ २ Thus M G T, वैभव Bu, वेद्वर्त्त Be U, all the nib are corrupt After this name M adds वाचिदैः, G, वाचिदैः T, वाचिचैः ।

४ Thus (कालेयाः) G Rm Sk Pn, कालेय M T, कालय Bu, कालेयि Be U

५ Wholly doubtful; तयाकश्यप Be U Pm without तया the other nibandhas; तयाचयस्य M G T, तयाचय Bu

६ १ Thus M G T, काश्यापा Bu, काशय पाचय Be U, कश्यपाचय Pm, कश्यपाचा Rm Sk, काश्यापा Pn.

७ १ Thus Be U and Pm, पाञ्चका M G, पाञ्चका T, भाभुका Bu.

८ Utterly doubtful. Be U read as given in the text; शनिः पनसाविरोदकिः M T, शालकिः G; शनित्यरसविरोधकि Pm, नित्यारातादय शोदकयः Sk, नित्याराचा च शोदकयः Pn. Probably the last name is शोदकिः (cp. *gṇa bāhvūdi*).

९ Thus (cp. *gṇa bāhvūdi*) M Pm, कौनामिक G, कौनामि Be U, कौनामय Sk Bm Pn

१० Thus Be U Pn Rm, शौलय Pm, शौनययः Sk, शैतय M, शेतयः T; G om.

११ Partially emended with hesitation; शैतकिः सांभरिरानिष्टिष्टिकिः M T G (the last only शैतिष्टिकि), शौतकिष्टिरभोनिष्टिष्टिकिः Be U, शौति-
किष्टिभेरोनिष्टिष्टिकि Pm, शौनिकयौष्टिमेराः निष्टिकः शैतिकय Sk.

निष्ठिरेपिकिः^१ मौसुकिरन्दिः^२ पशुभियोन्नपला^३ यौव-
 कालकिलोकाद्यो^४ यौवपात्राग्रपात्रा^५ इत्येते लोकाद्यो^६
 ऽर्चवशिष्टा नमं काम्यपाक्षेयां चार्पयः प्रवरो भवति^७ काग्र
 पावत्सार वाशिष्ठेति होता काग्रपावत्सारवासितेति वा^८
 वशिष्ठवद्वत्सारवत्काग्रपवदित्यध्वर्युरभितवद्वत्सारवत्काग्रपव-
 दिति^९ वैतेषामेवाविवाहः^{१०} ॥ ४४ ॥ सप्तमः ॥

१ Partially emended with hesitation, पैतकिं चाभिरानिष्ठिरेपिकिं
 M T G (the last only पैतकिं), मौसुकिरभोनिष्ठिरेपिकं Be, U मोति-
 तिष्ठिरेपिकिं Pm, मोतिरभोनिष्ठिरेपिकं निवय वैदिक्यः Sk.

२ Thus Be U Pm, बोपुविक Rm, बोसुविकमः Sk, बोसुविकं Pm,
 लोवदि M, लोभदि G T.

३ ! Thus Be U, सैरग्रयः Sk Rm, सैरिग्रयः Pa, सैरिद्रः M, सैरिद्रः G,
 सैरिद्रः T, चरदि Pm.

४ I have accepted the reading of G, which is, however,
 highly doubtful; पशुभिर्वाल्पाययौवकालकिलो M, and thus also T
 (only यौवसाय instead of यौवसाय); यौवसाययौवकालकिलो Be U,
 यौवसाययौवकालकिलो Sk, यौवसायः कालकिलः Rm, यौवसाययौवकालकिलो Pm.

५ लोकाद्यो M G T and with क here also Be U (लोकाद्यो),
 लोकाद्यो Pm.

६ Thus again G M, यौवपात्रा T, वाग्रपात्रा Bu, वाग्रपात्रा Be
 U Pm.

७ Instead of अभित and अभितवत् Be U; काग्रय and काग्रपवत्,
 rightly !

वसिष्ठानेकार्पेयान्यास्यास्थामो^१ वैकलिर्वाराटकिः^२
 माखला^३ गौरिश्रवसा^४ आश्वलायनाः कापिष्ठाः^५ भौचिष्टा
 वैयाघ्रपदा^६ वाङ्मन्त्रायनिवांटवा^७ जाद्वकर्णा^८ शौडुलोमिः^९
 कौभोजिः कौलायनाः सुन्दरहरिताः^{१०} काण्डेविद्धिः^{११} शौधव-

१ वसिष्ठा. MSS. exc. Be U.

२ १ Thus M T Bu, वैतरकि. Be U, वैतालकि. Pm, वैतालकवयो (cp. वैतालकि of the Viṣṇupurāṇa ?) G Rm Pn Sk.

३ Thus (cp. gaṇa gahādī) M T, वाटालकि Bu, वाटारकि Be U, वाटरकि Pm, रकयः G Rm Pn, करकवय Sk.

४ १ Thus Be U Pn, शाखला Sk, सरखला Rm, शाखला M G, मायवा Bu, साखला T.

५ Thus the nibandhas, •वर the MSS

६ Thus the MSS. and Pm, कपिष्ठ(or ष्ठा) the other nibandhas.

७ Thus emended; व्याघ्रपदा Be U, •पादो Pm, •पादा Pn Rm Sk, व्याघ्रपादयो M G T Bu

८ वा. all (cp. gaṇa śāṇḍi)

९ १ Thus M G T. Instead of this single name all the other sources present two: शौपवना शौपवगा Be U (and precisely so Laugākṣī), शौपवनेर्वापवा Pm, शौपवयो शवावाः Sk Rm, शौपवयोनापावा Pn.

१० Thus Pn, •हुकर्णा M T G Bu, •हुकर्णा Be U and the nibandhas.

११ Thus (cp. Pān. IV. 1. 85, Vārtt. 8, Schol.) G T Ba (only •मः), शौडुलोमिः M; the other MSS. and all the nibandhas corrupt.

१२ Thus Be U, सुदहरितः Pm, सुदहरितः M G T Bu, सुदाहरितः Pn, सुदाहरितः Sk, सुदाहरितः Rm.

१३ Thus (as also Mān., Kāty.) corrected; काण्डेविद्धिः Be U Pm, काण्डेविद्धिः T G M.

मायना^१ आश्रमायना^२ लौमायनाः^३ सुखाः^४ कार्पिताः^५
 पार्श्वकायना^६ दौडकायनाः^७ पार्श्ववल्का^८ देवना^९ गौरवाः^{१०}
 आविद्यायना^{११} वाहकचय^{१२} आविचितयो^{१३} इयथाजयाः^{१४} पूति-
 मायाः^{१५} सप्तवेला^{१६} वासिष्ठा^{१७} इत्येते वसिष्ठान्नपानिकापेयः
 प्रवरो भवति वासिष्ठेति होता^{१८} वसिष्ठवदित्यध्युः^{१९} ॥ ४५ ॥

१ Thus G, लोपवसायना Pm, लोपवत्सायनाः Rm Sk, लोपवत्सायना Pn, लोप. T, (लपि)लपवत्सायना Re U.

२ Hesitatingly emended (cp. *gupa kunjādi*), लमयाः Bo U Pm Bu, लोमवन्ताः M T G, लोमायनाः Sk, Pn, लोमायनाः Rm.

३ ! Thus (or कार्पिता) Re U and the nibandhas; कारिरिचिताः G. कारिरिच्यचिता M, कारीचयः चिताः T, कारपतयः Bu.

४ पर्व. Re U Pm, पार्श्विका the other nibandhas.

५ In M G T Bu only

६ Thus the nibandhas; पार्श्ववल्को M G Bu, पारिवल्को T, पर्व-
 वल्को Bo U, पार्श्ववल्को Pm

७, ८ ! Thus the nibandhas; देवतमोरवाः Bo U, देवाकोदिया M G, देवाकोदीया T, देवतकायना Bu.

९ Thus (as also Kāty.) M G T Bu; दविद्यायना Pm, ददविद्या-
 यना Bo U, विद्यायना Sk Pn. After this name M G T Bu have
 again ददविद्यायना.

१० Only in Bo U G and the nibandhas (वाहकाया G).

११ Thus M T G, वाधि. Bu, अवचितयो the others.

१२ ! यथाजयाः Bo U, यथादय M G T, यथापादय Bu, यथा (or पा)-
 जया the nibandhas.

१३ Thus M G T, सप्तवेलाः Bu, सप्तवेला Pm, सप्तवली Pn, सप्तवेलाः Bo U, सप्तवेलाः Sk, सप्तवेलाः Rm.

१४ Thus M G T Bu (the last वसि.) and Pn, missing in the
 other nibandhas; वसिष्ठा Bo U. वसिष्ठा Pm

कुण्डिना सोहायना^१ गुग्गुलिरौषवस्तिर्वैकर्णयो^२ -
 ऽसरथा^३ वाहवः^४ कौश्लोकाः^५ सामङ्गनिनः^६ कापटवः^७
 पैठका^८ नवगामा^९ चिरण्याचायणाः^{१०} पैष्पलादयो भास्विमाथ्यं-
 दिनाः^{११, १२} आन्तिः भौपतिधिरित्येते^{१३} कुण्डिनास्तेषां चार्धयः

१ सोहिदायना G only.

२ Thus T, गुग्गुलुः Bu, गुग्गुला G, गुग्गुलयो Be U and the nibandhas exc. Pm, which, reading पुमस्ति, points to the sing

३ Thus hesitatingly emended after the Mānava text; सोप-
 दधि. M G, •रौषवधि. T, •स्रव. Be U Rm, चयय. Pm, सत्रा Pn.

४ Thus (and cp Schol on Pān. IV. 1. 124: वैकर्ण्यः कायपयेत् ।
 वैकर्ण्यः) Be U Pn, वैकर्ण्य Rm; Sk Pm om. The names follow-
 ing after this name I am unable to restore; in Be U we read
 one only • चायिषा (or चा)दय (चविषलदये Pm), in M G भिन्दव चावला
 (or ला)वदरो, in T हृदभिदव चावलवदरो, in Bu • भिन्दव विलवदरः, in
 Rm • सोपवस्त्रा, in Pn, सोपस्त्रा ।

५ •रथा Be U and the nibandhas, •रथ the other MSS.

६ Thus M G T Bu and all the nibandhas, वाहवयः Be U.

७ ? Thus Be U, कौश्लोका Pm, कौश्लोकाः the other nibandhas,
 कौश्लोका M G, कौश्लोका T, कौश्लोका Bu

८ ? Thus M G T Bu, चास्त्रिगना Be U, चास्त्रिग Pm, चांगतिनः
 the other nibandhas

९ Thus Be U M and the nibandhas; कापट Bu, चार्पटवः G T.

१० Thus (cp gana śiṅādi) G Be U, पै. the nibandhas, पडयो
 T, पैठया M, पैठः Bu.

११ •पाया M T G.

१२ Thus (x. वै. ?) Be U and all the nibandhas, चिरण्याधि. M G,
 चिरण्याचाः T, •चः Bu.

१३ ? Thus M G T Bu, भाज्यधि. Be U Pm.

१४ •निः M G T, •नः Bu, •न Be U Pm, •ना. the other niban-
 dhas.

१५ ? Thus M G T, सोपयिय Bu, सोमपधि. Be U, सोपनि. pm,
 सोमप(or य)चय. the other nibandhas.

खत्वायनयोः^१ गोपयः^२ कात्कयः^३ श्रानयातयः^४ ।

वाक्किरेषां पञ्चम एते ऽरुणाः पराशराः ॥

भानुश्या वादरिचैव^५ काङ्गायनाः^६ कौकुशालयः^७ ।

चैमितिरेषां^८ पञ्चम एते नोखाः पराशराः ॥

हृष्णाभिनाः कापिशुभाः^९ श्रामायनयः^{१०} श्वेतयूपयः^{११} ।

पोष्करसादिरेषां^{१२} पञ्चम एते श्वेताः पराशराः ॥

१ Thus (r. चान्दा- ?) T M G, चन्दायनयो Bu, कन्दायनयो Be U Pm ; चान्दायन the Mānava text

२ Thus T Pn Rm, गोप्रायः Pm, गोपयाः Sk, गोपवयः G M Bu, गोपनयः Be U.

३ 1 Thus Bu; कात्कयः G, कन्कयः M, काक्कयः T; Be U and the nibandhas omit this name, काक्कय the Mānava text.

४ 1 Thus M Bu, श्रानयाः G, श्रानयाः T, श्रानयो Be U, श्रान (or न) यो Sk Rm Pm, श्रानयो Pn.

५ वाज्जिरे Be U and the nibandhas.

६ Doubtful; thus Be U M G, काङ्गायना Pm, काङ्गायनाः Rm, काङ्गायनाः T, काङ्गायाः Bu.

७ Equally doubtful, thus reads G, कौकुशल्य Bu, केकौकुशालयः T, केकौकुशालयः M, कौकुलय Be U, कौकुलय Pm कौकुल्य Rm, (Kāty कौकुवादया, Laug.: कौकुवादयः) ।

८ Thus M G, चैमिति T, चैमिति Bu, चैमिति Be U, चैमये Pm, चैमितय Pn, चैमितय Sk, चैमितय Rm.

९ ? Thus M G, कापो शुभाः Bu, कापिशुभः T; पयिशुभाः Be U, का- (or क)पिशुभाः the nibandhas.

१० ? Thus Bu; श्रामायनयः Be U Pm, श्रामायनय M, श्रामायना T, श्रामाः G, श्रामायनय Rm Sk.

११ श्वेतयूपय Be U only.

१२ पोष्कर M T.

वाग्धावनयो^१ वार्ण्यो^२ श्वाभेयाः^३ श्रौतिभिः^४ सह ।

चौक्षिरेषां पञ्चम एते श्वाभाः पराग्रराः ॥

कृष्णा^५ गौरा अरुणा नीलाः श्वेताः श्वाभा ये परा-
ग्ररास्तेषां^६ श्वार्थयः प्रवरो भवति^७ वासिष्ठ ग्रात्र पराग्रयेति

होता^८ पराग्रवच्छक्रिवदसिष्ठवदित्यध्वयः^९ ॥ ४८ ॥ अष्टमः ॥

अगस्त्यो^{१०} ग्याख्यास्वामो^{११} गस्त्यो^{१२} विशालाद्या^{१३} स्वासा-
यना^{१४} श्रौपदहनयः^{१५} कल्माषदक्षिधां वणिर्त्वावर्णिर्त्वावर्ण्यो^{१६}

१ Uncertain. वाग्धावनयो M G, वाग्धावनयो T, वा (भा)र्धावनयो Bo U
गार्धावनयो Pm, श्वार्धादयः the other nibandhas.

२ Thus M G T, तार्ण्योः Rm, नार्ण्योः Sk, वार्ण्यो Bo U Pm

३ Thus (cp note 15 on p 460) Bo U Pm, श्वाभेयाः M G
श्वभेया T.

४ १ श्रौतुभिः Bo U, श्रौतिभिः M, श्रौतिभिः U, श्रौतिभिः T श्रौतुदयः (or
•दयः) Pn Sk Rm (Pm om)

५ Thus Bo U and Bu (the last, however, omits, as do also M
G T, वे); in M G T this enumeration (कृष्णा . . पराग्रराः) is given at
the end of the adhyāya, after the kandikā and adhyāya number

६ Thus Bo U and the nibandhas; गस्त्योभिः गस्त्यानाः M G T,
वणिर्त्वाद्याः वा Bu.

७ १ Thus Bo U Pm Pn. (r. perhaps स्वासायना), स्वासा Rm,
सासा Sk, स्वासायना M G, स्वासायना T, स्वासायना Bu.

८ Thus Bo U M G and the nibandhas; श्रौपदनय Bu,
श्रौपदना T.

९ Thus MSS. and op. the Laugākṣa text : कल्माषदक्षिणा ।

१०-११ श्वार्थयो found in M G T Bu only; for the following I
have adopted the reading of G; the last name only is uncertain;

•स्वावर्णिश्चादध्वयो Bo U, स्वावर्ण्यो (स्वावर्ण्य Pm) स्वावर्ण्यश्चादध्वयो the niban-
dhas, श्वार्थिश्चादध्वयो M, श्वार्थिश्चादध्वयो T, स्वावर्ण्यश्चादध्वयो Bu.

वेरिण्यो^१ बुधुदोरदयः^२ श्रैवपयः^३ ग्राह्यावता^४ मौञ्जकयः^५
 पाण्डुददा^६ हरिणीवयो^७ रौहिण्या^८ मौसल्य^९ इत्येते ऽगस्त्य-
 स्तेषां अर्षेयः प्रवरो भवत्यागस्य दार्ढ्युतैश्चवाहेति होतैश्च-
 वाहवद्दृष्ट्युतिवदमस्तिवदित्यध्वर्युः^{१०} ॥ ४६ ॥

सोमवाहानां^{११} अर्षेयः प्रवरो भवत्यागस्य दार्ढ्युत ५

१ Thus (and cp. वैरिणि of Kāty) G om, वैरिण्यो the other sources.

२ १ Thus M G, बुधुदोरदयः Bu, बुधुदोरदयः T; बुधुदोरदया Be U, बुधो० Pm, बुदो० Pn, बुदो० Rm, बुदो० Sk.

३ Thus (cp. श्रैवपया of Kāty.) all exc Be U (नैवप०) and Sk (श्रैवपयः) ।

४ १ Thus M G T Bu, ग्राह्यावता Be U Rm, ग्राह्यावता० Pm, ग्राह्यावता Sk, ग्राह्याना Pn.

५ Thus M Bu; मौञ्ज० G, मौञ्ज० T, मौञ्जकयः Be M, मौञ्जकता Sk, Rm, मौञ्जमौञ्जकय Pn, मौञ्जीकरा Pm.

६ १ Thus M G, पण्डुददा T, पण्डुददा Bu, पाण्डुददा Be U, पाण्डुददा Pm, पाण्डुददा Pn, पाण्डुददा Rm.

७ Thus M G T, श्रैवपयः Bu Sk, श्रैवपय Be U Pm, श्रैवपय Rm Pn.

८ १ Thus M G Pn, रौहिण्या—T, रौहिण्या Rm, रौहिण्या Bu, रौहिण्या Be U Pm.

९ Thus (and cp. garga gargādi) Be U M G, मौञ्जकयः Bu.

१० Between k.-49 and 50 M G T Bu have one more : शंभ-
 वाहानां अर्षेयः प्रवरो भवत्यागस्य दार्ढ्युतैश्चवाहेति होता सं (or सं) भवाहवः etc.
 Moreover in M G T the sequence is: *Sāmbhavāha*, *Yajñavāha*,
Somavāha. It is highly probable that these *Sāmbhavāhas*,
 who are neither mentioned in Pm, have originated ditto

सोमवाहेति^१ होता^१ सोमवाहवहृदच्युतिवदगस्तिवदित्यध्वयः^१

॥ ५० ॥

यज्ञवाहानां आर्येयः प्रवरो भवत्यागस्त्य दार्ढ्युत याज्ञ-
वाहेति^१ होता^१ यज्ञवाहवहृदच्युतिवदगस्तिवदित्यध्वयः^१

॥ ५१ ॥ नवमः ॥

वचियाणां आर्येयः प्रवरो भवति^१ मानवे^१ पौरुषवसेति
होता^१ पुरुषवोवदिशवन्ननुवदित्यध्वयः^१ ॥ ५२ ॥

वैश्यानां आर्येयः प्रवरो भवति^१ भासन्द^१ वासप्र^१
माहिलेति होता^१ महिषवदक्षप्रवदसन्दनवदित्यध्वयः^१ ॥ ५३ ॥

नारायणान्यास्यासाम^१ आचेषवाधयवाधूस्तवमिष्ठ-
कण्डुनक्तमंतिनियस्कराजन्यवेग्ना^१ इत्येते नारायणमाः प्रकी-

graphically in the Somavahas as there must be 19 goitras, the last of which is that of the Yajñavāhas, cp Pm fol. 59, a :

यज्ञादीनां यज्ञवाहानां नानि कोनवाहप्रध्वयः etc

† Thus Pn only, साम० all the MSS.

‡ Thus T Pn only, यज्ञ० the other MSS.

§ ५३ Be U with ५४ the others.

¶ रक्षा० Be U, रक्षा the others

× Thus Be U, पादपन्न and पादपन्नन् M G T.

† Thus Be U, वासप्रमद and वासप्रमदन् M G T.

० See Raudh. X. 11 : 10, 11 (T S. IV. 1. 8).

c Instead of ५३ नित्यन्त० Be U read गृहन्त० and Pm ५५५.

तितास्तुनूनपादितरेषां^१ चचियवैश्यानां^२ पुरोहितप्रवरो^३
भवतीति विज्ञायते^४ मनुवदिति वा सर्वेषां गोवाणां^५
मानथो हि प्रजा इति विज्ञायते^६ सगोत्रां गत्वा चान्द्रायणं
चरेद्भूते^७ परिनिष्ठिते ब्राह्मणे न त्यजेन्मातृवद्भगिनीवद्भर्ता^८
न दूयति^९ कश्यप^{१०} इति विज्ञायते^{११} इयं मंनिपाते^{१२} विवाहः ।

१ Thus Be U Pm, *तास्तानूनपादीभन्येषां गोवाणाम् M G T, probably after Baudh. X 11, but an accus. would here be unaccountable.

२ Thus Be U Pm, उभयेषाम् M G T

३ M G T ins. (probably after Āśv. XII. 15 4) राज्ञी ।

४...५ Om. M G T, found in Be U and Pm (fol. 57. b), cp. T S. V. 1. 5 6

६ उपदिष्टेन (instead of चरेत्) M G T, कुर्यात् Pm (thus also Govindasvāmin on Baudh. dhś. II. 1 38).

७ त्यजेन्ने (instead of त्यजेत्) M G T.—भातृवद्भगिनीवत् । विभ्रयादिति शेषः Govindasvāmin l.c.

८ Uncertain: thus read Be U Pm and Govindasvāmin l.c.; दुयत इति कश्यप M G T; perhaps, though, कश्यप in the better reading, cp. Schol. on Kāty. śrs. IV. 1. 2 and Pm fol. 59. a: न गर्भः समोवासादुपयज्ञो ऽपि न दन्त्यगोषो ऽपि यन् कश्यपो भवतीति विज्ञायते ।

९ This sentence (up to विज्ञायते p. 467. 2.) is not given by Be U, neither is it found in the quotation of the last *kaṇḍikā* given by Pm, but nevertheless in the discussion of this k., it is mentioned and commented upon by the author of the Pm; the text given above = that of Pm.

१० Thus Pm, मासि- the three MSS.

सुदध्याय^१ वर्जयेद्दौधायनस्य तत्प्रमाणं हि कर्तव्यं^२ मानयो
हि प्रजा इति च विज्ञायते ।

गोत्राणां तु मरुत्वाणि प्रयुतान्वर्तुदानि च ।

जनपद्वाग्देवेषां प्रवरा ऋषिदर्शनात् ॥

विश्वामित्रो जमदग्निर्भरद्वाजो ऽथ गौतमः ।

अचिर्वशिष्ठः कश्यप इत्येते सप्त ऋषयः ॥

तेषां^३ सप्तर्षीणामगस्त्वाष्टमानां^४ यदपत्यं तद्वोचमित्यु-
च्यते^५ न^६ भक्त्ययाजनौयो यः प्रवरान्स्त्रान्परांश्च^७ विज्ञा-
नाति^८ मन्त्रो ब्राह्मणं वेद इत्याचचते^९ तस्मात्प्रवरज्ञाने
१० यज्ञो^{१०} महाद्विजैः कार्यः^{११} आसूविवाह ऋत्विजो^{१२} देवा^{१३}
स्तोत्रं^{१४} मोचमूत्तानि च^{१५} महाप्रवरे^{१६} संतिष्ठते^{१७} नित्यं पर्वणि-

१ विवाहनदध्यायै Pm, M reads वाग्निवाताय वा वैवास्वाय वर्जये, the whole passage is obscure to me.

२ Thus Be U, instead of तेषां सप्तर्षीणां T and Pm सप्तर्षीणां, M G om. these two words

३ Thus M G T Pm. In Be U this passage runs : भक्त्ययाज-
नौयो यः प्रवरान्स्त्राग्न ।

४ विज्ञा Be U Pm, आनाति M G T

५ यमस्य M G T, read -विज्ञाने, to obtain a śloka ?

६ Thus M T G, हृदयो Pm, याद्विवाहादिहृदयविधयो Be U.

७ Thus Be U Pm, न देवान् M G, देवाश्च T.

८ स्तोत्र Be U.

९ Not found in Be U Pm.

१० Thus Be U Pm, महाप्रवरेणः M G T.

११ Thus all, १. •हन्ते ? But the whole passage is not clear to me. After संतिष्ठते Be U ins. य इदं विज्ञानाति ।

एवंणि साध्यायी^१ ब्रह्मलोके महीयते ब्रह्मलोके महीयत
इति^२ ॥ ५४ ॥ दशमः ॥

॥ इति प्रवरप्रश्नः ॥

१ । Thus M G T, साध्याय Pm, साध्याये निविहो Be U.

२ Be U om. इति । After इति M G T ins. इत्याह अजवायोवाचनम् ।
but the repetition marks the end of the prāna.

I. INDEX OF PROPER NAMES.

(a) NAMES OF SĀMANS.

- अयेर्द्धदयम् X. 49 : 50. 16.
 अरण्ये गेयानि सामानि XVI. 4 : 250. 3.
 अराक्षीयम् IX. 16 : 289. 6.
 अष्टमीयम् XVIII. 15 : 360. 6.
 अतुभ्यायज्ञायज्ञियम् X. 49 : 50. 18.
 अउरयतरम् XVIII. 7 : 349. 13.
 कालेयम् XVIII. 15 : 359. 15.
 नायवम् XIV. 25 : 196. 19.
 मेरिबौतम् XIV. 25 : 196. 18.
 जराक्षीयम् XVIII. 15 : 360. 4.
 नौधमम् XVIII. 15 : 359. 14.
 प्रजापतेर्द्धदयम् X. 49 : 51. 1.
 इत्तु II. 17 : 63. 4, X. 49 : 51. 1 and elsewhere
 भद्रम् XVI. 22 : 268. 4.
 भावम् XVI. 13 : 261. 17.
 यज्ञायज्ञियम् X. 50 : 61. 10, 11, XVI. 3 : 247. 13.
 घानम् XV. 28 : 232. 9.
 रयतरम् X. 49 : 50. 17, XIV. 4 : 167. 17 and elsewhere.
 दैवतम् XVIII. 15 : 359. 15.
 वाजिनाष्टु घान XI. 8 : 77. 1, 5.
 शान्देयम् II. 17 : 62. 4; X. 49 : 51. 1, XIV. 12 : 174. 8, XVIII.
 15 : 359. 12.
 वारवन्तोदम् X. 49 : 50. 17, XII. 18 : 114. 11.
 वापाक्षारम् IX. 16 : 289. 5.
 विकर्यम् XVI. 13 : 261. 17.
 वैश्वानसम् XVI. 24 : 270. 1.
 वैराजम् XVIII. 15 : 359. 11.
 वैष्णवम् XVIII. 15 : 359. 14.
 शक्रम् XVIII. 15 : 359. 12.
 ध्येतम् II. 17 : 63. 5; IX. 16 : 289. 18; X. 49 : 50. 18.
 वायव्यम् XII. 18 : 114. 11.

भौदविषम् XVIII. 15 : 360. 5.

दविष्कृतिधनम् XVI. 24 : 270. 3.

दविष्कृतिधनम् XVI. 24 : 270. 2.

(b) NAMES OF PEOPLES AND LOCALITIES.

चरु XVIII. 13 : 357. 6 (चरु XVIII. 44 : 397. 11, but here the reading is not wholly certain), also dhā. 1. 2. 14.

करुण XVIII. 13. 357. 6, cp. dhā. l.c. (where the MS. Haug has also करु not करु.) and Āp. XXII. 6. 18. (a var. with करु.)

कलित II. 3 : 10. 9, XVIII. 13. 357. 7.

कामिदिह XVIII. 44 : 397. 10

कुपपञ्च XVIII. 44 : 397. 10

कुपपञ्च XVIII. 25 : 374. 8.

कामा XVIII. 13 : 357. 6; XVIII. 44 : 397. 11 (?).

पञ्च XVIII. 25 : 374. 9; XVIII. 38 : 389. 3.

महावर्ष II. 3 : 40. 7, cp. महावर्ष AV. V. 22. 4, 5 and Sat. Br. Kāṇva text IV. 2. 3. 10 (कुपमहावर्ष).

मूलवन् II. 3 : 40. 8; VI. 14 : 172. 2.

विदेह II. 3 : 40. 7

शुभल XVIII. 13 : 357. 9

भौदर XVIII. 13 : 357. 5

शौचम् (1) II. 3 : 40. 7.

शौचम् (1) XVIII. 44 : 397. 11

कुपपञ्च XVIII. 45 : 399. 11, XVIII. 47 : 403. 12.

शौचम् प्रश्न XVII. 18 : 298. 6

शौच प्रश्न XVI. 29 : 276. 5, XVI. 30 : 276. 14.

विभवतो (plur.) XVIII. 45 : 399. 11.

विप्लवप्रश्न XVIII. 49 : 407. 14.

शौचप्रश्न XVIII. 45 : 399. 11.

(c) RITUALISTIC AUTHORITIES

शान्तिगवि VII. 4 : 205. 4, XI. 2 : 66. 5; XIV. 15 : 150. 8; XX. 2 : 7. 2, etc.

शान्ति XXI. 21 : 108. 11, 12

शान्तिगवि XXI. 16 : 99. 9.

- श्रीपमन्यव XIII 1-119, 12 and *passim* in *Dvaidha* and *Karmānta*.
 श्रीपमन्यवोपुत्र *passim* in *prāśna* XX
 कात्य II. 15 : 57. 15; VII. 4 : 205. 4; XI. 2 : 66. 6; XX. 4 : 12.
 12; XX. 5 : 15. 13; XX. 16 : 35. 13; 36. 10.
 कोषपतन्नि XX. 13 : 30. 1.
 गौतम XXI. 3, 74 15; XXIII. 19. 184. 2
 आशान् कात्यायन XXIII. 7 : 158 5
 दक्षिणाकारा राक्षोत्तर. XX. 11 : 26 1
 दौर्धवास्त्य XX 10. 23. 5; XXI. 20 : 107. 2; XXI. 22 : 109. 10;
 XXIII. 19 : 182. 8
 बोधायन VII 4 : 205. 3; XI. 2 : 66 4; XIV. 15 : 180. 7 and
passim in *Dvaidha* and *Karmānta*
 भारद्वाज XXIV 2. 186 3 name of an ācārya according to Venk.
 and according to *श्वे* in the *Viv*, see *भारद्वाज* in the *Index* of
 words
 मेघव XX 1 4 3, XX. 24 53 8
 मोद्गन्य XVI 13 261 16 XVIII 2 344. 2, XX. 1 3 13;
 XX 13 29 14, etc
 राक्षोत्तर VII 4 205. 5, XX 1 4 5, XX 5 14 8 etc
 राक्षोत्तर plur XX 16 33. 8, XX 18 38 12
 बाधूलक XXIX 1 368 .1.
 शाक्तोक्ति *passim* in *Dvaidha* and *Karmānta*

(d) PROPER NAMES OF MYTHICAL, LEGENDARY AND
 HISTORICAL PERSONS OUTSIDE THE PRAVARA-PRĀŚNA.¹

- अक्षिरम् (plur) II 16 60 6
 अक्षि XVI 28 274 3
 अमावस्य XVIII 14 397 8, 11, son of Purūravas.
 आश्व (आश, आश्व ?) III 20 103 7
 आच्य VIII. 6 241. 7, 10, 11; XV. 37 : 242 3.
 आयु XVIII 44 : 397. 8, 9, son of Purūravas.
 आरणि XVI. 27 : 273. 8
 उर्वशी XVIII. 41 : 396. 2
 उग्रनाः कात्य. XVIII. 46 : 402. 1 seq.

¹ The names of the serpents XVII 18 have been omitted.

- शतपथः भाद्रपदः XVIII. 13 : 337. 8.
 शोषोदिति गौपसायनः वैश्वपथः XVIII. 26 : 374. 8, 17 ; 375. 1.
 कानाथ वायुः XVIII. 41 : 392. 6 ; 393. 5.
 केयिन् XVII. 54 : 334. 3.
 कथी दाम्यः XVIII. 26 : 374. 12 ; XVIII. 38 : 389. 1.
 कील VI. 14 : 171. 19 ; VI. 15 : 172. 12 sqq.
 कोस्तय यावः XVI. 27 : 273. 7.
 क्षात्रिक XVII. 54 : 334. 3.
 क्षान्दशायः शानेय क्षात्रिकः XVIII. 26 : 374. 13.
 क्षीरान् XXIII. 13 : 170. 4.
 क्षत्रक XXIII. 13 : 169. 13.
 क्षत्री XVIII. 46 : 403. 2, a daughter of Indra (r. जयन्ता च).
 क्षीरः कथयः XVIII. 45 : 401. 6.
 क्षीरिन् XVIII. 49 : 408. 5.
 पुत्रः के. XVIII. 44 : 396. 1.
 पूर्ववृत्ति XVIII. 45 : 397. 13, an *apsaras*.
 प्रयोपुन XXVIII. 12 : 361. 12. (proper name ?)
 पुषः भौमः XVIII. 28 : 314. 7.
 भरत XII. 11. 90. 15. XVI. 32 : 278. 8 ; XXVI. 20 : 300. 10, 11.
 भार्गव XII. 11. 114. 11.
 भृगु (plur.) II. 16 : 60. 6.
 भृगु वैश्वत XVIII. 47 : 405. 1.
 भृगुः शर्वः XVI. 27 : 273. 8.
 रोहिणेयः शोषनिः XVI. 27 : 273. 6.
 बलिह (plur.) X. 11. 11. 11 ; (sing.) XIV. 20 : 157. 4 sqq. ; XVII. 54 : 334. 2.
 शानेय II. 3 : 36. 8, acc. to the Viv. (see Index of words) no proper name.
 बिकि शौर्मनः XVIII. 49 : 407. 9 sqq.
 शन्यः शैवः XVIII. 48 : 405. 18.
 शर्वभृति XVII. 54 : 334. 4.
 शुद्धवत् XVIII. 13 : 358. 2.
 शुद्धः शैवः XVIII. 19 : 365. 19.
 सुपुत्रः XVIII. 46 : 402. 4, a *gandharva*.
 शोदाय XVII. 54 : 334. 2.
 शानेय II. 3 : 36. 8, acc. to the Viv. (see Index of words) no proper name.

(c) PEOPLE NAMES IN THE PRAYANA-PRAŚNA.¹

- अरिजि पृष्ठ 463. line 6, 161. 1.
 अरिजि 431. 1, a bhāradvāja
 अरिजि 418. 6, a viśvāmītra.
 अरिजि 421. 4 sqq.
 अरि 118. 4, 5, a viśvāmītra.
 अरिजि 435. 5, 6. son of aṅgīras.
 अरिजि 117. 4. son of kṛta.
 अरि 439. 8, etc.: 467. 6
 अरिजि 411. 2. a kuśika viśvāmītra
 अरि 421. 2, son of rāṣṭra.
 अरिजि 419. 6, son of śyavana
 अरिजि 120. 1, a vīḍa bhṛgu
 अरिजि 139. 6, son of aṅgīras
 अरिजि 136. 1, son of aṅgīras
 अरिजि 425. 3. son of aṅgīras
 अरिजि 440. 4. an atri
 अरिजि 441. 5, son of atri
 अरि 120. 1, a vīḍa bhṛgu
 अरिजि 463. 2, 156. 5, son of kasyapa
 अरिजि 459. 2, a kundina vāṣṭha
 अरि 140. 4, son of viśvāmītra
 अरिजि 155. 3, 156. 5, son of avatāra
 अरिजि 462. 3, a nidhruva kasyapa
 अरिजि 428. 6 a bhāradvāja
 अरिजि 151. 1, a nidhruva kasyapa
 अरिजि 437. 3, a saṃkrīṭi bhāradvāja; 119. 2, a nidhruva
 kasyapa
 अरिजि 424. 4, an ayāśya gotama
 अरिजि 440. 5; 465. 11 an atri.

¹ Those names only have been given, which are more or less certain; some of them, being wholly doubtful, have been omitted. To each name have been added the names of the gotra and sub-gotra, designed, for convenience's sake by the unchanged proper names; strictly spoken, I ought to have written e.g. not 'a garga,' 'a bhṛgu' but 'a gargya,' 'a bhārgava.'

- चावेयवाय 431. 4, a bharadvāja, cp. gāṇa śāśvādi (चावेय भरद्वाज) on
 Pāṇ. IV. 1. 110.
 चानदि 441. 2, an atri
 चानोवाय 441. 2, an atri.
 चापलभ 431. 3, a bharadvāja.
 चापिहनि (•घालेय) 419. 2, a vatsa bhṛgu.
 चानरदम् 461. 3, son of indrapramada.
 चाभिजित 425. 5, a śāradvata gotama.
 चाभि 420. 8, an ṛṣiṣeṇa bhṛgu.
 चायन्त 452. 2, a śaṇḍila kaśyapa.
 चायान्त 424. 4, 425. 2, an ayāśya gotama.
 चावहन्ति 431. 4, a bharadvāja.
 चाकाय 418. 5, a vatsa bhṛgu; 420. 2 (f), a veda bhṛgu.
 चार्पि 437. 3, a saṃkṛti bharadvāja.
 चार्पिषेय 415. 1; 420. 7, 421. 3 a bhṛgu.
 चात्तभावन 458. 1, a vasiṣṭha.
 चात्ति (r. चात्ति I, cp. gāṇa gaurādi) 443. 5, a kuśika viśvā-
 mitra.
 चालेयन 410. 6, a vatsa bhṛgu.
 चाविदिति 458. 3, a vasiṣṭha.
 चावित्रेय 452. 3, a nidhrura kaśyapa
 चावलायन 457. 2, a vasiṣṭha.
 चावहन 447. 9, a dhanamjaya viśvāmitra
 चावराय 450. 1, a nidhrura kaśyapa
 रता 465. 7, daughter of manu.
 रद्धान्य 461. 3, son of dr̥dhacyuta
 रन्द्रकौशिक 448. 9, a kuśika
 रन्द्रमद 461. 3, son of vasaṭha
 रन्द्रसम 431. 2, a bharadvāja
 रन्द्रानिधि 441. 4, an atri.
 रद्भुत 430. 1, a bharadvāja.
 रश्मय 420. 6, son of aśgiras.
 रश्मिन्यु 418. 4, a vatsa bhṛgu.
 रदम् 446. 1, son of devarāta.
 रदम् 428. 3, a bharadvāja.
 रसन्यु 460. 3, 461. 2 a vasiṣṭha
 रसय 430. 6, son of amahayya.

- उशनस (sic) 427. 4, son of gotama.
 उष्ट्राच 419. 3, a vatsa bhr̥gu; 448. 1, a dhanamjaya viśvā-
 mitra.
 जरुद 428. 6 : a bharadvāja gotama.
 ऊर्जायन 426. 3, a kumaṇḍa.
 उर्व 419. 6, son of apnavāna.
 ऋतभाग 417. 4, a vatsa bhr̥gu
 मृग 438. 7, a mudgala bharadvāja.
 मृगयाय 438. 7, id.
 मृगभ 438. 7, a mudgala bharadvāja.
 मृष्टिपेच 421. 2, son of apnavāna.
 रेतिमायन 417. 4, a bhr̥gu; 439. 3, a kapi bharadvāja; 448.
 15, a nidhruva kaśyapa.
 रेपिकि (?) 456. 1, a lokāksi kaśyapa.
 रौक्षयायन 451. 2, a nidhruva kaśyapa
 रौडलि 450. 4, id
 रौडुलोनि 457. 3, a vasiṣṭha
 रौदजायन 427. 5, a kāreṇupālī gotama
 रौदनेष 453. 5, a śāndhila kaśyapa.
 रौदनेषि 430. 1, a bharadvāja
 रौदरि 443. 5, a kuśika viśvāmitra
 रौदप्रजि 449. 2, a nidhruva kaśyapa
 रौदुम्बराय 447. 5, id.
 रौदुम्बरि 445. 1, a kuśika viśvāmitra
 रौद्राचमानि 460. 5, an upamanyu vasiṣṭha
 रौद्राचकि 440. 3, an atri.
 रौपमय (?) 460. 3, an upamanyu vasiṣṭha.
 रौपजिहि 418. 3, a vatsa bhr̥gu.
 रौपदन्ति 445. 1, a kuśika viśvāmitra; 463. 7, an agastī.
 रौपबिन्दु 425. 6, a śāradvata gotama.
 रौपसत्कटायन 433. 1, a garga bharadvāja.
 रौपसकटायन 435. 3, a kaṇva bharadvāja.
 रौपय 450. 2, a nidhruva kaśyapa
 रौपत्रि 428. 6, a bharadvāja.
 रौरत्रि (०त्रि) 418. 3, a vatsa bhr̥gu.
 रौरन्नाभि (?) 442. 5, a mudgala atri.
 रौशनस 427. 1, 2, a gotama.

10 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA.

- कचीवन् 426. 0, son of ucathya.
 कञ्ज 435. 3, 5; 465. 12, son of ajamidha.
 कन 447. 4, 6, son of viśvāmītra.
 कपि 439. 3, 5, a bharadvāja.
 कपिकेश 401. 2, an upamanyu vasiṣṭha.
 करभ 447. 4, a kata viśvāmītra.
 करमिषण्ड 439. 4, a bharadvāja.
 करेणुपाल 427. 8, son of gotama.
 कल्पाप 430. 1, a bharadvāja.
 कल्पापदण्डि 403. 7, an agastī.
 काश्यप 448. 15, sqq.; 466. 5.
 काचाचि 424. 4, an ayāśya gotama.
 कातोदि 425. 1, id.
 काणायन 433. 1, a garga bharadvāja.
 काण्डेविदि 457. 4, a vasiṣṭha.
 काण्डरयि 420. 2, a vīḍa bhṛgu.
 काण्डु 459. 2, a kuṇḍina vasiṣṭha.
 कापिहल 460. 3, an upamanyu vasiṣṭha.
 कापिष्ठ 457. 2, a vasiṣṭha.
 कापुदि 455. 6, a lokākṣi kaśyapa.
 कामकायन 446. 7, a viśvāmītra.
 कामकायमिन् 446. 7, id.
 कामनक 444. 1, id.
 कामरोदरि 451. 2, a nidhruva kaśyapa.
 कामलोदरि (?) 418. 4, a vatsa bhṛgu.
 का(का)बल 432. 1, a bharadvāja.
 कारितौति 433. 3, a garga bharadvāja.
 कारी(रि)णायण 432. 1, a bharadvāja.
 कारीभि (कारिभि) 436. 2, a harita bharadvāja; 447. 9 a dhano-
 jaya viśvāmītra.
 कारुषि 425. 1, an ayāśya gotama.
 कारुपयि 431. 6, a bharadvāja.
 कारेणुपालि 427. 5, 6, a kareṇupāla gotama.
 कारेय 453. 6, a śaṇḍila kaśyapa.
 कामयायिणि 440. 2, an atri.
 क(क्ष)पि (?) 441. 2, id.
 कालाप (?) 445. 3, a kuśika viśvāmītra.

- कालिय 455. 5, a lokākṣi kaśyapa.
 कान्दि (?) 162. 1, an aruna-parāśara vasiṣṭha.
 काशकृत् 417. 4, a vatsa bhṛgu.
 कार्शोवाज 125. 1, an ayāśya gotama.
 काटपि 426. 3, a kumanda gōtama.
 काकायन 418. 5, a vatsa bhṛgu; 462. 3, a nila-parāśara vasiṣṭha.
 कीर्त्तित 425. 1, an ayāśya gotama.
 कुच 431. 5, a bharadvāja.
 कुण्डिन 439. 1, a vasiṣṭha; 460. 2, a son of mītā-varuṇa (?).
 कुण्डोदराय 460. 6, an upamanyu vasiṣṭha.
 कुमण्ड 426. 6, son of gotama.
 कुम्भिक 443. 4; 445. 4, a viśvāmitra; 448. 6, son of aghamarṣana.
 कृष्णाजिन 462. 5, a nila-parāśara vasiṣṭha.
 कृष्णाचेय 440. 4, an atri.
 कृतवायन 423. 1, a mitrayu bhṛgu.
 कृतवायनि 446. 4, a lohita viśvāmitra.
 कोकाति 431. 5, a bharadvāja.
 कोकिल 447. 5, a kata viśvāmitra.
 कोटिम्य 421. 7, a yaska bhṛgu.
 कोत्स 435. 7, a harita bharadvāja.
 कोट्टेय 441. 2, an atri.
 कोनामि 455. 7, a lokākṣi kaśyapa.
 कोबाध 424. 6, an ayāśya gotama.
 कोभोजि 457. 4, a vasiṣṭha.
 कोमण्ड 415. 3; 426. 3, 4, a gotama.
 कोमारवत्स 424. 5, an ayāśya gotama.
 कोमुदगन्धि 431. 4, a bharadvāja.
 कोमुददि 481. 7, a gaura-parāśara vasiṣṭha.
 कोन्नायन 457. 4, a vasiṣṭha.
 कोमाम्नेय 421. 7, a yaska bhṛgu.
 कोमिवायन 431. 1, a bharadvāja.
 कोषोत्केय 450. 4, a nidhruva kaśyapa.
 को(कौ)ट्टिक 432. 8, a garga bharadvāja.
 कोरड 453. 5, a śaṇḍula kaśyapa.
 कोशायन 430. 3, a vīda bhṛgu.
 कोदयन (?) 431. 4, a bharadvāja.
 काम्याय 428. 3, id.

12 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA.

- चीरवरम्भ 425. 5, a śāradvanta gotama.
 चैमिति 462. 4, = nila-parāśara vasiṣṭha.
 खरेभ 452. 2, a nidhruva kaśyapa.
 खत्वायनि 462. 1, an aruṇa-parāśara vasiṣṭha.
 खारकादि 429. 2, = bharadvāja.
 खारि(खार)पीरि 428. 6, a bharadvāja.
 खादंमायन 423. 7, = śunaka bhṛgu; 450. 3 (?), a nidhruva
 kaśyapa.
 मन्त्रराय 432. 7, a garga bharadvāja
 मन् 415. 4, = bharadvāja; 432. 7, sqq. son of śini.
 मन्दिहिर 442. 3, an atri; 442. 4, son of arcanīnas.
 माहायन 423. 8, a śunaka bhṛgu; 454. 1, a śaṇḍīla kaśyapa.
 माद्वैय 419. 1, a vatsa bhṛgu.
 माखंनद 423. 7, a śunaka bhṛgu.
 मादंभीमुख 454. 2, a śaṇḍīla kaśyapa.
 माविहिर 440. 4, an atri
 मुमूलि 459. 1, a kuṇḍīna vasiṣṭha.
 मुव 427. 2, an uśanas gotama.
 मत्स्यनद 424. 2, son of śunaka.
 मोतम 425. 3, son of ayāśya.
 मोपयव 441. 2, an atri.
 मोपाधि 461. 6, a kṛṣṇa-parāśara vasiṣṭha.
 मोपि 462. 1, an aruṇa-parāśara vasiṣṭha.
 मोभिच 454. 1, a śaṇḍīla kaśyapa.
 मोयूच 454. 3, id.
 मोतम 425. 2, 467. 5.
 मोमायन 452. 2, = nidhruva kaśyapa.
 मोर 444. 2, a kuśika viśvāmītra.
 मोरात्रेय 440. 4, an atri.
 मोराधि 420. 8, an ṛṣiṣeṇa bhṛgu.
 मोरिक्कि 442. 6, a mudgala atri.
 मोरिपीरि 440. 3, an atri.
 मोरिवायव 451. 1, a nidhruva kaśyapa.
 मोरिवीन 437. 5, son of samḥṛti.
 मोरिवच 457. 2, a vasiṣṭha.
 पात्यायव 420. 7, an ṛṣiṣeṇa bhṛgu.
 चान्द्रमोयव 446. 3, a lohita viśvāmītra

- चान्द्रमस 419. 1, a vatsa bhṛgu.
 चान्द्रायण 420. 7, an ṛṣiṣeṇa bhṛgu; 437. 3, a saṃkṛti bharadvāja.
 चारुयण 437. 2, a saṃkṛti bharadvāja.
 चिकित 444. 1, a kuśika viśvāmitra.
 चित्रन्तु (?) 445. 2, id.
 चित्रसेन 421. 7, a yaska bhṛgu.
 चेलक 429. 1, a bharadvāja.
 चैवेय 445. 2, a kuśika viśvāmitra.
 चौच 423. 8, a śunaka bhṛgu.
 चौडकायन 458. 2, a vasiṣṭha.
 चौलि 463. 2, a śyāma-parāśara vasiṣṭha.
 चवन 419. 6, son of bhṛgu.
 चामरि (?) 448. 15, a nidhruva kaśyapa.
 चागल 440. 1, an atri.
 चामलि 439. 5, a kapī bharadvāja.
 चामय 450. 1, a nidhruva kaśyapa.
 चान्दोगि 439. 8, an atri.
 जमदग्नि 419. 6, 467. 5, son of ūrva.
 जातुकर्ष 457. 3, a vasiṣṭha.
 जानायन 417. 4, a vatsa bhṛgu.
 जाबालि 444. 3, a kuśika viśvāmitra, 410. 2, a vatsa bhṛgu.
 जामालायन (?) 420. 3, a vīda bhṛgu.
 जारमाण्य (?) 451. 4, a nidhruva kaśyapa.
 जिह्वीनि (?) 418. 1, a vatsa bhṛgu.
 जीवनि 450. 3, a nidhruva kaśyapa.
 तपि 437. 1, a saṃkṛti bharadvāja.
 तरसिन् 439. 3, a kapī bharadvāja.
 तवण (?) 438. 8, a mudgala bharadvāja.
 तापिन् 439. 4, a kapī bharadvāja.
 तारकाय 437. 2, a saṃkṛti bharadvāja.
 तारकायण 444. 3, a kuśika viśvāmitra.
 तारुणायण 422. 5, a mītrayu bhṛgu.
 त्रैविन्द 440. 1, an atri.
 तैत्तिरीय 423. 8, a śunaka bhṛgu.
 तैदेय 428. 4, an ajāśya gotama; 440. 3, an atri; 451. 3, a saṃdila kaśyapa.

14 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA.

- वयस्य 435. 2, son of purukutsa.
 वैवर्ष 100. 4, an upamanyu vasiṣṭha.
 दाघायणि 451. 3, = nidhruva kaśyapa.
 दाचि 440. 2, an atri; 442. 5, a mudgala bharadvāja.
 दाघकि 446. 3, a lohita viśvāmītra.
 दाघेयि 417. 3, = vatsa bhṛgu.
 दाघाय 416. 6, = vatsa bhṛgu; 453. 5, a lokākṣi kaśyapa.
 दाभि 424. 5, an ayāśya gotama; 421. 6, a bharadvāja.
 दार्भ 435. 7, a harita bharadvāja.
 दिवोदास 423. 3, son of vadhryāśva.
 दिग 427. 1, an nśanaś gotama.
 दीघंजतु 438. 8, a mudgala bharadvāja.
 दीघंजतम (= नमश्) 415. 3; 426. 9, son of gotama.
 दुर्दिन 421. 6, a yaska bhṛgu.
 हवस्य 405. 1, son of agastī.
 देवकि 421. 6, an ayāśya gotama.
 देवतरस 446. 7, 9, son of devaścavasa.
 देवयात 451. 2, a nidhruva kaśyapa.
 देवरात 446. 1, son of viśvāmītra.
 देवस 455. 2, son of avatsāra.
 देवसस 446. 7, 9, son of viśvāmītra.
 देवाय 428. 3, a bharadvāja.
 देवनाथन 421. 6, a yaska bhṛgu (? perhaps जैव*, cp. Pṣṇ IV. 1. 103.)
 देवमनि 429. 4, a bharadvāja.
 देवमत्य 418. 5, a vatsa bhṛgu.
 देवमनानि 434. 3, a vṛṇuvṛddha bharadvāja.
 दीरहि 441. 3, an atri.
 द्रोणभाव 440. 3, id.
 धनंजय 447. 9, a viśvāmītra; 448. 2, son of madhucchandasa.
 धन्वन्तरि 454. 4, a śandīla kaśyapa.
 धान्यायन 430. 3, = bharadvāja.
 धार्माय 449. 1, a nidhruva kaśyapa.
 धूमजय 431. 5, a bharadvāja.
 धूष 449. 1, = nidhruva kaśyapa.
 धूषाय 449. 1, id.
 धौम्य 449. 1, id.

- नवपात्र 459. 3, a kuṇḍina vasiṣṭha.
 नाडायन (?) 419. 3, = vatsa bhr̥gu.
 नारायण 447. 5, a kata viśvāmitra.
 नाट्टायण 420. 3, a vida bhr̥gu.
 निधुव 453. 1, = kaśyapa; 453. 2, son of avatsāṇa.
 निधिन (?) 427. 2, an uśanas gotama.
 नीलात्रेय 440. 5, an atri.
 नैकरि 424. 6, an ayāśya gotama.
 नैतिरक्षि (?) 438. 1, a rathitara bharadvāja.
 नैतुन्दि 431. 5, a bharadvāja.
 नैतुन्दा 434. 2, a viṣṇuvṛddha bharadvāja.
 नैतिवि 438. 1, a harita bharadvāja.
 नैरधि 420. 7, an ṛṣiṣeṇa bhr̥gu.
 पतञ्जल 439. 3, a kapi bharadvāja.
 पराशर 461. 5, a vasiṣṭha; 463. 5, son of śakti.
 परिभु 437. 1, a saṃkṛti bharadvāja.
 पद्माम्बायवन्ति 433. 2, a garga bharadvāja.
 पाद्माल 451. 4, a nidhruva kaśyapa.
 पाणिनि 418. 1, a vatsa bhr̥gu.
 पाथिक्कायं 452. 2, a nidhruva kaśyapa.
 पारिपदेय 428. 5, a bharadvāja.
 पारिमण्डलि (var) 419. 2, a vatsa bhr̥gu.
 पार्षकायन 458. 2, a vasiṣṭha.
 पार्षजङ्ग 443. 4, a kuśika viśvāmitra.
 पार्षवन्त 458. 2, a vasiṣṭha.
 पार्य 423. 4, a vena bhr̥gu.
 पार्थिव 425. 1, an ayāśya gotama.
 पावक 453. 5, = śaṇḍika kaśyapa.
 पिद्वाक्षि 450. 3, a nidhruva kaśyapa.
 पिण्डशेष 447. 5, a kata viśvāmitra.
 पुत्रकुल 435. 2, son of angira.
 पुस्तक 465. 7, son of nḍi.
 पुल्लि 420. 2, a vida bhr̥gu.
 पूनिमाय 437. 3, a saṃkṛti bharadvāja; 458. 3, a vasiṣṭha.
 पूरण 415. 5; 448. 12, a viśvāmitra; 448. 13, son of viśvāmitra.
 पूर्वातिथि 443. 2, son of arcanaśas.
 रथ 423. 5, son of vena.

16 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA.

- वृषदत्त 438. 5, son of virūpa.
 वैश्वज्ञायन 417. 2, = vatsa bhṛgu.
 वैश्व 459. 3, a kuṇḍina vasiṣṭha.
 वैश्वीनव 451. 3, a nidhruva kaśyapa.
 वैश्वलादि 459. 3, a kuṇḍina vasiṣṭha.
 वैश्व 417. 2, a vatsa bhṛgu.
 वैश्विष्ठि (?) 427. 5, a kāreṇupāli gotama.
 वैश्वज्ञ (?) 436. 2, a harita bharadvāja.
 वैश्व 433. 3, a garga bharadvāja; 436. 2, a harita bharadvāja.
 वैश्वत्सादि 462. 6, a śveta-parāśara vasiṣṭha.
 वैश्वि 439. 5, a kapi bharadvāja.
 वराहचक्षु 430. 1, a bharadvāja.
 वरुण 427. 1, an uśanas gotama.
 वारुण 428. 4, a bharadvāja.
 वारुणीय 420. 1, a vīda bhṛgu.
 वारुणायन (?) 417. 2, a vatsa bhṛgu.
 वारुणि 461. 7, a gaura-parāśara vasiṣṭha.
 वाचि 431. 7, id
 वादराय 434. 2, a viṣṇuvṛddha bharadvāja.
 वादि 402. 3, a nila-parāśara vasiṣṭha.
 वाधय 445. 3, a kuśika viśvāmitra.
 वासायन 418. 2, a vatsa bhṛgu; 460. 4, an upamanyu vasiṣṭha.
 वाष्कल 423. 4, a vena bhṛgu. 435. 3, (?), a kaṇva bharadvāja.
 वाष्कलीय 421. 6, a yaska bhṛgu.
 वाञ्छ 459. 2, a kuṇḍina vasiṣṭha.
 वाञ्छनिवाय 410. 2, a vatsa bhṛgu.
 वाञ्छलिक 432. 7, a garga bharadvāja.
 वाञ्छलिक 417. 2, a vatsa bhṛgu.
 वाञ्छीन (?) 428. 4, a bharadvāja.
 वृषदत्ति 443. 5, a kuśika viśvāmitra.
 वैश्विक 449. 2, a nidhruva kaśyapa.
 वैश्वायन 415. 7; 467. 1.
 वैश्व 424. 6, an ayāśya gotama.
 वराहव 431. 1, a bharadvāja.
 वराह 434. 1, a viṣṇuvṛddha bharadvāja.
 वरुण 428. 3, 432. 1, 2; 467. 5, son of bṛhaspati.
 वरुण 435. 9.

18 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA.

- मदीदकि 453. 6, a śāndila kaśyapa.
मदीदर 427. 1, an usānaya gotama; 436. 1, a harita bharadvāja.
माणभिरुव (?) 420. 1, = bharadvāja.
माणि 443. 5, a kuśika viśvāmitra.
माण्डलेखि 160. 3, an upamanyu = vasiṣṭha.
माण्डव 416. 6, a vatsa bhṛgu.
माण्डक 416. 5 id.
माण्डकेय 417. 1, id.
मादाणि 423. 1, a mitrayu bhṛgu; 440. 1 (?) a lohita viśvā-
mitra
माद्रकारि (?) 438. 3 a harita bharadvāja.
माध्वदिन 459. 3, a kuṇḍina vasiṣṭha.
माध्वनेय 421. 7, a yaska bhṛgu
मानहि 441. 3, an atri
मानु 415. 3, a kuśika viśvāmitra
मात्रातु (?) 436. 2, a harita bharadvāja
मात्रूप 436. 2, id
मामन्वरेष 426. 3, a kumanda gotama
मार्कण्डेय 416. 5, a vatsa bhṛgu
मार्कण्डेय 418. 5, a vatsa bhṛgu, 420. 2 (?), a vatsa bhṛgu.
मार्कण्ड (?) 425. 6, a śāradvata gotama
मापश्रुति 449. 3, a nidhruva kaśyapa
माश्रुति 426. 3, a śāradvata gotama
मितकुल 450. 3, a nidhruva kaśyapa.
मिमाच 438. 7 a mudgala bharadvāja.
मित्रयु 422. 3 423. 2, a bharadvāja.
मुद्रन 438. 7, 439. 1, son of bhrmvaśva; 442. 5, 443. 1, (1), an atri.
मुषल 452. 3, a nidhruva kaśyapa
मुल 421. 5, a yaska bhṛgu.
मुद 424. 5, an aśvāśya gotama.
मेनवादि 415. 5, a lohika kaśyapa
मौञ्जकि 464. 1, an agastī
मौञ्जयन 453. 7, a śāndila kaśyapa.
मौञ्ज (?) 435. 3, a kanyā bharadvāja
मौञ्जगन्ध 435. 4, id.
मोन 421. 5, a yaska bhṛgu.

- भौषीतकि 139. 5, a kapi bhāradvāja; 119. 3 (1), a nidhrva kasyapa.
 भौषति 461. 2, an agastī.
 यमवि 123. 7, a śunaka bhṛgu.
 यमवत् 441. 3, a kuśika viśvāmitra
 यमवाच 465. 3, son of dṛḍhacetyutī
 यमलक्ष 431. 3, a bhāradvāja
 यमवृत् 144. 2, a kuśika viśvāmitra
 यमलक्ष 431. 2, a bhāradvāja.
 यम 421. 3, 122. 2; 465. 12, a bhṛgu
 युवनाथ 436. 4, son of ambartya.
 रघोत्तर 138. 1, a bhāradvāja; 138. 1, son of viṣṇu
 रावि 425. 6, a śāradvata gotama
 राजसूत्र 431. 1, a bhāradvāja
 राजसूत्र 430. 1, id.
 राजिमतायि 421. 6, a yaska bhṛgu
 राजिवत् 419. 4, a vatsa bhṛgu
 राजग 425. 6, a śāradvata gotama
 रुक् 447. 2, son of viśvāmitra
 रु 447. 2, son of ruksaka
 र 453. 3, 4, son of avatsara
 र 447. 1, a viśvāmitra
 रोचक 447. 1, id.
 रोचाय 415. 4, 432. 4, a bhāradvāja.
 रोद्रायन (?) 422. 4, a mitaṣa bhṛgu
 रोहिण 125. 5, a śāradvata gotama
 लक्ष 450. 2, a nidhrva kasyapa
 लक्षाय 460. 6, an upamanyu vasiṣṭha
 लक्षकायन 444. 1, a kuśika viśvāmitra
 लोकादि 455. 5, 456. 2, a kasyapa
 लोदायन 459. 1, a kuṇḍina vasiṣṭha.
 लोहित 446. 3, a viśvāmitra, 416. 6, son of aṣṭaka.
 लोहितायन 419. 3, a vatsa bhṛgu; 450. 3, a nidhrva kasyapa.
 लोक 444. 2, a kuśika viśvāmitra.
 लोमायन 458. 1, a vasiṣṭha.
 व 415. 2; 419. 4, 421. 3, a bhṛgu.
 वसप्र (sic) 465. 9, son of bhāradvāja.

- बह्नुतक 442. 2, son of arcasāmas.
 बभ्रुवृ 423. 3, son of bhr̥gu.
 बभ्रुवृ 422. 3, son of bharadvāja.
 बभ्रुवृमेद 428. 6, a bharadvāja.
 बभ्रुवृ 421. 5, a yaska bhr̥gu.
 बभ्रुवृ 430. 2, a bharadvāja.
 बभ्रुवृ 457. 1, sqq.; 467. 7.
 बाजन्ति 461. 3, a kṛṣṇa-parāśara vasiṣṭha.
 बाजवद 435. 4, a kṛṣṇa bharadvāja.
 बाजवृ 447. 4, a kṛṣṇa viśvāmitra.
 बाज 435. 4, a kṛṣṇa bharadvāja.
 बाजवृ 446. 3, a lohita viśvāmitra.
 बाजवृ 434. 2, a viśvavṛddha bharadvāja.
 बाजवृ 434. 2, a śaṇḍila kāsya.
 बाह्नुतक 442. 1.
 बाभ्रुवृ 421. 5, 465. 11, a yaska bhr̥gu.
 बाभ्रुवृ 465. 11.
 बाजवृ 426. 4, a kumārā gotama.
 बाजवृ 427. 0, a gotama; 428. 1, son of gotama.
 बाजवृ 441. 1, an atri.
 बाभ्रुवृ 443. 1, a mudgala atri.
 बाभ्रुवृ 431. 1, a bharadvāja.
 बाजवृ 443. 4, a kṛṣṇa viśvāmitra.
 बाजवृ 457. 1, a vasiṣṭha.
 बाजवृ (?) 430. 2, a bharadvāja.
 बाजवृ 448. 12, a pūrāṇa viśvāmitra.
 बाजवृ 462. 2, an aruṇa-parāśara vasiṣṭha.
 बाजवृ (?) 454. 3, a śaṇḍila kāsya.
 बाजवृ 422. 1, a yaska bhr̥gu; 461. 1, an upamanyu vasiṣṭha.
 बाजवृ 450. 2, a mudgala kāsya.
 बाजवृ 463. 1, a śyāma-parāśara vasiṣṭha.
 बाजवृ 460. 3, an upamanyu vasiṣṭha.
 बाजवृ 441. 1, an atri.
 बाजवृ 448. 1, a vatsa bhr̥gu.
 बाज 421. 7, a yaska bhr̥gu; 426. 4, a kumārā gotama; 446. 4, a lohita viśvāmitra.
 बाजवृ 426. 4, a bharadvāja.

- वासुय 427. 5, a kāśapāli gotama.
वाचक्यि 458. 3, a vasiṣṭha.
वाद्यकायनि 457. 3, id.
वाङ्मायनि 454. 2, a śāṇḍila kāsya.
विद 420 1; 420. 5; 421. 4, a bhr̥gu.
विमद्व 451. 1, a nidhruva kāsya.
विद्व 438. 5, son of angiras.
वि(वे)क्याच 418. 4, a vatsa bhr̥gu
विद्यामिच 443 4, sqq.; 467 5.
विपद्व 451. 3, a nidhruva kāsya.
विष्णुहृह 434 1, 3, a bharadvāja.
विष्णुसुभ 431. 2, id.
वीतद्व 422. 3, son of bhr̥gu
वकाच 418. 4, a vatsa bhr̥gu
वेध (?) 429 1, a bharadvāja
वेन 423. 5, son of bhr̥gu
वेक्य 418 3, a vatsa bhr̥gu
वेक्यि 452 4, a nidhruva kāsya, 459 1, a kundina vasiṣṭha.
वेक्य 450. 4, a nidhruva kāsya
वेक्यि (वेय) 461 7, a gaura-parasara vasiṣṭha
वेतभाचि 441 1, an atri
वेतल 430. 3, a kapi bharadvāja
वेतवाच 442 5, a mudgala atri
वेद्व 420. 2, a vīda bhr̥gu
वेव्य 423 4, a bhr̥gu
वेमतायन 461 5, a kṛṇa-parasara vasiṣṭha
वेयाप्रपय 457 3, a vasiṣṭha.
वेयपाचन 451 5, a nidhruva kāsya.
वेमिप्र 449. 1 id
वेयानरि 417. 2, a vatsa bhr̥gu.
वेष्टपुरेय 419 3, id
वेहलि 418. 4, = vatsa bhr̥gu
वेहोनरि 417. 3, id.
व्याडि 440. 2, an atri.
व्रीहिमत 442. 6, a mudgala atri.
ग्रहि 431 4, a bharadvāja; 463. 5, son of vasiṣṭha.
ग्रह 429 1, a bharadvāja.

- बभ्रुवर्द्ध 434. 1, a viṣṇuvṛddha bharadvāja.
 बभ्रुवर्द्ध 453. 5, a kuśyapa; 455. 2, son of avatsāra.
 बभ्रु 437. 1, a saṃkṛti bharadvāja.
 बभ्रुवर्द्ध 426. 1, son of gotama.
 बभ्रुवर्द्ध 419. 1, a vatsa bhr̥gu; 439. 4, a kapi bharadvāja.
 बाह्यायन 444. 2, a kuśika viśvāmitra.
 बाह्यायन 451. 4, a nidhr̥va kaśyapa.
 बाह्या 435. 7, a harita bharadvāja.
 बाह्या 459. 4, a kuṇḍina vasiṣṭha.
 बाह्यायन 440. 2, an atri.
 बाह्यायन 434. 1, a viṣṇuvṛddha bharadvāja.
 बाह्यायन 425. 5, 7, a gotama.
 बाह्यायन 419. 3, a vatsa bhr̥gu; cp. Pāṇ. IV. 3. 102.
 बाह्यायन 416. 6, id.
 बाह्यायन 430. 3, a bharadvāja.
 बाह्यायन 444. 1, a kuśika viśvāmitra.
 बाह्यायन 436. 3, a bharadvāja.
 बाह्यायन 445. 2, a kuśika viśvāmitra; 444. 1, an agastī.
 बाह्यायन 430. 2, a bharadvāja.
 बाह्यायन 442. 6, a mudgala atri.
 बाह्यायन 433. 6, 7, son of bharadvāja.
 बाह्यायन 442. 6, a mudgala atri.
 बाह्यायन 440. 4, an atri.
 बाह्या 429. 35, a bharadvāja.
 बाह्या 452. 1, a nidhr̥va kaśyapa.
 बाह्या 423. 7; 424. 1; 425. 12, a bhr̥gu.
 बाह्यायन 415. 3.
 बाह्या 420. 1, a vīda bhr̥gu.
 बाह्यायन (?) 438. 1, a rathītara bharadvāja; 460. 4, an upa-
 manyu vasiṣṭha.
 बाह्या (?) 440. 1, an atri.
 बाह्यायन (?) 437. 1, a saṃkṛti bharadvāja.
 बाह्यायन 464. 1, an agastī.
 बाह्यायन 447. 5, a kuta viśvāmitra.
 बाह्यायन 457. 2, a vasiṣṭha.
 बाह्यायन 441. 1, an atri.
 बाह्यायन (?) 428. 5, a bharadvāja.

- शौनकायन 417. 1, a vatsa bhr̥gu; cp. Pap. IV. 1. 102.
 शौधेय 441. 1, an atri.
 श्यामाचेय 440. 5, id.
 श्यामेय 431. 6, a bharadvāja; 445. 2, a kuśika viśvāmitra,
 463. 1, a śyāma-parāśara vasiṣṭha
 श्यावाश्व 441. 5, son of arcamānas
 शबिष्टायन 458. 3, a vasiṣṭha
 शौनदिय 423. 8, a śunaka bhr̥gu.
 शौनायन 437. 2, a samkrtī bharadvāja
 शौनस 416. 7, a viśvāmitra.
 शैतदूषि 462. 5, a śveta-parāśara vasiṣṭha.
 शैताषिथ 440. 5, an atri.
 शंतेय 427. 5, a kāreṇupālī gotama
 शङ्गति 437. 1. 4; 465. 12, a bharadvāja, 437. 6, son of nāgiras.
 शयश्चतुर्व्य 433. 2, a garga bharadvāja
 शयक 121. 7, a yāśka bhr̥gu.
 शय्यापचि 433. 1, a garga bharadvāja
 शत्रुवैश्व 458. 4, a vasiṣṭha
 श्वेतम् 422. 3, son of vitabavya.
 शापुचिनेय 447. 4, a kata viśvāmitra
 शाकेतापन 441. 3, an atri
 शात्यकायन 434. 2, a visnuvṛddha bharadvāja.
 शात्यकि 424. 5, an ayāśya gotama, 434. 3, a visnuvṛddha
 bharadvāja
 शात्यगुप्ति 424. 6, an ayāśya gotama
 शापिपन (?) 422. 4, a mitrayu bhr̥gu
 शाभरायण 432. 7, a garga bharadvāja
 शायम् 460. 1, a nidhruva kaśyapa
 शानचम 463. 6, a śāpḍila kaśyapa
 शानधि 418. 2, a vatsa bhr̥gu.
 शिद 420. 8, an ṛṣṭi-epa bhr̥gu.
 शुभघ (?) 427. 2, an uśanas gotama.
 शुभनायन 420. 8, an ṛṣṭi-epa bhr̥gu.
 शुर 451. 1, a nidhruva kaśyapa.
 शुराचर 460. 4, an upamanyu vasiṣṭha.
 शुष्पाच 427. 1, an uśanas gotama.
 सूर्यसम् 431. 2, a bharadvāja.

- यच् ॥ निम् (निरुष्ट) XV. 1 : 205. 1; XV. 7 : 212. 10; XVIII. 11 : 354. 12, cp. Sat. Br. XIII. 4. 2. 5.
- यत् XXX. 1 : 389. 5, a measure, cp. रयाच ।
- यत्तुर् XXI. 14 : 95. 8, ॥
- यत्तुपाति I. 5 : 7. 7; XX. 5 : 15. 10. यत्तुपाम् ।
- यत्तिकुद XVIII. 9 : 353. 1.
- यत्तुपामान (probably one word) VI. 22 : 182. 1, 7; VI. 25 : 185. 13; X. 19 : 17. 15. 19; XXVI. 10 : 285. 5.
- यत्तुपथ II. 3 : 36. 13. यत्तिप्रदन्तमयत्तिनोष्ठं च Venk.
- यत्तिप्रवथ II. 1 : 34. 13; XXIII. 19 : 180. 7; XXV. 3 : 231. 11; XXV. 27 : 259. 5; XXX. 1 : 389. 1. A manner of building the 'agnis'
- यत्तिदीक्षणीय X. 12 : 12. 6; XV. 13 : 217. 11; XXIV. 33 : 220. 5.
- यत्तिदीक्षाकृति X 12 . 12 11.
- यत्तिपद् XX 17 : 37 5
- यत्तिपरिचर XXVI 5 . 276 11. यत्तिपरिकर्मैः ।
- यत्तिप्रथम X 27 : 26 12. *प्रथमा भूतद्वयाप्रथमा जना ।
- यत्तिप्रयोजन XX 23 . 51. 21
- यत्तिप्रयुत् XVI 35 280 14. XVIII. 12 358. 3; XXIII. 18 : 178. 15, XXVI. 31 310 4
- यत्तिप्रयोगयन XXVI. 12 280 6
- यत्तिप्रयोजन form *नी XXIII 9 162 13
- यत्तिप्रार्थ XXVI 31 . 316 ॥
- यत्तिप्रोवाच्छेषवत II. 20 67. 4, XII 20 . 110. 11.
- यत्तिप्रार्थिक XX 25 55. 10.
- यत्तिप्रिहार XXIV 9 . 192 13 यत्तिप्रचुर Venk.; cp. यद्विहार ।
- यत्तु डुङ्कर XX 16 . 33 13
- यत्तिप्रिहारयन XVI. 13 . 262. 15; XXVI. 17 : 296. 11.
- यच् c वि-उत् X. 25 . 24 8 यत्तुयन नुद्वनि and the following :
यत्तुयन यत्तुयनयत्तु यत्तु ते यत्तुयनोद्यत्तुयनोद्यत्तुयन । यत्तुयन या यत्तुयन
यत्तुयनयत्तुयनयत्तुयनयत्तुयन । यत्तुयनोद्यत्तुयन यदि कस्य चित्तोर्था मध्ये तत्तुयन
यत्तुयनयत्तुयन यत्तुयनयत्तुयन । (cp. also Pl. Sū. I. 15 : 22. 15); XV. 8 : 212. 15, 17; XVIII. 29 : 377. 10.
- c वि VI 31 : 195. 17. दत्तिषा न्यत्ति । नौचैर्गन्तमयत्तिं करोति ।
- c यच् XV. 16 : 220. 12.
- यत्तुयन XXV. 10 : 250. 10. ,

- अवायद् XV. 14 : 218. 6, XV. 19 : 223. 10 (meaning ?).
 अयत् XXXIII. 1 : 147. 16.
 अयवगा XIV. 15 : 179. 6. अया चाभौ भवति यया च। XX. 25 : 55.
 7. (cp. T.S. III. 4. 3. 2); XXXIII. 7 : 158. 1.
 अजिष्ठ XXIV. 8 : 192. 7.
 अजानि III. 12 : 32. 8, 19 (T.S. V. 7. 2. d—h); XVI. 29 : 276. 3;
 XVI. 30 : 276. 12; XX. 22 : 48. 16; XXIV. 33 : 219.
 6. 11.
 अहमव XXVI. 3 : 274. 7 (r. अहमव ?), a var. of the rāja-ūya.
 अहमवकारिते XIII. 40 : 148. 6, XXIII. 4 : 151. 11, a var. of
 the kārīṭī.
 अनिज्ञात VIII. 6 : 242. 2; XIV. 20 : 187. 15 (T.S. III. 5. 3 a—c);
 अनिज्ञात XVIII. 23 : 371. 1, XXIII. 18 : 170. 8; XXVI. 32
 318. 4. 7, a var. of the sadya-kart
 अनिगुण XXVI. 12 : 290. 2 'too difficult'
 अनिर्दिष्टता XXV. 1 : 232. 7
 अनिर्दिष्ट XII. 8 : 97. 10 अग्निर्दिष्टते यावत् नाम्ना गृहीता ।
 अनिग्रयन (sc. अग्नि) XXV. 1 : 238. 8
 अनिग्रयन XXVI. 3 : 325. 7
 अनिग्रहान (nom. act. to अनिग्रहयति) XXIV. 14 : 193. 14 cp. II.
 16. 11. 1
 अनिग्रहण XXV. 5 : 233. 1
 अनिग्रीह XV. 7 : 211. 18 XV. 20 : 230. 9. an extra sprinkling'
 अनिष्टैव XVI. 3 : 243. 1
 अनित्यिहोम XXVI. 9 : 241. 1
 अनित्यिहोम XVIII. 15 : 360. 1.
 अनिवरण XXIV. 12 : 195. 13, 196. 2 अनित्य वदन्म।
 अनिविद्धन XXI. 11 : 89. 9 अनित्य नदन्म cp. दिव।
 अनिवाध XVIII. 48 : 405. 15, name of an eksha
 अनोकास IX. 11 : 281. 10 अनोकासन अवकासन।
 अनोभोस II. 11 : 52. 13; VIII. 6 : 242. 2; XIV. 29 : 188. 10,
 XXXIII. 8 : 160. 5 (T.S. III. 5. 4. a—f).
 अन्विष्टोम XIV. 20 : 187. 11, XXIV. 4 : 180. 3. अन्विष्टोमिष्टोम वव
 योऽग्निना अग्निर्कलादन्विष्टोम Venk.
 अन्विष्टोम XXVIII. 3 : 349. 1.
 अन्वाकरव XXI. 21 : 108. 3.
 अन्वाकनव XX. 12 : 27. 10; XX. 30 : 45. 12.

अन्त्यायन XXII. 1 : 117. 19, नयनम् MS.

अन्त्यायन XX. 28 : 62. 4.

अधिक्रियन् II. 3 : 36. 7 अयः किरातिकिराः । किरीका येषां ते विकिरीकाः ।
यया । अघातकिराः सकृन्नुपनिमित्त आम्होटाकिराः । दूताभननिमिषा
गुत्तरकिराः । इतिद्वननिमिषा घैरेयकिराः ।

अदृशक XXV. 13 : 243 5.

अयवेमिरप् XXII. 7 : 126. 13 sqq.

अदितिदेवता XXIV. 11 : 194. 7. अदितिदेवता इषां ते अदितिदेवताः । The
eighteen barus here mentioned are . 1. अन्त्यायने, see Baudh.
II. 19 : 66 9; 2. आनुमास्ये, see Baudh. V. 17 : 153. 6; 3.
प्रायश्चित्तायाम्, see Baudh. VI. 10 : 167. 4; 4. उदयनोपायाम्,
see Baudh. VIII. 31 : 263. 12; 5. अग्निदोषायाम्, see Baudh.
X. 12. 12. 7; 6. राजसूते रमिनीषु (thus to be read ?), see
Baudh. XII. 5 : 91. 16; 7. राजसूते शृङ्गेषु, see Baudh. XII
19 : 116. 7, 8; 8. Baudh. XII. 19 : 115 11; 9. एक रतिवन्ते,
see Baudh. XIII. 8 : 125. 8; 10. एकां प्रात्यक्षीने, see Baudh.
XVIII. 25. 373. 16, 11. अयमेवे, see Baudh. XV. 37 243.
7 (cp T.S. VII. 5. 14); 12 ib. (cp T.S. V. 3. 20); 13. ib.
(cp. T.S. VI. 6. 18); 14. ib. (cp. T.S. VI 6. 19); 15, 16. ते
सोवामण्यो कौकिल्याम्, this kind of sautrāmaṇi is not found in
our texts of Baudh., cp. Āp. XIX. 5. 5 and XIX. 10. 10;
17 आदित्याविशेषा नवामयने, see T.Br. 1. 2. 6. 2; 18. तदेव
यच्च आदित्यो यश्चान्न इति (sic). 11. .

अयस्यम् adv. VI. 28 : 191 7, X. 2 : 2. 17; XV. 6 : 210. 4,
XXI. 16. 90. 12.

अयववेमिन् III. 13 : 83. 16; XVIII. 24 : 371. 7; XXIV. 33 :
219 17; XXV. 20 : 263. 2.

अधिकृष्ट adj. XI 6 : 73 5; XII. 7 : 93. 15.

अधिकरद् adj. fem. श्री IX. 1 : 265. 5, 18; X. 1 : 1. 5, 10. ह्यनाभ-
धिकरणीम् । उपरिष्ठादुपानिषायोग्याम् MS ; subst. neutr. XX 2 :
9. 4; XXV. 3 : 230. 11; XXVI 32 : 316. 13; XXIV. 12 :
196. 8 : दीक्षधिकरणान्यथान्यथाजननानि भवन्ति Venk., XXIV.
2 : 186. 2 : अधिकरणानि अधिक्रियन् अन्त्यायने वैलान्यधिकरणानि पाषण-
दनादि Viv. and Venk.

अभिज्ज XXII 5 : 123 17.

अभिद्रव्य XIV. 17 : 182. 11, 14; XXIV. 8 : 191. 7.

अधिद्वय XIV. 20 : 188. 9 : उत्तरं यन्मन्त्रिनोरधिद्वयम् (T.S. III. 6. 3. d, e) see Baudh. VII. 13 : 221. 13 —XXII. 4 : 121. 18; XXIII. 15 : 174. 2.

अधिष्ठान XXVI. 6 : 279. 9. अधिष्ठायम्; cp. इज् ।

अधिमन्यन nomen act XXIII. 1 : 149. 2;—(se. मन्त्रः) XXVII. 11 : 336. 5.

अधिवर्तन in अष्टाराधिवर्तनी मन्त्र XX. 8 : 19. 11.

अधीवाक्या XVIII. 24 . 372. 8.

अधीवास XII. 14 . 107. 10 : अधीवासम् विचारिकाम् । XV. 26 : 232 8 : कृत्ति चाधीवास च, in T Br. III. 9. 20. 1 one word कक्षधीवासं (loc.).

अध्वदानौव X. 59 : 62. 1 : मृदावदानौवा । XVII. 56 . 336. 9, XVII. 62 : 342 6, XXII 12 . 135. 1, 2.

अध्वमान XIV 1 : 153. 4 . अन्नमध्वमानस्य &c Baudh. VI. 9 : 166. 5 —XXI. 7 . 70. 5, XXI 11 . 88 17, XXII 3 . 121. 11.

अधातम् adv XV. 19 . 224 2 'in the 'body' of the agni' (').

अधूहन XX 6 . 17 4, XXV 16 . 247 9, XXV. 31 . 201. 14.

अध्वगत XXIV 22 . 207 1, XXIV. 23 . 207 7

अध्वरकन्या XIII 16 . 126 18 XXIII 2 . 150 8, XXIV 193 8, XXVI. 5 . 278 1, name of an ṛṣi.

अध्वरदोक्षा XXV. 6 . 234 3

अध्वरदोक्षाकृति XV 13 : 217 17

अध्वराकृति X 52 . 54 17 .

अध्वर्युतः XIV 4 . 157 15 इतीन्वा अध्वर्युतः । इतावद्वाध्वर्युतं मसवे विद्यतः —XVI 10 . 237 6

अध्वर्युपय XVI 9 . 256 6, 7.

अध्वराजि X 12 . 11 14 दौर्वाध्वराजि. कान्तावधि ।

अन् n अप III 27 . 99 6, X 46 . 46. 12, XIV 10 . 170 9 : उच्युसिति ।

c. अनु-अप VII 6 . 209. 5.

c. अनु-प्र X 31 . 29 5 . अनुप्राप्तिः । वायुं प्राप्तिः । नित्यं प्राप्तिः ।

c. नि X. 39 . 37. 19 . अन्यात् । प्राण्यापानिति ॥ एवं व्याधः see the text.

c. अग्नि-वि XIV. 12 . 174 9 . अग्निव्यति । प्राण्यापानिति ।

अनन्तमद्र IV 1 : 108. 2 अनन्तमद्रं विन्द्यात् । अद्यो यावति व्याधौ न मसवे तानति विन्द्यात् । इहोदय मसवेतोऽधीत्य यथा व्याधुर्भवतीत्यर्थः ।

अनन्तमद्र I. 4 : 6. 12; XXIV 25 . 210 7

- अनग्रिचय XXVI. 12 : 290. 3 : चित्तभावे ।
 अनदुप्युत XVIII. 38 : 388. 9 ; XXIII. 18 : 179. 17.
 अनतिहृत् I. 13 : 20. 7 : अर्द्धिरतोत्त यथा वेदिनं दृष्ट्यन्ते तथा मृणानि ।
 अनतिपातयेत् XX. 11 : 25. 17 : अनतिशय पातयन् Sāy.
 अननुष्टुभ XVI. 6 : 252. 10.
 अनन्तरायम् absol XXVI. 11 : 287. 2 : अववधानेन ।
 अतन्तर्गम XX. 11 : 26. 3.
 अतपोब्ध XIII. 42 : 149. 15 : अतपोब्धो जायेत । अशुभिरप्रपद्य अत्यदात ।
 अनभिहित XII. 2 : 87. 6, ६९७ अभिहित ।
 अतर्क्य XII. 8 : 97. 10 : अतर्क्याः निष्प्रयोजनाः न हन्यादय ।
 अनवहागौष XI. 5 : 71. 5 ; XI. 11 : 79. 9 ; XI. 13 : 83. 12 (cp. T Br. I 8. 9 4) : अनवदानौषम् अवदानेभ्यो यद्व्यान् मां पृथक् पक्षम् ।
 अनवसर्पण VI. 28 : 102. 12 : अनवसर्पणाय अमंचलनायम् ।
 अनवानम् absol XIV. 12 : 174. 8
 अनादिष्ट XXIV. 8 : 191. 6 अनादिष्टो ऽतिरिति । अनादिष्ट निग्रहविधिः । तद्विहितं ज्ञादिष्ट । यत्र विविध्यहंसाधिकरणं न विहितं तत्राप्रिति आनौ-यादिति Venk
 अनादिष्टदृष्टिश्च XIII. 1 : 120. 5 ; XXIV. 20 : 214. 13.
 अनादिष्टमान XIII. 1 : 119. 4.
 अनायुक्त XXVI. 5 : 276. 11 . अविहान् ।
 अनाने XXIV. 22 : 206. 11 . अनातां . देवता । अतां (r. आर्ति)-विनामिनी ।
 अनतंष्टि XIII. 1 : 119. 5 : अनतंष्टय काम्येष्टयः ।
 अनित्य XXX. 2 : 302. 14 . गूढ ('gross,' Thibaut).
 अनिषावम् absol. to निषावति VI. 2 : 138. 5 , XXI. 8 : 82. 9 : अपरितर्कयन् ; cp. T.S. VI. 1. 1 6
 अनिरक्त XXIV. 32 : 218. 17, 33 : 219. 8 : यद्यप्यपवर्गम् ।
 अनिष्कीर्ण part. to निष्कृष्यति IX. 5 : 271. 1 : अमुषिष्ट ।
 अनिरुतिष्ठन् adj. XI. 7 : 74. 3, XII. 10 : 100. 12
 अनुक्तो a variation of the सद्युक्तो XVIII. 23 : 370. 9 ; XXIII. 18 : 179. 3 ; XXVI. 32 : 318. 4.
 अनुष्ठा name of the ṛk T.S. IV. 1. 2. k, II. 13. 55. 4 — 'vedic authority,' equivalent to ब्राह्मणम्, XX. 16 : 33. 10, XXI. 22 : 109. 3, cp. al-o pr. sū I. 10 : 15. 15 ; cp. एतदनुष्ठ, किमनुष्ठ ।
 अनुपप XXVIII. 12 : 363. 4.
 अनुच्छिन्दन् part. II. 14 : 56. 11 ; XV. 3 : 207. 9 : अनुच्छिन्दप्रिवानु-क्रमश्च निषजद्विष आचारधर्मेत्यर्थः ।

- अनुष्टिप्थी VI. 12 : 169. 18.
 अनुत्तर्यम् absol. XVI. 16 : 262. 11.
 अनुदेष्टव्यतिष्ठतीना (viz. शौ.) XXIV. 31 : 217. 2 : चतायद्यत्र (var.
 यतायद्यत्र, भतायद्यत्र) करणादि सभ्यास्ये नव्यादभोजनदक्षिणायै वा ।
 अनुनिष्क्रमणं XXI. 11 : 89. 11. (cp. VI. 12 : 169. 15, where with
 T.S. VI. 1. 8. 1, we ought to read अनुनिष्क्रमणम्).
 अनुनिष्क्रामन्तरं XXIV. 24 : 209. 10 : 'more easy to be followed (to
 be stepped in).'
 अनुनिधायम् absol. XIV. 15 : 180. 8
 अनुनिर्वपणं XXIII. 16 : 176. 1.
 अनुपशान्तिं XV. 1 : 204. 6, XXIV. 14 : 198. 9.
 अनुपयामं XXVI. 15 : 294. 12. 'without the formula उपयाम-
 गृहीतांति.'
 अनुपरिहरणं XXI. 25 : 114. 11
 अनुपसारिषम् adv. IV. 6 : 117. 6. परिहरणं प्रति परिग्रहणं यथाशक्यम् ।
 अनुपशितं XXV. 3 : 232. 11
 अनुपौत्रं VII. 2 : 202. 8, VII. 7 : 211. 16 अनुपौत्रं श्रद्धामिव ।
 अनुपशक्यम् XXI. 20 : 107. 3, XXI. 22 : 109. 11, XXI. 23 : 111. 8.
 अनुपकारम् absol. to अनुपकारिणि, XVII. 24 : 303. 8 and probably
 XVII. 31 : 311. 1
 अनुपवपणं XXIII. 11 : 167. 12.
 अनुपवताच (?) XII. 15 : 109. 15, the viv in wantung.
 अनुपमतिं XXIV. 20 : 204. 14, XXIV. 29 : 214. 17. पूना पोर्चमासी ।
 अनुपपन्नं XVII. 29 : 378. 1
 अनुवर्तिन् XXIV. 33 : 220. 4
 अनुवाचनम् XXIII. 3 : 151. 16.
 अनुवेषं XV. 14 : 218. 10.
 अनुवाहारं XXVI. 7 : 281. 4.
 अनुवृत्तम् XXV. 30 : 264. 9.
 अनुपशक्यम् adv. XVII. 29 : 307. 15, 308. 10
 अनुपशान्तिं XXI. 10 : 87. 3.
 अनुपश्रव्या subst. XXI. 14 : 94. 12, XXIII. 11 : 160. 8.
 अनुपश्रवणं XXI. 2 : 71. 4
 अनुपश्रवति adv. XXVI. 21 : 301. 11.
 अनुपश्रवन्तम् VII. 17 : 229. 2 and often : अनुपश्रवन्तः श्रवन्तश्च यन्त्र ।
 अनुपश्रवन्तम् adv. XXIII. 18 : 277. 18; XXIII. 19 : 183. 3; XXV.
 16 : 247. 5, 8.

अनुसामिधेनि adv. XX. 3 : 9. 6 : 'in accordance with the (number of the) sāmīdhēni verses.'

अनुसन्ध्यम् adv. VI. 22 : 182. 2; VI. 24 : 183. 18; VI. 25 : 187. 1; X. 19 : 18. 1.

अनुसरणोप्रतिदृष्टीता (viz. बो.) XXIV. 31 : 217. 2.

अनुच VI. 10 : 106. 14. X. 12 : 11. 16 : अनुसिवावाचि शीषांखनूप्यानि (r. probably शीषेष, cp. Śāṅkh. śr. XVII. 2. 8) । अरवि-
साचाणि वाचाणि । शीषाणि वाचाणि । अनुप्यानि उपर्यभोभावेन व्यापितानि ।

अनूदेय XXIV. 13 : 197. 6 see crit. note.

अनैव XVIII. 48 : 403. 5 'without (at the end, the word) idā,' cp. ऐव ।

अनन II. 3 : 36. 8 'अननाः प्रविशद्देवताः । उपलीपनय इत्यन्ये । XXIV. 13 : 197. 8 . अननमननदेवं प्रत्यनदेवे संच्छद्देवमिति यावत् or अननवं गच्छति गृह्णसिधं गच्छति Venk ; प्रत्यन मतवान् Vi.

अन.पक्षम् adv. XI. 7, 76. 6 : अन.पक्षमेतां (sc. कादां) कृत्वा । पक्ष-
योर्मध्ये एतावधोऽसां कृत्वा ।

अनपरिक्रमिन् XXV. 6 : 234. 12; 235. 1 : अननमनधर्मावौ ।

अनरववाचिन् X. 33 : 30. 13 : नयान्नरववाचिणो हे कुवाञ्जनी भुञ्जति ।
निकृतापूर्णायानुवाया इचिशीतरपाशंसमीरे यथा हत प्रविमत्येका इचिचं
पार्श्वे एकाम् Viv ; अनरेव यथा वाञ्जनिपापनभूतहृदे कृत्वा भ तु उवाया
नदिः तथा भुञ्जति MS.—X. 48 : 48. 10 : अनः अववाच. विद्रमस्या-
सीत्यनरववाचौ MS. (= अन्विद्र-).—XIX. 4 : 422. 1.

अनराज्ञम् adv. IX. 11 : 280. 16 (आज्ञम् has apparently the
same function as the absol. अज्ञम्, cp. Āp. XV. 11. 8) :
अथैनमनराज्ञम् यथैवे परिधी सत्सृष्ट्वा सादयति । अथैनमनराज्ञम्प्रदेयं
मथमस्य परिधेर्यथान्तर्भवति तथा मसृष्ट्वा सादयति । cp. अवाज्ञम्,
अर्धाज्ञम्, वदिराज्ञम् ।

अनप्यस्य XXV. 24 : 235. 10 : अग्रिणेमे चापयथानन्तरमुप्यो गृह्णते
सो न्नप्यस्य ।

अनउपसक्त XXV. 28 : 262. 2, 4 . दीवाधामन्तं उपसदो यस्य सो न्न-
उपसक्तः ।

अनर्बद्विषमत्क XXV. 28 : 262. 3, 7 . दीवानो र्बन्धुपसदो र्बद्विषस्य सो
न्नर्बद्विषमत्क ।

अनर्बद्विर्विराज XXIV. 33 : 219. 14, 16, see under अनर्विराज ।

अनर्मियुन XXI. 1 : 69. 3; XXV. 1 : 227. 8.

अनर्बत VI. 27 : 189. 16 : अनराज्ञेषु उपपूजाप्राप्सन्ति ते न्नर्बता इत्युच्यते ।

अनर्वांस XVIII. 44 : 397. 2, 3; XVIII. 45 : 398. 7, 399. 8.

- अन्तर्विराज (viz. अन्तर्गम्यानम्) XXIV. 33 : 219. 13 : नयं प्रजामित्यादयो (T Br. I. 2. 1. 25 sq., Baudh. III. 14. 81. 16) विराज । वेधा भेदाः । ते मध्ये वा बहिर्वेभियतो वा । मयमेव विश्वपथि (in the following passage) । नित्यो मम नामेति (T.S. I. 5. 10. 1, Baudh. III. 13 : 83. 13) The antaryāñjam upasthānam thus consists of the upasthāna with the विराजक्रम enclosed by the नित्यः । cp. अन्तर्बहिर्विराज, बहिर्विराज ।
- अन्तर्दण्डम् part XX. 1 : 5. 11, XX. 5 : 15. 2, not explained by Bhavasyāmin or Śāyana.
- अन्तर्हित IX. 8 : 276. 18 · अन्तर्हिते परिचिते, cp IX. 13 : 284. 11.
- अन्तर्हितम् XI. 2 · 64. 9 ; XXV. 33 · 268. 12, 13.
- अन्तःकर्करम् adv X. 20 · 18. 13, X. 23 · 22. 7 ; XVII. 29 · 307. 15, etc.
- अन्तःशालम् adv VI. 30. 194. 11, XIV. 9. 167. 15. अन्तःशालम् प्राग्धे ।
- अन्तःशालीक XXVI. 28 · 312. 3
- अन्तश्चित XXIII. 7. 158. 9 चान्ति (sic).
- अन्तस्सन्ध्या XXX. 10. 404. 5 '(a square) enclosed by the cord' (Thibaut)
- अन्तस्याद् VI. 26. 187. 15, 188. 1 प्रादंशान्तस्यादान् प्रादेशान्तराशान् ।
- अन्तःसदसम् adv VI. 29. 193. 12
- अन्तःसादाकार (or अन्तःसा, thus probably better) XX. 5. 15. 5 ; XXIII. 15. 173. 9
- अन्त्यज (var अन्तज) II. 3. 36. 8 प्रत्यन्ते जाताः । श्वरपुच्छिन्दादिषु ।— XXIV. 13. 198. 1 प्रत्यन्तजान् or शूद्रा जनवान् । तन्ना (शूद्रायां) प्रकृत इत्यन्ये ।
- अन्नपत्नीया (viz. स्मिन्) X. 16. 15. 14, 17, XXII. 3. 120. 9 a piece of wood put on the fire with the mantra अन्नपत्नीः यश्च नो देहि (T.S. IV. 2. 3. a).
- अन्यतरनोत्तिराव XXVI. 12. 289. 4.
- अन्यतो-मद् VIII. 13. 252. 5 ; XXI. 23 : 111. 6 एकतो-मदमुपरिष्टान् ।
- ओषा मोद इवेति अस्य प्याने मदा मोद इवेति ।
- अन्यसाधारण XVII. 27 : 306. 5.
- अन्वाधेय adj. fem. XV. 1 : 205. 2 ; XV. 5 : 208. 18 ; XXVI. 10 : 285. 12, 14.
- अन्वारम् II. 21 : 67. 18 : अन्वारश्वे अनेन दर्शपूर्णमासावित्यन्वारम् । अन्वारम् अश्वीयवर्षः ।—XIV. 20 : 187. 3 : अन्तो अन्वारम् । यावत् अन्वारमते

जनेत्यन्तरो ज्वारत्यन्तरोऽन्तर्गः । प्रथमोऽन्तर्ग इत्यर्थः । (T.S. III. 5. 1)

see Baudh. II. 21 : 67. 18 sqq.

अन्तरोऽदि XX. 18 : 39. 9 ; 40. 13.

अन्तरोऽदि X. 31 : 29. 8 ; X. 39 : 38. 1 ; X. 46 : 46. 15, designation of the different mantras indicated in each passage;—XIV. 6 : 161. 12, 19 : पयसानामन्तरोऽदि viz. T.S. III. 2. 1. sqq.

अन्तिष्ठन् adv. IX. 17 : 292. 8 ; X. 19 : 18. 9.

अपरिचिंति XVIII. 38 : 359. 2, name of an eksha.

अपश्येत् subst. masc. XXVI. 21 : 301. 13 ; XXX. 11 : 403. 11.

अपश्येत् absol. XX. 12 : 26. 12 ; XX. 30 : 66. 8 ; XXII. 13 : 139. 8 ; XXIII. 13 : 171. 15.

अपदाति XV. 1 : 305. 6.

अपददन् XXIV. 38 : 225. 1.

अपनाम XXX. 11 : 403. 12 ; XXX. 12 : 406. 7 ; XXX. 13 : 407. 3, 5, = निषादि ।

अपरादि XXIV. 26 : 211. 5.

अपरादि VI. 9 : 165. 15 परिहृत्य अन्तमद्वयः । XXI. 10 : 88. 6 ; XXII. 3 : 121. 6 ; XXVI. 21 : 301. 10 : यथे मर्गं वर्जयित्वा अन्तमद्वयः MS ; stands for अपरिप्राय, cp. पर्याय, पर्याय ।

अपरादिपञ्च XXII. 8 : 120. 3.

अपरादि XXIV. 23 : 208. 3.

अपरादि XXVI. 17 : 296. 8.

अपरादि II. 5 : 39. 4 (meaning ?).

अपरादि X. 19 : 17. 12 ; 18. 2, 10 ; X. 35 : 32. 9 ; XVII. 28 : 306. 12 ; XIX. 1 : 416. 2 : not *istak* proper but *istak* ।

अपरादि XXIV. 19 : 204. 4.

अपरादि XIX. 8 : 429. 12, see crit. note.

अपरादि XXVIII. 4 : 352. 6, see crit. note

अपरादि XII. 8 : 97. 7 ; XXVI. 2 : 272. 8.

अपरादि VII. 16 : 223. 19 ; VII. 17 : 229. 9 and often ; अपरादिः अपरादिमौषायां वदा रज्जुर्गृहीतो धारवायां । अपरादि Ap.

अपरादि XIV. 3 : 156. 5 : अन्तमद्वयानां अपरादि । अन्तमद्वय इत्यादि (T.S. III. 1. 4. c—g) see Baudh. IV. 6 : 117. 6—9 ;—XIV. 5 : 160. 11 ; XXVI. 7 : 281. 1

अपरादि XXIV. 21 : 205. 11 : अपरादि Venk.

अपरादि VI. 30 : 195. 3 ; VII. 3 : 203. 14 ; VIII. 9 : 216. 11 ; XIV

- 7 · 163. 7, 17; 164. 8 sqq.; XVIII. 15 : 250 2; XXI. 17 : 100. 7 : विन्दुः or स्तोकः ।
- अशोथीम (a-stem) XIV. 20 : 187. 13, 14; XVIII. 25 : 359. 7; XXIV. 4 : 188. 4 sqq.
- अथय XXX. 9 : 403. 1; XXX. 10 : 404. 10; 404. 1; XXX. 11. 406. 1 : 'joining point.'
- अथयानवन्तु XXIV. 28 : 213. 9.
- अथनाथ V. 1 : 120. 10 : अथनाथे उच्यते इति हेम Kes.
- अप्रतिष्ठाया I. 4 : 6. 12.
- अप्रत XII 11 : 102 9, XVIII. 17 362. 20.
- अप्रत्ययतोहिन् XVIII. 2 : 344. 10.
- अप्रयत XXVII. 9 : 333 8 (see crit note); XXVIII. 11 : 382. 5.
- अप्रयत XI. 7 76. 7 : अननुज्ञाता ।
- अप्रयुक्त X 59 · 61. 11 : एकस्याप्रयुक्त भवति । अन्यथा सोमोकायाः प्राक् प्रस्तावात् ।
- अप्राकृत्य XVIII. 35 : 385 4, cp. प्राकृत्य ।
- अवृद्धीया XXV. 6 : 233 15
- अवृथोम (thus probably to be read with the Viv.) VIII. 17 : 258 12
- अवृथोमान् XXII. 21 145 15, XXIII 13 109 12.
- अवृथोका (i.e. अवृथका) XIX 10 431 1, 6.
- अत्राष्टय XVI. 33 279 1 6, XVI 34 279 13; XVI 35 · 281. 3, XVI. 36 281 6, XVII 30 309. 6, 9 : 'for which there is no brāhmaṇa,' 'not treated in the brāhmaṇa.'
- अभद्र XXV 5 232 11 (also pa sū 1 4 7 14) : न भयदे ।
मृदितकपाल न भवति ।
- अभिगर II. 3 37 1 प्रतिग्रहस्य स्मारयिता ।
- अभिपद्य XXVI. 9 284. 1
- अभिषेचनीयशिल्प XIV. 20 187 15 . अन्यानि लोहितोष्णीषादि ।
- अभिन्वज्ज XX. 20 : 43 6.
- अभितोऽवमर्षण X. 33 : 30. 6
- अभिदिदि VIII. 14 : 253. 15 (cp TS VI 6. 7. 2) : उपरिदानम् ।
- अभिद्वय XII. 8 : 97. 10; XXVI 2 272. 10.
- अभिनिवृत्ता (viz इष्टि) XIII. 1 . 119. 7, see XIV. 24 : 193. 17.
- अभिप्रयजन XXV. 31 : 264. 13.
- अभिप्रेक्ष्यत XVIII. 11 : 354. 14 sqq.
- अभिभूत III द्विरन्याभिभूतजन XVIII. 23 . 370 3-5.

- अभिभूति XIV. 4 : 157. 3, 158. 3 - an āhuti offered with the formulas अवेष्टाय वा, etc. (T.S. III. 1. 7. 1).
- अभिभयं masc. I. 17 : 25. 12, see under अपभयान् ।
- अभिवाद्य adj. XV. 1 : 201. 7.
- अभिहृदि XXVI. 11 : 279. 13.
- अभिषेक XII. 10 : 101. 10; XII. 11 : 102. 3. पात्रान् अभिषेकाद्यान् ।
- अभिषन्तारश्च XXVI. 9 : 283. 8 : अभिमुख्येनाविज्ञापयान्नादादप्रकरणाधी-
नत्वादित्यर्थः ।
- अभिषार्य adj. XV. 1 : 201. 8.
- अभिषिद्धार (thus, in one word, to be read) III. 27 : 99. 4.
- अभिषित XII. 2 : 87. 3 : अभिषितो रयः वर्णमिच्छन्तः किरण्यदिना वा ।
- अभिषोम XXI. 1 : 71. 1; XXI. 15 : 96. 1; XXII. 6 : 125. 10;
126. 1.
- अभीनाम्सु absol. XX. 18 : 39. 11 (see crit. note); XXIII. 19 :
181. 9
- अभीषु XX. 12 : 27. 6, see crit. note
- अभय ? III. 28 : 101. 10 . यद्य वा अभयं वषट्कारः स्याः । येयमानवषट्कार-
प्रवचनम् । उपर्युपरि वषट्कारः स्याः प्रयागादियु ।
- अभ्यञ्जन XVIII. 48 : 406. 9, 407. 1, name of an ekāha
- अभ्यर्थां XI. 5 : 71. 5; XIV. 14 : 178. 9; XVIII. 40 : 391. 7
(thus is probably to be read instead of 'धर्मा'); XX. 2 : 7.
19; 8 : 2, XXII. 11 : 133. 10 वषट् ।
- अभ्याकारम् absol. XX. 10 : 22. 8 अभ्याकारमिति ब्राह्मणे अन्वयात्पुन-
रुक्तैरेव समार्जनमिति Say.
- अभ्युदिता (viz. रतिः) XIII. 1 : 119. 7, see XIV. 24 : 194. 9.
- अभ्युदिवृष्टि XX. 1 : 5. 1.
- अभ्युदना (viz. रतिः) XIII. 1 : 119. 6 see XIII. 7 : 123. 21.
- अभ्युपाकारम् absol. XIV. 26 : 198. 2, XV. 6 : 211. 2; XV. 21 :
225. 8; 11; XV. 24 : 228. 12
- अभ्युष XV. 1 : 205. 2; XV. 11 : 210. 7, 11 corresponding with
उदूष of T. Br. III. 8. 4. 3 and Āp. XX. 3. 16 — XX. 6 : 17.
7; XX. 8 : 19. 16.
- अभाणुषाग्निं III. 13 : 83. 16; XVIII. 24 : 371. 16; XXIV. 33 :
219. 17; XXV. 29 : 263. 2.
- अभाजय XVIII. 25 : 373. 3, 5.
- अभात्यहीन II. 11 : 52. 6, 12; II. 13 : 55. 2; XXIX. 13 : 338. 8 :
यदेवा देवस्यैवमित्यादयः ।
- अग्रन्त्यपायिन् II. 20 : 66. 19; XXVIII. 8 : 356. 11.

- चर्ममपत्र XIV. 15 : 179. 6 : मेघरहितान्वहानि । न मविष्यन्ति मेघा इति ।—
XXVI. 9 : 283. 6 : मेघवर्जितम् ।
चयोद्वर्ग X. 18 : 16 19; 17. 2.
चरणे जुवाक्ये त्रयः X 53 : 56. 1 : ग्रन्थे सन्नेष चयय भुनियेत्यादि (Taitt.
Ār. IV. 25) —XII. 10 . 109. 9 भुनियेत्यादिना (Taitt. Ār.
IV. 24).
चरणे जुवाक्येन सन्नेष XXI. 21 . 108. 2 . भ्रूयः युवमं इत्यादिना (prob-
ably Taitt. Ār. IV. 21).
चरणपित्रा XVII. 1 . 283. 1; XVII. 3 285. 15; XVII 5 : 286.
14 : सन्ध्यावर्षे गौरोचनवर्षे वा तासवर्षे वा ।
चयं XII. 8 . 97 9 . चय्योः चययोजना उपयामार्हाः पयं दध्याश्च निष्पन्नमिति ।
चर्षवेहा VI 14 171 14; VI. 21 180. 2; VII. 5 : 205. 17,
VII. 10 231. 17, VIII 9 248 6 चर्षमाचम् ।
चर्षशोर्ष IV 5 115 17 दक्षिणमध्यचर्षशोर्षम् = equivalent to दक्षिणे
र्षमिरक्षि of Āp VII. 13 8.
चर्मकपाल IX 1 265. 4, 16 IX 3 268 4, X. 1 1. 4, 13; X.
3 5 1 ग्रन्थपामकपालानि Viv , नदीउल्लिखे विग्रह्यकपालस्य कपालानि
इत्यनं तानि । विग्रहपाममध्यगतानि वज्रानि त्रिवर्षेन ग्रहानि कपालानि
वा Kos
चर्म inacc. II 5 39 3
चर्तु XIV 4 156 15 (cp TS III 1 7 1) चर्तु चरणम् ।
चर्तु XXIV 1 185 14 चर्तुर्मा मन्वादीनाम् Viv and Venk.
चस्तकनीच XX 2 6 12, XX 20 44. 6, cp also p. sū I 1 . 3.
11 (thus to be read instead of चस्तकनीचे), II 5 9 1 (ed.
Raabe) The word is hitherto known only from the
grammarians (Pān V 4. 7).
चनजचित् XVII. 28 307. 4, XXX 13 407 1
चनकाश VII 8 213 17, VIII. 2 236. 16; VIII 11 : 248 11;
XIV 8 165 11, XXV 18 249 11. चनकाशेति । चनेच-
पोपलक्षितैर्मन्त्रैश्चरणमुपस्थानम्, TS III 2 3. 6—IX. 8 : 276.
14 Taitt. Ār. IV. 7 १-१०
चनमत्र XVII. 18 328. 11, 15; 329. 9; XVII 51 . 332. 5; XVII
52 . 333. 1; XVII 53 . 333 16; subst. from the verbal
root गम् निशेकरणे ?
चनपादजः XX, 6 : 16. 9; XXI. 8 : 82. 16 : चनपद्मपादजः ।
चन्य VIII. 17 : 258 12, cp. निम्न ।
चन्यमचय XXI. 2 : 71 9, XXI. 21 . 108 1.

अवप्रापय XXII. 12 : 134. 13; XXIII. 12 : 168. 6; XXV. 31 : 265. 8.

अवद्वय XXII. 4 : 121. 19; XXIII. 15 : 171. 2, 6.

अवधवन XX. 6 : 16. 16; 17. 4; XXIII. 4 : 154. 9; XXV. 9 : 237. 14; XXV. 31 : 264. 14 : nom. act. to अवधुनोति ।

अवनेष्टु XVII. 13 : 324. 11 (also grhyasūtra I. 2)

अवभृथ VIII. 19 : 239. 11; VIII. 20 : 261. 6 : अवभृथमवभृथाद्यानि वक्ष्यामादिति ।

अवभृथाङ्गति XXV. 24 : 257. 5.

अवरय XXIV. 12 : 195. 13, 196. 2 : वरयाभावः Venk.

अवशीर्षगव XXIV. 18 : 203. 2 : शीर्षं जीर्षं ददा Venk.

अवधुष्ट VII. 11 : 216. 18.

अवहन्ती nom. ag. fem. I. 6. 9. 20 : अवहननकर्त्री । पत्नी दासी वा । दासी विमष्टि पञ्चवहन्ति । विपरीतमित्येके Say.

अवाह्यनपिष्ट V 3 : 133. 8, IX. 1 : 265. 5, 17; IX 3 : 268. 4; X. 1 : 1. 4, 15; X. 5 : 5. 2. अवाह्यनपिष्टाः क्षुत्क्षयिष्ठाः Viv.; क्षुत्क्षयिष्ठाः Keś, अह्यनादपि क्षुत्क्षयिष्ठाः Ms.

अवाह्यनम् IX 4 : 270. 15; IX. 17 : 290. 16; X. 8 : 7. 20; X. 13 : 13. 6 (also pi. sū. I. 13. 18. 4) अवाह्यनं पिष्टा क्षुत्क्षयिष्य पिष्टा ।

अवान्तरकोश XXV. 8 : 283. 1.

अवान्तरदिशा fem. XV. 19 : 224. 5 (also Mastr. S. III. 14. 7 : 173. 12)

अवान्तरदोषा VI. 19 : 178. 12. अवान्तरदोषानुपपद्यन्ति । पूर्वदोषाया उपरि प्राप्यन्ति अन्त्यर्पणदिशतीति ।—VI. 31 : 196. 19; IX. 19 : 294. 4.

अवान्तरगम् X. 3 : 3. 1, 3 : दक्षिणैवान्तरगम् । पदान्तरानुत्पत्तिः Viv.; पदान्ते गम्यमानस्य द्वेषा विभक्तस्य इतिथार्थ इति वाच्यम् Ms.

अवान्तरैवा III. 18 : 90. 19; III. 28 : 102. 1, XIII 23 : 134. 5 : दोषद्वयं विनामिदम् ।

अविवाह Subst. pravaraśāśna 415. 9 and pas-sim.

अविशोष XIX. 10 : 431. 4.

अविध्वस्तारि or अद्वयं XXV. 5 : 232. 11 (cp. pi. sū. I. 3 : 7. 13), विप्रकृतद्वयं न भवति, see also the crit. note.

अवाहित II. 13 : 56. 11 : दुर्बला अवतीति ।

अवेष्टि in दिशामवेष्टि XII. 19 : 115. 6, XIII. 1 : 120. 2; XVIII. 5 : 317. 10; XVIII. 6 : 318. 14.

अवतिवजन् XXI. 21 : 108. 12. अवतिवज्जति प्रतिवचन (acc. i. वचनम्).

- अचवेन XXIV. 30 : 215. 13.
 अयापन XX. 1 : 5. 3, 4, 8; XX. 25 : 56. 15.
 अयापद्मा II. 3 : 36. 12; XXIV. 12 : 196. 3. अचिकन्नाहः ।
 अग्रज्यायसिन् IX. 20 : 297. 7.
 अग्रज्या XVII. 18 : 299. 3 'hunger,' also Aut. Br. VII. 15. 6.
 अग्रज्याश्चिह्नं II. 20 : 66. 19; XXVIII. 8 : 356. 11.
 अग्रजेजनी XV. 15 : 219. 13; XV. 31 : 237. 15; XV. 34 : 239. 14;
 XV. 35 : 240. 8, 10.
 अग्रपदिक II. 7 : 44. 10 = आहवनीय ।
 अग्रवज्र XV. 1 : 204. 13
 अष्टापदा XII. 14 : 107. 7, cp. अतुरपदाव ।
 अष्टापिस्तक (?) XXVI. 8 : 282. 13, cp. पिस्तकावन् and अष्टापू ।
 अष्टाष्ट XVII. 15 : 359. 16
 अष्टापू XIV. 14 : 177. 18. अष्टापूद्विरण्यम् अष्टापुस्तक विरण्यम्, cp. अष्टापिस्तक
 and पिस्तकावन्, the corresponding expression of the Ka-
 thaka = अष्टाष्टव्य विरण्यम् (XIII. 10 : 102. 7, 8).
 अक्षम् Subst. neutr. XV. 16 : 220. 6, XV. 19 : 221. 7, seems to
 be a kind of receptacle for food
 अम् (अम्भसि) c. अनु VIII. 16 : 257. 13 अम्भस्यमे प्रक्षिपन्ति मृगं, XV. 2 :
 206. 12.
 c. परि ण्व X. 57. 60. 10, XI. 7. 71. 10, XII. 10 : 101. 6;
 XVIII. 1 : 313. 13, etc
 c. परि नि IV. 1 : 114. 15 यावद्वर नावन्तीरेष प्रच्छादयति, VI
 27. 189. 7 अन्ववन्तिरिति कृता भूमिदमे न्यस्यति ।
 c. प्र XV. 29 : 223. 17 प्राग्य केमान् seems to be equivalent to
 विप्रत्य के ।
 c. प्रति मम् XXVI. 33 : 319. 7.
 अमरवृक्ष XXII. 3 : 119. 22 अमरवृक्षमभिवाद्य M.
 अमृत्पुत्र XXIII. 5 : 155. 13, 14
 अमृत्पुत्रावन XXIII. 7 : 158. 12, see crit. note.
 अमरकाल II. 13 : 83. 16. अमरकालो अनिधि । यावन्ति न दृश्यन्ते अपरस्य ।
 अमघ्नं II. 14 : 56. 7; XV. 3 : 207. 6; XVIII. 8 : 350. 12;
 अचलपत्न्य ।
 अमघ्नं VI. 28 : 191. 9, XX. 10 : 22. 12; XX. 28 : 63. 1 : मनुष्या
 यत्र न मघ्नन्ति तत्र । VII. 15 : 225. 13; अमघ्नं अभिष्मद्मघ्नमार्गं ।
 अमनोय II. 10 : 51. 6, 16 : अमनोययोग्यम् ।
 अमभिल XXIV. 8 : 192. 6.

अमनुदिनं XV. 6 : 210. 8; XV. 9 : 211. 8; XVIII. 5 : 317. 1; XVIII. 6 : 318. 6; XIX. 5. 121. 18; XXIV. 28 : 214. 2; XXV. 3 : 231. 8; XXVI. 1. 271. 9; for the meaning see the last citation, usually the Samvāda is the colloquy between the adhvaryu and the āgadhūa : I. 19 : 29. 6.

अमभिन्दन् VI. 26 : 188. 1

अमभिद्व V. 5 : 133. 14: विद्विष्ट ।

अभितप्तु XVIII. 29 : 377. 14.

अभिषय XV. 30 : 235. 9 (T.Br. III. 9. 6. 1).

अभौच XXV. 21 : 253. 11.

अक्षुपायिन् III. 13 : 83. 16, XVIII. 24 : 371. 8; XXIV. 33 : 219. 17, XXV. 29 : 263. 2.

अक्ष I 19 : 28. 1; XX. 25 : 53. 10

अन्निगर्भं XXVI. 8 : 283. 1

अनवरथार्थं XXV. 30 : 264. 2 . यवति वै वा ताष्टु नवनाभिनि (T.S. v. 4. 10. 3) दोषनिवृत्त्यर्थं पुनरिति ।

अद्वेष्टिनि XXIII. 13 : 174. 4.

अदीनविधिं XVIII. 51 : 411. 15.

अदीनमंतति XV. 18 : 223. 7; XV. 32 : 238. 6; XV. 36 : 241. 8; XVI. 3 : 247. 11, XXVI. 12 : 290. 4; XXVI. 13 : 290. 13; XXVI. 16 : 298. 8, XXVI. 25 : 307. 1; XXVI. 27 : 310. 8.

आ ।

आकुष्टं XXVI. 32 : 318. 1 आकुतस्थान निवृत्तम् ।

आकृष्टाच XVIII. 48 : 408. 10

आदीय XIV. 13 : 175. 1; XXIII. 11 : 160. 15, see crit. notes.

आदीयन् XVI. 16 : 262. 12—14, XVII. 18 : 298. 7; XXIII. 11 : 167. 1, 5; XXVI. 17 : 296. 11—14; equivalent to आद्यन् of the other texts

आमन्तु XXI. 10 : 87. 9: भिवज्जानीयम् ।

आग्निपावमान III. 8 : 76. 18; 77. 13, 14; III. 21 : 93. 18; XX. 20 : 45. 5 sqq.

आग्नीमीयमयन XIV. 27 : 199. 1

आवाठी (or •दि) XVI. 20 : 266. 9; XVI. 21 : 267. 9; 268. 2; XXVI. 17 : 297. 1.

- आचारपथ XX. 13-29 12.
 आच्छादन XX. 1 : 5. 9 : अभिमुखेन गमनम्, cp. द c. आच्छ ।
 आच्छेदन I. 2 : 2. 15 ; XX. 2 : 7. 16 ; 'the stubbles' equivalent to
 आलवः of Āp.—*nom. act. to आच्छिनन्ति* XX. 1 : 5. 13.
 आश्वमेध X 27 : 26. 1, 10 ; X 50 : 51. 15 ; X. 51 : 53 18 ; 54
 4, XXII 9 : 131. 8, see पयःश्रोच ।
 आश्वमेध XVIII. 32-382. 6 ; XVIII. 33-382. 15.
 आश्वमेधिका XXIV. 36 : 222. 11 : आश्वमेधम् ।
 आश्विन XVIII. 48-406 9 ; 407. 1, name of an ekāha.
 आश्विनम् IX. 11 : 60-18, 281 2, 1. तयान्नराश्विनम् and तयैवान्नराश्विनम् ।
 आश्विनम् XI 6 : 73. 5 ; XII 7. 95. 15-सर्वमाश्विनयुज्यते । आश्विनम् ।
 अश्वान्ने चक्रभारवार्धं गृह्णन्ति । गृह्णन् गृह्णन् युज्यते । तथा विभिन्नभिः
 शकटानि गृह्णीष्वदे ।
 आदित्यानामपन XVI. 16-202. 13.
 आधपन XXIII 6-157. 6.
 आधातु XXII 19-143 11
 आधातु plur XIV 12-173 12 designation of the formulas T S.
 III 3 3. d—p, smg XVI 3-248. 11, cp Dathy. IX. 1 3
 आधि XXII 7-127 6 आधिमाधीयते क्षयते इत्याधिः क्षुत्तमिष्टकाद-
 उपदधात् । यदा क्षयते तदा उपदधादिति यावत् । cp perhaps उपधि ।
 आनन्दिन XVIII 29-378. 9, 379. 2.
 आपरह्वाणिक XXI. 9 : 86. 7, XXI. 19-103. 6.
 आभिरुच्य XXIV 6-189. 17, 190 2 आभिरुच्येव वा । आभिरुच्यः समर्थः । तस्य
 भाव आभिरुच्य सामर्थ्यं लिङ्गमिति यावत् Venk., सम्बन्धिवाभिरुच्यम् Viv
 आभागिन VI 26-188. 4 ; VI 29-193. 7, IX. 1-203. 14 ; IX.
 5-271. 14 399., X 1-1. 13 : उज्ज्वल गोभायुक्तम् Viv ; प्रकाम-
 वन्तम् Ms.
 आसधदिनम् adv XVII. 39-319 3
 आसपला XIII 37-145 13.
 आसाल्य II. 8 : 46 9 ; II 12-52 6 ; XXIV 22-207. 2, 4-
 लौकिकाग्निः ।
 आभावसुख XVIII. 44 : 397. 12- 'from Amāvaṣṭu.'
 आनुकुम्भिक (?) XV. 18-222. 11, cp. Āp. XX. 7. 8.
 आश्वमेधी (viz. वाक्) XVIII. 42-394 13.
 आयतिगव II. 14 : 56 5 : आयति गानो यक्षिन्कामे वदायतिगवम् । निष्ठुप्रभृति-
 तान् (cp. gana निष्ठु) अजयीभावनात् प्रकम् ।
 आयव XVIII. 44 : 397. 10 'from Āyu.'

- आधानन nom. act. to आधानयति XX 11 : 25. 7; XXI. 19 : 105. 3; XXI. 24 : 112. 10, XXII. 8 : 128. 1; XXII. 10 : 132. 3; XXII. 15 : 138. 6 : आपनम् ।
- आदशकेतुक XIX. 10 : 431. 1; 435. 4.
- आर्तिज XXIV. 16 : 200. 11 : आर्तिः उपवर्ति आर्तिप्रयुक्तानि आर्तिप्रीतिनपुंसकमन्त्रानि Venk.
- आर्तिष्टि XII. 1. 119. 6 : आर्तिष्टय प्रायश्चित्ताद्याः ।
- आवापयिष XXVI. 10 : 285. 12 : अवधायार्थः ।
- आवाजय XXII. 5 : 124. 14 : प्राचीं पीनीं पीत्वा पुनः प्रत्यानीय प्राचीं पुनस्तथैव आवाजयौ वनेर्मन्त्रयंस्तु ।
- आवापज XXIV. 3. 187. 2 : आवापजानि भेदेन छानानि Viv. ; आवापजान्या-
धनिजन्यानि आपयन्नीयाहानि । कानि चिदिनि टेषः Venk.
- आविद् XII. 9 : 99. 13, name of the formulas T.S. I. 8. 12. g.
- आविष्ट XII. 2 : 87. 4, seems to be the counterpart of अन्त्यक ।
- आव्य XIV 10. 170. 1 : आव्यम् अवर्षं देहे रचयौय आधिः, cp. T.S. III. 2. 9. 4 and II. 2. 6. 3.
- आवयन IV. 1 : 108. 4; XXIV. 8 : 101. 8.
- आवयनज XXVI 23. 304. 1 : an offering with the formula वनस्पदे मन्त्रवदः (T.S. I. 3. 5. h) on the आवयनम्, cp. IV. 1. 108. 3.
- आवय V. 13 : 147. 4; V. 14 : 149. 1; X. 7 : 7. 11; X. 10 : 9. 13; XX. 12. 27. 1; XXI. 2 : 71. 4.
- आवातनिक XXVII 9 : 333. 4 (cp. Taitt. Ār. I. 8. 7) : a kind of vermin.
- आवापप्रतिगतिन् XIV. 10 : 107. 7 : आवापप्रविष्टौ च ह्यादिति । पूर्वव्याख्यात-
मन्त्रप्रतिगतिः आवाप पूर्वस्य पश्यते व्रजकः तदाकाले कुर्यात् (sic).
- आग्निरोजनयनम् XIV. 9 : 169. 3 (T.S. III. 7. 8. a-m), see Baudh. VIII. 10. 247. 11.
- आग्निम् XXIV. 1 : 186. 17 ; as an example the Viv. cites : बर्हिषोऽव
देवयज्या प्रश्नावान्यायाम् (T.S. I. 6. 4. 1).
- आग्नीषेध VI. 25 : 185. 15.
- आग्नी-धंयोजन XXV. 6 : 231. 5.
- आग्र्यक XXVI. 11. 288. 1.
- आग्र्यविष्ट XV. 30 : 235. 6; XXVI. 11 : 288. 1.
- आवाधिष (2) XXI. 7 : 80. 3.
- आविन XXVI. 10. 285. 3, a measure of distance.
- आवह, see अवरावह ।

- आसन्न VII. 1 : 201 8; XIV. 4 : 156 17; XXVI. 7 : 281. 5, an offering with the formula आसन्नान्ना (T.S. III. 1. 7. 1).
 आसन्न XI. 1 . 63. 6, equivalent, to उपपुष्ट ।
 आसन्नग्रीति V. 15 : 150. ■ : आसन्नपादेन ग्रीतिर्यज्ञं नदासन्नग्रीति ।
 आसन्नं XXI. 7 : 80. 4
 आसन्नं XXV. 27 : 260. 4. *sqq.* : द्वितीयाहारनिमित्तम् ।
 आसन्नं XXIV. 31 : 217. 1 : आसन्नः (ग्रीः) । आसन्नश्चीना (thus both copies of the Viv.); अग्निश्चीनो ।
 आसन्नं XXIV. 4 : 187. 14; a kind of *pākayajña* : यजुना दत्त्वा आदीयते ■ आसन्नं उपपन्नमादि Viv.; आसन्नः । ज्वने दीयते आदीयते यत् स आसन्नः । उपसर्गवादाद्वादिह्यर्थस्तथा । होमदानात्मकः कर्त्तव्येय आसन्न इत्यर्थः Venk.
 आसन्ननिपाद् IV. 3 : 111. 14; X. 52 54. 17 : आसन्ननियोगं कृत्वा । जलपिबन् ।

द्व ।

- द्व ० आसन्न (sic) I 1 1. 7, XXIV 23 207. 8 एवंशाखामाच्छेति । आभिमुख्येन एवंशाखां गच्छति आसन्नं वा । आकारं प्रकाशयति इति चेद्विन् । आभिमुख्यार्थत्वादाश्चैत्याश्रयत्वादाभिमुख्येनासन्नं दृश्यतीत्यर्थः । इतिरश्चैत्यादिषु मोक्षय विवक्षितं मर्यादार्था वा । आशाखाया गन्तव्यमित्यर्थप्रामिति वेदनदूरत्वेऽपि न प्रतिनिधिरिति ।
 ■ उप-अग्नि I 20 30. 14 III 13 83. 17; III. 21 93. 6 and often
 ■ अपि XIV 14 177. 5 . अपियन्तम् । जी गच्छन्तम् 'to cover.'
 ० अग्नि-परि IX. 17 200 18.
 ० द्वि VIII 4 . 238. 16 आयावप एव वेति । भिद्यन् इत्यर्थः 'there is a difference'
 वेद्यन् IV. 1 107. 6, IV. ■ 122 2, 15, XI 5 . 70. 12; XV 31 . 236. 15; XVI. 20 : 267 6; XVI. 21 . 268 4; XX. 29 : 64. 7; XXV. 23 : 254. 12; XXV. 32 : 265. 12 : इदं कृदिका वेदलो । खला फलका; cp. इदमन् of the Śatap Brāhmaṇa.
 वेदाश्च XVII. 52 : 332. 6; XXIII. 17 177. 15 . ■ *kāmya darsa-pūrnāmāsa*.
 वेदाश्च IV. 8 : 122. 12 : वेदापात्रम् ।
 वेदोपपन्न adj. I. 18 : 26. 20 . वेदोपपन्नयेति द्विगुणितोपपन्नं पात्रम् Śāy.; equivalent to वेदापात्रम् ।

इदोपपन्न XII. 16 : 110. 8.

इष्ट XVII. 31 : 309. 15; XVII. 32 : 311. 3 : इष्टं घटाधारक
इष्टमिष्टलाकारम् ।

इत्यगोच VI. 5 : 161. 14.

इदानीनाम XXVI. 24 : 306. 8.

इष्ट c. उप I 8 : 12. 5; V. 1 : 129. 4.

इन्द्रघोषवन् IV 2 : 110. 11, 15; XXIV. 36 : 222. 14, cp. IV.
3 : 110. 17.

इन्द्रतुरीय XII. 4 : 89. 14; XXVI. 3 : 274. 80.

इन्द्रवज्र XVIII 36 : 386. 8; XVIII. 48. 405. 17 (twice men-
tioned !): name of an ekāha.

इन्द्रवज्र XVIII 14 : 348. 9; XXIII. 18 : 178. 15; XXVI. 31 :
316. 5 : name of an ekāha.

इन्द्रसौम XVI. 35 : 280. 15.

इन्द्रस्यार्ध XXVI 31 : 316. 4

इन्द्रान्योऽ कुलाय XXVI. 32 : 318. 9.

इन्द्रावस XV. 14 218 11; XV. 19 : 224. 4; XV. 22 : 225.
18; 226. 1, 4.

इन्द्राभिहार XXIV. 9 : 102. 14, see यदभिहार ।

इष्ट XVIII 36 386 5 name of an ekāha.

इष्टमित (2) XV. 37 : 242. 6.

इष्टकावत् adv. XXII. 8 : 129. 4.

इष्टकोत्त XXII. 2 : 110. 7. इष्टकोत्तमिष्टकावत् इष्टितम् इन्द्रवज्रवज्रवत् वा MS

इष्टं XIV. 4 : 146. 14, 15, XXVI. 7 : 281. 2 (cp. T.S. III. 1. 7.
1): इष्टं वा इति : इष्टं इति इति । अत्रात्तरेषां काष्ठमित्यने ।
उत्तुमिति ।

इष्टिपथ XXIII. 1 : 247. 5.

ई ।

ईष्ट c. परा causa. IV. 4 : 113. 11.

c. इष्ट with instrum. VIII. 13 : 251. 17 : इष्टा इष्टा इष्टा इष्टा
कुला आगतो इष्टोति ।

ईष्ट VI. 12 : 169. 15; XXI. 9 : 84. 12.

ईष्टा XXX. 1 : 359. 4, name of a measure.

उ ।

उक्तमग्रेष XXV. 18 : 219. 10.

उष्णविषयः XXI. 19 : 103. 8 sqq.; XXV. 23 : 254. 15.

उत् ०. प्रति I. 13 · 19. 18

उत्तरेषु XVIII. 10 : 391. 2, 7 (also in the Śatap. Br.).

उष्णान्दी X. 12 · 11. 15.

उषः XV. 5 : 209. 11 and elsewhere; XXI. 10 : 86. 15, sq.;
XXVI. 10 : 286. 2.

उषार (in प्राङ्पार) II. 20 : 67. 1.

उष्णेष्वीयः XXIV. 15 · 199. 10 उष्णेष्वार्षः Viv., प्रक्षौद्रोष्णेष्वं ममिध
अभ्यासावाभीयन् इत्युष्णेष्वार्षमर्द्धेन ममिदाधानान् उषवे । ममिदाधानान्
एको वक्षोदनप्रकार इत्यर्थः Venk

उच्छ्रायी VIII. 19 · 259. 11; X. 27 · 25 · 18, XV. 17 : 222. 5 :
उच्छ्रायी कटे Viv , उच्छ्रायते जलस्युच्छ्रायी आपादिः MS.

उल्का VII. 4 · 203. 20 · उल्काग्नेनि प्रकार मण्डति ।

उल्की X 9 9 1, see crit. note.

उल्बदनः XXI 5 78 1

उत्तपनीय (viz. क्षतिः) II 7 44 2, II 13 34 16; XVIII. 8 :
350 7, XVIII 16 361 8, XVIII 40 391. 5, XXIV.
8 191 12 कपाळादिमृतापज Viv , कपाळाग्नौ दर्भमुष्टिमादीय नमिप्रग्नौ
मुष्टिमादौष्य इतोयमुष्टिमाग्रावुत्तपनीयांश्च औध्मेदिचं जुडयादिति
Venk , cp pi 5ū I 2. 6 10

उत्तरतः सेविन् XXV 21 259 2.

उत्तरदण्डः XXII. 1 117 14 Ms, after the words of X. 3 : 3.
10 तदुपरिष्टाद्व्याजिने निभाय, continues उत्तरदण्डमिति घेषः । इय
वै क्षयाग्निमसौ पुष्करपर्णमाभ्यामैवैवमुभयतः परिष्टकालीति दर्शनात् (T.S.
V 1. 4 3) । इयं सूत्रपक्षोपन्यास उत्तरदण्डत्वानुमादनाय । तथा च पुष्कर-
पर्णान्तरदण्डश्च मृत्सृष्टातीति सूत्र बोधायनस्य यथावन्नेव मृत्सृष्टीयादिति
मालौकि । यथोत्पन्नं त्वत्तिसमयं यथा क्षिप्तं तथा मृत्सृष्टीयात् । अथर-
दण्डेनेति याक् ।

उत्तरयुगः XX. 26 · 57. 1, XXX. 1 389. 4, designation of a
measure.

उत्तरर्धः XX. 7 : 18. 7 : अर्धं विग्रसनप्रदम् Sāy.; equivalent to
अधरलोम ।

उत्तरहृक्कन् IX. 17 · 292. 3; X. 32 : 30. 1; X. 33 · 30. 4 : उत्तर-
हृक्कायम् उपरिर्नक्षाम् ।

- अक्षरवर्ग XII. 12 : 104. 2; XIII. 38 : 146. 9; XXIII. 3 : 152.
 1 : अक्षराक्ष 1
 अक्षरा मतिः XXV. 13 : 243. 5; XXV. 19 : 250. 15.
 अक्षरासङ्ग XVII. 41 : 321. 5
 अक्षुष I. 0 : 9 14 अक्षुष Sāy.
 अक्षितकाल XXIV. 12 : 193. 9; XXV. 4 : 231. 14 : प्राप्ताकाल Vcñk.
 अक्षुष XVII. 30 : 309. 7, 9.
 अक्षुषिदामयन XVII. 23 : 301 7.
 अक्षुष XVII. 31 : 310. 10 अक्षुषवये ।
 अक्षुषाक्षि III 29 : 103. 7 : अक्षुषाक्ष ।
 अक्षुषः VI. 26 : 187. 12, see प्राक्षुष ।
 अक्षुषाक्षता VI. 29 : 193. 14 (read here also अक्षुषता instead of
 अक्षुषाक्षता); VII. 8 : 214. 3; VII. 10 : 216. 4; VII. 11 :
 210. 10, 17; 217. 6.
 अक्षुष VI. 34 : 198. 19; 209. 4; VII. 6 : 208. 3; VII. 7 : 212.
 4; VIII. 9 : 245. 14; VIII. 10 : 247. 7; XXV. 18 : 248.
 18, 249. 2 : अक्षुषान् अक्षुषान् ।
 अक्षुष I. 3 : 5 11
 अक्षुष XXV. 18 : 249. 4.
 अक्षुषाक्षन् XXIII 5 . 155 11, see crit. note
 अक्षुषीय XIV. 21 : 190. 8 : अक्षुषीयस्य (viz. अक्षुषि) T.S. III.
 5. 5. g) see Baudh. VIII. 21 : 262. 14.
 अक्षुषीय XIV. 21 . 189. 19 . अक्षुषीयस्य (T.S. III. 5. 4. 3-4)
 see Baudh. VIII 22 . 263. 3.—XXIII. 12 : 109. 7.
 अक्षुषीयस्य XXIII 7 : 159. 11.
 अक्षुषीय XX. 28 : 63. 5; XXI 8 : 83. 9; XXI. 23 : 112. 4
 अक्षुषीय XXI. 22 : 110. 4.
 अक्षुषीय XXI. 11 : 89. 7.
 अक्षुषीयस्य XXI. 15 : 97. 3, 5; XXI. 18 : 102. 13, 15.
 अक्षुषीय XX. 11 : 25. 1.
 अक्षुषीय XXI. 7 . 80. 4, see crit. note.
 अक्षुष XXVII. 2 : 324. 8.
 अक्षुषीय VI. 10 : 166. 10; 167. 11; VI. 21 . 184. 2 : अक्षुषीय
 फलकक्षुषीय Kcs.
 अक्षुषीय XIV. 21 : 190. 8 : अक्षुषीयस्य अक्षुषीयस्य (T.S. III. 5. 5.
 c, d) see Baudh. VIII. 10 : 246. 14.
 अक्षुषीय XXIII. 10 . 183. 1; XXVI. 8 : 282. 6 : name of an ekah.

उद्यस्त्राम XVI 28 : 274. 1 : XXIII. 12. 168 10; XXVI. 20 : 300. 11.

उद्योयमानसूत XXV. 22 : 251. 2.

उपकार XV. 18 : 223. 14, cp. Āp. XV. 18. 13.

उपघात XXVI. 32 : 316. 13 : आधिरन्नादुपघातान्। अनाक्षा एतद्विचिष्ट-
मित्यादि (XVIII. 20 : 367. 5) ऐतद्यादेव। तानदपवादः। उपचन्यते
प्रकृतः क्रमो देन वैकृतेन स उपघातः।

उपचारतः XI. 4 : 69. 5 : आद्येय उपचारतः। आदातुपचारणीयं स उपचारो
विगिन्यते आद्येयमेवाभ्यर्चुरित्यादि, XV 28 : 232. 4; XVII 14 :
295 13. न्यायार्थकस्येति (cp. Pān. V. 3 7) निवारणभीषचारी भवति
इति यो भवतीति यावन् Ms.

उपदोष XXIV. 20 : 214. 5 अग्रिहोषार्थं ध्याया दुग्धा पुनरित्येव दुग्धम्।

उपधान in दुग्धोपधान XVII. 39 317 4

उपधानरक्षु XXVI 5 278. 10, XXVI 10 285. 15 : उपधानरक्षुरारक्षं
विमानस्य।

उपधि I. 8 : 11 18 उपधिः कौषधेन सधमद्वयपूर्वार्धं ऋधधं सधमिधध-
मित्यर्थः Say

उपनिषद्वय XXI 12 90 13.

उपनिषाधम् absol XXI 20 206 1 उपनिषाद्योपनिषाद्य।

उपनिषयन XXI 6 78 10; XX 20 60. 5, XXI 12 : 89. 17,
XXII 4 123 6, XXII 6 124 3, XXII 16 140. 3.

उपनिषद् XVII. 21 301 2

उपन्युत्तवभार XVII 17 297 6.

उपपक्ष XVII 40 319 15, XVII 41 321 6, equivalent
to गीदान ?

उपपातक XXVIII. 1 : 344 13.

उपलोचन XXII. 6 : 123. 14.

उपयमन adj., fem श्री II. 17 : 62. 2; IV. 2. 109. 11; X. 51 :
53. 2, 14 उपयम्यते प्रियार्थिभिः (सद्भिः) आचक्षित इति। पुनरेव प्रत्ययनेम-
धारणार्थम्।

उपयमनीहार XXV. 2 229. 1.

उपयाम subst masc. XI. 1 : 63 7; XI. 3 : 67. 4, 8 : उपयामान-
कृतकालान् (?).

उपरिहास्त्राहाहति XXIV 36 : 223. 3.

उपरिहास्य XXVI. 4 : 276. 6

उपयंहे III. 10 : 79. 18; VII. 6 : 208. 3; VII. 7 : 211. 18; VII.
13 : 229 9, 10; VIII. 2 : 235 14; XXV. 17 : 247. 13.

उपनम्बि XXX. 1 : 391 3.

उपनमद्यगवि. XXIV. 15 : 199. 9 : गोपिह्यज्ञ Veñk., cp. II. 8

उपन्याहरण II. 1 : 34. 1 : आरिष्टिनस्य कर्मण आरक्षममौषे वचनम् ।

उपन्युपम् XIV. 30 : 203 11; XX. 1 : 3. 2 : उप सर्वादि ।

उपपुत्र्य XXX. 6 : 398. 12 sqq., cp. पचोपपन्न ।

उपपन्न XXIII. 3 : 152. 4 see crit. note.

उपपन्नय adj. ('subsidiary, supplementary') IX. 5 : 272. 4 : IX.

15 : 286. 15; XV. 14 : 218 8; XV. 15 : 219. 16; XV. 23 :

226 14; 227. 9; XVII. 11 : 292. 2; XVII. 13 : 294. 16;

XVII. 14 : 295. 8 : एकादशयूपानां यमौषे य इति च उपपन्नयः Ms.;

XXIII. 14 : 172. 3, 6; XXVI. 24 : 305. 7.

उपपन्नयम् absol. VI. 13 : 170. 3.

उपपन्नाधान XXIV. 31 : 216. 14 लल्लनम् ।

उपपन्नासम् absol. IX. 8 : 276. 7 : उपपन्नासमुन्मृकानि । पत्तिनान्मुकानि

पुन पुनः प्रक्षिपन् ।

उपपत्तिन्मन् (viz. वन्त्र) XXVII. 11 : 336 5.

उपपत्त्या subst fem. VI. 6 : 163. 3 : पत्तिपौनानुपपत्त्यानेति । पत्तिपौना-
नागतानां प्राप्तिश्चानानुपपत्त्यानुपपत्त्यानेति । तैः पञ्च मन्त्रैश्चैतत् इत्यर्थः ।

उपपत्त्यान् mass. I 17 : 25 22 . पुत्रिद्विनिर्देशाच्चात्पद्यः । केषांश्चित्प्रातः समान-
मोपपत्त्यान् . समानाभिपद्यन् इति । अस्मिन् प्राते समान उपपत्त्यानो मन्त्रो यस्य
पुरोडाशस्येति । एव समानाभिपद्यन् इति समानप्रत्ययश्च इति च Sāy

उपपत्त्यान् XV 14 218. 7, XV. 22 220. 10; XVII. 12 : 293.

9; XXVI. 23 : 304 6, XXVI. 24 : 305. 9, 10 : उपपत्त्यानौ

अग्निहोत्रमौपद्यन्तिनौ इतिशोभते सूचते MS

उपपद्य VI. 18 : 177. 18 and often . देवपद्यमिह । सर्वेषामध्वन्योदीनाम-
ध्वन्युपपद्यस्येत्यादि कर्मनामधेयेनोपपद्यमिह ।

उपपद्य XVIII. 28 : 376 3, name of an ekāha; also XVI. 3 :
277. 10† the reading of XXI. 20 : 106. 7 is uncertain.

उपपद्या (?) XVIII. 46 : 402. 5; instead of उपपद्या चास r. perhaps :
उपपद्यास; in this case the word is उपपद्यिन्; the meaning
is आर ।

उपाध्यायम् absol. to उपाध्याय मधुमति VII. 17 : 228. 12.

उपाध्यायनयोः योरनुमन्त्रणम् XIV. 10 : 171. 5 (T.S. III. 2 10. l, m),
see Baudh. VII. 5 : 207. 8 and VII. 6 : 209. 6.

उपाकरण VII. 8 : 213. 1; VIII. 2 : 236. 9; VIII. 11 : 284.

4; XIV. 11 : 172. 17 : designation of the formulas T.S.

III. 3. 2. a; XIV. 3 : 166. 4 : पञ्चावमुपाकरणस्य (क्रिया) प्रजापदे-

आयमाना इत्यादि (T.S. III. 1. 4. a, b) see Baudh. IV. 5. 115. 5.

उपाकरणीय XIV. 14 : 177. 9; XIV. 15 : 179. 9; XXIII. 6 : 167. 17. the two rks are again T.S. III. 1. 4 a, b

उपाघ्नन masc. VI. 24 : 185. 5.

उपाधाय्यपूर्व्य XIII. 20 : 131. 5, 9, XXVI. 5 : 278. 8; पार्श्वो-
दत्तयोर्वा रत्नानि वा नीलानि वा सूत्राणि नमस्तु बह्वक्षम् ।

उपाधिमननकाक्ष XIII. 1 : 119. 6; *काक्षाः । उपाधिसनीयकान्ताः ।

उपोत्तरेण. adv. XXVI. 21 : 301. 12

उपोदन nom. act. to उप-जदति XX. 6 : 17. 6, XX. 7 : 17. 14;
XX. 16 : 35. 10, XXV. 31 : 264. 15.

उपासन nom. act. to उपास्यति XIV. 15 : 179. 18 उपासने वर्द्धिदपास्यति
इयिष्या मय्यक्ष पाद्वेति, see Baudh. IV. 6 : 117. 16;—XXIV
14 : 198. 14 उत्तरतो द्विरप्यम्यक्षमुपास्यतीति, see Baudh. 11
16 : 61. 3

उपासनवन्त VIIII. 12 : 251. 1 उपासनवन्त । उपास्यन् इत्युपासन उपोदास-
वप्या वक्ष्यमाणा ग्रामान्मेनीषन्ते । ते मय्यक्ष ।

उज्ज ० प्रति IX. 5 : 272. 13 प्रत्युज्जति वगलम् । वगलं कर्करमपि (r कर्क० ?)
कटेन घटयति VII. वेद्युकटेमाच्छादयति । कटादिना वामागिष्टं शाद-
यति Kes.

उभयतःप्रउत XVII. 28 : 307. 9, XXX. 15 : 408. 1

उभयतश्च VII. 13 : 220. 14, 17, VIIII. 15 : 225. 5, 7, XXI
15 : 98. 6, XXV. 17 : 247. 11

उभयतोऽतिरात्र XXVI. 12 : 269. 3, 4

उभयतोऽभिपत्तन (?) XVIII. 40 : 391. 4, 7

उभयतो मद् (-मीद) VIIII. 13 : 262. 7, VIIII. 15 : 255. 14, XVII.
4 : 285. 20, XXI. 23 : 112. 6

उभयनीत XXIII. 16 : 174. 12 सोमवानी विरक्तश्च (r अतिरिक्तश्च ?), नीत
is apparently part. from ज्ञेति ।

उभयश्च XXV. 22 : 174. 12

उभाकाष्ट्यक्षवच (?) XII. 2 : 87. 3, see crit. note.

उर्वन्मि in उर्वन्मिमान XXIV. 25 : 210. 2 (with उ०, not ऊ० as Āp.
XVI. 13 : 6), see crit. note.

उवक्ष (or ऊ० ?) II. 5 : 39. 11; 40. 5, meaning !

उलूकी IX. 18 : 293. 6

उल्लक्षवृष्ट XXIII. 12 : 269. 1.

उल्लक्षप्रथम IV. 6 : 117. 10; उल्लक्षप्रथमोऽभिपत्तनः कना

उष् c अभि-उष XIV. 26 : 198. 8.

c. परि-उष XX. 31 : 67. 18.

उषसा XXI. 12 : 90. 1, name of the Soma-plant, cp. उम्ना
Sat. Br.

उषष्टु XI. 1 : 63. 6.

उष्याप XXVI. 7 : 281. 3 : दुर्वा वा उष्यकं वा ।

उष्य nom act. to उष्यति XXI. 20 : 115. 8.

उष्य् XXI. 26 : 115. 8 : उष्येत् । उष्यन्द्वाभिदधान् ।

ऊ ।

ऊतीकस्त्रम् IX. 1 : 265. 4, 10 ; IX. 2 : 267. 6 : पूर्तीकस्त्रम् शून्तदूर्वा वा ।

ऊर्ध्वेति X. 20 : 18. 20 ; X. 26 : 25. 13 : ऊर्ध्वताः शर्करा मन्त्रमुधार्य
सर्वांस्तुहति ।

ऊर्ध्वस्त्रम् IX. 11 : 281. 5, cp. अन्तरास्त्रम् ।

ऊर्मिकारम् VIII. 9 : 246. 13 ऊर्ध्वपूर्मिकारमविधिदम् । ऊर्मिर्यथा मभवति न
विच्यते च सोमो वहिस्तथादति ।

ऊ c. अभि-ति XV. 19 : 224. 2

o. अनु-ति X. 20 : 19. 2, 4 ; X. 26 : 25. 15 ; XIX. 2 : 417.
2, 4. अनुसूहति । संभारान् शर्करास्त्रानि प्रकीर्य धर्मं करोति ।

o. प्रति-ति XXVI. 15 : 293. 3. प्रतियुवासः । प्रतियुर्ध्वं प्रत्यह
विभक्तं करिष्याम ।

ऊ ।

ऊजोष VII. 6 : 208. 10 : ऊजोष विद्विषम् ।

ऊतपय XVIII. 32 : 381. 14.

ऊतायु III. 14 : 84. 14 : ऊतायुः अविमह यज्ञमिच्छन्तः ।

ऊतुदीक्षा XV. 13 : 217. 17, III, 20 ; XV. 20 : 224. 16.

ऊतुदेवत XXV. 21 : 253. 5.

ऊतुपर्यायम् adv XV. 38 : 244. 2.

ऊतुपय XV. 38 : 244. 2 ; XXVI. 11 : 288. 12.

ऊतुदतिक्रम XXVIII. 1 : 344. 12 ; XXVIII. 2 : 347. 13.

ऊतुधन XVIII. 4 : 346. 13.

ऊतेष्व XXIII. 15 : 173. 9.

ऊतेस्तापाकार XX. 5 : 15. 4 ; XXIII. 15 : 173. 8.

अदिपुनराधेय (thus to be read) III. 3. 71. 11 : अद्वायम् । अतोनीति वाक्येष्वान् ।

अथम् X. 5. 6. 2; X. 6 : 6. 8 sqq. and often in praśna X; XXII 2. 119 5; XXII. 7 : 127. 3; XXX. 0 : 399. 4, a kind of istakā : अथमेष्टकाः उत्तमप्रकारा उपरि अथमाकार इत्या ।

अथिनामधेय (†) XXIV. 38 : 224. 16.

ए ।

एकमण XXVI 32 : 317. 10.

एकचर XIV. 3 : 156 4 एकचर निष्कटे ।

एकचर XX 11 18. 13

एकचित्तौक XXII 4. 122 4; XXX 7. 400 11.

एकचिक XVIII 34. 384 10. 12, name of an ekāha

एकनारायणसु XXV 22 254 1.

एकयाजिन् XIV 4 158 2 इति एकादयाजिन्. (thus or एतोम्या
एकादयाजिन् is to be read, cp XIV. 26 198. 11). एवैकादसमवे ।

एकराशौच XVIII 1 343 7.

एकवह्नत XVI. 1 245 8

एकविंशतिगर्भं XXVI 16 295 10

एकवेदस् adj XVIII 33 383 6, cp त्रिवेदस् ।

एकचर VI 10. 166 15, X 12 12 1 एकचुष ।

एकचक IX 18 292 15 एकचक एकचरः कृत्वात् ।

एकमण्य adj IV 2 110 13, X. 51 58. 15 (एकमण्य मन्थर) ।

एकादशिनौ XVII 11 202 1; XXX 4 395. 16.

एकाम्नाव XV 2. 206 4

एकाष्टका XIV 13 176. 5, 7, XVI. 13 : 260. 6, 8. सावकस्याष्टमौ ।

एकादयाजिन् XIV. 26 198. 11, see also एकयाजिन् ।

एतत्समृद्धि adj XXIV. 38 224. 15.

एतदग्नि adj XXIII. 7. 159. 6.

एतदनुग्ध adj. XXIV. 10. 193. 16 : एतद्वाच्य, cp. अनुग्धा ।

एतदनुदिष्ट VI 18 : 165. 5. आदौ यां प्रत्यनुदिष्टा एतद्वानुदिष्टमन्थाः मा
एतदनुदिष्टा । स एवानुदेष्टः । न भूयो अनुदेष्टव्यर्थः ।

एतद्वभृथ adj. XIV. 27 : 199. 16.

एतन्नामधेय adj. XXIV. 27 : 212. 5.

एतद्विषयद्वन्द्व dual, II. 8 : 45 9; III. 10 : 79. 12, 14.

ऐ ।

ऐकादिमिलपय adj. XXIII. 11 : 167. 6.

ऐकादिक XXII. 3 : 120. 2 : ऐकादिकस्त्वेषाणि नादीनमन्त्रेषु Ms.

ऐन्द्रापय adj. XXIII. 11 : 166. 10.

ओ ।

ओङ्कारान्त XXV. 9 : 237. 6.

ओदनसव XVIII. 8 : 349. 15.

ओङ XXX 18 . 411. 4, a certain kind of *īṣṭakā* in the dronañit.

औ ।

औदुम्बर XII. 13. 104. 8, XII. 14 . 106. 7 . तास ताषेय पञ्च वा ।

औदुष्य VI. 4 100. 3 ; X 13 : 12. 15 ; XXI. 8 : 84. 9 ; XXIV.

33 : 220 7, the offering with the formula TS. I. 2. 2. a

औपमन्यवीथ XXVI 21 301 7

औपयजिक IV 11 126 14 : उपयद्यवायनो ऋषिः ।

औपशद XVIII 45 400 10 sqq. name of an *ekāha*.

औपशय VII 12 . 219 8, 21 . VII 18 . 230 13 ; VII. 19 : 231.

17 , VII 20 : 233 1, VIII 4 . 238 13 ; VIII. 8 : 246 3 ;

VIII. 9 : 246 1, XXV 13 . 243 1

‘ औपशयन XXI 22 : 110. 15 sqq , XXIV. 8 : 191. 12, cp. Journ. of the German Or Soc LVIII, 508

औरधाजिन XXVI 32 . 319 2

और्य XII. 8 : 97. 8 : अर्मिष्ठा यदौर्यः ।

औशनस XVIII. 47 403 12, XVIII. 47 : 405. 3.

क ।

कक्षित् XVII. 28 . 307 1 ; XXX. 12 : 406 5.

कद् XXIII. 7 : 159. 12, replaces the *vāsat* at certain *abhicāra* offerings

कटिन XVII 31 : 310. 9 - कटिकं (use) धमनापदानाम् ।

- कपूज्ज XVI. 24 : 270. 6; XXVI. 18 : 293 2, equivalent, apparently, to उपध्या of Āp. XXII. 15. 8
- करध्वं XVII. 45 : 326. 8.
- कद्रु XXIV. 38 : 225. 2, cp. T.S. II. 1. 4. 2
- कनौयसामुक्त्य XVIII. 26 : 374 4.
- कपाञ्च XXIV. 13 : 198 2 : य कपाञ्चानुपहन्ति । य कपाञ्चानुपहन्त्य मपदं ददाति Venk. ; दारित्यं विन्यान् Viv
- कमप्यलुगत XX 4 : 11. 10
- कपाञ्चमीय XIV. 4 : 158. 2, cp. T.S. VII. 5. 5. 2.
- करण I 11 15 7, VI 23 : 182. 15 and often : करण उपतोभां करणं कृतेति करणस्यो ऽदृष्टायां उपतोति वचनान् ।
- करषोय IX. 1 : 265 3. X 1 1 2. मृद करषोयाम् करषयाम्याम् ।
- कर्करीका XVI 20 : 266 10. XVI 21 : 267 9. 208. 3; XXVI. 17 : 297 1, 3
- कर्कश subst masc II. 5 40 3, meaning ?
- कर्ण in प्राचीनकर्ण VI 25 : 186 6, VI 27 : 189. 3, 11. प्राक्पश्चिम-विभाषा ।
- कर्माभावातिन् XXIV 6 : 189 12, 13 कर्म प्रत्याभिमुख्यनावर्तनमोक्तम् Viv., कर्माभिमुख्यनावर्तनमोक्तम् ; कर्मभेदनिबन्धनार्हमिति यावत् Venk.
- कन्य XI 11 : 80 5 कन्ये । कन्यशब्दवृद्धिर्भन्ते (T.S. I. 7. 9 d)
- कश्चिपु V 11 : 143 19, etc शयनस्योपरि विस्तारित्वा Kes
- कम् ० परि cau. XIV 21 : 190 4 see crit. note
- काकपिप्लव IX 18 : 293 4 मद्गु ।
- काजव II 11 : 52 12, see crit. note.
- कानाज्ययस्य XXIV 11 : 194 6. XXVI. 33 : 320. 1.
- कार subst masc XXIII 12 : 169 1 विद्यमान इति कारा कर्तव्यः सत्कारा प्रशान्तनाह्व ।
- कावविश्र XV 3 : 206 15; XVIII 18 : 361. 10. कावविश्र are probably 'the manufacturers and the vaiśyas,' or 'the vaiśyas, who are manufacturers'
- काल II. 13 : 55 15; IV. 1 : 108. 10, and often. This word, equivalent to आनम्, occurs at least 34 times in our text.
- कालावसत्तु XV. 15 : 219. 6
- कान्य XX. 1 : 5. 2, 1, 8.
- काष्ठादमन XXII. 14 : 137. 20.
- किङ्करावनान XVIII. 21 : 372. 3. If Whitney is right in render-

ing AV. VIII. 8. 22 किंकरा by 'the attendant', 'the reading
किंकरायनम् might, after all, be better.

किबर्मन् XXVI. 14 : 292. 1.

किगत XXIV. 12 : 193. 13 : किगवे किप्रकार Viv. ; किप्राप्ते कौटम्भर्ममर्षिते
वाच्ये Venk.

किदक्षिण XXIV. 29 : 214. 4 ; XXVI. 20 : 300. 4.

किदशपूर्वमास XXV. 16 : 246. 17.

किदेवत्य XXIV. 36 : 222. 12 and often in the Dvaiddha and
Karmānta

किमपिचोच XXV. 16 : 246. 14.

किमनुष्ण XXIV. 10 : 293. 13 : किमाद्यच, cp. अनुष्णः ।

किमभिधायित XXIV. 27 : 212. 7.

किमुपक्रममास XXV. 6 : 234. 5, 13, 235. 2 : किमारम्भः ।

किमुपस्र XXIV. 2 : 186. 3 : किमुपस्रः । उपस्रा आद्यान्तम् । प्रसर्गोपक्रम इति
पर्यवसितो ऽर्थः । का उपस्रा यस्मा किमुपस्रः । किमुपक्रमः किमारम्भ इति
यावत् । कि प्राथमिकमहमिति प्राद्वार्थः Venk. : किमुपस्रः किमारम्भो यस्मा
Viv. ; cp. उपस्रा ।

किमोपस्र XXV. 16 : 246. 14.

किपूत XXIV. 25 : 210. 6

किप्रसूत XXV. 16 : 246. 14

किप्रोक्षित XXIV. 25 : 210. 10

कीड XXVI. 7 : 281. 16 (कीडावपस्र XIV. 9 : 167. 5), probably
'aut.'

कुण्डपायिनामघ्न XVIII. 20 : 299. 10 ; XXVI. 25 : 306. 10.

कुमारश्च XVIII. 46 : 402. 8 : कुमारश्चोच, known hitherto only
from Dhātupāṭha X 331 (ed Böhtl.) : कीडायाश्च ।

कुम्ब VI. 1 : 156. 6 ; VI. 4 : 160. 8, VI. 5 : 161. 2 ; XXV. 4 :
232. 1 (and see the next word) : वस्त्रविद्वत् आद्यन्तम् मेमिधूतम् ।

कुम्भकुटीर VI. 5 : 161. 2 ; XV. 15 : 219. 17, cp. Āp. N. 9. 5, 7,
and infra कुटीरः ।

कुम्भतः IV. 9 : 123. 13 ; XX. 30 : 65. 8 ; XXV. 32 : 266. 8 ;
267. 3, 9 : मासत्रयं मासत्रयदेष्टुम् Viv. : मूलप्रदष्टुम् Kōś.

कुम्भा (f) XVIII. 24 : 372. 7.

कुम्भमिव XXI. 24 : 113. 12.

कुम्भो X. 28 : 27. 6 : अस्तनः कुम्भा- अस्तनः कुम्भाः Ms.

कुम्भेरका N. 27 : 26. 3 ; XXI. 6 : 125. 11.

- कुरीर VI 1 : 156 6; VI 4 : 160. 9; XXV 4 : 332 1 : प्राजम् ।
 see also कुम्भकुरीर ।
 कुम्भविन्द XXIV. 5 : 189 6
 कुम्भत्य XXIV. 5 : 189 4.
 कुम्भविन्दो IX. 17 : 202 4, 5, name of a certain *śṭakā*.
 कुम्भोरमुदिर XXIV 14 : 198 10
 कृष् c. उद् X 10 9, 13 : उक्तुष प्रमाथ रामाधि इम्भा ।
 c. चभि-उद् (?) X 10, 10 1
 कुञ्ज XXIV. 20 : 205. 2. XXIV 20 214. 17 : उज्जराभावाद्या ।
 कुम्भर XII 12 : 103 8; XII 13 105 16; XVIII 24 : 372. 2.
 कुम्भविन्द XXV 30 309 6; XXX 20 : 412 7
 कुम्भवत् X 50. 52 13, 14 कुम्भवत्तम् । मन्त्रविन्दुचितं कुम्भवत्तम्
 (viz. वक्ष्यमाद्यप्राचयेन)
 कुम्भपाद II 11 52 12.
 कृ (करोति) c प्रति वि XXIII 18 178 16 प्रतिविद्ध्य ।
 कृतानुकर XXV 2 229 9
 कृत्तिका XXV 5 233 3, XXV 30 204 1
 कृष् c नि XXIV 23 208 3 see orig note
 कृष्णगृध XII 1 85 12 86 3, XIII 37 145 12; XXVI. 1 :
 271 5 : कृष्णदन्तम् ।
 कृष्णवल्गु VI 10 166 9, VI 14 170 13, XVIII 24 371. 9 :
 कृष्णा च वल्गो च कृष्णवल्गयो ।
 कृष्णमधु XXVI 6 280 4
 कृष्णस XI 1 63 3, XI 9 79 9, 18, XIII 23 and 24 passim :
 कृष्णलानि गुह्यप्रमाथानि Viv , कृष्णप्रमाथानि Ke- and elsewhere
 the same author कृष्णसम् कृष्णवरिमाव गुह्यप्रमाथम् ।
 कृ c अनु-प्र IV 2 109 22, cp also अनुप्रकारम् ।
 c. भम्-प्र XV 19 224 1, XXV 2 230 2
 कृष्णपनीय XII 20 : 117 1, 12, XXVI 2 : 273 4, 8; XXVI. 3 :
 274. 16, 275 5
 कालोष्ठ (f) XXVI 17 : 297. 2.
 कोम्भिय XIV. 14 : 179. 4 : काभादिकम् । चिरण्योव्यावसायि ।
 कोष्ठ XX. 6 : 15 17 : कुम्भ- Viv. ; कोष्ठापयः वक्तः Nāy.
 कोष्ठपायिनी (plur) XXIV 1 : 189. 2 : कुष्ठपायिनामपयम् ।
 कोष्ठपायिनीय XXIII. 14 : 173 3.
 कोष्ठपायिन्य neutr XXI 1 : 69. 11.

अनुकरय XXI. 17 : 100, 9; XXII. 11-134, 7; XXIII. 13 : 136
10; XXIV. 4 : 183 5 : अग्रिमस्य अनुकरय यत्तदग्रिमस्य यमग्र
इति (T.S. I. 3. 13. 2) अनुहोति । — XXVI. 22 : 302, 7, 11.

अनुयोः XXVI 33 : 321 4

अन् c. अभि-अन् X 28 : 20, 14 : दक्षिणमनुसमप्रपञ्चामन्तम् । दक्षिणमन्
दक्षिणपूर्वकोशादन्तम् ।

c. सम्-अन् IV. 7 : 120, 13; XV. 31 : 236, 11.

a. वि-परि (‘to change places’) V. 13 : 147, 3 and elsewhere.

c. वि VIII. 16 : 257, 11 : विह्वल विमलो वादो ह्वापना इत्यन्य ।

जीह्व = निम् caus VIII 1 : 234, 14 . निष्क्रोडयन्ति । पादाशानुविष्य
जीह्वे पततो गृह्णीता जीह्वन् इवाभियन्ति ।

क्रूर XIV. 18 : 184 3 : यद्वाक् क्रूर तेन वपुर्गतेति । आवाक(रन्वा)ने खट् पठे
इत्यादीनि तिङ्शब्दैश्चमन्वायु (sic) यत्तदपूज्यतेषु अनुहोति वा मर्वायु इति
वा ।

क्रूरपद्मन XX 2 : 7 7

क्रूर्यु II 5 : 39, 11, meaning ?

कथनेष्टका XXIX 6 : 377 10

का ० अन् XIII 7 : 124 5; XIV 28 : 200 15, 16; XIV. 19 :
186 10 : अन्वायानि अनुकानि ।

कामकाय II 14 : 56 14 V 10 : 142, 3, 9, XXI. 23 : 114, 7.

क्षिप् c. सम्-अन् XXII 14 : 137 19 with obj) अन्वा, ‘to lay the
whip upon’

क्षिप्रप्रकार XVII 9 : 173 17, XXIV 9 : 192 11.

कुट्ट ० परि V 11 : 144, 11, XIII 23 : 136 2; — c. सम्-अन् caus.
अन्वायुदा अकार XVIII 41 : 393 1

कुट्टपद VI 22 : 182 3, 6; XXX. 1 : 369 3, name of a measure.

कुट्टकवैद्यदेव XXV 21 : 253 13 (cp Paṇ VI. 2 : 39)

ख ।

खन् c. अति XXIV. 24 : 209, 11.

खलि XXII. 1 : 117, 10 : खलिन् लोके यद् यद्वाति, cp. Āp. II 2. 5

खलेवाली XXVI. 32 : 317, 11; 318, 1.

खारी IX. 4 : 269, 14; 270 17; X. 7 : 7, 5; X. 8 : 8, 3 : खारीम्
वेचविषेयहता विमोक्षिता वा ।

खारीविषय XVI. 30 : 276, 13.

स्वारीविवक्षिन् XVI 30 . 276. 7.

स्वारीक्षोम XV. 20 : 225. 4.

सुर adj., fem. सुरो XVIII 24 . 371. 13, cp perhaps सुर in gāṇa bahvādi.

व्या c. सम्-वि-चा XIV. 11 : 173 2.

ग ।

गधा XIII. 37 : 140 17.

गन्धर्वयजुश् IX 16 . 289 18

गन्धर्वाङ्गति X. 50 52 5

गम् c उप-क्षि II 16 . 59 4, 16, 22, VI 6 . 163. 4 ; VI. 9 : 165 13, 15, IX 18 . 293 10

g वि-क्षप II 9 48 11 इयक् कुर्वन्ति । अपवमन यवच्छेदः ।

c क्षमि caus XIII 29 138 12 (TS II 3 6 2), XIII. 42 . 149 13 (TS II 4 11 3) सर्वेषामभिगमयन्नवद्यति । एकैकमवदान पुनपद्या यथायां स्थीत भवति तयावद्यति ।

c सम्-चा desid XVII 40 390 III

c परि desid XVI 20 275 5

गन्धिड X 50 59 4 क्षपां गन्धिडम् । गन्धीरे श्रद्धे ।

गर्गचिराच XVI 27 273 11 XXVI 18 298 5

गद्युति XVIII 20 307 7 the half of a yojana two krośas.

गामुक XVIII 15 360 8 चन्त गामुक । विनायकमनजीम ।

गार्चपत्यधिति XXX 7 400 3

गुप् = नि XXI 13 93 1 . निगुप्तम् दुरक्षितम् ।

गुप्तकन XI 2 . 66 5, XI 3 67 1 गुप्तकनान् सदितान् ।

गु c. क्षमि-प्रति XIV 10 . 170 6, 8 (TS III 2 9 3) : यदभिप्रति-स्थीयान् चनामन ग्वामप्राप्नोपरिप्रतिस्थीयान् ।

गैरेय XV 16 220. 13, 'living on the mountains.'

गोदक्षि XIII 1 : 120. 5 ; XXIV. 29 : 214. 13.

गोदोचन adj IX. 6 . 270. 21 ; 271. 12 ; 272. 9 . IX. 13 . 284. 4 .

खूषा गोदोचनी । गोर्बुद्धवे यस्यां वदा सा गोदोचनी ।

गोधूमकलापी XI 1 63. 5 ; XI. 2 : 65. 5 : 'पीम् । अभयतः पीकां समाच-नात्तम् ।

गोन्याच XXII. 17 : 141. 12, see crit. note.

गोवसदमराच XXIII. 13 : 170. 4.

गोभाजम् 11. 11 : 52. 5 : गोभाजम् इति वां भजन् इति गोभाजम् । अन्यमिति गोभाजे स्तार्थे वा । यच्च चक्षुः यजमानस्य गोदानात् इत्येके । Many other attempts to explain this expression follow.

गोप्य XII. 15 : 103. 16 : गोप्यः ।

गोप्य XVIII. 7 : 349. 1.

ग्रह X. 20. 18. 11 and often : शास्त्राग्रि मृद्धीवे । शास्त्रोपमग्रिभास्त्रम्येव गरीरे मृद्धीवे शास्त्रमिति । शास्त्राभीत्यवधार्य मन्त्रम् (viz T.S. p. 7. 9. a, b) उच्चारयति ।

c. चर XI. 7 : 76. 6 : मयानवमृष्टा दक्षिणैरनुपरिवर्तयामि । मयाग्रीद्वी युक्तान्वायित्वा दक्षिणैः पर्यावर्तते (sic) एक चक्रमन्त्रः (var. चक्रमन्त्रः) कृता अपरेण बहिः पर्यावर्तयामि । But to मयान् (and दक्षिणैः) we must rather supply चमीयन्, op. Lāṭy. II. 8. 12, Drāhy. IV. 5. 12, 13.

c. नि-चर XXIII. 3 : 152. 8, 10 : विभज्य मृद्धीवानि ।

c. नि VI. 18. 177. 12 : विच्छिद्य मन्त्रेण भूवाया मृद्धाति ।

c. उप-नि VI. 25. 186. 11 ; VI. 27 : 190. 3 : द्वावांशो कुम्भस-
मुपनिमृष्टा । मया वृत्तः कुम्भमुष्टि पदं मूषया मृद्धाति । X. 5 : 5. 6 :
उपनिमृद्धाति । विक्षयतीत्यर्थः Ma. ; II. 15 : 57. 20 : उपरि
क्षेपयति ।

c. वृत्ति-प्र XV. 8. 213. 1 ; XV. 9 : 214. 4.

c. उप-प्र VII. 15 : 224. 6

पानशील्य XVIII. 4. 346. 13.

पानन्याय XXIV. 1. 185. 14 : पानन्यायम् आर्तन्यायमिति यावत् आर्तप्रसाध-
विनिधौ चत आवाभेदित्यादि Venk

पानघोनि XX. 1 : 3. 9 ; XXIII. 4 : 154. 16 ; XXIII. 10 : 181. 13.

पानाग्रि XX. 17. 37. 13, XXI. 3. 74. 13 ; XXI. 5 : 77. 10 ;
XXII. 2 : 119. 7 ; XXII. 16 : 139. 18 : लौकिकाग्रिः Ma.

पाय्यवादिन् XIII. 21 : 132. 8 : चक्षुः शास्त्र (sic) वक्ष्यन्त्यायो (sic) भवति
प्रधान इत्यर्थः ।

पाश्चात्तक XXI. 21 : 107. 9.

पानीवापय dvandva neutr. VI. 30 : 195. 14 ; XXI. 24 : 113. 14 ;
XXV. 12 : 241. 5, 6 ; XXV. 14 : 244. 6 ; XXV. 15 : 245.
11 ; XXVI. 13 : 290. 13 ; XXVI. 18 : 298. 8 ; XXVI. 19 :
299. 8 ; XXVI. 25 : 307. 2 ; XXVI. 27 : 310. 9

पीवातः XX. 7 : 18. 4.

पुमुष्टि IX. 13 : 283. 16, IX. 16 : 289. 2 ; X. 50 : 51. 16 : पुमुष्टिः
ममया र्धमुष्टिः Vic. : द्वावांशो र्धमुष्टिः । द्वावांशमो मुष्टिर्वा । ममयो
वृषतः विष्टः Kei : मूला र्धमुष्टिः । उच्चारणोपपञ्चसः Ma.

घ।

घर्मदुष्टा IX 5 : 271. 5 (घर्मदुष्टे dual), IX 5 : 272. 11; IX. 8 : 277. 7 (घर्मदुष्टः gen.), IX. 9 : 277. 4 and elsewhere (घर्मदुष्टम् accus.).

घर्मदृक्का IX 17 : 292. 4.

घर्मोच्छिष्ट XVI. 2 : 246. 14.

घालय् ०. परि XVIII. 2 : 306 II

घाच XXII. 8 : 127. 13.

घाघोक्त XXI. 2 : 72. 13

घृतपिण्ड XXII. II 128. 16

घृतेष्टका X 45 : 43. 21; XXII 8 : 128 14

घ्रा ० अघ inf अघघ्रातोः XV 27 231 I

च।

चच् ० चा with instr XVIII 42 393 10, 'to call after.'

चतुश्चत्त XXIV 5 189 3, 10 चत्वार्यश्चराण्युत्तराण्यधिकानि येषां तानि चतुश्चत्तराणि ।

चतुश्चत्तरीय XXVI 10 : 286 13, XXVI 33 : 319 11.

चतुश्चद्वय XXVI 16 : 295 9

चतुरपवाच XII 14 107 7 चतुरपवाचम् । चतुष्पन्नादौकमुभयतो द्वे । चतु-
स्तम्भमप्यपमित्यन्वे ।

चतुरपत्तिन् XX. 5 16 12

चतुर्भाकरय XXIV 28 213 13, XXIV 29 214 9

चतुश्चल XVII 63 333 3, 64 : 333 17; XXIII. 17 177. 15 : a
kāmya darśapūṛṇamāsa

चतुष्टय XXIV 1. 185 16 . चतुष्टयेन । चतुरवयवेन समुदायेन । चतुर्भां मन्त्रा
वर्तन्त इत्यर्थे Viv , चतुर्भिः प्रकारिर्मन्त्रा वर्तन्ते कर्मसूत्रपुण्येन इत्यर्थः
Venk.

चतुष्टय V. 16 . 161 12; XXIV 8 : 191 8.

चतुष्पत्तु XII. 7 : 96 5; XII 16 : 110. 3 . चतुष्पत्तयेनम् पदानि चत्वारि
निवर्तनानि (cp. BR. s.v. निवर्तन i) चत्वारि ।

चट् ०. चि-चति absol XXV. 1 : 228. 5.

c. प्रति XVII. 16 : 296 9; XVII. 16 : 296 12, 15, 18 ; वषाद्या
प्रतिचरति । वषाप्रचारव्याने चाभ्येन प्रचरतीत्यर्थः Ma.

चरत् adj. I. 7 : 11. 2.

चरमुक् XX. 8 : 19. 4 ; XX. 22 : 48. 7 : चरप्रथमः ।

चरत् n. चनु-प्र caus. IX. 28 : 200. 14.

चपालक्षोमीय X. 50 : 51. 18 : चपालक्षोमीयम् । क्षोद्वदनात्पुत्रं चपालवद्वद-
तीति चपालमुच्यते । मुक्क्षोमार्यमित्यर्थः Viv. ; चपालक्षोमीयं रथमुक्क्षोमार्यं
रथचपालवद्वोद्वदं रथार्यं चपालवन्देनोच्यते । तत्र क्रियमाणा क्षोमाचपाल-
क्षोमाः । तदर्थो रथचपालक्षोमीय Ms. (cp. X. 51 : 57. 2).

चातुष्पाद्य XX. 6 : 15 16 : चातुष्पाद्याचातुष्पाद्यमनार्यं मृग्यत इति रथाया
आरभ्य ।

चामालवारिन् XXV. 5 : 233. 1.

चामंयत् adj., fem. चो XII. 16 : 111 6, 7 ; XVIII. 16 : 301. 4 ;
XVIII. 19 : 365. 7 ; the Viv. (corrupt!) : चामंयधौवाचद-
नेचमी ।

चि ०. चि VI. 2 : 167. 20 : चित्तम् । चक्षुर्वा चक्षमा विभक्तम् ।

चितिक्वृत्ति X. 36 : 34. 10 ; X. 38 : 36. 18 ; X. 40 : 39. 7 ; XVII.
17 : 297. 11 ; XIX. 4 : 421. 4, 5 ; XXX. 7 : 400. 17.

चितिप्रथयनीय XXIV. 18 : 203. 5 : चित्वा चयनविषयश्चाधिलक्षितेन प्रिः
प्रधीयते ज्ञेनेति चयनत्वा चितिप्रथयनीयमन्तेनाप्रतिरथमुच्यते Venk. ; प्रथय-
नीयचित्तौ प्रधीयते प्रियेनाप्रतिरथ Vir

चिविय II 12 : 53. 7 ; II 6 : 42 11 ; XXIV 14 : 198. 11 :
चिवियस्य ग्रामाद्विहृतभूतस्य चयनस्य ।

चुक् VI. 25 : 185. 13 ; 186 2 ; VII. 8 : 214. 4 ; VIII. 2 : 230.
19 ; VIII. 11 : 248 14 : चुक्ते मुच्ये ।

चूयंक्त XVII. 31 : 309 13, cp. 311 1 चाचूयम् ।

चु ०. प्र caus. IV. 8 : 121. 10.

छ ।

छ ० मन्-प्र II 7 : 44. 1 ; II. 13 : 54 15 and often.

छन्दित् XVII. 28 : 306. 8, 9 ; XXVI. 28 : 311. 5 ; XXX. 7 :
400 17

छन्दोग XVI. 28 : 274. 2, 7 ; 275 4 ; XVIII. 15 : 359. 16.

छन्दोगतः XIV 4 : 157 15 ; 158 1 . अथ छन्दोगतः । उद्गाह्यकाशादिभिर-
वन्दोगवस्तुषु XIV. 20 : 197. 11 ; XXIII. 8 : 161 6, 8 ; XXIII
11 : 165. 15, XXIII. 18 : 178. 16.

छन्दोगवस्तुषु XVI. 10 : 257 7.

बन्धोमन्त्राष्टक II. 2 : 35. 20, cp. *Saṁvimsābrāhmaṇa* II. 10. 22-24 ed. Eelsingh; XXIII. 5 : 156. 20, see crit. note.
बिद् c. प्र II. 9 : 48. 6 : प्रश्निति प्रश्नं करोति ।

ज ।

- जघनबाण (?) XVIII. 20 . 366. 8
जघनबाण XVIII 20 . 366 11
जघनोद्गच्छ XVI 29 : 275 11 ; XVI 30 : 276. 8 ; Āp XXII. 12
5 has उपमज्जने ;
जनकसप्तदात्र XXIII 13 . 169 13
जन्म XII 9 . 99 8 शुद्ध ।
जन्मकद्रव्य XVIII 25 373 4, 7, cp. कद्रव Kaus br I. 5.
जन्मोद्गच्छ V 16 151 7 . औषेसमुद्गच्छ ।
जन्मपूजा XV 1 . 205 2, XV 5 208 19, XXVI. 10 . 285. 14 ;
'an old pūrvaś,' with pūrvaś corresponds वेदम् of Āp. XX.
3 १)
जन्मपूजोद्गच्छ XVIII 25 373 5, 7
जन्मपूजा subst lem II 5 40 11
जिह्व see 'निर्ग' ।
जा ७. अनु caus XXIV 12 195 10 with obj अवाति वाग्मनादिना
अवमार्पणमुष्मा कमेतेत्यर्थ Venk
c अप XXIII 14 173 1 अपजानीयात् चौष्ट (sic), the mean-
ing probably is to have a bad meaning about some-
thing.'
c प्र desid XXIV 6 189 16
म वि desid. med XIV 13 : 176 6, XVI 13 . 260. 4, 8.
c सम् desid med XIII. 20 131 14
ज्येष्ठवन्तु XIV 18 . 184. 13 ; XVIII 14 . 359 5 : ज्येष्ठो वन्तुषु ज्येष्ठवन्तु ।
ममामो मयूरज्येष्ठकादिषु (Pāṇ II. 1 72 and the corresponding
gaṇa) ज्येष्ठ- ।
ज्येष्ठानामग्निष्टोम XVIII. 26 . 374. 3
ज्योतिरतिरात्र XVII 61 . 340. 17.
ज्योतिरयन XVII. 59 : 339. 3.
ज्योतिषामयन XXVIII. 4 : 352 8.
ज्योतिष्मन्तो (viz. इष्टि) XXVII. 11 : 336 5

त ।

तत् c. चत् XXIV. 35 : 221. 16

तत् c. चत्-चा XII. 5 . 91. 7. 15 ; 92. 10. ; XXIII. 9 : 163. 12.

तज्जातीय XVIII. 11 . 355. 10 ; XXIV. 35 . 222. 1 , XXVIII. 6 : 354. 13, 15.

तत्प्रत्याख्येय adj. XIV. 19 : 186. 4 : तत्प्रत्याख्येयां पर्यन्तयाऽपि कुचि । तन्मात्रप्रयोजनायास् (तन्मात्र- or तन्मात्र- my two copies of Viv.). The same expression occurs Pi. Sū. I. 8 : 13. 1 : तत्प्रत्याख्येयेन पर्यन्तयेन कुचे (so I now read with the best MSS). Perhaps we ought to divide : तन्मृति ('expressly for this purpose') प्रत्याख्येयेन ('to be manufactured'), but then in the aupanuvākya-passage we expect *ख्येयायास् instead of *ख्येयाम् ।

तदभिचार see यदभिचारः ।

तदद्भुत adj. XVIII. 44 . 397. 1

तद्वचनात् XVII. 39 - 318. 9, see crit. note.

तनुत्तरीय X. 21 . 19. 14, X. 37 . 35. 1 ; X. 46 : 45. 15, XIX. 4 - 421. 9 ; XXX. 21 . 414. 9 . खटु उत्तरीयम् । यथा ह्येषामग्निर्न ह्यग्रेते ; 'loose soil'

तन् II. 18. 62. 2, तन्व- the formulas designated by the following ; क्षीराक्षन्- ib. 64. 9, synonymous to तन्वृचवीर्षि XX. 19 : 41. 12.

तन्वृचविष् II. 7 . 44. 13.

तन्वृचर XXI. 1 : 70. 12 ; XXII. 12 : 135. 3.

तन्वन्त I. 9 . 13. 1 : तन्वन्तो यस्तु न तन्वन्तः ।

तन्वन्तान् XXIV. 3 . 187. 2 : तन्वन्तान् भजन्ते । तन्वन्तं योमपद्य प्रतिपद्यन्ते Viv. ; तन्वन्तं भजन्ते । तन्वन्तं यन्मृतीति यावत् Vedic.

*तन्म fem. *नी (चात्रायन्तन्मो व्याख्यौ) I. 3 . 4. 4, 8.

तन्मदितामयन XVII. 23 . 302. 8.

तन्मादेवत subst. neutr. III. 6 : 74. 14, 19 ; X. 21 . 19. 11, and often : the murmuring of the formula : तन्मा देवतमादि- रस्यद्वयः कीद ।

तनी subst., plu. तनः XVII. 31 : 310. 7, 10 : सङ्गमपृष्ठाः ; the word seems to be a byform to तनी 'dried out' (sterile).

op. धेनुष्टौ Maitr. S. II. 5. 1. 52 II, Kāth. XIII 6 : 187.
17, तयमेवेवापु वाचं करोति Maitr. S. I. a. 13, करोति Kāth.
I. a. 20

नत्परूप XXVI 33 : 319. 5 . खट्वा मदम् ।

तापिनामदन XXIII. 19 . 183. 1.

नानूनपती (sc. अद्) X. 11 : 10. 11 ; 11 I. viz. T S IV 1. . 6.

तापदिन (sc. अग्निः) IX 12 . 283. 11.

ताघ XXVI. 5 . 278 9.

ताप्यं XI 11 : 79. 11, 14 ; XII. 9 . 98 13, 99 10, 11 ; XIII. 41 .
148. 15, XIII. 42, 149 14, XV. 28 . 232. 9; XV. 29 ;
234 8, XXII. 15 138 4, XXV 34 270. 4 . ताप्यम् ।

आद्येन ह्यत्र वाचं कौशेयं च ।

तिष्ठन्तवन् XV. 37 242. 3, XVIII 1 . 343. 0

तिष्ठन्निन् XVI 20 . 267 4, XVI 22 268. 5

तौत्रता XVIII 30 : 379 10, 14

तौत्रस्तु XVIII 41 . 393 6

तौत्रस्तोम XVI 31 277 18, XVIII 29 379. 3

तूपर XI. 1 63 5 . तूपरम् । समचेदापम् Vir , चवाचसामरहितम् Ked. .

तूष्णींस्तोम XVI 7 254 2, XVI. 8 . 255 0, XXVI 14 . 292.
5, 10

तूष्णीमग्निहोत्र XXIV 17 201 5

तृणवर्त VI. 27 . 189 17, see अन्नवर्त ।

तृणोदक dvandva VI 9 165 14 तृणोदकाय । तृणार्चमनकुक्षोः । उदकार्यं
वा सर्वेषाम् ।

तृतीयमाधानम् III 3 71 12 (thus to be read), 17

तृतीयवेद्या VII. 18 . 230 14, VIII. 9 246 1 देक्षाग्रन्थः प्रसाधवचनः ।

तृतीयाधेय XXIV 19 . 204 2

तृप् c. दु-सम् caus. I. 14 21 15 (तुप्ततर्ययति), I. 18 27. 4 (तुप्तव्रतम्)

तृप् XXV. 34 : 270. 5

त्रिकिन्नु XXIV. 13 : 197 8 त्रयं क्रिया यस्य च त्रिकिन्नु । क्रिया
आघातादिका दृढगतानि चिह्नानि । अवत्यन्तिकिषग्रन्थस्य मन्त्रपुधमन्त्रार्थ-
म्भोटनत्राघातभारादिवह्नैरत्यत्राः क्रियाः विवक्षिताः । एतादृशक्रियसमये
एकेनापि क्रियेन युक्तं न वाक्येदित्यर्थः Venk. ; आक्रिय आम्भोटनक्रिया
दैवेयक्रियः काण्डप्रथममन्त्ररहितपक्षा त्रिविध (विनेय var.) इत्यन्ते Vir.

त्रिषध XIII. 37 . 145. 13 ; XXVI. 6 : 280. 5 : अक्रुषानयोरुच्चे काह-
मच्छित्य तिर्यक्काह एवं तथा प्रथमे इदमथ तन्निमगम् । निष्कर्षा इयो.
पदयोर्द्वं उपर्यङ्गम् ।

- विष्मदिष्ट XXVI. 6 : 280. 6.
 विवलि XXI. 7 : 91. 9.
 विवलीक XXVI. 6 : 280. 5
 विवेद्व् XVII. 30 : 300. 11 ; XVIII. 32 : 382. 11 ; XVIII. 33 :
 382. 15 : 'knowing the three vedas ; being at the same
 time hotr, adhvaryu and chandoga.'
 विष्म XXVIII. 1 : 343. 4, 6.
 विवेदि XI. 3 : 67. 13, 15 ; XXI. 14 : 137. 1.
 विवपुक्त XII. 4 ; 100. 4, XXVI. 3 : 274. 10.
 विवताव XXVI. 10 : 283. 9 ; XXX. 21 : 414. 13, cp. दिवताव।
 वित XXIV. 30 : 225. 8 (cp. TS II. 1. 1. 6) ; BR - 'dreizahl.'
 but cp. the expl. of the Karmānta itself.
 विवतावीथ (•धा, viz. इति, •यश्च so. वकि) XI. 20 : 118. 6 ; XIII.
 41 : 148. 12 ; XV. 38 : 244. 6 ; XVIII. 5 : 347. 13 ; XVIII.
 6 : 348. 18, XXVI. 2 : 274. 4 ; XXVI. 3 : 273. 9
 विविधगत XXI. 11 : 88. 18 ; XXV. 5 : 233. 8 : विविधभावकैविध्य
 विवृतेचित्त्यर्थे i.e. probably विवृतेचित्त्यर्थे।
 वलीक XXVI. 16 : 296. 4.
 ववराधं XXVIII. 3 : 349. 3.
 वासिधित IX. 17 : 292. 3 ; X. 32 : 30. 1 ; XXX. 9 : 398. 8 : an
 iṣṭakṣ : सिद्धो रक्षा उपरिहता।
 वद्व XXVI. 16 : 295. 9.
 वुदि X. 5 : 5. 14, 15 : विष उदयो यस्मा उवायाः ना वुदि उन् पूर्वावातोः।
 उपधने वीः किरिति (Pāu. III. 3. 92)। कि (or क) इत्यर्थः। उवद्व-
 देयम्भान्दसः Ms and partly Viv.
 वृषवत् XXV. 27 : 254. 5, 6 ; 260. 1 ; 261. 4.
 वृषवादेव XX. 16 : 23. 12, 14.
 विविधन् XXVI. 8 : 282. 6 (cp. XVIII. 39 : 389. 11 sqq.) ;
 name of an ekāha

द।

- दध्ववीथ्य XVII. 18 : 208. 8, r probably दध्ववीथ्यं।
 दध्व adj. XXI. 24 : 112. 13, see crit. note.
 दधिवापय XXI. 21 : 108. 4
 दधिवापय X. 25 : 24. 8 ; XVI. 1 : 245. 2 ; XVII. 27 : 306. 6, 7 :
 दधिवापयता एकादेन वृद्धीनेन वा (in ordina. to some)

- दक्षिणोत्तरिन् III. 28 : 100. 13; III. 31 : 106. 5 : दक्षिणं पादं मयस्यो-
परि कृत्वा । VI. 19 : 178. 8; VI. 21 : 180. 15 : मयः पाणिमुत्तानं
कृत्वा तस्योपरि दक्षिणं बाहुं न्यस्य च प्राणायतमब्रूजिं कुर्वन्ति Kāś.
- दधोऽननदम् dvandva XXVI. 32 : 318 11.
- दधिपद XIV. 22 : 190. 11 : उक्तो दधिपदः (T.S. III. 5. 8) see Baudh.
VII. 4 : 204. 9 sqq.
- दधिमर्ष XIV. 9 . 166. 11 . उक्तो दधिमर्षः (T.S. III. 2. 6. b) see
Baudh VIII. 3 : 237. 5.
- दन्तधावन XVII. 39 : 317. 1 . 'a piece of wood used for cleaning
the teeth' (f).
- दधमिन् XXVI. 32 . 319 1 . शानुलकानामु च दधमियाः कम्मला भवन्ति ।
शानुलकानामूर्ध्नाभिरीयन्निद्याः शोताः (r. प्रोताः) कम्मला भवन्ति । श्यामवर्णा
दधकाषामूर्ध्नाभिः कृताः कम्मला इत्यन्यं । शानुलकशब्दाद्यं ह्योऽग्निशब्दाद्यं ।
- दर्भेण subst. VI. 25 . 186. 11; VI. 27 : 190 3 : दर्भेणम् सूषिम् ।
- दर्भनाडी VI. 12 : 160. 3, 4, XII 9 : 97 12, 15 : दर्भमूलम् ।
- द्वं XV. 19 . 224. 11
- दर्विहीमाकारम् adv. X. 53 . 55 16 सर्वाण्यदर्विहीमधर्मागृह्णा ।
- दमपय XII. 18 . 115 4, XXVI. 3 . 274 14; 275 4
- दण्तास्य XVI. 16 . 262. 12
- दण्डविम् (so दष्टि) XV 17 . 221 10, XXVIII. 1 . 343. 14.
- दण्डाद्वक् XXVII 10 . 335 7 sqq , XXIX. 13 . 388. 9.
- दा ० उक्तं VI 30 . 194. 12, absol to उक्तुमश्चति ।
- दाक्षाययज्ञ XVII 51 . 331 7 , XXI 1 . 69 11; XXIII. 17 : 177.
7; XXIV 4 . 168 1, XXVI 22 . 303. 11, a kāmya
dāśapūṇṇamāsa
- दाक्षयतिमम् XXVIII. 1 . 344. 12; XXVIII. 2 : 347. 13.
- दाक्षययुत IX 6 . 273. 14 . दाक्षययुतानि पिष्टानि मयुज । अरभवर्तिमानि
पिष्टानि मयुज the Vivaraṇa ; it is more probable that दाक्षय-
- is equivalent to दक्षयुतानि, cp. gaṇa Lāṣṭhādī on Pāṇ. VIII.
1. 67.
- दार्ढ्येच XXII 5 . 124. 10 , XXII. 6 : 126. 6; XXII. 13 : 135. 11 :
दार्ढ्येन युक्तो दृढस्य विकारो दार्ढ्येच आदिरिति ; we expect rather
दार्ढ्येच or दार्ढ्येच ।
- दावाचित XV. 14 : 218. 5; XV. 19 : 223. 18; XVIII. 40 : 391.
2, 6.
- दागत्य XXIV. 13 : 198. 2, see RS. IV. 18. 13; XXV. 4 : 232.
8, see RS. X. 47. 6.

114. 15; XV. 18 : 223. 10; XV. 36 : 241. 11; XVII. 2 : 284. 13; XVIII. 22 : 369. 8 : स्ने चामन् । स्रक्चाने ।
 पात् c. चमि caus. XV. 5 : 209. 6; XV. 6 : 210. 2; XV. 24 : 228. 8.
 c. चति-च्चा XVI. 3 : 248. 7.
 c. चम्-प्र VI. 2 : 157. 16; VI. 3 : 159. 1 : चंप्रभाय रोधयिन् ।
 धृ c. उत् IX. 18 : 293. 16, see crit. note.
 धूमन् XX. 3 : 10. 7.
 धेनुकरण XXV. 30 : 264. 6.
 धीरियमया XX. 26 : 57. 11.
 धुवशीप II. 3 : 37. 2; XVII. 18 : 298. 4; XVII. 19 : 299. 2 :
 धुवस्य रचिता ।
 धुववन् XVII. 2 : 284. 17 and elsewhere : धुववद्विचरिता । धुववद्वद्वि-
 चरिता ।
 धुवस्य चया XIV. 9 : 169. 3 : चत्ता धुवस्य चया (T.S. III. 7. 8. n-e) see
 Baudh. VIII. 14 : 254. 18; VIII. 15 : 255. 16. sqq.
 धेत्सु c. प्र caus. med. (obj. चक्षो) IV. 11 : 126. 18; 127. 1, 5;
 XIV. 13 : 176. 1
 धातुवच्छ XIV. 9 : 167. 8.
 धान XX. 15. 32. 12.

न ।

- नचनपय X. 46 : 46. 8.
 नचनप्रयोग V. 1~ 128. 2
 नचनचन XXVIII. 4 : 352. 7.
 नचनेष्टि XXVIII. 3 : 348. 6.
 नचकृत् XV. 13 : 218. 4; XV. 16 : 220. 6.
 नचनिमिष XXVI. 6 : 279. 3.
 नभस्य VI. 25 : 185. 13 : नभस्यस्यो । नभ्येन श्रितयो । नभ्यम् अचो यधितु
 फलके प्रोक्तः । नभ्यसम् ।
 नम् c. चव caus. IX. 3 : 267. 18 : चवनम्य मुषानि । चवनो मुषानि कृता ।
 नलद् XXIV. 14 : 199. 2 : नलद्वज्ज चवकासज्ज इत्यर्थः । नलदो माक्षेत्यम् ।
 नृनानामेष तदुच्यते ।
 नृहारचीक III. 3 : 72. 1; XX. 19 : 42. 7; XXIV. 19 : 204. 4.
 नाकसद् X. 45 : 43. 3; XXX. 5 : 398. 1; XXX. 7 : 400. 1.
 नागदन्त XXII. 19 : 143. 16.
 नानाशृणि XII. 15 : 109. 3, 9.

नानाप्रदन् XXVII. 3 : 325. 7.

नानावर्षिष् XII. 2 : 36. 16; XIII. 1 : 119. 13.

नानादृष्ट (Var. *दृष्टीय) II. 7 : 41. 7; II. 18 : 63 : 16; X. 12 : 12. 4; X. 14 : 14. 4; X. 50 : 51. 14; X. 62 : 65. 2, 3; XII. II : 98. 13; XVII. 31 : 309. 13; XVII. 8 : 350. 4.

नानाशास XI. 4 : 69. 2, 3 : नानाशासाः । नानास्वधिनयः ।

नानास्वर XI. 4 : 69. 2.

नाराजपुत्र pravara : 465. 11.

नाराजपुत्रो (so. ऋक्) X. 11 : 10, 11, 11. 1 : T.S. IV. 1. 8. c.

नारिष्ट (so. दोम dual) XXIV 29. 214. 17, cp. Āp. II. 20. 6.

*निकोत in सत्यमादृष्टानिकोत X. 27 : 26. 5, XXV. 30 : 263. 12; हिरण्यकामपदलोष्टका रत्न-मिति (cp. X 31 : 20. 9-14) Viv.; सत्यमादृष्टाहिरण्यपुत्रादयंचतु सोचमापुत्रादयश्चिद्विद्वत् पदमसत्यपदमन-श्चिद्वति Ms

निच् c. उप II. 9. 49. 1 (also gr̥hs. I 1 : अथ यच्छूलेषूपनिषद् गद्यानि यदयन्ति स गृहसंग्रहः) The author of the Vivaraṇa, who seems to read उपनोक्ष (as do also some of the MSS of the gr̥hs) explains उपनिषद् निवेष्टा । निवेष्टावर्थ ईक्षतिर्द्रष्टव्यः । अनेकार्या भानम इति, Āp VII. 22 9 has प्रवीक्ष ।

निषाध VII 6. 208. 4 sqq

निषाध VII 5. 205. 7 निषाध्यासु (अधु) निषाधवतीषु ।

निषाध्यासु वाचनम् XIV 4. 168. 5 उक्त निषाध्यासु वाचनम् (T.S. III 1. 8 a) see Baudh. VII 5. 205. 7

निम्न I 18. 27. 6, I 20. 30. 15, V 15. 149. 4; cp. अवर ।

नित्यवत् V 10. 142. 8. नित्यवत्तायै जीववत्ताया । अन्ये आकार्ये एव वत्ता यस्याः सा नित्यवत्तेति ।

निदान XVIII 30. 379. 8; XVIII. 45 : 400. 2, XVIII. 47. 405. 1, 3; XIX 6. 425. 5; XXVI 29 : 312. 5.

निपत् subst VI 6. 163. 9 : निपत् काले । निपत्त निपत् सपदादिपाठान् भावे क्विप् (Pāṇ III 2. 61) स्यनस्य काल इत्यर्थः ।

नियतपान XX 16. 35. 13 see crit. noto.

निरमय XV. 1. 205. 1; XV. 7 : 212. 4, cp. Śatap. Brāhm. XIII. 4. 2. 5.

निरयवन् XIX. 10 : 432. 7, designation of the istakās laid down with Taitt Ār. I. 8. 5-6 (१४-१०).

निर्वास XXX. 10 : 464. 6, 7 : 'the bending (of a wing).'

निर्जय adj. XII. 12 : 103. 12; XII. 16 : 110. 6 : निर्जयेन जेतव्यम् ।

निर्दंष्ट्र fem. XXIII. 1 : 149. 5 : 'a woman, for which the ten days of āśauca are passed' : अशुद्धदिवसेषु अतिज्ञानेषु ।

निर्दंष्ट्र XXIV. 1 : 183. 17 ; as an example the Vivaraṇa cites : अप्रये लाप्रोषोमाश्याम् (T.S. I. 1. 8. /) ; शुभ्यश्च देवाय कर्मणे देव-यज्ञायै (T.S. I. 1. 3. a)

निर्बाध (एकविंशतिनिर्बाध) X. 12 : 12. 4 : एकविंशतिप्रसक्तम् ।

निर्भन्त्या adj. XX. 17 : 37. 13 and elsewhere.

निर्हार (var. निर्होष) XXX. 2 : 392. 1.

निवेद्या XII. 8 : 97. 10 ; XXVI. 2 : 272. 9 : निवेद्याः स्नावरा ।

निष्कृ XI. 1 : 63. 7 ; XII. 2 : 87. 3, 7 ; XV. 2 : 205. 8 ; XV. 4 : 208. 4, XV. 15 : 219. 14 ; XV. 38 : 243. 14 ; XVIII. 38 : 389. 9 ; XXIII. 18 : 180. 1 निष्कृन् । अर्धचन्द्रादलोनाभरण-विधेयान् ।

निष्करन्तु XI. 6. 72. 5 ; 73. 7, XII. 7 : 95. 4, 10 : निष्करन्तिना रन्तुः ।

निष्काष V. 9. 9. 140. 10 ; VIII. 21 : 262. 7, XXV. 2 : 230. 1.

निष्पृतीय XXVI. 5 : 276. 8 : निर्बन्तपृतीय । यद्युपप्लवषार्थमेतत् ।

निष्पन्दनपत्न्य IX. 5 : 271. 18 : निष्पन्दनवन्तम् । उदकनिर्गमनमार्गदकम् । XIV. 26. 198. 12 : परिषन्द् निष्पन्दनवन्तं कृत्वा नदेन निनयन्ति । परि-चाकारं कृत्वा मध्ये अग्निना परि[तः] घृतेन प्रपव(त. प्रपव ?) नार्गवन्तं कृत्वा मध्ये निनयन्ति (thus, singular, the Viv.) ।

निष्पन्न XX. 28. 62. 17, XXI. 14. 95. 11, nom. acc. to निष्पन्ति ।

नी ०. उप-चति XVII. 14 : 295. 11

०. नि-चव XI. 12 : 81. 10 ; XI. 13 : 83. 11 ; XXV. 20 : 252. 1 ; XXVI. 14 : 291. 14.

०. अति-चा XXVI. 24 : 306. 2.

०. उत्-चा IV. 6 : 118. 7 ; XXII. 8 : 127. 14 ; XXII. 20 : 144. 10 ; XXIII. 9 : 163. 3, 4 ; XXVI. 32 : 316. 12.

०. वि-उत् XII. 20 : 92. 14 (obj. दिष्टः).

०. अनु-नि XXIII. 3 : 152. 2.

०. उप-नि II. 9 : 48. 2.

०. वि VIII. 1 : 234. 13 : नदेन घृदिनयन्ति । पूर्वमेव मन्त्रं विहितं नयन्ति । desid. act. XVIII. 45. 401. 2.

नीन part. to न्येति XVIII. 30 : 379. 13 ; XVIII. 41 : 393. 7 ; see also उभयनीन and the next word.

नीनदक्षिण XXIV. 13 : 197. 7 : न नीनदक्षिणं याज्येत् । दक्षिणानयमानत्वरं यस्तु कस्तु चिदग्निज्ञोऽनुपपत्तौ सत्यां तस्याग्निं च न कुर्यादित्यर्थः Venk. ;

दक्षिणादानोत्तरकाष्ठम् Viv.; but ज्ञेन probably is part. not to मयति but to ज्ञेति; cp the foregoing word.

नीतमित्र XIV. 29 : 202. 6; the word is explained by the Sūtra-kāra himself, see the following passage.

मु. c. २ XIV. 10 : 170 9 : प्रथोनि । यदा ज्ञेता प्रथम करोति ।

मुद् ० उप-चर XII. 18 : 114. 2 : वारयन्ति ।

नेदीयम् II. 19 : 60. 10 : यत्ने नेदीयसि वा । उदकं यत्नं यत्नयाये ।

नेहानिश्च XVII. 44 : 325. 7, here and equally in grhs. I. 3, corrupt; the mantra was originally : निष्ट आविष्ट ऊक्तानि, cp. Drāby. XII. 1. 19 with the comm. of Dharmvān.

नेमाज्जं XVIII. 2 : 344. 4.

नेष्टयन् XVII. 45 : 326. 8 sqq., XXV. 24 : 230 18.

नेष्ट XVIII. 19 : 407 11, 13

नीमण XVIII. 16 : 402. 9 'ship-board' (?)

न्ययन XXX. 1 : 390 1, 2, 11, 12

न्यून XXIII. 10 : 165 3

प ।

पक्ष X. 7 : 75 8, XVIII. 10 : 531 5; XVIII. 17 : 363. 3; XVIII. 24 : 372 2, XXV. 34 : 270 1 : रक्षस्य पक्षधी ।

रक्षस्र्ज्ञे—XXVI. 16 : 296 4, XXVI. 17 : 296. 7 'half.'

पक्षोपयय X. 24 : 22 11, 13, 15 पक्षोपययै पक्षान्; probably the correct reading is पक्षोपयय, cp उपयय supra and प्रयय, अपयय in PIV

पक्ष IX. 3 : 268 22, 269 5, 7, X. 10 : 6 5, 11, 16; XXII. 2 : 119 5 : पक्षन करोतादि Viv., पक्षने ज्ञेनेति पक्षन करोतादि Viv.; 'fuel'

पक्षचिन्तक XXII. 4 : 122 1, 3.

पक्षचोद X. 45 : 43 5; XXX. 5 : 398. 1; XXX. 7 : 400. 1 : a kind of istakā.

पक्षतय XXIV. 1 : 185 1 : पक्षतयेन पक्षावयवा अथ वध्यमाचम्य मनुदायस्य पक्षतय Viv.; पक्षावयवा यस्य स पक्षतयमेन पक्षतयेन पक्षावयवमुत्तेन मनुदायेन पक्षमि आपनैरिति वाक्च Vāc.

पक्षरक्षामिषेदीक XX. 18 : 39. 4; XX. 22 : 49. 3; XXIII. 1 : 117. 2; XXVI. 4 : 275 11.

पक्षविज (viz. चर) XXIV. 27 : 213. 1, 3.

पद्मलि XXI. 7 : 81. 10.

पद्मारदीय XVIII. 11 : 354. 11; XXIV. 10 : 193. 13, name of an okāha.

पद्मनिष् (viz. रक्षि) XXVI. 26 : 308. 6.

पद्मपत्तिन् XX. 5 : 15. 13; XX. 7 : 17. 11; XX. 13 : 29. 8; XX. 29 : 65. 2, 3.

पद्मिक XXVI. 22 : 303. 6.

पद्मेधीय XII. 4 : 88. 17; XXII. 16 : 140. 16.

पद् ०. उत् caus. XXVIII. 7 : 355. 12.

पद्मनीय XV. 15 : 220. 5; XV. 38 : 241. 1.

पद् ० अभि caus. VI. 2. 158. 11; XXI. 8 : 83. 5 ; अद्यैतत् पद्मे पाशावभिषात्य ; एवं यजमानमात्मनः पद्मे पाशावभिषात्य भवं पाप्मि पाशधिला Viv.; आधारेण प्रादपितेत्यर्थः Kes ; cp. Śatap. Brāhm. V. 3. 11. अद्यैतं दक्षिणे पाशावभिषात्य ।

पतन XXVI. 11. 288. 9. पतत च पततः । उपतः शुक्रपचयोः पतनं चाग्नीनस्य न शुक्रलम् । उग्रपदी निपातः । एक इत्यर्थः ।

पतनक XXVI. 3. 275. 7 a modification of the rājasūya.

पत्तनाडी X. 47. 47. 11; XIX. 2. 417. 12. पत्तिपत्तनुपुष्टिरेषु ।

पत्नीयज्जु XIV. 22 : 190. 10 उज्जानि पत्नीयज्जुप्ति (TS. III. 5. 6), see Baudh VI. 5. 160. 19, VI. 3. 159. 5 sqq.; I. 20 : 31. 10; VII. 3. 203. 1, VII. 3. 203. 10; VIII. 14 : 253. 5

पत्नीशब्द VI. 1. 156. 13 etc., always as a neuter; once fem. : XXIX. 11. 385. 8

पत्नीचंयोजक adj. XX. 10. 23. 9.

पद् ०. सम् caus. XVII. 31 : 311. 1. अपादयति । अङ्कुरोति मृष्यादीन् अपि प्रविशति ।

पदाक्षिपा XIX. 1. 415. 5. 7.

पदायद VI. 13. 170. 10; X. 2. 20. पदस्थानम् ।

पदरथ adj. VI. 10. 166. 12; VI. 12. 169. 9; VI. 13. 170. 4 : क्षात्री पदरथी । पदपादधारणी ।

पद् XVIII. 43 : 395. 9; XXV. 33 : 320. 3 : a certain very high number, r. perhaps पद् ?

पयशोच X. 27 : 20. 1. 8; XXII. 6 : 125. 8 : पयशोच चाम्यशोच च ; पयसान्नं च शोचषार्थे ।

पयोरोच XXIV. 30 : 216. 3.

परचेव II. 3 : 36. 9. आरजानः Viv.; परचेवे आरिषोत्तयः Venk.; probably the reading of Tr. पा. is preferable.

- परिह्वय XVII. 29 : 308. 3, 5, 9, 13.
 परिकेय XVIII. 1 : 343. 5.
 परितो XVIII. 23 : 370. 13; XXIII. 18 : 179. 8; XXVI. 32 : 318. 4, 7 : a var. of the *sadyaskri*
 परिष्ठातिष्ठान् II. 3 : 38. 7; XXIV. 13 : 197. 8 परिष्ठा मर्यादा :
 अतिष्ठान्मर्यादाः । अन्ये समुद्रवायिन रति Viv.; समुद्रवायो Venk.
 परित्यज्यन् X. 51. 54. 1. परित्यज्यन्न्दवती (IS. IV. 6. 3. 1, 9).
 परिचर्य IX. 5 : 271. 11; IX. 12. 292. 9; IX. 13. 284. 3;
 XVIII. 24 : 371. 10. चर्यं परितो वर्तमानं महावीरादि चर्यं चम् ।
 परिचाय XVII. 29. 308. 9, 12; XXV. 18 : 411. 6, 7 : a
 manner of building the 'agni'
 परिधान XIV. 4. 156. 13 : उत्तमोदुम्बराणां महापरिधीनां परिधानम् ।
 युग्मम् वे इत्यादि (TS. III. 1. 6. c, b) see Baudh VII. 1 : 200. 17.
 परिमल्लम् adv. XX. 1. 3. 2 परिमल्लम्मनिरोद्धितवचवावस्थायाम् ।
 परिमल्लम् adj. VI. 6. 163. 8. तस्यैवे यजुर्वो परियवे चावर्तते निमित्तमनिधाने
 (मनिपाते Keś) 'returning'
 परिमृ VII. 7. 211. 18, VII. 8. 212. 12, VII. 16. 228. 4, VIII. 2 : 235. 14, VIII. 7. 242. 15, XVIII. 36. 385. 15.
 द्रोणकलशे परितु पात्र प्राप्य परितुवमानं तस्मिन्निष्ठतोवि भोमप्रवृत्त्यर्थं दावमय
 पात्र; Ap. परिष्ठा ।
 परिभोजनीय I. 2. 3. 10 सर्वंभोजनीयाहंषि Say
 परिचयु XXVII. 5. 329. 6
 परिलेपन XX. 16. 30. 13
 परिवहण XXI. 12. 91. 7
 परिवाद XVIII. 34. 384. 11.
 परिवित्त, परिविन्न, परिविविद्वान् XXVII. 5. 329. 4, 5
 परिगायन XX. 6. 16. 13, XXI. 13. 93. 14, nom. act. to
 परिगाययति; the meaning here and dhs. I. 14. 7 is not
 'vollständiges Untertauchen' (thus the Petersb. Dict.) but
 'keeping, preserving'
 परिग्रहण V. 11 : 143. 19; V. 12 : 146. 5; V. 15. 160. 12; VIII. 9 : 245. 9; VIII. 20 : 262. 4; XV. 22 : 226. 4; XV. 30 : 235. 5 : परित्योयवे ज्ञेनेति परिग्रहणं वलककञ्जिन्नादि ।
 परिप्रेषण XX. 2 : 7. 12, nom. act. to परिप्रेषति : छत्रादि (x. कुमादि ?)-
 क्षमस्याश्चपयादिना परिप्रेषः ।
 परिप्रेषण XVIII. 24. 371. 15.

परिष्कन्दम् absol. XVIII. 24 : 372. 6.

परिष्कन्दम् absol. XIV. 26 : 198 12 : see under निष्कन्दवन् ।

परिष्कारस्य IV. 1 : 108. 9 : पराकाष्ठपरिष्कारः Viv. ; एकदृष्टः परिष्कारः
Keś.

परिमज्जिन् XVIII. 1 : 343. 3, 4.

परिवारस्तु XXIV. 38 : 225 5 : परिवारस्तुस्त्वित्वा अर्धमन्तरं (•त्यस्यायं
म = another copy) इत्यापरिष्कन् प्रकल्पते । अन्य आङ्गरेकस्मिन् पुमाने-
कस्मिन् स्त्रीवत्त्वं यस्याः चेति ।

परिचीम XX. 19 : 42. 1 ; XXI. 15 . 98. 8 ; XXI. 25 : 115 4 ;
XXII 12 . 134. 12 : the offering on both sides (i.e. before
and after)

परीक्षा XXI. 23 . 111. 13 ; XXV. 22 . 254. 5.

परीक्ष JI 14 . 56 4, V. 1 129. 10 . परीक्षेन परंतेति श्रित्वा ।

परीक्षोपस्थान XXIV. 30 : 216. 6.

पर्यन्तु XXIV. 25 210 14

पर्यदेव V 11 143. 10, V. 13 . 149 7 ; 150. 12 ; XIV. 13 : 170.
9, 12 : यस्यादृष्टम् ।

पर्यवहोपम् absol VI. 20 : 170. 1 एकदेवमेकदेव गृहीता ।

पर्यवहोपम् ad] XVIII. 44 397 7

पर्याञ्च XXI 13 93. 7 परिगतं वाञ्छं याञ्च वा प्रधानं याञ्चमवन्तम् । stands
for परिचाञ्च, cp the next word.

पर्याञ्च subst. neuter XXI 10 . 87. 3, stands for परिचाञ्च, cp.
अपर्याञ्च ।

पर्यारिन् XV. 7 211. 14 : 'going round' (according to the course
of the sun, in opposition to अत्युप्या)

पर्यारिन् XXIV 38 225 5, cp. TS. II 1 4. 7

पर्युपसारम् absol X. 53 55 16.

पर्युपोषण XIV. 13 173. 12 . उक्तं पर्युपोषणम् (TS. III. 7. 8. b) see
Baudh. IV. 11 126. 14.—XX. 31 87. 18. .

पत्न XVIII. 43 : 395. 9, XXVI. 33 . 320. 3 : a certain very
high number.

पत्न XX. 6 : 15. 17 : पत्नान्नलितवपर्युपरि देष्टित Viv. ; पत्नं निरुद्धं परिवारय
ग्रहम् Śāy. ; also pi. sū. 1. 14 : 20. 14.

पवमान VII. 8 : 212. 16 ; VIII. 2 : 236 6 ; VIII. 11 : 248. 1 ;
XV. 17 . 222. 4 : उदङ्गाग्निं पवमानात् संपन्ति । उदङ्गाग्निः पवमानमग्निं
पवमानल्लितं हेमम् आस्तावं मच्छन्ति ।

पवित्र XXVI. 3 : 275. 1, name of an ekāha (in the rājāsūya).

- पवित्रं XXVIII. 2 : 345. 2; 348. 3.
 पशुदम्भयाजिनं XXIV. 11 : 195. 5.
 पशुपत् VI. 29 : 193. 17.
 पशोर्दो VII. 4 : 205. 4 and elsewhere : गर्भयोग्या चष्टद्वीतगर्भा ।
 पाजक XVII. 31 - 310. 9 : पाजके चतुस्त्वचके । काञ्चिकायां वा ।
 पात्रोक्त XIV. 31 : 190. 7 : उक्त पात्रोक्तम् ययम् (TS. III. 5. 5. b) see
 Baudh. VIII. 14 - 254. 6
 पादकिञ्च XXVI. 22 : 303. 6.
 पापम् XVIII. 26 - 375. 4
 पार्थ XVIII. 49 : 408. 5, name of an ekāha.
 पाशवन्तिक fem. *की IV. 1. 103. 13; XXI. 6 : 79. 4; fem. *का
 XXX. 3. 394. 7.
 पित्रा XXIV. 21. 205. 9, see crit. note
 पिच्छोला XVI. 20. 266. 9; XVI. 21. 267. 9; 268. 2; XXVI.
 17. 207. 1, 2.
 पिच्छी subst. XIII. 38. 146. 15, XIII. 39. 147. 5; XIII. 40 :
 148. 9.
 पितापुत्रौ XXV. 13. 242. 8
 पितान्ता (viz. चाञ्चति) XXVIII. 10. 361. 7.
 पिप् caus IX. 9. 277. 15, 278. 1. पित्वति दंष्टि ।
 पितृकावन् VII. 6. 209. 18 : पितृकावन् पुत्रकवदित्यर्थः, cp. अष्टापितृक
 and सपितृक ।
 पिप् ० अत् XV. 30. 235. 18.
 पिष्टोदपनी I. 4. 6. 5
 पुष्टरिज्जित् XII. 17. 112. 11, XXII. 20. 144. 10.
 पुत्रिकापुत्र II. 3. 36. 8, here probably a subdivision of the
 Ātreyas is meant, cp. the Laugākṣipravara - पुत्रिकापुत्राभ्या-
 म्प्राधानी द्वालेयकालेयकौद्वेयवामरथः, and thus also the Mānavapra-
 vara. The word has the usual meaning XXIV. 32
 218. 5
 पुनराद्य XXVI. 12. 290. 7.
 पुनराद्यम् XXVI. 12 : 290. 7; XIV. 9. 169. 12 : यज्ञस्य पुनराद्यम्
 TS. III. 2. 7. m.
 पुनराद्य रम् absol. I. 12 : 18. 13. अनुद्यच्छ्रेण पुनराद्यत्वाद्युद्यच्छदिति ।
 पुनराद्यम् III. 1 : 69. 5, III. 3 : 70. 17. च (var. वि) शीर्षं दीर्घान् ।
 पुनराद्यम् III. 1 : 69. 4; III. 3 : 70. 16; XXIV. 18 : 202. 10 :
 ननुभि पुनर्निष्कृतम् ।

पुनर्निष्कृत III. 1 : 69. 4; III. 3 : 70. 16; XXIV. 18 : 202. 9 :

श्रीये, पुनः संस्तुतम् Viv.; पुनः संस्तुतः त्रिविधौभूतो रथः Venk.

पुनश्चिन्ति XVII. 17 : 297. 4; XVIII. 14 : 89. 29.

पुरश्चरण II. 6 : 41. 8.

पुरस्तात्साधारण्यं adj. XXIV. 36 : 223. 2.

पुरस्ताद्वाय VI. 14 : 171. 1 : पुरस्ताद्वायमन्वदान् सन्तो वासुकिद्वयं ताः पुर-
स्ताद्वायः ।

पुरस्तात्तु XXVI. 4 : 276. 4.

पुष्यपक्षे XXIV. 11 : 194. 5.

पुष्यपक्षे XVIII. 36 : 385. 11; XXIII. 18 : 179. 11, cp. AV.
v. 31. 9.

पुष्टोदक II. 2 : 26. 3. प्रागुदकम् ।

पुष्टोदकप्रवर XXIV. 28 : 213. 8.

पू; The optat. पुन्यत् is remarkable XX. 6 : 16. 8; XX. 10 : 23.
15, 17 and often in the Dvaidha and Karmānta.

पू० सम् caus. XVII. 33 : 312. 4. उपवय्य मान्दयिन्ना ।

पूगयः XI. 6 : 73. 7; XII. 7 : 95. 16. उपयः ।

पूतिष्ठ N. 13 : 13. 1; XIV. 13 : 176. 9, 12 : पूतिष्ठानि जीर्णद्वयानि
Ms.; पूतीकद्वयानि Viv.

पूयंद्वं or पूयंद्वे V. 10 : 142. 5; XV. 10 : 215. 14; XVII. 57 :
337. 7, XXI. 3 : 74. 14; XXI. 6 : 79. 8; XXIV. 17 : 201.
3; after all पूयंद्वे seems to be the best attested form, see
the various readings.

पूयंवाद् II. 12 : 53. 9; XXIV. 14 : 199. 12 : पुषा ।

पूयंवाद् XXIV. 10 : 193. 16. पूयंवा ताः पयसा पूयंवाः Venk.;
and elsewhere : प्रधानपात्रात्पूयं त्रिविधायाः प्रयाजाः वे पूयंवाः ।

पूयं subat see अरुणम् ।

पूयंनि XVIII. 8 : 350. 7; XVIII. 16 : 361. 8; XVIII. 40 :
391. II

पूयंनि IX. 6 : 273. 21; IX. 12 : 283. 4; read with B : पो ?

पूयंवा काल adj. XX. 1 : 4. 11.

पूयं c. अधि I. 9 : 12. 20; I. 10 : 13. 6; V. I : 120. 5; V. 11 :
144. 14; XIII. 25 : 136. 4; XIII. 33 : 143. 7; XXVI. 5 :
277. 2; अधिपयः is equivalent to अधिपयः, Śāyana gives
as equivalent सापयः, as the Śatapatha Brāhmaṇa uses in
this sense always अधिपयः, we are tempted to regard the
form अधिपयः of Baudhāyana as a corruption; but अधिपयः

and अभिश्रयात् (XXVI. 5), and cp. Āp. XII. 28. 1 श्रयि, prove that the root is श्रज्; cp. P.W. vol. IV, col. 570.

c. अनु XV. 5 . 208. 18, here probably equivalent to अनुदहति ।

शय V. 5 : 133. 14; XXX. 1 : 389. 4 : name of a measure : XXI. 9 85. 1 : 'the palm of the hand.'

शशिव XVIII. 6 : 347. 16; XXIV. 11 : 194. 6, name of an ekāha.

शशुबुध XI. 1 . 63. 7 : शशुबुधान् विद्योर्ध्वसूत्रान् ।

शदातु II. 5 : 39. 11, Tr. reads correctly शदाकुनि ।

शक्ति X. 50 . 51 15; X 51 53. 18; 54. 2 : शक्तिमग्नानम् ; शक्तदिन्दुभिश्चिन्त(r. च)मग्नानम् ।

शपदात्त XIV 9 166. 11 . उक्त शपदात्तस्य...चपवम् (TS. III. 2. 6. a) see Baudh. IV. 3 : 112 13 sqq.

शपित in शपितमात्र XX. 26 59 9, partic. to शप् ?

शस्यमनाय XVI 9 . 257 1; XVI. 23 269 9.

प (श्रयाति) XXIV 32 218 1 निश्रयात्, as Lāty. III. 2. 11 and Drāhy VII 2. 11.

पय plur XVIII 51 410 15, 16; 411. 1, 14.

पेक्षायनिष्ठाद्य II 7 45. 1.

पोष्टलैक XVI. 32 278 4 name of an aśvina, also Āp. XXII 24 b

पौलिक XXVI. 6 280. 4

पौ c. अभि IX 9 279. 22, 280 5 अभिषोषयत. । अग्रेषपरि षोषयत. चावयत ।—अनुदिशम् आकाशमभि आकाशा भिमुख मध्यावोर कला अनुदिश-मग्रादेव षोषयति चावयति ।

प्रथमचित् XVII 28 307 7, XXX. 14 . 407. 8; XXX. 15 . 408. 2.

प्रक्रमवेला X. 30 28. 12, X. 31 29. 11, X. 33 30 12, 17 .

प्रक्रमवेलाया प्रक्रममाचदेय Ms.

प्रथावन XX. 29 : 63 17; XXI. 23 : 112. 8, nom. act. to प्रथावयति cp IV. 8 : 121. 10.

प्रश्नाद् XXV. 30 264 4; XXVI. 27 : 309. 6 : प्रश्नात् ।

प्रजनन II 6 . 43. 3 . a part of the fire-drill : the hole, the योनि in the चपराश्वि; this meaning also in Lāty. II. 6. 5 (Drāhy. IX. 1. 5), Mān. śrīs. I. 7. 1. 39; cp. प्रतोचोनप्रजनन ।

प्रजाति IV. 5 : 115. 10, designation of the following mantras.

- प्रज्ञाः परैर्यत्न XVI. 16 : 262. 14 sqq. ; XXVI. 17 : 296. 14.
 प्रज्ञात X. 54 : 56. 19 and often : प्रज्ञात निभाय ' परिकर्मिणो ज्ञां वा
 यथा ज्ञानं तया निदधानीति । गुप्ताम् the Viv. elsewhere.
 प्रज्ञा XXIV. 12 : 195. 7 ; XXV. 4 : 241. 13 : प्रज्ञासाधनं कुर्वीत । प्रज्ञं
 प्रगत्य धनुः स्वकार्यं चरन् । तथा सप्रज्ञसाधनं कुर्वीत । कार्ययोग्यमिति
 प्रवीणादिशब्दवत् परित्यक्तफटिलद्योग्यत्वे वर्तते नियमप्रज्ञादिभिर्वाग्यम् Viv. ;
 प्रज्ञा मध्यं मनश्चमिति यावत् । तादृशसाधनं कुर्वीत कार्यानुष्ठानमभ्यासा
 भवेदित्यर्थः Venk.
 प्रज्ञोति I XVIII. 40 : 391. 7.
 प्रज्ञवत् absol. to प्रज्ञोति VII. 17 : 228. 12.
 प्रज्ञोद XVIII. 48 : 405. 9, name of an ekāha.
 प्रतिवारकम् adv. XXI. 8 : 129. 10.
 प्रतिबुद् XVIII. 7 : 349. 1, 6 (neuter); the last passage presents
 the var. r. प्रतिभषम्, cp. TS. II. 5. 3. 3
 प्रतिनिर्वाह्य VII. 12 : 217. 8 ; 219. 7, 11, 20 ; 220. 2 ; XXI. 19 :
 104. 9 ; XXV. 20 : 251. 11, 252. 1 : तस्य प्रतिरूपं तदेवत्य निष्कृष्य
 (var. निष्कृष्य) दृष्टव्यमिति. see also the etymology given by
 Rudradatta on Āp XII. 20. 19. प्रति निष्कृता दृष्टव्यमिति ।—
 XIV. 10 : 171. 5 उक्तं प्रतिनिर्वाह्याया प्रवषम् (TS. III. 2. 10. a—
 f), see Baudh VII. 12 : 218. 9, etc., VII. 12 : 219. 8, 21.
 प्रतिनोद XVIII. 48 : 405. 13 name of an ekāha.
 प्रतिपक्ष in चाण्डभागप्रति. VIII. 21 : 263. 6 ; XXIII. 14 : 173. 3, 4 ;
 XXV. 2 : 230. 3 ; XXV. 26 : 250. 1.
 प्रतिपरिचरय XX. 30 : 65. 10
 प्रतिपद्य adv. XXVI. 11 : 287. 12.
 प्रतिभषय XXI. 20 : 106. 11.
 प्रतिजंषम् absol. X. 6. 6. 3 : प्रतिलिख्यप्रतिलिख्य Ms.
 प्रतिवसनीय V. 10 : 140. 10 ; VIII. 19 : 239. 13 ; VIII. 20 : 201.
 15 ; XII. 4 : 89. 6 : प्रतिवसनीये वासघो आत्मा परिधानार्थम् ।
 दीक्षाकाष्ठान्वयं ह्ये वासघो प्रतिवसनीये वासघो Ked.
 प्रतिवेश् adj. XXVI. 5 : 277. 9 : शृण्वन्नगरम् । XXVI. 12 : 289. 12 :
 परस्परं च निष्ठान् ; XXI. 3 : 74. 12 ; V. 10 : 142. 5 : प्रतिवेश्य
 स्त्रीकुमारैश्च पचति । चरेत् प्रतिवेशं विप्रतीतिं वेष्टं अनुष्य स्त्री च प्रतिवेशः ।
 प्रतिवेशः स्त्रीकुमारैश्चोऽपि भवति । यावामोदनस्यावन्त पचन्तीत्यर्थः ।—प्रतिवेशम्
 seems to be adverb XXIV. 32 : 218. 2 : चक्षीये ।
 प्रतिष्यय XXVI. 15 : 293. 5 : निभाय ।
 प्रतिपद्येच XVII. 39 : 349. 1 : 'seam.'

प्रतिसमेधनीय X. 21 · 19. 19 : दक्षिणतो आस्यमानं निहितमाध्वनीयम् Viv. ;
प्रतिः सादग्ने सादग्ने च आध्वनीयनेन उष्ट्राद्यैः प्रतिभय्येन समेधनीयम्
Ms —प्रतिसमेधनीया XXII. 3 : 120. 10, sc. समित् : a piece of
wood put on the fire with the mantra वे देवा व्योनिषोः ।

प्रतिस्त्रोमम् adv VII. 13 : 203 15 : स्त्रोम प्रति । यावन्तः स्त्रोमास्त्रोमकृतः ।
चतुष्टोमो व्योनिष्टोम इति दर्शनाद्यनुष्कृतः ।

प्रतिष्ठित XII. 11 : 102. 4 sqq ; XII 12 · 103 7 sqq. ; XII. 13 :
105. 14 sqq. ; XV. 24 : 228. III, XV. 25 : 229. 4 ; XV. 29 :
234 1 ; XV. 30 · 235. 10 ; XXVI. 10 : 286. 1, also pi. sū
I 5 : 9. 12 : प्रतिष्ठितस्य युवराजस्य नचिचौपुत्रस्य राज्ञो जगत्स्य. The
meaning seems to be . he who is nearest to someone, qua-
lified to take his place substitute, remplaçant. In this
meaning also Āp. and Kāṇva recension of the Śat. Br.
(VII. 3. 2 8)

प्रतीचीनप्रजनन II 16 . 60 4 प्रत्यग्वाम्, cp प्रजयन् supra.

प्रतीचीनस्त्रोम XII 20 117. 1, 12 ; XXVI 2 273. 3, 7 ; XXVI.
3 274 15, 275 4

प्रतीक्षा XX. 30 65 14.

प्रत्यक्षवत् adv. XXI 12 90 6

प्रत्यगागो XX 2 7 16, cp Āp IV 1. 3.

प्रत्यङ्गन macc 1 17 23. 13, see under अपम्यान ।

प्रत्यनीक XX 26 58 11.

प्रत्यभिगमन XXI 20 106. 13

प्रत्यय XXI 2 118 10 पुनर्यत्निप्रकारज्ञानम् Ms , XXIII. 12 · 169.

7 प्रत्यय प्रतीयते उत्पन्नं यन् निमित्तं न प्रत्यय ; XXIV 1, 185 1, 12 ·

प्रतीयते ज्ञायते विज्ञेया ज्ञेयं न प्रत्यय प्रमाद्यम् ।

प्रत्ययमन्त्र XXIII. 10 165. 8, meaning ? The Viv is useless

प्रत्ययराक्षसः XI. 12 : 81. 2 (see crit. note), XVIII 17 · 36. 11 ;

XXII. 15 133. 10.

प्रत्यवसान XXI 26 : 116. 9, XXII 17 · 141. 7 'returning to
one's home'

प्रत्यवद्वतमिरेः XXII. 7 . 127. 4.

प्रत्ययन XXI. 3 . 73 5 ; XXIII. 16 : 175. 17.

प्रत्यानयन XXI. 12 : 91. 3.

प्रत्यपम्यान XXI. 12 : 91. 9.

प्रत्यदपुरोष X. 48 : 48 10 : *रूपया अपनीतपुरोषया ।

- प्रदक्षिणी X. 2 : 2. 10; X. 4 : 4. 13 : प्रदक्षिणी वैष्णं कुर्वते । प्रदक्षिणीकुर्वते
वैष्णम् । बान्दसप्रयोगानुक्रमणान् व्यवधाने ऽपि न दोषः ।
- प्रदाण IV. 11 : 126. 16 : प्रदाणं नक्षिणदोशे ऽप्री । XIV. 13 : 175. 14
15; XIV. 26 : 198. 9; XX. 31 : 63. 2.
- प्रदान XV. 6 : 210. 8; XV. 9 : 214. 11 : designation of the man-
tras contained in TS. VII. 1. 13; उद्दान Āpastamba.
- प्रधि XXX. 7 : 400. 9; XXX. 21 : 414. 5; XXX. 18 : 411. 2 :
'segment'; XXX. 16 : 408. 9, 14 : चक्रस्थानम् ।
- प्रधी (or चप्रधी ?) II. 5 : 39. 9.
- प्रपद्य III. 13 : 83. 18; III. 14 : 85. 2; IV. 11 : 126. 10; V. 9 :
140. 14; VIII. 20 : 261. 19; XVII. 28 : 316. 10 : प्रपद्ये
चनिष्ठये देये or चर्धपये ।
- प्रवाचन XXI. 24 : 113. 14; XXI. 25 : 113. 18.
- प्रवाचक I. 16 : 24. 17; VII. 2 : 202. 4; XX. 13 : 29. 1, 2 : समान-
व्याने Veāk ; समम् Viv.
- प्रवाचम् XVIII. 24 : 372. 4; XVIII. 45 : 398. 3.
- प्रवक्त X. 54 : 56. 8; XI. 7 : 74. 6; XII. 8 : 98. 9; 99. 9; XII.
11 : 102. 8; XVIII. 18 : 364. 12 : equivalent to वचन, cp.
Āp. XVII. 19. 4.
- प्रवृत्ता X. 30 : 23. 15 : दक्षिणे प्रवृत्ताटे । दक्षिणामसौत्तरतो ऽन्तरंकरम् ।
प्रवक्तृ probably adj. XV. 14 : 218. 5, of unknown meaning.
- प्रवर्ग IX. 1 : 265. 1; IX. 6 : 273. 2, 9 : प्रवर्गद्वयम् ।
- प्रवर्ग XIII. 31 : 140. 18 sqq.; XVII. 39 : 317. 4; XVII. 41 :
321. 12; 322. 3; XVIII. 8 : 319. 16; 351. 1, 3; XVIII.
9 : 352. 15 : कृष्यञ्च कर्षाञ्चकारम् ।
- प्रवस्यञ्चति XX. 23 : 50. 1, 7.
- प्रवान IX. 3 : 268. 20; X. 6 : 6. 3 : प्रवाते निवाते ।
- प्रविदानकस्य XXIV. 32 : 218. 8, 11 not explained in the Viv.
- प्रवृत्तस्य XXIII. 5 : 157. 4.
- प्रवृत्तस्य XXII. 2 : 119. 1 : चवटे व्यापनम् Ms
- प्रवृत्ताञ्चति VII. 9 : 214. 19; XIV. 11 : 160. 15 (TS. III. 1. 10. a,
b); XIV. 21 : 189. 20 (TS. III. 5. 5. a), cp. Baudh. VII.
9 : 214. 19.
- प्रवेण XXVI. 5 : 278. 8.
- प्रवाज neuter subst. XVIII. 44 : 397. 10.
- प्रवि XX. 13 : 29. 11 : प्रवीरेण देहे चमज्जाने Viv.; प्रवीः प्रधानभूताञ्चतीर्जङ्ग

यथा प्रधानमानुपूर्ववाङ्मनोर्जना सर्वाप्रामाङ्गनोना पूर्वार्थे भिद्यते अङ्गया-
दिति Say. ; XX. १० : 44. 9 ; XXV 33 : 268. 6.

प्रतिवादिन् XXII. 17 : 140. 19

प्रयुत subst. masc. XI. 1 64. 13 ; XII. 1 : 83. 3 and very often
elsewhere

प्रष्टव्य V. 1 128. 7 ; XXI. 1 : 70. 1.

प्रवेष्ट X. 50 : 51. 12 ; X. 54 : 56. 8, 12 ; XV 35 : 239. 17 ; 240
7 ; XXII. 10 : 132. 3, 7 ; प्रविष्टे षोडशांशान्तेनेति प्रवेष्ट ।

प्रवृत्त्यन्त XXI. 17 : 100. 7 ; XXIV. 33 : 219. 7 ; XXV. 8 : 236.
6 ; XXV 9 : 237. 12, XXV. 25 : 257. 15 ; XXV 31 :
165 1

प्रनरपरिधि dyandya neuter IV. 10 125. 9 ; V. 4 132 1 ; V. 9 :
140 3, V 16 150. 17 ; VIII. 16 : 257 3

प्रण्ण masc XXIII 5 : 155 13 प्रण्योरेष भीमान्नरितयो ?), XXVI.
24 306 3

प्रण्यान XX 14 32 3, see crit. note.

प्रज्जत XXIV 4 157 11 प्रज्जतः । अदुलः दीयते आतर्क्यादि स प्रज्जतः
Viv , अयते दीयते यव स प्रज्जत । प्रकर्षार्णकोपभर्मेण दानकपार्थविशेष-
जाम । होमदानभावात्कक कर्मेविशेषः प्रज्जत इत्यर्थः Vitrk

प्राक्कथन VI 26 187 11 अथमुपयन् बल को भावमुमान इति यथास्ति ममः
स देय इति, cp अदकथन ।

प्राचीनपुच्छत XX 14 31 10 XX 16 33 13, 15

प्राच्यवादशिनी XXX 4 396 5

प्राच्यद्वय XXV 17 248 12

प्राचाङ्गति XIV 4 157 6, 158 4, offerings with the formulae
(T.S. III 1 7 1) प्राचापान्ते etc.

प्राच्योद्य XIV 21 190 8 उक्ता प्राच्योद्यम् सुवाङ्मतिः (T.S. III. 6. 5,
/) see Baudh VI. 10 167. 6

प्रावर्तिष (sc यय) XX. 2 : 6 6

प्रावृत्त XVIII 35 385 3, XXVI. 11 : 287. 13 : द्वितीयादिषु युनेषु
च युने ।

प्रास्तकवच XV 7 : 212. 11, equivalent to पयंमक . ।

पृष्ठ c. वि XIV. 13 : 176 8, see crit note and cp. also the read-
ing of T. at IX. 20 : 298. 1.

प्रेषदम् X. 55 : 58 3 ; X. 59 : 61. 9 ; XI. 13 : 82 10 ; XII. 16 :
111. 4, etc. : निवद्वानित्यर्थः ।

प्राच XV. 26 : 230. 8.

प्रोक्षतम् X. 10 : 10. 2, see crit. note.

प्रोक्षणीयम् IV. 5 : 116. 3; XI. 3 : 63. 8.

प्रोक्ष्ण XVII. 31 : 310. 8 : बह्वक्षम् ।

प्रोक्ष्ण XXIV. 6 : 189. 17, 190. 4 - प्रोक्ष्ण कर्मसाधनः करणसाधनो वा प्रकार-

गुणसाधनः तेन बुधवे संबन्धो ऽस्तेति Viv. ; प्रोक्ष्ण वा प्राप्नुयेत् वा Venk

मु c. परि-चा VI. 10 : 166. 7; X. 19 : 17. 11 : 'to come round.'

० अनु-परि caus. I. 9 : 12. 15; XVII. 41 : 321. 9; 322. 10.

फ ।

फाल्गुन XXIV. 1 : 185. 16, name of a plant.

फाल्गुनशाच adj., fem. -ची, XVIII. 8 : 350. 4; XVIII. 9 : 352. 6,

'made from (a kind of wood).'

ब ।

बहु XIV. 30 : 203. 11 : बहुर्वीति कवेत् ।

बभ्रु c. उप-नि VI. 25 : 185. 16; 186. 1; VI. 29 : 193. 2.

बभ्रुवर्च XX. 25 : 55. 7, cp T.S. II. 1. 8. 2.

बर्हिर्लवणं XXIV. 7 : 190. 10. लवणे ऽनेनेति लवणं बर्हिर्लवणाद्यो मन्त्रः Venk.

बर्हिर्लवां II. 10 : 66. 1; XX. 3 : 9. 16; 10. 3, nom. agentis to

बर्हिर्लवानि ।

बल्लार XVII. 36 : 314. 9 : बल्लारस्य सुविद्वत् ।

बहिराक्षम् IX. 11 : 281. 7, cp अन्तराक्षम् ।

बहिरवसत् XXV. 28 : 262. 3, ■ दीक्षाचक्रवर्त्तुराक्षवहो यस्य स दीक्षाभ्यो

बहिरवसत् ।

बहिर्विराज (so. अग्न्युपस्थानम्) XXIV. 33 : 219. 13, 16, see under

अग्नर्विराज ।

बहिःशर्करा X. 25 : 24. 15 sqq. . बहिःशर्करात् बहिरग्रेः ।

बहिष्पद्म XXX. 2 : 392. 5, 9 : '(a square) lying outside the cords.'

बहिःसदसम् adv. VII. 10 : 215. 19; VII. 11 : 216. 8, 15; 217. 3.

बज्रलोपधि XXV. 5 : 232. 12.

बाधवन् X. 23 : 21. 20; 22. 5 : धनुर्बाधव् धनुर्बाधवदितम् ।

बाह्य XXX. 1 : 389. 6 : designation of a measure.

बाह्यसविशेष XXX. 14 : 407. 10.

बह्वक्ष XXV. 25 : 8.

- दृक्प्रतिपत्तय XVIII. 1 : 343. 1; XXIII. 18 : 177. 18; XXVI. 8 : 282. 6 : name of an ekīha.
 ब्राह्मचर्यवन् XXI. 1 : 69. 4
 ब्राह्मज्ज्ञा XV. 4 : 207. 12, 13; 208. 1.
 ब्राह्मज्ञ XX. 1 : 5. 3 (a compos. of the same kind as कल्पज्ञ).
 ब्राह्मणवन् IV. 1 : 108. 9, plur. 'those who follow the authority of the brāhmaṇa'; XVI. 19 : 265. 12, 14 : 'mentioned in the brāhmaṇa.'
 ब्राह्मणसद्वन् XIV. 8 : 165. 10; 166. 4 : ब्राह्मण उक्ताः ।
 ब्राह्मोद्दिक् X. 50 · 51. 17.

भ ।

- भक्षक XX. 21 · 47 · 15
 भक्षानुवाक XIV. 8 · 166. 10 . उक्ता भक्षानुवाकः (T.S. III. 2. 5) see Baudh. VII. 15 · 224 · 13 and possum.
 भ XVIII. 36 · 385. 11, 15, equivalent to भक्ष of Āp. XII. 11. 10, in R.V. IX. 61. 11 to be compared !
 भञ्ज c. प्रति-वि XXVII. 11 · 335. 10, XXIX. 3 · 371. 6.
 भवेदक IX. 18 · 203. 4 रक्तहृदरोमा मेघ । अक्षेर इति प्रभिदः ।
 भरतद्वादशाच XVI. 32 · 278. 8; XXVI. 20 · 300. 10, 11
 भस्म XXIV. 14 · 198. 7 भस्मवत्पचना Viv, भस्मस्मिन्पचनेनाद्भुत इति भस्मत् । भस्मपदशा इत्यर्थः । भस्मवत्पचने भिन्नोदरत्वे वि विर्णीकरण-योग्या वे अथविग्रवाः Venk
 भानुश्च (nom भानुश्च) XII. 15 · 108. 12, equivalent to भानुश्च, which occurs XXVI. 1 · 272. 1.
 भानुनाभिन् XXVI. 1 · 272. 2
 *भाजन in वनभाजन XII. 17 : 112. 13, 15; XVIII. 20 · 369. 4, 6; XXII. 20 · 144. 14, 15; XXIII. 18 · 179. 6, 6; in चपात-भाजन XVIII. 21 : 368. 14
 भागविहीन XVIII. 27 : 357. 7.
 भावित IX. 1 : 265. 3; X. 1 · 1. 2, 7 : यद् भावितं कृत्वा नम्यं पठायथ-त्वेन सज्जिताम् Ms.
 भुञ्ज c. भम् IV. 4 : 113. 16 . वि भुञ्ज विभुश्च उक्ता ।
 भू c. चप XIV. 17 : 183. 1; XIV. 18 : 184. 13; XVIII. 14 : 369. 5 : चपभूतो निरक्तः and elsewhere प्रथान्याद्वरोपितः ।

- भूमिकपात्त XXIV 10 : 193 16; XXVII. 14 : 342 4; XXVIII
4 : 351. 6.
•भूय in प्रहरभूयम् XX. 24 : 54. 6; in जावापभूयम् XXIV. 3 : 187
4 : जावापत्तम् Vāk.
भ c. मम् X. 5 : 5. 4 : ममरति नृद्राति Viv. and Ms.
०. अभि-यम् I. 2 : 3. 4.
धूमन् XXV. 8 : 236. 16 : चत्तरेष धूमन् धुवोर्मथे; cp. gṛhs. I. I. end :
चयैशानन्तरेष धूमन् दर्भेष समारिह ।

म ।

- मल्लः XXV. 32 : 266. 8; 267. 3, 9 : कुन्त द्यन्वाधो मल्लः ।
मल्लः (or चमल्लः ?) subet. II. 5 : 39. 9.
मत्त XIX. 10 : 434. 6.
मत्तश्चरवत् VI. 5 : 161. 4 : छादकपात्रवत् ।
मत्तल्लकारम् XX. 13 : 29. 13.
मत्तल्लोक्तम् XXVI. 24 : 308. 3.
मत्तल्लोक्तम् X. 5 : 6 2; X. 6 : 6. 9, sqq.; X. 31 : 29. 11; X. 39 :
38. 4; X. 46-46. 17; XXII. 2 : 119. 5 : उपरिक्तमत्तल्लम्, cp.
XXX. 6 : 300 4
मतथो dual : IV 8 : 121 6 (var •यु); XXV. 32 : 266. 5; मतथ
II. 9 : 49. 1; मतथ sing II. 10 : 50. 2; II. 11 : 52. 3.
मथ c. वि XIV. 29 : 202. 6 : विमथितम् मानुर्कर्मार्थमथितम् ।
मथ XVIII. 42 : 395 2; XVIII 43 : 395. 9, a certain very high
number, cp. Āp. XVI 31. 1
मनाक्षमन्त XII. 15 : 109. 7 : ईषत् संख्युद्यान्ताम् ।
मनागपन्त XVII 28 : 307. 6
मनागुपन्त V. 5 : 133 8 : ईषत् भ्याः ।
मनात्तर्कियत् VI. 10 : 166. 15 : ईषदुषतराम् ।
मद् c. प्र caus. with obj. मद् XVIII. 19 : 365. 10; XII. 20 :
116. 11 : न प्रमन्दयते । न खट्वायां घेते न केमन्तिष्ठते ।
मदन्तो sing I 4 : 6. 8 : "the vessel for hot water."
मदन्तम् (मनसतो जायन्ति)* XVIII. III : 187. 11; XXVIII 11 :
302 8.
मन्त्रमथाद्यात् XXVII. 1 : 322. 1; XXVII. 2 : 325. 2 : तानि (प्राय-
श्चित्तानि) द्विविधानि मन्त्राध्यातानि मन्त्राद्यातानि च । मन्त्रलिङ्गेनाध्यातानि

मन्त्राध्यातानि। आभिर्गोभिर्गिरित्यादीनि। गवेनाध्यातानि भिन्दादिगवादीनि
Prayogacandrikā.

मन्त्रघृत XXII. 8 : 123. 15

मन्त्रानुदिगम् adv. XX. 26 : 58. 7; XXII. 9 : 131. 9.

मन्त्रानुपूषम् adv. II. 6 : 42. 3; मन्त्रक्रमेणेत्यर्थः। द्वितीयार्थे ज्यौषीभावाः।

मन्त्रानुलोकम् adv. XX. 26 : 58. 7; XXII. 9 : 131. 9.

मयस्तान् XV. 13 : 218. 3; XV. 14 : 219. 1 : 'leather-worker.' (f)

मराय XVIII. 48 : 406. 7, 9, name of an ekāha.

मरायकत XVIII. 48 : 406. 9; XXIII. 18 : 180. 2; XXVI. 33 : 320. 7.

मरुत in उत्तरमरुतम् XII. 14 : 107. 9, cp. crit. note.

मरु. ०. अनु I 6 · 8 10, I. 13 19. 10. उन्मदयन्निति। उन्मद उन्मदभावे
मदयतिष्ठ पूजार्थः। मुच्यते होतुमम यथा देवताभ्यो यूपदौ न हस्तेनापाभुस्तेष-
वम्। एता इति सर्वासां कथंतेन यवपादसेनोत्तेषवे नदभावाद्युपासकमिति।
अन्य मन्त्रमेव केवल जपतीत्येवा पूजति Viv ; उपासयन् Kes.; it is
equivalent to उदिहयति of the White Yajurveda (Śat. Br. I.
1 3 7, Kāty II. 3 35)

महाकीर XXVI 6 283 1

महायज्ञ XXV 13 · 243 10

महाविनि X 27 25 18. महाविन्यर्थाद्व्याधि।

महानस XV 11 218 12

महानसिध XXVI 1 272 1, equivalent to मानदुध।

महापरिधि VI 34 109 2, VII 1 200. 17; XIV. 4 : 156. 13;
XXI 10 99 1.

महापविषेष्टि XXVIII 1 344. 14.

महापात्र XXVI 12 289 13

महायज्ञ XIV 8. 164 15, 20, 165 1, XVII. 61 · 340. 17.

महाचन XVII 10 291. 1, see crit. note.

महाय् XI. 11 79 9. महायमाना आचते। पूजयन्तो ज्यौष्यम्। अन्येन वा
पूजमाना आचते Viv ; यजमान वाग्भिः पूजयन्ति Kes.

मह्यन्तेया XXIII. 17. 176. 12, 13

मागधवाक्य XVIII. 25 : 373 4, 6.

माद्रु XXIV. 2. 186 3 According to Veñk. and रुक् mentioned
in the Viv., name of an ācārya : इति माद्रु आचार्यो मन्यते इति
केचित्। अन्ये मा यजन्तीति मागधल तत्र (instead of these two words
मागतन् another copy) प्रयुजो यज्ञ उच्यत इति। सर्वे च यद्रुतमवधि

यदाप्रयुक्तम् । अतो यज्ञो होति; if the name of an ācārya was meant, we could hardly miss an इति after यदोपज्ञः ।

मान XVII. 31 : 310. 11 : कुट्वादिना (sic.) मानम् ।

मान् XXIV. 12 : 195. 12 subat. neuter : मानुषेण मनुष्यसाधारणेना-
दिवादिशौचादिना धर्मेण Venk.

मान् XIV. 18 : 183. 10, 11; this passage is not commented upon

मासत XI. 10 : 79. 2; XXV. 34 : 270. 3 : मासताः । मसतां मन्त्रयन्तो
(means ?) यथा विश्वसाधूनाः सन्तवामस्य उच्यन्ते; according to
Kś., whose text, however, has here some gapings, the
साविदतः of line 1 are सलपामसा, the मासताः are the सव-
स्यहीनारः ।

मार्तिक XXIII. 18 178. 9

मासत XVII. 31 310. 11; XXIII. 16 175. 16 : नच यत् च्युतपुल्लान्
(r. •लानां ?) मसततपुल्लान् (r. •लानां ?) सावच न मासत इत्याचक्षते ;

मासस्य XVIII. 3 345. 18

मासिष्ठ XVI. 15 202. 9

मासानस्य fem हो. XV. 25 229. 9

मासानतिक XXIII. 11 167. 10

मिन्दाञ्जलि XXI. 24 . 113. 1 sq; XXV. 24 : 256. 16; and passim
in the prāyaścitta-prasnas

मिन्दिरे XVIII. 1 343. 4, 5, see the text itself

मिष XIV. 13 . 175. 13 मिषमिव । मुदिपूर्वक पापसहस्रम् ।

मौक् o. उप VII. 14 . 255. 9, XV. 5 . 209. 19; 210. 1 : उपमौरति
वज्ञां करोति ।

मुञ्जकुलाय II. 6 . 42. 16, II. 12 63. 7; II. 16 : 60. 4; X. 12 :
12. 2; X. 13 . 13. 12 . कुटिलो मुञ्जकुलः । द्यौककुलानीत्यने । मुञ्जा-
कुलाया यस्येति मुञ्जकुलाय the Viv, and elsewhere : मुञ्जकुलाय
मीर्यान्मुञ्जान् । मुञ्जैर्यस्य यस्येति वा; मुञ्जद्वयैः षट्तिविधेयनिर्मितं बीडम् Ms.
मुनकायै 1. ■ : 3. 14. : धाम्यनिधानार्थः द्यौपुञ्जमनिवेशविशेषो मूलः । तदन्तार्थो
मूलकायैः S3y

मूलतः XXVI. 33 : 320. 8

मूलतःपुञ्जर XX. 16 : 33. 15.

मृगावर XV. 8 . 213. 6; XXIV. 10 : 193. 13.

मृगारेष्ट XXVIII. 1 . 314. 15.

मृगवत् XXIV. 31 : 217. 1.

सन्निष्ठ XXVI. 27 : 310. 4, 5.

सत्यदेवत XXIV. 36 : 222. 13.

सत्यमव XVIII. 16 : 361. 3; XXIII. 18 : 179. 3; XXIV. 11 : 179. 3.

सद् c. प्र (प्रसदिन) XXII. 17 : 141. 12, see crit. note; XXVI. 32 : 316. 10 : उपक्षेपे ।

यम् c. प्रति-चभि IV. 1 : 108. 6; III 21 . 93. 13; and often.

c वि-चभि XX. 5 : 15. 10; XX. 8 : 20. 9, 12; XXII. 11 : 133. 1; XXV. 16 : 247. 6

मेवायथौयत्राक्ष्य XXX. 8 : 401. 11.

मौल XV 25 229. 1 . 'a fragrant substance extracted from the *musta*,' मौलक Āp.

म्हा c. वम्-प्र VI 2 : 157. 20 : वप्रस्त्राय मदिला ।

य ।

यजुर्बुक्त XI 7 75. 4, XI 9 : 79 11, 16 equivalent to यजुर्बुक्त ।

यज्ञपरिभोजन XII 5 90 14 यज्ञोपकरण इत्युपयोग्य दर्शनाभ्यादीनाम् ।

यज्ञपुच्छ XXV 26 259 3, XXVI 12 289. 12, XXVI 32 : 318 5, XXVI. 33 320 1

यज्ञवास्तु XXVI 7 . 281. 6

यज्ञसमष्टि I 21 32. 10

यम् = चभि-वा cans XI. 11 80 2 . मध्येययति ।

c परि-वा cans XIV 32 191 10, 17

यतउच्चार X 30 28 17 चभि वा यतो जनपदस्य जन्य जननिमित्त भय यत उतयत इति मन्यते तस्या दिग्मुपदधानीति ।

यथाकर्म XXIV 12 196. 7 . यथादिषु यस्मिन्स्मिन्वृत्ते तत्काले कर्म चलति तत् कर्मानुगुणतया पूर्वमुत्तर वा वृत्तौवेत्यर्थः Venk ; कर्मानुस्येव वरवपक्ष आदावन्ते वा स इति Viv.

यथाक्रमेण XIV. 4 . 158 4 यथाक्रमेण यन्ति । यद्यपिष्टोम शोम इत्यादि, cp. T S. III. 1 7 3—XXI. 17 . 100. 9, XXII. 11 : 134. 7.

यथाश्रेष्ठम् XXIV. 12 : 196. 5 : श्रेष्ठमनतिक्रम्य । यो श्रेष्ठस्य प्रथम इतीतेत्यथ Venk.

यथाधिक्यम् XXIII. 6 . 157. 7.

यथाधिकरणम् XXIV. 2 . 185. 10 . यथाधिकरणं मन्त्रा इष्टाः । यथाधिकरणं प्रत्यधिकरणं मन्त्रा इष्टाः । तादर्थ्यव्यवस्था मन्त्रा उपदिष्टाः Venk.

यथानिर्भेदम् XXII. 18 : 142. 11 : यथापठितं पाठं सुविराजि यथा वा जायन्ते
भेदेन नचा Veñk.

यथानुप्र adj. VII. 8 : 214. 1; *प्रम् adv. *ib.*; XXV. 19 : 250. 2.

यथाप्रकृतिम् (*कृतम् the Viv.) XXIII. 18 : 178. 15.

यथाप्रयोगम् XXI. 1 : 69. 5.

यथाध्यायप्रविधि XXIV. 1 : 185. 2. आध्यायस्य प्रविधिः अभिधानं तदनभिक्रम्य
वेदोक्तक्रममनतिक्रम्येति यावत् Veñk; यथाध्यायस्य प्रविधेः प्रविधानं क्रम
यदा यदर्थां स्थिताम्बुवैव द्रव्यादिभिरविनियुक्ताम्बुवैवविनियोगदत्त Viv.

यथावकाशम् XX. 13 : 29. 10; XX. 18 : 39. 12; XXI. 21 : 108.
5, etc.

यथावेदम् VII. 9 : 215. 1; VIII. 2 : 236. 3; VIII. 11 : 247. 20.

यथावर्कम् X. 20 : 19. 3; X. 26 : 25. 17; XIX. 2 : 417. 4.

यथायतनम् XXI. 5 : 76. 15.

यथायदवधिम् XXVI. 20 : 300. 6.

यथायमुदितम् VIII. 9 : 241. 18. अनुदितानुरूपं विद्या (var. विद्या*)-
दीनाम् ।

यथायुद्धं X. 17. 16. 10, X. 20. 19. 3, X. 26 : 25. 16; XIX. 2 :
417. 4; XX. 3 : 8. 18, also pi. sū. I. 15 : 23. 8.

यथाज्ञानम् XXIV. 22 : 206. 13, XXVII. 11 : 336. 4.

यथोत्पन्नेन XXII. 1 : 117. 15, see under उत्तरदक्ष ।

यथोपपन्नेन (instr.) XXI. 4 : 76. 9

यदभिहारं XXIV. 9. 192. 13 यदभिहारं तन्मत् स्थापयदभिहारं कुर्यात् ।
तन्त्र प्रयोगः । यदभिहारं यन्मत् स्थापयदभिहारं तन्मत् स्थापयदभिहारं कुर्यात् Veñk.;
यदभिहारं यद्व्यपन्नेन विभक्तिं तन्त्रे वञ्चनं यस्य तदभिहारं तद्व्यपन्नं तन्मत् स्थापनं
कुर्यात् Viv

यद्व्यपन्नं adj. VII. 15 : 225. 18; VIII. 4 : 240. 4; VIII. 12 : 251.
4 : यद्व्यपन्नं । यद्व्यपन्नं यद्व्यपन्नं यद्व्यपन्नं यद्व्यपन्नं यद्व्यपन्नं । यद्व्यपन्नम् ।

यम् c. अप VII. 5 : 207. 4; VII. 6 : 209. 15

c. आ XIV. 10 : 170. 5, 6 (T.S. III. 2. 9. 6) . यथा वा आधर्ता
प्रतीचते । आधर्ताम् आधर्ताम् आधर्ताम् आधर्ताम् आधर्ताम् आधर्ताम्
this explication is different from, and, doubtless partly
better than the one given by Sayana.

■. अति-आ XXII. 1 : 117. 20 : अति-आधर्ताम् । आधर्ताम् ।

■. अनु-आ XXIV. 11 : 194. 13 : अनु-आधर्ताम् । अनु-आधर्ताम् । अनु-आधर्ताम् ।
नैति यावत् Veñk. : अनु-आधर्ताम् Viv.

■. अनु-उत् VII. 17 : 228. 19; VII. 18 : 231. 4, and passim
in VII and VIII; XI. 8 : 77. 3.

c. उप-उत् V. 11 . 144. 9, VII. 2 : 201. 18; XIII. 25 : 135. 18; XIII. 41 : 149. 1, all with obj. यवान् : उपोदयन्ते यवान् । पुरोडाशौषावपनकानि यवान्शमीप उदाम्य निहन्ति ।—VII. 14 : 222. 11 with obj. चमसान् ।—IV. 9 : 124. 12; VII. 14 : 224. 5; VIII. 4 : 239. 14; VIII. 12 : 230. 10; all with obj. रडाम् : समीपे उदयन्ते ।—IX. 8 . 276. 11 with obj. भविष्यति समीपे कर्षे धारयन्ति ।

c उप XXIV. 32 : 217. 12, 218. 1 : with obj. दायम् ।

c. उप-नि II. 8 : 45. 12 : उपनिषत्य समीपे छग्रानि उदाम्य ।

■ क्षति-प्र II. 17 . 62. 4, etc.

■ उत्-प्र I. 12 : 16. 14 sqq.; VI. 11 : 168. 12; VI. 24 : 183. 6; VI. 30 . 194. 12; VII. 6 . 208. 8, 10; VIII. 1 : 234. 15, 236. 3, VIII. 9 . 245. 15, 17, IX. 8 . 276. 1, 4; XXV. 12 . 241. 3

c वि-उत्-प्र VI. 16. 152. 2, XI. 8 . 78. 18 विभज्यविभज्योत्सृप्यच्छति ।

यवपुरोष adj XVIII. 21 . 368. 5

यववर्चिः adj. XVIII. 21 . 368. 7

याजुष XXII. 1 . 118. 7 इत्यस्य याजुषे (117. 24. 1) इत्यस्य याजुःसमन्ताय
यद् मुकाशान् III

यायावर XXIV. 31 . 216. 11

यायावरधर्म XXIV. 31 . 216. 10, 12

यावत्सिद्ध XIII. 1 . 119. 8.

यु (योति) c. सम्-उत् चा VI. 164. 21; XVII. 40 . 320. 10, XVII. 44 . 325. 8; XVIII. 41 . 393. 1. XXVI. 8 . 283. 2 : मनुदायुत् । मिययित्वा or मय हत्वा ।—X. 25 . 24. 10; X. 54 . 56. 16; XI. 7 . 74. 4 मनुदायुत् भवति । श्कीकृत्य मियित् भवति ।

a. सम्-प्र II. 16 . 59. 7, 18, II. 13 . 60. 1. IV. 2 : 109. 19; V. 15 . 149. 6; VII. 5 . 206. 2; VIII. 1 . 234. 11; X. 20 : 18. 17; XV. 19 : 223. 18; XIX. 2 : 415. 5 : मिययति, चान्नोदयति ।

c प्रति VIII. 20 : 261. 17 . अपासक प्रतिपेति । उग्रप्रप्रवादप्र प्रतिपमक प्रेरयति ।

युग XXX. 1 : 389. 5, 7, designation of a measure.

युगलाहम् dvandva X. 21 . 23. 13; XXII. 5 : 121. 10, 13 . युग च लाहल च ।

- युज् c. नि IX. 9 : 277. 12 : नियुञ्च । कथं गोः पादे नियुञ्च वज्रा Kes.
 c. उप-नि act. XI. 6 : 73. 4 ; XII. 7 : 95. 13 ; XV. 24 :
 227. 15.
 यूपविरोहणीय XXIV. 18 : 203. 5 : यूपविरोहणे यूपे पङ्क्तो द्रुमे (sic) निमित्तं
 नैमिनिकस्वाष्टः पशुर्विहितः । गो ऽप्युपाशुय कर्तव्यः Kes.
 यूपस्योपस्थानम् XIV. 21 . 190. 9 : उक्तं यूपस्योपस्थानम् (T S. III. 5. 5. h.)
 see Baudh. IV. 11 : 127. 8.
 यूपान्वीय VI. 22 : 181. 16, 18 ; 182. 2, 6 ; X. 19 : 17. 16 ; X. 23 :
 22. 6 ; XIX. 1 : 415. 12 ; XXII. 5 : 123. 17
 यूप IV. 8 : 121. 9 ; 122. 15 ; IV. 9 . 123. 7 ; instr. यूप्या IV. 11 :
 123. 2 ; loc. यूपम् IV. 9 : 123. 2 , XXV. 32 : 206. 13 sqq
 योग्यहृत VI. 15 : 173. 4 ; VI. 24 : 184. 1 : वचनमवयवम् ।
 योयपन XX. 9 : 22. 1, nom. act. to योययदे ।

र ।

- रक्षापचनन XX. 2 : 7. 5.
 रज्जुदान dvandva IX. 5 . 271. 7 रज्जुच दान च ।
 रज्जुद्वय IX. 15 : 287. 13.
 रथकार II. 13 . 61. 2 ; II. 12 . 53. 17, XXIV. 16 : 200. 5.
 रथचक्रचित् XVII. 20 : 307. 13 ; 308. 3 ; XXX. 16 : 408. 8 ; 409.
 12 ; XXX. 18 : 410. 17 ; 411. 6.
 रथचक्रचित्ति XXIII. 16 : 174. 7.
 रथनालो (or. *नालो) XIV. 17 . 183. 5 ; XXIII. 7 : 159. 5 ; XXIV.
 8 : 191. 8.
 रथतरुष्ट XXV. 22 : 254. 7.
 रथधेय XI. 8 : 73. 11 : रथधैक्यम् ।
 रथमुष्ट XIV. 17 : 182. 16 ; XVIII. 24 : 371. 15 ; XXIV. 8 : 191.
 7 : रथमुष्टे ।
 रथयुग XX. 25 : 57. 1, a measure, cp. युग ।
 रथयुगमात्र XXIV. 24 : 209. 11 : यकमात्रस्य विष्टारप्रमाणम् ।
 रथवाहन XI. 11 : 64. 14 ; XI. 6 : 71. 9 ; 72. 9 ; XII. 7 : 95. 8 ;
 XII. 14 : 107. 3, 4 ; XII. 19 : 116. 5, 8 ; XXV. 33 : 209.
 1, 3 : रथ च्चाकरी याभां शकटाम्यामिति रथवाहने । तदर्थेलादविधानं
 रथवाहन इतिर्धानविधेयम् । सद्योविधेयस्यासम्भवात् समाननिर्देशो ऽपि ।—
 रथवाहने रथशकटे elsewhere.

- रथवाहनवाह XII. 19 : 116. 6, 8 : रथवाहनमकटस्य दक्षिणधुरि नियुक्त ।
 रथविमोचनीय XI. 8 . 78. 6 ; XII. 14 : 107. 1.
 रथाद्य XVII. 11 : 292. 4, 6 ; XX. 25 : 56. 18 ; XXVI. 10 : 285.
 7 ; XXVI. 23 : 304. 4, 7 ; XXX. 4 : 395 16, a measure,
 cp अक्ष ।
 रथेया XX. 25 : 56. 18, a measure, cp. रथा ।
 रथ् XXV. 7 235. 8 : प्रति रथ् कटिप्रदेम प्रति ।
 ररादौ VI. 25 . 186 7 : ररादौम् । विदुर्ही तोरथन्त्यानीयां वन्दनमाज्ञाम् ।
 दधेनयीमित्यन्ये ।
 रथस्येति XXVIII 1 344. 16.
 राक्ता XXIV. 20 . 205. 1 ; XXIV. 29 . 214. 16 . उभरा पौषमासी ।
 राजगृह plur. XV 3 206. 15 ; XVIII. 18 364. 9 ; 365. 3,
 probably 'the king's wives.'
 राजयज्ञ XXIV 11 191 5 'राजकर्तव्यज्ञा' Venk
 राजहृत् XXVIII 13 366 12.
 राजसूयश्च XII 10 100 10, dual, the formulas T.S. 1. 8. 13
 f and g.
 राजासन्धौ VI 10 166 13 VIII 19 259 13
 राज्ञुदाक्ष XV. 14 218. 7, XXVI 10 286 8, 9 and elsewhere.
 रात्रिकर्मिन् XV 19 224 6, XV 22 225 15, 226 3.
 रात्रिभृत् X 12 11. 13, XXX 7 400. 17.
 रात्रिभृत् XIV 22 192 1 द्वादशाहाराद्य यावत्सहसराहम् ।
 रात्रि IX 12 283 12 ; X 59 : 62 9, XXV. 32 268. 2 : न रात्रि-
 नुपेदात् । रात्रि रसवाचैव गृहीता न धर्माश्च । श्रद्धासेनदेव आपवति ।
 रात्रि XVIII 45 406 7, 8, name of an ekāha
 रात्रिहृत XVIII 48 406 8, XXIII 18 . 180 2 ; XXVI. 33 :
 320 7
 रात्रावत्यदिधीविन् VII. 6 209 12 रात्रावन् मेघजुषिव परिमत्ता दीवा या
 (var. दीवायां परियन्दीवा या) भा परिदीवा । न यस्यास्ति तस्यदिधीनि,
 cp रात्राव Śat. Br. IV 1 5 III
 रिच् c. उप-चलि XVIII. 15 : 360. 11.
 रश्च X. 54 . 57 3 ; रश्च designation of the offerings poured into
 the fire with the three formulas T.S. V. 7. 6. 3-4 (d).
 रश्च c. वि चम्-चा caus. XXVI. 12 : 289. 8, 10 : रश्चद् चमारोष्य ।
 रथीय XV. 1 . 204. 14
 रत्न-विष् X. 31 . 29 12 ; X. 39 : 38. 5, X. 46 : 46. 18.

ल ।

लक्ष्य adj. XXX. 7 : 399. 13 (Thibaut reads लक्षाणम् but cp. Āp. XVI. 13. 9) 'marked.'

लन् c. प्रति-उप med. VII. 3 . 202. 21 ; VII. 13 : 220. 16 ; VIII. 4 : 238. 13 ; XIV. 12 . 174. 5 : प्रत्युपलम्बम् । प्रतिपालय or उदीचय ।

लाङ्गल XVIII. 20 : 366. 5 ; XVIII. 21 : 368. 13, 14, 'destined for a lāṅgala.'

लिप् c. अभि-परि XXIII. 14 : 172. 9.

c. सम् caus. XXIV. 18 . 202. 9 : यज्ञपापाणि नर्त्तयन्ते । तद्यथा-दिना नवीकुर्यान् Venk.

लिप् c. अव caus. IX. 1 . 265. 9, X. 1 : 1. 8.

c. अनु-प्र XXVI. 31 : 315. 5.

लिप् c. प्र caus. XXIII. 1 . 149. 6, 7

लुप् c. सम्-अव IV. 7 . 120. 3. XV. 5 : 70. 10 ; XV. 31 : 236. 13 : समवलुम्पन् । रक्षीकृत्य मृकान् ।

c. सम्-उत VI. 10 . 178. 6 ; VI. 21 : 180. 14 ; समुक्षुय । आक्षय Viv ; मृहीवा Keś.

c. सम्-प्र I. 21 . 33. 6 ; XX. 15 : 33. 4 . 'to take away.'

लोक VI. 20 . 186. 3, 4 equivalent to लोम (= लोह), also Taitt. Ār. VI. 7. 1

लोकवाचिन् XXX. 6 . 399. 3

लोकाग्रि XX. 26 : 57. 7 sqq. , XXI. 14 : 94. 4 ; XXII. 5 : 123. 12 ; XXIII. 19 . 182. 7, XXIV. 35 : 222. 7 : लोकाग्रि-रिति विदेरग्रिर्नम इति (T.S. I. 2. 12. 6, cp. VI. 2. 7. 3 : य एवैषु लोकेष्वग्रयः); XXIV. 7 : 190. 15; on this passage . लोकाग्रौऽथ तेषामुपद्रुत्य Venkatesvara remarks : तेषां निरुद्धपशुवन्म विदेरग्रिर्नमो नावाग्रं अद्विर इत्यादि (see Baudh. IV. 2 : 109. ■ sqq.) मन्वेनो-त्तरवेद्यां धानास्रगतपुरीषनिवपनानां लोकाम्नास्थानां जयापशुपद्रुत्य समीपे शुनि हन्ता जयार्थमपि विदेरग्रिरिति सन्न वक्षदुका लोकाग्रिं नावर्तयेत् किन्तु प्रतिलोकाग्रिमावर्तयेदित्यर्थः ।

लोमश्च XXIV. 23 : 208. 2.

लोहितवाचम् XXIII. 1 : 148. 8.

लोहितोष्णीष XXIII. 1 . 148 : 8.

व ।

वक्रपच XXX 10 : 403. 9 : कुटिलो पचो यम् ।

वक्राः XXX 20 . 412 8 : कुटिलाऽनि यम् ।

वच् c. चति caus VI. 2 : 158. 10 ; VI. 18 : 177. 16 ; VI. 19 : 178. 3 ; VI. 21 : 180. 11 ; IX. 10 : 279. 13, XXI. 8 83. 4 .
अभ्ययुंयजमानमतिवाचयति is equivalent to यजमानो ऽनुयजति; चति-
वाचयति अतिरिक्तमित्यर्थः 'to cause to recite extra (at)'.
वज्र XXIV. 39 . 225. II (cp TS. II. 1 8. 3, 4)

वणचिति XVII 24 303. 9, 10; XVII. 25 304. 8, 10; XVII.
26 . 305 4, 7, cp ववच ।

वत्सु I 2 3 4 ग्रथितवत्सुआनुसदम् Viv and Say

वद् c. अधि med I. 7 10 5 (see crit. note); VII. 7 . 211. 1, 14 :
अधिनदनम् अधिविष्टरोपरि मन्तवचनम् ।

वभ XI. 1 63 12, XXII. 13 135 12, with वभैर्युत cp. वभैर्युत
Sat Br V 4 4 1

वनहंय (?) XVII 26 37b. 15

वनिद्युसव XVIII 40 390 16, 391 1

वप् c. वि चा VIII 16 257 14 इक्ष्वाक्षम् ददाति ।

c. अभि-नि XXIV. 3 186 14

वप् (shave) c. प्र VI 2 157 11, 'to begin shaving'

वप्य VI. 14 172 4 मृग्यद्वन्वाणि यैस्तां मच्छति सोमस्तानि वयापि ।—XI
1 63 10 वपसोवयसां वा । वपसं वाणासिकात्वारभ्य वपसावश्वा अर्ध-
पदान् वाणासिकैकवायनयविदित्वावाटपद्माविचिवन्तुयंवाटपटवाटुपमानदुदु-
चाश्च वयापि. cp Ap XVIII. 3 9.

वमंघनदनीय XV 24 228 2 (viz TS IV. 6 6. a-o)

वच् c. चति caus III. 6 76 4, 8; VI. 11 . 168. 12, 13; VI. 10 :
178 11; VI. 21 181. 1 अतिवाच्य उपरि नीत्ता ।

वसभिद् XXIII. 19 : 183 1, name of an ekāha.

वम IV. 2 : 110. 14, VI. 30 . 195. 5 . होतुर्वमं यन्ति । मनेमंश्चन्ति ।

वषट्कारपथ XVI. 9 . 256. II, 4 (thus also to be read f. 6).

वम् II. प्रति-सम् XXIV 12 . 196. 7 : वष्टेन धनेनर्लिजः प्रतिमवधीत् । वष्टेन
निवष्टेन त्यक्तेन दत्तेनेति यावत् । 'धलिज' प्रतिमवधीत् वाचयेत् । अथैव प्रवषा.
मन्तो यथा तिष्ठन्ति तथा कुर्वादित्यर्थः Venk. ; वष्टेन धनेन यद्वाशेनर्लिज
प्रतिमवधीत् वष्ट वसेत् । अथ वष्टेन धनेन नालिज प्रातमवकाश (kio) तथा
यत्कर्त्तव्यनादावर्धित्यर्थः Viv. (partly corrupt).

वसन्तीवरीकलम् XVI. 3 : 247. 8; XXIX. 6 : 377. 9.

वसिष्ठयज्ञ XVII. 54 : 334. 1.

वदल XXIV. 31 : 217. 1 : (गौ) वा कथति ।

वदध् subst neuter II. 13 : 55. 15 : XV. 25 : 229. 3, 5 : वदधः काले । श्वे घोवायां वा; occurs repeatedly also in the Kāṇva Śat. Br. e.g. I. 2. 3. 23.

वा ० वति XV. 8 : 213. 8 : यद्यभिवति, the subject must be वदः, it follows from our Baudhāyana-passage that अभिवति Lāṭy. VIII. 5. 3 must be derived also from वति, not from वपति as the Petersburg dict. has it

वाग्देवत्व XXV. 8 . 236. 15.

वाचोयम XXI. 9 . 86. 3.

वाचोयम् XXVI. 12 . 290. 6

वाज् ० वज् caua. I. 5 : 22. 16; 23. 4; I. 19 : 28. 3; IV. 6 : 116. 5; V 30 : 130. 18; V 7 : 136. 12; V. 13 : 146. 11; VI 20 : 179. 18; XI 4 68. 11 : उपवाजयतीति वीजनमेव वाजनम् Śāy.

वाज XVIII. 51 410. 15, 16, 411. 1, 14; 412. 7, name of an ekāḥa

वाजपेयिक XXII. 13 . 130. 3, XXII. 14 . 137. 8.

वाजप्रसवीय X. 54 : 56. 17.

वाजयाजिन् XVIII. 51 410. 14, 15

वातम् ० वत् IX. 3 . 268. 21; X. 6 . 6. 3, 4 : उपवातयति शोषयति Vir and Ms, उपवातेषु शुष्केषु ।

वातवन् XXV. 7 : 233. 4 (cp T.S. VI. 1. 2 6).

वान्या XXIV. 31 217. 2 वान्या (गौ) । अपरवत्येन दुहति । वने वरतीत्यन्वे ।

वाय्वन्व XXIV. 31 : 217. 2 . वाय्वन्वा (गौ) । वने वरति वावा यस्या वान्यायाः कर्त्तुं यस्याः (thus the two copies of the Vir)

वायवपुष्प XX. 16 : 34. 4.

वाल XI. 1 : 63. 7; XI. 3 : 67. 2 . गोवालं पवित्रं वदन्म् । आदिक-मित्यन्वे ।

वालेय II. 3 : 36. 8 : ऊर्षादिवालविक्रयिषः; probably it is a proper name, cp. Kāty. X. 2. 21.

वासन्तीवर adj. XXI. 17 : 100. 8.

वासिष्ठोय XXIII. 7 : 160. 2 (cp. T.S. III. 5. 2).

वायोर्दक्षिण XIII. 1 : 120. 4; XXIV. 29 : 214. 12.

वाद्योप्यतौथ (viz. दोन) XXIV. 17 : 201. 3, with the two stanzas
T.S. III. 4, 10 a, b.

वास्तु XXIV. 5 : 189. 6 : वास्तुवम्, a wild herb

वाचिन् XXIV. 31 : 217. 1 : वाचिनी (मो) । वदाष्टेन वदति (sic)

विकट XV. 37 . 242. 4, perhaps equivalent to दन्तुर ।

विकर्णं XVII. 24 : 303. 13; XVII. 25 . 304. 14 XVII. 26 :
305. 11.

विकर्णी X. 46 : 47. 2; XXX. 6 : 399 . 4, name of a peculiar
istakā, cp the crit. note on the last passage

विशर्भे XXII. 3 : 221. 8 : वामुर्वा विशर्भा भक्षय्य (r • यस्या ?) न कुर्यात् ।

गर्भशब्देन उच्यते । ग्रिहयते । गर्भे वा एव यदुच्यते इति ।

विषाचम् absol. VII. 17 : 228 13, 16; opp पततम् ।

विष्टिः पृथ्वि ? VIII 21 262 16 . नमापचन्ति ।

विजाता (viz इष्टि) XIII 1 : 119 7, see XIII. 8 124. 7

विततवचय XV 7 212 11 cp. Śākh. śra. XVII. 5 1

वितराम् adv V 12 145 16 विप्रकृततराम् ।

वितष्टि X 50 51 12 परिमच्छलविन्ता अपहोना मुञ्च ।

विद्वदी XI 1 63 12, XXII. 13 . 135 12 दृष्यादा वासन्ती, cp.
Śat Br V 4 1 1

विद्वतीय adj XXVI 25 308 1.

विद् c अति caus VI 12 169 13, XXI 11 . 89 9 . अतिवित्त्वयति ।
अतीत्य गमयति or अमिनयति, cp अतिवित्त्वन; probably equivalent
to विद्, which occurs in the Kāṇva Śat. Br. and Āp
and Hir

विधवन् XV. 15 220. 2, XV. 29 233. 17 : 'fan'

विधानी adj fem XIV 13 . 176 5, 7 (cp. T.S. III. 3. 8. 4) . अर्का
विधान्याम् । अर्का शुभिषद्भिर्द्वयोधनिमित्ततात् विधानी ।

विधु IX. 4 : 270 11; IX. 17 290 13; X. 8 : 7. 18 . विधुः विद् or
विद्म् ।

विनाड XXII. 17 : 141. 9, 14 : वरुणादौ, cp. विनाड of the Śat. Br.

विनाड XVIII. 20 : 367. 11, 367. 10 probably the same as the
foregoing word.

विनिधि masc II. 8 : 46. 5; the पाथनी विनिधय are the formulas
mentioned in II. 5 : विनिधीन् । विधय निधीयन्ते पाथानि येषां यन्
वा तान् सिद्धादिष्वन्त्यान्त्यानित्यर्थः Kcd.

विपथ XXIV. 10 : 200. 12 अग्नः . विपथ अग्नयत्रास्ते अपर्वणि प्राक् पौर्वमास्या

मुक्तपक्षे । तथैवापचीयमाक्षपक्षे प्रागभावाभ्यायाः Viv. ; विपक्षे अपर्यंकाले Venk.

विषय XII. 16 - 110. 3 sqq. ; XV. 37 : 242. 5 ; XV. 38 : 244. 2 : भिन्नमागेशकटमित्यर्थः ।

विपरीतनामधेय XXIV. 33 : 219. 17 'वस्तुनामधेयत्वात् प्रत्ययवता भवि-
तव्यमिति ।

विवाध XVIII. 48 - 403. 11, name of an ekāha.

विभक्ति III. 2 : 70. 4 ; III. 3 - 70. 17, designation of the imme-
diately following mantras ;—X. 23 : 21. 21 ; X. 24 : 23. 6
and often in prasna X ; विभक्तिमन्त्रादिरुक्ता विभक्ति । अग्र आवाधि
वैतथ इति प्रथमा विभक्त्यन्तादि Ms

विमले ? XVIII. 24 - 372. 7.

विमयीक XI. 11 : 79. 10 : तस्यमुक्त्या विमयीकुर्यते । तदुभयं (viz. आजिहवा
and मावताः) समुक्त्या बलान्तो नदन्तो विमयीकुर्यते अथमहमेनाच्छिन्दन्ति
Viv ; अथमजसभीपक्षेन आच्छिन्दन्ति Keś. ; cp. T.Br. I. 3. 8. 4 and
Sāyana on this passage in Taitt. S. (ed Calc.) Vol I, p
1050, 1 2 from bottom ; cp also Ap. XVIII. 7. 8.

विष्वक् IV. 8 - 122. 11 'दृष्टमूपम् ।

विराजक्रम II. 18 - 61. 11 ; XXIV. 33 : 219. 14, the mantras begin-
ning with वयं प्रजाम् T Br. I. 2. 1. 25 sqq. : विराज उक्ताना य
यन्मन्त्रैः प्रजापतिना क्रमेण परिगृहीतत्वात् cp. see T Br. I. 1. 10.
1—विराजक्रम Apastamba

विलिख्य adj. XXIV. 10 : 193. 14 : विविध लेखितव्यानि विना कपालैः Viv. ;
विखनोपानि भृष्टां लेखनैव सजातास्तत्त्वानि । ते तानि । शीघ्रत्वादिवाचं
विलिख्यानि Venk.

विवाजिन V. 1 : 129. 10 : विगतवाजिनाम् ।

विद्वत् IV. 6 : 119. 3 : विद्वत्तनु क्षपणे वा चतु Viv., आवातलक्षिते प्रदेशे
उपाकृतयोऽप्यनरत्रिहितवादाय तद्विन्देके Keś. ; note the reading of
Tr. . विद्वत्तनु ।

विष् c. वि-प्र XXIV. 21 : 206. 3.

विश्व V. 2 : 130. 15 ; V. 6 : 136. 9 : वेदिष्व गार्हपत्य आन्तरा विश्व—
XXX. 6 : 398. 8 ; XXX. 10 - 405. 2, 5 ; XXX. 18 : 411.
1 : 'the middle.'

विश्वसन adj. (viz. मन्त्र) XXIV. 7 : 190. 12 : विश्वस्यते हिंस्यते ज्ञेन
मन्त्रेयेति विश्वसनः Venk.

विश्रादक XXIV. 25 : 209. 14, see crit. note.

विश्रादयूष XV. 14 : 248. 9 ; XV. 37 : 243. 3.

- विश्रासन् XXVI. 12 : 290. 6, nom. act. to विश्रासि - 'the giving of the different directions.'
- विश्रक्ष्ण (viz. चक्ष्णः) XXV. 21 : 252. 13.
- विश्रलोप X. 4 : 3. 15; XXI. 2 : 72. 14 : विश्रलोपेन । ट्यैः कुशादिना Viv. : ट्यैर्भूमिविशोधनपातुमिष Kes. ; अदृष्टपूरणनर्थेन ट्यादिना Ms.
- विश्रष्टजानयन् XXVI. 12 : 289. 6 ; XXVI. 24 : 306 7
- विषम XXIV. 39 : 223. 10, 11, cp. T.S. II. 1. 3. 1.
- विषूचोनशाल XVIII. 48 . 407. 2, name of an ekāha
- विष्मत्त्वान् XXIV. 27 : 212. 10
- विष्णुस्मिन्चर VII. 11 : 217. 0; XXV 19 . 250. 7 : अस्मान्ने निर्गमनप्रवेशनमार्गः ।
- विस्मिन् III. 1 . 69. 5, 14 : कक्षापतः ।
- विष्टवत् I 3 . 5 5; XXIII. 11 . 166 4, XXIV. 23 : 208. 8, opp to वाचयन् ।
- विष्टुष्टिका XXII. 16 . 139. 19; XXIV. 8 : 192. 3, also pi. sū. I. 4 : 8 4, name of a kind of plant.
- विष्टव्य XIV 4 168 1 (विष्टवत् मस्यम् cp T.S. III. 1 7. 3; VII 5, 5. 2), plur XX 1 3 5 the peas in T.S. IV. 7. 14
- वी (5 वी of the P.W.) c आ XIV 10 170. 2 : वान्वीवेरविति (cp T.S. III. 2 9 5), व्याधिता व्युर्मन्त्ररपि सम्भवति त्रेति ।
- वीदित II 13 56 2; VI 32 197 8; XXV 13 249 11 . रदा ।
- व (हवीने) c अति XXIV 12 . 195 11, XXIV. 13 197. 6 : तानेव तानिहवीत तानतिक्रम्यान्वात्र हवीत । तानेव हवीतेत्यर्थः Venk.
- वकल subst masc. XVII 39 : 317. 1, XVII 40 : 320 10, probably equivalent to वकल or वदल, 'a thin piece of wood, a splinter,' cp वकल dual neuter Kāṣṭha Śat. Br. III. 1. 12. 3, पुरोडाशवकलम् sb. V. 3. 2. 1.
- वत् c सम्-आ VI 21 : 180. 17; IX. 6 . 274. 2 : समारव्य निधाय ।
- c. प्रति-नि caus. XIV. 14 : 178. 3.
- c. अनु-परि caus XI. 7 : 76. 6, see under षट् c. अत्र; XVII. 41 : 322. 1.
- c. प्र XIV. 7 : 102. 19 sqq. : ग्रहणे लुटिवे ।
- वतिप्रेच XXIV. 13 : 193. 11 : वतिप्रेचे वर्तमाने । वतिं जीवन्तोपाय प्रेचये इति प्रेचः । तस्मिन्वर्तमाने याजके तन्नाभूते अवाप्त्यपि दारिद्र्यपरिहारार्थं याजयेदित्यर्थः Venk. ; यस्य वत्त्वर्थमवर्तमाने कर्मणो कर्तव्योपायां च Viv.
- व्याप्ति XIII. 43 : 151. 11; XIV. 16 : 180. 14, 181. 12 and often : औक्तिव्याप्तिः ।

दद्यात् XXVI. 9 : 285. 1 : दद्यात्तममग्निहोत्रादि ।

ददि VII. 5 : 206. 6; VIII. 1 : 234. 12 : ददित्विहो वन्तः (T.S. III. 1. 8. 2).

ददित् XXV. 30 : 264. 3.

दध् c. चति-प्र XX. 1 : 5. 8; XXVI. 2 : 272. 13

दध् XXX. 2 : 391. 4, 5, 7.

ददय dual. ददयो IV. 5 : 115. 8; XVIII. 36 : 383. 11; XXIII. 18 : 179. 11 : मन्त्रलिङ्गान् ददयावित्युक्तम् । यूपशकलौ (cp. T.S. I. 3. 7. 1) : 'the two blades of grass (or pieces of wood) used at the agnimanthana', cp. Āp. VII. 12. 12 and Kāty. VIII. 7. 5.

दधारत् I. 11 : 9. 12; XX. 7 : 17. 12; XXIV. 25 : 240. 15, also pi. sū. I. 6 : 10. 19 : पाषाणः Viv., Say.; Āpastamba I. 20. 2 uses षष्ठा ।

दधिपाषाण XVIII. 10 : 301. 5, XVIII. 19 : 365. 8.

देहा II. 8 : 46. 10 : भाविष्ठानम् ।

देद् c. चा caus. XI. 8 : 77. 5 : चावेदयति धनयति चक्रम्, equivalent to or corrupt for चावेदयति ।

c. प्रति-निष् caus. med XXV. 2 : 228. 11.

देवत् XVI. 24 : 270. 5; XVI. 25 : 270. 19; XXIII. 12 : 168. 3; XXIV. 38 : 225. 6

देवत् XXVI. 8 : 232. 6

देराज III. 14 : 84. 15. देराजगुपस्थानम्, the upasthāna with the virājākrama formulas;—XXII. 3 : 119. 22, the देराजोद्देशाः here mentioned refer to T.S. V. 6. 7.

देष्टव्य XVIII. 3 : 345. 18

देवकर्मण XIV. 9 : 169. 2 : उक्ताणि देवकर्मणानि (T.S. III. 2. 3. ०-१) see Baudh. VIII. 6 : 242. 1; XIV. 20 : 183. 10.

देवानरमायन X. 51 : 53. 1, cp. 4 and X. 52 : 55. 10, 11.

देवर्जन XXI. 15 : 98. 4.

यतिचारम् absol. XXI. 2 : 72. 1; XXIII. 8 : 167. 6.

यतिशङ्कम् absol. XI. 3 : 67. 11.

यध् c. च IV. 3 : 268. 14.

यभिर्मर्ग XX. 8 : 20. 9, 11.

यस्यपुच्छ XXX. 10 : 403. 9 : विलीयं पुच्छं यस्य ।

युदवपानीय XXVI. 12 : 289. 11.

यतनि XXIV. 23 : 208. 2 : यत्तिपलायः ।

- वतदुष् plur. वतदुष् XXIII. 0 : 163. 12; acc. sing. *दुष् XVI. 2 : 246. 13; loc. dual. *दुष्दो VI. 1 : 157. 4; VI. 9 : 165. 10.
वतन VI. 7 : 164. 12 nom. act. to वतयन्ति, also in वतनवेला VI. 9 . 165. 13; in VI. 19 : 178. 16 it designs according to the Viv. (करणपाथने वतन वन्नमुत्तुज) the vratanamantra.
वतयय masc. VI. 6 : 162. 18; XVI 1 : 245. 5, 8, 10 . चन्वा-
चार्यपचने ।
वतोपायनीय II. 12 . 54. 11 : भोजनार्थमुपेत्य भोज्यमित्यर्थः; VI. 1 : 157
4; XV. 2 : 206. 10; XXIV. 21 : 205. 10; XXIV. 34 : 220.
14; XXV. 6 : 234 : 3, 6
वतोपेत I. 1 : 1. 7; XXIV. 23 : 207 . 8, XXIX. 13 . 387. 14.
वात्यधन XVIII. 25 . 373 . 8.
वात्यसौम XVIII. 24 : 371. 5; XXVI. 32 . 318 . 14; XXIX . 3 :
375. 3

श ।

- शकलान्क XVIII 21 . 368 . 14, here in opposition to सूर्यक ।
शकल्पिष्ठ XXIV 22 . 206 . 9
शम् c. वि-चव caus XII 1 . 85 . 8 चवशतयन्तो विविध पतयन्तो, cp.
Ap XVIII 8 . 11
शन (?) XVIII 8 . 350. 6, XVIII 10 . 354 . 3, 7; XVIII 16 . 361
7; XVIII 17 . 362 . 1; 363. 10; XVIII 18 . 364. 5
शनव्यला (viz इष्टि) XXVI. 6 : 279 . 6.
शनयस XV 15 , 219 . 14; XV 17 . 221 . 10; 222. 1; XV. 18 :
222 . 11, XV 28 . 232 . 8, XV 38 ; 243. 13 . 'weighing
hundred palas'
शद् = अनु-वि caus IX. 14 . 286 . 7; IX 16 . 288. 17 : अनुविशाय
विधीर्य Viv , चवकीर्य Keś.
शद् XVIII. 45 : 399. 2.sqq , name of an ekāha.
शष IX. 5 : 271. 1; 272. 1; IX. 6 : 274 . 1; IX. 9 : 278 . 14;
IX. 14 : 286. 8; IX. 15 . 287. 4, 11 : शषो दीर्घकाष्ठे परस्पर
संक्षेपिते । तयोर्मध्ये यथा शुषिरं भवति तथाभूते ।
शफोपयमनम् dvandva IX. 5 : 271. 1 : शफो च उपयमन च; cp.
शफोपयमान् IX. 9 : 278 . 3.
शम् c. वम्-चव caus. act. and med. IX. 12 : 282. 10 : समवशमयन् ।
निदधन्; IX. 15 : 282. 14 : समवशमयति । निक्षिपति; XIV. 19 :

185. 15 : समनसमयन्ते । येन प्रयोजनं तदग्निहे निदधानि; XV. 31 : 237. 13 : समनसमयवान्; XVI. 29 : 276. 1; XVIII. 25 : 373. 8 : समनसान्मन्; cp. Śat. Br. VII. 3. 2. 1, 2.
- समरय XVI. 13 : 269. 5; XVII. 43 : 324. 6. The same word occurs Kāthaka XXXII. 3 : 21. 16 Drāhy. V. 4 : 11, Baudh. grha IV. 4 (अथ यदि वल्लवा समरयः स्यात्), in the Bhāradvāja grhyasūtra II. 29, and cp. समरयभाजुक TBr. I. 3. 5. 4, see on this word Śaṅkara in the Cal. ed. of the Taitt. S. vol. I. p. 1008. The meaning seems to be 'a quiet chariot,' the counterpart of चरय ।
- सम्या XXX. 1 : 389. 5, 7; XXX. 3 : 394. 8; XXX. 4 : 395. 10, name of a measure.
- सम्यान्वाच XII. 17 : 112. 1 sqq.; XVI. 30 : 276. 2; XVI. 30 : 276. 12.
- सम्यापरिधि adj XIV. 17 : 182. 2 sqq.; XXIII. 7 : 159. 1 : सम्या एव परिधयः । सम्याः परिधयोः स्त्रियति ।
- सम्याप्रवाच XI. 7 : 76. 4; XII. 12 : 103. 12; XII. 17 : 111. 14 : सम्याप्रवेपे ।
- सराव XXIV. 29 : 214. 5 सरावप्रमात्र तप्युष्मादि प्रवृत्तवपुषश्चरितम् ।
- सरीरवन् XVII. 28 : 306. 10. सरीरवद्यन्; cp. सरीरवद्भाजम् Jaim. śrs. 1 : 5. 17 ed. Gaustro, and its counterpart समरीर in Jaim. up. brāhm III. 30. 2, III. 38. 10.
- सरीरवपुष्मिन् XXIV. 19 : 203. 12
- सकलिसर्वं XV. 30 : 235. 6; XXVI. 11 : 287. 13.
- सवानश् XVIII. 36 : 385. 10; XXIII. 18 : 179. 11, 12.
- सलभति XXV. 21 : 252. 12-14
- ससिन् XVI. 21 : 267. 6; XXVI. 17 : 297. 3.
- सायुलक XXVI. 32 : 318. 11.
- सायुलजिन XXVI. 32 : 318. 11 but सायुलक XVIII. 25 : 373. 8.
- सालीन XVIII. 8 : 350. 7; XVIII. 16 : 361. 8; XVIII. 40. 391. 6.
- साश् c. वि IV. 8 : 121. 4, 5; VI. 17 : 175. 18 : सामन्वर्ष्विमाति । विविधं साश् कुर्वन्वृत्तयेति वा; XI. 2 : 66. 6 : and often : पयाप्ति विविध refers to VI. 34 init.; XXVI. 13 : 291. 4 etc. : 'to give different directions about something.'
- सास XXVI. 11 : 287. 11.
- सिपिपिठ II. 3 : 36. 14 : दुयसां Yiv. . कैमरचिनधिराः Venk

श्रिपिविष्टवन् XXV. 34 : 270. 7.

श्रित्प XVI. 3 : 248. 8 etc.; XVIII. 36 : 386. 5 etc.; XXIII. 11 : 167. 10 etc.

श्रित्पवन् VI. 18 : 175. 20; 176. 1 : श्रित्पवन् विशेषवन् प्राकृतात् कार्ययंभ-
यादिना विशेषेष्व विशेषवन्; XVII. 11 : 290. 6 : श्रित्पवन् इव । श्रित्पि
प्रयत्ना इव अन्तरभाषा इव; XXV. 13 : 242. 3.

श्री (शेते) ०. पति XXIII. 2 : 151. 11; caus. IX. 2 : 267. 16; XII. 8 : 98. 11; XVIII. 22 : 369. 5; XX. 4 : 13. 5; XXIII. 2 : 150. 10; XXV. 16 : 247. 6; cp परिभाषा ।

श्री (श्रीयते) ० उप XVIII 45 : 401 1, counterpart to अवश्री० ।

श्रीनीक I. 3 : 5 7; VI. 6 : 162. 16, 19; XIV. 27 : 199. 5, XXVI. 9 : 284. 10.

श्रीनीधू XXVI 9 : 284. 7.

श्रीपय II. 5 : 40 7; meaning ?

श्रुतवन् X 22 20 3 श्रुतवन् परिभाषवन् ।

श्रुष्टि XXVIII 13 : 366. 9

श्रुतकर्मणश्च XXIV. 11 194 6, XXVI 33 320 6

श्रुक्कामिषव XXV 22 254 6

श्रुतगवी XXIV 31 : 216 14

श्रुतपादा XXX. 14 : 407 14, name of a particular śṛṭā

श्रुतीभूत XVII 11 293 3 : साधुभूतः ।

श्रुतान्ता VI. 34 198. 17; VIII 9 245. 10, 246. 4; XXI. 22 : 100 2 श्रुतवन् इत्यान्ता श्रुत व तद्वातश्च । अपरितान्ता श्रुतान्ता ।

श्रुतान्तिन् XVII 30 : 309. 1, 6; XXX. 19 : 411 10

श्रुतवन् XXI 12 : 91. 13 : कूर्चवान् ।

श्रुत XVIII 36 386. 4, name of an ekāṣa

श्रुतचित् XVII. 28. 306 14; 307. 1; XXIV. 5 188. 14; XXX. 5 : 397. 6; XXX. 8 : 401. 3.

श्रुतपञ्च XXIV. 2 : 186. 3 : श्रुतपञ्च. Viv., Venk.; cp कर्तृपञ्च ।

श्रुत subst. neuter. I. 8 : 12. II : श्रुतम् इवीष्टुष्टिरिति श्रुतानि
काष्ठानि Śāy.

श्रुत XVI. 30 : 276. 7.

श्रु ०. श्रु-उन् VI. 2 : 157. 10 : श्रु-उन् इति अर्थात् निदधाति Kc.

■. श्रु-नि XI. 10 : 79. 2; XII. 11 : 103. 9; XII. 13 : 105
16 : श्रु-निश्रुतम् । श्रु-निश्रुतम् ।

c. श्रु-नि active. XXIV. 19 : 204. 3.

यिति XI. 1 : 63. 4; XI. 11 : 80. 1; XXII. 15 : 138. 6 : यितिम्
निवेष्टीम् (var. *यिम्).

य c. चति-चा caus. IV. 6 : 116. 13; XX. 28 : 62. 4.

येद्विगते VI. 26 : 187. 13, see crit. note.

येष्टिन् X. 56 : 58. 16; XII. 9 : 99. 15 : येष्टी प्रधानः ।

यत्पक XII. 2 : 87. 7.

यिप् c. यम्-चा caus. XIII. 26 : 136. 10, 11 : आग्नेयस्य च घौम्यस्य चैवं
समाह्वयेतिरिति । यद्वाग्निमृष्टेषु अवयवयोगात् यद्वीति आग्नेयस्य अण्डं घौम्यस्य
कतिपयांस्तृणानिन्द्रे प्रक्षिपति ।

c. यनु-उप I. 15 : 24. 1.

यौष (?) XV. 1 : 204. 12.

यभ्यम् II. 11 : 39. 8; meaning ?

यत्त्वम् II. 5 : 40. 10, cp. perhaps यत् of the Dhātupāṭha.

यम् c. उप caus. (obj. दुन्दुभीन्) XV. 24 : 228. 5.

यानप्राप्त XIV. 9 : 167. 8.

येतक XIV. 29 : 202. 1 येतकानाम् । पलाशपुष्पसर्धे वक्रधनुर्वद्यप्तेरव
पलाशपत्तदप्राणा ।

य ।

यदुताम् X. 12. 12. 1 : यदुतासा यस्य तत् यदुतासम् ।

यदुपसत् XXV. 27 : 259. 5, 12; 260. 8.

योद्धमन्तय XII. 8 : 96. 10 (योद्धमन्तय्य चापी) ।

योदा XXX. 3 : 393. 6 against यद्वत् XXX. 19 : 411. 15.

स ।

सयवन् XX. 8 : 20. 6, nom. act to सयौति : उदकपिपयोः सयोजनम्
Siy.

सयवनीय I. 8 : 12. 6 : पिष्टसयवनीया चापः । सदनोरित्यर्थः ।

सयान XIV. 1 : 153. 14 : प्रज्ञानसपात् सयानस्य विधिः । अथ यद्यपयांवा
इत्यादि see VI. 11 : 165. 14.

सयोजनम् in यव* and यव* XX. 26 : 59. 14.

सवत्सरेणम् XXVI. 20 : 300. 11 : यद्यैतद्वत्ततो वै प्रजावाचा (T.S. VII. 2. 6)

इत्येव सवत्सरेणम् एकादशरात्रयवसंवत्सरम् इत्यन्ये ।

सवत्सरेणम् XXVI. 26 : 308. 9; XXVI. 27 : 311. 1.

सवत्सरेणम् X. 12. 11. 13; XXX. 7 : 400. 16

संदन XX. 29 : 64. 9.

सर्वेगनीय XXVI. 13 : 291. 3

सपुत्राव II. 3 : 37. 2 : प्रातःसवने वयद्वारादिबोधयिता काष्ठादिना Viv.; Venk. reads सपुत्राव and comments संखाययति पात्रगतं भोनादि वयद्वारादिकालबोधनेन अथौ चारयतीति सखावः । अध्वर्योर्वयद्वारादिसमय-
बोधिता सखावः ।

सपुत्रव XIV. 27 : 198. 14 'उक्तं सपुत्रवः (T.Br I. 4 6 1-5) see
Baudh. XIV. 4 : 157. 1. sqq

सपुत्रत XXIV. 12 : 169. 4. सपुत्रततमः वित्ततमः Venk., विद्यादिना
दूज्यमानः Viv.

सपुत्रता op. उदक्षसपुत्रता and उदीनोनसपुत्रता ।

सपुत्रा XII. 1. 86. 6; XII. 4. 89. 14; XV. 37 : 242. 11 :
सपुत्रां करति । संखाययति ।

सपुत्रावस्य XXIV. 1. 185. 2, 15 सपुत्रावसेन । सखा समानिः । यथा प्रातः
समाप्यते तथा कर्तव्यम् Viv.; समानानुरोधेन समाप्रार्थम् Venk.

सपुत्रार्थक XXVI. 23. 304. 2 सपुत्रार्थं (thus MS. text and
bhāṣya) यूपसमन्वित्यद्यने क्रियमाणः समूहसपुत्रार्थः ।

सपुत्रान XX. 9. 21. 6 (and 7?), nom. act. to सपुत्रति ।

सपुत्रदामयन XXVI. 21. 302. 1

सपुत्रावस्थाविधानम् XIV. 10 : 171. 5 उक्तं सपुत्रा- (T.S. III. 3. 8.
c-f), see Baudh. IV. 11. 126. 16 sqq.

सप्तमकाव VI. 12. 168. 19; VIII. 21 : 262. 8, XXI. 25. 114. 7

सप्तद्वैचमं VIII. 18. 259. 1. तानुनप्रसन्नवयिमोचनम् ।

सप्तधाभावेतिन् XXIV. 6. 189. 12, 14 सप्तधाभिमुख्येनात्मनंजीतम् । सप्तधा-
सप्ततिनिबन्धनाद्विनिमदिति यावत् Venk

सप्तकाव XX. 1. 4. 9, 13.

सप् mod. with accus. IV. 6. 119. 6; VII. 5 : 206. 9, 14, 18;
207. 1; VIII. 1 : 234. 12, VIII. 17 : 257. 19 : अहुत्या
आहवयति or अहुत्यन्तराखेषु अवयति or अहुत्य एव आहवयति (this refers
to VIII. 17).

सजनीय XIV. 4. 158. 1, cp. T.S. VII. 5. 5. 2.

सजुष्ट XXI. 18 : 101. 12; XXI. 111 : 111. 4 : XXII. 14 : 136. 15,
accompanied by the formula अनुपै ना अहुम् etc.

सचरी (subst. fem.) XXV. 20. 151. 4 (see crit. note); XXVI.
24 : 305. 9; see also संचारी ।

सचरिन् XXVI. 23. 304. 2 : प्रतिपूषसावर्तते Ms.; प्रत्येकसावर्तते Viv.

सचारी XVIII. 50 : 408. 16, read probably सचरी with L.

सचिताञ्जति X. 37 : 35. 11 and passim in prāśna X; XXV. 27 : 259. 7. sqq.

सञ्ज c. वि XVII. 31 : 310. 9 : विपञ्जति शोषयति ।

सञ्जग्राञ्जति XI. 4 : 69. 12; XV. 29 : 233. 7.

सञ्जानी (viz. दक्षि) XIII. 20 : 131. 13; XVIII. 25 : 373. 11.

सञ्जानहि XXIV. 3 : 187. 7; XXVI. 5 : 278. 10; XXVI. 6 : 280. 1.

सत II. 13 : 55. 17; II. 17 : 61. 10 and passim : सते । कृते ण

मारारे वा or सते दृक्लपम् Keś., or सतम् कुक्षम् ।

सतानूनघ्नम् XX. 16 : 35. 15.

सद् c. ञति XVIII. 15 : 360. 1, see crit. note

c. उत् caus. (obj. उत्तरनाभियु) V. 5 : 134. 12; V. 10 : 143. 7; VI. 23 : 183. 3 and often : उत्तरां कला; (obj. राजानम्, चर्म, जलोपम्) VII. 5 : 205. 19; VI. 28 : 190. 15; VIII. 9 : 245. 19 : व्यापयति or चादयति ।

c. उत् XVIII. 20 : 367. 11 : सवनीतमुखीदक्षि 'is being secreted'; XV. 36 : 241. 7. उत्स्र 'falling forth, excluded,' not 'anti-quoted', as compared with XV. 18 : 223. 7, XV. 32 : 238. 6

c. सद्-उप caus. VI. 30 : 195. 14 : समुपवाह । एकव समीपे व्यापयित्वा ।

सदस्य XV. 1 : 204. 14; XV. 8 : 213. 11.

सदस्य (the 17th. ṛtvij) II. 2 : 35. 9; II. 3 : 36. 11, 14; 37. 2, 9; II. 4 : 38. 7; VII. 1 : 200. 3; VII. 11 : 210. 16; 217. 4; VII. 14 : 222. 18, VIII. 12 : 249. 20; XVI. 1 : 240. 1; XVI. 2 : 246. 8; XVII. 18 : 298. 2, 7; XVII. 19 : 298. 13; XXI. 22 : 109. 3; XXV. 13 : 243. 3.

सद्यस्कार्यं XVIII. 20 : 367. 1.

सद्यस्त्रास XXIV. 16 : 200. 10.

सद्यस्त्री XVIII. 20 : 366. 4, XXIII. 18 : 179. 8; XXV. 13 : 242. 5, 6; XXVI. 32 : 318. 4, 7, name of an ekāha.

सद्यस्त्रा XVIII. 20 : 367. 11.

सद्योयज्ञ XX. 25 : 55. 5.

सनीहार VI. 7 : 164. 12; XXI. 10 : 86. 15.

सतनि or सतनी III. 14 : 84. 9; III. 15 : 86. 2, 8; XII. 3 : 87. 9, 10; XIV. 5 : 160. 12 : सतिः प्रातस्वन दद्यादि (T.S. III. 1. 9. b-d); and passim in Dvaidhā and Karmānta.

सतराम् V. 12 : 145. 16 : सतिष्ठतराम् ।

- मनपण XIV 9 . 169 2 . उज्जु चोत्रकावाणु मनपणम् (T.S. III. 2. 8. a-b), see Baudh VIII. 12 : 249. 16 sqq.
- मदण् XVIII. 26 . 386. 6, name of an ekāha
- मदाव IX. 4 : 269. 13; X 7 : 7 4 . अग्नमदावम् । अग्नमृचम् ।
- मदिग्धपुरोडाश XXIII. 4 . 154. 8 : अपचितपुरोडाशः ।
- मदीक्षित XXVI 12 . 289. 12 . मद् दीक्षिता ।
- मधिनोक्षीर XXV 2 : 230. 5 . मायदुग्धायाः क्षीरम् ।
- मनवमाच XXIV 25 . 209. 14 नवयोर्गुह्यो परस्परमभंक्ष्मां यावतावत् ।
- मनिवाच XV 17 220 15; XXII 4 . 122 12; XXIII. 9 . 102. 11
- मपिलक XIV 29 203. 6 अपिलकम् मधुद्वन्द्वम्, or पित्रकावन्, अष्टापिलक ।
- मपूर्यवाचविष्णुकर्म II 19 . 66 8, 16, II 20 . 67 10, 16; III. 3 71 4, 9, III 12 . 82 14; 83 5, 10, XXIII 2 : 150. 12; XXIII 14 . 173 5, XXVIII 1 344 11; XXVIII 2 : 347 11
- मप्रगु XXV 4 232 7
- मप्रदग्धानिधेनीक XX 18 39 6, XX 22 49 5, XXIII. 1 . 147 3, XXVI 4 275 11
- मप्ररेक XI 11 79 7 मप्ररेकान् अक्षेपान्; XVII 35 313 5, XVII 36 314 12
- मप्रारोह II 6 42 10, 12, II 12 53 8
- ममपाकुलि XXV 10 239 3, see crit note
- ममन्वानयन XX 31 68 7; XXI 15 : 97 13
- ममपक्षपुच्छ X 19 17 17
- ममभिवारुत III 24 96 17, XXV 16 . 247 4
- ममयावित्त XVII 3 285 13, XXVI 22 302 7 . ममयाशब्दो ऽर्धपर्याय ममयाधेनून् सूचयतीति । विपित् विवद । अर्धविहितो ऽर्धविषयः । अर्धशमित इत्यर्थः ।
- ममवक्षेपण XXII. 14 137. 18
- ममस्तक्षोम XXIV 31 216 10
- ममानवर्चिष् XIII 1 120 1
- ममानयोनि XXVI 11 . 288. 11.
- ममानसध्यान XXV. 7 235 6 . एकसध्यानः ।
- ममानक्षर XI. 4 . 69 2
- ममानाशुमिन् XII. 15 . 109. 4, 8
- ममापथ XXIV 1 . 185 14 : क्षरपथम् Viv and Venk.
- ममावच्छेदु XI. 13 83. 13 . मम विभज्य ।

समिद्धार XVI. 7 : 253. 10; XXVI. 13 : 291. 1; XXVI. 18 : 298. 9; XXVI. 19 : 299. 9; XXVI. 25 : 307. 3; XXVI. 27 : 310. 10.

समृद्ध XVII. 29 : 308. 6, 9; XXX. 18 : 411. 5, 6, a manner of building the 'agni.'

समृद्धि XXII. 1 : 117. 4, designation of the mantra असा सोमः समर्थय (T.S. III. 1. 10. 6).

समोदक II. 13 : 56. 3. समोदको यमोदकः समलवण इति ।

संप्रत्याहारम् absol. XXII. 5 : 124. 14.

संप्रसर्पेय XIV. 8 : 166. 9 : उल्लङ्घ्य संप्रसर्पेयस्य (T.S. III. 2. 4. c. sqq.) see Baudh. VII. 10 : 215. 10 sqq.

समरणी VII. 6 : 208. 8, VIII. 1 : 234. 15; VIII. 9 : 243. 14 : समरण्याम् कलये ।

समरणीय VIII. 1 : 234. 14 : समरणीये हवीं दे वगैः ।

संभार VI. 18. 176. 18 : संभारान् अग्निर्द्विगुणित्वमुवाकम् Taitt. Ār. III. 8.

सवावाचन्दी VI. 10. 166. 13, IX. 5 : 270. 20 and passim in pr. IX

सवाद्दुर् VI. 34. 108. 15.

सवप्रसृष्ट XXVI. 19 : 300. 1.

सर्पायामयन XXVI. 24 : 306. 7.

सर्पितावेचन II. 14. 56. 7; V. 10. 141. 21; XV. 3 : 207. 7; XV. 4 : 208. 2; XVIII. 8. 350. 12.

सर्वतःप्रसवय XV. 1. 204. 5

सर्वतोमुख XXIII. 19. 180. 5 sqq., XXVI. 33 : 320. 10, name of an ekāha.

सर्वतोमुख adj. X. 35 : 33. 12; X. 38 : 36. 15; X. 40 : 39. 4, etc.

सर्वश्रद्ध (viz. इति) XIII. 29 : 138. 20; XXIV. 6 : 189. 14 : अथ सर्वश्रद्धामन्वेन सर्वश्रद्धास्यकात्सेदित्वस्य पुरोडाशो ऽभिधीयते (Baudh. XIII. 29, 30) । तच्चानेकदेवताकमेव द्रव्यं वायवरेन्द्रादिदेवताभेदेनावर्तते इति देवताभ्यावर्ति Yeñk

सर्वभक्ष adj. VIII. 8 : 244. 15; VIII. 15 : 256. 13; XI. 12 : 81. 12; XI. 13 : 83. 15; XII. 16 : 110. 12. XVII. 5 : 287. 3, etc.

सर्वमेध XXIV. 11 : 194. 5.

सर्वसृष्ट्या VIII. 21 : 263. 4; X. 11 : 11. 8 : सर्वसृष्ट्यां वसोः कुर्वन्ति । सृष्ट्याञ्जन्यन् ससापयन्ति ।

सर्वसुरभिषिष्ट XVII. 39 : 317, 2; XVII. 40 : 320. 16
 सर्वाभिप्रायिक XXIV. 11 : 194. 17 : सर्वाभिप्रायिकाणि सर्वाभिप्रायप्रयोज-
 नानि सर्वफलान्वीत्यर्थः Viv.; सर्वकामफलान्वीति यावत् Venk.

सर्वायुष XV 21 : 225. 12.

सवयव XXVI 28 : 312 2, cp. वयवचित्ति ।

सवनीय XXIV 22 : 206. 8; meaning ?

सवनेष्टि XXI 6 : 79. 14.

सवात्तो (dual सवात्तौ, gen. dual सवात्तोः; the nom. सवात्त given by
 the P.W. is false, cp also T.Br. III. 1. 6. 2) V. 10 : 142.
 7; XII. 5. 92 7 : एकेन वस्त्रेन सतवस्त्रा जीवन्त्या च ये दुह्यन्ते ते
 सवात्तौ, and elsewhere : एकेनैव वस्त्रेन सतवस्त्रा च समाता च दुह्यन्ते
 सवात्तौ ।

सविष्टुष XV 18 : 222 14; XVIII 34 : 384 1.

सविष्टेष subst XXX. 2 : 392 15; XXX. 10 : 403 11; XXX.
 12 406 13, 15, XXX 20 : 413 4

सद्योभक्ति VI 21 181 5 : सद्यश्चक्षुषि कृता ।

सद्यस्स XI 3 : 66 11 सद्यस्साम् । सोपकरणां सतवास्तवविशेषमादि; XVII.
 33 312 4 सद्यस्साय् । सतवास्तव्येनपत्तवसादवादिचक्षिताम् ।

सद्यविज XXII 2 118 11 सद्य माविचै । साविश्चोत्तमादि ।

सत्तिष्ठकत्व XX 10 42 2, XXVI 11 279 11

सत्सुष X 16 15 13; X 17 10 10 with the stanza सत्सुः
 सुचिन्त् TS IV. 2 1 11

सहकारिप्रत्यय II 2 35 16, XXIV 18 203 6 The Vivarana
 of the first passage (35 14-17) runs thus चादित कर्मांशकाले
 आत्तोदेत्य शुच्यादयो धर्मा आ कर्मसमाप्ते । सहकारिप्रत्यय इतरेष्वलिङ्गिः
 सह सवाद कर्मात्तीय पदार्थमा चतुर्धाचतुर्धेन सह क्रियमापादात्तम् बुद्धौ
 यवस्याय पाश्चिममर्शनकाले परिकरस्य पावसादनकाले प्रक्षुण्ण उपवेगममेव-
 मात्तादिदिकानि कर्माणि सर्वाणि प्रयोजयेत्; for आ चतुर्धाचतुर्धेन op. also
 Āp I 2. 11, for which passage perhaps Āp. IV. 1 2 is to
 be compared The Vivarana of the second passage runs
 according to Venkatesvara . सह कुर्वन्तीति सहकारिणो दोषादपक्षेपा
 प्रत्ययात् तत्प्रमाणांनुपादादायत्तायनादिद्वयानुपादादिति यावद्वचन्ति । उपात्त-
 शुभसंकर्माणि भवन्ति, acc. to Bhavasvāmin : सहकारियो दोषादप-
 क्षेपां यथा तथा भवन्ति ।

सहजानि XVIII. 46 . 402. 8

सहयाजमान XX. 2 . 6. 9.

सहसद्विष XXIV 13 : 198 5.

- मदसमाल XXVI. 33 : 320. 10, name of an *ekāha*
 मा c. अधि-चर VI. 10 : 167. 2; XII. 5 : 91. 1, 13; XXII. 3 : 121.
 12; XXV. 5 : 233. 13; XXVI. 2 : 273. 14; XXIV. 17 :
 201. 11, 15.
 c. दि-उन्-चर XXVI. 12 : 289. 11 : सुद्वसाय । इत्यमुद्वसाय ।
 c. परि-चर XII. 5 : 90. 12
 c. प्रति-चर XXI. 26 : 116. 9; XXII. 17 : 141. 7.
 साकप्रज्ञायीष XVII. 48 : 328. 15; XXIII. 17 : 176. 7.
 साधिवय XXVI. 12 : 290. 4.
 साकाग्निन VII. 8 : 214. 4; VIII. 2 : 237. 1; VIII. 11 : 248. 13 :
 साकाग्निनेन यथा । दर्शनमार्गेण चक्षुना इत्यामार्गेण (because it is
 possible to look from the *sadas* or the *havirdhāna*-shed in
 easterly and westerly directions all over the *vihāra*, doors
 being made justly above the *prsthya*-line.
 सापचक्षी (viz. इति) XIII. 30 : 140. 8; XV. 3 : 207. 2.
 सानिधेय XXI. 4 : 74. 17.
 सात्तापथिक XXIII. 5 : 156. 3.
 सात्यकूत XII. 10 : 113. 15; XXII. 21 : 146. 7.
 सादन XIV. 4 : 156. 13 उक्तं सुचात् सादनम् । युनयि तित इति (T.S.
 III. 1. 6 b) see Baudh VII. 1 : 200. 20
 सादस्य II. 3 : 37. 9, the function of the *sadasya*
 सादिन XXIV. 13 : 190. 1, see crit. note
 साद्यक्षाजम् adv XXIV. 16 : 200. 14 sqq
 साध् desid from *caus* XVIII. 45 : 400. 13 : सिद्धाधयिषन् रति
 वित्तम् ।
 c. सम् *caus*. III. 11 : 81. 14 . ससाधन ससाधनयनम् उदापनम् ।
 साधस्याद्य VI. 17 : 175. 17 : अधः सादयोनिधितमस्यद्याद्य । सध अधस्याद्येन
 साधस्याद्यः Vir.; शोधनक Kesi.
 साधोवाय XVII. 39 : 319. 1; XVIII. 16 : 361. 3.
 साधुयुत XXIV. 26 : 211. 12.
 सान्नकरय XXIV. 15 : 199. 10
 सानाव्यदुष XXIV. 23 : 203. 5; XXVII. 13 : 339. 9
 •साम (*a-stem*) in प्रज्ञसामम्, अग्निष्टोमसामम् XII. 18 : 114. 11, 12;
 XVI. 13 : 261. 17; XXVI. 14 : 292. 7.
 सामपय VII. 15 : 166. 5; XXVI. 33 : 320. 6 : सामपये । उद्गातुर्दमेन-
 पये and औदुम्नरीषकाये ।
 सामपिक XXVI. 33 : 321. 4 : समये भवम् । सिद्धाभाय ।

मायक XV. 15 . 219. 6, XV. 30 : 235 15, XV. 32 . 238 13

सार adj. XXX 16 . 408. 9; 409 12 : सारैवेतन्न इति साराणि
(viz. रथचक्राणि).

सारस्तनमयन XXVI. 12 : 289. 6

सार्वभौम XXIV 37 . 224. 1, 3, 8.

साक्षात्की IX. 18 : 293 5 : शिवायुः शिवायुः the Ms

सिध् c. वि-चति X 22 : 20. 17, XII. 1 . 86. 3; XII. 4 . 89 13 :
अपी वतिषिध् । उदकधारावधानं कृत्वा ।

c. चधि-चभि XVIII 2 : 345. 2

c. प्रति-चभि XXIII 18 . 178. 5.

सिन्धिमकत्तोदक (?) XV. 15 219 6

सिध् c. चभि XX. 27 : 60. 17 . चभिषिधेत् ।

सिनीवाकी XXIV 20 . 205. 1, XXIV 29 214. 10

सुक्तम् VII. 5 205. 10 . सुक्तम् इति सोमनस्त्रिमिषदम् आधत्त रक्तो विभम् ।
कोमकारत्रिमिषदम् इत्यन्ये ।

सुधूपित IX 3 260 3, X II 6 7

सुधुलीकृत XX 21 46 15

सुभिध् II 15 57 12, नम्र (var अम्र) सर्वजनम् । नैद् इत्यस्य विधौ भोजन
देयं प्रभूतमित्यर्थं Viv , शाश्वतभोजनं विना सुभिध् भवति तस्मात्प्रभूतमात्रं
देयम् Kes , XXV 6 234 6 अत्रः ।

सुरास XX 24 . 54 3, 7

सुरासोम XVII 31 310 2, 4, XVII 33 312. 3 . सुरास्य-सोमो
यस्य च सुरासोम स्यादिति ।

सुविहित VI 14 171 1

सू (धौति) c प्र X 36 34 8, cp. X. 38 . 36. 16, X. 40 . 39. 5;
X 46 . 46 2, XIX 1 421. 2 प्राच्यां लोकप्रथायां प्रधौत्यग्नि
प्राचीभिः सप्रश्नादयति । अस्यां चित्तो प्रागपवर्गाभिर्लोकप्रथाभिः सप्रश्नादयति
यथैवाध्वर्युषं प्रकृतं तथाध्वर्युषमज्ञानप्रतिप्रश्नात्तारः; elsewhere प्रधौति is
explained by अनुज्ञानानि ।

सूतराजन्त XXV. 34 270 2

सूतवसा XVIII 5 : 346 16; 347 1.

सूतपत्र XVIII. 4 . 346 1.

सूददोषश्च X 21 : 19. 12 and often.

सूपपादय adj. XX. 1 . 1. 3 : सम्यगुपपादय सूपपादः । सूपपादं पानोनि
सूपसिमुजादिनात्कप्रत्ययः ।

सूपवन् XX. 16 . 35. 5 . सूपवन् चक्षुवन्तम् ।

सूर्यम् (viz. चधि) XXV. 34 : 269 12

- ५ c. उप XIV. 22 : 192 2; XVIII. 48 : 406. 6 : उपसृतः । भूतोपसृतः
(the Viv., however, reads : -पट्ट). The same meaning, as
it seems, in Kauṣ. Br. VI. 12.
- ६ c. उप-चव (obj. वत्सम्) XXIV. 24 : 208. 12.
- ७ c. चधि-उत् XVIII. 9 : 352. 11.
c. उप-निष् VII. 7 : 212. 9; VIII. 2 : 236 1; VIII. 10 :
247. 17; XXVII. 3 : 326. 6.
c. सद्-प्र XI. 6 : 71. 8 and often.
- सोद्य X. 18 : 17. 1 : सोद्या । उद्यसदिताः ।
- सोदचन VI. 34 : 199. 5.
- सोद्वेदक VII. 7 : 211 12
- सोपनाम XIII. 1 : 119. 9 : सह उपनाम्ना । समीपे ज्यः चतुष्कामास तदुपनाम ।
देन सह सोपनामा । ननु सोपनाम्ना इति भवितव्यं कतुष्कामाभ्यन्तरस्यामिति
(Pāṇ. IV 1. 13), the remaining is too corrupt to be cited.
- सोपयाम XXII. 14 . 136 14, XXV 34 : 269 13 : accomp by
the formula उपयामस्तद्वीतो ऽसि ।
- सोपवस्य XX. 25 . 53. 4; XXIV 34 220. 12.
- सोपय VII. 2 . 202 6, 7; VIII 10 247. 11 . उपययक्ष्मपाचम् ।
- सोमकयस् masc. VI. 15 172 19 . क्रीयते सोमो यैस्ते ।
- सोमस्य XVIII 5 : 346 15
- सोमातिपदिन XIII. 25 . 135 8, 9; XVII 34 . 312. 9; XVII.
35 . 313 12; XVII 36 314 15
- स्कन्धा X. 27 . 20 5 स्कन्धाः सप्तान्तरा नष्टवर्तिभ्यः; X. 32 : 20. 15
(the ten skandhyās are here enumerated) . passim in
prāśna X; XVII. 24 303 11, XVII. 25 . 304. 12; XVII
26 : 305. 9.
- स्तारय nom. act. to सृष्टुवे XVII. 48 328 14
- स्तु c. पटि XVIII. 15 : 359 11 sqq.
- स्तुति XXIV. 1 : 185. 16. As an example the commentators cite :
निवेदनः समन्तो यच्छत् (T.S. IV. 2. 5 m) Veñk. ; लभ्ये दग्भिः (T S
IV. 1. 2. w) Viv.
- स्तु c. पटि-उप XX. 24 : 54. 5; XXIV 33 : 220 8, op. पर्युपस्तारम् ।
- स्तोकीय IV. 7 : 119. 20 against स्तोत्र XXIV. 37 : 223. 16.
- स्तोत्रमग्नि XXV. 21 : 252. 12, 13; 253. 10.
- स्तपतिस्त्व XVIII 3 : 345. 6, name of an ekāha.
- स्तनिमतः VIII. 9 : 246. 8 : स्तुत्रप्रदेशेन ।
- स्ता c. वि-श्वा caus. IX. 7 : 274. 15 : श्वाम्ना प्रादेशेन दिग्मे ब्यास्यापयति ।

महावीरस्य प्रादेशेन दिग्गो ब्राम्हापयनि दिक्षु प्रादेशं करोतीत्यर्थः but अस्य refers rather to the yajamāna, or it is altogether superfluous, cp. Āp. XV. 7. 6.

c. परि-निष् caus. 'to finish' XX 4 : 12. 5; XX 8 : 21. 1; XX. 10 : 23. 2 and often in Dvaidha and Karmānta.

आत्मनश्च द्वन्द्वः XXV. 4 : 232. 1 : आत्मनश्चामत्रापि च ।

निति XVI. 6 : 252. 10; 253. 8, XVI. 16 : 263. 7 in the expression नैतदाद्रियेवेति स्थितिः ।

दूषन् XXVIII 9 . 359 4.

द्वयप्रकारः XX. 25 . 55. 9.

द्वयविधानः VII. 9 : 215. 6; XXI. 14 . 94. 5, 7; XXV. 19 : 250. 6 . द्वयविधानम् । अत्र विधाननिर्देशात्परस्परपूर्योरपि द्वयम् cp. T.S. III. 2. 4;—XIV. 8 . 166. 9 . अत्र द्वयविधानानुपपन्नम् (T.S. III. 2 4 a, b) see Baudh. VIII 9-10 : 215. 5-10

अथ II 5 40 1

स्यम् = अभि-वि caus IX. 4 270 9 उपरि विवृतिः, X. 8 : 7. 16; XIV 27 , 197 14 sqq

साव subst ? XV 8 : 213 9

सुमादापन III 28 . 101 6 सुमादापनेन ह्युत्तरतीमित्यनेन ।

सुषोषधानः XXI 25 114 1, see crit note

सधा XIV 7 163 3, 12; 164 3, 12 सधाम् । अवगच्छन्, XIV 9 : 167 2 सधाम् । सधायोषम् ।

सप्रधानः II 3 37 2 Venkatesvara, who reads प्रधाना instead of सप्रधाना and सप्रधाना instead of असप्रधाना, comments: तेषां दक्षिणाकाले परित्यज्यभावाद्भुक्तदक्षिणासौ स्पृष्टव्या । न च कियद्देयमित्युक्तं च । प्रधाना । प्रधानस्यैव ननु सकलान् विद्वान्यस्य ब्राम्हणः । सर्वे अभिगतादयः प्रधानभूताः । तथा च प्रधानस्य सदस्यस्य सा दक्षिणा सा दक्षिणा देवेत्यर्थः । सप्रधाना इत्येकं । प्रधानेन सह वर्तनं इति । सप्रधानाः सदस्यः प्रधानभूतः । अभिगतादयस्तद्वेषया उपसर्जनीभूताः । तथा च द्वितीयतृतीय-चतुर्थपयसिषेनैवैवमवदेयमित्यर्थः ।

स्यमाहवा X. 28 . 27. 7 and passim in prāśna X : अथविद्वां मर्कटाम्, XXX. 7 . 399. 13.

स्यमाहवीयः X 24 . 23 8 : स्यमाहवीयः महुमुदुध मानकाले मध्ये निहितं महुमपनीय ।

स्यमग्न्युपाज adj. XVI 5 : 250. 9; XXVI 13 : 291 II : 'where the ṛtuyājas are offered by the participants themselves.'

स्यविति X. 20 : 18. 12; X 37 : 34. 18, etc. : T.S. V. 7. 8. 1.

- अयम् in अयसूते, अयमथित, अयमवपत्र, अयकृत, अयदिन XII. 6 : 92. 12—
15, according to the Viv. does not mean : 'by itself' but
'by himself' : यजमानने चाकनेव ।
अयपाप XIII. 13 127 16; XXVI. 5 : 277. 10 : अयमकार्यकारी ।
अरथ XI. 6 : 73. 12; XII. 16 : 110. 5; XIV. 17 : 183. 4; XV.
14 : 219 1; XV. 24 : 227 13; 218. 13.
अद्वयनम् dvandva IV 4 : 113. 6, 7; XX 26 : 59. 12; XX. 27 :
62. 1; XXI. 18 : 103. 3.
अद्वयाच्च dvandva plur. XI. 4 : 69. 1.
अर्चन् IV. 4 : 113. 21 and passim through the whole text. अर्चन्
यूपशुभ्रजति । अर्चन्निनि यावत्कला यूपं निष्टजति । एतस्मादेव गम्यते
ऽन्नप्रभृतेनस्त्राद्यं कुर्वतीति and elsewhere 'अर्चन्न्म् । हरीरवगूढ-
नाम् ।
आश्वत्थ IX 4 : 270. 9; X 8 : 7. 16
सिन् particle XXIV. 33 220 1.
सिद् c उन् VIII. 21 : 262 8 : अन्विद्य षोडश कला तापयित्वा ।
सिद्धश्चतुर्थे adj., fem षोर्ध्वे XXIV 33 : 219 10; XXVIII. 5 :
353. 4.
सिद्धयन् XIII. 43 160 12, containing the word सिद् ।

इ ।

- इष्टुश्चतुर्थेचन XX 16 : 34 4
इष्टुश्चतुर्थी XXX. 10 : 404 10, 12, XXX 20 413. 6, 10, a parti-
cular istakā.
इतमनस् XXVI. 5 : 277. 10 : निवृत्ताहः ।
इन् c. उन्-च्चा XXI. 22 : 110. 4.
c. इनि-वि XI. 10 : 79. 4; XVI. 20 . 266. 14; XVII 39 :
318. 10; XVIII. 18 : 365. 3; the Viv. of the first
passage, विनिनाया मन्त्रपात्राद्यभिविधन्ति । परस्परान्निमुचो (viz
आभिद्यन्त. and आश्रयन्त) दाभ्यां परिचयन्ति ।
परिचय XVIII 46 : 402. 13.
परिवर्त XXII 2 . 119 7 : इविः मन्त्रोक्तम् Ms
परिषथ XXV. 20 : 231. 1
परिवर्त्तनी I. 7 : 11. 1; XII. 1 : 85. 7.
परिचयस्कारो XXIV. 25 : 210. 15, see crit. note
इक्षेदा I. 20 : 30. 15 : अक्षमन्त्रायावीमपाकरोति Sāy

इन्द्रोष्ठ XX. 16 : 34. 3.

इलेय II 3 : 36. 8 : इल्लिकाः; probably it is a proper name, cp. Kāty. X. 21. 2 and इलेय ।

हिरण्यमुख VIII. 6 241 13; XI. 6 : 73 10; XII. 7 - 96 2 :
हिरण्यमुख .इदति । हिरण्य पूर्व दत्ता ।

ॐ परि XXI. 15 98 8; XXI. 25 115. 4; XXII. 12 : 134 12; XXII. 14 - 137. 13

ॐ प्रति XXIV. 31 - 217. 6.

ऊत XXIV. 4 187. 14, a kind of pākayañña - ऊतः । यद्भूयते विवाहादि Viv. ; केवलं ज्ञयते यस्मिन् ऊतः । सोममावाक्यकः कर्मविशेष इत्यर्थः. Venk.

उ० उप-यति IV 7 - 119 17; IV 8 122. 14; VII 4 - 204. 4;
VII 11 - 205. 19, VIII 9 245 18; XXVI. 7 280 13

० वि-यत् (obj. यत्नानि) XXIV 12 . 195 10 - इत्यात् ।

॥ अन्-या desid XXIV 36 223 1

० अन्-वि-या IX 18 293 12, 13

० उप-वि-या II 6 41 10, cp उप-याहरय ।

० अनु-परि XXI 25 114 11

॥ प्रति परि XX 30 65 10, 11

० वि XV 37 242 3 विद्वत्, denoting a quality of the ātreya

० सम् (not caus) XXIV 21 206 4, with obj सोमानि ।

वैमवत XIV 29 202 1

वोढत XIV 4 158 1 - वोढतः । वसेषु ।

वोवा. XXI 22 110 12, equivalent to वोवका ।

- स्वयम् in स्वयङ्मनं, स्वयमभित, स्वयमवपत्र, स्वयङ्गत, स्वयदिभ' XII. 6 . 92. 12—
 15, according to the Viv. does not mean : 'by itself' but
 'by himself' : यजमानने चाकनैव ।
 स्वयपाप XIII. 13 : 127. 16; XXVI. 5 . 277. 10 : स्वयमकार्यकारी ।
 स्वरण XI. 6 . 73. 12; XII. 16 : 110 . 5; XIV. 17 . 183. 4; XV.
 14 : 219. 1; XV. 24 : 227. 13; 218. 13
 स्वररमन् dvandva IV . 113 . 6, 7; XX. 26 : 59. 12; XX . 27 :
 62 . 1; XXI. 18 : 103. 3.
 स्ववशाद् dvandva plur. XI . 4 : 69 . 1.
 सर्वेण IV. 4 . 113. 21 and passim through the whole text : सर्वेण
 यूपमुत्पूजति । सर्वेणमिति यावत्कृत्वा यूपं विष्टजति । एतस्मादेव गम्यते
 ऽन्नप्रभृत्यैमस्मात् सुचनीति and elsewhere 'सर्वेणम् । खरोरवगूह-
 नानाम् ।
 स्वाच्छृष्ट IX . 4 . 270 . 9; X . 8 . 7. 16.
 सिन् particle XXIV. 33 . 220 . 1
 सिद् c. उत् VIII . 21 . 262 . 8 . उस्त्रिष्टुप् षोडश कृत्वा तापयित्वा ।
 सिद्धकथन्ये adj., fem ंचौ XXIV . 33 : 219 . 10; XXVIII. 5 :
 353 . 4.
 सिद्धवन् XIII . 43 . 150 . 12, containing the word सिद्ध ।

इ ।

- इष्टुवमुच्यतेचन XX. 16 . 34 . 4
 इष्टुवमुच्यो XXX. 10 . 404 . 10, 12, XXX. 20 . 413. 6, 10, a parti-
 cular istakā.
 इतममम् XXVI. 5 . 277 . 10 : विष्टव्याह ।
 इन् c. उत्-च्चा XXI. 22 : 110 . 4.
 o. इभि-वि XI . 10 : 79 . 4; XVI . 20 . 266 . 14; XVII. 39 .
 318 . 10; XVIII. 13 : 365. 5; the Viv. of the first
 passage, विमिताभ्या मष्टपाभ्यामभिविष्टमिति । परस्परानिमुच्यो (viz
 चाजिह्वन् and चाक्षान्) द्वाभ्यां परिययन्ति ।
 इरिगुक् XVIII. 46 . 402. 13
 इविष्ट XXII. 2 : 119. 7 : इवि शब्दोक्तम् Ms
 इविष्य XXV. 20 : 251. 1
 इविष्येती 1. 7 . 11. 1, XII . 1 : 85. 7
 इवि मष्टकारी XXIV. 25 . 210 . 15, see crit. note
 इसेदा I. 20 : 30. 15 : इलशब्दात्वासीमपाकरोति S3y

पक्षीय XX. 16 : 34 3.

पालेय II. 3 : 36 8. पालिका; probably it is a proper name, cp. Kāty. X. 21. 2 and पालेय ।

दिरण्यमुख VIII 6 . 241. 13; XI 6 . 73 10; XII. 7 : 96. 2 :
दिरण्यमुख .. ददति । दिरण्य पूर्वं दत्ता ।

ऊ० परि XXI. 15 . 98. 8; XXI. 25 : 115 4; XXII 12 : 134. 12; XXII. 14 : 137. 13

■ प्रति XXIV. 31 217 6.

ऊन XXIV ± 187. 14, a kind of pākayañña ऊनः । यद्वयते विशाखादि Viv.; केवलं ऊयते यस्मिन् ऊन । सोमसाचाक्षकः कर्मविशेष इत्यर्थे Venk.

वृ० उप-वृत्ति IV 7 119 17; IV 8 . 122. 14; VII 4 . 204. 1;
VII ■ 205 19; VIII. 9 245 18, XXVI 7 280. 13

c वि-वृत् (obj) चक्षानि) XXIV 12 195 10. दद्यात् ।

■ वृत्-चा desid XXIV 30 223 1

c वृत्-वि चा IX 18 293 12, 13

c उप-वि चा II 6 41 10, cp उपस्थाचरण ।

c वृत्-परि XXI 25 114 11

■ प्रति परि XX 30 65 10, 11

c वि XV 37 242 3 विद्वन्, denoting a quality of the ātreya

■ वृत् (not caus) XXIV 21 206 4, with obj सोमानि ।

वैमथन XIV 29 202 1

वोढत XIV 4 158 1. वोढतः । गलेषु ।

वोषा XXI 22 110 12, equivalent to वोषका ।

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- I 18 : 27. 2 read द्वितीयमवदानानि ।
 I. 18 : 27 6 and I. 20 : 30 15 r निम्नेच instead of निम्नेच ।
 II. 3 : 36. 9 r. probably with Tr. •पारघेच• instead of •परघेच• ।
 II. 5 : 39. 11 r. with Tr. प्रदाकुनि instead of •कुनि ।
 II 6 : 42 15 r या ते अग्र instead of या न अग्र ।
 II 7 : 43 12 r. प्रत्यागच्छते instead of प्रत्यग• ।
 II 7 : 44. 3 r. सर्व instead of सर्व ।
 II. 7 . 44. 7 r. here and everywhere in Vol. I. नामादस्य instead of •दक्षीय ।
 II. 7 45 4 better perhaps with Tr. कामदुष्टा अवसरे ।
 II 10 49 10 Tr reads •इदमाध्याभुरन्वोवपयता ।
 II 10 . 50 13 r इत्य च instead of इत्य'च ।
 II 14 57 5 r निदुष्मी instead of निदुष्मी ।
 III 1 69 11 r प्रक्षीदन् instead of प्र• ।
 III 3 71 10 r सतिष्ठते पुनराधेयमिति त्रिपुन• ।
 III 3 71 12 r with Y and Tr छतीवसादधान instead of द्दतीय
 आधान ।
 III 3 71 17 r विपन्तु instead of वि• ।
 III 12 . 83 4 r विमल instead of विमल ।
 III 24 96 7 r with Tr •सुखयजुषि द्विपत्राव instead of
 •यजुषाद्विप• ।
 III. 27 99 9-10 I now prefer to read this passage, with
 Tr and C' in the following manner : य आद्वनीय प्रचमाव
 आस्रे प्रचीता वीभया वान्तरेण वेति वेति वा वीक्षते, cp. the Vienna
 Oriental Journal XXIII. 67
 III. 30 . 104 6, 10 r कवचमसि instead of कवचामसि ।
 III. 30 : 105. 1 r प्रादाद्वन instead of •द्वन ।
 III. 30 : 105. 13; instead of इत्येतस्यैव Tr. reads इत्येत यदेव्वा जया ;
 r. perhaps इत्येते न्वेव जया ।
 IV. 1 : 107 13 here and each time आदेदि is to be corrected
 into आदिदि (i.e. आद यदि); the MSS. read either thus or
 आदेदि ।

- IV. 1 : 108. 12 r. छलावाचयत्वा वा हारयन्त्योद्य ।
 IV. 4 : 112. 19 r. प्रोक्ष्यो० instead of प्रक्ष्यो० ।
 IV. 5 : 115. 18, correct the interpunction : अदधानि¹ धर्मा मानुषानिति नि० ।
 IV. 11 : 118. 7, instead of उदकमण्डलुमुदाय Tr. reads उदकमण्डलु-मुदाय, which perhaps is preferable The Viv. : प्राचयित्वा ।
 IV. 9 : 123 7 r. वनिष्ठमिति पाठ्यात् instead of वनिष्ठमितीदपाठ्यात् ।
 V. 1 : 129 5 r. पिष्टानि instead of श्टानि ।
 V. 2 : 129 18 r. •विर्चि० instead of •वर्चि० ।
 V. 2 : 130 12 r. मारमाद्य instead of मारताद्य ।
 V. 5 : 133. 12 r. •मिध्म० instead of •मिध्म० ।
 V. 12 : 145. 10 r. प्रदक्षिष० instead of प्रदक्षिष० ।
 VI. 6. 163. 4; instead of च यद्यु चामेध् Tr. and some of the other MSS. read च यद्युचामेध्, which reading is preferable. The same correction is to be made VII. 8 : 214. 1; VII. 13 220. 9, cp XIV 3 : 153 11; XIV. 7 : 163. 3, 15; 164 6, XIV 27. 199. 3; XIX 4 : 421. 17 and my remark in the Vienna Oriental Journal XXIII, 68.
 VI. 11 . 168. 5 r वषट्पुन० instead of वर० ।
 VI. 12 . 169 16 r निष्कामति instead of निष्कामति ।
 VII. 18 . 176 18 r अतुष्टोवा० instead of अतुष्टोवा० ।
 VI. 20 . 178 20 r •धिययैद्यु० instead of •धिययैद्यु० ।
 VI. 20 : 179 2 r पूर्य instead of पूर्य ।
 VI. 21 181 4 r आपरा० instead of आपरा० ।
 VI. 26 : 187 11 r प्राक्षो instead of प्रक्षो ।
 VI. 27 190. 11 r. •तस्योदोर्षी instead of •तस्योर्दी ।
 VI. 29 : 193 14 r. उदकपुष्पलाया instead of •स्मात्पा ।
 VII. 8 : 212. 16 Tr. also instead of धुवान्. reads धुवान्, which might be better, cp XIV 6 : 161. 2, XV. 29 : 233 17
 VII. 12 : 218. note 1 r. 'without r' instead of 'without y.'
 VII. 14 : 223 8 r. दिर्गुदीति instead of दिग्गु० ।
 VIII. 17 : 238 12 r. probably •याद्युपोमान्, instead of •याद्यु संमान्, cp. Index of words in voce.
 VIII. 22 : 264. 4 r. धाव एव instead of धावे ।
 IX. 5 : 271. 18 r निवपति instead of निवपति ।
 IX. 5 . 272. 17 r. परि० instead of पर० ।
 IX. 11 . 280 18 r. probably तथान्तराधन instead of तथैवाधन ।

- IX. 11 : 281. 2 r. probably तथैवानराद्यन instead of तथैवाद्यन ।
 IX. 20 : 298. 1 probably विप्रुप्ति is preferable to विप्रोप्ति, see
 Index of words in voce प्रुप् ।
 X. 22 : 20. 8 r. तत्रः instead of तत्र ।
 X. 32 : 30. 2-3 r. देवानामग्नेर्वा ।
 XI. 5 : 70. 12 r. द्विरभिधारय instead of द्विरभिधारय ।
 XII. 8 : 96. 10 r. षोडशतय instead of षोडशतयं ।
 XII. 12 : 103 11 r. षट्चि instead of षट्चि ।
 XII. 13 : 104 4 r. न्वारब्धे instead of न्व ।
 XIII. 1 : 120 6. As all the MSS. have इतीर्थास्मात्ताः I now believe this to be the correct reading, the acc. on -īs occurs elsewhere also as nomin. इर्तयौः III 1 : 69. 14; पटाचीः X. 11 10 7; सारिषोः XV 5 120 2; नावतीः XXIV. 10 194 4, सारिषी XXIV 25. 210 4
 XIII 1 120 6 As the plurality of the MSS reads इतीन्वा इना (or इतीन्विना) it is possible that we ought to read इतीन्वा इना i.e इति। इत्। नु। वै। इना।, the same is to be observed
 XIV 4 157 15, 158 2, XVII 11 290. 5, cp. also XXIII 4 154 17, XXIV 37 224 8, XXIV 30 : 226 2, XXVIII 9 360 2, but X 21 19 15 all the MSS have इतिन्वा, without इत् ।
 XIV 4 158 2 r. एकादशजिनो instead of एकदाजिनो ।
 XIV 12 173 9 r. षडास्त्रा instead of षदास्त्रा ।
 XIV 13 176 note a, r 'exo' instead of 'etc'
 XIV 15 180 11 r. नयैको instead of नयैका ।
 XIV 18 184 1 I propose to read चर्वाचो instead of चर्वाचो, this word belonging syntactically to राष्ट्रधतो ।
 XIV 20 187 4 r. ज्ञवी instead of ज्ञवी ।
 XIV 20 187 15 r. जित्कामाया instead of जित्कामाया ।
 XIV 27 200 1 r. एतद्वचय उदेवैभ भवति (instead of उदेवैभै), i.e उ। एव। एष।, we have here the same sandhi, which sporadically occurs in the Taitt. Samhitā and the Taitt. Brāhmaṇa, cp Taitt prāśākhya IX 16; to the examples cited by Whitney (स उदेवै IV. 3. 3 2; अदन्त्युदेवा II 3. 7. 4, न वा उदेवैन्विषवै IV 6 9. 4) may be added स उदेवैन्द्र T.Br. 1 2. 2. 5 'The same sandhi is found in Baudhāyana in the following passages : XVI. 20 : 266. 6, 11; XVI 33 .

279. 1, 6; XVI. 34 - 279. 13; XVI. 35 : 281. 3; XVI. 36 : 281. 6; XVII. 23 : 303. 3; XVII. 60 : 340. 16. This sandhi is not uncommon in the Kāṇva-recension of the Śatapathabrāhmaṇa.

XV. 15 : 220. 5 r. पद् instead of पद्.

XV. 22 : 226. 5 r. सुवर्चस्यै.

XV. 30 : 236. 1 r. विमर्शते instead of विमर्शते, 16. note १ * वच instead of वच.

XVI. 11. 256. 5 r. यद्वद्वाप्यो instead of *प्यो.

XVII. 1 : 283. 3 r. एकधनान्दीचते.

XVII. 18 : 298. 8 r. probably दृष्टुमर्था instead of दृष्टुमर्था.

XVII. 19 : 299 note v r. तदियु instead of तदियु.

XVII. 24 : 303. 8 r. मुष्टिनो जुप्रकार instead of मुष्टिनो जु प्रकार.

XVII. 40 : 320. 6 r. दम् instead of दम्.

XVII. 42 : 323. 17 r. दधान instead of राधान.

XVII. 45 : 326. 14 r. नाभिर्ज्ञोर्भिर्ये instead of नाभिर्ज्ञो.

XVII. 61 : 341. 1 r. पौर्वासाक्षे instead of पौर्वासाक्षे.

XVIII. 12 : 356. 11 r. विष्टेयं.

XVIII. 15 : 360. 1 r. प्रतिवेदु instead of प्रतिवेदु.

XVIII. 20 : 366 note ६ r. क्षुरि instead of क्षुरि.

XVIII. 24 : 372. 3; on द्विकरावताना cp Index of words in voc.

XVIII. 25 : 372. 11 r. दीक्षितावकीर्षा instead of *कीर्षा.

XVIII. 29 : 378. 1 r. प्रजापतेरनुकृपताय instead of *त्याय.

XVIII. 33 : 382. 14 r. तद्व instead of तद्व.

XVIII. 38 : 389. 2 r. तद्वी नामनी instead of तद्वी नामनि.

XVIII. 46 : 402. 8 r. probably द्विरष्टय instead of द्विरष्टय.

XVIII. 46 : 403. 2 r. अयन्त्या च instead of अयन्त्याय.

XVIII. 48 : 406. 8 correct the interpunction : *वचते चतुष्टोत्रं राशि.

XVIII. 50 : 408. 16 r. probably with I. *सचरी instead of *सचरी, cp Index of words in voc.

XVIII. 50 : 409. 18 r. *वधेन instead of *वधेन.

XVIII. 52 : 413. 1 r. सर्वज्ञमेव.

XIX. 5 : 424. 6, the nomin. एकविंशतिर्दक्षिणा ददाति is found in the Brāhmaṇa also : T.Br. III. 12. 5. 7.

XIX. 9 : 430. 8 r. चेददीने instead of चेददीने.

XIX. 10 : 434. 4 r. लोकंश्चयैव instead of लोकंश्चयैव.

XX. 6 : 16. 13 r. परिग्रयो० instead of परिग्रयो० ।

XX. 18 : 39. 9 r. न्वारभेष्ट्यामिति ।

XXIII. 7 : 158 9 r. सत्प्रापयेदेवाय ।

XXVI 10 : 286. 13 r. चतुश्चरैय ।

प्रवरे ४१ : 450. 3 r औद्यमयः ।

प्रवरे ४२ : 453. 1 r. निधुवाः ।

प्रवरे ४८ : 462. 6 r. पौष्कर० ।

प्रवरे ५४ : 466 note ७, r. " is the better reading."

BIBLIOGRAPHICAL APPENDIX.

Now that this edition of the Baudhāyana-śrautasūtra is complete, it may be of some use to students of Vaidic literature, to add, at the suggestion of Mr J. van Manen, General Secretary to the Asiatic Society of Bengal, a complete bibliography of the texts belonging to the Black Yajurveda, of which our Sūtra forms a part, as far as these texts are extant, either in print or in manuscript.

It would be logic to commence with the *oldest* texts. But, as no conclusive investigations have yet been made regarding the chronological sequence of the majority of these texts, it will, for the present, be advisable to treat of them in alphabetic order.

1. The *Kātha* texts. Of this group two Samhitās are known, that of the Kapisthalakathas and that of the Ārāyanīya- or Caraka-kathas.

(a) The *Kapisthalakathas*. We know only of their Samhitā, of which a large fragment is preserved at the Benares Government Library. This Samhitā is very nearly related to the Kāthaka as printed by L. von Schroeder (see under b). The two Samhitās, differ, first, in their division, the one into Astakas, each Astaka is a task for the future to examine the relation of this Samhitā to the Kāthaka.

(b) The *Caraka- or Ārāyanīya-kathas*. Their Samhitā is the one which has been published by L. von Schroeder in three volumes *Kāthakam, die Samhitā der Kātha-çākhā* (Leipzig, Brockhaus, 1900, 1909, 1910). To this text R. Simon composed a very useful Index Verborum (Leipzig, Brockhaus, 1912). But the Kāthaka must once have contained much more than is handed down to us; there must have existed a Brāhmaṇa and an Āraṇyaka. Of this Brāhmaṇa only some fragments are known at present. Cp. my paper "Brāhmaṇa- en Sūtra-aanwinsten" in *Versl. en Meded. der Kon. Akad. v. Wet., Afd. Lett., V. R., IVe deel*, page 467 ff. Of the Āraṇyaka, von Schroeder himself has published many fragments in his paper: "Die Tübinger Kātha Hss." in *Sitz. Ber. der Kais. Ak. der Wiss., Wien, Phil. hist. Kl., Band CXXXVII* (1898). From the Sūtras of the Kathas the Yajñasūtra (or Vaitānika- or Śrauta-sūtra) seems to have perished (perhaps somewhere in Kāśmīr copies still

may be extant); only an extensive fragment of the Paribhāṣā sūtra and of the Śulba-sūtra are known to me; the Gṛhya-sūtra, however, is preserved and is actually being printed at Lahore with extracts from three commentaries. This Gṛhya-sūtra presupposes a special collection of Mantras, a kind of Mantrasamhitā, in which the Mantras were handed down with their accents, cp. the above-mentioned paper "Brāhmaṇaen Sūtra-aanwinsten," page 465 ff.; as a whole this text seems to have perished.

2. The *Maitrāyaṇīyas* or *Mānavamaitrāyaṇīyas* Their Samhitā has been published by L. von Schroeder in four parts: Maitrāyaṇī Samhitā, Brockhaus, Leipzig, 1881, 1883, 1885, 1886. But this śākhā must equally have possessed an Āraṇyaka, which has been lost. The Sūtra has partly been edited by F. Knauer: "Das Mānavasrautasūtra," St. Petersburg, 1900, 1901, 1903, giving Books I—V. After the lamented death of Knauer the task undertaken by him has been taken up by Miss Dr. J. van Gelder, who published the Cayanaprasāna ("Opbouw van het hoogaltaar naar de overlevering der Mānavas," printed by Kroesing, Leipzig, 1921). The Gṛhyasūtra of the Mānavas has equally been published by Knauer (St. Petersburg, 1907). Whether the Vāśīṣṭha-samhitā (the R. Sama Śast. Central Libra samhitā (the other Samhitā Schroeder (the Vāśīṣṭha constituting in this for this It

is to be hoped that it may also be made publici juris.

3. The *Taittirīyas*. Their Samhitā appeared in the Bibliotheca Indica under the title: The Samhitā of the Black Yajurveda with the commentary of Mādhavācārya (ed. Roer and Cowell, Calcutta, 1860-1899) in five volumes. Their Brāhmaṇa is contained in the same collection of edita (the Taittirīyabrāhmaṇa of the Black Yajurveda, Calcutta, 1859 etc.) in three volumes, as also their Āraṇyaka (Calcutta, 1872). Samhitā and Brāhmaṇa were also published at Poona and Mysore with the commentary of Bhaṭṭa Bhāskaramiśra. The best critical edition of the Samhitā is that of A. Weber (published as Volumes XI and XII of the Indische Studien, Brockhaus, Leipzig, 1871, 1872). Since 1914 we possess a translation with ample introduction by A. B. Keith: "The Veda of the Black Yajus school entitled Taittirīyasamhitā" (Cambridge Mass., 1914) in two volumes.

According to Mahādeva in his introduction to the Vaijay-

anti (i.e. an edition of the text of Hiranyakeśi-śrautasūtra with commentary) the Taittirīyas are divided into six schools (śāraṇas), that of (a) the Baudhāyanīyas, (b) the Bhāradvājīns, (c) the Āpastambīns, (d) the Hiranyakeśas, (e) the Vādhūlas and (f) the Vaikhānasas

(a) Of Baudhāyana the Śrautasūtra is known, now printed; the Grhyasūtra lies before us in two editions both uncritical and calling for better work: (1) Baudhāyana-smārtasūtra (containing the Grhya-, the Pitrmedha-, the

1905, in Grantha,

(no. 32 of the

Pitrmedha-sūtra

of Baudhāyana has appeared separately in a work: The Pitrmedhasūtras of Baudhāyana, Hiranyakeśin, Gautama, by W. Caland (Abh f d Kunde des Morgenl. X. Band, Leipzig, Brockhaus, 1896), whilst under the title: "Bijdrage tot de Kennis van het hindoesche doodenritueel" Miss Dr. Raabe published the second and third prāśna of this text (Leiden, Brill, 1911) From the Grhyasūtra selections were published and translated by Dr P Harting, Valkhoff, Amersfoort, 1922 The Dharmasūtra was published twice by A Hultsch Abh f d Kunde des Morgenl. VIII. Band, Leipzig, 1884 and in XVI Band, Leipzig, 1922 (Brockhaus) It is contained also in the Government Oriental Library Series of Mysore with the commentary of Govinda-svāmin, Mysore, 1907 An excellent translation was given by G. Buhler in Sacred Books of the East, Volume XIV, Oxford, Clarendon Press, 1882 Of the minor texts which help us to understand Baudhāyana there may be mentioned here the Śrautapadārthanirvacanam, Benares, Samvat 1944, and Venkateśa's Saṁnyāyaprayogamālā in three parts, Bombay, Śāka 1808.

(b) Bhāradvāja's Śrautasūtra is extant in Europe (a large fragment only) in a Munich and a Berlin ms; whether complete mss are extant in India is unknown to me The Bhāradvāja-grhyasūtra has been published by Miss Dr. H. Salomons Het hindoesche huysritueel volgens de School van Bhāradvāja, Leiden, Brill, 1913.

(c) The Āpastamba-śrautasūtra is known from the excellent edition by R. Garbe in the Bibliotheca Indica, 1882-1902, with the commentary of Rudradatta for the first two volumes The first seven books have been translated

Vandenhoeck

imprinting the

to appear at

Amsterdam; the last volume is nearly ready for printing

BAUDHĀYANA ŚRAUTA SŪTRAM.

PROGRESS AND COLLATION STATEMENT FOR LIBRARIANS.

Vol. I.

Fasc. I. (New Series, No 1067), 1904.

Title, dedication, index, preface, corrigenda, pp xvi,
text, pp. 1-96 [Title page dated 1901]

Fasc. II. (New Series, No. 1072), 1904

Text, pp. 97-192.

Fasc. III. (New Series, No 1113), 1905.

Text, pp. 193-298 One page of errata, unnumbered,
verso blank.

Vol. II.

Fasc. I. (New Series, No. 1163), 1907.

Title, preface, pp. ii, vi, text, pp. 1-96.

[No heading to text; title page dated 1907.]

Fasc II (New Series, No. 1196), 1908.

Index, pp ii; text, pp. 97-192.

[Index to be bound after preface and before text, p. 1.]

Fasc. III (New Series, No. 1223), 1910

Text, pp 193-288

Fasc IV (New Series, No. 1282), 1911.

Text, pp 289-384.

Fasc V (New Series, No. 1322), 1912

Text, pp 385-431 corrigenda on p 436

Vol. III.

Fasc I (New Series, No 1379), 1914

Title, index, preface, pp. xii; text, pp 1-84

[Section-heading to text, title page dated 1913]

Fasc II (New Series, No. 1415), 1917

Text, pp 85-180

Fasc III (New Series, No 1428), 1919.

Text, pp. 181-276.

Fasc IV (New Series, No. 1445), 1921.

Text, pp 277-372

Fasc. V (New Series, No. 1453, mistakenly printed as
1553), 1923.

Text, pp. 373-468.

[End of text.]

Fasc. VI. (double number). (New Series, No. 1460), 1923

Indexes, pp. 1-114; Corrections and Additions, pp. 115-
120; Bibliographical Appendix, pp. 121-126; Progress
and Collation Statement, pp. 127-128.

[End of the work.]